În loc de Cuvânt înainte

MERGÂND, ÎNVĂȚAȚI!

După Înviere, în cele patruzeci de zile cât a mai stat cu ucenicii până la Înălțare, Mântuitorul va fi recapitula cu intenții testamentare, pentru dânșii, întreaga Sa învățătură și le-a fixat îndatoririle care le reveneau după ce El nu va mai fi cu ei. **„Mergeți în toată lumea** — le-a spus la urmă — **și propovăduiți Evanghelia la toată făptura"** (Marcu 16, 15). Apostolii au transmis această misiune urmașilor lor, ierarhiei bisericești, iar Biserica a reglementat continuarea ei, succesiunea apostolică garantând transmiterea adevăratei credințe. *Propovăduirea Evangheliei* este, precum se vede din cuvintele de mai sus, sarcină fixată direct de Mântuitorul. Episcopii, preoții și diaconii ca ajutători ai celor dintâi, având toți instituire apostolică, din poruncă dumnezeiască, pe lângă celelalte îndatoriri ce li s-au fixat, precum aceea de iconomi ai Tainelor prin care sfințesc toate evenimentele vieții creștine, au și îndatorirea expresă de a preda învățătura Mântuitorului și de a o explica, în așa fel încât să clarifice, să lumineze și prin cuvânt calea care duce la mântuire.

Mântuitorul s-a întrupat ca să aducă de Sus, „lumina cunoștinței" despre toate cele de pe pământ și din cer, privitoare la mântuire. Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție cuprind întreaga Sa învățătură. Din cele mai vechi timpuri cărțile scrise despre cele spuse de El și despre faptele Lui, au fost citite în biserici, iar cele nescrise au fost transmise tot prin Biserică, din om în om, din generație în generație, statornicindu-se astfel, și acestea, în practici și învățături care au completat pe cele scrise. Acestea toate își au izvorul în învățătura scrisă. N-o adaugă și n-o contrazic. O explică și o clarifică.

De explicații și de clarificări s-a simțit nevoia dintotdeauna.

Mântuitorul și apostolii au sintetizat și au condensat în cuvinte puține ceea ce conținea multă substanță. Dacă s-ar fi reținut absolut totul, cu toate explicațiile, Sfânta Scriptură ar fi fost o carte greoaie, prea mare, care ar fi cerut timp prea mult pentru a scoate din ea ceea ce îi trebuie unui om pentru orientare în viața creștină. Cei care au făcut însemnările — sub inspirația Sfântului Duh — au știut să reducă totul la minimum-ul necesar, să ne dea o carte accesibilă, scurtă și totuși completă. Scurtimea cere însă anumite abilități în depistarea tuturor explicațiilor, în sesizarea adâncimii lor și în legarea învățăturilor între ele, în așa fel încât să nu se lase loc unor goluri, și nici unor contradicții datorate faptului că nu întotdeauna scriitorii au urmărit o anumită cursivitate în expunerea învățăturilor. Iată de ce, de la început s-a simțit nevoia „tâlcuirilor". Dacă evangheliștii au expus faptele și învățăturile Domnului mai întâi verbal și apoi în scris, autorii epistolelor au fost de fapt primii tâlcuitori, uneori chiar înaintea apariției textelor scrise ale Evangheliilor, cum au fost epistolele pauline. Și după ei, Sfinții Părinți și toți cei care au continuat propovăduirea, au făcut tot operă de comentatori. Un Sfântul Ioan Gură de Aur a ridicat tâlcuirea la rang de necesitate absolută, cu atât mai mult cu cât Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție trebuiau să devină și îndreptare morale în viața oamenilor și a societății. Din învățătura primară, condensată, trebuiau să se degajeze reguli morale, bine argumentate și precis definite.

Din cele mai vechi timpuri până azi, învățăturile Mântuitorului au fost citite în bisericile noastre și preoții le-au tâlcuit, fiecare după priceperea lui. Pentru a sta în ajutorul preoților, în această privință, de timpuriu oamenii mai învățați și episcopi cu răspundere pastorală mai pronunțată au căutat să-și facă publice modurile lor de interpretare a Sfintei Scripturi. Printre cei dintâi și mai importanți, în limba română, trebuie numit învățatul diacon Coresi care a tipărit la Brașov „*Tâlcul Evangheliilor*" în mai multe rânduri (1564, 1567). Se va putea ușor observa că titlul nostru e inspirat direct din acest titlu al diaconului Coresi, dorindu-se pe o linie tradițională de continuitate. Dacă și în cartea noastră, măcar în parte, s-ar putea găsi ceea ce spera Coresi că vor găsi cititorii în cartea sa, bucuria noastră ar fi asemănătoare cu a lui.

Iată ce scria Coresi: „*Deac-am citit, bine am ispitit și socotit și am aflat că toate tâlcuiesc și mie toate plăcură și am scris cu tipariul voao fraților, românilor, să fie preânvățătură și vă rog frații*

mei să citiți și bine să socotiți că veți vedea voi înșivă, cum că e mărgăritarul și comoară ascunsă într-ânsele".

Predicile incluse în acest volum au fost inițial, cele mai multe, rostite în catedrala din Sibiu și înregistrate. Vorbirea liberă nu poate întotdeauna urma canoanele retoricii, atâtă sub raportul succesiunii ideilor, cât și sub raportul modului lor de prezentare. Unele au trebuit revăzute stilistic, dar structura lor a rămas cea inițială, elaborată, uneori improvizată, în timpul rostirii. Cum transilvănenilor nu le place să-l vadă pe predicator citindu-și predica, și nici cu notițe ajutătoare în mână, am intrat în tradiția locală, deși am știut că riscam lacune în sistematizarea ideilor. Publicându-le acum, risc încă o dată ca aceste lacune să se vadă și știu că cititorii nu le vor ierta ușor. Dar ei vor trebui să-și aducă aminte că într-o predică nu se poate spune totul și că, despre aceeași temă, se poate vorbi în atâtea feluri câți predicatori o tratează. Eu îi rog pe cititori să vadă în predicile mele *doar* felul meu de a le trata.

Predicile vin dintr-o experiență personală de predicator. N-au fost scrise, prin urmare nici învățate pe de rost. N-au fost nici măcar schițate, în adevăra-tul înțeles al cuvântului, adică organizate anterior, după un plan clasic de predică, așa cum se învață la orele de Omiletică. Sper ca această mărturisire să nu fie un exemplu rău pentru nimeni. Sau să fie, dar un exemplu bun, cu condiția să se treacă prin fazele de meditație asupra temei, pe care mi le-am impus eu. Fiecare predică a fost totuși gândită, înainte de a fi rostită. Jaloanele ei i-au fost în general fixate în mintea mea. Odată avute jaloanele, mi-a fost ușor să și improvi-zez, pe loc, din scaunul arhieresc, în funcție de percepția pe care o aveam, privindu-mi ascultătorii, dacă mai aveau sau nu nevoie de explicații suplimentare, de insistență asupra unui detaliu, de un exemplu, de o parabolă etc.

Dacă cineva așteaptă însă să găsească aici predici ideale, predici-model, va fi decepționat. Nu le-am alcătuit cu acest gând. Le-am improvizat pe loc, după inspirația momentului și a câtorva ceasuri de meditație în ajun, atunci cu textul Evangheliei în față. În fața credincioșilor nu l-am avut nici pe acesta. Sibienilir, cum am mai spus, nu le plac vorbitorii care nu au mâinile libere, ca să-și articuleze și cu ele predica! Uneori am povestit credincioșilor unele călătorii ecumenice peste hotare, știindu-i interesați, și mi-a rămas puțin timp pentru predică. Am eliminat însă aici partea informativă, de circumstanță, dar predica am lăsat-o așa cum am rostit-o.

Într-un tratat intitulat *Dialog despre oratori*, atribuit lui Tacit (trad. H. Mihăescu, f. loc și an), se făcea observația că *„ascultătorul îl depășește pe orator. Dacă nu este atras și ademenit de mersul sprinten al argumentării, de frumusețea ideilor sau de strălucirea și eleganța descrierilor, el nu mai este îngăduitor față de cel care vorbește. Chiar și ascultătorul și auditorul trecător și întâmplător s-a obișnuit acum să pretindă discursuri atrăgătoare și frumoase; el nu mai îngăduie formele aspre și necioplite de altă dată... Tinerii de aici încep chiar în timpul școlarității să-i urmărească de aproape pe oratori pentru a se desăvârși; ei vor nu numai să-i asculte, ci și să se întoarcă acasă cu câteva frânturi strălucitoare și vrednice de a fi ținute în minte"* (p.62).

Ca și atunci, și astăzi ascultătorii sânt pretențioși și e bine că e așa. Experiența noastră de la Sibiu ne-a confruntat cu o obște interesată de cuvântul lui Dumnezeu, atentă și perseverentă în urmărirea predicilor. Vorbite, le-au putut părea interesante. Stilizate pentru a fi publicate, ele își vor fi pierdut ceva din virtutea oralității dar, în substanță, tâlcuirile au rămas neschimbate.

Nu știu dacă am răspuns întotdeauna recomandărilor lui Tacit, ca oratorul: *„să nu întrebuințeze vreun cuvânt copleșit de rugină, să nu construiască fraze cu structură greoaie și lipsită de artă, în felul cronicilor; să evite glumele triviale, să-și varieze expunerea și să nu-și încheie toate frazele în unul și același ritm"* (p.68). În orice caz, am avut în vedere aceste recomandări. N-am putut totuși evita unele repetiții de la o predică la alta. În vorbire acest lucru nu s-a putut observa, pentru că predicile au fost rostite în decurs de mai mulți ani, și nu întotdeauna înaintea aceluiași auditoriu. Și-apoi temele reclamau ele însile reluarea unor idei, cerute de textul Evangheliei tâlcuite. În scris, aceste repetiții de la o predică la alta se vor observa. Nu le-am eliminat însă, gândindu-mă că preoții care le vor citi totuși, și vor citi numai predica duminicii din calendarul zilei, vor trebui să găsească despre textul respectiv cât mai multe comentarii și interpretări.

Cartea tipărită e destinată în primul rând preoților. Stilul, îmbunătățit lexicografic față de cel vorbit, a avut în vedere capacitatea lor de înțelegere. Cu puțin efort însă, predicile vor putea fi accesibile și credincioșilor fără prea mare cultură teologică. Acolo unde se va părea că lucrurile nu se leagă prea bine, va fi din cauză că, având două sau trei predici asupra aceluiași text evanghelic, rostite în ani diferiți, am făcut din două sau trei, una singură, cu

intenția de a nu publica mai multe predici pe aceeași temă, cu prea multe repetiții. Dar cum de fiecare dată logica expunerii a avut o altă structură, încadrarea lor într-o singură structură se va resimți. Sper în îngăduința cititorilor.

Am dat totuși și câteva variante pe aceeași temă, rostite la intervale de un an sau mai mulți și înregistrate. Ele pot, prin repetiții, confirma primele mele intuiții și exegeze, sau pot adăuga câte ceva, o nouă meditație asupra temei. Niciodată nu mi-am citit predicile vechi și nici nu le-am ascultat înregistrate. Am vrut anume să evit repetițiile și să-mi las posibilitatea unor eforturi personale noi.

Simt nevoia să-i mai adaug cititorului câteva explicații.

Multe din predici sunt intenționate și ca fragmente ale *Vieții* lui Iisus, deși o „*Viață a lui Iisus*" ar trebui scrisă altfel.

Dacă vreun preot ar vrea să citească în biserică aceste predici, nu cred că ar face bine. Sunt prea lungi. Rostite, au fost ascultate fără oboseală. Citite, ar obosi și și-ar diminua din valoare. Intenția mea, publicându-le, a fost de a da preoților material pentru *propriile lor predici*, material informativ de exegeză, de meditație și de analiză care să stimuleze alcătuirea unor predici noi, mai scurte, integrându-le în stilul propriu al fiecăruia. Predicile fiind rostite și închegate în fața ascultătorilor, vorbitorul s-a orientat, pe loc, după capacitatea de receptare a celor pe care i-a avut în față, după semnele lor de oboseală sau de neoboseală, după interesul sau indiferența care li se citea pe chipuri. Așa se explică unele lungimi. Stilul colocvial, adesea sub formă de dialog imaginat cu ascultătorii, le-a ținut totdeauna trează toată atenția. De aceea am teama că, citite în biserică de alte voci, cu alte intonații, n-ar fi aceleași ca acelea folosite de autor și le-ar scădea mult din autenticitate și interes. Ele poartă pecetea stilului celui ce le-a rostit, a timbrului vocii lui, a unei comuniuni realizate la modul personal cu ascultătorii. Uneori ele par desfășurarea unei conversații, timpul trecând pe neobservate. Nu știu dacă la citirea lor de către altul, s-ar reuși aceleași efecte. Sper însă în aceleași efecte, dacă vor fi citite acasă, pe îndelete, pe răgaz, meditate. Lungimea lor a fost acceptată la Sibiu. Poate că ea se justifică și prin vorbitor și prin ascultători. Predica scurtă e pe măsura scurtimii interesului pentru ea, în vremea noastră, mai ales în Occident unde zece minute e tot ce se poate răbda. În felul acesta predica a devenit însă acolo, adesea, o simplă formalitate, un element obligatoriu de cult.

Sfântul Ioan Gură de Aur vorbea mult. În zilele noastre Părintele Cleopa de la Sihăstria vorbește mult. Și e ascultat. Am văzut însă și spectacole triste: când încep unii preoți să vorbească, lumea iese din biserică! Fie că n-au dicțiune, fie că n-au conținut, fie că le încurcă mai rău decât dacă n-ar spune nimic!

Comparate cu textele vorbite liber, e de la sine înțeles că în textele scrise din acest volum vor apărea virgule, puncte și alte semne de punctuație care vor modifica ușor muzicalitatea textului înregistrat. La dactilografiere semnele de punctuație au rămas în întregime pe seama urechii muzicale a dactilografei care le-a ghicit și, trebuie să mărturisesc că, de cele mai multe ori, le-a așezat acolo unde trebuia. Unele modificări au fost cerute, uneori, doar de prea accentuata mea exigență literară. Unele completări le-am socotit necesare după ce am văzut textul dactilografiat după înregistrare. Fie că în biserică le-am omis cu bună știință, ca să nu lungesc predica, fie că mi-au scăpat atunci, dar le-am considerat ulterior necesare pentru coerența textului și folosul lecturii. Chiar și acestora însă le-am păstrat stilul colocvial, ușor accesibil, ca să fie „auzit" ca în biserică.

Socotind că unii nu vor fi având acasă o Sfântă Scriptură, în multe predici am transcris textele Evangheliilor mai pe larg decât am făcut-o în vorbirea din biserică, unde credincioșii ascultaseră Evanghelia zilei. Cititorilor, nefiind în situația ascultătorilor din biserică, le-am reprodus deci și textele pe care le-am comentat. Pe unele chiar foarte lungi, precum minunea vindecării orbului din naștere (Ioan 9, 1–41). Cei care cunosc aceste texte vor putea ușor sări peste ele, trecând direct la tâlcuirea lor.

Am gândit aceste predici și ca pe un tratat teologic despre adevărurile fundamentale de credință, și nu fără intenția de a-l oferi și ca pe un catehism care să-i ajute pe cititori, așa cum i-au ajutat și pe ascultători, să se înarmeze și cu argumente pentru apărarea credinței lor ortodoxe, în fața celor care ar încerca să-i ademenească spre alte credințe și grupe sectare. E o carte de teologie pentru teologi și pentru neteologi.

E o carte de întrebări pentru cei care își pun întrebări și nu le răspunde nimeni; pentru cei care nu știu să-și pună întrebări, dar le au pe suflet, dar și o carte de răspunsuri la întrebări.

E o carte de exegeză lucrată în stilul predicilor, dar s-ar putea, în unele privințe, să le fie de folos și exegeților specialiști. Vor putea găsi în ea unele interpretări care aparțin exclusiv autorului.

De aici și titlul: *„Tâlcuri noi!"*

Deoarece cartea vrea totuși, în taină, să fie și un mic tratat de exegeză, am renunțat la adăugirile frecvente din rostirea lor în catedrala din Sibiu: „Iubiți credincioși".

Nu știu dacă am făcut bine. Poate că adresările le-ar fi păstrat autenticitatea și verbalitatea care ușurează interesul și antrenează atenția.

Am păstrat în texte un număr destul de mare de parabole și istorioare.

Abuzul de *parabole* se explică prin audiența de care s-au bucurat la ascultători. Cu riscul de „a strica" aspectul teologic al volumului, am dat totuși partea ce i se cuvine și aspectului pastoral.

Istorioarele fixează mai bine învățătura. Ele sunt fapte de viață, și acestea se înțeleg mai ușor decât teoriile. Metoda a fost întotdeauna folosită și de Mântuitorul. Am văzut la Casian Romanul texte alcătuite dintr-o suită de pilde, și nu mi s-a părut deloc că ar îngreuia textul (vezi *Filocalia* I, p.130 și urm.).

Este de la sine înțeles că parabolele și istorioarele sunt culese din cărți și din povestirile altora, de pe unde le-am găsit sau auzit. De obicei le-am repovestit.

(Notă: Notăm aici câteva din cărțile din care am cules unele din parabolele și istorioarele folosite: Rev. Anthony M. Caniaris, *Eastern Orthodoxy: a way of Life*, Minneapolis, f.a.; J. Ellis, *Illustrations and Incidents for preachers, teachers and christian workers*, Roanoke, Virginia, f.a.; Arhim. Chrysostomos, *The Ancient fathers of Desert*, Brooklyne, 1980; Germanus Polyzoides, *Stories like pictures*, New York, f.a.; Dr.F.E. Marsh, *Pearles, Points and Parables*, Glasgow, f.a.; Pr.Dr. Dumitru Bodale, *Trăiri în Hristos*, Detroit, 1985; Episcopul Nicodem, *Semințe evanghelice pentru ogorul Domnului*, Mănăstirea Neamțu, 1932, vol. I, după Const. Stratilatov, vol. II după Dr. Sergiu de Vladimir, vol. III după L. Tolstoi; Albert de Belden, *One Hundred Tales Worth Telling*, London, 1947; Pr.Dr. Simeon Radu, *Veniți la Mine. 1.000 istorioare religioase morale pentru predici și catehizație*, Sibiu, 1983, dactilografiat, ș.a.).

Teologii obișnuiți cu tratatele reci și grele de seriozitatea argumentelor, uneori subtile și complicate, desigur întotdeauna necesare celor cărora li se adresează, vor fi uimiți când vor găsi la mine argumente simple, istorioare, parabole. Să se liniștească domniile lor. Vor înțelege de ce e așa, când își vor aminti că fiecare predică a fost rostită liber în fața credincioșilor, dintre care mulți sunt fără înaltă cultură teologică sau filosofică, și care nu așteaptă altceva, decât să înțeleagă, și să li se facă simple lucrurile care în Sfânta Scriptură par uneori și unora foarte complicate. Unii le ascultă din

rutină, înțeleg toate cuvintele, dar luate împreună cuvintele nu le spun nimic. Netâlcuite, sunt ca niște formule sacre, într-o limbă străină, pe care le respectă, dar pe care nu le înțeleg.

Am apelat ici și colo și la unii autori mai moderni și la unii oameni de știință. Dacă aș fi intenționat o carte exclusiv pentru intelectuali, acest apel ar fi fost mai frecvent. Povățuiesc însă pe preoții care se vor ajuta de predicile mele, să nu se limiteze numai la exemplele mele. Să citească mult. Să-și lărgească mereu orizontul cultural. Să-și îmbrace predicile cu exemple bine alese din ceea ce li se pare relevant din literatură, filosofie, istorie, știință, pentru a-și expune cât mai clar și mai convingător ideile și comentariile la cuvântul Sfintei Scripturi.

Ceea ce spune Tacit despre Cicero, li se potrivește și preoților în calitatea lor de oratori:

„Vă este cunoscută desigur opera lui Cicero, intitulată Brutus; în ultima ei parte (căci prima cuprinde istoricul vechilor oratori) el ne descrie începuturile, progresele și oarecum dezvoltarea propriei sale elocvențe: de la Q. Mucius a învățat dreptul civil, de la academicianul Philo și de la stoicul Diodot a sorbit până în fund toate principiile filosofiei și, nemulțumit cu profesorii pe care îi avea din belșug la Roma, a străbătut Grecia și Asia pentru a îmbrățișa toate cunoștințele în întreaga lor varietate. Astfel din cărțile lui Cicero se poate într-adevăr desprinde că nici geometria, nici muzica, nici gramatica și, în sfârșit, științele liberale nu i-au rămas necunoscute. El stăpânea subtilitățile dialecticii și foloasele moralei la fel ca și mersul și cauzele fenomenelor naturale. Căci astfel stau lucrurile, prea bunii mei prieteni, și numai astfel: din bogata lui erudiție, din deosebitele lui preocupări și cunoașterea tuturor științelor, se revarsă ca un torent și clocotește de viață această admirabilă elocvență; înguste și neîncăpătoare; deoarece numai acela este orator care poate vorbi despre orice chestiune în chip ales, elegant și convingător potrivit cu demnitatea subiectului, cu cerințele împrejurărilor și gusturile ascultătorilor" (*Idem* p.83–84).

Evident, Tacit, care a trăit între anii 55–120 d.Hr., recomanda oratorilor din vremea sa pe înțelepții pe care îi avea el la îndemână. Iată câteva exemple: *„Filosofii academici ne vor da combativitatea, Platon înălțimea de idei, Xenophon farmecul. Oratorul nu face rău să împrumute chiar unele maxime morale de ale lui Epicur și Metrodor și să le folosească în împrejurările potrivite. Căci noi nu*

vrem să formăm un înțelept și nici un adept al stoicilor, ci un om care să fie stăpân pe anumite științe, dar să se priceapă puțin și în celelalte. De aceea vechii oratori îmbrățișau în chip temeinic știința dreptului civil, dar se inițiau în oarecare măsură și în studiul gramaticii, muzicii și geometriei" (*Idem*, p.87–88).

Preoții noștri ar trebui să învețe de aici că așa cum oratorii laici căutau mereu să-și îmbunătățească mijloacele din care să-și alcătuiască discursurile, tot așa și ei ar trebui să se preocupe de lărgirea continuă a ariei de îmbogățire a argumentelor, a metodei și stilului de întocmire a predicilor. S-a stat prea mult la nivelul Cazaniei. Aceasta și-a avut rostul multă vreme. Îl mai are încă, dar a devenit un fel de text sacru care nu mai este pe măsura *tuturor* nevoilor de înțelegere a Scripturii de către credincioșii vremurilor noastre.

E adevărat că am auzit și reflecții ca aceasta: *Părintele mai bine ar citi Cazania, decât să vorbească așa cum vorbește!* Dar aceasta se spune despre preoții care nu-și pregătesc predica și nu sunt în stare să stârnească în ascultători nici un interes.

Preotul trebuie să fie la curent cu vremea sa, cu civilizația și cultura, cu operele literare, artistice, cu poezia și filosofia, cu știința din toate domeniile și, numai în contextul lor, să-și plaseze explicarea Evangheliei, fără teama că aceasta ar fi anacronică și că el vorbește despre lucruri pe care nu le poate în fapt apăra. Să știe spre ce se îndreaptă interesul credincioșilor, ca să răspundă acestui interes, nu prin predici abstracte, despre lucruri asupra cărora credincioșii nu sunt informați și nu au mijloacele de a le înțelege, ci prin predici luminate, plasate în contextul intereselor oamenilor din vremea noastră și a capacității lor de înțelegere.

Aș dori ca toți preoții noștri să facă totul ca să mențină în popor continuitatea credinței ortodoxe, aceea care de-a lungul secolelor a apărat și continuitatea noastră ca popor pe vatra strămoșească. Să nu uităm că dincolo de slujbele pe care le facem în biserică, avem și datoria de a învăța, potrivit poruncii: **Mergând, învățați!**

Păltiniș, 17 aprilie 1989

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

DREAPTA CREDINȚĂ. UNITATE ȘI DEZBINARE

Duminica Ortodoxiei, întotdeauna prima duminică din marele Post al Paștilor, ne dă prilejul să spunem câteva cuvinte despre unitate și dezbinare. În anul 842, la un sinod local ținut la Constantinopol, într-o zi ca aceasta, a luat sfârșit procesul de restabilire definitivă a învățăturii despre icoane și a cultului icoanelor. A fost cea din urmă dintre problemele de credință, care a fost subiectul celei din urmă dezbateri doctrinare la nivelul întregii Biserici. Ea se clarificase, în sensul admiterii cinstirii icoanelor, încă la Sinodul al VII-lea de la Niceea (787), ultimul sinod ecumenic. Toate celelalte probleme fuseseră analizate, clarificate și hotărâte la Sinoadele ecumenice anterioare. Sinodul din 842 doar a confirmat definitiv hotărârile Sinodului din anul 787, încheind nouă secole de căutare, de luptă cu nenumărate erezii și ereziarhi. Totul s-a terminat printr-un triumf decisiv al adevărului, triumf care a impus această zi ca pe o zi a bucuriei Ortodoxiei și a satisfacției depline a întregii Biserici a lui Hristos. De aceea duminica în care s-a luat ultima decizie, s-a și numit „*Duminica Ortodoxiei*", și numele i-a rămas așa până astăzi.

Presupun că nu toți știți ce au fost și ce rol au avut în istoria creștinismului „*Sinoadele ecumenice*" și chiar, ce înseamnă aceste două cuvinte, *sinod* și *ecumenic*, și ce înseamnă cuvântul *ortodoxie*. E bine să știm.

Sinodul este adunarea episcopilor care sunt urmașii apostolilor. Primul sinod a fost chiar cel al apostolilor, numit *sinodul apostolic*, care s-a ținut în Ierusalim în anul 50, și a lămurit definitiv primirea

---

Cuvânt rostit în catedrala din Sibiu, 1987.

păgânilor la botez fără obligația de a mai urma legea lui Moise în privința tăierii împrejur. A fost prima decizie sinodală care a delimitat creștinismul de mozaism, eliberându-l de o practică care le fusese impusă doar evreilor. Creștinismul s-a afirmat astfel ca o religie nouă, universală, valabilă **„pentru toate popoarele"** (Faptele Apostolilor 15, 17). Trecerea păgânilor la creștinism nu mai însemna trecerea lor la iudaism, la Legea lui Moise. Este momentul în care, printr-o decizie concretizată într-o scrisoare (F. Ap. 15, 23–29) către antiohieni, scotea creşti-nismul definitiv de sub bănuiala că ar fi fost o sectă iudaică.

De atunci *Sinodul* este autoritatea supremă în Biserică. Există sinoade ale Bisericilor locale, cum e, de pildă, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, alcătuit din toți episcopii acestei Biserici, și există și un Sinod al tuturor episcopilor ortodocși din lume. Cum *lume* se zicea în greceşte *oikumene*, Sinodul acesta s-a numit *Sinod ecumenic*, adică al episcopilor din toată lumea. Acest Sinod este singurul care are dreptul *să ia hotărâri în materie de credință*. Sinoadele locale iau hotărâri cu privire la păstrarea credinței în Bisericile locale.

Sinoadele se numesc *Sfinte* pentru că sunt asistate și iau hotărârile sub povățuirea Sfântului Duh. Hotărârile lor se iau, ca și la Sinodul apostolic din Ierusalim, prin așezarea sub protecția Sfântului Duh, prin rostirea formulei: **„S-a părut Duhului Sfânt și nouă"** (F. Ap. 15, 28). Semnul asistenței Sfântului Duh constă în aceea că se ajunge ca toate hotărârile în materie de credință să se ia în *unanimitate*, nu prin vot, nu prin majoritate.

Când au apărut ereziile, s-au adunat *Sinoadele ecumenice* și au hotărât, prin descoperire de Sus, care este adevărul, în toate problemele contestate de eretici. Au fost șapte Sinoade ecumenice:

1. La Niceea, în anul 325, când s-au hotărât, împotriva ereziei ariene, cele în legătură cu Dumnezeu-Tatăl și Dumnezeu-Fiul, alcătuindu-se primele șapte versete ale Crezului.

2. La Constantinopol, în anul 381, când s-au hotărât tot împotriva resturilor ereziei ariene, cele în legătură cu Sfântul Duh, alcătuindu-se ultimele cinci versete ale Crezului.

3. La Efes, în anul 431, când s-a clarificat, împotriva ereziei nestoriene, că în Iisus erau unite dumnezeirea și umanitatea într-o unire ipostatică, adică într-o singură persoană. De aceea Fecioarei Maria i s-a dat denumirea de Maica Domnului (Theotokos).

4. La Calcedon, în anul 451, a fost condamnată erezia

monofizită, care susținea că în Iisus există o singură natură, cea divină. Au rămas până azi monofiziți copții din Egipt, etiopienii, siro-iacobiții din Siria și India, și armenii.

5. La Constantinopol, în anul 553, împăratul Iustinian a încercat o conciliere cu monofiziții care acuzau Ortodoxia că la Sinodul IV a căzut în nestorianism. S-a clarificat așa cum se cuvenea doctrina de la Calcedon, împotriva a trei teologi care păreau a fi rămas nestorieni.

6. La Constantinopol, în anul 680, s-a condamnat erezia monotelită care susținea că în Iisus a existat o singură *voință*, și energie, cea dumnezeiască, deci nu era și om deplin.

7. La Niceea, în anul 787, când s-a hotărât definitiv continuarea tradiției de supracinstire a Maicii Domnului, de cinstire a sfinților și a moaștelor, a Sfintei Cruci și cinstirea icoanelor.

Toate cele șapte Sinoade ecumenice au stabilit, pe baza Sfintei Scripturi și a Sfintei Tradiții, adică a adevărurilor transmise prin Biserică de la Mântuitorul și de la apostoli, adevărata învățătură de credință ortodoxă. *Ortodoxie* înseamnă *dreaptă credință*. Biserica Ortodoxă înseamnă Biserica păstrătoare a dreptei credințe, a acelei credințe care duce la mântuire.

Iconoclasmul, adică lupta împotriva icoanelor, a fost ultima *mare luptă* încercată de eretici, de schismatici și cei de o rătăcire cu ei, împotriva ortodoxiei. Ereziarhii susțineau că nu trebuie să ne închinăm la icoane pentru că ar fi **„chipuri cioplite"**, neînțelegând că nu ne închinăm nici la chip, nici la lemn și la culoare, ci ne închinăm la ceea ce simbolizează ele, la ceea ce semnifică, adică lui Dumnezeu, iar la sfinți ne rugăm să mijloacească pentru noi înaintea lui Dumnezeu, ca unii care, printr-o viață sfântă, au dobândit trecere la Dumnezeu.

Sinodul VII ecumenic s-a ținut pe vremea împărătesei Irina. Sinodul din anul 842 s-a ținut pe vremea împărătesei Teodora. Păcat că unitatea Bisericii, câștigată atunci, n-a rămas un bun câștigat și neschimbat. Multe erezii au bântuit și bântuie lumea creștină de atunci încoace, de-a lungul veacurilor, până astăzi.

În anul 1054 din trupul Bisericii Ortodoxe celei adevărate s-a rupt Biserica Romano-Catolică. Un cardinal îngâmfat, Humbert, s-a dus la Constantinopol și a depus pe Sf. Masă a catedralei Sf. Sofia, un act de rupere a creștinismului în două. Așa s-a rupt Biserica Romano-Catolică de Biserica Ortodoxă.

De ce s-a întâmplat acest lucru? Simplu spus, fiindcă domnul

cardinal Humbert a vrut să impună peste toată Biserica supremația administrativă a papei.

Până atunci întreaga Biserică fusese organizată pe neamuri, fiecare neam având conducătorul lui bisericesc, și fiecare eparhie având episcopul ei, în comuniune cu șeful spiritual al țării respective, acesta fiind, la rândul său, în comuniune cu toți conducătorii spirituali ai tuturor neamurilor. În comuniune, nu în supunere. Unul din ei, din motive tradiționale, istorice, nu teologice, era admis a fi *primus inter pares*, adică primul între egali. Acesta era episcopul Romei, pentru că Roma fusese capitala imperiului, deci din motive politice și istorice, nu bisericești și dogmatice.

Papa, și cei din jurul lui, au tins întotdeauna să domine administrativ toate Bisericile, deși o mie de ani el nu avusese acest drept și nu exercitase nici o conducere universală. Dacă ar fi fost vorba să se aplice, în această privință, vreun drept, vreun primat, apoi nu episcopul cetății Romei, cetatea în care sfinții Petru și Pavel au fost martirizați, ar fi fost îndreptățit la aceasta, ci episcopul Ierusalimului, *cetatea Domnului*. Patriarhul Ierusalimului spune acest lucru până în ziua de astăzi!

Problema unui șef universal al Bisericii nu s-a pus niciodată înainte. Iisus Hristos a fost considerat *Capul* Bisericii. Și nu s-a simțit nevoia nici unui adjunct, sau vicar, sau locțiitor. Doar Roma a simțit această nevoie, pentru că a vrut să se impună ea în această calitate, și nu atât din cauza lui Petru, cât pentru a continua rolul împăratului roman, ca *Pontifex Maximus*.

Rezultatul acțiunii nechibzuite a Romei, prin cardinalul Humbert, a fost deci ruperea în două a lumii creștine. Papa s-a autoproclamat *Pontifex Maximus*, adică cel mai mare, dar lumea răsăriteană nu i-a recunoscut această calitate. Papa a căzut astfel și din calitatea de *primus inter pares*. Locul i l-a luat Patriarhul Constantinopolului, tot pe motive istorice, deoarece Constantinopolul a fost a doua Romă, capitala Imperiului de răsărit. Se vor împlini în curând încă o mie de ani de când Biserica Răsăriteană trăiește sub vechea formă eclesiastică din primul mileniu. Patriarhul Constantinopolului este *primul între egali*, dar fără să exercite vreo conducere sau control asupra altor Biserici. Acest control îl exercită *totalitatea episcopilor ortodocși* adunați în Sinod. Ei pot fi prezidați sau convocați de patriarhul de la Constantinopol, dar nu conduși. Și chiar și președinția poate fi conferită și altcuiva, prin înțelegere.

Odată începutul dezbinărilor făcut, ele au continuat. La începutul sec. al XVI-lea, călugărul catolic german Martin Luther a provocat o a doua mare dezbinare. Din trupul romano-catolicismului s-a rupt o parte, și așa s-a născut *protestantismul*. A venit apoi Jean Calvin, și mulți alții, și în felul acesta s-au născut la început câteva Biserici Protestante mari. Pe vremea regelui Henric al VIII-lea, Biserica Angliei s-a rupt și ea din trupul Romei și a dat naștere Bisericii Anglicane, regele proclamându-se el cap al Bisericii în locul papei. Și astăzi regina Angliei se consideră conducătoarea Bisericii Anglicane în Anglia și a Bisericii Presbiteriene în Scoția!

Dezbinarea a continuat și a crescut până la măsura a peste 1000 de Biserici și secte în vremea noastră. Nimeni nu mai știe câte au apărut în ultima vreme, mai ales în S.U.A. dar și în Europa, dezbinând astfel Biserica despre care Mântuitorul a spus că trebuie *„să fie una"*, precum trupul Său unul este. Încă Sf. Ap. Pavel pusese dramatica întrebare pe care ne-o punem și noi: **„Au doară s-a împărțit Hristos?"**

Cum se face că au apărut aceste fenomene de dezbinare?

Dezbinările din lumea creștină pun în fața noastră o situație dezolantă, rușinoasă. Cum a fost posibil? Cum e posibil ca în numele aceluiași Hristos, în numele aceleiași învățături, în numele aceleiași Evanghelii, a aceleiași Scripturi a Noului Testament, totuși, să nu fie o Biserică una, ci să fie atâtea?

Este momentul să ne punem aceste întrebări esențiale. Să vedem de unde vine răul, ce trebuie să alegem noi și cum să alegem între unitate și dezbinare? Ne vom pune împreună câteva întrebări menite să ne clarifice problema. Nu vom epuiza toate întrebările posibile, dar vom căpăta o idee despre cauzele acestei situații.

Cea dintâi: Cine vrea împărțirea, cine vrea dezbinarea Bisericii? Fără îndoială că este cineva care dorește ca Biserica lui Hristos să fie împărțită, să fie dezbinată, să nu fie una, să nu fie puternică, să nu fie întreagă. Cheia o găsim în Epistola I a Sf. Ap. Petru (5, 8), unde se spune: **„Potrivnicul vostru diavolul umblă mugind ca un leu, căutând pe cine să înghită"**. Și pe cine înghite? Pe cei care rămân pe afară, despărțiți de trupul Bisericii. El este cel care, fără îndoială, vrea dezbinarea.

A doua întrebare: De ce s-au făcut și se fac aceste împărțiri, aceste dezbinări, uneori urmărite de unii anume? Machiavelli, un scriitor, diplomat și filosof din Evul Mediu, lansase un principiu:

Divide ut regnus — împarte ca să stăpânești. Spre a slăbi un corp unitar, spre a slăbi o instituție, spre a slăbi un popor, spre a slăbi pe cineva, îl împarți și așa îl guvernezi mai bine. Lozinca aceasta, și sub forma *„Divide et impera"*, au aplicat-o la vremea lor, și aici la noi, în Transilvania, pe locurile acestea, Habsburgii care aveau tot interesul să ne stăpânească mai ușor. Ne-au împărțit în ortodocși și uniți, după ce alții încercaseră mai înainte să ne calvinizeze.

Și care sunt de obicei urmările dezbinărilor, mai ales ale celor religioase? *Orice dezbinare religioasă nu rămâne numai dezbinare religioasă.* Ea aduce după sine dezbinare în familii, între prieteni, între sate, sau între locuitorii aceluiași sat și oraș. Aduce dezbinare și în sânul unui neam. Noi avem experiența aceasta tristă de la anul 1700, când s-a făcut dezbinarea Bisericii noastre ortodoxe, fiind unii ademeniți la uniatism. Așa au început frații a se urî între ei. E ciudat acum, cei care preferă șefi religioși diferiți, învață de la ei ura, nu iubirea! Când cei care merg la biserică, de la un loc se despart, mergând fiecare spre „biserica lui", din momentul acela li se despart și sufletele și idealurile, și ființa lor se înjumătățește.

Aceasta a fost urmarea dezbinării. Habsburgii nici nu au urmărit altceva, decât ca, în numele principiului „împarte și stăpânește", să ne slăbească și să ne stăpânească mai ușor. De ce să se lupte ei cu noi, când puteam foarte bine să ne luptăm noi între noi, și ei doar să profite? Că doar nu din grijă pentru sufletele noastre ne-au dezbinat!

Lui Dumnezeu nu-i plac dezbinările. În Sf. Scriptură se spune: **„Dumnezeu nu este Dumnezeul neorânduielii, ci al păcii și al bunei înțelegeri"** (I Cor. 14, 33). Și dacă lui Dumnezeu nu-i plac dezbinările, ce trebuie să gândim despre cei care fac toate eforturile, demne de cauze mai bune, ca să dezbine totuși Biserica lui Hristos?

Să căutăm răspunsul chiar în Scriptură. Mulți din cei care ne dezbină umblă cu Scriptura în mână, căutându-și argumentele în ea, argumente ca să rupă trupul lui Hristos! Dar să vedem ce spune Sf. Scriptură despre cei care dezbină? Iată, să luăm textul din I Timotei 6, 3–7: **„Ferește-te de cei care învață altmintrelea!"**, spune Sf. Pavel; parcă s-ar adresa nouă, azi. Să nu învețe nimeni altmintrelea. Altmintrelea decât cum? Altmintrelea decât au primit învățătura de la Mântuitorul, așa cum a transmis-o El Apostolilor. Zice despre unii ca aceștia că se îndeletnicesc cu basme și cu certuri (Tit 3, 9), numindu-i **„trufași care nu știu nimic, dar sunt**

molipsiți de patima de a grăi mult și de a da război de vorbe, din care se nasc pizma, pricinile, hulele, bănuielile, vicleniа, certurile deșarte între oameni cu mintea stricată și străini de adevăr, care socot că evlavia ar servi la câștig" (I Tim. 6, 4–5). Și încheie cu sfatul: **„De unii ca aceștia ferește-te!"**

Sunt foarte multe împrejurările în care Sfântul Pavel dă asemenea sfaturi: **„Propovăduiește cuvântul, stăruiește asupra lui în toate împrejurările prielnice și neprielnice, mustră, ceartă, îndeamnă, cu toată îndelunga răbdare și învățătură. Căci va fi o vreme când oamenii nu vor primi învățătura cea sănătoasă, ci-și vor alege învățători după poftele lor, care să le gâdile auzul, și-și vor întoarce urechile de la adevăr și se vor lua după basme"** (II Tim. 6, 2–5).

Iată texte limpezi ale Sf. Apostol Pavel despre cei care dezbină. Am putea, fără îndoială, să le înmulțim. Tot Sf. Pavel scrie în Epistola către Tit: **„Iar de disputele nebune și de spițele de neam, de întrebările și disputele pentru lege, te ferește, căci sunt nefolositoare și deșarte"**. Și iarăși avertizează: **„De omul eretic, după o sfătuire sau două ferește-te"** (Tit 3, 10). Unul ca acesta e numit **„răzvrătit" „și păcătuiește fiind singur de sine osândit"**. Nu vi se pare că știți despre cine vorbește Apostolul? Sigur că știți. Sunt și printre noi asemenea *„răzvrătiți"* împotriva Ortodoxiei învățăturii Bisericii, umblând pe alături, după învățători rătăciți care au chipul evlaviei, dar minte puțină, cu care înșală pe cei cu mintea și mai puțină decât a lor.

Avem la Sf. Pavel și unele sentințe cumplite rostite despre cei care dezbină Biserica lui Hristos. Pe unii, zice el, **„căzând din credință, precum Imeneu și Alexandru, i-am dat Satanei, ca să învețe a nu mai huli"** (I Tim. 1, 19–20). Pe alții, pomeniți în Epistola către Romani, Sf. Apostol Pavel spune că Dumnezeu nu-i pedepsește altfel, decât că le retrage asistența Sa, le retrage autorul și-i lasă **„numai la puterea minții lor"** (Rom. 1, 28). Știindu-se ei la puterea minții lor, devin orgolioși, dar de fapt devin tot mai opaci la gândirea logică.

Nu poți duce cu ei la bun sfârșit nici o convorbire. Și chiar dacă o duci până la capăt, când și se pare că ai terminat-o și ai lămurit-o, ei se reîntorc pe loc la punctul de pornire, ca și cum n-ai lămurit nimic. Nu sunt deschiși nici unei lămuriri, alta decât cea pe care și-o dau ei înșiși. Ei nu întreabă, nu ascultă de experiența de două mii de ani a Bisericii.

Ei nu știu că Sfinții Părinți au spus: *„Cine vrea să se mântuiască, cu întrebarea să călătorească"*. Dar pentru ei Sfinții Părinții nici nu contează. Contează doar nu știu care domn de peste nu știu care ocean sau canal care e mai mare decât toți Sfinții Părinți și decât întreaga Biserică!

Se zice că un pustnic, mai puțin dotat cu înțelegerea Sfintei scripturi, a căutat, după capul lui, vreo douăzeci de ani răspuns la o nedumerire în legătură cu un text. În cele din urmă s-a hotărât să meargă la un Sfânt Părinte din vecinătate să-l întrebe. În clipa aceea i s-a luminat mintea și a înțeles tâlcul textului. Mirându-se, i s-a arătat un înger care l-a întrebat: *De ce te miri*? — Pentru că după douăzeci de ani, tocmai acum când mă hotărâsem să merg să întreb pe altul cu știința mai mare în Scripturi, tocmai acum am descoperit înțelesul pe care îl căutam, a răspuns el. Îngerul i-a spus: Iată, de aceea m-a trimis acum Dumnezeu la tine, ca să te fac să înțelegi că lămurirea ți-a venit *tocmai* pentru că te-ai hotărât să întrebi, și chiar în clipa când te-ai hotărât să întrebi. Au nu știai? „Cine vrea să se mântuiască, cu întrebarea să călătorească!" Altă dată să fii mai înțelept.

Pe lângă învățătura despre întrebarea ca mijloc de mântuire, trebuie să mai reținem din această întâmplare și faptul că cercetarea Sfintei Scripturi e lucru de durată și de înțelepciune. Nu se dă lumina primului venit, la prima deschidere a cărții. Tâlcuirea Sfintei Scripturi s-a făcut în sute de ani, de mii ce cercetători și Biserica i-a stabilit sensurile și înțelesurile cele adevărate. Biserica trebuie întrebată.

Noii tâlcuitori, care întorc totul pe dos sau caricaturizează textele reducându-le la înțelesuri simpliste, incomplete, o fac pentru că nu au pregătire și pentru că, din mândrie, fie că nu întreabă, fie că nu acceptă răspunsurile. Unii nu le acceptă din neputința minților de a le înțelege, alții din dorința de a se preface ei în sfătuitori, șefi, conducători, după cuvântul Mântuitorului, fiind **„povățuitori orbi ai orbilor, și orb pe orb de va povățui, amândoi vor cădea în groapă"** (Matei 15, 14).

Unii ca aceștia calcă porunca unității, despre care unul din Părinții Bisericii, Sfântul Ciprian, a spus multe cuvinte de dojenire și avertisment: *„Hristos ne-a dat pacea, ne-a învățat să fim uniți în cuget și în simțire, ne-a impus să păstrăm nestricate și necălcate în picioare legăturile dragostei, ale înțelegerii frățești. La Împăratul cerurilor nu poate să ajungă dezbinarea. La răsplata lui Hristos nu poate să ajungă acela care a pângărit dragostea lui Hristos față de noi, prin dezbinarea vicleană"* (*De catolicae ecclesiae unitate*, în col. „Părinții și Scriitori bisericești", P.S.B., Buc., 1981, p.444).

Și tot Sfântul Ciprian:

„Cine a ieșit din sânul Bisericii nu poate trăi sau respira, ci își pierde însăși mântuirea" (*Idem*, p.451).

Văzând în unitatea dintre Tatăl și Fiul modelul unității Bisericii, el spunea credincioșilor săi din Cartagina:

„Vedeți cum a fost dragostea Celui ce s-a rugat pentru noi, pentru ca, precum Tatăl și Fiul una sunt, așa să rămânem și noi, în aceeași unitate, ca de aici să se poată înțelege cât de mult păcătuiește cel ce sparge unitatea și pacea. Domnul pentru aceasta s-a rugat, voind ca poporul Său să trăiască, fiindcă El știa că dezbinarea nu duce la Împărăția lui Dumnezeu" (*De dominica Oratione*, Colecția PSB, Buc., 1981, p.481–482).

Ori, să ne punem o întrabare foarte simplă: *cine sunt cei ce dezbină?* Cei care au fost două mii de ani în unitate ortodoxă, sau cei care rup acum din Ortodoxie pe unii slabi de suflet și fără cunoștințe suficiente despre adevăr? E de la sine înțeles că dezbinatorii sunt cei care strică unitatea care a existat atâta vreme și în care Biserica lui Hristos se află și astăzi.

Că și ei vorbesc de Iisus? Că fac rugăciuni? Cântă? Dacă o fac în dezbinare, în ruperea de Biserică, de frăție și de comuniunea în Sfintele Taine, degeaba au chipul evlaviei și zic tot timpul „Doamne, Doamne". Tot așa erau și fariseii din vremea Mântuitorului. Și nu prea i-a lăudat! Dimpotrivă. N-a spus despre nimeni cuvinte mai aspre. **„Morminte văruite"** (Matei 24, 27), **„șerpi, pui de vipere"** (Matei 24, 33). Despre nimeni, nici despre cei care Îl răstigneau, n-a spus cu atâta putere: **„Vai vouă"** (Matei 24, 23).

Să trecem acum la o nouă întrebare: *Ce obiectează dezbinatorii acestei Ortodoxii pe care o sărbătorim noi într-o zi ca aceasta?* Îi obiectează, în linii mari, faptul că noi ținem la *Sf. Tradiție*, faptul că avem cele *Șapte Taine*, și apoi faptul că avem *Preoția* de succesiune apostolică, că avem *biserici*, așa cum e aceasta, cu toate obiectele din ea, faptul că ne facem semnul *crucii*, că cinstim sfinții și icoanele.

Să ne oprim câteva clipe doar asupra uneia singure dintre practicile scumpe inimii creștinului ortodox de pretutindeni: însemnarea cu semnul crucii. Toți cei depărtați de la adevărata credință nu-și mai fac cruce. Socotesc că aceasta ar fi închinare la idoli. Nu mai au cruci în casele lor și la piepturile lor. Se pretind mari cititori ai Sfintei Scripturi și dovedesc că nu știu să citească, pentru că este adevărat că în Sfânta Scriptură se scrie negru pe alb

că: **„propovăduirea crucii este nebunie"**, dar dacă citim fraza mai departe, vedem că scrie că e nebunie: **„pentru cei ce sunt pe calea pierzării"** (I Cor. 1, 18). Adică tocmai pentru ei! Sfântul Pavel se lăuda **„numai cu crucea lui Hristos"** (Galateni 6, 14) și îi condamna pe cei **„care se poartă ca vrăjmași ai crucii lui Hristos"** (Filipeni 3, 18). Cum de vor fi știind unii din Sfânta Scriptură doar ceea ce le convine ca să se despartă de Biserică? E cineva care îi îndeamnă stăruitor la aceasta. Desigur cel care se teme, tremură și fuge de semnul crucii. Căci care creștin nu știe că diavolul fuge de semnul crucii? Care creștin nu se însemnează cu semnul crucii când se află în fața unei primejdii? Până și unii care nu prea sunt practicanți ai credinței, în vreme de primejdie își aduc aminte că există un mijloc de a cere ajutorul lui Dumnezeu și a te adăposti de rele, și acesta este semnul crucii.

Tradiția e veche în viața creștină. Nu e o invenție târzie a cuiva, de care am putea să ne lepădăm ca de o învățătură omenească. Ea vine din momentul în care Mântuitorul răstignit pe cruce a sfințit-o, a făcut din ea simbolul jertfei Sale pentru păcatele noastre. E bine să se știe de către toți: Dumnezeu iartă, pentru că Mântuitorul a plătit cu jertfa Sa prețul iertării. Altfel Dumnezeu ar face numai dreptate. Noi trebuie doar să ne însușim jertfa pentru noi și să voim să intrăm în legea iertării, nu în a dreptății. Cine respinge crucea, respinge iertarea. Acela să se aștepte să i se aplice numai dreptatea.

În veacul al IV-lea facerea semnului crucii era de mult o practică în Biserică. Iată ce scria Sfântul Chiril al Ierusalimului († 386):

„Să nu ne rușinăm să mărturisim pe Cel răstignit. Fă-ți cu încredere pe frunte cu degetele pecetea și fă cruce în toate acțiunile tale; și când mănânci pâine, și când bei din pahar; când pleci de acasă și când vii; înainte de a te culca și când te trezești; când călătorești și când te odihnești. Mare talisman este crucea!... Crucea este semn pentru cei credincioși și teamă pentru demoni. Iisus i-a biruit pe aceștia prin cruce și i-a dat cu hotărâre pe față. Când demonii văd crucea își aduc aminte de Cel răstignit. Se tem de cel ce a zdrobit capetele balaurului. Nu disprețui pecetea pentru că a fost dată în har" (*Cateheze*, 13, 36).

Ați auzit? Parcă ar descrie ceea ce facem noi azi: ne închinăm înainte și după masă, la plecări și sosiri, seara și dimineața și în toate lucrările noastre. Așa se făcea atunci, așa se face și azi. Scriitorul bisericesc Eusebiu al Cezareii († 339), în *Viața lui*

Constantin cel Mare (I, 28–30, II, 7), povestește cum acestuia, înainte de a fi creștin, i s-a arătat pe cer în plină zi un semn al crucii și cuvintele: „*În acest semn vei învinge*". Era în luptă cu Maxențiu și creștinându-se el și oștirea lui, au învins. Eusebiu al Cezareii, contemporan cu Constantin cel Mare, spune că a auzit această întâmplare chiar din gura împăratului.

Iată însă o mărturie și mai veche de la începutul secolului al III-lea, care ne vine de la Sfântul Ipolit al Romei († 235): „*Străduiește-te în toată vremea să-ți însemnezi cu bună-cuviință fruntea, căci acesta e semnul cunoscut și încercat al pătimii împotriva diavolului, dacă îl faci cu credință și nu pentru a te vedea oamenii, ci punându-l înainte cu știința ca pe un scut*" (în cartea *Tradiția apostolică*, 3, 36).

Un scriitor bisericesc, Nichifor Calist, povestește că la împăratul Bizanțului Mauriciu au venit odată niște soli ai regelui Persiei Cosroes al II-lea și că toți aveau pe frunte semnul crucii. Împăratul i-a întrebat de ce și-au pictat acest semn, de vreme ce nu sunt creștini? Au răspuns că respectă acest semn ca aducător de succes și salvare, pentru că fiind la ei o vreme de ciumă, niște creștini i-au învățat să-și facă acest semn, și cei care și l-au făcut au fost ocoliți de cumplita boală: „*Noi i-am crezut și am fost salvați în mijlocul familiilor noastre secerate de ciumă*" (*Istoria bisericească*, XVIII, 20).

Obiceiul a ajuns până în Balcani și nu este exclus să-și aibă originea în această istorie cu ciuma din Persia care va fi circulat din gură în gură, până a ajuns și la valahii noștri.

Patriarhul de frumoasă amintire în istoria Bisericii noastre de după al doilea război mondial, Justinian Marina, povestește că prin 1953 participând la intronizarea patriarhului Chiril al Bulgariei, fiind în mașină a văzut turme de oi și ciobani cu sarici ca ale noastre. Bulgarii însoțitori i-au și spus: *Iată valahii!* Erau români. De mirare era că toți aveau pe frunte ca o cicatrice, semnul crucii. Au oprit și i-au întrebat de ce aveau acest semn. Au spus că e un obicei vechi, de pe vremea când turcii prefăcând locurile în pașalâc turcesc încercau să-i turcească pe valahi. Aceștia au hotărât atunci să însemneze pe fiecare nou-născut, la botez, cu fierul roșu pe frunte în semnul crucii, ca să știe că sunt creștini și să nu-i poată sili nimeni vreodată să-și lepede credința. Cei care s-ar fi lepădat ar fi fost cunoscuți și repudiați ca trădători și de ai lor, și de turci! „*Obiceiul a rămas până azi*" (*Apostolat Social*, X, 1971, p.219).

Istoricul bisericesc Sozomen, care a scris o *Istorie bisericească* între anii 439–450, povestește cum Sfânta Elena, mama Sfântului Constantin cel Mare, a făcut săpături pe Golgota și a descoperit acolo trei cruci, bănuind că una era cea pe care fusese răstignit Mântuitorul. Împreună cu Macarie, episcopul Ierusalimului, au hotărât să facă o probă. Era în Ierusalim o femeie grav bolnavă. O făcură să se atingă de cele trei cruci. Când se atinse de una din ele, se vindecă

pe loc, ceea ce fu o dovadă concludentă că aceea era crucea Domnului (Sozomen, 2, 1). Ea se păstrează și azi în Ierusalim, părticele din ea fiind însă răspândite și în alte locuri, în lume.

Iată tot atâtea dovezi că semnul crucii cu care se închină creștinii binecredincioși, le e spre ajutor și binecuvântare și tot așa și semnul crucii așezat pe biserici și păstrat în case, este semnul acceptării de către noi a jertfei Domnului și chemare a Harului Său în viața noastră, spre a ne apăra de primejdii, de rele și de păcate.

Toate acestea, noii ereziarhi ni le obiectează ca și cum ele n-ar veni de la Dumnezeu, n-ar veni de la Iisus Hristos, pentru că — zic ei — de la Iisus Hristos vine numai ceea ce este în Sfânta Scriptură. Ei merg până acolo, încât — culmea culmilor nesăbuinței — cred aceste învățături și practici ale Bisericii, drept practici și învățături *îndreptate împotriva lui Dumnezeu!* Vă puteți imagina așa ceva? Invocarea Sfântului Duh în Sfintele Taine, semnul sfintei cruci ș.a. să fie îndreptate împotriva lui Dumnezeu și socotite păcate! Ce minte sănătoasă ar putea admite așa ceva?

Noi arătăm că ne bizuim pe Sf. Scriptură în tot ceea ce credem, în toate gesturile pe care le facem. **Noi** ne sprijinim pe Sfânta Scriptură, nu ei. Toate acestea au fost transmise din om în om, până în vremea noastră, fie prin Sfânta Scriptură, fie prin Sfânta Tradiție, pentru că nu totul s-a scris în Scriptură, așa cum pretind ei. Au fost învățături scrise, dar au fost și învățături care s-au transmis pe cale orală. Și mai întâi au fost învățăturile pe cale orală, transmise prin tradiție, și numai după aceea au fost scrise. Tot ce e scris a fost la origine tradiție, vorbire, transmitere orală. Mântuitorul n-a scris nici o carte. A vorbit. A transmis oral. Evangheliștii au notat pe urmă, cum zice Papia, la sfârșitul sec. I, **„Amintirile"** lor. Când Sfântul Pavel și-a scris epistolele, Evangheliile încă nu erau scrise. Dar el le cunoștea din transmiterea orală, din Tradiție, așa cum știa, tot din Trdiție, și tot ceea ce nu s-a scris niciodată. Și el a transmis și oral.

Iată, spre exemplu, ce spune în a doua Epistolă către Tesaloniceni (2, 15): **„Deci, fraților, rămâneți statornici și țineți predaniile pe care le-ați primit prin cuvântul sau prin cartea noastră"**. Va să zică Sf. Apostol Pavel a dat învățături și *prin cuvânt*, și prin carte, și *oral*, vorbind, și prin scrisoare. Același lucru vom găsi în Epistola a II-a către Timotei (2, 2): **„Și ceea ce ai auzit de la mine, în fața multor martori, trece-le la oamenii credincioși, care să fie destoinici să învețe și pe alții"**. Și tot Sf.

Pavel în Epistola I către Corinteni (11, 34), după ce îi lămurește că: **„dacă cineva e flămând, să mănânce acasă, ca astfel să nu vă adunați spre osândă"**, adică să nu se facă chefuri atunci când se întâlneau pentru rugăciune, adaugă: **„Celelalte le voi rândui când voi veni la voi"**. Va să zică urma să le dea și învățături practice, prin cuvânt, atunci când se va duce la ei. Iată deci chiar în Sf. Scriptură temeiul Sf. Tradiții, deci al practicilor pe care le-am moștenit noi din moși-strămoși, încă de la Apostoli.

Și Sf. Ioan spune: Iar **„celelalte"** le voi aranja cu voi **„gură către gură"**, atunci când ne vom vedea (II Ioan 1, 12). Textul cel mai elocvent este însă în Evanghelia după Ioan (21, 25), chiar la sfârșitul Evangheliei sale.

Ascultați cum își încheie Sf. Ioan Evanghelia:

„Sunt încă și multe alte lucruri câte a făcut Iisus, care de s-ar fi scris cu de-amănuntul, mi se pare că nici în lumea aceasta n-ar fi încăput cărțile ce s-ar fi scris".

Așadar, Mântuitorul a dat și multe alte învățături în afara celor ce s-au scris, învățături morale, învățături prin viu grai, pe care Biserica le-a transmis din om în om până în vremea noastră.

Știm toți că există și în vremea noastră un *Cod penal* alcătuit de legislatorii laici, cu legi scrise, dar există și un drept așa-numit cutumiar, un *drept al pământului*. Spre exemplu: nu scrie nicăieri, ceea ce se practică în unele părți ale țării, că trebuie să lași casa copilului celui mai mic, dar acolo unde acest obicei există, se respectă cu strictețe. Chiar dacă sunt mai mulți frați, nici unul nu se gândește să deschidă proces de partajare egală, deși legea civilă le-ar permite-o. Respectă legea pământului, fiindcă așa au moștenit-o și o consideră sfântă.

Sau să luăm alt exemplu: Unde scrie ce anume zestre trebuie să se dea unei fete când e măritată? Și totuși se știe precis ce trebuie să se dea unei fete. Zestrea începe să i se pregătească de cum trece de copilărie, și i se depozitează frumos, la vedere, în *Casa mare*, ca semn că în acea familie se respectă legea strămoșească. Sunt lucruri pe care oamenii noștri le țin și le practică de secole, cu sfințenie. De ce? Pentru că așa s-au transmis.

Tot așa, multe învățături care n-au încăput în Sfânta Carte, s-au transmis prin viu grai. Să ne facem cruce, de exemplu, să mergem la biserică, să aranjăm biserica într-un anumit fel, să punem icoana Mântuitorului de-a dreapta și a Maicii Domnului la stânga ș.a.m.d., toate acestea ni s-au transmis prin viu grai, în două mii de ani de

tradiție creștină ortodoxă.

Și acum, încă o întrebare: Ce vrea Dumnezeu de la noi în viața noastră creștină? *Dumnezeu vrea de la noi iubire, unitate.* Vrea ca Biserica lui *„să fie una"*. Sfântul Pavel spune în Epistola către Romani (16, 17): **„Vă rog, fraților, să vă feriți de cei care fac dezbinări și sminteli împotriva învățăturii pe care ați primit-o și să vă păziți de ei"**. Și tot el, în Epistola I către Corinteni (1, 10): **„Rogu-vă pe voi, fraților, în numele Domnului nostru Iisus Hristos, ca toți aceeași să vorbească, și să nu fie între voi dezbinări, ci să fiți uniți în duh și în cuget"**.

În marea rugăciune din Evanghelia după Ioan, Mântuitorul s-a rugat **„ca toți să fie una"** (17, 21). S-a rugat pentru unitatea tuturor creștinilor din lume, ceea ce implicit înseamnă și *condamnarea gravă a tuturor dezbinărilor și a dezbinatorilor.* Spunea în această rugăciune: **„Toți să fie una, pentru ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis"**.

Va să zică, acolo unde nu e unitate, slăbește și credința în Dumnezeu. E firesc să fie așa. E firesc pentru că dezbinarea derutează. Cei slabi în credință, sau cei care nu au credință, își pot pune întrebarea: Cum acești creștini, în numele aceleiași Evanghelii, sunt atât de împărțiți?

Dezbinarea derutează și compromite Biserica. Ba chiar îl compromite și pe Dumnezeu. De aceea, la un moment dat, Mântuitorul spune: **„Vai celor prin care vine sminteala"** (Matei 18, 7). În alte părți din Sf. Scriptură se spune că mai bine le-ar fi fost acelora de nu s-ar fi născut! (Matei 26, 24), decât să se înfățișeze în fața judecății lui Dumnezeu ca dezbinători. Sfântul Pavel scrie evreilor la un moment dat (10, 31): **„E cumplit lucru să cazi în mâinile Dumnezeului celui viu!"**

Unul din marii filosofi români, despre care nu s-ar putea spune că avea idei limpezi în privința credinței, spunea totuși lucruri de mare adevăr despre unele din motivele care alimentează îndoiala sau slăbirea credinței: *„Înainte de a cere filosofiei armonizarea cu religia, să se înfăptuiască armonizarea în interiorul religiei. Un aspect... care constituie o slăbiciune, e multiplicitatea religiilor, e diferențierea dușmănoasă a confesiunilor chiar în sânul aceleiași religii. Dacă spectacolul varietății contradictorii alimentează în ordinea teoretică scepticismul, nu văd cum poate fi el interpretat în formarea religiei"* (Mircea Florian, *Scrieri alese*, Buc. 1968, p.214–215).

Observația filosofului e însușită azi de toate confesiunile mari. Din dorința de a depăși spectacolul diviziunilor s-a născut ecumenismul, efortul de a uni toate Bisericile.

Într-un creștinism ideal, vindecat de dezbinări, Mircea Florian vedea o forță de limpezire a multor întrebări și de mare folos pentru societate: „*Cât timp religia va fi o adâncă cerință a vieții și își va sorbi seva din afecte universale (iubire), nici o teorie nu o va putea înlătura. Filosofia prețuiește nu numai dinamismul, dar și noblețea religiei, care a atins culmi în creștinism*" (*Idem*, p.214).

Vom aduce încă o dată o mărturie din Sfântul Ciprian, asupra pericolului în care se află cei ce dezbină Biserica lui Hristos:

„*Cine nu ține la unitatea Bisericii, crede că-și ține credința? Cine se împotrivește Bisericii și se opune, crede că e în Biserică? Evident că nu. E în afară, și-și pierde mântuirea*" (Despre *unitatea Bis. Ecumenice*, PSB, Buc., 1988, p.437). Și tot el:

„*În casa Domnului, în Biserica lui Hristos locuiesc cei de o credință și o simțire. Ei stăruie în bună înțelegere și simplitate*" (*Idem*).

Despre *Valoarea Sf. Tradiții*, cele mai limpezi lucruri le-a spus Vicențiu de Lerini, un important scriitor bisericesc, ale cărui texte au devenit normative:

„*În Biserica universală trebuie mare grijă, ca acel lucru să-l ținem ca adevăr, care a fost crezut pretutindeni, totdeauna și de toți... Lucrul acesta va fi așa, dacă în toate cele ale credinței vom respecta universalitatea, vechimea și conglăsuirea permanentă. Vom respecta universalitatea, adică în felul acesta, dacă mărturisim că este adevărată, singură acea credință pe care o mărturisește pe pământ întreaga Biserică. Vom respecta vechimea, dacă nu ne depărtăm deloc de acele înțelesuri pe care se știe că le-au practicat sfinții înaintași și Părinții noștri în credință, începând de la Apostoli. Vom respecta și conglăsuirea permanentă, dacă și în vechime și de atunci până astăzi, ținem definițiile și înțelesurile tuturor, adică atât ale ierarhilor, cât și ale învățătorilor Bisericii deopotrivă*" (*Commonitorium*. II).

Și încă o dată, tot Vicențiu de Lerini. Citez aceste texte pentru că ele se învață în școlile teologice și sunt învățături de bază, dar prea rar ajung la îndemâna credincioșilor, socotindu-se că ei nu se interesează de temeiurile credinței, ci o primesc fără întrebări. Unii se întreabă și nu fac rău. Pentru aceștia trebuie să dăm răspunsuri. Și ele să fie clare și sigure, ca să nu zică nimeni că n-a știut. Iată

cum mai lămurește problema tradiției Vicențiu de Lerini:

– *„Îmi va zice poate cineva: fiindcă regula Scripturilor este desăvârșită și fiindcă prin ea singură Scriptura e mai mult decât îndestulătoare, de ce să mai alergăm și la tradiția Bisericii?*

Pentru că Scriptura, din cauza adâncimii sale, nu poate fi tălmăcită de toți în același fel. Cuvintele ei sunt într-un fel înțelese de unii, și în alt fel de alții, așa încât putem spune: câți oameni, atâtea înțelesuri. Alta este tălmăcirea lui Novațian, alta a lui Arie, alta a lui Macedonie, alta a lui Pelagiu, alta a lui Nestorie. Din cauza acestor multe și mari rătăciri este așadar absolută nevoie să tălmăcim cărțile profeților și ale apostolilor după înțelesul universal și de totdeauna al Bisericii (adică după Sf. Tradiție)" (*Idem*).

Două lucruri trebuie să reținem în mod deosebit din aceste texte. Mai întâi *ce este Sfânta Tradiție*: *„ceea ce a fost crezut pretutindeni, totdeauna și de către toți"*. Aceasta este definiția cea mai scurtă a Sfintei Tradiții, și cea mai limpede. Așadar: vechimea învățăturii și a practicii, universalitatea și unanimitatea acceptării și a credinței și practicării ei. Este exact ceea ce facem noi ortodocșii.

Al doilea lucru este precizarea lui Vicențiu de Lerini, împotriva tuturor ereziarhilor și sectanților din trecut, prezent și viitor — de vor mai fi — că principiul că *numai Scriptura* e izvor de credință și fapte, nu poate sta în picioare, ci că multe ale Scripturii, ea fiind prea concentrată, trebuie lămurite prin Tradiție, deci prin modul cum ne-a fost transmisă tâlcuirea ei.

Pe aceste baze, desigur vechi cât Biserica, înaintea lui Vicențiu de Lerini, Sfântul Ciprian a afirmat că:

„Unul este Domnul, unul Hristos, una este Biserica, una este credința și poporul este unul formând prin înțelegere un singur corp unit și puternic" (*Despre unitatea Bisericii Ecumenice*, 23, PSB, București, 1981, p.450). Și tot Sfântul Ciprian a avertizat: *„În afara Bisericii nu există mântuire"*. Biserica dorește ca toți să se mântuiască și îi cheamă cu iubire la sânul ei, ea având toate mijloacele, în special Sfintele Taine și ierurgii, prin care să-i conducă pe toți fiii ei în Împărăția Cerurilor.

Știm că cei care dezbină au o aparență de evlavie și se pretind cei mai buni creștini, dar Sf. Pavel precizează: se încununează numai cei a căror alergare nu e la întâmplare, ci **aleargă după rânduială** (I Cor. 9, 24–27). Dezbinarea creează ură, creează neînțelegere, fie ea în numele oricărei evlavii. Dezbinarea tot dezbinare rămâne, și nu face decât rău, chiar dacă cel care o

provoacă este cu numele lui Iisus Hristos în gură. În numele evlaviei, plesnesc de trufie! Ei zic pe toate ulițele: *„Nu suntem ca ceilalți. Noi suntem mai buni!"* Știm ce a spus Mântuitorul despre fariseul care se lăuda așa! Și tot Mântuitorul ne-a avertizat: **„Păziți-vă de proorocii mincinoși, care vin la voi îmbrăcați în haine de oi, iar pe dinlăuntru sunt lupi răpitori"** (Matei 7, 15). Deci în haine de evlavie, dar cu intenție de dezbinare.

Și iată-L pe Mântuitorul descriindu-i profetic și mai exact, de parcă i-ar vedea acum pe cei care umblă din casă în casă, dar nu ca să propovăduiască adevărata credință, ci ca să strice credința oamenilor, moștenită din strămoși și predată de Biserică: **„Vai vouă... că cutreierați marea și uscatul ca să faceți un prozelit** (pentru secta voastră, n.n.), **și dacă îl dobândiți îl faceți fiu al gheenei, îndoit ca voi!"** (Matei 23, 15).

Cine are urechi de auzit, să audă!

În vremea noastră Bisericile vor să-și refacă unitatea. Numai anumite secte și grupări mărunte rămân în continuare la *programul lor de dezbinare*. Căci ei desfășoară un adevărat program în privința aceasta. El se numește *prozelitism*, cum l-a numit și Mântuitorul în textul citat mai sus. Bisericile mari caută astăzi reunificarea. Acest scop îl are ecumenismul contemporan. Dorim refacerea trupului lui Hristos așa cum a fost în *Duminica Ortodoxiei*.

Am avea nevoie de o nouă *Duminică a Ortodoxiei!* Noi, la toate slujbele, ne rugăm cu cuvintele Sf. Ioan Gură de Aur și ale Sf. Vasile cel Mare: *„pentru pacea a toată lumea, pentru bunăstarea sfintelor lui Dumnezeu Biserici*, și **PENTRU UNIREA TUTUROR"**.

Ziua Ortodoxiei a fost, în momentul proclamării ei, un moment de unitate a tuturor creștinilor din lume. Să fie pentru creștinii din lumea de astăzi un *Apel către o nouă Duminică a Ortodoxiei* care să refacă din nou Trupul lui Hristos, Biserica cea *„una, sfântă, sobornicească și apostolească"*.

Înălțarea Sfintei Cruci

*

Duminica după Înălțarea Sfintei Cruci

*

Duminica a III-a din Post

DILEME APARENTE — OPȚIUNI CATEGORICE

Textul care s-a citit astăzi din Sfânta Evanghelie, dacă s-a adresat numai ascultătorilor din vremea aceea ai lui Iisus, le va fi părut foarte greu. Greu de înțeles, dar și mai greu de urmat. Dacă ni se adresează și nouă — ceea ce e sigur, pentru că de aceea s-a zis, s-a scris și se transmite fiecărei generații de creștini — nu e mai puțin greu. Și tot așa: greu de înțeles și greu de urmat. Cel puțin la prima vedere, dacă nu și la a doua și la a treia. Să ni-l aducem aminte:

Și chemând la Sine mulțimea, împreună cu ucenicii Săi, le-a zis: Oricine voiește să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie. Căci cine va voi să-și scape viața o va pierde; iar cine va pierde viața sa pentru Mine și pentru Evanghelie, acela o va scăpa. Căci ce-i folosește omului să câștige lumea întreagă, dacă-și pierde sufletul? Sau ce ar putea să dea omul, în schimb, pentru sufletul său? Căci de cel ce se va rușina de Mine și de cuvintele Mele, în neamul acesta desfrânat și păcătos, și Fiul Omului se va rușina de el, când va veni întru slava Tatălui Său cu sfinții îngeri" (Marcu 8, 34–38).

Va trebui să ne oprim, dacă nu asupra fiecărui cuvânt, în orice caz asupra fiecărui verset, fiindcă ele se clarifică unele pe altele și unele din altele, și urmează unei logici a cuvântării Mântuitorului, de care trebuie să ne ținem mereu aproape. Numai așa ne vom putea lămuri ce ar putea să însemneze cuvinte precum: **„să se le-**

Cuvinte rostite în catedrala de la Sibiu la 14 septembrie 1983, 1984 și 1985, din trei alcătuind aici una singură.

pede de sine" și **„să-și ia crucea sa"**. Sau cum vom înțelege sentințe ca aceasta: *„Cel ce va vrea să-și mântuiască sufletul, acela și-l va pierde"*, sau aceasta și mai criptică, mai tainică: *„cel ce-și va pierde sufletul său pentru Mine și pentru Evanghelie, acela și-l va mântui"*.

Alte traduceri, mai noi, au în loc de *suflet, viața*, adică: *„cel ce-și va pierde viața pentru Mine și pentru Evanghelie"*, pentru ca în felul aceasta să ușureze înțelegerea textului, să-l facă mai logic, că e de înțeles *„să-ți pierzi viața"* aceasta pământească, dar e de neînțeles că trebuie *„să-ți pierzi sufletul"*. Noi toți știm că sufletul trebuie câștigat, mântuit. **„Doamne miluiește-mi sufletul"**, suspina Psalmistul (116, 4), iar Mântuitorul însuși a spus: **„Ce ar folosi unui om să câștige toată lumea, dacă și-ar pierde sufletul?"** (Matei 16, 26).

S-a contrazis Mântuitorul? Au făcut bine cei care au înlocuit cuvântul *„suflet"* prin *„viață"*? Nu e ușor de răspuns, *deocamdată*, pentru că chiar edițiile Bibliei care înlocuiesc la un moment dat *„suflet"* prin *„viață"*, în versetul următor, Marcu 8, 3 — deci edițiile mai noi — folosesc ca și edițiile vechi, tot cuvântul *suflet* (psihi).

Ce ar putea să însemneze așadar: *„a-ți pierde sufletul?"*. Vom vedea mai departe că traducerile mai noi au dreptate, dar nici cele vechi nu-s greșite. Sensul cuvântului *suflet* în Sfânta Scriptură este în unele cazuri *viața*, în altele *suflet*, în sens de componență a omului: trup-suflet, folosit așa și în Vechiul și în Noul Testament. Dumnezeu **„i-a suflat în nări suflare de viață"** lui Adam (Facere 2, 7). Psalmistul zice: **„le iei sufletul și ele mor"** (Ps. 104, 29–30), **„se întorc în pământ"** (Ps. 145, 4). Și în Iov: **„Omul când își dă sufletul, unde mai este?"** (Iov 14, 10). Mai ales acest din urmă text ne arată că prin suflet se înțelegea adesea *viața*, fiindcă sufletul propriu-zis rămânea și după moartea trupului, după încetarea vieții pământești. În astfel de texte, așadar, suflet înseamnă *viața*. În alte cazuri însă, cuvântul suflet are un alt înțeles, d.p. **„a avea durere în suflet"** (Isaia 65, 14); unii pot ucide trupul, dar **„nu pot ucide sufletul"** (Matei 10, 28); **„sufletul Meu este cuprins de întristare"** (Matei 26, 38); **„Mărește suflete al meu pe Domnul!"** (Luca 1, 46). În astfel de texte e limpede că prin *suflet* se înțelege altceva decât *viața*. Se înțelege acea parte, nemuritoare din om care susține viața, dar nu moare odată cu trupul, ci trăiește veșnic și trebuie să se mântuiască.

Una din cheile textului nostru stă în aceea că Mântuitorul folosește cuvântul suflet în ambele înțelesuri, și ca *viață*, și ca *suflet*. Contemporanii care Îl ascultau, știau să facă această deosebire, așa cum și noi, atunci când vorbim de o ușă, știm că pomenindu-se cuvântul *broască* nu e vorba de broasca din baltă, ci de broasca ușii. Astfel de cuvinte, cu două sau mai multe înțelesuri, cer multă atenție și grijă în interpretare și când e vorba de Sf. Scriptură. Nu mă îndoiesc însă că, tot cel ce va urmări tâlcuirea cu interes și va participa la ea, ca și cum ar gândi-o personal, își va bucura sufletul cu satisfacții reale, și-și va organiza viața cu și mai mult folos, cu și mai multă prevedere.

Textul Evangheliei de azi fiind alcătuit din sentințe scurte, ușor memorabile, dar prea pline de înțelesuri, ne obligă la tratarea lui sistematică, organizată, și așa vom și proceda. Vom reveni și la textul referitor la *pierderea sufletului*, cu care, deocamdată, n-am vrut decât să dăm un exemplu de dilemă, de nelămurire cu care putem rămâne, dacă nu intrăm într-o tâlcuire mai adâncă. Tâlcuirea ne luminează textele și înțelegerea lor, și ni le fac folositoare pentru viață și mântuire.

„DE VOIEȘTE CINEVA SĂ VINĂ DUPĂ MINE"

1. Să începem așadar cu cele dintâi cuvinte rostite de Mântuitorul: **„De voiește cineva să vină după Mine"**. Putem înțelege că Mântuitorul își selecționează interlocutorii: Cei ce voiesc să ia aminte, cu aceia vreau să stau de vorbă. Cei ce nu voiesc, facă ce vor! Dar celor ce voiesc, acelora am a le spune ceva deosebit.

Trebuie să remarcăm, înainte de orice, că a merge după Mântuitorul, adică a-I urma învățăturile, e la voia noastră. E la voia noastră să ne ducem la întâlnirea cu El, sau să ne vedem de treburile noastre. *Suntem liberi*. E marele privilegiu care ne-a fost dat la creație. E marea taină a lumii oamenilor. Ea, lumea oamenilor, poate chiar să-și imagineze că e autonomă, că a părut de la sine, și că poate să se organizeze în mod liber, după legi pe care și le creează ea însăși.

E de la sine înțeles însă că *libertatea* pe care a dat-o Dumnezeu oamenilor, nu e o libertate fără termeni de alegere, fără

arătarea căilor care stau în fața libertății, a opțiunilor. Dumnezeu le-a arătat oamenilor *calea spre Sine* și le-a descoperit cum se merge pe ea și unde se ajunge. Ba mai mult: i-a îndemnat să meargă pe ea, avertizându-i că aceasta e calea cea bună. Le-a lăsat însă libertatea să meargă și pe *calea spre altceva*, spre ce vor alege ei, avertizându-i și de data aceasta că spre orice altceva vor merge, își vor pierde mântuirea. **„Alegeți-vă acum cui veți sluji"** (Iosua 24, 15), dar fiți atenți: **„Cine părăsește calea (Domnului) este aspru pedepsit"** (Prov. 15, 10). Asemenea texte abundă în Scriptură. Dar niciodată nu capătă sens de constrângere, de limitare a libertății.

Cred că Dumnezeu a găsit în acordarea libertății forma ideală a unei omeniri care să se simtă demnă și independentă, până la riscul de a se priva chiar de El. Cum am spus, Dumnezeu are un punct de vedere cu privire la aceasta, dar a socotit mai importantă libertatea oamenilor. Pe această libertate și-a clădit sistemul creației, lăsând la libera alegere a oamenilor asumarea răspunderii de a fi cu Sine, sau nu. Cine își asumă răspunderea de a nu fi cu Dumnezeu, e treaba lui. Tuturor le-a pus la îndemână însă pe lângă libertate, și mijloacele care să-i orienteze în opțiunile libertății. Așadar, ceea ce vrem noi să reținem acum, în chip deosebit, e acest: **„De voiește cineva"**, adică faptul că ne dă libertatea de a-L urma sau nu.

Să ne imaginăm că Dumnezeu nu ne-ar fi făcut liberi, ci am fi fost doar niște piese dintr-o mașină mare, care, la apăsarea pe un buton, ar începe să se miște și să-și execute fiecare mișcarea sa, așa cum le-a programat constructorul. Nu-mi vine să cred că o omenire, construită din astfel de rotițe, ar fi fost interesantă. Nici pentru rotițe n-ar fi fost interesant să trăiască, astfel comandate, nici Dumnezeu nu și-ar fi găsit satisfacția în construirea unor astfel de jucării mecanice. Până și copiii își părăsesc jucăriile după o vreme. Nu-i mai interesează. A fi liber înseamnă a nu fi o jucărie mecanică. De aceea omul are suflet, și minte, și libertate, și e capabil de cele mai ingenioase și neașteptate inițiative, creații, simțiri, care îi fac viața frumoasă, interesantă, iubită. De aceea doresc oamenii să trăiască mult, cât mai mult, și doresc să trăiască și în eternitate.

Cum spuneam mai înainte, libertății i se oferă posibilitatea de opțiune. Așa face Mântuitorul acum: *oferă opțiunea urmării Sale*. Îl scoate pe cel liber de sub dilemele opțiunilor oferindu-i o ori-

entare. Și îi oferă criteriile opțiunii pe care El o consideră a fi optimă, în perspectiva scopului și destinului ultim al creației. Dar nu operează cu *sila*. Sila ar întuneca viața. L-ar umili pe om. L-ar degrada la starea de animal, de vegetal, de mineral.

Tot așa i-a spus și tânărului bogat: **„De voiești să fii desăvârșit"** (Matei 19, 21). Acolo era însă vorba de desăvârșire, de o stare a celor ce se vor mai deosebiți. În textul Evangheliei noastre, însă, opțiunea e între a pierde și a câștiga, pentru că a nu urma pe Mântuitorul înseamnă a nu te mântui.

Dar chiar și în această situație, Mântuitorul nu restrânge libertatea nimănui. Oamenii se nasc liberi. Dumnezeu i-a creat cu liber arbitru, adică cu libertatea de a decide ei înșiși încotro s-o ia, ce să aleagă. Sunt liberi.

E drept și e bine să fie liberi? Fără îndoială. Pentru că dacă n-ar fi liberi, n-ar putea să fie responsabili pentru faptele lor. De aceea greșesc foarte mult aceia dintre creștini care se rătăcesc în interpretarea Sfintei Scripturi, spunând că omul nu este liber, că Dumnezeu a hotărât pentru fiecare dinainte ca unii să meargă în rai, iar alții să meargă în iad și că sunt așa fiindcă așa i-a vrut Dumnezeu, și fac ceea ce vrea Dumnezeu.

Cei ce gândesc așa, se prevalează de textul: **„Dumnezeu lucrează toate în toți"** (I Cor. 12, 6). Avem desigur în [illegible] un text interpretat trunchiat, cum e obiceiul unora să facă. Sfântul Pavel vorbește în context de împărțirea darurilor care vin, *„toate în toți"*, de la Dumnezeu, dar fiecare le folosește liber, după voința sa, ca în *Pilda talanților*. De aceea, în capitolul următor, 13, arată că darul suprem e acela al dragostei, pe care ar trebui să-l folosească toți, căci pe acesta toți îl au, și acesta le cuprinde pe toate celelalte.

Unii rătăciți de la credința ortodoxă spun că Dumnezeu hotărăște și pe *a voi* și pe *a face*. Ba mai mult: îi predestinează pe unii la fericire, și pe alții la nenorocire.

De aici a plecat protestantismul și apoi și toate sectele, sprijinindu-se pe unele texte din Epistola către Romani, pe care le-au interpretat greșit, precum, de pildă: **„De cine-Mi va fi milă, pe acela îl voi milui; și de cine voi vrea să Mă îndur, Mă voi îndura... Dumnezeu pe cine voiește îl mântuiește, și pe cine voiește îl împietrește"** (Rom. 9, 15–18).

În primul rând, Sfântul Pavel se referă aici la texte din Vechiul Testament și la evreii vremurilor acelora (Ieșire 33, 19; 4, 21). El simplifică ușor textele, poate scriindu-le din memorie, pentru că

iată cum sună d.p. textul din Ieșire 33, 19: **„...pe cel ce va fi de miluit, îl voi milui, și cine va fi vrednic de îndurare, de acela Mă voi îndura"**.

Nuanța e ușor sesizabilă. Nu e vorba de un arbitrariu al voinței lui Dumnezeu. În cazul de mai sus, textul din *Ieșire* presupune în chip limpede *vrednicia* omului ca motiv de îndurare a lui Dumnezeu.

Celălalt text folosit de cei rătăciți de la credință, pentru a arăta că Dumnezeu hotărăște totul și că nu există libertate, e din Ieșire, 4, 21. E vorba de faptul că Dumnezeu îi spune lui Moise că **„va învârtoșa inima lui Faraon și nu va da drumul poporului"**, din robia egipteană, chiar la vederea minunilor lui Moise. Dar nici această învârtoșare nu este un act arbitrar. Dacă ar fi fost impusă de Dumnezeu o astfel de învârtoșare, Faraon nu ar fi putut fi responsabil de ea. Ea era însă o încercare a lui, pentru a vedea cum va reacționa, când i se va lămuri de către Moise, că minunile făcute de el nu erau vrăjitorii, cum le credea Faraon, ci erau mijloace date lui Moise de către Dumnezeu, pentru a-l convinge pe Faraon să-i elibereze pe evrei. Iată textul: **„Dar tu să zici lui Faraon: Așa zice Domnul Dumnezeu evreilor: Israel este Fiul Meu, întâi născutul Meu. Îți zic dar: Lasă pe Fiul meu (poporul Israel) să Mi se închine"** (Ieșire 4, 22–23). Așadar, i se oferea lui Faraon libertatea de alegere, libertatea de hotărâre. Nu era constrâns. Și numai după aceea urmează amenințarea, după ce el n-ar accepta cererea dreaptă a evreilor: **„Iar de nu-l vei lăsa, iată îți voi ucide pe fiul tău cel întâi născut"** (Ieșire 4, 23).

Pedeapsa vine deci, întotdeauna, după un act personal, responsabil. Acum vom înțelege mai ușor acest: **„De voiește cineva să vină după Mine"** al Mântuitorului. E o invitație la un act responsabil. Într-adins n-am ocolit obiecțiunile ridicate de protestantismul clasic și de neoprotestantism, în cele mai multe dintre denominațiuni, pe această temă. Aceștia, negând voința liberă și responsabilitatea omului și atribuind totul voinței arbitrare a lui Dumnezeu care miluiește pe cine voiește, și nu miluiește pe cine nu voiește, fac din om un predestinat. La prima lectură, și mai ales la o lectură izolată, scoasă din context și făcută fără atenție, poate părea așa, dar celor care o interpretează așa, le scapă tema pe care o discută Sfântul Pavel în cap. 9 din Epistola către Romani. Acest lucru ne obligă la abordarea problemei din perspectiva ei reală, în gândirea Sfântului Pavel.

Tema Sfântului Pavel nu este *predestinarea*, deci ignorarea faptelor și a voinței omului, ci *mila*. Mila ce este? Un act de dreptate? Nu. Un act de predestinare? Nu. *Mila este un act de bunăvoință*. Ea pornește din voința celui ce o exercită, din inima lui, fără a fi neapărat motivată de vrednicia celui ce o primește. Mila e un act gratuit. Un act gratuit nu are nevoie de motivare și, aplicat cuiva, nu creează precedente cu valoare de lege, nu obligă la aplicare generală.

De aceea Sfântul Pavel spune: **„Așadar, miluirea nu atârnă de cel care dorește, nici de cel ce se nevoiește s-o aibă, ci de Dumnezeu cel ce miluiește"** (Rom. 9, 16). Mila e ca și iertarea. Se dă fără a se mai reține gravitatea faptei, și nu se dă ca o plată pentru faptă. Mila, ca și iertarea, pot fi socotite arbitrare și, într-un fel, tulburând legea, pentru unii care vor numai dreptate, dar ele nu desființează legea. Sunt o excepție de la lege. Când a fost vorba de plata lucrătorilor, Stăpânul viei a plătit celui care a lucrat din ceasul al unsprezecelea, aceeași sumă ca și celui care a lucrat din ceasul întâi. Acesta din urmă s-a revoltat. I s-a părut că stăpânul face o nedreptate. Dar Stăpânul i-a zis:

„Prietene, nu-ți fac strâmbătate. Au nu cu un dinar te-ai tocmit cu mine? Ia-ți al tău și du-te, căci voiesc să dau și acestuia de pe urmă ca și ție. Nu mi-e oare îngăduit să fac cu ale mele ce voiesc? Sau poate că ochiul tău e pizmăreț pentru că eu sunt bun?" (Matei 20, 13–15).

De aceea Dumnezeu ni le recomandă și nouă, tot ca excepții, dar și ca semne ale instaurării în noi a **„gândirii"** (I Cor. 2, 16) și **„simțirii lui Hristos"** (Filipeni 2, 5).

Un singur cuvânt aș vrea să mai adaug în legătură cu *predestinarea*, care, în teologia poporului, nu e cu totul absentă nici din ortodoxie. *„Ce ți-e scris, în frunte ți-e pus!!"* se zice. Sau: *„Ce e să se întâmple, se întâmplă!"* Sau: *„De ce fugi, de aceea nu scapi!"* Acestea pot fi resturi din credințe populare antice, precum cele din mitologia grecească și a altor popoare cu care și strămoșii noștri au avut contacte, și care făceau din Destin o putere care hotăra arbitrar cursul vieții oamenilor. Predestinarea nu este însă logică. Ea vine în contradicție cu libertatea și cu tot ce știm despre Dumnezeu. Ce rost ar mai avea acest: **„De voiește cineva"**, din Evanghelia de azi, dacă soarta ne-ar fi dinainte hotărâtă? De ce să fim predepsiți, dacă nu greșim de voia noastră, ci *„așa ne e scris"*? De ce au fost pedepsiți Adam și Eva? Le-a *„fost scris"*, sau au călcat ei porunca?

Sfântul Pavel, tot el, cu mintea lui ascuțită, lămurește și această impresie pe care o au unii. Nu e vorba de predestinație, ci de prestiința lui Dumnezeu. Dumnezeu nu trăiește în timpul nostru. Ieri și mâine. La El totul e un etern prezent. El știe azi ce vom face noi mâine, dar aceasta nu înseamnă că vom face pentru că știe El, ci El știe pentru că vom face. Evenimentul care la noi încă nu s-a întâmplat, și care așteaptă decizia noastră, la Dumnezeu s-a întâmplat, și El a văzut deja decizia noastră. Dar aceasta nu înseamnă că El a determinat-o, ci că noi am determinat, prin faptele noastre, prestiința Lui.

Lucrul cere puțin efort de înțelegere din partea multora, dar acest efort și această înțelegere sunt absolut necesare pentru a scăpa de obsesia predestinării. Iată cum lămurește, simplu, această realitate Sfântul Pavel: **„Căci pe care i-a cunoscut El mai înainte, mai înainte i-a și hotărât"** (Romani 9, 29). Deci *„hotărârea"*, care aici e de fapt un cuvânt impropriu, e bazată pe *„cunoașterea de mai înainte"*. Accentul și cheia problemei e pe această *„dinainte cunoaștere"*, cu alte cuvinte, pe *prestiință*, care este unul din atributele lui Dumnezeu.

Dacă totul ar fi predestinat, nici credința, nici faptele, nimic n-ar mai crea nici merite, nici greșeli, deci nici o responsabilitate. Or, toată Scriptura e plină de îndemnuri la *credință* și *fapte*. Și chiar în teologia Sfântului Pavel pe care, mai ales, se sprijină predestinaționiștii, găsim învățături limpezi despre faptul că **„Dumnezeu va da fiecăruia după faptele sale"** (Rom. 2, 6) și **„fiecare din noi va da pentru sine socoteală lui Dumnezeu"** (Rom. 14, 12).

Dacă n-ar fi așa, de ce ar mai spune Mântuitorul la sfârșitul sfârșiturilor, la judecată: **„Veniți la Mine binecuvântații Părintelui Meu, căci flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc, însetat și Mi-ați dat să beau, gol și M-ați îmbrăcat"**[1], sau **„Plecați de la Mine blestemaților în focul cel veșnic, căci flămând am fost și nu Mi-ați dat să mănânc, însetat și nu Mi-ați dat să beau, gol și nu M-ați îmbrăcat"** (Matei 25).

Toate acestea înseamnă că există o responsabilitate, că există o libertate de a face ori de a nu face lucrurile bune. Ceea ce înseamnă că-L îndreptățește și pe Dumnezeu să ne ceară socoteală, adică să ne facă responsabili pentru faptele noastre.

Dumnezeu ne deschide ochii spre fapta cea bună, spre a înțelege lumea, spre a ne înțelege destinul, spre a ne înțelege

moartea, spre a ne înțelege rostul pe acest pământ, dar noi suntem liberi să-L ascultăm sau nu. Acesta este marele privilegiu pe care l-a dat Dumnezeu omului: libertatea.

Dar atunci când zice: **„De voiește cineva"** aceasta nu înseamnă că Dumnezeu e mulțumit când omul *nu voiește* să meargă după Mântuitorul. Să ne amintim ce spune în altă parte: **„Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi"** (Matei 11, 28). Dumnezeu adresează deci chemarea către toți, absolut către toți, dar nu constrânge pe nimeni. Îi lasă pe toți liberi să decidă ei înșiși, să fie ei înșiși responsabili pentru faptele lor.

Aici, pe pământ în aceasta stă măreția omului. Dumnezeu n-a creat o ființă lipsită de măreție. Dimpotrivă, a creat o ființă căreia i-a dat rațiune, și căreia i-a spus: folosește-ți rațiunea așa cum trebuie. Hotărăște-te să alegi între bine și rău. Încă din Vechiul Testament alternativa e mereu prezentă: Pus-am înaintea voastră **„binecuvântarea și blestemul"** (Deut. 11, 27), **„viața și moartea, binele și răul"** (Deut. 30, 15), **„calea vieții și calea morții"** (Ieremia, 21, 8), **„foc și apă, și la oricare vei vrea vei întinde mâna ta"** (Înțelepciunea lui Isus, fiul lui Sirah 15, 16).

Ce rezultă de aici? Că deși ne-a făcut liberi, opțiunea către care ne îndrumă Dumnezeu e aceea spre bine. Dumnezeu ne inspiră să facem binele. Noi spunem totdeauna: *„Facă Dumnezeu ce vrea El"*. Când spunem așa, bine spunem. Când spunem așa, înseamnă că, cu credință în Dumnezeu, cu credință în puterea Lui, cu credință în bunătatea Lui, cu credință în dreptatea Lui, îi transmitem Lui grija pentru noi. Aceasta e bine s-o facem. Dar nu e bine să credem că totul ne este hotărât dinainte și de Sus, și că nimic nu mai depinde de noi. Foarte multe lucruri depind de noi. Când îi încredințăm lui Dumnezeu grija de noi, nu înseamnă că noi trebuie să ne dăm de-o parte și să așteptăm, ci să cooperăm cu El (I Cor. 3, 9).

Sunt și lucruri care nu depind de noi. De pildă, nu depinde de noi să ne naștem aici sau dincolo, să ne naștem bărbat sau femeie, nu depinde de noi să avem o înălțime mai mare sau mai mică, să avem o inteligență mai vie sau mai redusă, dar dincolo de acestea avem libertatea de a decide noi, de a apuca spre bine sau spre rău, de a lucra pentru mântuirea noastră sau împotriva mântuirii noastre, de a ne iubi aproapele sau de a nu-l iubi, de a crede sau de a nu crede. Toate acestea depind de noi. Sunt la voia libertății noastre.

Nu ne va cere Dumnezeu socoteală pentru că nu am fost prea inteligenți, dar ne va cere socoteală dacă n-am făcut efortul de a

învăța, de a ne lumina, de a întreba, de a cunoaște Scripturile. **„Cercetați Scripturile"** (Ioan 5, 39). Nu ne va cere Dumnezeu socoteală pentru că suntem bărbați sau femei, dar ne va cere socoteală de felul cum, într-o situație sau alta, am împlinit poruncile date fiecăruia în parte, cu privire la îmbrăcăminte (Deut. 22, 5), la iubirea reciprocă a soților (Efes. 5, 25), la rugăciune (I Tim. 2, 8), la supunere (Efes. 5, 22). În cele din urmă, această împărțire a ființei create de Dumnezeu în bărbat și femeie nu are nici o însemnătate și nici o consecință de principiu pentru mântuire, căci **„în fața lui Dumnezeu nu mai este nici partea bărbătească, nici parte femeiască"** (Gal. 3, 28).

Așadar, sunt lucruri care nu depind de noi. Pe acestea să le primim ca date de Dumnezeu după rânduiala Sa. Acestea sunt însă, în cea mai mare parte, de dinainte de nașterea noastră. Cel ce ne-a creat, ne-a creat cum a binevoit El. Dar rămân celelalte multe, actele vieții noastre, în care avem libertatea de mișcare și de alegere. Iar de se întâmplă uneori să constatăm că nu mai avem libertatea de alegere, să primim totul cu înțelepciune și seninătate și să știm că pentru acestea nu ne va cere Dumnezeu socoteală. Ne va cere socoteală însă asupra înțelepciunii cu care le-am primit. De pildă, cum am primit o boală de care nu suntem responsabili, un accident, o podeapsă nemeritată, sila de a face ceva împotriva voinței noastre și altele asemenea.

Încă unii din cei vechi, filosofi care nu știau de creștinism, ajunseseră pe care naturală, prin puterea minții lor la această înțelepciune care e foarte aproape de înțelepciunea creștină. Filosoful Epictet recomanda în orice împrejurare înțelepciunea, seninătatea, liniștea și chiar mulțumirea. Spunea: dacă sunt în lanțuri și știu că nu depinde de mine să mă eliberez, voi avea sufletul liniștit. De ce să mă tulbur, dacă nu e în puterea mea să mă dezleg? Știu că sunt liber să călătoresc, mai spunea el. Îmi aleg corabia, corăbierul, ziua în care să plec, direcția în care vreau să merg. Nu pot spune că acestea nu sunt la voia mea. Dar dacă pe mare se stârnește o furtună și corabia e amenințată cu răsturnarea, ce pot eu să fac? Fac tot ce depinde de mine. În rest, rămân liniștit. Știm că toți suntem datori cu o moarte. De ce să mă tulbur? De ce să cârtesc?

Avem de învățat de la acest filosof păgân, din școala stoică. Să facem tot ce stă în puterea noastră, să alegem binele cât stă la alegerea noastră, dar când ne întâlnim cu neprevăzute care nu stau

în puterea noastră, numai atunci să le acceptăm ca de la Dumnezeu și, în nici o împrejurare, să nu ne pierdem credința. Și chiar în împrejurări ca cea descrisă de Epictet, să nu ne pierdem spe-ranța și credința, căci mai este încă un ultim mijloc de scăpare, la care trebuie să apelăm, și pe care filosoful păgân nu-l cunoștea. Acela la care au apelat apostolii când, pe mare, furtuna amenința să-i înece cu corabie cu tot. L-au trezit pe Iisus cu rugămintea: **„Doamne, mântuiește-ne că pierim"** (Matei 9, 25). Și, la rugăciunea lor, Iisus a potolit furtuna. Ultima alegere și lucrare care stă în putința noastră și atunci când totul pare pierdut, este rugăciunea. Să n-o uităm.

Iar în cele ce stau în puterea voii noastre, să cerem de asemenea ajutor lui Dumnezeu, precum Petru pe mare când, îndoindu-se de propria lui decizie de a merge pe valuri către Iisus, din cauza îndoielii a început să se scufunde și a strigat: **„Doamne, scapă-mă"** (Matei 14, 30).

Principiul pe care aș vrea să-l fac foarte înțeles de către dv. este acesta: *Să facem tot ce stă în puterea voii, și a minții, și a simțirii noastre ca să ne organizăm armonic viața pe pământ și să ne-o pregătim pe cea de dincolo.* Să muncim, să creăm bunuri materiale și duhovnicești, să ne creștem copiii după legea morală creștină, a binelui și a dreptății, a cinstei și onestității, a generozității și dăruirii pentru alții, a fricii de Dumnezeu și a ascultării de poruncile lui.

Iisus însuși, când a fost în cea mai mare primejdie, atunci când totul părea pierdut, când era căutat ca să fie arestat, după care știa că va urma răstignirea, ne-a dat un exemplu extraordinar de încercare și a ultimei șanse. S-a rugat: **„Părinte, de voiești fă să treacă paharul acesta de la Mine!"** (Luca 22, 42). Așa trebuie interpretat acest text. Spaniolul Unamuno îl numește *agonic*, adică un strigăt de disperare, de luptă interioară a lui Iisus cu Sine însuși și cu misiunea Lui, de slăbiciune omenească ajunsă la culme, gata să renunțe și aproape să-și trădeze misiunea. Nu. Nu așa a fost. Nu așa trebuie înțeles textul.

Nu din acest motiv a implorat Iisus pe Tatăl să facă să treacă acel moment, să nu se întâmple, ca să nu ajungă la răstignire. Iisus a avrut să ne arate că *trebuie încercat totul în cazuri de primejdie*, iar ultima încercare, după ce nu mai există altele, trebuie să fie rugăciunea. Și când totuși ceea ce trebuie să se întâmple nu poate fi evitat, tot El ne-a învățat ce trebuie făcut. Nu să disperăm. Nu să ne

pierdem credința, ci să zicem precum a zis El: **„Dar nu voia Mea, ci a Ta să se facă"** (Matei 22, 42). În astfel de împrejurări să transferăm voia noastră, renunțând la ea, s-o transferăm lui Dumnezeu. Așa avem asigurarea că totul se va sfârși bine. Căci Dumnezeu toate le sfârșește cu *bine*, când îl lăsăm pe El să decidă. Un astfel de sfârșit e, așadar, un sfârșit în speranță.

Că interpretarea noastră, în sensul că rugăciunea lui Iisus, amintită mai înainte, trebuie înțeleasă ca o rugăciune pedagogică, e îndreptățită, o putem înțelege și din aceea că dacă într-adevăr Mântuitorul ar fi vrut să evite arestarea și urmările ei, ar fi putut fugi din Ghetsimani și din Ierusalim în noaptea aceea. Știa că-L vor aresta. Știa că Iuda se dusese să-i conducă pe ostași. Nu avea pază în jurul său. Putea deci fugi. N-a fugit, ci s-a rugat, fiindcă nu fuga era soluția situației. Fuga ar fi amânat o, dar nu ar fi soluționat-o. Iisus a vrut să ne învețe să ne rugăm până în ultima clipă.

Că starea lui, ca *om*, era o stare de limită, de confruntare cu o mare suferință, și că El și-a mărturisit-o Tatălui, aceasta a făcut-o pentru a ne spune tot nouă, încă o dată, că a fost și *om adevărat*, care suferea, care se temea, dar că și din starea aceasta, ne-a arătat că, precum El, ca om, și noi, ca oameni, putem ieși din desperare prin acel final: **„Dar nu voia Mea, ci a Ta să se facă"**.

„SĂ SE LEPEDE DE SINE"

2. Și acum să încercăm descifrarea în continuare a textului Evangheliei de azi:

„De voiește cineva să vină după Mine, să se lepede de sine", spune Mântuitorul. Ce înseamnă lepădarea de sine? Parcă toate cuvintele ne sunt cunoscute și par așezate într-o ordine normală, coherentă, logică. Dar le înțelegem oare cu adevărat? Nu sunt nici, cum se zice, prea radicale, sau neologisme, cuvinte culte, livrești. Sunt cuvinte obișnuite. Chiar și acel *sine* e obișnuit, după cum vom vedea.

Eu cred că suntem, totuși, în fața primei dificultăți mai importante pe care o pune textul acesta conștiinței noastre creștine.

Cum adică să se lepede cineva de sine? Să mă lepăd de identitatea mea? Să mă despersonalizez? Să mă lepăd de „eul" meu, de *sinele* care mă deosebește de alții? Să-mi neg voința, dorințele, ide-

alurile? Să nu mă mai cheme cum mă cheamă? Să mă lepăd de apartenența mea la o națiune, la o familie, la un oraș? Să mă lepăd de munca mea? Să mă lepăd de responsabilitatea mea față de familie, față de soție sau față de soț, sau dacă e vorba de copii, să se lepede de responsabilitatea față de părinți?

Cum adică să se lepede omul de sine?

Ca să rezolvăm dilema, cu atâtea aspecte care ne pun în încurcătură, trebuie să ne aducem aminte că există un alt text în Sfânta Scriptură care spune: **„Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți"** (Matei 19, 19). Pe de-o parte ni se spune deci să iubim pe aproapele ca pe noi înșine, ceea ce înseamnă că avem dreptul să ne iubim pe noi înșine, sinele nostru, pe de altă parte se dă porunca sau sfatul să se lepede omul de sine, dacă vrea să urmeze lui Iisus.

Cum să alegem între una și alta? Ne aflăm într-o dilemă. A fi în dilemă, e atunci când te afli în fața a două propoziții sau situații care par adevărate, dar din care trebuie să alegi una, deși ele sunt adevărate când sunt luate în parte, dar puse una lângă alta sunt contradictorii. Așa avem noi, mai sus, două sentințe ale lui Iisus, care trebuie să fie adevărate, fiindcă sunt rostite de El, dar iată că luate împreună se contrazic și noi nu știm pe care s-o alegem.

Textul despre „lepădarea de sine" nu e totuși chiar atât de greu pe cât pare, și pe cât am vrut eu să-i sugerez dificultățile. Am vrut să-l fac anume așa, pentru ca să atrag interesul față de lămuririle pe care ni le dă Biserica în legătură cu el.

A se lepăda omul de sine nu înseamnă a se lepăda de personalitatea sa. Nu înseamnă a se lepăda de identitatea sa. Nu înseamnă a se lepăda de responsabilitatea sa față de societate, față de muncă, față de familie. Înseamnă a se lepăda de *ego*, de egoism. Sunt unii dintre noi care în orice discuție zic: *Eu*! Eu am făcut cutare, eu am gândit cutare, eu, eu și eu la tot pasul. Centrează totul pe ei, pe interesele lor, pe persoana lor. Uită de alții. Uită și de Dumnezeu. Ei sunt centrul pământului. Ei sunt centrul lumii. Totul, absolut totul raportează la ei. Evident, nu greșelile! Tot ce se face bun în jurul lor. Din acest „eu" se naște mândria, orgoliul, superbia, slava deșartă.

Cuvântul acesta: „eul", poate părea unora greu. Și nu e ușor. E folosit mai mult de filosofi și de psihologi. Un filosof german folosește des *„Das Ding an sich"*, *„Lucrul în sine"*. Multor școlari le dă de lucru în primii ani! Dar cuvintele folosite de unii din filosofi sunt adesea — evident nu întotdeauna — forme exterioare

ale dorinței de a nu vorbi ca toată lumea, de a-și intelectualiza excesiv vorbirea și scrierea. Nu neapărat cu acest cuvânt, care e dintre cele ușoare, dar unii se căznesc chiar să ne facă limba cât mai grea, cât mai rezervată celor care învață dinainte sau pe loc, „ce vrea să spună" un cuvânt sau o expresie! E drept că prin aceasta se și îmbogățește limba noastră și procesul de îmbogățire, când e motivat și cuminte, e folositor culturii, dar unui anumit nivel de cultură, astfel de cuvinte sau expresii le rămân multă vreme ascunse, Mântuitorul a preferat cuvântul „sine", în loc de „eu", dar nici „*sinele*" nu e prea simplu. Am putea spune chiar că vine în sprijinul celor care folosesc și cred necesară folosirea unor cuvinte mai grele, mai alese, mai „radicale", sprijinind procesul dezvoltării limbii.

Dar spuneam că totuși *sinele* e inteligibil. Chiar cuvântul „inteligibil" e un neologism, și necesar și inutil, dar foarte folosit, care înseamnă „*ușor de înțeles*". Să luăm un exemplu din vorbirea noastră de toate zilele. Mai întâi vom vedea că toți folosim cuvântul „sine". Zicem, de pildă, despre unii oameni: „*Cutare e plin de sine*!"

Am și făcut o mică lumină. Când spunem așa ceva, știm foarte bine ce am vrut să spunem. Îl considerăm pe cel despre care vorbim, mândru, egoist, unul care reduce lumea la el, concentrează toate interesele asupra lui, nu mai admite părerile altora, socotindu-le doar pe ale lui bune și adevărate. „*E plin de sine*" e ca un vas plin de apa lui, în care nu mai încape nici o picătură din apa altcuiva. E plin de el însuși și de părerile lui despre sine. Nici despre altceva, nici despre sine nu mai admite alte păreri.

Aceasta este ceea ce respinge Dumnezeu, când cere celui ce vrea să-L urmeze: „*Să se lepede de sine*"! Să se lepede de acest „*eu*", să-și dea seama că trăiește într-o colectivitate. Să nu uite că toate le facem împreună, că avem responsabilitate unii pentru alții, că suntem în raporturi permanente unii cu alții și cu Dumnezeu.

E o invitație la smerenie. Din smerenie nu mai poate cădea nimeni. Dacă e adevărată smerenie! Adică dacă are smerenia smereniei, și nu mândria smereniei, cum am citit undeva. Din smerenia adevărată nu se cade. Din mândrie se cade întotdeauna.

Dumnezeu nu vrea în nici un caz să fie urmat de oameni lipsiți de personalitate, de oameni lipsiți de identitate. Dimpotrivă, vrea ca cei care-L urmează să aibă personalitate, să aibă identitatea lor, să aibă demnitatea lor, să știe ce fac, să fie responsabili pentru ceea

ce fac. Dar să nu fie mândri. Să nu fie orgolioși. Să fie smeriți. Să nu fie egoiști, centrați pe Sine-le lor, fiindcă așa nu pot fi smeriți.

Înainte de a trece mai departe, suntem însă nevoiți să ne oprim la o posibilă întrebare. Acest îndemn la *„lepădarea de sine"* nu vine cumva în contradicție cu *„iubirea de sine"* care e permisă, și care e chiar normă a iubirii aproapelui? **„Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți"** (Matei 19, 19).

Deci *sinele* trebuie iubit. Și atunci cum rămâne? Să ne lepădăm, sau să ne iubim *sinele*? Contradicția e numai aparentă. Cel care nu e egoist, în acela începe altul, altă părere, altă învățătură. Începe Hristos: **„În voi să viețuiască Hristos"** (Efeseni 3, 17). Acest *sine* trebuie iubit. Căci unde începe Hristos, începe și aproapele, și invers: **„Am fost străin și M-ați primit"** (Matei 25, 35). Lepădarea care se cere, e cea de autosuficiență. De altfel chiar iubirea aproapelui e o întoarcere dinspre sine spre el, ca și iubirea de Dumnezeu, care e tot o întoarcere dinspre sine spre Dumnezeu.

Într-un fel deci, *„a iubi pe aproapele ca pe sine"* e tocmai o *„lepădare de sine"*! Tot așa precum a urma lui Hristos e tot o lepădare de sine. În fapt, lepădarea de sine nici nu e o condiție a urmării lui Hristos, ci e un semn al lepădării, o consecință. Căci zice: **„Cine Mă urmează pe Mine, nu va umbla întru întuneric"** (Ioan 8, 12), ca și cum ar zice: Cine vine după Mine s-a și lepădat de sine.

Și mai este ceva.

Sinele trebuie iubit, pentru a-i dori mântuirea, pentru a-l păstra curat, drept, cinstit, onest. Altfel se ajunge la *„ura de sine"*, când omul, din anumite motive personale, zice: *„M-am săturat de mine însumi"*, când nu se mai poate suporta, când se disprețuiește, când se gândește la sinucidere. Fie pentru că a comis nelegiuiri de care se simte apăsat și din care nu vede nici o ieșire, fie pentru că nu se pricepe pe sine însuși și lumea din jur, fie pentru că i s-au întâmplat nenorociri care l-au dezechilibrat. Un astfel de om nu va iubi pe altul, pe aproapele. Scârbit de sine, tot așa va fi și față de alții. Dar nu va fi nici dintre aceia care *„se leapădă de sine"* în sensul cerut de Iisus. O astfel de lepădare de sine trebuie să ducă la *„reîntoarcerea în sine"*, la refacerea sinelui prin spovedanie și iertare, prin lucrarea faptelor bune și prin reașezarea vieții pe temelii pozitive, optimiste.

Lepădarea de sine nu înseamnă *ura de sine*, ci lepădarea de egoism. Numai așa se reconciliază porunca iubirii de sine cu

porunca lepădării de sine, și ies din contradicție. Lepădarea de sine e renunțarea supremației lui *Eu* asupra lui *Tu*, cum spunea cineva. Întoarcerea la egalitate, la frățietate, la iubire.

„SĂ-ȘI IA CRUCEA SA"

3. Și acum vine cea de a doua condiție pusă de Mântuitorul celor ce vor să-L urmeze: **„Să-și ia crucea sa"**. Ce înseamnă oare să-și ia omul crucea sa? Fără îndoială, nu înseamnă să-și ia o cruce, s-o poarte pe umăr și să umble cu ea prin oraș sau prin sat. S-au mai întâmplat și asemenea înțelegeri înguste, excentrice. Am auzit de unii care și-au confecționat câte o cruce de lemn, de mărimea bănuită a Crucii pe care a fost răstignit Iisus, și s-au apucat s-o poarte în spate. În biserica de pe Muntele Taborului, unde Mântuitorul s-a schimbat la față, poate fi văzută o cruce de lemn pe care un pelerin a purtat-o în spate, pe jos, din Italia până acolo! Așa a înțeles el pe: **„Să-și ia crucea sa"!** Alții au înțeles-o altfel, dar tot atât de excentric.

Citeam într-un ziar o întâmplare cu un tânăr englez care, întors din armată, s-a dus undeva să se angajeze și, la vizita medicală, l-au pus să se dezbrace. Avea atuată pe spate o Cruce care îi acoperea tot corpul. — Ce-i cu crucea aceasta? — -au întrebat. — Am făcut cum ne îndeamnă Iisus: „mi-am luat crucea", ca să dovedesc că iau în serios apartenența mea la Biserica creștină!

Cred că de așa ceva ar fi râs și Iisus!

Dar fostul soldat era convins că a făcut bine, pentru că ideea i-a fost totuși de mare folos. Zicea: „Știți, la noi în armată se bate cu biciul. Te dezbracă, te leagă de un stâlp și-ți aplică 20, 25, 50 de lovituri. Când m-au dezbrăcat prima oară ca să mă pedepsească, văzând crucea de pe spate, n-au mai îndrăznit să dea cu biciul! Grau și ei creștini!"

Povestitorul, care a avut în vedere doar anecdotica faptului, n-a mai spus dacă tatuajul l-a scăpat și de alte pedepse! Pentru noi întâmplarea e doar un prilej de a arăta că nu astfel de lucruri a înțeles Mântuitorul prin *„A-și lua cineva crucea sa"*.

Acest **„Să-și ia crucea sa"** înseamnă în gândirea Mântuitorului cu totul altceva. Crucea este obiectul pe care a fost răstignit Mântuitorul, obiect de rușine în Vechiul Testament (Evrei 12, 2). Pe cruce se răstigneau cei mai mari răufăcători. Mântuitorul însuși, considerat răufăcător, a fost răstignit pe cruce, numai că El, Dumnezeu fiind, a transformat acest obiect de rușine în obiect de cinste, pentru că prin acceptarea răstignirii pe cruce, a acceptat să

ispășească pentru toți păcatele lor, inclusiv păcatul strămoșesc.

Un act generos a transformat unealta călăului în unealtă a mântuirii. Și chiar prin aceasta a transformat crucea în obiect de venerație și de sfințire. De aceea a devenit în gândirea și în practica creștină, în istoria creștinismului și în teologie, simbolul mântuirii, simbolul jertfei și al slujirii lui Dumnezeu, simbolul victoriei asupra răului și asupra celui rău. Sfântul Constantin cel Mare a fost luminat printr-o arătare a crucii pe cer că: *„ân acest semn va învinge"* pe adversarul cu care era în luptă. *In hoc signo vinces*, scria lângă semnul desemnat pe cer, adică va învinge dacă va deveni creștin. Și a devenit. Și a învins. Și poate de aceea mamei sale Elena i-a fost rezervat privilegiul de a descoperi la Ierusalim crucea răstingnirii, făcând săpături pe locul unde s-a petrecut marea dramă, pe Golgota.

Cel dintâi înțeles pe care îl are în vedere Mântuitorul când spune: **„Să-și ia crucea sa"**, e un îndemn ca fiecare să-și asume destinul său pământesc. Crucea are înțeles de destin personal, nu în sensul de destin predestinat, ci în acela care e în limitele a ceea ce nu a depins de noi și la care ne-am mai referit: că ne-am născut acum și nu în secolul trecut, din anumiți părinți și nu din alții, într-o țară și nu în alta, inteligenți sau mai puțin dotați etc.

Dar nu doar acestea constituie elementele vieții noastre. Și atunci, cum să ne asumăm destinul care depinde de noi? Stând cu mâinile încrucișate? Nu. Aici trebuie să aducem un prim corectiv înțelegerii textului. Trebuie să ne luptăm cu destinul nostru cât putem. Dacă suntem bolnavi, să ne luptăm să ne facem sănătoși. Dacă suntem needucați, să ne luptăm să căpătăm educație. Dacă suntem neștiutori, să ne luptăm să căpătăm știință. Dacă suntem necalificați în ceva, pentru care avem nevoie de calificare, să ne luptăm să căpătăm acea calificare.

Nu trebuie să ne luăm destinul așa cum ne este el dat, brut. Suntem chemați să facem totul ca să ne desăvârșim. Altfel de ce-ar spune Mântuitorul: **„Fiți desăvârșiți"** (Matei 5, 48), desăvârșiți-vă permanent. Este o invitație insistentă de a deveni altceva, de a crește, de a ne face oameni noi, de a ne naște din nou (Ioan 3, 3), de a deveni din ce în ce mai mult alți oameni, mai duhovnicești, mai educați, mai plini de știință, cu orizont cultural mai larg. Prin urmare nu trebuie să ne acceptăm destinul brut, așa cum ne-am trezit cu el, ci să încercăm, prin tot ceea ce putem noi, să-l schimbăm în mai bine, să-l perfecționăm, să ni-l deschidem unor

înțelegeri noi despre noi înșine, despre lume și despre Dumnezeu. Să-l canalizăm spre cunoașterea cât mai largă a tainelor lumii, ale cosmosului, ale materiei și ale spiritului. Așa a făcut și Mântuitorul. I-a vindecat pe cei bolnavi, i-a hrănit pe cei flămânzi.

Dar vine un moment în care nu mai putem face nimic. Spre exemplu: o boală incurabilă. Ce facem atunci? Atunci abia să ne luăm destinul așa cum ne-a fost dat, să-l înțelegem ca și cum ne-a fost dat de Dumnezeu. Să ne luăm crucea și s-o purtăm știind că Dumnezeu, în înțelepciunea Lui, a știut ce face atunci când ne-a dat-o. Ne-a dat-o fie ca pedeapsă ispășitoare aici, fie ca încercare a credinței, fie pentru rațiuni numai de El știute, dar în mod sigur justificate, chiar dacă noi nu le înțelegem.

Acesta este un prim înțeles al crucii. În gândirea populară crucea înseamnă și *suferință* în chip expres. Să-și accepte omul suferința pe care i-a dat-o Dumnezeu și de care nu poate scăpa prin nici unul din mijloacele omenești posibile. Să și-o i-a *atunci*, așa cum i-a dat-o Dumnezeu, fără să ajungă la disperare. Fără să ajungă să cârtească împotriva lui Dumnezeu. Când știi bine că nu poți face nimic, înțelepciunea însăși te îndeamnă să primești suferința așa cum e și să-ți organizezi destinul în funcție de acest lucru care ți-a fost dat. N-ai ce face. Fii înțelept și împacă-te cu el. Am văzut într-un spital din Scoția un om care de 20 de ani nu putea mișca decât degetele unei singure mâini, fiind anchilozat într-o poziție cu capul întors într-o parte, de o boală care cartilaginează toate țesuturile, ca și cum te-ar îngheța. De 20 de ani era imobilizat și mi s-a părut a-și fi păstrat chiar o anumită bucurie de a exista. Așa cum era. Era un om optimist, un om care, cu înțelepciune, se împăcase cu destinul lui. Era fericit că putea manevra cu degetele o oglindă retrovizoare cu care vedea lumea din jur, bolnavii din salon, vizitatorii. Cu cât de puțin își alimenta fericirea! Abia în asemenea cazuri ne dăm seama cu cât de puțin putem fi fericiți. Și cât de multe dorim uneori! Și cât de multe avem și nu știm, și suntem nemulțumiți pentru nimicuri.

M-aș mai opri totuși, în legătură cu crucea-suferință, și asupra altui aspect. Vă spuneam de anchilozatul din Scoția care părea vesel, și am folosit chiar cuvântul *fericit*. Cred că e mai exact să rămânem la ceea ce am spus mai la urmă: că era fericit și cu cât îi mai rămăsese, pentru că s-ar fi putut să nu fi avut nici acest rest de posibilitate de mișcare și de contact cu lumea. Ajunsese să mulțumească și să se mulțumească și cu puținul ce-i rămăsese. Era

un om brav. Un om rar.

Dar nu sunt de acord cu cei care, sprijiniți pe astfel de cazuri rare, sau chiar din principiu, merg până la a ne sfătui să ne acceptăm suferința cu bucurie. E drept că Sfântul Pavel scrie Colosenilor: **„Mă bucur acum în suferințele mele pentru voi"** (Coloseni 1, 24), dar se bucura nu pentru că suferea, ci „în suferință", și se bucura pentru că suferea *„pentru ei"*. Își dedica suferința mântuirii lor.

Suferința rămâne suferință. Au fost în istorie unii care își provocau suferințe, ca să dovedească altora și lor înșile, că sunt ucenicii Celui ce a suferit și că împărtășesc suferința Lui. Vă mai amintiți din istorie de *flagelanții* din Evul Mediu apusean, și chiar de unele practici asemănătoare din unele mănăstiri apusene, practicate și azi. Vă amintiți de purtătorii de lanțuri sau de centuri metalice cu un fel de cuie care intrau în carne. Am văzut asemenea obiecte de caznă autoimpusă și în unele muzee răsăritene. Nu-i pun în discuție pe cei care și le impuneau pnetru păcate mari, deși și aceia trebuiau să țină o dreaptă socoteală sub îndrumarea unui duhovnic.

Mă refer însă la cei care din principiu înțelegeau creștinismul ca o suferință, ca o cruce permanentă la modul cel mai propriu, și chiar o suferință acceptată, urmărită, dorită ca o bucurie. Exclud cazurile excepționale de sfinți, care vor fi avut ei socotelile lor cu Dumnezeu. Știu însă că în întreaga Scriptură suferința a fost considerată ca un blestem, o podeapsă, o încercare, nu o stare normală. Dumnezeu i-a scos pe evrei **„din suferințele Egiptului"** (Exoc 3, 17), nu i-a lăsat acolo, fiindcă ar fi fost bine așa cum trăiau în suferință! Psalmistul se plângea că **„i se topesc ochii de suferință"** (Ps. 88, 9). Și tot el îndemna: **„Slujiți Domnului cu bucurie, veniți cu veselie înaintea Lui"** (100, 2). **„Veți scoate apă cu bucurie din izvoarele mântuirii"**, spunea Isaia (12, 3). Și Mântuitorul îndemna ca să fie primit **cu bucurie** cuvântul Domnului (Matei 13, 20). Zaheu L-a primit pe Iisus **cu bucurie** (Luca 19, 6).

Am putea înmulți dovezile la infinit, din toată Scriptura.

Și totuși, s-au găsit și adepți ai unui creștinism în suferință, ca regulă de viață. Mai sunt și astăzi sectanți flagelanți, și din aceia care își chinuie copiii ca să fie pe placul lui Dumnezeu. Este inuman, în aceeași măsură în care este și nedumnezeiesc. Nimeni, dacă e sănătos la minte, nu-și poate accepta suferința *cu bucurie*.

Suferința se poartă cu suferință — nu putem evita tautologia — cu durere, cu tristețe.

Am întrebat odată pe un orb înțelept: *cum își poartă suferința?* În aparență era liniștit, împăcat, pozitiv în gândurile și planurile lui, și era dat adesea drept exemplu de om fericit, chiar în suferința lui. Mi-a răspuns cu o sinceritate pentru care nu știu cum să-l prețuiesc, ori de câte ori îmi aduc aminte:

„Îmi port suferința cu durere. Cum aș fi bucuros când nu văd? Nu văd oamenii, care trebuie să fie frumoși. Nu văd pădurea. Nu văd florile. Nu văd lumina. Nu pot citi cărțile. Sunt împăcat și nu cârtesc. O iau ca pe o încercare a lui Dumnezeu. Și încerc să fiu folositor și altora. Dar asta e cu totul altceva. Îmi aduc bucurii lucrurile bune pe care le pot realiza, dar suferința de a nu vedea nu trece!"

Mi-a dat un răspuns omenesc, adevărat. Și l-am înțeles. Și l-am crezut. Și l-am iubit.

Și mi-am adus aminte că Mântuitorul însuși a vrut să scape de suferință, când rugându-se **„cu sudoare prefăcută în sânge"** și **„fiind în luptă"** cu El însuși (Luca 22, 44), spunea: **„Întristat este sufletul Meu până la moarte"** și, ca om, a cerut **„să treacă paharul suferinței"** supreme de la El (Matei 26, 38 -39).

Să nu exagerăm așadar. Și să nu ne rătăcim făcând din creștinism o caricatură de religie și un supliciu nevropatic.

Și-apoi unele „cruci" se mai pot și schimba, de pildă, cele care ne sunt date pentru păcate.

Unii se plâng adesea că *„nu-și pot duce crucea"*, fiind prea grea pentru ei. Că Dumnezeu ar fi greșit măsura și le-a dat mai mult decât pot duce ei, sau de cât ar merita. Noi știm că există o vorbă românească: *Să nu-i dea Dumnezeu omului cât poate duce!* din care s-ar înțelege că Dumnezeu dă întotdeauna mai puțin. Dar unul din cei care se plângeau că Dumnezeu a greșit cu dânsul, a avut într-o noapte o descoperire, un vis. Disputa aceasta cu Dumnezeu risca să-i clatine echilibrul și iată cum i-a venit lămurirea.

Se făcea că un înger l-a luat de mână și l-a dus într-o casă cu multe camere-vagon, prin care se trecea din una în alta. Toate erau pline cu cruci, de la cele mai grele, la cele mai ușoare. Au intrat într-o cameră cu cruci de plumb. *„Încearcă-le"*, i-a zis îngerul. A încercat mai multe. Erau prea grele. Au trecut mai departe. Erau cruci de oțel. *„Încearcă-le și pe acestea"*. Erau grele. Apoi au trecut la cruci de piatră, de stejar, de alun, care erau mai ușoare, dar nu de dus toată viața. *„Alege una pe care s-o poți duce toată viața, fără să te obosești peste măsură. Una pe care s-o poți relua în fiecare dimineață și s-o porți până seara. Ba, s-o poți purta și noaptea, neîncetat. Fără prea mare caznă"*, l-a îndemnat cu blândețe îngerul. A încercat mai multe, până a găsit una dintr-un lemn ușor, subțire. A încercat-o, a

purtat-o de la un loc la altul, aproape că se juca cu ea. Și i-a spus îngerului: *„Pe aceasta de mi-ar fi dat-o Dumnezeu, aș fi putut-o purta fără să mă plâng. Dacă e nevoie neapărat să port și eu una, pe aceasta aș alege-o"*.

Și atunci îngerul i-a deschis dintr-odată ochii sufletești și prefăcându-i crucea aleasă în destin, omul a constatat cu stupoare că alesese tocmai crucea, adică viața, pe care o ducea el pe pământ. *„Ai văzut*, i-a zis îngerul, *pentru păcatele tale Dumnezeu ți-a rânduit o cruce. Dar nu una peste puterile tale. Iată tu singur ți-ai ales-o. Și nu din alte motive, decât pentru acela că păcatele tale o cereau pe aceasta. Ai putea duce una și mai grea, dar nu dă Dumnezeu omului nimic peste puterile lui. De acum să nu mai cârtești. Mai bine îndreaptă-ți viața și greutatea crucii va scădea până la a nu o mai simți deloc"*.

Când s-a trezit, totul i s-a părut în bună rânduială. Se va fi hotărât să-și corecteze viața, ca să scadă greutatea crucii. Cine are urechi de auzit, să audă!

Dar *„a-ți lua crucea"* înseamnă și altceva. Înseamnă a-ți accepta și a-ți înțelege așa cum trebuie *destinul tău, care e în același timp pământesc și ceresc*. A-ți face datoria pe pământ, către familie, către societate, și a-ți face datoria și către Dumnezeu, de fapt către sufletul tău care se va duce la Dumnezeu.

Simbolul crucii chiar acesta este. Imaginea unei cruci este alcătuită dintr-o verticală și dintr-o orizontală. Verticala ne aduce aminte că venim din cer și că vom merge în cer. Suntem o realitate dublă. Suntem mereu pe verticală și mereu pe orizontală. Mereu cu datorii față de pământ, și mereu cu datorii față de cer. Mereu născuți din pământ, și mereu născuți din cer. Mereu cu gândurile prinse de materie, și mereu cu gândurile antrenate în sus, de spirit.

Aceasta e condiția umană. Trebuie să né-o înțelegem așa cum ne este dată de Dumnezeu, dar să nu uităm nici de una din ele, nici de orizontală, de pământ și de îndatoririle noastre față de pământ. nici de verticală, de cer și de îndatoririle noastre față de Dumnezeu.

Crucea mai este însă și un mijloc de mărturisire și de cerere Noi ne însemnăm cu chipul Sfintei Cruci la slujbă. De ce? Ca să ne arătăm participarea la ceea ce se petrece în biserică, la mărturisirea de credință a Bisericii. Zicem: *„În numele Tatălui și al Fiului și a. Sfântului Duh"*, cu formula cu care ne botezăm. Botezul se face în numele Sfintei Treimi. E ca și cum prin fiecare semn al Sfinte Cruci ne-am reboteza. E ca și cum ne-am naște din nou. E ca ș cum am cere iertarea păcatelor noas re. E ca și cum am face declarație de credință în Sfânta Treime. Și în același timp, este cerere pe care i-o adresăm lui Dumnezeu.

Dar crucea mai este și semnul jertfei Mântuitorului pentru no toți. E chiar de mirare cum unii credincioși rătăciți neagă semnu

crucii și fug de el ca dracul de tămâie, cum spune vorba românească. Aici chiar se cam potrivește. Căci tot în popor există credința că prin cruce se alungă demonii. Cine alungă crucea, păstrează demonii!.

Dar și Sfânta Scriptură e, în privința aceasta, limpede, deși cinstirea crucii, facerea semnului crucii, se pune de obicei pe seama Sf. Tradiții, pe care sectanții n-o primesc. Să ne limităm doar la Sf. Scriptură, pentru ei.

— **„Propovăduirea crucii este nebunie pentru cei ce sunt pe calea pierzării, dar pentru noi cei ce ne mântuim, este puterea lui Dumnezeu"** (I Cor. 1, 18).

— **„Departe de mine gândul să mă laud cu altceva, decât cu crucea Domnului Hristos"** (Galateni 6, 14).

— **„Sunt mulți care se poartă ca vrăjmași ai crucii lui Hristos"** (Filipeni 3, 18).

Mântuitorul însuși, descriind sfârșitul lumii, spune că se va arăta pe cer **„semnul Fiului Omului"** (Matei 26, 30) care nu este altceva decât crucea, pentru că în Apoc. 1, 6 se lămurește că **„îl vom vedea străpuns"**, deci pe cruce!

Iată de ce prin semnul crucii evocăm **„semnul Fiului Omului"**, evocăm jertfa Sa pentru noi și ne mărturisim credința în venirea Sa. Bucuria *„în crucea Domnului"* de care vorbește Sfântul Pavel, nu este altceva decât bucuria acceptării jertfei Sale pentru noi, și cererea ca jertfa Sa să ne mântuiască și pe noi, și să ni se erte păcatele prin ea. *„A-ți lua crucea"* înseamnă așadar și a accepta, și a profita de jertfa Sa de pe cruce. Fiecare să-și facă din crucea Domnului *„crucea sa"*. Așa îl urmezi pe Domnul, te înscrii în ceata ucenicilor Săi. În fața celor ce neagă crucea, să aducem și câteva mărturii din vechea tradiție creștină. Iată, de pildă, ce spunea în veacul IV Sfântul Ioan Gură de Aur:

„Să purtăm crucea lui Hristos și să ne împodobim cu ea ca și cu o cunună de slavă. Ea este pecetea și plinătate puterilor mântuirii. Ea este izvorul și semnul biruinței noastre. S-o ținem în case noastre, și de-a pururea să o purtăm în inimă, și pe piepturile noastre.

Crucea este semn și o mărturie sfântă care ne aduce aminte de toată lucrarea mântuirii noastre. De nemărginita milă a Mântuitorului Iisus Hristos, care din dragostea care ne-a purtat ca o oaie la junghiere s-a dat pentru noi".

„Să nu vă rușinați de cruce, ca să nu se rușineze și Hristos de

voi când va veni cu slavă, însoțit de îngeri și va pune acest semn să lumineze mai tare ca soarele".

Tot în secolul IV, Sfântul arhiepiscop al Alexandriei, Atanasie cel Mare, marele apărător al ortodoxiei la Sinodul I Ecumenic (325) împotriva ereticului Arie, scria în mai multe locuri în **Viața Cuviosului Părintelui nostru Antonie** că monahii, încă din secolul III de când avem știri, se apărau împotriva atacurilor diavolului prin semnul crucii: „*se împrejmuiau ca și cu un zid cu semnul crucii*" (trad. pr. D. Stăniloae, col. „Părinți și scriitori bisericești", 16, Buc., 1988, p.200, 207).

Se vor fi înșelat cei mai aproape de veacul apostolic, în secolele III și IV, care moșteneau direct tradițiile, și vor fi având dreptate cei care strâmbă totul în veacul XX? E substanțial limpede că nu!

Iată tot atâtea înțelesuri ale crucii și, dacă am avea timp, am putea merge și mai adânc în înțelesurile ei, care să ne lămurească ce a înțeles Mântuitorul când a spus: „*Să-și ia crucea sa*".

E drept totuși că unii comentatori (Zigabenos) văd în textul: „*Cel ce nu-și va lua crucea sa*" (Matei 10, 38) un text profetic și un îndemn *ad litteram*, ceea ce nu este deloc exclus. Mântuitorul avea în vedere și persecuțiile la care vor fi supuși creștinii, și supliciul la care va fi supus. El însuși pe cruce. Cei care vor fi condamnați la răstignire, deci ca și El, „*să-L urmeze*" și să-și accepte supliciul, purtându-și crucea chiar ei, precum era obiceiul în vremurile acelea. Așa se petrecuseră lucrurile și cu Iuda Galileeanul, un pretins Mesia și cu toți adepții lui (v. Dr. Iuliu Olariu: *Manual exegetic la Sf. Scriptură a Testamentului Nou*, vol. I, Caransebeș, 1894, p. 199). Așa va face și El.

Era deci un îndemn la tăria mărturisirii până la capăt, până la propria răstignire, pentru care Iisus voia să-și pregătească ucenicii și cărora, de altfel, le va și oferi propriul exemplu.

„*Cruce*" mai înseamnă desigur și *moarte*, pentru cel din lumea aceasta, pornind de la faptul că ea duce la moarte. Moartea pentru Hristos era moartea pentru lume.

„SĂ-MI URMEZE MIE"

4. Nu sunt prea ușor de înțeles nici aceste ultime cuvinte:

„Să-mi urmeze Mie". Cum adică să urmăm Mântuitorului? El nu mai este acum printre noi. Când le spunea celor care Îl ascultau, era simplu: *„Urmați-Mi Mie"*, veniți după Mine, ascultați cuvintele Mele, ascultați învățăturile Mele, vedeți minunile pe care le fac.

Dar nouă, ce ne spun aceste cuvinte, nouă creștinilor de azi? Putem și noi urma pe Mântuitorul?

Putem. Mântuitorul este prezent aici, este prezent în Biserică, este prezent în Sfintele Taine, este prezent în lucrarea ierarhiei pe care El a instituit-o și i-a dat anumite prerogative, transmițând episcopilor, preoților și diaconilor din prerogativele Sale, fiecăruia cele specifice harului treptei respective, precum acelea de a sluji,a ierta sau a ține păcatele, a învăța, a sfinți, a păstra vie amintirea Sa, și a păstra firul legăturii cu Dumnezeu, mereu în stare de comunicare în dublu sens.

Mântuitorul a zis: **„Fără de Mine nu puteți face nimic"** (Ioan 15, 5). Dar unde e El acum? Atunci era acolo și putea spune o asemenea vorbă. Un sfânt părinte, Ciprian al Cartaginei, a spus: *„În afară de Biserică, nu este mântuire"* — *„Extra ecclesiam nulla salus"*. Aceste cuvinte sunt egale acum cu cele spuse de Mântuitorul despre urmarea Sa. El a transmis Bisericii puterea Sa, prezența Sa. Mântuitorul este în Biserică. Toți cei care urmează Biserica, cei care urmează poruncile Bisericii, cei care se împărtășesc din Tainele Bisericii, aceia Îl urmează *acum* pe Iisus Hristos.

El a spus cuvintele pe care Le-a spus, și pentru atunci, și pentru acum, și pentru vecii vecilor. A urma pe Hristos înseamnă deci, acum, în chip văzut a fi credincios Bisericii.

Și, așa cum am arătat mai sus, înseamnă și a-L urma în jertfirea *„pentru El și Evanghelia Sa"*, căci numai așa ne putem proba credința în El și în mesajul Său, adică în dumnezeirea Sa.

În vremea lui Iisus urmarea Sa era totuși mai grea decât cea din vremea noastră. Apostolii L-au urmat lăsând totul în urma lor. Nouă ni se cere să urmăm învățătura, rămânând la casele noastre, făcându-ne datoria față de familie și societate, fiindu-I fideli în buna alcătuire a sufletului nostru, în voința noastră orientată numai spre bine.

Monahii sunt o categorie aparte. Ei se dedică mai cu dinadinsul vocației slujirii lui Dumnezeu, dar și ei rămân și slujitori ai oamenilor, trăiesc din muncă și rugăciune. Dar nimeni nu cheamă pe toți la monahism. Acestea sunt vocații singulare, deosebite,

exemple bune pentru Biserică, atunci când își intră cu toată hotărârea în vocația lor.

Urmarea lui Hristos e posibilă însă din orice stare și din orice loc-ne-am afla. El e în noi. Drumul spre El e spre interiorul nostru. Spre noi înșine. Întâlnirea e acolo. Și de acolo strălucește prin noi în afară. Atunci se realizează Împărăția lui Dumnezeu, când fiecare întâlnește în celălalt pe Hristos. Hristos privește pe Hristos. Și atunci se realizează o voință, o iubire, o simțire. Atunci Hristos devine totul în toți (I Cor. 12, 6). Urmarea Lui nu e spre în afară, ci spre înlăuntru. Tot acolo Îl caută și cei care merg la biserică, și cei care merg la mănăstire. Pe aceste drumuri e mai ușor de întâlnit, căci facem drumul împreună cu El, precum Luca și Cleopa spre Emaus, iar la capătul drumului ni se descoperă.

PIERDEREA ȘI MÂNTUIREA SUFLETULUI

5. Versetul următor, alcătuit din două antiteze enunțate lapidar, pare și acesta greu de înțeles. Prima: **„Cel ce va voi să-și mântuiască sufletul său, și-l va pierde"**. Cum adică? De ce vrând să-ți mântuiești sufletul, ceea ce e tot ce poate fi mai normal, ți-l pierzi, ceea ce nu pare normal și logic deloc?

A doua: **„Cel ce-și va pierde sufletul său pentru Mine și pentru Evanghelie, acela îl va mântui"**.

De ce pentru Iisus și pentru Evanghelie trebuia ca cineva să-și piardă sufletul? Un suflet pierdut nu se poate mântui. Cheia e desigur în traducerile mai noi care prin suflet înțeleg *viața*. De altfel și contextul ne duce spre aceeași explicație.

Înainte de a pronunța aceste cuvinte, Mântuitorul avusese o convorbire cam neplăcută cu Petru. Spusese că vine vremea în care Fiul Omului va fi dat în mâinile căpeteniilor preoților și ale cărturarilor, și va fi osândit la moarte, și după trei zile va învia. Pentru s-a împotrivit și Mântuitorul l-a certat foarte aspru, spunându-i: **„Înapoia mea, Satano, că nu gândești cele ale lui Dumnezeu, ci cele omenești"**. Logica lui Petru era împotriva împlinirii rostului Mântuitorului pe pământ, și Mântuitorul îi dădea un avertisment profetic, prevăzându-i lepădările: **„Cel ce va voi să-și mântuiască sufletul său, și-l va pierde"**. Avertismentul, prin alte cuvinte, era cam următorul: Cel ce va voi să-și scape viața sa, negându-Mă pe

Mine, lepădându-se de Mine, acela își va pierde sufletul. Jocul de înțelesuri pe care le-am enunțat e acum limpede: A-ți apăra viața, cum va face Petre când se va lepăda, sau alții ca el, poate însemna a-ți pierde sufletul. A-ți risca viața pentru Hristos și Evanghelie poate însemna a-ți câștiga sufletul, a câștiga viața veșnică, supraviețuirea în fericire.

Această dublă folosire a înțelesurilor e acum limpede. Și nu trebuie să uităm nici legătura cu primele recomandări ale Mântuitorului, din primele versete, în care a fost vorba de lepădarea de sine. Acum le putem alege, căci Mântuitorul le-a legat într-o singură cuvântare: Cel care își va pune nădejdea numai în sine, deci nu se va lepăda de sine, și nu-și va însuși roadele jertfei pe cruce, făcându-și-le ale sale, acela își va pierde sufletul, deși el va voi să și-l câștige prin sine însuși.

Acest lucru nu se poate! **„Fără de Mine nu puteți face nimic"** (Ioan 15, 5). Cel care, dimpotrivă, și-L va asocia pe Hristos, uitându-se pe sine, acela își va câștiga sufletul, se va mântui, căci scris este: **„Orice faceți cu cuvântul și cu fapta, să faceți totul în numele Domnului Iisus Hristos"**.

SUFLETUL

6. Mai departe Mântuitorul trece la concluzii de o logică extraordinară: **„Căci ce-i folosește omului să câștige lumea întreagă, dacă își pierde sufletul, sau ce ar putea să dea omul în schimb pentru sufletul său?"** Căci chiar dacă ar câștiga lumea toată și și-ar menține viața, dar și-ar pierde sufletul, ar pierde totul, fiindcă nimic nu poate fi pus în balanță cu sufletul. Sufletul e de origine dumnezeiască și e veșnic. E suflarea lui Dumnezeu în om. Dacă cineva în viața aceasta ar câștiga tot pământul, și orice altceva ar câștiga, un astfel de câștig nu poate fi pus în balanță cu pierderea sufletului de dincolo.

Acel: **„Ai multe bunătăți strânse pentru mulți ani, odihnește-te, mănâncă, bea și te veselește"** (Matei 11, 19), s-a dovedit a nu folosi la nimic! Sufletul nu poate fi schimbat pe nimic, nu poate fi „răscumpărat" cu valori pământești strânse pentru tine. Orice târg cu sufletul e imposibil. Mergi dincolo cu ce ai făcut altora aici.

Zice și Tertulian:

„Nu socotim de cuviință să ne dăm sufletul pentru bani, ci banii pentru suflet, arătând generozitate când dăruim, și răbdare când pierdem".

Singurul egoism permis e acesta: a face bine altora pentru a te folosi tu. E singura posibilitate a egoismului de a fi echivalat cu generozitatea și cu altruismul. Ceea ce se câștigă aici durează puțin, și odată cu sfârșitul vieții s-a terminat. Ceea ce se câștigă pentru suflet este veșnic și asigură fericirea veșnică.

*

După ce spune toate acestea, Mântuitorul dă un ultim avertisment, care ni se potrivește și nouă, creștinilor de astăzi: **„Căci de cel care se va rușina de Mine și de cuvintele Mele în neamul acesta păcătos și preadesfrânat, și Fiul Omului se va rușina de el când va veni întru slava Tatălui Său cu sfinții îngeri"**.

E un avertisment că se va aplica dincolo principiul vaselor comunicante: tot cel ce se leapădă aici, de acela se va lepăda și Fiul Omului acolo, și invers. Să nu uităm acel invers al speranței, al garanției. Și ce poate fi mai rău, decât să nu ai atunci apărător chiar pe Judecător? Sau ce poate fi mai bun, decât să-L ai apărător chiar pe Judecător?

Aș mai vrea să fac o ultimă precizare în legătură cu avertismentul acestui verset. Mulți vor fi gata să-l aplice îndeosebi celor care nu cred. E și comod, și simplu. Dar am văzut că învățăturile Mântuitorului nu sunt nici totdeauna comode, nici totdeauna simple.

Avertismentul se adresează în special credincioșilor. Cine nu crede, nu crede și o spune deschis. Se va lămuri el cu Dumnezeu, cum și de ce. Un text de Apocalipsă sugerează că Dumnezeu va avea cu aceștia un dialog egal cu cel pe care îl va avea cu credincioșii. Probabil căutând la faptele lor, și la măsura în care din fire au făcut cele bune (Rom. 2, 14). Căci zice textul din Apocalipsă: **„O, de-ai fi rece sau fierbinte!"** (Apoc. 3, 15). Dar mai departe vorbește aspru despre cei care cred dar, cum spusese mai sus, *„se rușinează"* de credința lor.

În textul din Apocalipsă sunt numiți *„căldicei"*. Și iată ce sentință aspră pronunță: **„Dar fiindcă tu nu ești nici rece, nici fierbinte, ci căldicel, te voi scuipa din gura Mea"** (Apoc. 3, 16).

Cam cum spusese și în Evanghelia de azi: **„De cel care se va rușina de Mine, mă voi rușina și Eu"**, adică Îmi va fi rușine să-l apăr la judecată, și va pierde procesul!

Așadar, avertismentul se aplică celor ce cred, dar cred pe jumătate, sau cred în întregime, dar *se rușinează* să recunoască în fața celorlalți. De aceea și apare aici cuvântul *rușine*, nu *necredință*. Nu zice: *„de cei necredincioși"*, ci *„de cei ce se vor rușina"*.

A te rușina poate fi și un semn de delicatețe și distincție. Aici însă e semn de lipsă de curaj, de lașitate, de lipsă de răspundere. Dacă martirii s-ar fi *„rușinat"*, n-am mai avea martiri. Dar Biserica s a clădit *„pe sângele martirilor"*, cum spunea Tertulian: Curajul lor le-a întărit mărturisirea, și a fost proba credinței. Și din credința lor s-a perpetuat credința altora.

Tocmai de aceea unii comentatori referă acest verset la acceptarea martiriului, în măsura în care referă și purtarea crucii la purtarea crucii răstignirii, în caz de persecuții și de condamnare. Cei care se salvau prin „trădare", de fapt se pierdeau pentru *dincolo*; cei care acceptau moartea aici, se salvau pentru dincolo. Acest sfat „a entuziasmat" (Zigabenos) pe mulți care și-au acceptat cu seninătate martiriul, crezând în răsplata de dincolo. Sfântul Ignațiu al Antiohiei, în drum spre Roma, unde urma să fie martirizat, le scria Romanilor:

„Vă rog să nu-mi arătați o afecțiune care să-mi facă rău. Lăsați-mă să fiu hrană fiarelor, prin care se poate dobândi Dumnezeu. Sunt grâu al Domnului și sunt măcinat de dinții fiarelor, pentru a mă face bine plăcut lui Hristos. Zgândăriți mai degrabă fiarele, ca să-mi fie mormânt și să nu lase nimic din corpul meu, ca după moarte să nu fie povară nimănui. Atunci voi fi într-adevăr discipol al lui Hristos, când lumea nu-mi va mai vedea trupul... Eu caut pe cel ce a murit pentru noi, și-L vreau pe Cel ce a înviat pentru noi. ...Nu mă împiedicați să trăiesc... Când voi fi acolo voi fi om. Lăsați-mă să imit patima Domnului meu. Dacă-L are cineva în sine să înțeleagă ce vreau și să aibă milă de mine, înțelegând ceea ce mă preocupă..." (cf. J. Huby, *Christus*, Paris, 1927, p.1062).

Acest *„nu mă împiedicați să trăiesc"* lămurește totul și ne duce exact la textul: *„Cel ce-și va pierde sufletul pentru Mine și pentru Evanghelie, și-l va câștiga"*. Cei care în aparență și-l salvau — așa numiții *lapsi* — aceia și-l pierdeau în fapt, căci se lipseau de com-

pensația de dincolo.

Rușinea de a-și mărturisi credința rămâne să și-o judece fiecare!

Libertatea în mărturisire, asupra căreia ne-am oprit de la început, rămâne și acum la urmă. Ea poate fi taina sufletului fiecăruia și a socotelilor personale cu Dumnezeu, precum poate fi și fapta la vedere care poate duce la acel *„sfârșit creștinesc, fără rușine"* din ecteniile de cerere ale Bisericii noastre.

*

7. Am ajuns la încheiere. Textul Evangheliei se sfârșește printr-un cuvânt al Mântuitorului care pune, și el, probleme de interpretare: **„Adevărul vă grăiesc: sunt unii din cei care stau aici, care nu vor gusta moartea până nu vor vedea Împărăția lui Dumnezeu venind întru putere"** (Marcu 9, 1). Această declarație a fost de către mulți interpretată greșit. Au spus: Iată, Mântuitorul a profețit că mulți din cei care Îl ascultau atunci, nu vor muri până ce va veni sfârșitul lumii, deci că sfârșitul lumii era foarte iminent, urmând să vină încă în vremea vieții lor. Ori, aceasta nu s-a întâmplat. Deci s-ar putea spune că Iisus s-a înșelat, că profeția Sa nu s-a împlinit.

Dar Mântuitorul nu s-a referit la aceasta. Mântuitorul avusese o convorbire cu Apostolii și le spusese că în curând Fiul Omului, adică El, va fi dat în mâinile conducătorilor templului și ale cărturarilor, și va fi omorât, și a treia zi va învia. Ei n-au prea luat în seamă cele auzite. N-au prea înțeles cuvântul. El însă își profețea Învierea. Și nu numai aceasta.

În legătură cu faptul că *„unii dintre ei nu vor muri înainte de a vedea Împărăția lui Dumnezeu venind întru putere"* trebuie să ne mai reamintim câteva lucruri. Când le-a spus acestea, Mântuitorul era înainte de *Schimbarea la Față* (Matei 16, 28; Mc. 9, 1; Lc. 9, 27). Îi prevenea că însăși *Schimbarea la Față*, pentru unii, Petru, Iacob și Ioan, va fi o manifestare a Împărăției lui Dumnezeu (II Petru 1, 17–18). Iar mai apoi, aceeași semnificație vor avea-o și *Învierea*, și *Înălțarea*, și *Cincizecimea*, pentru cei care vor fi de față.

Așadar, cuvintele despre *„cei ce vor vedea Împărăția lui Dumnezeu venind întru putere"*, au fost o proorocie care s-a și împlinit cu cei către care a fost rostită, ca și cu alții. Căci ce altceva au fost Schimbarea la Față și apoi Învierea, Înălțarea și Pogorârea

Duhului Sfânt? Aceasta din urmă a marcat întemeierea Bisericii creştine în urma cuvântărilor Sfântului Petru, care tocmai la această putere s-a referit, citând în sprijinul împlinirii şi proorocia lui Ioil (3, 1 şi urm.) care prevăzuse, şi-el, minunea Cincizecimii.

Acum, nu numai că înţelegem tâlcul cuvintelor: **„De voieşte cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea sa şi să-Mi urmeze Mie"**, dar, fiind după arătarea Împărăţiei întru puterea Învierii, fiind deci mai privilegiaţi decât cei care L-au ascultat înainte de Înviere, putem mai uşor să-I înţelegem şi chemarea de a-L urma, şi condiţiile formulate de El, pentru ca urmarea să ducă la culegerea roadelor Învierii.

Din diferitele înţelesuri pe care le-am căutat textului, se poate înţelege că creştinii trăiesc azi într-un climat total diferit de cel al epocii martirilor, când li se cerea jertfa supremă pentru mărturisirea credinţei.

Dar ceva tot se cere!

Duminica orbului

LECȚIE DE LOGICĂ ÎNTR-O ȘCOALĂ DE ORBI LA MINTE

Despre nimeni mai mult decât despre un orb din naștere vindecat la maturitate, nu se poate spune mai cu îndreptățire că s-a născut a doua oară. Miracolul formelor, în varietatea lor infinită, năvălind de pretutindeni în ochii lui deschiși, e cu totul altceva decât contactul mărginit de până atunci, al degetelor, cu reliefuri percepute cu bucățica, niciodată în ansamblu. Miracolul spațiului, al perspectivei și al infinitului, al dimensiunilor, al lui „sus" și „jos", „aproape" și „departe", al zenitului și nadirului, toate îl scot dintr-o dată din el însuși și îl proiectează în afară, într-o libertate fără limite, într-o dăruire, într-un extaz, într-o imensă fericire a stăpânirii acestei stihii care până atunci îl strângea în toate părțile, îl primejduia, îl dușmănea, îl domina și îl înfricoșa.

Miracolul culorilor i se deslușește în sfârșit și vederii. Până atunci doar *auzise culorile*, și ne putem ușor imagina cum poate arăta un trandafir auzit, sau un albastru de cer înstelat redus la cuvânt. Acum, văzând, învață culorile cu aviditate, cu lăcomie de flămând fără saț. Află cum e roșul roșu, verdele verde și albastrul albastru. Și află mai ales cum e albul. Descoperă că nu știuse decât cum era negrul. Copleșitor miracolul albului, al luminii! Descoperă acum că nu știuse decât cum era întunericul. Pentru nimic altceva, nu avusese nici un termen de comparație.

Vede cum e un om, un copac întreg, o pădure, o casă, un copil, un chip frumos. Abia acum înțelege sensul acestui cuvânt: „frumos", și se simte învăluit de magia frumosului, căci dintr-o dată

simțăminte nemaiîncercate se nasc în el, copleșindu-i inima până atunci rece, la fel de oarbă ca și ochii, redusă doar la rolul de pompă biologică.

Iisus a întâlnit un orb din naștere (Ioan 9, 1–41) și i-a deschis fereastra ființei lui năpăstuite, incomplete, spre toate aceste miracole, umplându-l de fericire, dăruindu-l cu infinite noutăți și cu frumusețile lumii. I-a redat vederea la care avea dreptul și pe care n-o avusese niciodată.

I-a fost dat însă bietului om, abia intrat în lumea oamenilor care văd, în lumea oamenilor întregi, să descopere pe loc și, fără îndoială, cu mare tristețe, că mai există și alte feluri de a nu vedea, anume mărginiri și neputințe ale minții, incapabile să țină cumpăna dintre adevăr și minciună, dând cu ușurință pe cel dintâi drept cea din urmă, și pe cea din urmă drept cel dintâi.

Auzind de minune, fariseii care urmăreau din umbră tot ce făcea Iisus, l-au și chemat pe cel vindecat la o anchetă de urgență. Erau siguri că vor mai adăuga câteva piese de vinovăție la dosarul pe care i-l pregăteau lui Iisus pentru marea judecată pe care în taină o puseseră la cale.

Era sâmbătă și, potrivit Legii, era oprit cu desăvârșire lucrul mâinilor, sub aspră amenințare cu pedepse pe măsura greșelii. Iar greșeala era: lipsă de respect față de Dumnezeu. Crimă de lesdivinitate.

Era sâmbătă, și Iisus luase tină de jos și făcuse cu degetele Lui un fel de pastă — lucrase deci — unsese ochii orbului cu ea, și orbului i se deschiseseră ochii. O parte din farisei, nu cei mai pripiți, ci cei mai duri, legaliștii, s-au oprit doar la călcarea sâmbetei și, folosind un raționament pe cât de simplu pe atât de rigid, fără drept de apel, au decretat:

— **„Omul acesta nu-i de la Dumnezeu, pentru că nu ține sâmbăta"**.

Altă parte, cu bătaia minții mai lungă, mai deștepți poate, dar nu mai puțin aspri și răi, întrezărind posibile obiecțiuni (Cum să nu fie de la Dumnezeu, când a făcut o astfel de minune?), s-au gândit să meargă mai la adânc, la rădăcina întâmplării și s-o vestejească de acolo, s-o împiedice să se nască, în ciuda faptului că se născuse! Trebuia contestată minunea:

— **„Cum poate un om păcătos să facă asemenea minuni?“**, au întrebat aceştia. Ia să ne ocupăm de el mai de aproape. Aduceţi pretinsul orb în faţa noastră, Şi căutaţi-i fără întârziere şi pe părinţii lui. La mijloc e o punere la cale a Nazarineanului, ca să ne înbrobodească.

L-au adus pe cel ce fusese orb.

— **„Tu ce zici de Dânsul?“**. Omul a răspuns bucuros, cu ceea ce credea el a fi singurul răspuns pe măsura minunii ce se făcuse cu el:

— **„Acesta e un prooroc“**, a răspuns el gândindu-se că şi ei se vor bucura şi-L vor recunoaşte ca atare. Un răspuns de ucis cu pietre, au gândit însă fariseii. Nu era răspunsul de care aveau ei nevoie. N-aveau ce face cu aşa ceva la dosarul lui Iisus. Au trecut peste dânsul ca şi cum nici nu l-ar fi auzit. I-au chemat pe părinţii lui:

— **„Ştim că acêsta-i fiul nostru, au mărturisit ei cu teamă, şi că s-a născut orb; dar cum de vede acum, nu ştim; sau cine i-a deschis ochii, noi nu ştim; întrebaţi-l pe el, să grăiască el singur despre dânsul, că e vârstnic“**. Nişte nemernici şi aceştia! Le-au făcut semn să plece.

Au trecut din nou la fiu.

Dialogul se va înfierbânta acum. Tonul se va ridica. Fariseii îşi vor pierde cumpătul. Logica lor va începe să şchioapete. Vor cădea când în comic, când în ridicol şi fostul orb abia se va reţine să nu le-o spună de-a dreptul şi să nu râdă de dânşii. Pe de altă parte, replicile lui vor descoperi limpeziri ale minţii, de parcă i-ar fi fost şi mintea luminată odată cu ochii.

— **„Noi ştim că omul acesta este păcătos, strigă fariseii din toate părţile. A nesocotit sâmbăta!“**. Că a lucrat sâmbăta o ştia şi orbul. Nu i se spunea o noutate. Mărturisise mai înainte: **„Un om care se numeşte Iisus, a făcut tină şi mi-a uns ochii şi mi-a zis: mergi la scăldătoarea Siloamului şi te spală. Şi m-am dus şi m-am spălat şi am văzut“**. Povestire sobră, directă reţinută, trecând din faptă în faptă, aproape făcând vorbele să se ajungă unele pe altele din urmă. Povestire cu economie de cuvinte şi cu risipă, cu bogăţie de înţelesuri! Aşadar ştia şi orbul vindecat că Iisus făcuse tină, că lucrase deci, dar lui nici nu-i trecea prin cap să-L considere păcătos pentru aceasta, şi pentru că îl vindecase sâmbăta. El era fericit şi fericirea îi venise din această lucrare, sâmbăta, prin acest om, prin acest „prooroc“ cum îl credea. Răspunsul

său va fi magistral. Puternic și simplu ca observația directă, plin de bun-simț și de rigoare logică în aceeași măsură. Și mai ales va fi calm, liniștit, sigur pe sine:

— **„De este păcătos, nu știu: una știu, că am fost orb și acum văd!"**. Și o ținu una, că una știe și nimic altceva, deși mai știa și altceva, după cum vom vedea mai departe. Își dădea desigur seama că trebuie să plece de la evidența incontestabilă, deoarece aceasta era mai mult și mai presus decât tot ceea ce știau sau credeau că știu preopinenții săi. Furioși, aceștia l-au luat din nou la întrebări. Să mai spună o dată: cum s-a întâmplat, ce i-a zis Iisus, ce i-a făcut? Sperau cu viclenie vreo contradicție în ceea ce va declara, vreun capăt de vorbă slabă, ca să-l poată întoarce împotriva sa însuși. Nereușind s-au întors din nou la Lege, încercând încă o dată să pună argumentul biblic deasupra faptului minunii, ca să discrediteze și minunea și pe taumaturg. Credeau că pot să și-l ia martor împotriva evidenței chiar pe Dumnezeu.

— **„Dumnezeu a grăit numai cu Moise"**, au zis ei, ignorând declarația celui vindecat despre sine, și țintind atacul spre Iisus. Ceea ce i-a spus lui Moise rămâne valabil și adevărat în vecii vecilor. Asta o știm foarte bine. Cum să acceptăm ceva ce contrazice ceea ce i-a spus Dumnezeu lui Moise, pe care îl știm că era de la Dumnezeu? **„Pe acesta** — pe Iisus — **nu-l știm de unde este"**. Fostul orb prinde din nou prilejul unei replici la fel de sprintene ca și cea dintâi, amestecând-o acum și cu puțină maliție, ba chiar și cu puțin humor, abia disimulat:

— **„Tocmai aceasta-i de mirare, că voi nu știți de unde este, și El mi-a deschis ochii"**. Voi, atotștiutorii, știți de Moise și de poruncile lui, credeți că Dumnezeu și-a descărcat în el toată știința, înțelepciunea și puterea, după care ar fi trecut la odihnă pentru totdeauna, dar iată că Dumnezeu lucrează și prin Acesta pe care voi nu-L știți, și totuși El mi-a redat vederea fără să vă fi întrebat pe voi, și fără să se teamă că îl va supăra pe Moise. Și ce era de supărare într-asta? Ce poate fi mai dumnezeiesc decât să dai vederea unui orb care n-a văzut niciodată lumina? Se pare că aveți mintea mai oarbă decât fuseseră ochii mei. În loc să plecați de la această faptă extraordinară, voi plecați de la o poruncă de Lege, cu rosturi în alte împrejurări decât în unele ca aceasta ce s-a făcut cu ochii unui orb, cu ochii mei. După voi, ar fi trebuit să rămân orb, fiindcă L-am întâlnit pe cel care mă poate vindeca, în zi de sâmbătă. Cine știe dacă L-aș mai fi întâlnit vreodată. La asta de ce nu vă gândiți?

Și de ce nu plecați de la faptă când judecați pe Cel ce a făcut-o? Voi porniți de la lupta împotriva faptei. Luptați împotriva evidenței. Cum puteți gândi că aveți dreptate? De ce să fie păcătos Cel ce m-a vindecat sâmbăta, și nu dumnezeiesc, pentru că a dat vedere unui orb din naștere, pentru care fiecare clipă e un infern și o veșnicie de întuneric și nefericire? Sâmbetei nu i-a făcut nici un rău, dar pe mine m-a înviat.din întuneric. Acum și sâmbăta mea e luminoasă. Mi-a dat-o așa cum a lăsat-o Dumnezeu tuturor oamenilor. A mea era până azi neagră. Nu credeți că judecați pe dos? Judecați astfel pentru că sunteți întunecați de ură împotriva Celui ce m-a vindecat, în loc să vă faceți și voi ucenicii Lui. Asta ar trebui să faceți. Să refacem deci judecata așa cum se cuvine:

— **„Știu că pe păcătoși nu-i ascultă Dumnezeu, iar de este cineva cinstitor de Dumnezeu și face voia Lui, pe acela îl ascultă. Din veac nu s-a auzit să fi deschis cineva ochii vreunui orb din naștere. Dacă acesta n-ar fi de la Dumnezeu, n-ar putea face nimic"**. Așadar, e de la Dumnezeu; nu poate fi păcătos.

Discursul acestui om simplu, probabil cerșetor, cum erau toți orbii pe vremea aceea, un dezmoștenit zdrențăros care nu știa nici să scrie, nici să citească, precum și era de așteptat, nu i-a convins pe fariseii care îl anchetau. I-a întărâtat mai rău. Nu l-au recepționat, pentru că aveau toate intrările blocate. Nimeni și nimic nu-i putea clinti din formulele lor. Scoși din ele, mințile nu le mai lucrau, ca și ale acelora care cred că numai ei au dreptate.

În loc să-și schimbe optica, să conceadă că se poate gândi și altfel, anchetatorii au suspedat ancheta și, pur și simplu, **„l-au dat afară"**, aruncându-i în obraz cuvintele de ocară și dispreț, de când lumea pe buzele infatuaților și ale suficienților: **„Tu să ne înveți pe noi?"**.

*

Iisus nu fusese de față la toată această confruntare dintre farisei și orbul vindecat. Căutau probe împotriva Lui, de aceea nu L-au chemat. E de presupus chiar că Iisus se va fi îndepărtat de locul întâlnirii cu orbul, anume ca să lase Legea să se confrunte, fără El, cu bunul-simț, cu evidența și cu logica la îndemâna celui mai simplu dintre oameni, ca să se facă de la sine evidentă necesitatea schimbării, a îmbunătățirii ei.

Orbul a fost martor onest, așa cum va rămâne până la sfârșitul

veacurilor. Căci acest rost i se rânduise lui de la Dumnezeu, în istorie: să dea mărturie despre Iisus ca Domn al sâmbetei și trimis de Sus. Încă înainte de a-l vindeca, la întrebarea ucenicilor: **„Rabi, cine a păcătuit: acesta sau părinții lui, de s-a născut orb?"**, Iisus le răspunsese: **„Nici acesta n-a păcătuit, nici părinții lui, ci aceasta s-a făcut ca să se arate prin el lucrurile lui Dumnezeu"** (Ioan 9, 2–3).

La sfârșit după ce l-au dat afară din casa în care l-au cercetat, Iisus l-a căutat ca să i se descopere ca Fiu al lui Dumnezeu și să rostească față de el câteva din cuvintele Sale nemuritoare, în aparență criptice, grele, adânci de taină și de înțelepciune, limpezi însă și simple în același timp, după măsura minții celor ce le ascultau. Orbul, fără îndoială a priceput ce vrea să zică, atunci când i-a spus: **„Am venit... ca cei ce nu văd să vadă, iar cei ce văd să fie orbi"**. Pentru dânsul sentința aceasta n-a avut deloc aerul de a fi paradoxală, cum ar fi putut părea unora care n-au fost prin apropiere, să fi văzut ce s-a întâmplat cu ochii lui, și cum apoi, fariseii, deși cu ochii deschiși, n-au văzut ce se petrecuse!

*

Orbului vindecat de Iisus nu i-a rămas numele în istorie. I-a rămas doar renumele. Și nu numai pentru că a fost subiectul unei extraordinare minuni, ci pentru neașteptata lecție de logică pe care le-a ținut-o fariseilor. Istoria a notat în defavoarea lor și faptul că, **înfumurați, „l-au dat afară"** din casă, fără ca acest lucru să poată împiedica lecția să fie dată drept lecție-model în vecii vecilor.

Duminica după Botezul Domnului

DISPUTĂ LA NIVEL ÎNALT ÎN PUSTIA QUARANTANIEI

Am văzut pustia Quarantaniei. Piatră și nisip. Nisip și piatră în care nici sămânța celei mai sălbatice dintre plante nu încolțește. Soarele descătușat, uscat, rău, agresiv. Soare căzând din zenit ca o săgeată de foc, fără să întâlnească în cale nici un fel de obstacol.

Nici o pânză de nor nu se alcătuiește și nu se rătăcește între pământul fierbinte și cerul fierbinte al Quarantaniei. Cât privești cu ochii, spațiu lipsit de ocrotire. Stihie stearpă. Cer fără apă. Pământ fără viață. Nici umbra unui fir de iarbă nu te adăpostește de vrăjmășia ce pogoară din înălțime. Stihia de foc o dușmănește pe cea de apă și Quarantania, din imemoriale timpuri de pier zeri ale Terrei, a apucat să cadă sub stăpânirea celei dintâi. Nici animal, nici pasăre, nici șoarece, nici gâză, nici om nu pot trăi acolo.

Nici Dumnezeu n-are pentru cine merge și întârzia acolo! Doar *„Ducă-se pe pustii"*, izgonitul, singuraticul, doar el își are sălașul în astfel de singurătăți, domnind peste o împărăție lipsită de sens. Acolo, toropit de arșiță, își plănuiește campaniile. De acolo încurajează tot ce duce la dezbinare, tot ce strică înțelegerea și comuniunea, tot ceea ce golește creația de sens, tot ceea ce e împotriva rațiunii și a bunului-simț, tot ce poate strica armonia. Plutarh îi derivă numele de la *diavallein*, a separa. Cel ce separă, cel ce desparte. Cel a cărui vocație e să provoace dușmănii. Aristofan traduce *diavolos* cu calomniator, Iosif Flaviu cu acuzator, cel ce vede numai negru. Autorul cărții Ester îl traduce cu „cel ce se opune" din principiu la tot ce e bun. Domnul „NU". Și Vechiul și Noul Testament îl au în toate aceste înțelesuri, de altfel destul de apropiate unele de altele, chiar și când el se ascunde și sub alte nume, ca

Belzebut, Satan, Belial, Azazel și altele.

Dumnealui jubilează numai când înșală, când cineva ia drept bun și adevărat ceea ce e fals și minciună. Jubilează când intenția rea e luată drept intenție bună. Jubilează când rotița pe care o învârte el, atunci când își dă mașina drept *perpetuum mobile*, rămâne ascunsă și când îi face pe cât mai mulți să creadă că mașinăria merge de la sine. Fără Mișcător!

Contează în general pe ușurința cu care e crezut, pe superficialitatea și naivitatea interlocutorului.

Îi place să lase impresia că face binele. Multora suprafața faptei lui li se pare bună. Atunci el le apare drept înger al luminii. Naivii se înduioșează, iar el împarte zâmbete bine compuse, din smerenia cărora răzbate un triumf abia reținut. Nimic nu-i place mai mult decât să fie luat drept ceea ce nu este! Ascuns sub aparențe, el dăruiește mărgele drept mărgăritare și ciori drept privighetori.

Face și bine. Numai că aranjează să iasă din el un rău. Cine să se știe feri de cineva care îți face bine! Îți dă să mănânci ca să te îmbolnăvești, îți dă să bei ca să te îmbeți. Îți exaltă calitățile ca să te mândrești, îți ațâță drepturile ca să pierzi măsura. Îți dă dreptate la supărare, ca să te împingă la răzbunare; îți spune la ureche ce zic alții rău despre tine, ca să-ți dezlănțuiască ura; te îmbie la logică pentru a-ți stimula încăpățânarea.

Printre marile lui pasiuni, silogismul nu e pe ultima treaptă. Viclean, își crede viclenia înțelepciune și umbră învăluit în togă de filosof. Îi place, când înșală, să convingă. Din gura lui argumentele curg în cascade ca apa, și toate vin îmbrăcate în cea mai strălucitoare aparență de gând rotunjit după regulile logicii și ale bunului-simț. El știe că cu prostia i-ar putea atrage numai pe proști și de aceștia nu duce lipsă. Îi are oricum.

Are întotdeauna argumente, numai că le are deopotrivă *pentru* și *împotriva* aceluiași lucru.

A încercat să-l prindă în mrejele lui și pe Iisus, pe când se afla retras în pustie pentru post și rugăciune: **„De ești Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrele acestea să se facă pâini"** (Matei 4, 3), și nu vei mai flămânzi.

După patruzeci de zile și patruzeci de nopți de post negru, în pustia Quarantaniei, o astfel de ispită putea fi irezistibilă. Adresată lui Iisus, ispita era logică. Putea Iisus să prefacă pietrele în pâini? Putea. A dovedit-o când a săturat mii de flămânzi cu cinci pâini,

din care au rămas douăsprezece coşuri de firimituri. Era însă o cursă. Dacă s-ar fi lăsat prins în ea, şi-ar fi compromis voinţa de a posti, şi-ar fi compromis omenitatea supusă suferinţei, foamei şi setei, ar fi compromis planul întrupării. Tot aşa s-ar fi întâmplat dacă s-ar fi lăsat ispitit şi atunci când îi cereau să se pogoare de pe cruce. Ar fi compromis învierea şi tot ce a urmat după ea: creştinismul.

Diavolul a voit să-L forţeze să abandoneze teanthropia în care intrase şi care făcea parte dintr-un tot, dintr-o teologie, dintr-un sistem gândit de Dumnezeu. Ca întotdeauna în asemenea cazuri, răspunsul lui Iisus la cea dintâi ispită a fost neaşteptat. N-a spus nici că este Fiul lui Dumnezeu, nici că nu este; nici că poate prefface pietrele în pâini, nici că nu poate, nici că vrea să le prefacă, nici că nu vrea. N-a intrat în logica Ispititorului. I-a dărâmat-o printr-un apel la o autoritate superioară logicii, la un *tertium* pe care Ispititorul nu-l luase în calcul: **„Scris este, că nu numai cu pâine va trăi omul, ci şi cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu"**. Şi cu pâine, dar nu numai cu pâine. Există o ordine care n-o desfiinţează pe aceasta, dar n-o ţine drept exclusivă.

Şi contrariul e adevărat. Cu cuvântul lui Dumnezeu, dar nu *numai* cu El. Ordinea de sus nu e nici ea exclusivă, cât suntem în trup. Dovadă că e aşa, e că Iisus se va întoarce la pâine. Dar nu se va întoarce atunci când întoarcerea ar fi putut fi cădere în ispită, ci când va voi El, liber de ispită.

Ispititorul e însă dintotdeauna perseverent. Ca şi ispita. Ispita e mai perseverentă decât virtutea. A operat Iisus cu Scriptura? Scriptură ştie şi Întunecimea Sa. Îi încurcă chiar şi pe marii exegeţi. Şi câte minţi simple nu întoarce pe dos, făcându-i pe bieţii oameni să creadă că descoperă abia ei acum, tâlcul unor texte, ignorat de tâlcuitorii cei mari timp de sute şi mii de ani! De ce să nu încerce şi cu Iisus?

Vrea Iisus argumente biblice? Îi va oferi argumente biblice. Iată unul cum nu se poate mai potrivit şi, mai ales, încă o dată logic: Luându-l pe Iisus din pustie, L-a dus în sfânta cetate, în Ierusalim, şi punându-l pe streaşina templului, L-a încercat: **„De eşti Fiul lui Dumnezeu, aruncă-Te jos, căci scris este: Îngerilor Săi va porunci pentru Tine şi pe mâini Te vor purta, ca să nu-Ţi loveşti de piatră piciorul Tău"**. Era un citat din psalmul nouăzeci.

Alternativa era logică într-adevăr. Nu avea decât să se supună

probei. O trecea și gata. Simplu și ușor. Nu avea nimic de pierdut. Oare într-adevăr nu avea nimic de pierdut? Să fi fost ispita cu totul gratuită? Deocamdată însă, Iisus i-a dovedit că știa mai bine decât dânsul Scriptura. I-a dat din nou un răspuns neașteptat și în aceeași măsură logic. **„De asemenea este scris — i-a zis — să nu ispitești pe Domnul Dumnezeul tău"** (Deut. 6, 16). Nici de data aceasta n-a intrat în jocul și în logica Ispititorului.

Iisus n-a făcut nimic de dragul demonstrației. Poate că aceasta e una dintre cele mai interesante observații din cele făcute de Bultmann, marele exeget, despre Iisus. Iisus n-a făcut minunile pentru a dovedi ceva. N-avea nevoie să dovedească nimic. El nu știa ce este îndoiala. Când făcea minunile, le făcea dintr-o pornire de moment a inimii. Or, diavolul Îl îndemna acum să se verifice. Aproape să se îndoiască de Sine. Să-și verifice dumnezeirea. Sau măcar să-și compromită omenitatea. Să-L facă să se deconspire. Diavolul știa că nu putea face nimic împotriva lui Dumnezeu; încerca împotriva omului. Îl deranja întruparea Lui ca om adevărat, fiindcă prin aceasta își asuma păcatele oamenilor și le răscumpăra.

Și apoi a urmat cea din urmă, suprema îndrăzneală și încercare a Ispititorului. El, mereu răzvrătitul, tinzând mereu la locul de frunte de unde a vrut dintotdeauna să-L dărâme pe Dumnezeu, viclean dar nu înțelept, mândru dar nu inteligent pe măsura mândriei, a crezut că a găsit momentul acum, prinzându-L redus la foame și la sete în pustie, sub chip de om, cu voință de om, cu fire de om, în suferință, să-I propună un târg. Izvor al îndoielilor, văzându-L pe Iisus că nu-și verifică dumnezeirea, va fi început el să se îndoiască asupra ei, și atunci a făcut un pas mai departe, atacându-L din partea cealaltă.

Exaltându-I omenitatea, într-o încercare supremă de a-L reduce exclusiv la om, L-a provocat să-și uite, să-și nege, să se îndoiască și El de dumnezeirea Sa și s-o abandoneze pentru un statut mai palpabil, concret și imediat. Arătându-I toate împărățiile lumii și slava lor, i-a zis: **„Toate acestea ți le voi da Ție"**, dacă îmi recunoști puterea și mă recunoști de stăpân. Căci sunt stăpân peste toate. Toate sunt la mâna, și la voia, și la puterea mea. Așa vei scăpa îndată de pustie, de foame și de sete, de singurătate și de gândul amar că nu însemni nimic pe lume, că ești uitat și părăsit. Vei avea tot ce vrei: putere și stăpânire, peste toți și peste toate. Și slavă. Nu mi-ai dovedit nici mie, nu ți-ai dovedit nici Ție că ești Fiul lui Dumnezeu. Nici nu ești. Nu ești nimic. Ești Nimeni. Meon.

Cel ce nu există. Cine te mai știe? Nici nu vei mai fi în stare să te reîntorci de unde ai plecat. Nimeni nu Te mai ține minte. Acceptă târgul și vei avea totul, și numai așa vei fi din nou cineva pe pământ. Îi sugera oferta unui schimb de identitate, între ei doi, printr-un târg de aparență, pe loc, avantajoasă.

Îi cerea să renunțe la „*a fi*", în schimbul lui „*a avea*".

Tentație veche cât lumea, dar mereu repetată și destul de des printre oameni, încununată de succes.

De data aceasta Iisus nu i-a onorat ispita cu nici un răspuns.

De fapt, Ispititorul, simbol al negației, Împotrivitor prin vocație, nu putea nimic. Mințea. Nu putea da nimic nimănui, pentru că nu avea nimic. Ispitea. El putea doar lua ceea ce era dat de Altul, de Cel ce este și are. Dar avea o speranță: dacă, obosit și slăbit de pustie și singurătate Iisus s-ar fi lăsat ispitit să coboare de la „*a fi*" la „*a avea*", s-ar fi urcat el îndată în locul rămas liber, împlinindu-și visul care i-a adus cândva căderea: să ia locul lui Dumnezeu. Căci știa că acceptarea ispitei, oricât de mincinoasă ar fi fost, ducea la descalificarea celui care ar fi acceptat-o.

Uzurpator mereu la pândă, chip al neîmplinirii, având dezvoltate doar ambiția rea și mintea înfierbântată de invidie, logica lui era de fapt naivă și, cu cât era mai îndrăzneață, cu atât era mai copilărească. El credea că ceea ce îi merge uneori cu unii oameni, îi putea merge și cu Omul Iisus. Iisus a restabilit însă repede și simplu scara solidă a valorilor, așa cum erau ele statornicite acolo, în Împărăția cea veșnic asemănătoare cu ea însăși, adresându-i-se ca unui coate-goale, pripășit la periferia Împărăției și tolerat acolo din rațiuni necunoscute nouă în întregime.

— **„Lipsește, Satano, căci scris este: Domnului Dumnezeului tău să te închini și numai Lui să-I slujești"** (Mt. 4, 10).

Disputa din pustia Quarantaniei a fost încercarea de a i se sugera lui Iisus, la un moment dat, o altă Evanghelie, una falsă, inversă, Evanghelia altei Împărății. Ea nu-i putea fi sugerată cu mai multe șanse de succes nicăieri altundeva decât în deșert, în pustie în condiții de foame și de sete, acolo unde neexistând nimic, nimic altceva nu putea tenta mai puternic decât a avea totul. „*A avea*" în schimbul pierderii lui „*a fi*". A avea ceea ce trece, în schimbul lui a fi veșnic. Sau măcar a opta pentru prioritatea lui „*a avea*". Iisus a optat pentru primatul lui „*a fi*".

Iisus și femeia păcătoasă

ARGUMENTE DE PIATRĂ ȘI DE INIMĂ ÎNTR-O DISPUTĂ PE VIAȚĂ ȘI PE MOARTE

Pe Iisus l-au ispitit mulți și de multe ori. Fariseii și cărturarii, în care se luau la întrecere viclenia și știința de carte, erau în aceeași măsură maeștri în arta ispitirii. Abili în mânuirea silogismelor, pe care le exersau în templu, precum grecii în Agora, își făceau din aceasta o plăcere ascunsă, pe granița dintre viciu și virtute. Se pricepeau să ridice nimicurile la rang de probleme și să scadă problemele la nivelul nimicurilor, „strecurând țânțarul și înghițind cămila", cum îi descrie Iisus în cel mai extraordinar portret pe care li l-a putut face cineva în istorie.

Și-au încercat îndemânarea și cu Iisus. Evangheliștii ne spun cum căutau să-l prindă în cuvânt, să-i descopere fisuri în logica gândirii, a propovăduirii și a faptelor. Îl provocau anume, se legau de orice, cu intenția de a-L face să-și dezică principiile prin fapte și faptele prin inconsecvențe.

Știm că replica Lui a fost întotdeauna promptă și surprinzătoare, mai ales prin felul cum știa să iasă din spațiul temei în care îl circumscriau, crezând că-L pot obliga să intre în foarfecele logicii lor. Iisus știa să le opună întotdeauna, pe neașteptate, un *tertium datur* care le închidea gura și le bloca mecanismele minții, întorcând împotriva lor propriile lor argumente, fără drept de apel. Le făcea astfel întrebările de râs, schimbându-le veninul în apă chioară tocmai atunci când se umflau mai tare în suficiența lor.

Iată-i năvălind încă o dată în templu, scandalizați de circumstanță, înarmați cu pietre și târând după ei ceea ce gândeau că va putea fi în sfârșit un argument nou și hotărâtor împotriva lui Iisus, pe care nu prea reușiseră până atunci să-L învingă în disputele biblice.

Au aruncat la piciorul unei coloane o femeie prinsă în adulter.

Totul era bine aranjat: arătându-I femeia, urmau să-I pună o singură întrebare, dar o întrebare la care oricum ar fi răspuns El trebuia să piardă. Trebuia să răspundă cu „da" sau „nu", dar și „da" și „nu" erau cu pierdere.

Iată-i deci la momentul întrebării. Mieros, poate cel care va fi imaginat toată punerea la cale, s-a apropiat de El, aproape atingându-I obrazul, dar cu privirea dinainte triumfătoare îndreptată spre cei cu care venise, aproape i-a cântat întrebarea insinuând un fel de regret ce se voia fals, și batjocura se voia evidentă în felul în care inflexiunea vocii caracteriza titlul pe care I-l dădea:

— **„Învățătorule, această femeie a *fost prinsă asupra faptului* de adulter, iar Moise ne-a poruncit în Lege ca pe unele ca acestea să le ucidem cu pietre. Dar Tu ce zici?"**

Ingenios. Erau răi, dar nu erau proști. Dacă le-ar fi răspuns că nu e de părere s-o omoare cu pietre, pe loc ar fi avut dreptul și datoria să-l omoare și pe El cu pietre, căci așa poruncea Legea cu privire la apărători. Erau de altfel pregătiți pentru aceasta. Dacă ar fi răspuns că trebuie s-o ucidă, ar fi însemnat că-și reneagă propria învățătură, a iertării și a iubirii, ceea ce ar fi însemnat pe loc compromiterea și discreditarea Lui în fața ucenicilor și a celor care Îl urmau.

Planurile de acasă nu s-au potrivit însă cu cele din templu.

Ei n-aveau de unde să știe că Cel cu care voiau să se înfrunte public, dispunea de resurse intelectuale și spirituale deosebite de ale lor, de altă calitate, și, la nevoie, inspirate și dintr-o altă ordine de gândire, din alt sistem logic, cu mai multe valențe decât cele ale lui „da" și „nu". Nu spusese Isaia că gândirea dumnezeiască este diferită de cea omenească (55, 8), deci cu mai multe posibilități?

Valențele acestei altfel de gândiri vin din aceea că aria premiselor lor e mult mai largă. Cât atotștiința lui Dumnezeu. Gândirea aceasta este desigur atributul lui Dumnezeu și Iisus, Fiul lui Dumnezeu, o avea.

Fariseii și cărturarii acestei dimineți din templul din Ierusalim nu știau însă și nici nu voiau să știe despre Iisus mai mult decât că este un răzvrătit, unul care instiga la călcarea Legii lui Moise și se străduiau s-o poată dovedi. Cu mintea și cu logica lor. Lăsați deci în voia minții lor (Rom. 1, 28), capabilă în acest caz doar de răspunsuri între „da" și „nu", ori-ori, ei erau siguri că Iisus va opta obligatoriu între acestea două și erau gata să-L silească sub

amenințarea Legii să se pronunțe, dacă n-ar fi făcut-o.

Dar acel altfel de răspuns, la care ei nu se așteptau, exista totuși.

Iisus a lărgit ușor de tot sfera întrebării, doar atât cât ai coborâ-o din minte în inimă, fără s-o modifice deloc. Că doar nu gândim numai cu mintea. Chiar Moise știa de gândirea prin inimă (Fac. 6, 5) și Sf. Pavel face trimitere tot la „cugetele inimii", când scrie evreilor (4, 12). Gândim cu mintea și cu inima și cu tot ce alcătuiește ființa noastră de trestie gânditoare (Pascal).

Mai întâi s-a aplecat într-un genunchi și a început să scrie cu degetul pe praful sau pe nisipul pardoselii templului, pentru moment poate numai pentru a le îndrepta atenția în altă parte. S-o lase o clipă pe femeia înfricoșată de moarte să-și vină în fire. De altfel, ea era acolo numai în rol de pretext, ceea ce Iisus știa foarte bine, și îi era milă de ea. O foloseau împotriva Lui. O pândiseră anume pentru aceasta. O cunoșteau. Fusese o pradă ușoară. Dar ea nu știa și, chiar dacă ar fi știut, aceasta nu i-ar fi schimbat situația.

Știm și noi că orice ar fi răspuns Iisus, dacă răspunsul ar fi fost cu „da" sau „nu", ea tot ar fi fost ucisă cu pietre. Ei nu-L instituiseră pe Iisus judecător pentru ea, ci pentru El însuși! Soarta ei era dinainte decisă, de când se hotărâseră să suspende îngăduința de până atunci și s-o aducă drept argument împotriva lui Iisus. Soarta Lui era cea care urma să se decidă acum.

Fariseii nu știau că altfel *„era scris"* să fie sfârșitul lui Iisus!

Fiindcă tot mai țipau la Dânsul, silindu-L să le răspundă odată, Iisus s-a ridicat și, privindu-i pe rând și adânc în luminile ochilor, prin care le citea inimile și sufletele și toată viața, ca Unul căruia nimic din ce era acoperit nu i se putea ascunde, le-a răspuns în sfârșit calm, liniștit, stăpân pe ceea ce spunea:

— **„Cel fără de păcat dintre voi, să arunce cel dintâi cu piatra asupra ei"** (Ioan 8, 7).

Au încremenit. Ar fi strigat la El, ar fi protestat. Dar nu erau în stare de nimic. Nu era răspunsul pe care îl așteptau ei, dar răspundea la întrebare. Dar cum răspundea: răsturna totul pe dos. Îi implica pe ei în procesul în care se credeau doar judecători. Și pe măsură ce pentru ei totul se complica, în aceeași măsură pentru Iisus se simplifica. Reușise să se plaseze în afara dilemei, iar ei căzuseră în ea, întocmai ca în rânduiala proverbului.

Și totuși, nu-i oprise să arunce cu pietre. Îi implica în luarea deciziei, dar nu-i oprea s-o execute. Retrimitea judecata cazului la

o instanță pe care ei n-o prevăzuseră: conștiința lor. Îi obliga să se oglindească ei înșiși, mai întâi, în oglinda Legii, să și-o aplice lor înșile și numai după aceea s-o aplice și femeii. Știa că altfel nu le putea înmuia inimile învârtoșate și nu le putea îndoi mințile mândre.

Iisus nu se pronunțase nici asupra valorii Legii, nici asupra legitimității sentinței, în cazul în speță. Găsise însă modalitatea de a transfera pronunțarea în sarcina lor, a întrebătorilor cu piatra în mână. În fapt, găsise mijlocul de a-i face să se autorecuze ca judecători. *Și ai femeii, și ai Lui.*

Iisus, bucuros mai întâi de tăcerea, de ezitarea, de perplexitatea lor, a întrevăzut și posibilitatea ca dintr-o clipă în alta să arunce totuși cu pietre în femeie, de îndată ce, treziți din înmărmurire, puterea Legii ar fi învins în ei propria stare de vinovăție și confuzie de moment. Ipocriți și fățarnici erau ei mai de mult, așa încât o fățărnicie în plus sub acoperirea Legii, declarând în fața lui Iisus conștiințe curate, nu ar fi adăugat prea mult la murdăriile cu care și așa erau de mult acoperiți. Iisus a bănuit că erau în stare să se aranjeze cu conștiințele lor la repezeală. De aceea nu le-a dat răgazul s-o facă și să se dezlănțuiască. Trebuia să meargă mai adânc în conștiințele lor adormite. Trebuiau prinși asupra faptului ca și femeia, ca să nu mai poată tăgădui.

Îngenunchind din nou, nu s-a mai uitat deloc la ei, ci le-a atras iarăși privirile spre ceea ce a reînceput să scrie cu degetul pe nisipul fin de pe pardoseala templului.

Bătea un vânt ușor și pe măsură ce scria, vântul ștergea cuvintele, și El scria altele și altele...

Cei din față citeau și, pe măsură ce citeau lăsau ușor pietrele jos, aplecându-se și așezându-le fără zgomot, ca pe niște obiecte fragile, lângă picioarele lor, și apoi își făceau loc, tăcuți, printre cei din spatele lor, și întorcându-se dispăreau undeva spre ieșire, lăsând altora locul în față. Și tot așa, alții și alții ajungeau în față și aceștia citind la rândul lor, lăsau pietrele jos și se retrăgeau fără cuvânt, învinși.

Aș crede că Iisus scria pe nisip păcatele lor cele mai ascunse, fărădelegile lor cele mai mari!

„Și a rămas Iisus singur și femeia", ne spune bucuros Ioan evanghelistul, care va fi fost pe undeva prin preajmă, ascuns după vreo coloană, la adăpost, trezit și el dintr-o dată din coșmarul acestei dramatice dimineți.

Abia atunci și-a ridicat Iisus ochii și s-a ridicat și El, senin, deloc surprins că aprigii preopinenți dispăruseră ca prin minune și privind blând femeia, descumpănită încă între teamă și mirare, între moarte și viața ce i se dăruise împotriva oricărei speranțe, o întrebă parcă așa, doar ca să intre în vorbă cu ea și s-o mângâie omenește, după spaima prin care trecuse:

— **„Femeie, unde sunt pârâșii tăi? Nu te-a osândit nici unul?"**

— **„Nici unul, Doamne"**, a răspuns femeia mirată, istovită, neștiind cum să fie, poate încă temându-se de El.

Potrivit principiului enunțat de El însuși, Iisus ar fi fost singurul care ar fi avut dreptul să arunce în toți cu piatra, în femeia și în pârâșii care își recunoscuseră aceeași vină. El era fără păcat. Pe cărturari și farisei i-a lăsat să plece rușinați, **„mustrați fiind de cuget"**, după aprecierea lui Ioan, poate îndreptați. Femeii i-a spus:

— **„Nu te osândesc nici Eu. Mergi, de acum să nu mai păcătuiești"** (Ioan 8, 1–11).

Acest **„nici Eu"** ne descoperă tocmai faptul că El ar fi avut dreptul moral s-o osândească și că exista motiv de osândă. Iisus confirmă astfel ordinea morală din lume, valoarea și necesitatea rânduielilor și a legilor și răspunderea pentru călcarea lor. Dar nu operează automat cu legea morală. Ea trebuie, în primul rând, lăsată pe seama judecătorilor rânduiți anume pentru aceasta (Jud. 2, 16; I Sam. 7, 15) și, în afară de aceasta, pe seama lui Dumnezeu ca Cel ce va restabili echilibrul și echitatea finală (Rom. 2, 16). Iisus personal, între a-și exercita dreptul de a osândi și pe cel de a ierta, l-a preferat întotdeauna pe acesta din urmă. Zicea mereu: Învățați ce înseamnă **„Milă voiesc, iar nu jertfă"** (Matei 9, 13), iar Iacob moștenise de la El încredințarea că **„mila biruiește judecata"** (Iac. 2, 13).

Întâmplarea cu femeia păcătoasă s-a petrecut aievea. Nu face parte dintre parabolele lui Iisus. Tradiția ne spune că femeia iertată L-a urmat pe Iisus în toți anii propovăduirii, până la Golgota, și că a fost chiar una dintre mironosițele care L-au pregătit pentru îngropare și L-au văzut apoi, după Înviere, în lumina slavei Sale dumnezeiești. Atunci desigur va fi înțeles în sfârșit totul.

Duminica Dinaintea Înălțării Sfintei Cruci

LOGICA NICODIMICA — LOGICA IMEDIATULUI TERESTRU

Textul asupra căruia ne vom opri în cele ce urmează e foarte scurt. Așa e rânduit în tipicul acestei duminici. Numai cinci versete. Meditând asupra lor și dându-mi seama că ele sunt cam teoretice, destul de abstracte, presupunând oarecari cunoștințe teologice spre a fi înțelese, m-am dus la cărțile câtorva predicatori mari ca să aflu de la dânșii cum le-au tâlcuit. Am observat însă că aproape toți s-au eschivat de la tâlcuire, preferând o temă oarecare, desigur nu dezlegată total de text, dar nu o tâlcuire a textului.

Unii au vorbit despre iubire, alții despre răscumpărare, alții despre suferință, sau despre jertfă. Și despre acestea trebuie să știe creștinii foarte multe lucruri. Dar când se citește în biserică un text ca acesta, parcă ai vrea să auzi ceva despre el, că doar nu e în limbă străină, și nici rostit și scris pentru alții. Chiar dacă e mai greu de înțeles. Sau tocmai pentru că e mai greu de înțeles.

Iată textul:

„Nimeni nu s-a suit în cer decât numai Cel ce s-a pogorât din cer, Fiul Omului Care este din cer. Precum Moise a înălțat șarpele în pustie, așa trebuie să se înalțe Fiul Omului. Ca tot cel ce crede întru El să nu piară, ci să aibă viață veșnică. Că așa a iubit Dumnezeu lumea, încât și pe Unul născut Fiul Său L-a dat, ca tot cel ce crede în El să nu piară ci să aibă viață veșnică. Pentru că Dumnezeu n-a trimis pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci ca lumea să se mântuiască prin El" (Ioan 3, 13–17).

Într-adevăr, textul e ceea ce s-ar putea numi un text doctrinar.

Cuvânt rostit în catedrala din Sibiu, în anul 1984.

Adică de învățătură de credință: despre Dumnezeu, despre întruparea Fiului și rostul ei în iconomia mântuirii și, bineânțeles, despre felul cum oamenii își pot însuși roadele întrupării Domnului. Asemenea lucruri se învață la școlile teologice. Dar nu sunt totuși chiar atât de grele pe cât par. Ce-ar fi ca noi să încercăm să ne adresăm chiar acestor patru versete, și să încercăm să le pricepem împreună?

Pentru ca să le percepem, primul lucru pe care trebuie să-l facem, e să le punem în context. Adică să le fixăm exact momentul și locul în care au fost rostite, să vedem cui au fost adresate, și de ce.

Ne aflăm într-un moment în care Mântuitorul, fiind în Ierusalim, primește seara târziu o vizită. O vizită neașteptată. O vizită care, fără îndoială, L-a surprins. Întâi fiindcă I se făcea oarecum pe ascuns.

Era ca o audiență secretă a unui fariseu, la Dumnezeu!

Pe față se știe ce spuneau. Va fi fost interesat și Iisus ce poate spune unul ca acesta *în taină!* Cel care venea n-a vrut să fie văzut de nimeni că vine să-L viziteze pe acest profet contestat de oficialitățile religioase, știut ca urmărit. De aceea a și venit pe ascuns, noaptea.

Cine era acesta și de ce se ferea? Avea motive să se ferească? Avea, și încă din belșug. Fapta lui era o faptă de îndrăzneală și curaj. Fiindcă era unul din mai marii templului, dintre cărturari și farisei, adică unul din ceata celor aleși, cu mare trecere în popor și cu autoritate, pentru că cei ca el erau considerați a fi cei mai fideli observatori ai Legii, evlavioșii învățați.

Când auzim de *„cărturari și farisei"*, așa trebuie să-i înțelegem. Numai mai târziu Mântuitorul i-a descoperit a fi formaliști, vicleni și superficiali din punct de vedere al evlaviei, denunțându-i ca înșelători, ceea ce de altfel făcuse și Ioan Botezătorul. Erau unii cărturari, adică învățați, teoreticieni, exegeți, dintre cei care în interpretările lor, **„strecurau țânțarul și înghițeau cămila"**, adică se opreau la nimicuri și pierdeau din vedere esențialul, iar alții erau farisei, adică oameni pioși, evlavioși, dar care făceau totul la vedere, ceea ce i-a și descoperit a fi fățarnici. De unde și numele li s-a transformat în simbol al fățărniciei, pentru totdeauna și în toate limbile.

Fiind însă cărturari, nu înseamnă că nu puteau fi în același timp și farisei. Nu era însă neapărat necesar. Mântuitorul ni-i pre-

zintă ca pe două categorii de reprezentanți ai vieții religioase din vremea Sa.

Acesta de care vorbim acum era dintre cei pioși, religioși, era fariseu. Și probabil chiar cu mare vază. Să ni-l închipuim a fi fost un bătrân venerabil, cu barbă, un bătrân cuminte și înțelept, cum ar trebui să fie toți bătrânii. A venit la Mântuitorul să-I pună câteva întrebări. Spre deosebire însă de alții care veneau cu gânduri rele, să-L ispitească, să-L prindă în cuvânt, acesta — de aceea cred că era înțelept și cuminte — acesta n-a venit cu gând de ispită. Era o rară excepție. N-a venit să-L pună în încurcătură cu vreo întrebare. N-a venit să-L prindă în cuvânt și după aceea să alerge la mai marii cetății și să-L denunțe, cum au făcut alții. Nu. El a venit cu gând foarte curat, ca să afle răspuns la cel puțin o întrebare.

Mai întâi a făcut o declarație: **„Rabi, știm că ești învățător venit de la Dumnezeu!"** Iată o declarație foarte importantă din partea unui mai mare al templului. Iisus trebuia să fi fost foarte mirat de o asemenea introducere. Desigur, putea fi și o declarație de circumstanță, o *captatio benevolentiae*, deci se impunea atenție, dar bătrânul părea mai degrabă sincer decât șiret. Și înțelept. Și-a dezvăluit și numele: *Nicodim*, deși s-ar fi putut teme s-o facă. Aceasta denotă încrederea desăvârșită pe care o avea în Iisus. Își va fi dat seama că ar putea fi bănuit că a venit să-I întindă o capcană, de aceea a ținut să-și motiveze de îndată afirmația și sinceritatea de care era sigur că Iisus s-ar fi putut îndoi: **„Căci astfel de semne ca cele pe care le faci Tu, nimeni nu le poate face, de n-ar fi Dumnezeu cu Dânsul"**.

Iată o declarație frumoasă, o declarație pozitivă, o declarație de apreciere a învățăturilor, a minunilor, a semnelor cu care își însoțea Mântuitorul învățăturile, care, fără îndoială, pe Mântuitorul Îl va fi măgulit. Îi va fi plăcut acest bătrân. De aceea a și acceptat să stea de vorbă cu el și să-i răspundă la întrebări, să-i dezvăluie niște lucruri de taină. E de presupus că vor fi discutat mai mult, dar Mântuitorul — după cum ne relatează Sf. Evanghelist Ioan în Evanghelia sa — i-a spus dintr-o dată aceste cuvinte: **„Adevărul adevărat îți spun: de nu se va naște cineva din nou, nu va putea vedea Împărăția lui Dumnezeu"** (Ioan, 3, 3).

Când a auzit bătrânul Nicodim acel cuvânt, a rămas cam încurcat, perplex. N-a înțeles cuvântul și i-a întors Mântuitorului întrebarea: **„Cum poate un om să se nască, bătrân fiind? Poate el oare a doua oară să intre în pântecele maicii sale și să se nască**

din nou?"

Întrebarea lui a fost corectă. Trebuie să recunoaștem că mulți dintre noi, dacă am fi fost în locul lui, probabil am fi întors Mântuitorului aceeași întrebare. *„Cum să mă nasc din nou? Noi știm că nașterea se petrece o singură dată"*.

Nicodim gândea cu instrumentele gândirii obișnuite, orizontale. Am putea numi logica lui *logică nicodimică, o logică a imediatului terestru*, simplu. El nu-și dădea încă seama că aceeași limbă poate spune lucruri diferite, despre lumi diferite. Genul acesta de vorbire, în metafore și analogii, era practicat și în textele Vechiului Testament, dar Cel care îl întrebuințează frecvent și întotdeauna surprinzător, este îndeosebi Iisus. Nici apostolii nu s-au obișnuit ușor cu el. Exemple de oprire la sensul imediat, terestru, avem multe. Apa cea vie, din vorbirea cu samarineanca e numai unul din exemplele cele mai concludente de logică nicodimică.

Mântuitorul insistă însă. Nu-l lămurește prea deschis, dar insistă cu câteva completări: **„Adevărul adevărat îți spun: De nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre în Împărăția lui Dumnezeu"**. Nu știm în ce măsură a înțeles Nicodim această explicație. Probabil n-a înțeles-o prea bine. Probabil nici noi, astăzi, n-am înțelege-o prea bine, dacă nu ni s-ar tâlcui.

Mântuitorul și-a dat seama că Nicodim n-a pătruns în sensul cuvintelor Sale. A continuat:

„Ce este născut din trup, trup este; și ce este născut din Duh, duh este. Nu te mira că ți-am zis: Trebuie să vă nașteți de sus. Vântul suflă unde voiește și tu auzi glasul lui, dar nu știi de unde vine, nici încotro se duce. Astfel este cu oricine e născut din Duhul. A răspuns Nicodim și I-a zis: Cum pot să fie acestea? Iisus a răspuns și i-a zis: Tu ești învățătorul lui Israel și nu cunoști acestea? Adevărat, adevărat zic ție, că noi ceea ce știm vorbim, și ce am văzut mărturisim, dar mărturia noastră nu o primiți. Dacă v-am spus cele pământești și nu credeți, cum veți crede de vă vom spune cele cerești?" (Ioan 3, 6–12).

După aceste cuvinte au urmat cele cinci versete din Evanghelia de azi. Să ni le reamintim:

„Și nimeni nu s-a mai suit în cer, decât Cel ce s-a coborât din cer, Fiul Omului, care este în cer. Și după cum Moise a înălțat șarpele în pustie, așa trebuie să se înalțe Fiul Omului, ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică. Căci

Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său cel Unul născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică. Căci n-a trimis Dumnezeu pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci ca să se mântuiască prin El, lumea" (Ioan, 3, 13–17).

Să ne oprim puțin la **„nașterea din nou"**, din apă și din Duh. E vorba, fără îndoială, de nașterea prin botez, de nașterea la creștinism. Nașterea din apă este simbol al curățirii. Cu apa ne spălăm necurățenia din afară, cea materială. E de înțeles deci de ce apa poate deveni un simbol și al curățirii spirituale. Curățirea spirituală este o curățire prin Duhul Sfânt. Ea înseamnă nașterea din nou a sufletului.

De aceea noi, ortodocșii, facem Botezul cu apă, dar îndată administrăm pruncului taina Mirungerii. Facem aceasta în cadrul aceleiași ceremonii, pentru că prin taina Mirungerii transmitem noului botezat harul Sfântului Duh adică încreștinăm puterile lui sufletești și îl facem apt pentru prin irea lui Hristos, pentru intrarea în Împărăția lui Dumnezeu, de acee a abia acum i se poate administra Taina Sfintei Împărtășanii Acum înțelegem de ce Iisus i-a spus lui Nicodim: **„De nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va intra în Împărăția lui Dumnezeu"**. Aceasta este „nașterea de sus". Prin aceasta, noul născut este imediat inclus în trupul lui Hristos. A devenit creștin deplin.

Aceasta este „nașterea din nou", din apă și din Duh, pe care n-a înțeles-o la început Nicodim. Cel care se naște din trup este pământesc. Cel botezat a intrat în familia cerească. A intrat în rândul celor care se află sub grija, conducerea, povața, supravegherea și ajutorul lui Dumnezeu. De aceea în poporul nostru există credința că pruncii trebuie neapărat botezați, și cât mai repede, ca să nu stai prea mult cu „păgânul" în casă! De îndată ce l-ai botezat, totul intră în ordine și în rânduială. Botezul este ieșirea de sub vechiul blestem biblic de după păcatul strămoșilor Adam și Eva. Este reintrarea în grațiile lui Dumnezeu. Aceasta este de fapt *intrarea în Har*, în Duh, îndumnezeirea, pentru că Duhul Sfânt e a treia persoană a Sfintei Treimi.

A fi om nou înseamnă însă și a intra sub regimul poruncilor. Tânărul bogat, ca să intre în Împărăție, Mântuitorul i-a cerut să păzească poruncile. Și care sunt? — Să cinstești pe tatăl și pe mama ta, să nu ucizi, să nu furi, să nu fii desfrânat, și toate celelalte pe care le-a primit Moise de la Dumnezeu pe muntele Horebului, și

le-a notat pe două table de piatră (v. Deut. 5, 1–21).

Intrarea în creştinism acordă drepturi, dar impune şi datorii şi, în primul rând, datoria de a te plasa într-o ordine nouă de gândire şi de orientare, şi într-o ordine nouă de făptuire.

În conversaţia cu Nicodim, Mântuitorul îi spune la un moment dat: **„Adevărul, adevărat îţi grăiesc, că ceea ce ştim spunem, şi mărturisim ceea ce am văzut"**. Oare de ce-i spune Mântuitorul cuvintele acestea? Pentru că Mântuitorul vrea să-l încredinţeze că-i vorbeşte ca unul care ştie ce spune, că nu este un oarecine care improvizează nişte răspunsuri la întâmplare, ci că are calitatea de a-i răspunde. Este venit de sus. Ceea ce spune, de acolo ştie, ca Unul care **„a văzut"** ceea ce afirmă.

A văzut idei? Într-un fel da. A văzut ideea ideilor, pe Dumnezeu. De la El ştie ce ştie. Într-un fel, am zice noi cu cuvintele noastre de astăzi: *Mântuitorul se legitimează în faţa lui Nicodim.* Ca şi când i-ar arăta o carte de identitate: Uite cine sunt! Sunt unul din aceia care au văzut ceea ce-ţi spune. De aceea continuă conversaţia cu care începe textul celor cinci versete pe care ne-am propus să ni le tâlcuim, cu: **„Nimenea nu s-a suit în cer, decât numai Cel care s-a pogorât din cer"**. Şi precizează: **„Fiul Omului care este în cer!"** Cu alte cuvinte, continuă să-şi prezinte datele biografice şi mai pe larg, în vederea stabilirii precise a identităţii Sale, spre a-şi legitima cuvintele, ca venind de la Dumnezeu, de aceea arată că **„S-a pogorât din cer"**.

Extraordinară mărturisire. Încărcată pe măsura capacităţii de judecată logică a interlocutorului. Cine ar putea vorbi despre lucruri din cer, cu autoritate, decât Cel ce s-a pogorât din cer? Şi nimeni altul nu s-a pogorât din cer. Iisus i-a dezvăluit deci Întruparea Sa. Şi şi-a motivat intenţiile care, uneori, au putut părea oamenilor Legii ca fiind în contradicţie cu Legea. Dar El arăta că are dreptul să procedeze la astfel de modificări.

Acum vom înţelege de ce aceste cuvinte, aşa cum sunt rânduite ca lectură biblică astăzi, ni s-au părut la început fără legătură şi fără sens. Ele erau continuarea unei convorbiri cu Nicodim, în momentul în care Mântuitorul îşi legitima dreptul de a învăţa chiar altfel decât Legea, deşi nu desfiinţa Legea. O completa cu înţelegeri noi, mai adevărate, mai largi.

Nicodim trebuia să priceapă că stătea de vorbă cu o autoritate afară de care alta mai mare nu era. Cu Dumnezeu. Descoperirea era pentru Nicodim uluitoare. Nici n-a mai replicat. Doar a ascultat.

Gândurile lui erau însă împărțite. Crescut în Legea lui Moise, cum putea el accepta o nouă autoritate, ultimă, care să-l corecteze pe Moise? Era Acesta de la Dumnezeu, dar și Moise primise Legea, tot de la Dumnezeu!

Iisus i-a citit gândurile. Trebuia să-l scoată din încurcătură. Trebuia să lege, în mintea lui Nicodim, tot ceea ce îi spusese, cu ceea ce-i spusese Moise. Trebuia să-i dea cheia împăcării celor două autorități: a lui Moise, care era de mult garantată, și a Sa, care trebuia demonstrată. De aceea mai departe se va referi la Moise.

Fără această explicație, referirea lui la Moise, din cel de al doilea verset al Evangheliei de azi, pare într-adevăr fără nici o legătură logică în context. Acum știm de ce s-a referit la Moise. Nicodim avea nevoie de această referire. E drept că Mântuitorul îi va vorbi din nou printr-o alegorie, ca și cea cu *„nașterea din nou"*, cam supraestimând capacitatea lui de a înțelege alegoriile, dar era obligat să le înțeleagă, dacă se angaja în astfel de discuții.

I-a spus: **„Precum Moise a înălțat șarpele în pustie, așa trebuie să se înalțe și Fiul Omului"**. Ce va fi vrut să zică cu aceasta? Sunt convins că toți vă întrebați acum: ce mai înseamnă și aceasta? Ce legătură are aici Moise și șarpele, cu faptul că Iisus era din cer, și că Nicodim trebuia să se nască din nou?

Să ne amintim: vorbea cu Nicodim. Vorbea cu un cunoscător al Vechiului Testament. Trebuia, prin urmare, să-i vorbească pe limba pe care o înțelegea el foarte bine. I-a adus deci aminte de un episod din Vechiul Testament. L-a atras pe terenul său. Pe când se retrăgea din Egipt, prin pustie, cu poporul evreiesc pe care-l scosese din robie, la un moment dat Moise a confecționat un șarpe din aramă. De ce l-a înălțat? Să ne ducem direct la text:

„De la muntele Hor au apucat pe calea Mării Roșii, ca să ocolească pământul lui Edom, dar pe cale s-a împuținat poporul cu duhul. Și grăia poporul împotriva lui Dumnezeu și împotriva lui Moise, zicând: La ce ne-ai scos din pământul Egiptului, ca să ne omori în pustiu, că aici nu-i nici pâine, nici apă, și sufletul nostru s-a scârbit de această hrană netrebnică. Atunci a trimis Domnul asupra poporului șerpi veninoși, care mușcau poporul, și a murit mulțime de popor din fiii lui Israel. A venit deci poporul la Moise și a zis: Am greșit grăind împotriva Domnului și împotriva ta; Roagă-te Domnului, ca să depărteze șerpii de la noi. Și s-a rugat Moise Domnului pentru popor. Iar Domnul a zis către Moise: Fă-ți un șarpe de aramă

și-i pune pe un stâlp; și de va mușca șarpele pe vreun om, tot cel mușcat, care se va uita la el, va trăi. Și a făcut Moise un șarpe de aramă și l-a pus pe un stâlp; și când un șarpe mușca vreun om, acesta privea la șarpele cel de aramă și trăia" (Numeri 21, 1–9).

Nicodim își va fi amintit și el de această istorie din vremea lui Moise. Dar cum trebuia să înțeleagă cuvintele lui Iisus: **„Așa trebuie să se înalțe și Fiul Omului?"** Și de ce să se înalțe? Unde era legătura cu șarpele lui Moise? Nicodim a fost pus la grea încercare. Tânărul Prooroc îl întrecea în tâlcuirea Legii. Era de la Dumnezeu. Aceasta crezuse și înainte. Acum aflase și din gura Lui: **„că vine de Sus"**. Dar care era legătura cu Moise și cu șarpele? Și de ce trebuia să se înalțe?

Să încercăm să-i răspundem noi. De ce se înalță ceva? Ca să fie văzut din toate părțile. De aceea a înălțat și Moise șarpele, ca să-l vadă toți din toate părțile și să nu moară. Tot așa, cum a fost înălțat șarpele, trebuia să se înalțe și Fiul Omului. Și cu același scop. Căci i-a spus în continuare lui Nicodim: Fiul omului trebuie să se înalțe, **„ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică"** (Ioan 3, 15). Dumnezeu prin Moise dădea viața pământească, prin șarpele lui; Iisus înălțat va da *„viața veșnică"*.

Dificilă convorbire, va fi zis Nicodim. *Tânărul Rabbi mută mereu vorba de pe un plan pe altul. Eu am crezut întâi că vorbea cam în dodii, despre o absurdă naștere din nou, și El vorbea despre o naștere în Duh, spirituală. Asta am înțeles-o până la urmă. Dar acum din nou o schimbă. Îmi vorbește de Moise care vindeca de mușcătură de șarpe prin șarpele lui de aramă, dar El se gândește la altceva. Se compară cu șarpele de aramă, care să fie ridicat ca și acela, dar oferă „viață veșnică". Dar cui? Unde sunt cei mușcați de șarpe? Și despre ce fel de șarpe vorbește El? Nu de sarpe vorbeste de altfel, ci de „Fiul Omului". De Sine? El se numește pe Sine „Fiul Omului", dar deși e om, zice că e „pogorât din cer"!*

Nicodim va fi fost și mai încurcat, când a auzit în continuare cum tâlcuiește Iisus pe „Fiul Omului":

„Căci așa a iubit Dumnezeu lumea, încât și pe Unul născut Fiul Său L-a dat, ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică. Pentru că Dumnezeu n-a trimis pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci ca lumea să se mântuiască prin El" (Ioan 3, 16–17).

Nu-i era ușor lui Nicodim să se descurce. Ba chiar, ultimele cuvinte îl încurcau de tot. Acum i se vorbea de *„Fiul lui Dumnezeu"*. Mintea lui se oprea. Înțelegea că era vorba de o analogie cu vindecările prin șarpele de aramă, dar despre ce vindecare vorbea tânărul Rabbi, nu înțelegea.

Vom vedea însă că, în logica discursului lui Iisus, totul se lega de minune. *Suntem și prin aceasta, în inima teologiei întrupării și a răscumpărării.* Mântuitorul își desfășura procesul proclamării sensului Întrupării Sale, punea bazele teologiei în ceea ce are ea mai profund până astăzi. Fără aceasta n-am înțelege de ce a venit Iisus, de ce a coborât Dumnezeu pe pământ.

Nicodim nu va fi înțeles pe loc. În sistemul teologiei pe care o știa el, nu intrau încă astfel de concepte ca *„Fiul lui Dumnezeu"*, *„Întrupare"* și *„Viață veșnică"*.

Noi știm însă acum ce a vrut să-i transmită Iisus. Lui Nicodim și nouă. Pentru că Mântuitorul, prin analogia cu șarpele de aramă, a introdus în discuție o profeție despre Sine. Șarpele de aramă era încolăcit la vârf și avea formă de cruce. Așa, pe o Cruce va fi răstignit Fiul Omului, la care toți vor fi chemați să privească și, așa cum aceia, pe vremea lui Moise, se vindecau de mușcătura șarpelui, așa și cei care vor privi la Iisus răstignit și vor crede în El vor căpăta iertare de păcate, se vor mântui și vor dobândi viața veșnică. De aceea a zis că: **„tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică"**.

Prin urmare, aceasta este concluzia. În momentul în care Fiul Omului, Iisus Hristos, va fi răstignit pe cruce, la crucea aceasta trebuie să privească toți, pentru că ea este mijlocul prin care toți vor fi răscumpărați, toți se vor putea vindeca de păcate. Toți? Da: toți **„cei care vor crede"**. Cei care vor crede ce? Că El este Fiul lui Dumnezeu și își vor însuși jertfa Lui. Deci numai aceia, deși El se va lăsa răstignit pentru păcatele tuturor oamenilor, ca să-i răscumpere astfel de la cel în mrejele căruia căzuseră. Șarpele lui Moise din pustie a fost prefigurarea crucii Răstignirii și a izbăvirii prin ea.

Și în cazul șarpelui lui Moise, se vindecau numai cei care *îl vedeau*, dar *toți* puteau să-l vadă, dacă își ridicau privirile la el. Și Iisus a murit pentru toți, dar numai cei care vor crede vor beneficia de jertfa Lui.

Evanghelistul nu ne mai spune cât a înțeles Nicodim din convorbire. Dar nu ne spune nici că a plecat de la Iisus nelămurit.

Tradiția îl amintește printre prietenii lui Iisus.

Dar cu cei care nu vor crede, ce se va întâmpla? Interesant este felul cum Mântuitorul îi spune lui Nicodim și acest lucru, ca și cum i-ar fi ghicit o întrebare. Nu spune că vor fi pedepsiți, ci spune simplu: *Iar cei ce nu vor crede, iată-i judecați pentru că n-au crezut.*

Deci cel care nu crede, prin însuși faptul că nu crede, se judecă el însuși pe sine. Se autojudecă. Cel care nu e înăuntru, ci stă în afară, acela nu știe ce se întâmplă înăuntru. Dacă nu crede și rămâne afară, rămâne cu ceea ce se vede afară. Dacă intră înăuntru, adică dacă crede, atunci află ce se petrece înăuntru. Dacă nu crede, rămâne afară. S-a judecat prin însuși faptul că a rămas afară. Cât își oferă, atâta are. Ridică ochii? Vede crucea și se mântuie. Nu-i ridică? Moare precum iudeii din pustie, care nu se uitau la șarpele de aramă.

Aici e vorba și de o moarte spirituală, desigur, a celor care, în păcat, nu ridică ochii spre Dumnezeu. Dacă lumina este înăuntru și el rămâne afară, unde nu este lumină, stă în întuneric. Fiecare își alege locul unde se plasează. Este foarte plastică și delicată această modalitate a lui Iisus, de a explica ce se va întâmpla cu cei care nu vor crede. Cei care vor crede, aceia vor moșteni Împărăția cerurilor.

Acum, cele cinci versete ni se par mult mai limpezi, și nu va mai trece nimeni peste ceva greu de priceput, ca peste ceva ce trebuie lăsat numai pe seama teologilor. Mântuitorul n-a vorbit numai pentru teologi.

Mai rămâne desigur o mică problemă, pe care n-aș vrea s-o colim, oricât de grea ne-ar părea. Îi lasă Dumnezeu afară pe unii? i e de ajuns credința ca să fii mântuit? Nu s-a jertfit pentru toți? Problema aceasta a divizat la un moment dat trupul creștinismului i, prin sectele de azi, mai continuă să-l divizeze. Protestanții au pus că trebuie să înțelegem că Mântuitorul s-a jertfit pentru toți cei are vor crede. Ei au stabilit astfel principiul *sola fide*. Mântuire umai prin credință. Și noi ortodocșii spunem că e nevoie de credință. Dar credința înseamnă și faptele credinței. **„Credința fără apte este moartă"**, spune Sfântul Iacob.

Mântuitorul în cuvântul despre *Judecata de Apoi* vorbește umai de fapte (Matei 25). Înseamnă oare că nu este nevoie de redință? Nu. Mântuitorul nu și-a expus învățătura dintr-o dată, ată, ci în etape succesive, după auditor și împrejurări, ca și cum fi expus-o pe capitole. Ea trebuie deci citită și înțeleasă în ntregime. Trebuie citită nu o singură lecție, ci toată cartea.

Altfel ne rătăcim. Și de fapt de aici vin toate rătăcirile. Din neștiința unora de a citi Scripturile. Ademenitorii la învățături noi, apăsând numai pe credință, *vând mântuire ieftină*. Și se găsesc desigur cumpărători naivi. Plătesc arama drept aur. Se înșală pe ei înșiși. Chiar marele teolog protestant D. Bonhoeffer vorbește critic despre această *mântuire ieftină*, pe care unii cred că o capătă numai prin credință.

Mântuitorul a accentuat întotdeauna pe fapte.

O veche legendă ilustrează foarte bine acest adevăr. Povestește despre cei *Trei Magi* care, îndrumați de stea, au călătorit în prezilele Nașterii Domnului spre Betleem.

Se zice că ar fi existat și al patrulea Mag, numit Artaban. S-a înțeles cu cei trei să se întâlnească într-un anumit loc din Babilon, înainte de a porni spre Betleem. Și-a vândut toate bunurile și a cumpărat trei pietre scumpe, un safir, un rubim și o perlă, ca să le dăruiască Noului născut.

Plecând spre locul de întâlnire, a văzut un om rănit. Nu-l cunostea, dar i s-a făcut milă de el. Ca să-l poată interna într-un spital a trebuit să-și vândă safirul. A făcut-o fără ezitare, fiindcă era un om milos. Din cauză că s-a ocupat de omul acela, când s-a dus la locul de întâlnire cu cei Trei Magi, nu i a mai găsit. Plecaseră.

A plecat singur spre Betleem. Când a ajuns acolo, cineva i-a spus că cei Trei Magi fuseseră dar și plecaseră. Nici pe Prunc nu L-a mai găsit. I s-a spus că plecase în Egipt împreună cu familia. *„Trebuia să nu întârzii"*, și-a zis el dezamăgit. *„Trebuia să mă închin Noului Rege. Voi pleca să-L văd în Egipt"*.

Tocmai în acest timp soldații lui Irod, executându-i poruncile, ucideau pruncii. O femeie se lupta cu un soldat să-și salveze copilul. *„Stai*, strigă Artaban, *îți dau rubinul acesta dacă lași copilul să trăiască"*. Soldatul fu ispitit de piatra scumpă, o luă și plecă. Copilul a fost salvat.

Artaban plecă spre Egipt. Îl căută pe Iisus ani de zile. Nimeni nu-i putea da informații exacte. Îl purtau dintr-un loc într-altul. Abia peste 33 de ani ajunse din nou în Ierusalim. Aici auzi că un așa-numit Rege al lui Israel fusese răstignit chiar în ziua aceea. Își dădu seama că era chiar Acela pe care îl căuta el. Se hotărâ să meargă pe Golgota să-I prezinte ceea ce îi mai rămăsese: perla.

Dar pe drumul către Golgota fu oprit de o scenă crâncenă: o tânără fată nu putea scăpa din mâinile a doi soldați romani care o brutalizau. Compătimind-o, le oferi soldaților perla ca s-o lase în pace. O luară. Spre după-amiază, ajunse în fața crucii pe care era răstignit Iisus, care agoniza.

— *„Am fost flămând, și Mi-ai dat să mănânc; Am fost însetat și Mi-ai dat să beau; Am fost străin și M-ai primit; Am fost gol și M-ai îmbrăcat; Am fost bolnav și în închisoare și M-ai vizitat!"*, auzi din gura lui Iisus.

— *„Nu-i adevărat*, protestă Artaban. *Când te-am văzut flămând și Ți-am dat să mănânci, sau însetat și Ți-am dat să bei? Când Te-am văzut străin, și Te-am primit, gol și Te-am îmbrăcat, bolnav și în închisoare și Te-am vizitat? De treizeci de ani Te caut, și nu Te-am găsit, și nu Te-am slujit, Doamne!"*

De pe cruce auzi vocea lui Iisus: *„Știu totul. Întrucât ai făcut acestea unora din frații mei, Mie mi-ai făcut. Darurile Tale au ajuns la Mine!"*

Artaban a fost fericit. De pe cruce, Mântuitorul i-a repetat cuvintele *Judecății din Urmă*, clasându-l printre cei mântuiți, pentru faptele bune pe care le făcuse celor în suferință și în nevoie de ajutor.

Minunată lecție! Sublimă parabolă!

Mântuitorul s-a jertfit pentru toți. Jertfa și răscumpărarea Sa e universală. Numai că trebuie acceptată și acceptând-o prin credință, credința trebuie arătată prin fapte. Nici credință fără fapte, nici fapte fără credință. Sfântul Ambrozie spunea: „*Credința este aceea care dă valoare milei. Fără credință îndrumarea este goală, lipsită de substanță. Credința împrumută tuturor virtuților temelia lor cea trainică*" (*Despre Psalmi*).

S-ar putea obiecta: de ce să nu fie *bune*, faptele bune săvârșite fără credință? Sunt bune. Dar nu intră în sistemul mântuirii. E ca și cum ai face o lucrare bună pentru un concurs, dar n-o prezinți la concurs.

Lucrarea e bună, dar nu ia premiul. Și nefiind izvorâte din credință, faptele bune nu pot avea „substanță" și „trăinicie", cum zice Sf. Ambrozie. Sunt întâmplătoare. Dar să zicem că n-ar fi întâmplătoare, ci ar fi sistematice și permanente. Dacă ar fi așa, cel în cauză ar trebui să aibă o busolă pe care n-o arată, dar o folosește!

Răspunsul nostru e desigur un răspuns omenesc. Nu știm cum judecă Dumnezeu astfel de situații. Un lucru poate fi însă aproape sigur: dacă punem în cumpănă *fapta bună* făcută fără credință, cu credința care crede că e de ajuns fără fapte bune, e preferabilă *fapta bună*. O va judeca Dumnezeu, și n-o poate judeca rău. Cel care crede că o face fără credință, fără să știe o face din *credința în bine*, și acest *Bine* este Dumnezeu. Cel care zice că are credință („*Doamne! Doamne!*"), dar ține mâna în buzunar, nu va avea cu ce deschide ușa *Împărăției cerurilor*. Idealul rămâne totuși cel sigur: credință și fapte bune. Credința urmată de fapte bune. Fapte bune izvorâte din credință. Drept aceea, să luăm aminte!

Duminica a V-a din Post

DOUĂ CONVORBIRI DE TAINĂ

Tradiția Bisericii ne îndeamnă să ne amintim astăzi de *Sf. Maria Egipteanca*. Așa cum duminica trecută ne-a pus în față chipul unui mare Sfânt și ascet, *Ioan Scărarul*, și așa cum mai înainte ne pusese înainte chipul *Sf. Grigorie Palama*, acum ne aduce în față un chip de sfântă femeie nevoitoare, ascetă, care a petrecut mulți ani în pustie și s-a învrednicit de darul facerii de minuni.

Nu este prima femeie intrată în calendarul Bisericii noastre. De altfel, femeile au avut un rol important în istoria creștină, în istoria vestirii creștine, în istoria mântuirii. Dacă n-ar fi decât să pomenim de Maica Domnului, și apoi să ne amintim de Sfintele mironosițe, care, înaintea altora, au aflat despre Învierea Domnului și au fost cele dintâi care au vestit-o, și încă ar fi foarte mult.

Cea dintâi predică creștină, după Înviere, a fost rostită de mironosițe. Acest lucru nu se scoate întotdeauna în evidență, nu se observă. Se lasă în umbră. E drept că a fost o predică foarte scurtă, dar a fost predică, vestire: „*Hristos a înviat!*" Când, ducându-se la mormânt, dimineața, au găsit mormântul gol, și au vorbit cu îngerii și chiar cu Iisus, s-au întors la ceilalți cu grăbire și spaimă, cu bucurie și cu nerăbdare, să le spună că „*Hristos a înviat*".

Biserica ne întâlnește astăzi cu chipul Sf. Maria Egipteanca, în această perioadă a anului — Postul cel Mare — tocmai pentru ca împreună cu amintirea celorlalți mari nevoitori pe care i-am amintit mai sus, să ne fie tuturor, femeilor mai ales, exemplu de asceză, de

---

Cuvânt rostit în catedrala mitropolitană din Sibiu, în anul 1985.

smerenie, exemplu de râvnă spre mântuire. În același timp, Evanghelia zilei de astăzi, cu două săptămâni înainte, începe să ne pregătească pentru „*Săptămâna patimilor*" și pentru „*Ziua învierii*". Dacă ar fi să-i dau un nume textului citit astăzi, l-aș numi: *Două convorbiri de taină ale Mântuitorului cu ucenicii Săi*. Și veți vedea îndată de ce.

Duminica trecută, când am vorbit despre *Farisei* (Matei 5, 7; Mc. 3, 13; Luca 6, 20 și urm.), ne aflam la începutul misiunii Mântuitorului. Textul Evangheliei de astăzi ne duce către sfârșitul misiunii Sale. Între textul de duminica trecută și cel de astăzi, trecuseră trei ani.

Mântuitorul era în drum spre Ierusalim, pe ultimul Său drum spre Ierusalim. Spre acel Ierusalim care la început îl va primi cu „*Osana*", și-i va da titlul de rege, și îndată după aceea, doar la câteva zile, Îl va supune patimilor și morții.

Dar, deocamdată, e în drum spre Ierusalim. Numai El știa ce urma să i se întâmple. Înainte de a porni la drum, la Capernaum stătuse de vorbă cu ucenicii, și cu toți ceilalți care-L mai urmau, și nu erau puțini, și vorbise despre puritate, despre curățenia sufletească, dându-le drept exemplu pe copii: **„Cine primește pe unul din acești prunci în numele Meu, pe Mine mă primește, și cine Mă primește pe Mine, nu Mă primește pe Mine, ci pe Cel care M-a trimis pe Mine"** (Marcu 9, 37).

Îi plăcea să vorbească de copii și să-i dea exemplu de nevinovăție și de puritate.

Coborând spre Ierusalim, în Iudeea, de cealaltă parte de Iordan (Marcu 10, 1), a reluat discuția, având probabil în față și mai mulți ascultători și foarte mulți copii, ca și cum aceștia ar fi știut ce spusese în Capernaum despre dânșii. Veneau să se atingă de El. Ucenicii îi dojeneau, dar El a rostit atunci cuvintele memorabile: **„Lăsați copiii să vină la Mine și nu-i opriți, că a unora ca aceștia este Împărăția lui Dumnezeu"**, celor maturi adăugându-le: **„Cine nu va primi Împărăția lui Dumnezeu ca un copil, nu va intra într-ânsa"** (Marcu 10, 14–15).

Tot cu acest prilej le vorbise despre greutatea de a intra în Împărăția cerurilor a bogaților, care nu se leapădă de bogăția lor, care nu știu să-și pregătească comoară în ceruri (Marcu 10, 23), și avusese o scurtă convorbire cu Petru (Marcu 10, 28–31).

Eroii Evangheliei de astăzi sunt doi dintre apostoli: Iacob și Ioan, deși de față erau toți cei doisprezece (Marcu 10, 32). De alt-

fel, aceştia şi Petru, cu care tocmai încheiase o convorbire în doi, sunt cei trei apostoli care au fost cei mai apropiaţi de Mântuitorul. Amintiţi-vă: pe ei îi lua înăuntru când făcea vreo minune deosebită, o înviere din morţi; pe ei i-a luat cu Sine pe muntele Taborului la Schimbarea la Faţă.

Dar să ne oprim mai întâi la convorbirea, care nu este încă o convorbire de taină, cu Petru. Mântuitorul tocmai terminase convorbirea cu tânărul bogat şi spusese că foarte cu anevoie vor intra bogaţii în Împărăţia cerurilor. **„Mai lesne este să treacă o cămilă prin urechile acului, decât bogatului să intre în Împărăţia lui Dumnezeu"**. Evanghelistul Marcu notează reacţia ascultătorilor: **„Iară ei s-au îngrozit şi mai mult şi grăiau între dânşii: Cine poate să se mântuiască?"** Mântuitorul a răspuns: **„Aceasta e cu neputinţă la oameni, dar nu la Dumnezeu, căci la Dumnezeu toate sunt cu putinţă"** (Marcu, 10, 26).

Precum vedem, Mântuitorul a apelat şi de data aceasta, ca şi altă dată, la un răspuns care se potriveşte tuturor întrebărilor „grele". Acest răspuns e „cheie universală". Dacă ai această perspectivă, dacă te plasezi pe această convingere, *toate întrebările au răspuns*, chiar dacă răspunsul e foarte general. Generalul acoperă aici, şi în cazuri similare, particularul.

Ceilalţi vor fi înţeles sau nu, nu ştim, dar Petru a dorit explicaţii suplimentar,e şi chiar legate de el şi de ceilalţi ucenici. Nu că ar fi avut bogăţii, dar se va fi gândit la soarta tuturor celor carea aveau câte ceva. Petru l-a întrebat: **„Iată, noi am lăsat toate şi Ţi-am urmat Ţie"**, ca şi cum ar fi vrut să întrebe: *Cu noi ce se va întâmpla*?

E adevărat însă că spusele lui Petru nu au forma unei întrebări. Sunt mai degrabă o nedumerire, poate chiar o profundă curiozitate.

Mântuitorul l-a asigurat atunci să nu aibă nici o grijă, că toţi cei care şi-au lăsat case, părinţi, ţarină, pentru El şi pentru Evanghelie, vor fi răsplătiţi însutit şi în viaţa aceasta, şi în viaţa veşnică, dar a încheiat cu o sentinţă enigmatică, şi această sentinţă face de fapt legătura între convorbirea lui Petru şi convorbirea cu ceilalţi doi, Iacob şi Ioan, care fac subiectul propriu-zis al Evangheliei care s-a citit astăzi.

Iată această sentinţă: **„Mulţi însă din cei dântâi vor fi pe urmă, şi cei de pe urmă vor fi întâi"**.

Sentinţa e evident paradoxală, logic chiar de aparenţă absurdă. Ar fi avut nevoie de o lungă tâlcuire, mai ales pentru ascultătorii

simpli din auditoriul lui Iisus. Rezultatul a fost că într-adevăr „i-a **înspăimântat și i-a înfricoșat**" (Marcu 10, 32). Dar Mântuitorul prevăzuse și pregătise prin acestea o a doua convorbire. Profetic. Căci sentința aceasta de aparență paradoxală și enigmatică-se va explica foarte bine prin ceea ce va urma.

Fiind în drum spre Ierusalim, Mântuitorul i-a luat de-o parte pe ucenicii Săi, i-a desprins din mulțime și a avut cu ei *prima convorbire de taină*. Le-a spus: Fiți atenți! Ne suim spre Ierusalim. Acolo se vor întâmpla lucruri cumplite. **„Fiul Omului va fi dat căpeteniilor, preoților și cărturarilor, și-L vor osândi la moarte, și-L vor da păgânilor, și-L vor batjocori, și-L vor bate, și-L vor scuipa, și-L vor omorâ, dar a treia zi va învia"**.

E foarte greu de știut — și aceasta e una din enigmele întâmplării — cum anume vor fi reacționat apostolii la această anunțare a patimilor. În ordine cronologică este cea de a treia prevestire, în decursul propovăduirii Mântuitorului. Cum vor fi reacționat ei? Din textul Evangheliei și din toate celelalte Evanghelii care povestesc momentul, se pare că apostolii n-au prea fost sensibili nici la această a treia anunțare a patimilor. N-au înțeles prea bine despre ce putea fi vorba. Aceasta ne obligă să gândim că chiar apostolii, chiar cei care L-au urmat trei ani, și L-au ascultat, și au văzut minunile pe care Le-a făcut, nici ei nu înțelegeau prea bine misiunea Mântuitorului.

Nu descifrau tot sensul întrupării Lui și rostul tuturor faptelor și învățăturilor Lui Așteptau poate ceva, ca o încheiere spectaculoasă, ceea ce nu era o intuiție inexactă, dar că aceasta ar fi putut fi patimă, scuipare, condamnare la moarte, până la aceasta nu mergeau. Ei așteptau surpriza unei glorii, cum o vor și proclama cei care îl vor primi chiar în drumul acesta, spre Ierusalim, proclamându-L rege. Și apostolii nu vor fi printre cei cărora nu le va surâde epilogul.

De aceea nu au părut a înțelege vestirea patimilor. Evangheliștii redau exact această incapacitate, această opacitate a lor. E foarte interesant că autorii Evangheliilor nu fac din apostoli niște eroi, cum ar face scriitorii de biografii care, îndată ce-și aleg un erou, îl arată plin de calități, de la început până la urmă. Ei bine, evangheliștii nu fac acest lucru. Ei îi prezintă pe apostoli așa cum erau: cu slăbiciuni, cu incapacități, cu opacități, cu neputințe intelectuale.

Erau de altfel niște oameni aleși dintre pescari, oameni simpli.

Am putea spune, în lumina *Fericirilor*, că erau niște *„săraci cu duhul"*. Vor deveni *„bogați cu duhul"* abia mai târziu, în momentul în care va coborâ asupra lor Sf. Duh, și atunci se vor transforma dintr-o dată. Din oameni obișnuiți vor deveni înțelepți, vor putea vorbi limbi diferite, vor deveni dintr-o dată filosofi și teologi. Din gura și din pana lor vor ieși cuvinte care, altă dată, cu puțin înainte, nimeni nu s-ar fi gândit că pot să iasă.

Că erau acum așa, neajutorați și simpli la minte, o dovedește tocmai ceea ce s-a întâmplat cu ei în acest moment al vestirii patimilor. Au rămas opaci, ca niște ferestre de scândură. N-au reținut mare lucru din ceea ce Le-a spus Mântuitorul: că va pătimi, că va fi dat în mâinile cărturarilor, ale demnitarilor, ale autorităților, ale păgânilor, adică ale romanilor, că va fi scuipat, că va fi batjocorit. N-au priceput nimic. Poate că auzind că va învia, își vor fi închipuit că totul se va termina cu bine, dar nici măcar la înviere nu s-au gândit cum trebuie. Le-a fost de ajuns că totul se va sfârși în chip fericit. Nici nu se putea altfel. Doar Îl văzuseră făcând minuni. Îl văzuseră înviind oameni din morți. Îl văzuseră dând vedere unuia care n-o avusese niciodată. Făcuse în fața lor minuni pe care nimeni nu le-ar fi putut face! Și cum adică? Nu va fi în stare să se apere pe Sine? Va fi. De altfel chiar El spusese că totul se va termina cu bine.

Patimile, Învierea, nu vor fi fost decât moduri metaforice ale unor întâmplări, poate supărătoare dar scurte, urmate de un triumf. Nu și le puteau imagina altfel. Nu și le puteau imagina așa cum urmau să fie.

Nu trebuie să le facem o vină din aceasta. Ei credeau în Iisus, Îl credeau în stare de orice. Și, în afară de toate, ei așteptau cu nerăbdare o victorie pământească a Mântuitorului. Nu trebuie, așadar, să ne mirăm prea mult că apostolii n-au înțeles întreaga teologie a prezenței Mântuitorului, ca Fiu al lui Dumnezeu, pe pământ. N-au fost în stare s-o înțeleagă alții, mai deștepți, mai educați, doctori în Lege, mai bine pregătiți teoretic decât ei! N-au fost în stare să înțeleagă prezența și misiunea Lui marii rabini, marii interpreți, marii exegeți ai Scripturii Vechiului Testament, aceia cărora nu le scăpa sensul nici unei virgule, nici valoarea unui singur cuvânt, a unui singur rând din Scriptură! N-au fost în stare să înțeleagă cei care se ocupaseră toată viața numai cu aceasta! N-au înțeles că El era Mesia. De aceea Mântuitorul precizează că va fi dat *și în mâinile cărturarilor.*

El va pronunța astfel o judecată aspră asupra lor, anume aceea că n-au fost în stare, ei care trebuiau să fie în stare, să înțeleagă și să tâlcuiască bine semnele venirii lui Mesia. Trebuiau să știe cum urma să arate El, sub ce chip va veni și ce urma să I-se întâmple pe pământ. Ei ar fi trebuit să-L recunoască, Îl aveau descris în profeți, în toate amănuntele, cu toate detaliile privind neamul, locul nașterii, minunile etc.

Cărturarii vor fi crezut, probabil, că va veni sub chipul unui mare biruitor, sub chipul unui mare împărat, sub chipul unui mare eliberator de sub jugul romanilor. L-au așteptat ca pe un eliberator politic, foarte omenesc. Exegeza lor era politizantă și îngust naționalistă, egoistă, provincială. Departe de universalismul în care Îl văzuseră profeții, ca pe un eliberator spiritual pentru întreaga *Oikumene*, nu doar pentru Israel.

Israel era instrumentul și urma să devină simbolul întregului popor al lui Dumnezeu. Cum a și devenit. Toți creștinii folosesc, fără reținere, cuvântul „Israel" din toate textele sfinte, pentru că nimeni n-ar nici o îndoială că el înseamnă *Oikumene*, poporul lui Dumnezeu de pretutindeni, toată lumea. Toți zicem: *„slavă poporului Tău Israel"*, dar cine se gândește la Israelul limitat la un singur popor? Noi toți suntem Israelul lui Dumnezeu. Iisus a reînnoit Legământul cel vechi făcut cu Israel ca popor. L-a reînnoit cu *noul Israel*, cu tot poporul lui Dumnezeu. „Israel" în gândirea creștină e o metaforă pentru „lume".

Cărturarii vremii aceleia, însă, n-au știut să-și tâlcuiască Scripturile mesianice așa cum trebuia. Dacă ar fi știut să le tâlcuiască, ar fi trebuit să vadă în Iisus pe Mesia cel promis.

Mai de neexplicat e faptul că nu L-au recunoscut nici după Patimi. Am să-mi îngădui să vă citesc câteva versete din profetul Isaia, care a trăit cu cinci sute de ani înaintea Mântuitorului, dar care, în chip profetic, i-a făcut portretul. Și se știe precis că textul exista cu cinci sute de ani înaintea Nașterii Domnului. O știu toți evreii. Să vedeți ce portret extraordinar, pe care cărturarii iudei îl știau pe de rost, dar nu s-au priceput să-l aplice la Iisus:

„Cine va crede ceea ce noi am auzit și brațul Domnului cui se va descoperi? Crescut-a înaintea Lui ca o odraslă și ca o rădăcină în pământ uscat. Nu avea nici chip, nici frumusețe, ca să ne uităm la El, și nici înfățișare, ca să ne fie drag. Disprețuit, era cel din urmă dintre oameni; om al durerilor și cunoscător al suferinței, unul înaintea căruia să-ți acoperi fața; disprețuit

și nebăgat în seamă. Dar el a luat asupra-Și durerile noastre. S-a împovărat. Și noi Îl socoteam pedepsit, bătut și chinuit de Dumnezeu. Dar El fusese străpuns pentru păcatele noastre și zdrobit pentru fărădelegile noastre. El a fost pedepsit pentru mântuirea noastră și prin rănile Lui noi toți ne-am vindecat. Toți umblam rătăciți ca niște oi, fiecare pe calea noastră și Domnul a făcut să cadă asupra Lui fărădelegile noastre ale tuturor. Chinuit a fost, dar S-a supus și nu Și-a deschis gura Sa. Ca un miel spre junghiere. S-a adus și ca o oaie fără de glas înaintea celor ce o tund, așa nu și-a deschis gura Sa. Întru smerenia Lui judecata Lui s-a ridicat și neamul Lui cine-L va spune? Că s-a luat de pe pământ viața Lui. Pentru fărădelegile poporului Meu a fost adus spre moarte. Mormântul lui a fost pus lângă cei fărădelege și cu cei făcători de rele, cu toate că nu săvârșise nici o nedreptate și nici o înșelăciune nu fusese în gura Lui. Dar a fost voia Domnului să-L zdrobească prin suferință. Și fiindcă și-a dat viața ca jertfă pentru păcat, va vedea pe urmașii Săi, își va lungi viața și lucrul Domnului în mâna Lui va propăși" (Isaia 53, 1–10).

Iată o descriere ca și cum L-am vedea. Ca și cum Isaia L-a văzut. Și L-a văzut, cu ochii săi profetici. Este o foarte exactă descriere a Săptămânii patimilor, a răstignirii cu cei fărădelege, între tâlhari, și, în același timp, explicația sensului jertfei Lui de bunăvoie pentru păcatele oamenilor. Aici este temeiul teologiei mântuirii prin jertfa lui Hristos, și întreaga teologie a întrupării e redusă aici la esența ei. Fără aceasta, teologia creștină n-ar fi știut să pătrundă sensul adânc al Întrupării care este departe, cu totul departe de *„teologia" politică* a cărturarilor din vremea aceea. Nu e de mirare că și unii dintre apostoli, și mulți din cei care Îl urmau și Îl credeau pe Iisus Mesia, Îl vedeau adesea în lumina tâlcuirii cărturarilor. Cărturarii înșiși au înțeles însă repede că nu este El omul lor! Nu era Mesia cel așteptat de ei. Au fost siguri că Iisus nu putea fi „eliberatorul politic". L-au simțit bine, în privința aceasta.

Așadar, dacă nici cei mai învățați cărturari ai vremii n-au înțeles cum trebuia să fie Mesia și ce urma El să facă, nu e de mirare că nici Apostolii n-au reușit să înțeleagă totul de la început. Nici chiar Petru. Și El se va lepăda de Iisus, tocmai când ar fi avut motivele cele mai puternice să-L recunoască, după descrierea lui Isaia! N-a înțeles nici proorocirea Învierii. De altfel Învierea va fi un fapt atât de extraordinar, încât ei nici n-au putut-o gândi.

Și-acum să urmărim întâmplările de pe drumul Ierusalimului.

Așadar, Iisus le vestise Patimile. Ce credeți că s-a putut întâmpla atunci? Nu Patimile le-au reținut atenția: l-au încălzit cuvintele despre Înviere, pe care au interpretat-o metaforic ca pe o biruință finală, care urma să-L facă împărat. Fiindcă le era imposibil să gândească Învierea ca Înviere reală, în cazul acesta au fost în stare să o gândească metaforic, deși altfel erau impenetrabili la metafore.

În sfârșit! După această convorbire de taină despre suferința care Îl aștepta, doi dintre apostoli, Iacob și Ioan, dintre cei mai apropiați, dintre cei mai iubiți, s-au apropiat de El și, ca niște copii, i-au zis: **„Doamne, poți să ne făgăduiești că ne vei da ce-Ți vom cere?"** Copilărește. Așa cum cer copiii: *„Tată, îmi dai ce-ți cer? Spune da"*. Tot așa au făcut ei cu Mântuitorul. Mântuitorul i-a întrebat: **„Ce voiți să vă fac?" — „Dă-ne ca să ședem unul de-a dreapta Ta și altul de-a stânga Ta, în slava Ta"**.

Imaginați-vă: ce nepotrivire între ceea ce le spusese Mântuitorul, că va pătimi, că va fi dat în mâinile mai marilor, scuipat, batjocorit, omorât, iar ei s-au gândit tocmai atunci să-i ceară demnități. Ar veni cam așa: unul să fie prim-ministru, altul viceprim-ministru! Vor fi fost între ei presupuneri că Mântuitorul, intrând acum în Ierusalim, se va proclama rege, și va avea nevoie de demnitari în jurul Său. Au vrut să li se rezerve cu anticipație să fie unul de-a dreapta și altul de-a stânga. Conveneau chiar să nu se bată pentru primul loc, cel de-a dreapta. Acceptau fiecare pe oricare din cele două!

Mântuitorul le-a replicat: **„Nu știți ce cereți"**. Ca și cum le-ar fi spus: „Vai de capul vostru! Sunteți ca niște copii. Eu vă spun una, și voi Îmi spuneți cu totul și cu totul altceva. N-ați priceput absolut nimic". Și le-a mai zis: **„Puteți oare să beți paharul care-L beau Eu, și să vă botezați cu botezul cu care mă botez Eu?"**

Era vorba de paharul Patimilor și botezul morții. Se vor fi gândit bine cei doi când au răspuns: **„Putem"?** În orice caz, așa au răspuns, și răspunsul lor a fost frumos. De ce? Fiindcă dincolo de marea lor naivitate, într-o clipă s-au declarat de acord să participe la orice I s-ar întâmpla lui Iisus. Dincolo de ambițiile lor omenești, totuși erau gata să pătimească și ei, ceea ce urma să pătimească Iisus.

Că era doar o declarație în necunoștință de cauză, un entuziasm asemănător cu cel al lui Petru, care promisese că nu se va lepă-

da în veac de Iisus, și se lepădase de trei ori, în fața unui slujitor al puterii care nu era nici măcar o căpetenie, se poate. Dar Mântuitorul a fost plăcut impresionat de răspunsul lor. Și le-a făcut atunci o profeție: **„Paharul pe care îl beau Eu, îl veți bea, și cu botezul cu care mă voi boteza Eu, vă veți boteza. Dar a ședea de-a dreapta Mea sau de-a stânga Mea, nu este al Meu a da, ci acelora pentru care s-a gătit"** (Marcu 10, 38–40).

N-a putut să se întindă cu ei la vorbă, să le spună: „Oameni buni, eu nu urmăresc o împărăție pământească, nu urmăresc să devin rege al lui Israel. Nu vă amăgiți unul pe altul. Eu nu urmăresc așa ceva. Nu voi așeza dintre voi demnitari în vreun regat pământesc. Nu voi întemeia așa ceva. Locurile voastre se vor rândui în altă parte, „dincolo". Le va spune altă dată: **„Veți sta pe 12 scaune și veți judeca cele 12 seminții ale lui Israel"**. Acum însă, Mântuitorul n-a socotit să le spună mai mult, și le-a dat doar a înțelege că despre aceasta vor fi învățați mai târziu.

Trebuie să remarcăm această opoziție teribilă între ceea ce le spusese Mântuitorul despre Sine, și între ceea ce gândeau ei. Gândeau foarte, foarte omenește. Cine știe? Poate că fiecare dintre noi am fi fost tentați, gândindu-ne la victoria Mântuitorului, să cerem ca și cei doi, demnități, pentru că unul din instinctele primordiale ale omului, cu care are de luptat, este duhul stăpânirii, de care se vorbește așa de frumos în rugăciunile Bisericii. Să ne amintim de rugăciunea Sfântului Efrem Sirul. Toți avem tendința de a ajunge mari, de a stăpâni, de a fi mai mari peste alții, de a conduce, de a comanda. Ne bântuie duhul stăpânirii, duhul stăpânirii de oameni! Să-i stăpânim pe ceilalți, pe frații noștri, în loc să fim frați cu ei! Mântuitorul a sesizat acest „duh rău" care se strecurase în cei doi. A prins prilejul deci ca să-i cheme la *a doua convorbire de taină*. I-a chemat pe Apostoli mai aproape de Sine și s-a adresat tuturor, nu numai celor doi solicitanți de mărire. E adevărat că cu cei doi fusese blând și nu generalizase, nu trecuse la concluzii care să-i mâhnească. Ba chiar s-a prefăcut că n-a înțeles bine ce vor.

S-a prefăcut a crede că ei au cerut cele două locuri „în slava Sa", adică dincolo, de aceea le-a spus că acolo Tatăl rânduiește locurile. Dar fiindcă toți au asistat la convorbire, și chiar **„s-au mâniat pe Iacov și pe Ioan"** (v. 41) că se înghesuiau în față, s-a hotărât să le dea celor doi și tuturor celorlalți o lecție, rostind în încheiere încă una din acele sentințe ce vor constitui pilonii învățăturii sale și moștenirea Sa cea mai prețioasă.

Le va fi zis: „Voi sunteți cam înflăcărați. Sunteți cam nestăpâniți". De altfel așa și erau, mai ales cei doi, Iacov și Ioan, fiii lui Zevedei, numiți Voanerghes, fiii tunetului, pentru impetuozitatea lor (Marcu 3, 17). Iată, nu cu mult înainte trecuseră printr-un sat. Ceruseră ospitalitate. Satul era însă de samarineni și samarinenii nu se aveau bine cu iudeii. Se respingeau. Nu mâncau din același vas, nu dormeau unii cu alții. Samarinenii nu L-au primit pe Mântuitorul și nici pe ucenici, și atunci aceștia doi, Iacov și Ioan, au spus: **„Doamne, voiești să zicem să se pogoare foc din cer și să-i mistuie, cum a făcut și Ilie?"** De fapt îl îmbiau pe Mântuitorul la această răzbunare, căci la chemarea lor, știau ei, nu s-ar fi coborât nici un foc din cer! Mântuitorul *„i-a certat"*, spunându-le un cuvânt greu: **„Nu știți ai cărui Duh sunteți! Căci Fiul Omului a venit nu ca să piardă sufletele oamenilor, ci ca să le mântuiască"** (Luca 9, 54–56). Hotărârea Sa a fost mai simplă: s-a dus în alt sat! Cei doi încă nu aveau căldura, echilibrul, bunătatea sufletească către care îi va învăța, îi va educa Sf. Duh care se va pogorâ peste ei, și-i va transforma radical.

Așadar, după ce i-a lămurit pe cei doi cu privire la cererea lor — cine știe cât vor fi înțeles! — Mântuitorul i-a adunat din nou pe toți apostolii și le-a spus: **„Știți că cei ce se socotesc părinți ai popoarelor, domnesc peste ele, și cei mai mari ai lor le stăpânesc. Între voi însă, să nu fie așa, ci cel care voiește să fie mai mare între voi, să fie slugă"**. Și continuă: **„Căci și Fiul Omului n-a venit ca să I se slujească, ci ca El să slujească și să-și dea viața răscumpărare pentru mulți"** (Marcu 10, 42–45).

O răsturnare radicală față de ceea ce ceruseră cei doi. Ei ceruseră să stăpânească, El le cerea să slujească. O lecție grea, care întorcea totul pe dos.

Recunoaștem în cuvintele lui Iisus, mai întâi, ecoul cuvintelor lui Isaia: **„Pentru fărădelegile poporului Meu a fost dus spre moarte"**, spusese Domnul prin gura lui Isaia. Iar Iisus spunea acum: **„Fiul Omului a venit să-și dea viața răscumpărare pentru mulți"**. Legătura e vizibilă. Corespondența e perfectă. Iată doctrina răscumpărării confirmată personal de Mântuitorul.

El le-a oferit ucenicilor, și prin ei și nouă, exemplul Său. A proclamat *slujirea* ca lege fundamentală creștină, ca semn al creștinismului adevărat, ca legitimă coborâre din El. *Nu stăpânirea oamenilor, ci slujirea lor.* Aceasta a adus Iisus din tezaurul de principii al Sfintei Treimi. De dincolo.

Nu stăpânirea omului de către om aduce pace și înțelegere. Nu poate fi pace și înțelegere în lume, decât dacă oamenii se slujesc unii pe alții, ca frații. *Acela e mai mare, care slujește cel mai mult.* Cel care se pune în slujba celorlalți: cu cuvântul, cu învățătura, cu fapta, cu orice.

O parabolă spune că în Împărăția Cerurilor nici nu se intră singur. Se zice că un tânăr urcase o scară lungă de la pământ la cer și, când a ajuns acolo a bătut la ușa Raiului. *„Cine e acolo?"*, a întrebat o voce dulce de dincolo. *„Eu"*, răspunse tânărul cu voce tare, încrezător în sine și în performanța sa. *„Cu cine ești?"*, l-a întrebat din nou vocea dinlăuntru. *„Cu nimeni. Sunt singur. Deschideți-mi, vă rog"*. — *„Îmi pare foarte rău"*, răspunse Îngerul care păzea ușa, căci el era interlocutorul dinlăuntru. *„Nu-ți pot deschide, pentru că avem poruncă să nu deschidem celor ce vin aici singuri, fără să aducă pe cineva cu ei, cărora le-au salvat sufletele"*. Și tânărul a trebuit să coboare din nou pe pământ. Acum știa ce are de făcut.

Parabola are bune temeiuri biblice. Se scrie în Epistola Sfântului Iacov: **„Fraților, de se va rătăci cineva din voi de la adevăr, și-I va întoarce cineva, să știe acela, că cel ce a întors pe păcătos de la calea lui greșită, a mântuit suflet de la moarte și a acoperit mulțime de păcate"** (Iacov, 5, 19–20).

Evident, întoarcerea de la *„calea greșită"* nu e aceea înțeleasă de unii sectanți care o interpretează ca schimbare a religiei, a confesiunii, trecere la secta lor. E și aceasta o interpretare răstălmăcită. Adevărata întoarcere e cea de la păcat la virtute, da[illegible] cadrul Bisericii cea *„una, sfântă, sobornicească și apostolească"*.

O altă parabolă care ilustrează ideea slujirii e aceea a *Mâinilor Frumoase*. Tinerele fete ar trebui s-o asculte mai cu atenție.

Singura preocupare a trei fete la vârsta adolescenței era cum să aibă mâini frumoase. Foloseau cele mai scumpe creme și loțiuni și-și pierdeau vreme și bani cu îngrijirea mâinilor.

Într-o zi, când cele trei fete ieșiseră la plimbare și se odihneau într-un parc, de unde pornea un drum în urcuș, li s-a alăturat o altă fată, cam la vârsta măritișului. Aceasta asculta conversația lor despre marea preocupare ce o aveau de a-și păstra mâinile cât mai frumoase și, instinctiv, și-a privit propriile mâini. Erau cam butucănoase, cu bătături din cauza muncii, cu unghiile nu tocmai îngrijite, și nu vopsite și lungi precum erau ale celor trei adolescente. S-au uitat și acestea la mâinile ei și au râs.

În momentul acela a apărut în fața lor o bătrânică, nu prea elegant îmbrăcată, obosită. Le-a rugat pe fete s-o ajute să urce dealul, mai ales că avea și o sacoșă destul de grea în mână. Cele trei grații au strâmbat din nas, s-au uitat la mâinile lor și nici nu s-au gândit să se miște din loc. Cealaltă s-a repezit de îndată, i-a luat sacoșa și a ajutat-o să urce dealul.

Când au ajuns sus, fata cu mâinile urâte și bătrânica s-au oprit și, dintr-odată,

prefăcută în înger, bătrânica a luat mâinile fetei într-ale sale și i-a spus:
Fata mea, cele mai frumoase mâini sunt cele care ajută pe alții!

Și cine n-ar fi de acord cu aceasta? Inutilitatea mâinilor frumoase le fac adesea să fie urâte. Mâinile care nu știu sau nu vor să gătească, să spele, să coase, să mături, să lucreze cu sârg pentru a-și câștiga pâinea zilnică, nu prea sunt mâini iubite, nici în familii, nici în societate. Se pot uneori bucura de admirația unor ocazionali, dar o astfel de admirație e în fond, discret, și o insultă. Evident, avem în vedere excesul și nu îngrijirea corectă care stă bine oricăror mâini, căci îngrijirea corectă nu le scoate din categoria mâinilor slujitoare, a mâinilor gata de sacrificiu și dăruire.

Cineva zicea: atâta vreme cât am două mâini, nu mă tem de nimic și nu mă sperie viața! Iată adevăratul rost al mâinilor!

Intram odată în București și la o răscruce foarte aglomerată, pe o stradă foarte largă, se opriseră tot felul de mașini, mici și mari, camioane și buldozere, deși semnalul era pe verde. Și nimeni nu claxona nervos, cum se întâmplă de obicei în astfel de împrejurări. Ce se întâmplase? Un ofițer de aviație conducea încet o bătrânică, ținând-o de braț, ca s-o treacă strada. Nu era o doamnă de vreo casă mare. Se vedea după îmbrăcăminte. După ce a trecut-o, bătrânica a rămas pe loc, s-a întors spre el și l-a binecuvântat, și a făcut mereu așa, până când ofițerul a trecut strada înapoi, așteptat cu respect de toate mașinile. Sunt sigur că toți cei care au văzut scena, au trăit, cu emoție, un mare moment de smerenie și admirație! Câți facem așa?

Dacă pe oameni îi emoționează astfel de comportări, cum să nu-L emoționeze pe Dumnezeu? Și dacă ne aducem acum aminte de cel care a fost refuzat în Rai pentru că se prezentase singur, iată în aceste două povestiri din urmă exemple de prezentare cu însoțitori. Căci nu numai întoarcerea unui păcătos la credința adevărată ne asigură însoțitori, ci și slujirea aproapelui care ne aduce binecuvântări. Cel singur a fost refuzat și pentru că deși nu va fi fost rău, dacă a ajuns până acolo, va fi fost egoist și indiferent față de alții.

Numai peste câteva zile de la întâmplarea povestită de Evanghelia de azi, Iisus însuși va da apostolilor un exemplu extraordinar, printr-o faptă neașteptată, care aplica principiul pe care Îl proclamase. La *Cina cea de Taină*, se va scula de la masă, se va încinge cu un șervet și va trece pe la fiecare apostol și le va spăla picioarele. Petru, un alt impulsiv ca și fiii tunetului, a încercat să reziste. Dascălul lor făcea gesturi din ce în ce mai ciudate, din ce în ce mai greu de înțeles de mințile lor simple.

Încă o dată se dovedea cât de greu înțelegeau principiile și

sentințele Învățătorului. Le vorbise de slujire. Și repetase învățătura și la *Cina cea de Taină* (Luca 22, 25–27). Acum trecea chiar la o probă practică. Petru n-a înțeles. S-a ales cu o mustrare de care nu va fi fost prea bucuros: **„Ceea ce fac Eu, tu nu știi acum, dar după aceasta vei pricepe"**. Și i-a mai spus, speriindu-l: **„De nu te voi spăla, n-ai parte de Mine"** (Ioan 13, 7 8). E de presupus că nici ceilalți n-au înțeles, dar Petru s-a repezit înaintea tuturor cu protestul. I-a scutit pe ceilalți de o amenințare asemănătoare!

Iisus a vrut să spună prin faptă, lor și nouă, că toți cei care se prevalează de numele Său, care vin în numele Său, trebuie să facă precum a făcut El. Petru a înțeles și a spus: **„Doamne, dacă e vorba de așa, atunci (spală-mi) și mâinile și picioarele și capul"**. Nu va fi înțeles sensul spălării, dar a înțeles că trebuia să se supună. Că așa se cădea.

Așa s-a proclamat în locul duhului stăpânirii, duhul smereniei, duhul frăției, pentru că numai așa se poate instaura în sufletele oamenilor, în relațiile dintre oameni, liniște, frățietate.

*

Acestea sunt cele două *convorbiri de taină*. Le-am numit *de taină*, nu pentru că ar fi fost secrete, ci pentru că au dezvăluit tainele propovăduirii și misiunii lui Iisus în lume: jertfa Sa pentru răscumpărarea lumii. Au fost de față apostolii și, în jur, toată mulțimea care-L urma pe Iisus spre Ierusalim.

A pornit spre Ierusalim cu sufletul întristat. Întristat pentru cele ce aveau să se întâmple. Pentru că era Dumnezeu, dar și om. Trăia ca om toate suferințele, așa cum va trăi realmente toate durerile, toate împunsăturile, toate loviturile, răstignirea și moartea.

A plecat spre Ierusalim trist și, într-un fel, a plecat spre Ierusalim singur. Cei care Îl înconjurau, chiar apostolii de lângă El, erau și nu erau cu El, fiindcă nu-L înțelegeau. Tot așa cum nu-L vor înțelege nici în duminica viitoare, când îl vor primi în Ierusalim și vor striga: „*Osana, Fiul lui David*", primindu-L ca pe un rege pământesc. Fiindcă dacă El i-a învățat pe alții să se lepede de „duhul stăpânirii", El cel dintâi a dat exemplu, venind nu ca un stăpân, ci ca un slujitor.

Aceasta este marea taină a lui Dumnezeu. A venit să pătimească răstignire și moarte pentru păcatele noastre. Este marea taină a lui Dumnezeu cu lumea. Această mare taină își va găsi

dezlegarea în momentul Învierii, atunci când viața va birui moartea. Iisus va da, în cele din urmă, sens limpede venirii Lui din lumea de dincolo, printre oameni, va da sens și întregului proces al vieții și al activității Sale în cei trei ani și jumătate cât a petrecut pe pământ.

Evangheliștii, scriind despre acestea, ne fac și pe noi părtași la aceste două convorbiri de taină, invitându-ne, în primul rând prin cea dintâi, să fim deschiși pentru ceea ce urmează până în momentul Învierii, să urmărim altfel decât contemporanii Lui evenimentele, ca unii care știm, și ca unii care înțelegem ceea ce se petrece și, în al doilea rând, să ne socotim părtași la cea de-a doua convorbire de taină cu privire la „duhul stăpânirii", din care să reținem acest cuvânt extraordinar al Mântuitorului: **„Între voi să nu fie așa; ci cel ce voiește să fie mai mare între voi, să fie slujitorul vostru, iar cel ce voiește să fie întâiul între voi, să fie rob tuturor"**. Precum a fost El!

Duminica Slăbănogului a IV-a după Paști

UȘOR DE ZIS, DAR NU DE CĂTRE ORICINE

Auzind că Iisus se află în Capernaum, mulțimile L-au înconjurat pe dată, năvălind peste Dânsul ca să-L vadă, ca să-L audă, să asiste la vreo minune. N-au putut intra toți în casa în care se afla. Au umplut curtea, au blocat ușile, și-au căutat locurile în dreptul ferestrelor, ca să-L audă în timp ce **„grăia cuvântul lui Dumnezeu"**.

Știindu-l făcător de minuni, au apărut pe dată patru inși ducând pe o targă un slăbănog, un om paralizat.

„Intrând în corabie, Iisus a trecut și a venit în cetatea Sa. Și iată, I-au adus un slăbănog, zăcând pe pat. Și Iisus văzând vredința lor, a zis slăbănogului: Îndrăznește, fiule! Iertate sunt păcatele tale! Dar unii dintre cărturari ziceau în sine: Acesta hulește. Și Iisus, știind gândurile lor, le-a zis: Pentru ce cugetați rele în inimile voastre? Căci ce este mai lesne a zice: Iertate sunt păcatele tale, sau a zice: Scoală-te și umblă? Dar ca să știți că putere are Fiul Omului pe pământ a ierta păcatele, a zis slăbănogului: Scoală-te, ia-ți patul și mergi la casa ta. Și, sculându-se, s-a dus la casa sa. Iar mulțimile, văzând acestea, s-au înspăimântat și au slăvit pe Dumnezeu Cel care dă oamenilor asemenea putere".

Nu era un lucru neobișnuit. Toți, peste tot, auziseră despre Mântuitorul. Îl știau că tămăduiește bolnavii și, când auzeau că a venit în părțile lor, căutau să profite din plin. De data aceasta vedem cum patru inși generoși se luptau să-și facă loc să ajungă la

---

Cuvânt rostit în catedrala din Sibiu, în anul 1985.

El cu un slăbănog. Aveau speranța că va fi vindecat. Au încercat să intre pe ușă. N-au putut. Casa va fi avut o scară exterioară, cum au multe case din Orient, care urca spre acoperișul drept ca o terasă. Așa sunt acoperișurile în părțile acelea, fiindcă e foarte cald și oamenii ies pe acoperiș să se răcorească. Nu se tem nici de ploi, nici de frig. Văzând cei patru că nu vor putea intra pe ușă, au urcat pe scara exterioară, cu bolnav cu tot, pe care apoi l-au strecurat înăuntru prin ușa de deasupra care intra în locuință. Ba chiar au spart-o, ca s-o mărească și să poată coborî cu bolnav cu tot. Era o șansă pe care nu voiau s-o piardă și erau hotărâți să nu se împiedice de nimic.

E de presupus că, din primul moment, Mântuitorul a fost mai impresionat de fapta celor patru, decât de bolnavul însuși, pentru că **„văzând credința lor"**, a celor patru, i-a zis bolnavului: **„Fiule, ți se iartă păcatele"**. Ca de obicei, în jurul Mântuitorului se aduna multă lume simplă, dar erau întotdeauna prezenți și cărturarii. Aceștia, fie că doreau să-I audă cuvântul, fie că urmăreau să-L încurce în cuvânt, mai mult voiau să-L ispitească, decât să învețe de la Dânsul. Auzind ei ce i-a zis slăbănogului, **„au gândit în inima lor"**: **„De ce grăiește acesta hule? Cine poate să ierte păcatele, decât numai Dumnezeu?"**

Evanghelistul ne informează că Mântuitorul le-a cunoscut gândurile și le-a răspuns cu grai tare: **„Pentru ce cugetați acestea în inimile voastre? Ce este mai ușor? A zice paralizatului ți se iartă păcatele? Sau a zice: Scoală, ia-ți patul tău și umblă?"**

N-a așteptat răspunsul lor, ci le-a arătat pe loc că amândouă erau în puterea Sa și că erau legate una de alta. Ceea ce a urmat a vrut să arate tocmai această legătură și faptul că paralizia era urmarea păcatelor. Le-a zis: **„Ca să știți că Fiul Omului are puterea de a ierta pe pământ păcatele"**, iată ce voi face. Și ce a făcut? S-a adresat celui paralizat: **„Ție îți grăiesc: scoală, ridică-ți patul și mergi la casa ta"**.

O alcătuire corectă a frazei ar fi trebuit să sune altfel, și anume: Ca să știți că Fiul Omului are puterea de a ierta pe pământ păcatele, voi zice slăbănogului: ți se iartă păcatele! Faptul că a vorbit altfel, nu e o greșeală de exprimare, ci o intenționată motivare a vindecării, de iertarea păcatelor. Înlăturând cauza, a obținut efectul, adică sănătatea, însănătoșirea.

Omul s-a ridicat, și-a luat patul și a ieșit, de data aceasta pe ușă, în văzul mulțimii. Îl vor fi aclamat. L-au aclamat, probabil, și

pe Iisus, văzând încă o minune care s-a făcut în fața ochilor lor. Cel care intrase pe targă, ieșea pe picioarele lui, și și ducea singur targa. Toți se mirau și preamăreau pe Dumnezeu, pentru că nimeni nu mai făcuse asemenea lucruri în Israel!

Aceasta este întâmplarea. E o povestire limpede, clară, fără părți care să ceară clarificări. Totuși, să încercăm s-o repovestim, căutându-i tâlcurile mai adânci, de pildă, motivele pentru care Iisus a făcut această minune, ca și motivele pentru care Evanghelistul a păstrat-o în memoria sa.

Fiind vorba de un slăbănog, adus la Iisus de patru oameni, pe o targă, ne întâlnim dintr-o dată cu elementul pe care Mântuitorul îl va fi apreciat în mod deosebit: *generozitatea celor patru*, dăruirea lor, slujirea lor. Cei patru nu s-au gândit la dânșii, la vreun interes al lor, nu s-au gândit să se înghesuie odată cu ceilalți ca să fie cât mai aproape de Mântuitorul, să-L audă ce spune și să vadă ce face. Nu s-au dus să ceară ceva pentru ei. Dovedindu-se sensibili la suferința altuia, l-au luat pe acela și l-au dus la Mântuitorul ca să-l vindece. Nu s-au descurajat când a văzut mulțimea și, când și-au dat seama că nu vor putea ajunge până la El, au urcat pe casă și și-au coborât bolnavul pe acolo, numai ca să fie văzut de Cel în a cărui putere credeau. Fapta lor a fost o faptă pentru altul.

Se zice că marelui predicator Spurgeon cineva i-a lăsat prin testament zece mii de dolari. Nu era o sumă mică și el nu era bogat. Trăia din salariul său de preot de parohie. A doua zi s-a dus la notarul care era executor al testamentului și l-a rugat să facă în așa fel, încât toată suma să fie distribuită săracilor din parohie. I-a dat și în scris hotărârea sa. De la notar a plecat în parohie să și viziteze bolnavii.

Vestea s-a auzit în aceeași zi. A făcut bună impresie. Dar caracterizarea gestului a făcut-o cel mai bine unul din parohienii săi care a zis: *E mare predicator domnul Spurgeon, dar fapta aceasta e cea mai bună predică a sa!*

Inteligentă și adevărată remarcă. Fapta întrece pe departe cuvintele. Mulți dintre predicatorii noștri ar trebui să cunoască această întâmplare și să rostească astfel de predici bune ori de câte ori au prilejul. Și prilejuri vin. Nu numai din moșteniri, ci și din tot ceea ce ne prisosește.

Mântuitorul a fost sensibil la fapta celor patru care l-au adus pe slăbănog. De aceea a și spus: **„Văzând credința lor"**, a zis slăbănogului ceea ce am văzut că i-a zis, vindecându-l. A ascultat rugăciunea lor. Încă o dată ni se atestă *marea valoare a rugăciunilor pentru alții*. Ea e dovada sentimentului de comuniune, de

frățietate, de răspundere a unora pentru alții. Căci nu trăim izolați în lume și nu ne suntem suficienți. Nici n-am putea trăi singuri. Cum ar putea exista o societate alcătuită numai din indivizi izolați? Nu se poate. Toți ne suntem îndatorați unii altora.

Câte nu datorăm altora? Ne cresc părinții, ne învață învățătorii și profesorii, avem pâine pentru că o muncesc țăranii la câmp, și alții o pregătesc în brutării, după ce alții au transportat grâul. Avem haine pentru că unii fabrică stofe, și alții le cos ș.a.m.d. De aceea suntem și noi îndatorați cu munca noastră pentru alții. Cu munca și cu rugăciunea, și cu ajutorul. Aceasta e și învățătura Mântuitorului. Când a predat ucenicilor cum trebuie să se roage, le-a spus să zică: **„Tatăl nostru"**, nu **„Tatăl meu!"** Și în biserici zicem: **„Domnului să ne rugăm"**, la plural. Rugăciunile Bisericii sunt, de cele mai multe ori, la plural.

Și de data aceasta Mântuitorul a arătat cât de mult aprecia ceea ce fac oamenii unii pentru alții. Până și credința pentru alții e luată în considerare. De aici și rolul important al rugăciunilor Bisericii pentru obștea din jurul ei.

Iată însă și un al doilea lucru foarte important, pe care trebuie să-l reținem: i-a zis slăbănogului: **„ia-ți patul tău și umblă"**, dar mai întâi l-a iertat de păcate. Și încă ceva: a văzut credința **„lor"**, dar a iertat păcatele **„lui"**. Parcă mi-ar fi plăcut mult dacă Mântuitorul le-ar fi spus aceleași cuvinte de iertare și a păcatelor lor, și celor patru. Pentru fapta lor meritau toată lauda și meritau să li se facă și lor o favoare. Evanghelistul nu notează acest lucru, dar trebuie să înțelegem că Mântuitorul le-a iertat și lor păcatele, în momentul în care le-a apreciat credința, și în momentul în care pentru credința *lor* s-a întors către paralitic și i-a iertat păcatele.

Să mai luăm în considerare ceva. Paraliticul nu venise pentru a i se ierta păcatele. Așa gândea el. Nu la păcate se gândea, ci s-a lăsat adus cu speranța că Iisus îl va face să se ridice pe picioare, îi va da din nou vlagă mușchilor, putere corpului să se țină drept și să meargă. De ce totuși i-a spus mai întâi: **„Iertate să-ți fie păcatele"?** Pentru că Mântuitorul a știut că mai întâi trebuie să vindece cauza bolii lui, chiar dacă el însuși nu și-o cunoștea, deși nu știm exact dacă în conștiință nu se va fi gândit și el la cauză. Naratorul nu ne spune. Ceea ce ne spune e că iertarea i s-a dat pe baza *„credinței lor"*, a celor care l-au adus. Faptele, păcatele avute în vedere erau însă ale lui, ale slăbănogului.

Să mai remarcăm deci și faptul că în cazul acesta, boala era

datorată unor păcate, unor greşeli ale lui, făcute mai de mult, când va fi fost întreg, când va fi fost valid. Mântuitorul a ştiut deci că mai întâi trebuie să vindece, prin iertare, faptele care i-au cauzat boala şi care mai erau încă în fătura lui ca un rău lăuntric, ca un microb, sau virus viu şi activ. Iată de ce pe aceştia trebuia mai întâi să-i anihileze. Şi a făcut-o prin acele cuvinte care i-au uimit pe ascultători: **„ţi se iartă păcatele!"**

Nimeni n-ar fi gândit că trebuia început prin aceasta. Şi nimeni n-a gândit că în aceste cuvinte era ascunsă vindecarea. De aceea cărturarii s-au şi scandalizat. În primul moment nici n-au înţeles legătura între aceste cuvinte şi boala omului din faţa lor. Oprindu-se doar la cuvinte şi crezând că au fost spuse numai ca să-i impresioneze pe ei, dar că nu vor fi urmate de nimic altceva, I le-au imputat în gândul lor lui Iisus, acuzându-L de hulă împotriva lui Dumnezeu.

Iisus trebuia să mai facă o minune: să-i vindece şi pe ei de orbirea lor sufletească! De aceea şi-a continuat acţiunea de vindecare cu slăbănogul, dar şi cu ei. Le-a dat şi lor o lecţie dintre cele mai importante. De fapt amintirea faptei acesteia ne-a fost păstrată de evanghelişti până în ziua de astăzi, nu numai pentru a ne relata întâmplarea cu paraliticul, ci şi pentru lecţia pe care a dat-o cărturarilor prezenţi la minune. Lecţia ne-o dă şi nouă peste veacuri, şi o va da tuturor oamenilor, în veacul veacului.

E o lecţie de logică. E o lecţie despre modul cum trebuie să gândim corect despre Dumnezeu, despre Iisus Hristos şi despre viaţa noastră pe pământ. Mântuitorul s-a străduit întotdeauna să arate că toată învăţătura Lui despre Dumnezeu, despre Sine şi despre oameni, se înscrie în canoanele gândirii celei mai adevărate, în canoanele gândirii logice. Şi de data aceasta discuţia pe care o poartă cu învăţaţii vremii e un fel de demonstraţie logică.

Să ne aducem aminte. Cărturarii au gândit în sinea lor: cum poate acesta să săvârşească o astfel de blasfemie, încât să zică: **„Fiule, iertate îţi sunt păcatele"**, când nimeni nu putea ierta păcatele, decât numai Dumnezeu? Aşa fusese până atunci. Abia Mântuitorul, prin *Legea nouă*, va da putere Apostolilor şi, prin Apostoli, episcopilor şi preoţilor să ierte şi ei păcatele în numele Său, când va zice: **„Cărora veţi ierta păcatele, vor fi iertate, şi cărora le veţi ţine, vor fi ţinute"** (Ioan 20, 22–23). Dar până atunci, în Vechiul Testament, o astfel de dezlegare nu exista. Nu exista şi nu se practica. Iertarea era rezervată numai şi numai lui Dumnezeu.

Mântuitorul a sesizat gândurile lor. Și i-a întrebat: **„Pentru ce gândiți acestea în inimile voastre?"** Nu cred că le-a pus întrebarea cu supărare. Cred că le-a pus-o fiindcă trebuia să le-o pună, dar îi înțelegea foarte bine. Trebuia să le-o pună, ca să-i lămurească, să le predea o învățătură nouă. Ei gândiseră cum trebuie, și se aflau între limitele Legii vechi, apărați de ea. De altfel, Mântuitorul nu va contrazice Legea și nici pe ei. În fapt o va confirma. Da, Dumnezeu singur iartă, i-a lăsat Iisus să înțeleagă. Avea chiar interesul ca ei să rămână la credința că numai Dumnezeu poate ierta. De aceea nu i-a contrazis. Ba chiar s-ar fi putut crede că le zice: Aveți dreptate. Dar dacă eu sunt Dumnezeu? Sau: dar dacă eu vă voi proba prin ceva că pot face ceea ce poate face numai Dumnezeu? Aceasta va voi a le spune prin ceea ce urmează, lăsându-i să deducă cine era El, din demonstrația Sa logică.

Așadar, în acest caz, cărturarii aveau dreptate. Noi ne-am obișnuit ca ori de câte ori citim sau auzim Evanghelia, și ni se vorbește despre cărturari și farisei, să credem că niciodată nu aveau dreptate. Uneori aveau. În acest caz aveau dreptate. Mântuitorul i-a înfruntat blând, ca să-i corecteze și să-i învețe că, odată cu El, dreptatea trebuia revizuită, trebuia pusă într-un nou context, ca să poată rămânea în continuare dreptate. Trebuia să-i facă să înțeleagă că intervenise în lumea și în gândirea omenească, ceva nou.

Într-adevăr, *Legea* nu dădea nimănui dreptul de a ierta păcatele.

Cel care ierta era întotdeauna Dumnezeu. Știm din convorbirea lui Avraam cu Dumnezeu, cu privire la Sodoma și Gomora (Fac. 18). Toate cererile de iertare se făceau direct lui Dumnezeu (Ieșire 32, 32, 34, 37; II Sam. 12, 13; 24, 20; Ps. 15, 18; 65, 3; 79, 9; Isaia 55, 7; Iezechil 16, 63 ș.a.). Nimeni nu avea mandat de la Dumnezeu să ierte. Mântuitorul știa acest lucru. Era deci momentul cel mai propice pentru a-i învăța că, *dacă El ierta, era Dumnezeu.* Și iată metoda pe care a urmat-o: După ce i-a întrebat: **„Pentru ce cugetați aceasta în inimile voastre?"** — și-a continuat întrebarea într-un chip aproape nefiresc, neobișnuit într-o conversație previzibilă. Le-a pus, în stilul său concis, și aparent fără legătură cu tema discuției, o întrebare la care cărturarii nu se așteptaseră, și pe care probabil în primul moment n-au înțeles-o: **„ce este mai ușor a zice: ți se iartă păcatele, sau ia-ți patul tău și umblă?"**

Două întrebări ciudate și neașteptate. De ce? Fiindcă după mintea lor, și de ce să nu recunoaștem, și după a noastră, cele două

întrebări nu se legau între ele, ca să poată fi comparate. La fiecare în parte se putea răspunde, dar nu comparându-le. A zice: **„Iertate îți sunt păcatele"** era cu totul altceva decât a zice: **„Ia-ți patul tău și umblă"**, *pentru că aceasta din urmă, deși putea fi zisă, dacă nu* era urmată de vindecare pe loc, rămânea o zicere goală de sens.

Dacă simplificăm, putem spune că e ușor a zice: **„Iertate îți sunt păcatele"**, pentru că aceasta nu se poate controla. A doua însă e controlabilă, pe loc. Zicând cuiva: **„Ia-ți patul și umblă"**, e controlabil imediat. Se ridică sau nu se ridică!

Cărturarii n-au răspuns la această întrebare. Au fost și de data aceasta corecți. Nu aveau ce răspunde. Ar fi trebuit să spună: Nici una din cele două propozițiuni nu e ușor *„de zis"*, pentru că pe amândouă le poate zice numai Dumnezeu, pentru că numai El le poate și împlini. Dar aceasta o spuseseră deja înainte.

În loc de orice altceva, fără să mai socotească necesară continuarea discuției teoretice, Mântuitorul s-a întors către ei și le-a spus: **„Ca să știți însă că Fiul Omului are putere pe pământ a ierta păcatele"**, vă voi oferi o dovadă: Și adresându-se slăbănogului i-a zis: **„Ție îți grăiesc: scoală-te, ridică-ți patul și mergi la casa ta"**. Aceste cuvinte erau controlabile. Nu mai era ca atunci când zisese **„Iertate îți sunt păcatele"**. Păcatele nu se vedeau, dacă au rămas sau s-au șters. Acum era controlabil: se va ridica, sau nu se va ridica slăbănogul? Slăbănogul s-a ridicat. Slăbănogul a simțit din nou forța în mușchii săi, în corpul său, și-a simțit corpul restabilit, vindecat, înnoit, s-a ridicat, a ieșit afară uluit de ceea ce i se întâmplase, învăluit în entuziasm, încât l-a văzut toată lumea, și **„slăveau toți pe Dumnezeu"**.

Singura reacție a mulțimii care a asistat la minune, poate chiar și a cărturarilor, a fost aceea de supunere la eveniment, prin singurul comentariu care s-ar mai fi putut face: **„Niciodată n-am văzut asemenea lucruri!"**

Noi să ne mai oprim totuși asupra câtorva detalii. În primul rând să observăm cum s-a introdus Mântuitorul când s-a adresat cărturarilor: **„Ca să știți că Fiul Omului are putere pe pământ a ierta păcatele"**. Deci, ceea ce urma, se făcea *pentru ei*, pentru a-i informa despre El, pentru a-i face *să știe*. Și cum i-a făcut să știe? Vindecând pe paralitic *în fața lor*.

Prin vindecare și-a justificat dreptul de a ierta păcatele. Era ca și cum le-ar fi zis: Vedeți, dacă am putut să vindec pe acest slăbănog, înseamnă că am avut dreptul să zic și: **„iertate îți sunt**

păcatele". E logic? Desigur. E o probă prin fapte. Mântuitorul niciodată n-a ezitat să-şi probeze afirmaţiile prin fapte. Să ne amintim: după Înviere s-a lăsat pipăit de Toma: **„Puneţi degetele tale în coasta Mea şi în mâinile Mele, şi vezi urmele cuielor şi rănilor şi convinge-te că Eu sunt"**. L-a lăsat să se convingă prin fapte. Aşa procedează şi acum cu cărturarii: îi convinge prin faptă că avea dreptul să ierte păcatele. De aici va veni şi concluzia ultimă, aceea care, de fapt, Îl interesa cel mai mult pe Iisus Hristos, atât pentru contemporani, cât şi pentru a fi transmisă viitorimii.

Să revenim la întrebarea din gând a cărturarilor: Cum de iartă Acesta păcatele, când aşa ceva nu are dreptul să facă decât Dumnezeu? Dacă numai Dumnezeu avea dreptul de a ierta păcatele, şi dacă Iisus a iertat şi El păcatele şi a demonstrat prin vindecarea slăbănogului că putea face o minune vizibilă, pentru ei chiar mai mare decât aceea a iertării păcatelor, însemna că era Dumnezeu!

Aceasta era lecţia pe care a vrut s-o dea cărturarilor şi celorlalţi de faţă. Să le demonstreze printr-un argument material, controlat de ei, cu ochii lor, că era Dumnezeu. *„Dacă e adevărat, cum spuneaţi voi şi cum spune Scriptura, că numai Dumnezeu are dreptul să ierte păcatele, atunci iată Eu am făcut aşa ceva în faţa voastră. Înseamnă că trebuie să recunoaşteţi că sunt Dumnezeu sau că, oricum, sunt de la Dumnezeu. Altfel cum aş fi putut face minunea? Chiar voi aţi spus că numai Dumnezeu poate face anumite lucruri"*.

Ne aflăm deci în faţa unei demonstraţii logice. Ea vine anume să ne pregătească sufleteşte pentru marea demonstraţie pe care Mântuitorul ne-o va face la capătul acestei perioade a postului: Învierea Sa din morţi.

Evanghelistul spune că mulţimea **„slăvea pe Dumnezeu"**, după ce l-a văzut pe paralitic umblând şi bucurându-se din nou de viaţă. Să fie şi pentru noi, auzind această întâmplare, un prilej de a slăvi pe Dumnezeu.

Mai târziu, aşa cum am mai spus chiar astăzi în vorbirea noastră, completând Vechiul Testament cu o învăţătură nouă, Iisus va da apostolilor şi printr-ânşii şi urmaşilor lor, episcopilor şi preoţilor, puterea de a ierta în numele lui Dumnezeu, pentru a face înţeleasă, vizibilă, ştiută, iertarea care, înainte, rămânea cunoscută numai lui Dumnezeu sau celor cărora le-o descoperea El.

Dar despre aceasta vom vorbi altă dată în chip special.

Se poate folosi a II a sau a III-a zi de Paşti

DUMNEZEU ESTE VIAŢA. VIAŢA ESTE DE LA DUMNEZEU

(I Ioan I, 1–4)

Epistola I-a a Sfântului Ioan, ca şi Evanghelia sa, foloseşte un stil metaforic şi conţinutul ei este profund, teoretic, în mare măsură abstract, parcă ar fi adresată nu unor credincioşi de rând, ci unor intelectuali rafinaţi, obişnuiţi cu o gândire în care termenii tehnici sunt socotiţi cunoscuţi. Epistola, ca şi Evanghelia, probează că creştinismul n-a venit să limiteze capacităţile minţii omeneşti, ci, dimpotrivă, să le stimuleze şi să le folosească în gradul cel mai înalt.

Sfântul Ioan defineşte în această Epistolă pe Dumnezeu prin două metafore: „Dumnezeu este **lumină**" (I Ioan 1, 5) şi „Dumnezeu este **iubire**" (4, 8). Dar înainte de aceasta, spre a nu se crede cumva că e vorba de definiţii panteiste, el îl descrie ca **viaţă**, personalizându-L. Dumnezeu este persoană. Este Cineva care *există* ca atare, cu care se poate deci dialoga, care gândeşte, simte şi comunică. Despre Acesta scrie Sfântul Ioan că e **„Cel ce este de la început"** (I Ioan 2, 13) şi precizează că e vorba de Tatăl (I Ioan 2, 13).

Dar Tatăl n-a fost niciodată singur. Geniala definiţie a raportului dintre Tatăl şi Fiul din cap. I al Evangheliei Sale e prezentată aproape în aceiaşi termeni şi în întâia epistolă: **„La început era Cuvântul şi Cuvântul era la Dumnezeu şi Dumnezeu era Cuvântul"**, din Evanghelie, capătă în Epistola I-a următoarea formă: **„Ce era de la început, ce am auzit, ce am văzut cu ochii noştri, ce am privit şi mâinile noastre au pipăit despre Cuvântul vieţii aceea vă vestim. Şi Viaţa s-a arătat şi am văzut-o şi mărturisim şi vă vestim Viaţa de veci, care era la Tatăl şi**

s-a arătat nouă" (I Ioan 1, 1–2). Așa cum în Evanghelie spusese: **„Și Cuvântul trup s-a făcut și a locuit printre noi"** (1, 14), și aici precizează că ei, contemporanii evenimentului. **„L-au văzut, L-au pipăit"**. În Epistolă însă Apostolul arată că El, Iisus, **„s-a arătat"** ca **„viață"**, și nu ca orice fel de viață, ci nemuritoare, veșnică.

Dacă privim cu un minimum de atenție textul din epistolă, vedem că Sfântul Ioan avea în vedere acea viață care trecuse prin moarte și biruise moartea, căci pomenește de **„pipăirea cu mâinile"**, fără îndoială având în gând întâmplarea cu Toma de după Înviere.

Iisus s-a manifestat ca viață, fiindcă *„exista de la început"*, fiindcă era izvorul vieții, a vieții de care ne împărtășim și noi. Prin aceasta **„împărtășirea noastră este cu Tatăl și cu Fiul Său Iisus Hristos"** (I Ioan 1, 3). Spre a nu rămâne cineva cu ideea că ar fi vorba doar de o Doime, deoarece el era preocupat aici să precizeze raporturile dintre Tatăl și Fiul, Sfântul Ioan afirmă în mod expres, după ce definește pe Duhul ca fiind **„adevărul": „Trei sunt care mărturisesc în cer: Tatăl, Cuvântul și Sfântul Duh și acești trei Una sunt"** (Ioan 5, 7).

Textul ioanic din această pericopă precizează deofiinţimea Fiului cu Tatăl și faptul că împreună sunt *viață* și că, prin urmare, orice viață de aici vine: **„Dumnezeu ne-a dat viață veșnică"** (I Ioan 5, 11), spune Sf. Ioan cuvânt cu cuvânt, fiindcă odată primită, viața este nemuritoare, aici și apoi dincolo.

Problema apariției vieții nu și-a găsit încă o altă explicație coherentă, în afara celei teologice. Se fac afirmații despre unele posibilități de apariție în alt mod decât cel prin creație, dar toate sunt presupuneri și sunt puse în condiții de durată practic neverificabile. Iată ce scrie savantul François Jacob (*La logique du vivant*, 1970, p.329–330): *„Timpul și aritmetica se opun faptului că evoluția s-ar datora exclusiv unei succesiuni de microevenimente, a unor mutații survenind fiecare la întâmplare. Ca să extragem dintr-o ruletă, una după alta, subunitate cu subunitate, fiecare din cele vreo sută de mii de lanțuri proteice care pot alcătui corpul unui mamifer, trebuie un timp care depășește cu mult durata atribuită sistemului solar"* (la Alfred Kastler, *Această stranie materie*, Ed. politică, București, 1982, p.238–239). Mai precis e chiar fizicianul Alfred Kastler: *„Nu există nici o nădejde să se explice apariția vieții și evoluția sa doar prin singurul joc al*

forțelor hazardului. Alte forțe intervin aici" (p.239). Dintr-o astfel de gândire generală, Kastler ajunge la ideea de *cauză* și *finalitate* și, evident, la aceea de *program*. Ori, programul cere programator. „*Dacă observația răbdătoare a faptelor biologice impune minții ideea că un organ al unei ființe vii — ochiul sau stomacul — se află aici pentru a îndeplini o funcție, pentru a sluji un scop, de ce să se respingă această idee și să se refuze a se vorbi de finalitate?... În fond voi merge chiar până la a spune că nu este rațional să recunoaștem existența unui „proiect" sau "program" în faptele lumii fizice neînsufletite*" (p.240).

Savantul Steven Weinberg, într-o carte de îndrăzneață analiză și descriere a „*Primelor trei minute ale universului*" (Buc. 1984), își declară o anumită competență numai până la prima secundă, când a avut loc „*marea explozie inițială*" (Big Bang). Mai înainte de aceasta nici prin calcule nu se poate merge. Și chiar și la aceasta „*nimeni nu era acolo ca să vadă*" (p. 163), iar o repetiție nu mai e posibilă în nici un laborator.

Noi credem, așadar, și nu ne simțim contrazișI de fapte sau de raționamente care ne-ar putea proba contrariul, că viața vine de la Dumnezeu. Nimeni până azi, pe altă cale, n-a putut trece de presupuneri, deși oamenii de știință au dorit întotdeauna să afle *cum a fost*, încercând să găsească un răspuns care, eventual, să fie altul decât cel religios. Onești, ei descriu faptele și granița până la care pot merge, chiar dacă nu trag concluzii care s-ar impune dacă nu pe cale pozitivă, măcar prin absența răspunsului pozitiv despre autoapariția vieții. Ei spun de obicei: „deocamdată" am ajuns aici. În rest, să mai așteptăm. Foarte bine că pot aștepta. Credincioșii nu pot aștepta, nici nu vor să aștepte. Ei, dincolo de credința pe care o au de la început, trag concluzii și din faptul că ea nu le este contrazisă, chiar dacă nu e afirmată de rațiune și de știință. Adesea, unii dintre oamenii de știință, ca și filosofii, își irosesc vieți întregi ca să găsească posibilități și căi de a ocoli răspunsurile simple. Vezi tomuri imense în care tot efortul pare a fi îndreptat spre a complica, a ascunde, a întrebuința analogii sau concepte fără sens în ele însile, numai ca să nu se pronunțe cu privire la întrebările simple. Își sofisticheză sistemele și le încifrează sub denumiri ca *Sine, Ființă, Metafizică* etc. și, în cele din urmă, nu răspund nici măcar la întrebarea cea mai simplă a unei bunici de la țară.

Cu toate acestea, credincioșii încearcă să citească și aceste texte, obscure cu bună știință, și să scoată și din ele cât se poate

pentru a-și hrăni sufletele avide de cunoaștere. Căci credinciosul nu e neapărat unul care știe tot și care nu mai are nevoie de nimic. El știe în mare ceea ce îl salvează de la anarhia de gând și de simțire și, mai ales, de la anarhia morală, dar are mereu nevoie de tot mai multă știință, de tot mai largă cunoaștere, ca să se împlinească, să-și confirme și să-și adauge ceea ce știe prin credință. Are dreptate un cercetător al religiei care spune: *„Nu e deloc obligatoriu ca propovăduitorii dogmelor religioase, filosofii de orientare mistică, ori chiar simplii credincioși să fie ignoranți în problemele științei. Dimpotrivă, mulți dintre ei s-au aflat pe culmile științei și culturii epocii lor. Nici teologii din zilele noastre nu încearcă să conteste cuceririle fundamentale ale științei. Ei se străduiesc să implice știința în susținerea cuncepțiilor religioase, bazându-se pentru aceasta pe unele particularități ale procesului de cunoaștere"* (V.N. Serdakov, *Iluzia binelui. Valorile morale și credința religioasă*, trad. Elena-Maria Florescu, Cuv. înainte și controlul traducerii Octavian Chețan, Ed. politică, București, 1988, p.35).

Așadar, după credința noastră, *Viața* vine de la Dumnezeu. Dumnezeu este autorul nu numai al vieții, ci și al lumii. Tot pornind de la judecăți logice, creștinii au inventat raționamente de tipul parabolei, despre care cu greu ar accepta că nu sunt elocvente.

Se zice, de pildă, că doi profesori, buni prieteni, aveau o dispută aprinsă despre originea universului. Unul susținea că universul a apărut de la sine, dintr-o materie preexistentă care s-a organizat încetul cu încetul, fără să fie creată de *nimeni*. Celălalt susținea că a fost creat de Dumnezeu, deoarece nimic preexistent nu se justifică logic și nici organizarea datorată hazardului nu poate duce la forme logice, coherente. Ca ceva să existe, trebuie să aibă un creator. Din nimic nu poate apare nimic. Nici un obiect nu se poate mișca de la A la B fără să fie mișcat de Cineva. Dar celălalt nu putea accepta aceste lucruri, deoarece, spunea, nu pot fi demonstrate experimental. Sunt doar afirmații teoretice.

Trecând în bibliotecă, gazda i-a scos din raft o carte prețioasă. „Cine a scris-o?", a întrebat profesorul vizitator. „Nimeni", a răspuns gazda. „Colega să fim serioși!" — „Dar sunt foarte serios. Aveam pe masă o sticlă de cerneală. Sticla s-a răsturnat, pe masă erau niște hârtii și, deodată, din cerneala răsturnată, pe hârtii a apărut cartea aceasta!" Celălalt a rămas tăcut. A înțeles. A fost aproape de prisos când gazda a continuat: „Am răspuns după principiile tale. Le-am aplicat experimental. Și iată că acum nu le mai crezi. Cam așa a fost și cu originea universului. Tot așa mi-a sunat și mie „nimeni" al tău!"

Și a mai adăugat: Ca să pot crede că totul a apărut la întâmplare, ar trebui să umplu o căciulă cu litere, să le amestec bine și, răsturnându-le pe masă, să obțin *Divina Commedie*! Sau, am adăuga noi, *Luceafărul*. Sau măcar o strofă. Sau măcar un vers!

Și de ce n-ar fi experimental faptul că un corp nu se poate mișca singur de la A la B? Cine poate proba experimental contrariul?

Cine ar putea spune că acestea nu sunt argumente care au logica lor, greu de combătut? Pe cât de greu de combătut, pe atât de ușor de înțeles. Dar Sfântul Ioan mai precizează: **„Cel ce are pe Fiul, are Viața"** (I Ioan 5, 12), aici cuvântul *viață* însemnând desigur „*viață*" în sensul în care Scriptura descrie *mântuirea*. Cine nu crede în Fiul nu se mântuiește.

Așadar, mărturisind credința în Fiul, mărturisim credința în viață. Așa cum sfânt este Dumnezeu, sfântă este și viața. Ea ne a fost dată spre bucurie și, cum spune tot în această Epistolă Sf. Ioan, pentru **„ca bucuria noastră să fie DEPLINĂ"** (I Ioan 1, 4).

Cine dar ar putea avea dreptul să curme viața dată de Dumnezeu, viața care *este Dumnezeu*. Cel ce omoară este ca un ucigător de Dumnezeu. Nimeni până azi n-a creat viață. Viața se naște din viață, din Dumnezeu.

Cine ia viața, adesea plătește cu viața. Viața altuia e ca și viața ta. Într-unul din textele sale manuscrise, Eminescu spunea: „Eu, tu, el — același lucru". Luând-o altuia, e ca și cum ți-ai lua-o pe a ta. Tot așa cum luându-ți-o pe a ta, e ca și cum ai lua-o pe a altuia. De aceea sinuciderea se plătește în fața lui Dumnezeu ca și crima, cu pierderea mântuirii. Ba chiar mai mult, căci de o crimă te mai poți pocăi, dar de sinucidere nu te mai poți pocăi.

Uneori crima se pedepsește pe loc, venind ca o autopedepsire fără apel, tocmai pentru că îndrăzneala curmării vieții cuiva e păcatul cel mai mare. E păcatul împotriva Dătătorului vieții. A da viață e în puterea exclusivă a lui Dumnezeu. E marele miracol. E ceea ce nu poate fi pus în discuție. E ceea ce nu ne aparține nouă, indivizilor, a decide dacă să fie sau să nu mai fie.

Spuneam că uneori curmarea vieții cuiva se pedepsește pe loc cu aceeași pedeapsă și, adesea, ea vine ca o autopedepsire. Vorba românească, care zice: *Cine dă, lui își dă*, e adevărată și în situația inversă: *Cine ia, lui își ia!*

Se zice că trei pădurari au pornit la pădure încărcați cu uneltele de care aveau nevoie, topoare, fierăstraie, funii și tot ce mai trebuie în asemenea meserie. Ajunși în pădure s-au așezat la tulpina unui stejar bătrân să se odihnească și să mănânce. Făcând loc în scorbura stejarului ca să pună acolo vasele cu apă la răcoare, au găsit un vas de lut, ascuns cine știe de cine, cine știe când, pe când scorbura va fi fost mai mică și putrezirea n-o lărgise precum era acum. Uitându-se

în vas, l-au găsit plin cu monede vechi de aur. S-au bucurat.

Apoi s-au sfătuit ce să facă cu aurul, cum să-l împartă. Au hotărât să-l împartă între ei în părți egale. Dar înainte de aceasta și-au zis: *„Acum că suntem bogați, să ne veselim. Unul din noi să meargă în oraș să aducă mâncare și băutură. Doi să rămânem aici să păzim comoara. După ce ne vom ospăta, o vom împărți și ne vom întoarce acasă"*. Au tras la sorți. Celui ieșit la sorți i-au dat bani și a plecat după mâncare și băutură.

Ce și-a zis acesta, după ce a cumpărat cele trebuincioase: *„De ce să împart eu comoara cu dânșii? Mai bine o iau eu toată!"* Cumpără o otravă puternică și o amestecă în vin. *„Le voi da lor întâi să bea și vor muri pe loc. Îi îngrop și plec cu comoara"*.

Cei doi rămași să păzească aurul n-au fost nici ei mai lipsiți de imaginație și nici mai puțin avari. S-au sfătuit: *„De ce să împărțim comoara în trei? Dacă o împărțim în doi, ne va veni câte o parte mai mare. Când va veni prietenul nostru cu mâncarea și băutura să-l omorâm, să-l îngropăm și gata. Totul va fi al nostru"*.

Așa au și făcut. După ce l-au îngropat a zis unul către celălalt: *„Acum să mâncăm, și să ben și să împărțim comoara"*. Au mâncat, au băut și... au murit pe loc. Comoara a rămas neîmpărțită. Moartea și au pregătit o toți, singuri. Crezând că omoară pe celălalt, s-au omorât pe ei înșiși.

Așa se pedepsește lăcomia după avere, câștigată necinstit. Așa se pedepsește curmarea vieții celuilalt.

Toți și-au pierdut și viața unică de aici, care e mai scumpă decât tot aurul din lume, și viața veșnică, aceea care nu mai poate fi răscumpărată prin nimic și niciodată.

Să celebrăm deci minunea vieții! Să ne plecăm cu evlavie în fața sfințeniei vieții! Să cinstim pe *„Dătătorul de viață"*, Domnul pe care îl mărturisim așa în *Simbolul credinței*.

Să rugăm pe Dumnezeu să înlăture din viața omenirii și a lumii de El creată, tot ceea ce le amenință, să ne facă parte de *„bucuria deplină"* pe care ne-a sortit-o dintru început.

Despre rugăciune în orice zi a anului

DOAMNE, ÎNVAȚĂ-NE SĂ NE RUGĂM...

Rugăciunea e modul nostru de a sta de vorbă cu Dumnezeu. Vorbind și între noi, ne adresăm și noi cereri unii altora, dar acestea sunt rugăminți. Rugăciuni îi adresăm numai lui Dumnezeu și celor binecuvântați de El a fi mijlocitori: Maicii Domnului, îngerilor și tuturor sfinților.

Cuvântul *rugăciune* are din cele mai vechi timpuri sens sacru, de convorbire sfântă, de recunoaștere a unei distanțe, a unei diferențe calitative între cel ce se roagă și Cel ce primește rugarea. Cuvântul presupune recunoașterea existenței lui Dumnezeu, *ca persoană*, cu care se poate dialoga, care aude și care răspunde când vrea, cui vrea, potrivit unor criterii cunoscute în chip absolut numai de El, dar din care o parte ne-au fost dezvăluite și nouă prin Iisus Hristos.

Cel care se roagă crede. Cel care nu știe de crede ori nu, dar se surprinde adresând în gând un crâmpei de rugăciune, la bucurie ori la necaz, acela crede. Dacă n-ar crede, rugăciunea ar fi o absurditate. Ar fi vorbire de unul singur, monolog fără sens sau dialog absurd. Despre cei care vorbesc fără interlocutor, zicem de obicei că nu-s în toate mințile. Pe cel ce se roagă, îl salvează de la această acuzație credința lui neîndoielnică în existența personală, nevăzută dar prezentă, a interlocutorului, a lui Dumnezeu.

Rugăciunea e ieșire din singurătate. Din acea singurătate existențială, în care ne aflăm atunci când ne trezim față în față cu cosmosul lipsit de viață din jurul nostru, mai durabil decât noi, care ne amenință cu înghițirea în elementele lui moarte, cu descompunerea într-o existență în care de fapt noi nu mai existăm.

Rugăciunea e ieșire din spaimă. Din acea spaimă de nimic care ne deconcertează și ne aruncă în cea mai dezolantă dintre tristețile fără leac pământesc. Rugăciunea e smerenie, pentru că recunoscând pe Altul mai mare ca noi, ieșim din egoism.

Rugăciunea e intrare în comuniune cu un interlocutor spiritual care există veșnic, care e însăși Existența, izvorul și creatorul ei: „*Ei sunt Cel ce sunt*", și care ne garantează și nouă veșnicia. Și, în afară de aceasta, ne garantează existența Sa, dând sens vieții de pe pământ și faptului că, chiar dacă trupul ni se descompune în elementele din care a fost alcătuit, intrând într-o veșnicie materială, avem un suflet care își urmează legile lui de existență, spirituală, nemuritoare.

Rugăciunea este recunoașterea și afirmarea existenței Partenerului spiritual, și intrarea în sistemul Lui de existență, pe care îl acceptăm și ca sistem al nostru și, în felul acesta, ne integrăm întreaga noastră viață în acest sistem. Recunoscându-ne Partenerul, și în Partener Creatorul, Tată, pe Dumnezeul nostru, dialogul cu El e nu numai obligatoriu și necesar, ci reconfortant și liniștitor. Îl chemăm în viața noastră și El vine. Avem încredințarea că vine, pentru că adesea Îl simțim, fie când a venit, fie după aceea. Avem încredințarea că vine, pentru că avem credința că este. Avem credința că este, pentru că Îl vedem în tot ce există, în noi și în jurul nostru.

Dialogul cu Dumnezeu e firesc, tot așa cum sunt firești și convorbirile dintre noi oamenii. Noi ne ajutăm unii pe alții, ne învățăm unii pe alții, ne dăm sfaturi, ne împlinim destinele în conviețuirea socială, depindem unii de alții, creăm bunuri printr-un sistem de diviziune a muncii, așa încât ne folosim unii de realizările și de munca altora. Dumnezeu, fiind Creatorul nostru, Cel ce ne-a dat viața și ne-o veghează prin Proyindența Sa, este și El implicat în destinele noastre. Și nu e oare drept să fie consultat, să fie rugat să mai intervină ici și colo, și să corecteze ceea ce noi, prin voința noastră, sau prin anumite determinări omenești, am făcut să nu iasă socoteala tocmai bună?

Se pot pune, pe bună dreptate, unele întrebări. De pildă: Dumnezeu vede și fără să-I spunem noi ce trebuie de făcut și de corectat, de ce nu intervine fără să fie rugat? Și de ce lasă unele lucruri să se desfășoare pe căi care nu corespund ordinii dorite de El, și adesea nici intereselor oamenilor?

Dacă ne aducem aminte că Dumnezeu ne-a creat liberi, că ne-a

dotat cu raţiune şi cu liber arbitru, cu capacitatea de a alege noi înşine între bine şi rău, spre a face din noi fiinţe libere, nu nişte automate manevrate de voinţa Sa, atunci răspunsul la întrebările de mai sus se lămureşte cu uşurinţă. Ştim că suntem liberi. Ne convine să fim liberi. Dar nu întotdeauna ne întrebuinţăm libertatea cum ar trebui. Uneori nu ne ies socotelile. Uneori în socotelile noastre intervin şi alţii, cum intervenim şi noi în ale altora. Uneori ne găsim la răspântii, şi ne vine greu să ne decidem asupra direcţiei în continuare. Alteori ni se pare că totul s-a blocat în faţa noastră şi ne ameninţă disperarea. Ei bine, atunci, cerem o intervenţie. O cerem şi unii altora. O cerem însă mai cu seamă lui Dumnezeu. Să ne descurce. Să ne orienteze. Să ne ajute.

Cei care păstrează neîncetat contactul cu Dumnezeu *au şansa unei asistenţe permanente.* Voinţa lor liberă, capacitatea de hotărâre e ajutată de lumina harului dumnezeiesc, ca să aleagă întotdeauna binele, să nu apuce pe căi greşite, de pe care drumul de întoarcere e, după aceea, greu şi anevoios. A cere asistenţa lui Dumnezeu e a dori să ne orientăm voinţa, gândirea şi simţirea, în sensul celor voite de El, a Binelui, Adevărului şi Dreptăţii.

Sfânta Scriptură şi Sfânta Tradiţie în care se află tot ceea ce a crezut Dumnezeu că trebuie să ştim, pentru a ne asigura o viaţă fericită pe pământ şi mântuirea veşnică, sunt străbătute de la un capăt la celălalt de îndemnul la rugăciuni.

„Rugaţi-vă pentru pacea Ierusalimului" (Ps. 121, 6), **„Rugaţi-vă pentru cei ce vă asupresc"** (Matei 5, 44; Luca 6, 28), **„Rugaţi-vă nu cădeţi în ispită"** (Matei 14, 38), **„Rugaţi-vă neîncetat"** (I Tes. 5, 17), **„Mă veţi ruga şi vă voi asculta"** (Ieremia 29, 12). Însuşi Iisus spune: **„Eu voi ruga pe Tatăl, şi El vă va da un alt Mângâietor"** (Ioan 14, 16). Ni se dă încredinţarea că pe această cale, prin rugăciune, stăm în directă legătură cu Dumnezeu, că numai aşa Îl avem aproape de noi şi Îi reînnoim interesul pentru noi. Pentru că prin rugăciune şi noi ne arătăm interesul pentru El. Îl recunoaştem. Ne înscriem, cum spuneam mai înainte, în ordinea spirituală, în sistemul în care El cuprinde universul mare şi universul mic, cosmosul şi pe om. Fără rugăciune, ieşim din sistemul Său şi, rămânând afară, nici El nu ne mai cuprinde în sistemul Său. Ne lasă în libertatea noastră absolută, chiar cea fără El. Şi, bineânţeles, El nu pierde nimic. Noi ne lipsim de asistenţa Lui.

Iisus însuşi a fost, cât a fost pe pământ, în contact permanent

cu Tatăl prin rugăciune (Matei 14, 23; 26, 36; Marcu 1, 33; 6, 46; Luca 5, 16 etc.). Şi ca unul prin care ne-a venit descoperirea dumnezeiască, ne-a învăţat şi pe noi cum să ne rugăm. La întrebarea apostolilor: **„Doamne, învaţă-ne să ne rugăm"** (Luca 11, 1), i-a învăţat rugăciunea *„Tatăl nostru"*, genială sinteză teologică, şaizeci de cuvinte ce cuprind esenţa întregii *Dogmatici*, de la ontologie la eshatologie, şi esenţa tuturor raporturilor posibile şi necesare dintre om şi Dumnezeu.

Mântuitorul arată însă că această rugăciune trebuie însoţită şi de o transformare interioară. El găseşte cel mai eficace criteriu de control al acestei transformări. Sau mai exact, de autocontrol: **„Că de veţi ierta oamenilor greşelile lor, ierta-va şi vouă Tatăl vostru Cel ceresc"** (Matei 6, 14). Şi invers. Raportul cu Dumnezeu prin rugăciune tinde nu să dea vreo satisfacţie lui Dumnezeu, cu care El nu are ce face; scopul e tocmai transformarea omului dinlăuntru, apropierea omului de chipul şi asemănarea cu Dumnezeu. Dacă Dumnezeu are atributele de „Iertător", „Bun", „Iubitor", El nu le exercită automat, la o simplă apăsare pe buton, prin cuvânt. Butonul declanşează aprinderea luminii, numai când e apăsat de un fascicol de lumină din noi înşine.

Parafrazând un alt criteriu al Mântuitorului: **„Ce vrei să-ţi facă ţie oamenii, aceea fă-le şi tu lor"**, am putea zice că e tot atât de valabil şi: *„Ce vrei să-ţi facă ţie Dumnezeu, fă tu oamenilor"*. E drept că uneori Dumnezeu ne mai dă şi pe credit, ne dă în avans, dar trebuie să ştim că aşteaptă întotdeauna să ne plătim datoriile. Nu pentru că ar avea nevoie de această plată, ci pentru că plătind-o, ne schimbăm noi înşine. Pe Dumnezeu această schimbare îl interesează, nu comerţul nostru cu El.

Mântuitorul ne învaţă deci cum să ne rugăm. Din exemplul Său şi din ale ucenicilor, aflăm şi alte lucruri în legătură cu rugăciunea. Astfel aflăm că ea trebuie să se conjuge cu „privegherea": **„Privegheaţi şi vă rugaţi"** (Matei 14, 38; I Petru 4, 7), şi că trebuie să fie o convorbire tainică, nu una de paradă; să fie o convorbire serioasă, pe coardele cele mai sensibile ale fiinţei noastre, în profunzimile grave ale misterului relaţiei om-Dumnezeu: **„Iar când vă rugaţi, nu fiţi ca făţarnicii cărora le place, prin sinagogi şi prin colţurile ulicelor, stând în picioare să se roage, ca să se arate oamenilor; adevărat vă grăiesc vouă: şi-au luat plata lor"** (Matei 6, 5). Ce logică şi ce încheiere de bun-simţ lapidar, aproape frizând humorul: *„Au vrut să-i vadă oamenii? — au obţi-*

nut ce-au vrut! Atât. I-au văzut oamenii!" Dar ce folos au din asta?

Despre cum trebuie făcută adevărata rugăciune, Mântuitorul propovăduiește așa: **„Tu însă, când te rogi, intră în cămara ta și, închizând ușa, roagă-te Tatălui tău Care este în ascuns, și Tatăl tău, Care vede în ascuns, îți va răsplăti ție"**. Și mai departe: **„Când vă rugați, nu spuneți multe ca păgânii, că ei cred că în multa lor vorbărie vor fi ascultați. Deci nu vă asemănați lor, că știe Tatăl vostru cele de care aveți trebuință, mai înainte ca să cereți voi de la El"** (Matei 6, 6–8). Dumnezeu vrea doar să vadă încotro înclină voința, încotro înclină alegerea noastră. Acest lucru trebuie să i-L spunem noi. Așa și atât vrea El. Uneori e de-ajuns să-i trimitem un singur gând de recunoaștere, de recunoștință, de cerere, de umilință, de comuniune. **„Căci știe"** de ce avem nevoie. Acesta e răspunsul la întrebarea: de ce să ne mai rugăm dacă *El știe* de ce avem nevoie? Știe, dar vrea să mai știe că știm și noi despre știința Lui!

Tot în categoria învățăturilor cu privire la *cum* trebuie să ne rugăm, intră și povața de a ne ruga *„cu credință"*. Numai atunci putem dacă, rugându-ne, încetăm de a mai face răul. Dacă îl facem în continuare, ne rugăm degeaba (Marcu 12, 40), tot așa cum ne rugăm în zadar dacă nu iertăm (Marcu 11, 25–26). Sfânta Scriptură ne arată și feluritele moduri de a ne adresa lui Dumnezeu: prin cuvinte (Luca 11, 1–4), prin cântări (F. Ap. 16, 25) și în cuget, prin meditație. O **rugăciune curată** eliberează cugetul rău de păcat (F. Ap. 8, 22).

Rugăciunea presupune, așadar, îndeplinirea unor condiții, intrarea într-o anumită stare. În starea de rugăciune. Evagrie Ponticul descrie această stare făcând apel la felul cum a acceptat Dumnezeu să stea de vorbă cu Moise în Vechiul Testament. **„Când Moise a încercat să se apropie de rugul arzător, a fost împiedicat până nu și-a dezlegat încălțămintea picioarelor"** (Ieșire 3, 2), adică până nu s-a descălțat. Și Evagrie tâlcuiește: *„Până nu s-a dezlegat de orice cuget pătimaș"*. Mai departe dezvoltă ideea: *„Toate câte le vei face pentru a te răzbuna pe fratele care te-a nedreptățit, îți vor fi spre sminteală în vremea rugăciunii. Rugăciunea este vlăstarul blândeții și al lipsei de mânie. Rugăciunea este alungarea întristării și a descurajării"* (*Filocalia*, ed. rom., vol. I, 1946, p.76–77).

Rugăciunea rezolvă situații de viață. Așază într-o înțelepciune. Motivează bucuria în locul întristării care, altfel, rămâne fără leac.

Face din om conștiința cosmosului, pe care îl populează cu lumini care îi dau acestuia consistență și îl fac să fie rațional și cald, ca o haină de frumusețe și de sens, care îl îmbracă pe om, nu care îl dezbracă și îl așază în fața neantului, dezarmat și pustiu. *„Dorind să te rogi cum trebuie* — zice același Evagrie — *să nu întristezi pe nimeni, iar de nu, în deșert alergi"* (*Id.*, p.78). Rugăciunea trebuie să aducă bucurie. Să înlăture dezolarea, dezorientarea. Să fie un sens al tuturor, nu numai al celui ce se roagă. Să nu mai lase întristare în jurul ei. Un sfânt mergea atât de departe încât zicea: *„Doamne, cum voi putea fi fericit în rai, când voi ști că unii suferă în iad?"* Nu cunosc dilemă mai adâncă!

Când vrea să dea exemplu de cum nu trebuie să ne rugăm, Mântuitorul istorisește pilda Vameșului și a Fariseului. Fariseul din această pildă este exemplul clasic despre felul cum mândria dărâmă toate eforturile de a îndeplini riguros îndatoririle ce revin celui mai bun credincios, potrivit normelor morale religioase. Căci Fariseul din parabolă îndeplinea totul cu rigurozitate, dar și cu mândrie, judecând pe alții, comparându-se, diferențiindu-se, înălțându-se.

La întrebarea, când să ne rugăm, Sfânta Scriptură nu pune limite: **„Rugați-vă neîncetat"**, spune Sfântul Pavel (I Tes. 5, 17; Rom. 1, 9–10), **„Faceți în toată vremea tot felul de rugăciuni și de cereri"** (Efes. 6, 18), **„ziua și noaptea"** (I Tes. 3, 10; II Tim. 1, 3). Se știe că monahii, dintotdeauna, au pus în practică această povață a rugăciunii neîncetate, ei rostind o rugăciune scurtă, care constă din invocarea numelui lui Iisus: *„Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul"*. Ea se poate rosti și în timpul muncii, și în timpul mesei, și în mers, în orice răstimp de răgaz și, adesea se automatizează în așa fel, încât se rostește în gând și în timp ce monahul stă de vorbă cu cineva, sau cântă, sau citește. Când unii din ei mișcă metaniile pe degete, stând de vorbă, e semn că se și roagă. Rugăciunea aceasta nu e numai *„specialitatea"* monahilor, ea poate fi rostită de oricine poate și vrea.

Unde să ne rugăm, e o altă întrebare care se pune în legătură cu rugăciunea. Am văzut o recomandare a Mântuitorului de a intra **„în cămara ta"** (Matei 6, 6). Dar aceasta nu înseamnă că *„numai"* în cămara ta. Mântuitorul însuși a fost la templu și s-a rugat. Intră în **„cămara"** ta, are sensul de a intra în adâncul tău de taină și acolo a te întâlni, în taină, cu Dumnezeu. Cămara aceasta e pururea cu tine. Mântuitorul s-a rugat și în templu, și singur (Matei 14, 23),

și în loc pustiu (Luca 5, 16). Așa făceau și Apostolii. Se rugau și în singurătate, și toți împreună (F. Ap. 1, 14), și la templu (F. Ap. 3, 1; 22, 17), și pe țărmul mării (F. Ap. 21, 5), cu un cuvânt, peste tot. Nu există nici o interdicție de spațiu, tot așa cum nu există nici o interdicție de timp. **„În tot locul"**, îi scrie Sfântul Pavel lui Timotei (I Tim. 2, 8) și **mereu** (I Tes. 5, 17).

La întrebarea: ce să-i cerem lui Dumnezeu prin rugăciunea noastră, nu trebuie să ne dea nimeni răspunsul: știm noi înșine, întotdeauna, ce să-I cerem. Atât doar că, uneori, putem abuza, devenind egoiști prin cererile noastre; uitând să mai și mulțumim pentru cele ce ni s-au dat, și uitând că nu suntem doar noi pe lume, și că nu doar nouă ni se cuvine totul. Suntem învățați de Sfânta Scriptură și de Sfânta Tradiție să facem rugăciuni pentru noi (Evrei 13, 8), pentru alții (F. Ap. 8, 24; Efes. 1, 16; Filip. 1, 4; Colos. 1, 9; I Tes. 1, 2), să exprimăm cereri și dorințe (Efes. 6, 18), să mulțumim și să mijlocim pentru cei ce ne vatămă și ne prigonesc (Matei 5, 44; Luca 6, 28), să ne rugăm să nu intrăm în ispită (Luca 2, 40, 46), să cerem totul în numele lui Iisus (Ioan 14, 13; 15, 7; 16; 16, 24), și să cerem și altora rugăciuni pentru noi, cum făcea permanent Sfântul Pavel (Rom. 15, 30; II Cor. 1, 11; Col. 4, 3; I Tes. 5, 25).

Sfântul Iacov scrie: **„Este vreunul din noi în suferință? Să se roage. Este cineva cu inimă bună? Să cânte psalmi. Este cineva bolnav între voi? Să cheme preoții Bisericii și să se roage pentru el, ungându-l cu untdelemn în numele Domnului. Și rugăciunea credinței va mântui pe cel bolnav și Domnul îl va ridica și de va fi făcut păcate se vor ierta lui"** (Iacov 5, 13–15).

Toate cărțile noastre de slujbă sunt cărți de rugăciune. Viața creștină se exprimă prin rugăciune, prin legătura cu Dumnezeu pe această cale. Rugăciunea este semul credinței. Duhul Sfânt s-a pogorât peste Apostoli când se aflau împreună în rugăciune (F. Ap. 4, 31). Rugăciunea trebuie însă completată cu fapta cea bună. Fapta adevărește credința, cuvintele și sentimentele prin care e mărturisită. Fără fapte, credința mărturisită prin cele mai alese cuvinte și sentimente, rămâne fără efect mântuitor. Teolog tranșant, fără să se piardă în amănunte și nuanțe uneori derutante, Sfântul Iacov e în această privință categoric și grav: **„credința fără fapte e moartă"** (Iacov 2, 26). Când se ocupă în chip special de aceasta, și Sfântul Pavel e tot atât de limpede. E de ajuns să ne reamintim *Imnul dragostei* din Epistola I către Corinteni, cap. 13. Ceea ce scrie

acolo despre credința fără dragoste, e de-a dreptul un înspăimântător izvor de dileme. Norocul e că totul e doar o teoretizare și metaforizare a ceea ce în realitate nu mai poate exista: o astfel de credință care să mute munții din loc, și adevărata speranță nici n-ar putea exista fără să fie dublate și de dragoste! Adevărata credință e adevărată numai conjugată cu fapta.

Să mai adăugăm totuși un cuvânt despre rugăciune. Ea trebuie să fie convorbire vie, conștientă. Să nu devină rutină. O rugăciune de rutină este aceea care se citește de pe o carte fără să i se rețină înțelesul. Simpla citire, fără trecerea cuvintelor prin inimă și prin minte, cu greu ar putea fi considerată rugăciune. Ba, uneori, cuvintele citite sau auzite, dacă nu devin ale tale, te împiedică de la adevărata rugăciune. De aceea cineva a zis o vorbă de duh, dar nu lipsită de sens, despre unele locuri de rugăciune. „*E atâta rugăciune aici, că n-ai timp să te rogi!*" Se va fi aflat într-un loc în care se practica o rugăciune formală, în grabă, fără să se dea credinciosului răgazul meditației. Tot dintr-o astfel de experiență va fi ieșit și vorba: „*Tipic, tipic, și la inimă nimic*", adică rostiri după tipic, cu încredințarea că prin respectarea tipicului ți-ai și făcut datoria față de Dumnezeu. Datoria ți-o faci numai atunci când, din respectarea tipicului, rămâne ceva și în inimă, adică o schimbare, o apropiere de Dumnezeu, o schimbare a atitudinii față de aproapele, renunțarea la egoism, la mânie, la ură, la bârfeală, la păcat.

Rugăciunea trebuie să te lumineze. E ca și cum te-ai pune la priză cu Dumnezeu: te luminezi și te încălzești. Altfel, spui formule care sunt ale altora. Numai când formulele devin ale noastre, ele devin adevărată rugăciune. Textele sfinte ale rugăciunilor sunt menite să ne ajute să găsim cuvintele cele mai potrivite sufletului nostru, și să ne oprim cu osebire, asupra acelor care parcă ar fi ale noastre, parcă le-am fi scris noi. Dacă trecem prin cuvinte cu ușurătate, cu indiferență, fără participare, Sfinții Părinți spun că suntem ca o moară care macină grâu străin!

Uneori ni se pare însă că Dumnezeu nu ne ascultă rugăciunile, deși ne rugăm cu cuget curat. Ba chiar ni se pare că face împotrivă. Uneori face într-adevăr împotrivă. Atunci e semn că, totuși, cugetul nostru n-a fost curat. Îmi povestea cineva odată:

„*M-a supărat oarecare. Și m-am pus pe citit Psaltiri*".

În popor există credința că citirea Psaltirii, ca pravilă la vreme de necaz, sau la împrejurare de dușmani, duce la lămurirea situației. Cel care te necăjește se liniștește; cel care te dușmănește își

schimbă gândurile.

Când e numai atâta, e foarte bine. Și e cu atât mai bine, cu cât lectura *Psaltirii* aduce și în sufletul celui ce o citește, sentimente de umilință duhovnicească, de răbdare, de încredere în Dumnezeu. Dar uneori Psaltirea se citește și cu gând — mărturisit sau nemărturisit — ca Dumnezeu *„să aleagă între mine și dușman"*, cu alte cuvinte, să-l pedepsească. Uneori, la unii mai împietriți la inimă, gândul merge până la a dori moartea celui *„pus la rugăciuni"*.

E o mentalitate păgână, anticreștină, rea. Se întâmplă însă în asemenea cazuri că celui ce face astfel de rugăciuni, răul dorit altuia se întoarce chiar împotriva sa. Cel care mi-a relatat o astfel de situație, mi-a mărturisit:

„După ce am citit de câteva ori Psaltirea, necazurile mi s-au înmulțit. Citisem cu gând rău. Ca pe o vrăjitorie. Abia după ce m-am spovedit mi s-a luminat cugetul și mi-a venit liniștea. M-am împăcat și cu cei pe care voiseм să-i aranjez!"

Nici nu se putea întâmpla altfel. A voi să faci din Dumnezeu un instrument al pornirilor tale rele, sau al opacității tale, socotind că ești onest, e o dovadă de mare îngustime de minte. Cum să-ți asculte Dumnezeu astfel de rugăciuni?

Dar spunem că uneori pare că Dumnezeu nu ne ajută nici atunci când Îl rugăm cu bună cucernicie și cu decență. Pe moment pare că nu ne ajută, dar descoperim după aceea că ne ajută.

În apele oceanului s-a scufundat odată un vapor. A scăpat cu viață un singur călător. Folosind o barcă de salvare s-a lăsat în voia valurilor, în voia lui Dumnezeu. Nu putea ști dacă vâslind, se apropie sau se depărtează de o posibilă insulă, pe care nu o vedea nicăieri. Într-un târziu barca a ajuns la un țărm. Era noapte. A tras barca la mal și a pornit cu grijă spre interior. Nu știa ce era: o insulă, un continent! Cu locuitori? Fără? Cu animale sălbatice? Fără viață? Avea în buzunar o cutie de chibrituri. A făcut un foc de vreascuri și ierburi, l-a întreținut mereu până dimineața când, la lumina zilei, a constatat că era pe o insulă nelocuită. Părea a fi populată totuși de animale sălbatice. Și-a construit o colibă și grija lui cea mai mare a fost să nu lase focul să i se stingă nici ziua, nici noaptea. A locuit acolo ani în șir. Se ruga lui Dumnezeu să-l descopere vreo corabie care ar trece pe acolo, dar se vedea că zona nu era navigabilă. Într-o noapte, după ce alergase să prindă ceva vânat, obosit, a adormit un somn greu. S-a stârnit un vânt puternic și focul lui mic, alcătuit din jar acoperit cu știința dobândită de-a lungul anilor, răscolit, i-a aprins coliba, transformând-o într-o vâlvătaie. A sărit ca ars, a încercat să stingă flăcările, dar coliba a ars toată ridicând spre înălțimi o lumină mare. Spera să-și oprească la urmă atâta foc din toată lemnăria ce ardea, cât să-l ajute să-și aibă măcar focul mai departe, pentru că chibrituri nu mai avea de mult.

Se ruga lui Dumnezeu să-l ajute să-și salveze măcar atâta. Dar spre nenorocirea lui, vântul fu urmat de o ploaie torențială extraordinară care îi stinsese până

la ultimul cărbune aprins lăsându l în întuneric și disperare. Nu mai știa ce i se va întâmpla. Nu mai avea nimic. Totul era pierdut. Rugăciunile nu-i fuseseră ascultate. După ce stătu ploaia, adormi pe un pat de vreascuri, cu ochii în lacrimi.

Dimineața se petrecu însă un fapt cu totul neașteptat. Îl treziră din somn voci de oameni care strigau: *„E cineva pe aici?"* Se ridică și răspunse strigând cât îl ținea vocea: *„Da. Aici!"* Se întâlniră. Erau niște marinari. *„Am văzut focul pe care l-ai aprins astă-noapte. Ne-am imaginat că e un apel. Am lăsat vaporul în apele navigabile și am venit cu o șalupă. Ești desigur un naufragiat. Știam că insula e nelocuită"*.

Omul izbucni în lacrimi. El crezuse că focul fusese ultima nenorocire pe care i-o trimisese Dumnezeu, și iată că Dumnezeu îi aprinsese focul ca să poată fi văzut și să fie salvat!

Există multe feluri în care Dumnezeu răspunde rugăciunilor noastre. Uneori chiar prin mijloace pe care noi, pentru moment, le considerăm contrariul la ceea ce așteptăm și la ceea ce am cerut. Naufragiatului acestuia i-a descoperit dimineața rostul „nenorocirii". Altora nu le descoperă, dar îi lasă să citească singuri, în destinul lor, răspunsul. Cine se străduiește să-l găsească, îl găsește.

Rugăciunea ne salvează din orice naufragiu.

ORTODOXIA, VAMEȘUL ȘI FARISEUL ÎN FAȚA ALTARULUI ECUMENIC

Textul, ca și celelalte ale Noului Testament, e vechi și arhicunoscut. Încă Iisus a făcut din cei doi, vameșul și fariseul, două categorii simbolizând, cel dintâi, categoria păcătosului smerit și a smereniei, cel de-al doilea, categoria dreptului mândru și a fățărniciei. Iisus l-a apreciat pe cel dintâi, evident, nu pentru că era păcătos, ci pentru că s-a smerit. Pentru că și-a recunoscut vinovăția. Pentru că a cerut milostivirea lui Dumnezeu. Pentru că nu s-a îndreptățit și pentru că i-a spus lui Dumnezeu adevărul despre sine. Iisus pe acesta ni-l recomandă drept exemplu.

Dar era oare celălalt chiar opusul vameșului? Nu. Era cu adevărat drept. Și el îi spunea lui Dumnezeu adevărul despre sine. Nu mințea. Tot ceea ce spunea că a făcut, făcuse. Chiar și când spunea că „*nu era ca vameșul*", nici atunci nu mințea.

Și atunci ce anume nu i-a plăcut lui Iisus din rugăciunea fariseului? Să fi spus și el că e păcătos și să fi cerut iertare? Să fi mimat măcar o falsă smerenie? Dar vrea Dumnezeu așa ceva? Nici vorbă. S-ar putea spune că era orgolios și își atribuia lui toată dreptatea, dar nu pare să fi fost așa, pentru că și-a început rugăciunea cu cuvântul „mulțumesc", deci îl făcea pe Dumnezeu părtaș la victoriile sale morale, chiar așa cum și trebuie să facă cei care se consideră învingători în lupta pentru virtute.

Mai este și o altă tâlcuire, comună de altfel: *lui Iisus nu i-a plăcut purtarea fariseului cu vameșul*. Fariseul s-a făcut judecătorul vameșului, comparându-se cu el și, judecându-l, a fost mai

---

Meditație ținută la Kinshasa, Zair, la lucrările Comitetului Executiv al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, 14 martie 1986.

aspru chiar decât Dumnezeu. Dar cine scapă de astfel de comparații? Cine nu trage cu ochiul în dreapta și în stânga, bucurându-se că el e altfel sau, în cel mai fericit caz, compătimind fățarnic cu cei păcătoși? Tradiția creștină, de altfel, ne îndeamnă să privim alături și împrejurul nostru. S-a zis: dacă fiecare cade singur, nimeni nu se ridică singur.

Așadar, cheia ar putea fi aici: Nu trebuie doar să privim și să trecem mai departe, ca preotul și levitul din parabola *Samarineanului milostiv*, ci să ne oprim, să punem mâna, să-l ajutăm pe cel căzut. *Fariseul* nostru virtuos n-a făcut nimic pentru vameșul păcătos. L-a lăsat unde era, bucuros că el nu era ca dânsul.

Cel drept trebuie să se păzească să nu se bucure de căderea altora, nici să fie indiferent și nici să-i părăsească dacă au căzut. Ca la război. Mai ales ca în războaiele vechi, când se lupta corp la corp. Orice soldat căzut împuținează șansa de victorie a celor rămași să lupte mai departe. În războiul duhovnicesc e tot cam așa. Cu fiecare căzut se fărâmițează bucuria biruinței totale a Binelui. Cine poate fi bucuros numai pentru sine, când își știe frații căzuți sau în eroare?

Și câte fețe nu are eroarea! Eroare de orientare, eroare morală, adică păcat, eroare în credință, adică erezie sau schismă. Toate erorile sunt condamnabile, deși există și erori care nu-l scop pe cel aflat în ele din categoria onestității. Se înșală, dar el crede cu adevărat că este pe drumul cel bun, ba chiar pe singurul drum bun. Numai când nu va ajunge la țintă, va vedea și va recunoaște că a fost în eroare. Până atunci merge înainte cu orgoliul adevărului și al dreptății lui, deși are de partea lui doar orgoliul, fără adevăr și dreptate. Numai onestitatea singură nu e de-ajuns. Suntem datori să cercetăm, nu să ne lăsăm conduși de onestitatea noastră, care poate fi pur și simplu înaltă părere de sine și certitudine fără temeiuri. Și proștii sunt onești!

Oare dacă-ne-am face și noi un examen, mai întâi ca persoane, apoi ca Biserici, folosind aceste două imagini, aceste două simboluri, devenite criterii: *vameșul și fariseul*, cum ne-am descoperi? Știm toți cât e de plină lumea de drepți mândri, dintre aceia care privesc la vameși cu dispreț, dar ne excludem pe noi înșine din judecată. Să ne cercetăm însă și pe noi: stăm smeriți la ușă, sau mergem țanțoși în față, cât mai în față? Și când rostim cuvintele de umilință și smerenie, cel puțin din respect față de textele liturgice, nu cumva suntem și atunci în fața, socotind că ne-am făcut datoria?

Şi comparându-ne cu alţii pe care îi simţim, îi ştim şi îi lăsăm în spate, nu ne credem mai buni decât ei? *„Mulţumesc, Doamne, că nu sunt ca ei"*.

Ce facem pentru ei? Aceasta este întrebarea? Aceasta se va pune la Judecată (Matei 25). Cât nu facem nimic, cuvintele noastre de smerenie rămân vorbe goale. Citim ce au scris alţii. Măcinăm grâu străin, iar noi rămânem flămânzi. Spunem lui Dumnezeu rugăciuni solemne, dar Marele Judeător fără îndoială va respinge asemenea vorbărie. Ne-o spune Iisus, în mai multe rânduri. Trebuie să fim în rugăciune cu fapta, şi cu fapta în rugăciune. Rugăciunea e rugăciune, dacă e şi faptă. Fapta bună însă e rugăciune şi atunci când nu e rugăciune.

Şi în calitatea noastră de confesiuni creştine, unde stăm? În spate, smeriţi ca vameşul, recunoscându-ne posibile neîmpliniri şi apelând la intervenţia lui Dumnezeu? Nu. Este evident pentru oricine că ne înghesuim toţi în faţă, rostind la auzire: *„Mulţumim, Doamne, că nu suntem ca ceilalţi"*. Facem în aşa fel, încât să ne vedem pe noi măcar cu un pas înaintea tuturor celorlalţi. În spate toţi sunt vameşi păcătoşi.

E adevărat că se aude şi în primele rânduri *mea culpa, mea maxima culpa*, dar nu în numele confesiunii, ci în nume personal. Confesiunea e o abstracţiune fără sentimente şi fără păcate. Ea nu poate fi decât în faţă. În domeniul personal mai operează conştiinţa, cu tainele ei. Dar toţi ar sări în sus dacă li s-ar cere să rostească astfel de cuvinte în numele confesiunii lor. *Mea culpa* la nivel personal, când nu e o declaraţie formală şi o formă a orgoliului, poate să-şi păstreze sensul şi rostul, dar la nivelul şi în numele confesiunii, vorbele par a-şi schimba total sensul, devenind injurii şi blasfemii la adresa lui Dumnezeu. Confesiunea nu poate greşi. Toate confesiunile sunt *papi* şi mereu *ex cathedra*.

Poate că şi aici se ascunde una din cauzele ritmului de melc, spre a nu zice de rac, al mersului ecumenismului. Căci logica cea mai simplă ne arată că nu pot fi toate confesiunile *ortodoxe*, adică drept-credincioase întru toate, în aşa fel încât pretinsul loc întâi, în faţă, să fie justificat. Dacă ar fi drept-credincioase, n-ar mai fi atâtea confesiuni, ci ar fi *una, sfântă, sobornicească şi apostolească Biserică*. E drept că oarecare recunoaştere a neîmplinirii fiecărei confesiuni e implicită în acceptarea dialogurilor bilaterale, sau multilaterale, sau în cadrul mişcării ecumenice din cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor, dar şi aici gândul secret al

fiecărei confesiuni e nu să meargă spre ceilalți, să se întoarcă la starea de vameș care cere iertare, ci să rămână fiecare unde se află, aducându-i pe toți la sine. Chiar și în dialog, fiecare începe cu rugăciunea fariseului: *„Mulțumescu-ți Doamne că nu sunt ca ceilalți"*.

Să medităm dacă nu cumva parabola aceasta e astfel aplicabilă și în ecumenism și nu numai în situațiile individuale, personale.

Cum vom ieși din dilemă? Între confesiuni suntem și noi ortodocșii. Ne cuprindem și pe noi în rândul celor despre care am zis că *„nu pot fi toate ortodoxe"*? Nu. Pentru că noi nu suntem în fața altarului, ca fariseul, nici la ușă, ca vameșul. Personal ne așezăm unde ne duce mintea. Ca Biserică suntem însă *în Altar*, cu *Cel* din Altar, de pe Sfânta Masă, așa cum am fost din zorii creștinismului. Acolo nu ne comparăm. Suntem cum am fost. *N-am apărut mai târziu și nu putem intra în rândul celor care își caută locul. Îl avem dintotdeauna*. Acela al dreptei credințe. Ortodoxie aceasta înseamnă.

Duminica a III-a după Paști

CELE DINTÂI MARTORE CĂ HRISTOS A ÎNVIAT — MIRONOSIȚELE

Ca și cuvântul *„fariseu"*, care la origine, în spiritualitatea iudaică, însemna „ales", „deosebit", în sensul cel bun al cuvântului, dar care în spiritualitatea creștină a devenit simbol al prefăcătoriei, sinonim cu „formalist", „lăudăros", „înșelător", „fățarnic", „impostor", fiindcă una zice și alta face, „mormânt văruit", alb și curat la vedere, dar putred pe dinăuntru, tot așa cu cuvântul *„mironosiță"* trece printr-o ușoară tendință de a se peiioriza și a însemna femeie care afectează evlavia fără s-o aibă cu adevărat. „O mironosiță dintr-acelea"... auzim adesea cu intenția de a ni se sugera că în cel mai bun caz se preface a fi evlavioasă, dacă nu cumva e de a dreptul bigotă. Sensul cuvântului e gata să îmbrace înțelesuri aproape contrarii, căci bigotul suferă de îngustime de minte, dar nu de lipsă de sinceritate.

Dacă în cazul fariseului nu mai avem ce face, pentru că chiar fariseii și-au făcut-o, cum se zice, cu mâna lor, acreditându-și în istorie o definiție care i-a dezavantajat, și pe care chiar Mântuitorul a folosit-o ca atare ori de câte ori s-a întâlnit cu dânșii — poate cu o singură excepție: Nicodim (Ioan 3) —, în cazul mironosițelor se face nedreptate atât prototipului istoric, precum și cuvântului. Cum însă cuvintele își au destinele lor, ținând de legi care nu pot fi controlate și care delimitează până la măsuri infinitesimale anumite nuanțe, o asemenea delimitare subtilă s-a operat în timp și cu cuvântul mironosiță. Ceea ce nu înseamnă că în acest caz n-ar mai fi încă posibilă o reabilitare, măcar pentru a păstra cuvântului, în vorbirea biblică, sensul lui originar, ceea ce nu mai e posibil cu

---

Cuvânt rostit în catedrala din Sibiu duminică, 22 mai 1983.

celălalt cuvânt — *fariseu*. Cel puțin în spiritualitatea creștină. Aici, stigmatizarea prototipului e aspră, categorică și netă:

„Pe scaunul lui Moise s-au așezat cărturarii și fariseii. Deci — acest **deci** fără o premiză majoră alta decât arătarea numelui lor, ceea ce însemna că numele era deja compromis în fața opiniei publice și în limbajul curent — **toate câte vor zice vouă, să păziți și să faceți, iară după faptele lor să nu vă luați, căci ei zic dar nu fac. Leagă sarcini grele și cu anevoie de purtat și le pun pe umerii oamenilor, iar ei nici cu degetul nu vor să le miște. Toate faptele lor le fac ca să fie văzute de oameni**".

„Vai vouă, cărturari și farisei fățarnici, că dați zeciuială din mentă, din mărar și din chimen și nesocotiți cele mai de seamă ale legii: dreptatea, mila și credința. Acestea trebuia să le faceți și pe acelea să nu le lăsați".

„Povățuitori orbi, care strecurați țânțarul și înghițiți cămila".

„Vai vouă, cărturari și farisei fățarnici, că voi curățiți partea cea din afară a paharului și a blidului, iară pe dinăuntru sunt pline de răpire și de nedreptate!..."

„Vai vouă, cărturari și farisei fățarnici, că vă asemănați mormintelor văruite, care pe din afară par frumoase, iar înăuntru sunt pline de oase de morți și de toată necurăția. Așa și voi, pe din afară păreți oamenilor că sunteți drepți, iar înăuntru sunteți plini de fățărnicie și de nelegiuire!" (Matei 23, 3 și urm.).

Mironosițele sunt însă femei evlavioase, onorabile, unele sunt mame, printre care și Maica Domnului. Au luat parte la răstignire, cu sufletele sfâșiate de durere pentru nedreptatea ce se făcea unui om sfânt pe care îl iubiseră cu iubire curată, și apoi, potrivit tradiției, s-au dus cu mir la mormânt — mormintele erau săpate orizontal în stânci, nu în adâncime ca astăzi, și erau astupate cu pietre ce puteau fi înlăturate — ca să ungă după ritual corpul înfășurat în giulgiuri albe de pânză.

„Iar după ce a trecut ziua sâmbetei, când se lumina spre ziua cea dintâi a săptămânii, a venit Maria Magdalena și cealaltă Marie să vadă mormântul", scrie Sfântul Evanghelist Matei (28, 1). Sfântul Marcu dă și mai multe amănunte: **„Iară după ce a trecut sâmbăta, Maria Magdalena, Maria lui Iacov și Salomea au cumpărat miresme, ca să meargă să ungă pe Iisus. Și în ziua întâia a săptămânii, foarte de dimineață, când**

răsărea soarele, au venit la mormânt" (Marcu 16, 1–2).

În afara acestor amănunte, privind miresmele și obiceiul ungerii trupului, Sfântul Luca mai precizează că femeile acestea erau dintre **„cele care veniseră cu Iisus din Galileia"** (Luca 23, 55) și că, în afara celor numite, **„împreună cu dânsele au venit și altele"** (Luca 24, 1) și le numește împreună cu cele cunoscute deja: **„Maria Magdalena, Ioana, Maria, mama lui Iacov, și altele"** (Luca 24, 10). Sfântul Ioan, preocupat mai ales de convorbirea lui Iisus cu Maria Magdalena, se oprește mai îndelung asupra acestui episod (Ioan 20, 1 și urm.).

Acestea erau mironosițele. Fie convertite în sensul cel mai profund al cuvântului, de la păcat la virtute, fie mame. Mama lui Iisus, a lui Iacov și ale celorlalți apostoli. Mamele bune și generoase, grijulii și compătimitoare ca în propria lor carne și în propriul lor suflet, mamele așa cum au fost dintotdeauna și cum sunt și astăzi, și cum vor fi în vecii vecilor. Cu nedreptate deci s-a convertit cuvântul mironosiță în ceva ce ar presupune bigotismul sau chiar, ca și la farisei, o bine ascunsă fățărnicie. Firește, nu ne putem lupta cu cuvântul. Cum multe lucruri se falsifică în istorie, vor fi fiind și asemenea femei care, din zel nepriceput sau din viclenie insuficient ascunsă, au compromis sau compromit ceea ce desemnează în Noul Testament cea mai onorabilă dintre însușirile feminine, dragostea, duioșia, respectul tradițiilor, comuniunea cu cei plecați.

Noi să rămânem la acest înțeles al mironosițelor. Cuvântul înseamnă „purtătoare de mir". Mirul este un fel de untdelemn alcătuit din foarte multe substanțe aromate, cu care se îmbălsămau morții. Mai târziu, în istoria creștinismului, mirul a devenit substanța ungerii în Taina Mirungerii, care se administrează îndată după Botez, apoi la Sfântul Maslu și la alte ceremonii bisericești, precum sfințirea bisericilor, ungerea împăraților, odinioară, în Bizanț și în alte părți, iar în romano-catolicism și la Taina Preoției.

Biserica ne amintește astăzi despre femeile purtătoare de mir care, a treia zi după înmormântarea lui Iisus, s-au dus la mormânt, potrivit obiceiului, să-L îmbălsămeze, să-L miruiască, să-I acopere giulgiurile cu acest mir bine mirositor, care să biruiască sau măcar să atenueze mirosurile corpului în putrezire, măcar pentru perioada în care cei dragi veneau la mormânt într-o ultimă încercare de păstrare a comuniunii de dragoste și a legăturilor sufletești brusc dezlegate și tăiate.

Istoria pe care o relatează evangheliștii începe cu pogorârea de

pe cruce. Ni se spune cum un ucenic de taină al lui Iisus, Iosif din Arimateia, membru al Sanhedrinului — căci e numit **„sfetnic însemnat"** (Marcu 15, 43) s-a dus la Pilat și a cerut corpul lui Iisus ca să-l îngroape. Pilat s-a mirat — spune evanghelistul Marcu — (15, 44) că Iisus a murit așa devreme, dar nu s-a încredințat pe spusele lui Iosif, ci a chemat un sutaș, un comandant militar, pe care l-a întrebat dacă e adevărat.că cel răstignit a murit. Sutașul i-a confirmat moartea. Atunci Pilat i-a dat lui Iosif corpul ca să fie îngropat. Episodul pogorârii de pe Cruce, cel al înmormântării, ca și cel al punerii pietrei deasupra mormântului sunt povestite cu amănunte, până se ajunge la momentul dimineții zilei celei dintâi a săptămânii, care era duminica, când, în zori, spre răsăritul soarelui, mironosițele au venit cu mir la mormânt. Se gândeau cum vor face „să prăvălească", precum spun textele vechi, piatra care, ca o ușă, închidea mormântul și care era foarte grea. Trebuia dată la o parte cu grijă, ca să poată apoi fi pusă la loc. Spre uimirea lor, când au ajuns acolo, au văzut că piatra era dată la o parte. Înăuntru au văzut un bărbat tânăr, îmbrăcat în haină albă ca lumina (Marcu 16, 5). Evanghelistul spune că **„s-au spăimântat"**. S-au spăimântat pentru că nu era ceea ce așteptau ele să vadă. Cine nu s-ar fi spăimântat? Așteptau să găsească acolo corpul lui Iisus cel îngropat și, când colo, au văzut în loc **„șezând în dreapta"** un tânăr. Mai mult decât aceasta, tânărul a stat de vorbă cu ele. Să remarcăm amănuntele: *ședea în dreapta*. Aceste precizări sunt foarte importante pentru istoricitatea evenimentului. Mai întâi le-a liniștit, cum era și firesc: **„Nu vă spăimântați"! Pe Iisus Nazarineanul Cel răstignit Îl căutați? Cel care a fost aici îngropat? Nu mai este aici. S-a sculat. „Duceți-vă și spuneți ucenicilor Lui și lui Petru că va fi mai înainte de voi în Galileia. Acolo Îl veți vedea, cum v-a spus El"** (Marcu 16). Femeile s-au spăimântat și mai tare. Evanghelistul spune: le-a apucat groaza, cutremurul și frica și au fugit. Le era atât de frică, încât nici n-au spus nimănui nimic. Probabil Maria Magdalena va fi rămas acolo, pentru că ei i s-a arătat chiar Iisus și a stat de vorbă cu ea.

În legătură cu acestea aș vrea să mă opresc asupra câtorva lucruri.

Evangheliștii notează aici faptele așa cum s-au petrecut ele, foarte firesc. Iată, nu se feresc deloc să noteze că femeilor mironosițe le-a fost teamă, că s-au îngrozit, că s-au spăimântat. Ei notează totul așa cum a fost. Dacă ar fi vrut să ne prezinte un

tablou ideal, eroic, al învierii Mântuitorului, atunci fără îndoială că n-ar fi notat frica mironosițelor, îndoiala și necredința lor în înviere. Și nu numai a lor, ci și a apostolilor, când li s-a povestit. **„Aceștia însă auzind** (de la Maria Magdalena) **că El este viu și a fost văzut de dânsa, nu au crezut"** (Marcu 16, 11). În trei versete la rând, Sf. Marcu insistă că toți cei cărora li s-a povestit despre înviere **„n-au crezut"**. Femeile s-au înspăimântat, iar ucenicii n-au crezut.

Tocmai aceste reacții firești sunt cele mai puternice argumente pentru veridictatea învierii. Evangheliștii care au notat evenimentele nu le-au inventat, nu le-au potrivit ca să le iasă lor bine, ca într-un roman extraordinar cu eroi pozitivi, pentru a prezenta o istorie a învierii cât mai frumoasă, ci le-au relatat așa cum au fost ele, învăluite de îndoieli și necredință. Numai întâlnirea tuturor cu Iisus le-a putut schimba necredința în credință.

Aș vrea să mai precizez un lucru, spre a nu cădea în vreo răstălmăcire. De ce oare îngerul a recomandat mironosițelor în mod special să-i spună despre înviere **„și lui Petru"**? Unii tind să creadă că în felul acesta i-ar fi acordat un primat, că l-ar fi deosebit de apostolii ceilalți. Ori e tocmai dimpotrivă. Numai Petru se lepădase de trei ori de Iisus, în vremea Patimilor. Ca nu cumva să se creadă și el lepădat de Iisus, ca să i se dea speranța reintegrării în apostolat, ceea ce s-a și întâmplat, de aceea îngerul l-a menționat în chip special. Cred că acest lucru e bine înțeles de toți cei care privesc episodul cu bună credință. Și unor copii de li s-ar povesti întâmplarea cu lepădările și apoi această menționare a lui Petru de către înger, ar înțelege ușor motivul!

Mironosițele au avut așadar nu numai privilegiul de a vedea mormântul gol, ci au avut și privilegiul de a sta de vorbă cu o ființă supranaturală, cu un înger, un înger care luase forme perceptibile, în așa fel încât să cadă sub capacitatea de vedere a ochilor omenești. A luat forme perceptibile, forma unui tânăr și a vorbit cu ele în limba lor, ca să fie înțeles. Îngerii vorbesc toate limbile lumii. Sunt limbile lor paterne. Scriptura ne vorbește de altfel de mai multe ori despre existența îngerilor. Un înger a venit și a vestit Fecioarei Maria că va naște fiu (Luca 1, 26), un înger i-a vestit lui Iosif că Maria va naște, fără ca Iosif „s-o fi cunoscut" (Matei 1, 20). Un înger i-a vestit lui Iosif și Mariei să fugă în Egipt (Matei 2, 19-20), și de multe alte ori în Sfânta Scriptură este vorba despre aceste ființe supranaturale.

De altfel, teologia creștină arată că există nouă cete de îngeri,

numite de Sfântul Dionisie Areopagitul: *serafimii, heruvimii, scaunele, domniile, puterile, stăpâniile, începătoriile, arhanghelii și îngerii.* Fiecare din noi își are îngerul lui păzitor. Mironisițele au avut deci privilegiul extraordinar de a sta de vorbă cu o ființă supranaturală, cu un înger, și de a afla chiar din gura lui că Iisus a înviat. Ambasadorul era pe măsura Domnului său!

Aceasta este întâmplarea pe care ne-o reamintește Evanghelia de astăzi, spre a ne întări credința în Învierea Domnului și prin mărturia mironosițelor.

Se vorbește mult astăzi despre rolul femeii în societate și, în ceea ce ne privește pe noi, în creștinism. În multe locuri în lume femeile mai sunt încă supuse multor discriminări, cu privire la plata muncii, inferioară bărbaților, cu privire la accesul la diferite profesiuni, în viața publică etc. O discuție aprinsă are loc în ultimii ani și în ceea ce privește rolul și locul femeilor în creștinism. În această privință Ortodoxia își are punctul ei de vedere, asupra căruia ne vom opri în câteva cuvinte, pentru că e din ce în ce mai greu să ne eschivăm de la discuția care cuprinde tot mai largi cercuri feministe, iar femeile sunt buna jumătate care alcătuiesc Biserica lui Hristos, împreună cu bărbații.

Să fixăm împreună câteva jaloane, câteva dintre cele multe care se pot spune despre locul și rolul femeii în creștinism, potrivit învățăturii Mântuitorului Hristos și a apostolilor Săi. Să încercăm să comentăm câteva învățături dintre acestea, fără pretenția, desigur, de a epuiza aici, în scurtul timp pe care îl avem, întreaga problemă. Spre exemplu, la un moment dat, Sfântul Apostol Pavel în Epistola I către Timotei (2, 15) spune că **„femeia se va mântui prin naștere de prunci, dacă va vieţui cu smerenie, în credință, în iubire și în sfințenie"**. Vedem în aceste cuvinte ale Sf. Pavel, temelia învățăturii creștine despre îndatorirea de a perpetua viața pe pământ. Și cine ar putea spune că e puțin, sau că e ceva lipsit de importanță? Este un principiu creștin fundamental, acesta, prin care se îndatorează femeia să nască prunci, potrivit de altfel vechii învățături, vechii trimiteri a lui Dumnezeu pe pământ a primei familii, când a spus: **„Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și-l stăpâniți"** (Geneză 1, 28). E o poruncă dumnezeiască, nu e ceva lăsat la voia, la îndemâna și la hotărârea noastră. În Evanghelia după Sf. Matei (19, 6) Mântuitorul spune: **„Ceea ce a unit Dumnezeu, omul să nu despartă"**.

Iată învățătura creștină despre familie. Mulți se vor întreba

acum: dacă e poruncă, de ce unii se exceptează de la căsătorie, fie bărbați, fie femei? Nu e o călcare de lege? În Vechiul Testament, femeia care nu năștea era socotită și se socotea și ea blestemată. De aceea putea fi repudiată. Mântuitorul însă a pledat pentru soliditatea familiei, îngăduind despărțirea numai din motive de infidelitate. Când a fost întrebat cum se justifică unii care nu se căsătoresc deloc, s-a ferit să dea o explicație deschisă. A sugerat-o însă. I-a exclus bineînțeles pe fameni (născuți sau deveniți prin violentare), dar a făcut referire și la cei care rămân necăsătoriți **„pentru Împărăția lui Dumnezeu"** (Matei 19, 12). Îi va fi avut în vedere pe cei care se dedică exclusiv slujirii lui Dumnezeu și oamenilor, prin opere de caritate, prin dăruire totală, în care să nu fie împiedicați de nimeni. Pe unii ca aceștia i-a îndreptățit, încheind scurt discuția printr-una din sentințele sale enigmatice: **„Cine poate cuprinde, să cuprindă"** (Matei 19, 12). Sentința se poate referi la ascultătorii care îi puseseră întrebarea, dar și la cei în cauză: cine poate rămâne necăsătorit, să rămână!

E limpede însă că regula generală rămâne familia. Parcă anume pentru a sublinia această idee, îndată după convorbirea despre căsătorie-necăsătorie, Iisus cheamă la sine pruncii. E ca un fel de concluzie a convorbirii. Și cât de frumos vorbește atunci când spune: **„Lăsați copiii și nu-i opriți să vină la Mine, că a unora ca aceștia este Împărăția cerurilor""** (Matei 19, 14). Mântuitorul fundamentează prin aceste cuvinte familia ca organism social binecuvântat de Dumnezeu.

Sfântei Apostol Pavel, în Epistola către Galateni (3, 28), spune: De acum înainte, potrivit cu învățătura Domnului nostru, **„nu mai există nici iudeu, nici elin, nici rob, nici slobod, nu mai există nici parte bărbătească, nici parte femeiască, căci în Hristos Iisus voi toți una sunteți"**. Prin această învățătură, Sfântul Pavel vine să schimbe în mod fundamental opinia despre relațiile dintre bărbat și femeie din lumea de atunci. Trebuie să știți că atunci — și încă și astăzi — în multe părți din lume, în Orient îndeosebi, raportul dintre bărbat și femeie mai este încă un raport ca între sclav și stăpân, femeia fiind sclava bineînțeles. De altfel, chiar astăzi, și închipuiți-vă cum va fi fost în trecut, chiar astăzi privilegiul de a se ruga în sinagogă aparține mai mult bărbaților. Și tot așa e și la musulmani. M-am întâmplat odată la Cairo și am văzut o înmormântare. Trecea convoiul pe stradă, dar în convoi nu era absolut nici o femeie. Am întrebat pe însoțitorii egipteni: de ce nu e

nici o femeie? Mortul acesta n-a avut pe nimeni, n-a fost căsătorit, nu a avut nici o rudă, nici mamă, nici o soră? — A, nu, femeile n-au voie să-l însoțească pe mort până la mormânt. E numai privilegiul bărbaților. Femeile rămân acasă. Și multe alte privilegii aveau în trecut și au și astăzi numai bărbații în Orient. Femeile erau socotite ființe de mâna a doua, dacă nu chiar sclave. Și astăzi încă, niciodată o soție nu merge pe stradă înaintea bărbatului. La multe popoare bărbații aveau drept de viață și de moarte asupra femeilor. Și le puteau alunga oricând de acasă. Ei bine, Mântuitorul, și Sf. Pavel fixează această învățătură a Mântuitorului, vine să declare egalitatea bărbatului cu femeia. De acum încolo nu mai există parte femeiască sau parte bărbătească, adică nu mai există diferențe între sexe. Toți suntem una.

Sfântul Pavel merge și mai departe în Epistola către Efeseni (5, 22 și urm.) atunci când, definind Biserica drept Trup al lui Hristos și subliniind unitatea organică dintre Capul-Hristos și Biserica-Trup, arată că prin căsătorie se realizează tot o astfel de unitate organică, soțul și soția devenind și ei un singur trup.

Bărbatul trebuie să-și iubească femeia cum își iubește propriul trup, precum Hristos iubește Biserica. Trebuie să fim de acord că o asemenea analogie, dacă n-ar veni din gura Sfântului Pavel, le-ar fi fost greu altora s-o îndrăznească. Dar ea vrea să întărească la modul cel mai înalt posibil sfințenia căsătoriei și egalitatea celor doi parteneri de destin, care devin *un* destin, începând de a fi *două* destine.

Femeia e protejată și prin aceea că nu e îngăduită părăsirea ei în afară de motive de adulter. Adulterul înseamnă denunțarea unității, așa încât nici măcar atunci nu ea e cea părăsită, ci ea iese din condiția de unitate în care a intrat prin căsătorie.

Această învățătură a Mântuitorului, dezvoltată de Sfântul Pavel, despre raporturile dintre bărbat și femeie și despre locul femeii în societate, a fost o adevărată revoluție în viața socială a vremii de atunci. Poate că așa și trebuie să ne explicăm faptul că pe Mântuitorul îl urmau multe, foarte multe femei. Se spune adesea în multe texte biblice: **Erau atâtea mii de bărbați, afară de femei și de copii.** Numărul acestora va fi fost și mai mare, atât de mare încât nici nu putea fi evaluat.

Apostolii au fost însă toți bărbați. Să fi fost și acesta un tribut adus mentalității vremii? Se știe că Mântuitorul, de fapt, a fost foarte atent, întotdeauna cu femeile. A avut atitudini de iertare, în

cazuri de toți condamnabile. A iertat pe femeia păcătoasă atunci când toți ceilalți erau gata s-o ucidă cu petre. Așa a făcut din ea o sfântă, iar din Maria, sora Martei și a lui Lazăr, a făcut un model pentru contemplative. A stat de vorbă cu femeia samarineancă, deși lucrul era interzis de legea iudaică și condamnabil. Atitudinile lui au fost întotdeauna dictate de dorința de a pune semnul egalității între bărbați și între femei, și n-a făcut niciodată vreo deosebire între drepturile și îndatoririle unora și ale altora, fie în viața socială, fie în viața de dincolo, în afară, desigur, de cele înscrise în structura specifică a sexelor, dată de la creație, precum nașterea de prunci pentru femei.

Toate aceste trei lucruri pe care am vrut să le punctez, și anume: învățătura creștină despre procreație, ca menire esențială a conviețuirii dintre bărbat și femei; învățătura creștină despre familie, ca fundament al vieții sociale și instrument al procreației, și învățătura creștină despre egalitatea dintre bărbat și femeie sunt în același timp și norme sociale. Ele ne arată care este învățătura Mântuitorului despre viața socială creștină, cum trebuie organizată, cum trebuie să trăiască creștinii în societate. În toate aceste trei laturi se dovedește că creștinismul a adus învățături pozitive, învățături înaintate, față de concepțiile și morala din vremea sa. Ele sunt valabile și astăzi. Duc la consolidarea societății, la stabilizarea și la sanctificarea rostului familiei, la perpetuarea și apărarea vieții, care este una din datoriile esențiale ale oamenilor pe pământ.

În toate acestea, femeile pot și sunt chemate să joace un rol dintre cele mai importante. Spunea cineva: *Dați-mi o generație de mame bune și voi transforma lumea.* Cât e de adevărat acest lucru! O generație de mame bune ar fi o generație de mame care să-i învețe pe copiii lor să fie buni, să fie drepți, să fie respectuoși, să învețe, să fie prin toate ale lor creatori, să-și iubească aproapele și pe Dumnezeu, să cultive binele și frumosul, să cultive adevărul. O generație de astfel de mame, care ar scoate o generație de astfel de copii, fără îndoială ar transforma lumea, ne-ar da o societate mai bună, o altfel de societate decât această societate din lumea de azi, care pregătește pe ici, pe colo, în diferite colțuri ale lumii, războaie și distrugeri. Femeile, cu sensibilitatea lor deosebită, au fost întotdeauna mai aproape de Dumnezeu, mai aproape de Biserică, și acest lucru trebuie să fie în continuare încurajat, pentru că de aici își iau ele sursa învățăturilor pe care trebuie să le transmită copiilor lor. Citeam undeva că în Franța s-a făcut la un moment dat un test.

S-a pus o întrebare la care a fost chemată multă lume să răspundă. Întrebarea a fost următoarea: De ce în închisori sunt mai mulți bărbați decât femei? Au venit tot felul de răspunsuri. Unul singur a câștigat, și anume acela care a răspuns așa: *În închisori sunt mai mulți bărbați decât femei, pentru că în biserici sunt mai multe femei decât bărbați!* Spre bucuria noastră, la noi în biserică părțile sunt egale. Închisorile ar trebui să fie goale!

Mironosițele care s-au dus la mormânt l-au găsit gol și au anunțat ele, cele dintâi, că Hristos a înviat! Fie ca mărturia lor să ne întărească și nouă credința în Înviere și în tot ceea ce ne-a lăsat Mântuitorul înviat drept moștenire, faptele, minunile și cuvintele învățăturii Sale mântuitoare.

Vindecarea slujitorului sutașului

CRED, DOAMNE, AJUTĂ NECREDINȚEI MELE

Evanghelia de astăzi ne dă prilejul să ne întoarcem la începutul activității pământești a Mântuitorului. Ne aflăm îndată după ce Mântuitorul a rostit *Predica de pe munte*. Despre muntele acesta nu trebuie să vă închipuiți că era chiar un munte, în sensul munților noștri. În Orientul Mijlociu, și în limbajul autorilor Evangheliilor, orice delușor e numit munte.

Tot așa era și *Muntele Măslinilor*, și *Golgota*. Muntele Fericirilor era una din colinele din jurul lacului Ghenizaret. Se poate vedea și azi. Acolo a adunat Iisus mulțimile și le-a împărtășit primele Sale învățături. Primele și, de fapt, cele mai importante. Sinteza propovăduirii Sale. Momentul în care a despărțit în două cele două Testamente. Acolo le-a vorbit pe larg despre rugăciune, despre post și milostenie, despre proorocii mincinoși, i-a învățat rugăciunea **„Tatăl nostru"** și, mai ales, le-a predat **Imnul minunat al Fericirilor**, anunțându-le Împărăția cerurilor.

Acolo, în timpul acestei Predici, a spus de mai multe ori vestitele cuvinte: **„Ați auzit că s-a zis celor de demult, ci Eu vă zic vouă"**. Prin aceste cuvinte a împărțit în două cele două Testamente, Scriptura Vechiului Testament și timpul cel Nou, care începea cu El, cu învățătura Sa pe care, cu acest prilej, Și-a proclamat-o într-o sinteză de importanță covârșitoare. Trei ani și jumătate, nu va face altceva decât va dezvolta ceea ce a spus acum, arătând și prin mijloace practice cum trebuie înțeleasă și cum trebuie pusă în practică învățătura Sa Din Vechiul Testament, pe care nu-l va desființa,

---

Predică rostită în catedrala din Sibiu, 5 VI 1987.

ci îl va explica din nou, El va arăta cum trebuie înțelese poruncile lui Dumnezeu, nu în litera lor, ca până atunci, ci în spiritul lor, ceea ce era ceva cu totul nou.

După ce ținuse *Predica de pe munte*, se îndrepta spre Capernaum, căruia i s-a spus orașul său deoarece, se pare, respins de cei din Nazaret, Mântuitorul se stabilise în Capernaum, de unde erau și câțiva dintre ucenicii Săi. Când a intrat în oraș, l-a întâmpinat un sutaș. Un sutaș era un militar mai mare peste 100 de oameni. Era desigur un păgân, fiindcă făcea parte din armata romană. Acesta n-a venit la Iisus cu o rugăminte, cum ne-am putea aștepta, și cum de obicei gândim această întâmplare, când tâlcuim Evanghelia ei. Dacă privim mai atent asupra textului, vedem că sutașul a venit la Mântuitorul cu multă sfială și i-a spus: **„Doamne, slujitorul meu zace acasă paralizat și se chinuiește cumplit"** (Matei 8, 6).

Foarte delicat felul cum se adresează sutașul Mântuitorului. Nu spune: *„Vino si-l vindecă"*, ci doar îl informează, îi aduce la cunoștință, neîndrăznind să-i facă o rugăminte. Foarte sfios, doar îl informează că are un slujitor bolnav, paralizat, desigur o ordonanță, dacă nu va fi fost un slujitor al familiei, civil, bineînțeles sugerându-i că ar trebui vindecat.

Mântuitorului îi va fi plăcut acest fel de abordare a Sa de către sutaș. Putem trage această concluzie din faptul că, împotriva unui obicei al Său de mai târziu, când va pune și o întrebare celui care-I cerea ceva, de pildă, dacă are credință, de data aceasta nu-l întreabă pe sutaș nimic. Îi răspunde dintr-o dată: **„Voi veni să-l vindec"** deși, cum am spus, nici nu I se ceruse să vină să-l vindece. **„Voi veni să-l vindec"** de îndată. Intrase deja în Capernaum. erau deci foarte aproape de casa sutașului. Dar spre surprinderea Mântuitorului, sutașul era un om nu numai delicat în cererea lui, dar și cu reacții neprevăzute. După ce mai întâi nu-I ceruse vindecarea, acum vine cu o cerere, dar cu una foarte ciudată. Spune: Nu. Nu e nevoie să vii la mine. Și motivează: **„Nu sunt vrednic să intri sub acoperământul meu"**.

Încă o dată îl surprinde pe Mântuitorul cu această declarație neașteptată. Oricare altul ar fi fost, fără discuție, onorat că Mântuitorul, despre care se dusese deja vestea, dorea să intre în casa sa. Dar iată că acest sutaș gândește altfel El zice: Nu e nevoie să vii la mine. Nu sunt vrednic de așa ceva. Sutașul e un smerit. Și mai mult decât atâta, își completează cuvintele prin ceva din nou

neașteptat. Zice: Nu-i nevoie să vii. **„Zi doar un cuvânt, și slujitorul meu se va însănătoși. Că și eu sunt sub stăpânire și am sub mine ostași și zic unuia „vino" și vine; și zic altuia „du-te" și se duce; și zic slujitorului meu „fă cutare" și face"** Și subînțelege: deci și Tu care ai această putere, care ești Stăpânul oamenilor, care ești Stăpânul a toate, deci și Tu ai putere. E de ajuns să zici, ca să fii ascultat de forțele cele nevăzute care conduc destinele oamenilor, și de la care ne vine și sănătatea și îmbolnăvirea, și tot ceea ce ni se întâmplă pe acest pământ. **„Zi doar un cuvânt"**.

Iată, se dovedește că sutașul avea o înțelegere spirituală a lucrurilor. El înțelegea că această vindecare se putea aranja prin duh, de la depărtare, printr-un singur cuvânt. Era suficient ca Iisus să accepte cererea și să hotărască în forul Său dumnezeiesc, interior, să facă intervenția ce I se cerea. În clipa când Iisus ar fi hotărât să facă intervenția, după credința sutașului aceasta ar fi fost de ajuns.

Acest lucru L-a mirat chiar pe Iisus, spune evanghelistul Matei. **„Auzind Iisus s-a mirat"!** S-a întors către cei care, ascultându-L, Îl urmau. Cine erau cei care Îl urmau? Apostolii Lui, dar și multă mulțime. S-a întors și le-a spus: **„Adevărul adevărat vă grăiesc. Nici în Israel n-am aflat atâta credință"**. Era într-adevăr o credință puternică. Omul acesta credea că e de ajuns ca Iisus să decidă minunea și s-o pronunțe, pentru ca slujitorul sau să se vindece. Și nici nu era israelit.

În momentul când Iisus a spus aceste cuvinte, fără îndoială că se și decisese să-l vindece pe slujitorul bolnav. Dar aceasta îi dă prilej lui Iisus să lărgească puțin domeniul întâmplării, al discuției, al temei, și să treacă de la întâmplarea propriu-zisă la un comentar de ordin mai general. Înțelegem aceasta din cuvintele pe care le-a spus după aceea. Zice: **„Dar vă spun că vor veni de la răsărit și de la apus, și vor prânzi cu Avraam, și cu Isaac, și cu Iacov în Împărăția cerurilor, iar fiii împărăției** — adică evreii, la care venise El, în mijlocul cărora se întrupase — **vor fi aruncați în întunericul cel mai din afară; acolo va fi plânset și scrâșnire de dinți"** (Matei 8, 11–12).

Iată că întâlnirea cu acest roman păgân îi dă prilejul să le descopere celor prezenți scopul venirii Sale pe pământ, și anume acela că *n-a venit numai pentru iudei*. Este prima oară când Mântuitorul își afirmă clar mesajul universal, universalitatea învățăturii Sale, universalitatea creștinismului. Mulți de la răsărit și

de la apus vor intra în Împărăția cerurilor, ascultând învățătura Sa și având credință, iar fiii Împărăției, deci cei cu care se făcuse Vechiul Legământ, care nu vor crede, aceia vor rămâne în întunericul cel mai din afară, unde va fi plângere și scrâșnire de dinți.

Este de notat, în treacăt, că Mântuitorul reafirmă aici învățătura precisă cu privire la existența iadului. Mai pe urmă va preciza, după cum știm, în cap. 25 de la Matei, și existența raiului.

După aceste cuvinte a urmat concluzia firească. S-a întors către sutaș și i-a spus: **„Du-te, și să-ți fie după credința ta"**. Omul probase deja că avea credință.

Interesant e că, fără să mai facă nici un comentariu, Iisus a acceptat și El, dintr-o dată, propunerea de a nu se deplasa la cel bolnav. A făcut minunea de la distanță. De unde se vede și faptul că nu era vreun hipnotizor, vreunul care întrebuința mijloace psihice, vreo putere de seducție, de sugestie, cu cel în cauză, ci iată, fără ca acela să știe nimic, îl vindeca de la distanță.

Apoi evanghelistul Luca face o încheiere bruscă, așa cum fac, de altfel, toți evangheliștii, scriind cu mare economie de cuvinte. Nu literaturizează deloc. Fac totul cu mare sobrietate.

V-ați pus întrebarea de ce? Tocmai pentru ca să rămână cât se poate de fideli atât întâmplărilor, cât și repetării exacte a cuvintelor, a gesturilor, a faptelor lui Iisus.

De aceea nu vin cu cuvinte multe. De aceea, iată, o vindecare ca aceasta a slujitorului sutașului, care ar putea fi povestită, literaturizată pe multe pagini, e prezentată doar în câteva versete. Se relatează faptul și atât. Fără comentariile scriitorilor, sau cu foarte scurte, abia îndrăznite remarci. Iată, și în această întâmplare, comentariul evanghelistului Matei e doar de un singur rând, și nici nu e un comentariu, ci o relatare: **„Și s-a vindecat slujitorul lui în ceasul acela"**. De altfel, dacă stăm și ne gândim mai bine, nici nu trebuia mai mult. Prin aceste câteva cuvinte evanghelistul ne spune tot. Restul rămâne în seama noastră. El nu intervine în substraturile interioare mai mult decât pentru a expune faptul. Tehnica lui nu e a eseistului, ci a artistului care sugerează, semnifică.

Acest sutaș a intrat astfel în istorie. Va fi pomenit în toate veacurile, pentru simplul fapt că a intervenit la Mântuitorul prin credința sa să-i vindece slujitorul.

Ce observăm? Ce-ar trebui să reținem noi din această minune? Neîndoielnic, ar trebui să reținem, în primul rând, personalitatea omului. Sfios. Respectuos. Plin de smerenie. Încălzit dinlăuntru de

o credinţă care L-a mirat până şi pe Mântuitorul. Şi L-a mirat nu atât pentru că avea credinţă, cât mai ales pentru că păgân fiind, roman fiind, avea o asemenea credinţă. Va fi fost, poate, unul dintre cei care de departe Îl va fi urmărit pe Iisus de mai multă vreme. Va fi fost şi el printre cei care I-au ascultat *Predica de pe munte*. L-a minunat pe Mântuitorul prin smerenia şi prin credinţa sa.

Dar întâmplarea din Evanghelia de astăzi ne prilejuieşte şi o întrebare. Şi nu una dintre cele uşoare, fiindcă pornind de la astfel de întrebări, mulţi dintre creştini se rătăcesc de la adevărata învăţătură. Spun unii: iată că Mântuitorul l-a vindecat pe slujitorul acestui sutaş datorită *numai* credinţei sutaşului. Deci mântuirea se obţine numai prin credinţă.

Într-adevăr, în aparenţă, în cazul acesta aşa este. Pornind de la astfel de texte, o parte din creştini, la începutul sec. al XVI-lea, s-au despărţit de Biserică. E vorba de protestanţii care spun că mântuirea vine numai prin credinţă, înţelegându-se că *nu şi prin fapte*. Aici este cheia luteranismului. Alţii, calvinii, au mers şi mai departe. Mântuirea nu vine *nici prin credinţă, nici prin fapte*, ci vine *numai prin har*. Formula latinească pe care o întrebuinţau primii era: *Sola fide*. Numai prin credinţă. Cea pe care o întrebuinţau ceilalţi era: *Sola gratia*. Numai prin har, indiferent de ce faci tu, pentru că tu nu eşti în stare să faci nimic. De aceea numai Harul Sfântului Duh, prin bunătatea Sa, prin bunăvoinţa Sa, poate să mântuiască. În cazul nostru, Mântuitorul spune într-adevăr: **„Fie ţie după credinţa ta"**.

Şi nu e singura dată când spune aşa. Dar dacă întoarcem câteva foi din aceeaşi Evanghelie după Matei, găsim în cap. 25 vorbirea despre *Judecata de Apoi*. Găsim acolo şi o altă perspectivă. Dacă vă aduceţi aminte de felul cum prezintă Mântuitorul Judecata de Apoi, vă reamintiţi că spune: **„Veniţi la Mine, binecuvântaţii Părintelui Meu, pentru că: flămând am fost şi Mi-aţi dat de mâncare, însetat şi Mi-aţi dat să beau, străin şi M-aţi primit"**. Sau: **„Plecaţi de la Mine, blestemaţilor, în focul cel veşnic, pentru că: gol am fost şi nu M-aţi îmbrăcat, flămând şi nu Mi-aţi dat de mâncare"**, şi aşa mai departe. După acest text ar putea însemna că mântuirea se dobândeşte *numai prin fapte*. În relatarea *Judecăţii de Apoi* nu se vorbeşte deloc de credinţă.

Înseamnă oare că mântuirea se dobândeşte numai prin fapte? Poţi să fii necredincios şi să te mântuieşti?

Pentru ca să înţelegem lucrurile bine, trebuie să luăm textele

Sfintei Scripturi unele împreună cu altele. Printr-un cuvânt modern, trebuie *să coroborăm* textele, să le punem în context și în corelație, să nu le luăm izolat. Textele și învățătura Mântuitorului trebuie luate împreună. Trebuie gândite, judecate și înțelese împreună, nu luate fiecare aparte. Mulți se rătăcesc cu Scriptura în mână, pentru că nu știu s-o citească. Iau versete izolate și sunt gata să moară pentru ele, convinși că au găsit adevărul. Și este adevărul, dar este parțial. Biblia e cartea unor idei desfășurate, expuse și lămurite pe larg. Trebuie s-o cunoști bine pe toată, ca să-i înțelegi ideile cum trebuie.

Dreapta învățătură din întreaga Scriptură spune: mântuirea se obține prin harul lui Dumnezeu, prin credință și prin faptele cele bune. Prin toate împreună.

Ba, unele din sectele moderne spun că trebuie să te declari mântuit și e de ajuns. Declari că ești de acord să primești jertfa Mântuitorului și încolo, indiferent de ceea ce faci, te-ai și mântuit. Aceasta e marea capcană în care cad cei care se lasă ademeniți de „falșii profeți", de „noii învățători" apăruți în lumea modernă, mai ales începând din secolul trecut și la începutul secolului nostru. Harul lui Dumnezeu trebuie pus în lucrare prin credință și prin faptele bune. Atunci când omul s-a angajat și în faptele bune, atunci harul lui Dumnezeu vine să-l ajute ca să-și mărească credința, și să-și înmulțească faptele bune.

Cam în aceeași situație se aflau, dacă gândim istoric, și iudeii din vremea aceea, care credeau că, deoarece sunt popor ales, totul li se cuvine din partea lui Dumnezeu, și că ei vor fi singurii mântuiți, numai prin faptul că sunt popor al lui Dumnezeu, numai prin faptul că sunt neamul cel ales. Or, tocmai aceasta vine Mântuitorul să corecteze: Nu vă bizuiți pe aceasta. Mântuirea prin har vine numai dacă aveți credință și fapte bune. De aceea, după ce constată credința acestui sutaș, face remarca pe care am menționat-o adineauri: **„Vă spun că vor veni unii de la răsărit și de la apus — lumea păgână din vremea aceea — care vor prânzi împreună cu Avraam, cu Isaac și cu Iacov în Împărăția cerurilor, iar fiii Împărăției vor rămâne în întunericul cel mai din afară"**.

În privința aceasta și Sfântul Ioan Botezătorul a avut o intuiție extraordinară cu privire la misiunea lui Mesia și a întrupării, zicând că, deși s-a întrupat printre iudei, nu era venit numai pentru dânșii. De aceea, când veneau la el fariseii și cărturarii, ca să-i boteze fără să facă fapte de pocăință, le spunea: **„Pui de năpârci, credeți că**

veți câștiga Împărăția cerurilor numai prin faptul că sunteți fiii lui Avraam" și că veniți aici să faceți un ritual exterior? Le-a descoperit ceea ce probabil nici nu le trecuse prin cap: **„Dumnezeu poate face fii ai lui Avraam și din pietrele acestea"**. A avut intuiția că Mântuitorul venea pentru toate neamurile, pentru toată lumea, pentru toate popoarele.

Să reținem deci că, pentru mântuire, e necesară credința acestui sutaș, dar sunt necesare și faptele cele bune. Dacă citim episodul relatat de Sf. evanghelist Luca, vedem că el adaugă un element în plus față de cele notate de Sf. evanghelist Matei. Ne spune că prietenii iudei ai acestui sutaș s-au dus la Mântuitorul să-l roage, ca din partea lor, să-i ajute slujitorul, pentru că sutașul — ziceau ei — este un om bun, **„atât de bun încât chiar el ne-a zidit sinagoga din Capernaum"**

Iată, aceasta schimbă lucrurile. Avea omul credința pe care i-o lăudase Mântuitorul, dar iată ci din credința lui izvorâseră și fapte bune. Sinagoga din Capernaum era zidită de el, un roman, un păgân. Sinagoga aceasta, deși nu întreagă, refăcută ulterior, există până astăzi. Cei care merg acum la Capernaum, pot vedea rămășițele ei. Un perete este întreg. Aceasta este de altfel sinagoga în care Mântuitorul a predicat de multe ori. Poate tocmai de aceea, că este opera unei binefaceri, opera acestui sutaș intrat în istorie, prin întâmplarea cu slujitorul său, poate că tocmai de aceea din tot orașul Capernaum de altă dată, n-au rămas decât ruinele acestei sinagogi!

Un singur cuvânt aș mai adăuga, și nu dintre cele care ar putea fi în plus. Oare rugămintea sutașului pentru slujitorul său era numai un act de credință? Dimpotrivă. Era faptă. Faptă bună, pentru altul. Cerea pentru altul. Ca și cum s-ar fi dus după medic pentru altul. Ca și cum ar fi cerșit pentru altul. Asemenea detaliu nu trebuie scăpat din vedere. Și el trebuie observat și în alte împrejurări când Mântuitorul întreabă de credință.

Așadar trebuie să reținem și să remarcăm că sutașul nu venise să se roage pentru el. Venise să se roage pentru slujitorul său. Nu slujitorul bolnav venise să se roage pentru sine, ci sutașul în slujba căruia era, venise să se roage pentru el. Iată încă o dovadă că rugăciunile pentru alții sunt ascultate. Tot așa rugăciunile Bisericii sunt ascultate. Că doar Biserica ce face altceva, decât se roagă pentru alții?

Fiecare vine la biserică să se roage pentru sine, dar în ectenii

ne rugăm şi pentru aproapele nostru, ne rugăm pentru unitatea Bisericilor, ne rugăm pentru recolte bune, ne rugăm pentru vremuri paşnice, ne rugăm unii pentru alţii. Înţelegem deci, din această întâmplare, că rugăciunea pentru alţii este ascultată. Ba eu aş spune ceva mai mult. E chiar mai ascultată decât rugăciunea pentru noi înşine pentru că, dacă rugăciunea pentru noi înşine vine, mai mult sau mai puţin, din interese personale şi egoiste, rugăciunea pentru altul este rezultatul unei generozităţi. Rugăciunea pentru altul este o rugăciune de iubire pentru aproapele. Nu se poate ca Dumnezeu să nu ia aminte la nevoile celui pentru care te rogi. Ia aminte însă şi la generozitatea ta, pentru că vii şi pentru altul, nu numai pentru tine. Dar să fim siguri că, ori de câte ori ne rugăm pentru altul, înainte de orice, binefacerile rugăciunii se revarsă asupra noastră, pentru că e un mod de a-L convinge pe Dumnezeu că suntem vrednici de ajutorul Lui, dacă ne rugăm pentru altul. Facem altora ceea ce vrem să ne facă Dumnezeu nouă, cum cerem în *Tatăl nostru* când spunem: *Şi ne iartă nouă, precum şi noi iertăm celor care ne greşesc nouă.*

Iată deci cum, această Evanghelie este şi o învăţătură pentru noi toţi, ca să fim mai buni. Să fim generoşi. Să fim buni unii cu alţii. În măsura în care suntem buni unii cu alţii, în aceeaşi măsură este Dumnezeu bun cu noi.

El ne dă întotdeauna mai mult decât meritărn, dar când noi în loc de bine facem rău, sau gândim rău, atunci Dumnezeu nu poate fi de acord cu noi. Şi atunci ne întâlnim cu faptele noastre. Ce dăm, aceea luăm. Nu ne putem supăra pe nimeni pentru acest schimb, fiindcă chiar noi suntem cei care îl determinăm.

Se zice că un copii se supărase pe tatăl său. Locuiau într-o vale. Ieşind din casă, fără să-l audă cineva, şi-a dat drumul mâniei şi a început să strige: *„Te urăsc! Te urăsc!"* Cineva din depărtare striga însă înapoi către dânsul: *„Te urăsc! Te urăsc!"* Era ecoul propriilor sale vorbe, dar copilul s-a speriat şi s-a întors repede în casă şi i-a spus tatălui său că cineva îl urăşte şi i-a strigat de mai multe ori cuvinte ameninţătoare. Tatăl a înţeles ce s-a întâmplat. L-a luat blând de mână şi au ieşit afară, cerându-i să-i arate locul unde se afla când a auzit acele cuvinte? L-a pus să strige din acelaşi loc: *„Te iubesc. Te iubesc!"*, şi de îndată i-au venit înapoi aceleaşi cuvinte. *„Aceasta e legea vieţii, fiule"*, i-a zis tatăl său. *„Primim ceea ce dăm. Dăm ură, primim ură. Dăm dragoste, primim dragoste. Ceea ce e important e ceea ce dăm noi întâi. Dacă nu dăm, nici nu primim".*

Lecţia i-a servit fiului. Ne poate servi şi nouă.

Bine ar fi ca acum, fiecare în gândul lui să-şi facă un mic examen de conştiinţă, un rapid examen al atitudinilor personale. Pe

câți oameni i-am ajutat cu dezinteres? Despre câți oameni am vorbit de bine, fără să știe ei și fără să ne așteptăm la nici o răsplată? Pentru câți oameni am lucrat la promovarea lor în viață, fără să așteptăm nimic de la ei? Și uneori fără să știe ei. Cât bine am făcut? Cât bine am făcut dezinteresați?

Nu știu rezultatul la care poate ajunge fiecare, dar am impresia că în urma unui astfel de examen, foarte mulți dintre noi ne-am descoperi deficitari. Și am descoperi că ne concentrăm mult prea mult asupra propriilor noastre interese, că suntem individualiști, că suntem egoiști, că vrem mai mult ca alții să ne ajute pe noi, decât îi ajutăm noi pe dânșii.

Întâmplarea înfățișată în Evanghelia de astăzi ne arată că are mare valoare înaintea lui Dumnezeu și e primită și rugăciunea pe care o facem pentru alții. Să fim încredințați cu toată convingerea că, în măsura în care ne îndreptăm atenția, gândul, fapta și rugăciunea și pentru alții, aceasta e implicit o rugăciune și pentru noi. Ați văzut? Mântuitorul, când a constatat credința sutașului în rugăciunea pentru slujitorul lui, l-a lăudat pe sutaș: **„Adevăr vă spun vouă, nici în Israel n-am găsit o credință mai mare decât aceasta"**, și trebuie să ne închipuim că, dincolo de faptul pe care ni-l relatează evanghelistul Matei, că din ceasul acela s-a vindecat sluga sutașului, putem fi siguri că în clipa aceea s-a mântuit și sutașul de toate păcatele și greșelile lui, pe care le va fi făcut, și pe care le-a mărturisit cu smerenie în fața Mântuitorului zicând: **„Nu sunt vrednic să intri sub acoperământul meu"**.

Aș vrea ca din recapitularea, din reamintirea acestei întâmplări de la începutul activității Mântuitorului, să rămânem și noi cel puțin cu aceste două lucruri: întâi să avem credință și ea să se vadă din faptele noastre cele bune, și să știm că acestei credințe și faptelor noastre, Dumnezeu le răspunde întotdeauna. În al doilea rând, să fim oameni nu numai pentru noi, ci și pentru alții. Numai așa vom mărturisi că toți suntem frați între noi, și toți suntem fiii aceluiași Tată, aceluiași Dumnezeu ceresc, Care să ne ajute pe toți, să ne dea sănătate și toate cele trebuincioase și mântuire în veacul de acum și în cel ce va să vie, acum și pururea și-n vecii vecilor. AMIN.

Duminica de după Botezul Domnului

LACRIMA INIMII — CHEIA ÎMPĂRĂȚIEI

Ne aflăm în Duminica de după marea sărbătoare a Botezului Domnului. Versetele Evangheliei de astăzi sunt pline de încărcătură doctrinară, continuând descoperirea de la Botez cu privire la Dumnezeu, arătat în chip vădit ca Treime.

În religia iudaică de până atunci și până azi, nu exista și nu există o învățătură explicită despre Sfânta Treime. Evreii credeau doar într-un Dumnezeu unic, o singură persoană, întotdeauna afirmându-și unicitatea și blamându-i când își făceau idoli sau apelau la *„dumnezei străini"*. Dogma Dumnezeului unic a fost cea dintâi și cea mai puternică de la Moise încoace. **„Eu sunt Domnul Dumnezeul tău; să nu ai alți dumnezei afară de Mine"** (Ieșire 20, 2–3), se spusese în Vechiul Testament. Și deodată, la Botezul Domnului, Dumnezeu se descopere în trei persoane. Nu ca trei Dumnezei. În această privință Unimea rămânea cum a fost. Dar unimea se descoperea la Botez, în chip vădit, ca Treime. Unul în Treime. Este, în această privință, și o primă confruntare dintre noua religie pe care o aducea Iisus și religia iudaică pe care se grefa învățătura Sa cea nouă.

Știm cu toții cum s-au petrecut lucrurile. Le vom recapitula pe scurt. În timp ce Iisus se afla în fața lui Ioan ca să-L boteze, s-au deschis cerurile și Duhul Sfânt s-a coborât deasupra Lui, sub chip de porumbel, și un glas s-a auzit din cer: **„Acesta este fiul Meu cel iubit, întru care am binevoit"**. Așadar, Fiul era cel care se boteza, Dumnezeu era cel care se manifesta prin voce, iar Sfântul Duh era

---

Cuvânt rostit în catedrala din Sibiu, în anul 1985.

cel care cobora sub chip de porumbel deasupra Lui. Așa s-a petrecut prima delimitare doctrinară esențială dintre iudaismul monoteist și creștinismul tot monoteist, dar pentru care Dumnezeu era unul în Treime.

Un lucru mi se pare foarte interesant: în această descoperire a Sfintei Treimi totul pare a se desfășura ca ceva foarte normal. Evenimentul nu se prezintă deloc ca ceva neașteptat, absolut nou, scandalos, greu de priceput, imposibil de acceptat. Dimpotrivă. Vine ca ceva foarte, foarte natural, ca și cum s-ar fi știut de el și înainte, ca și cum s-ar fi știut, dar nu s-ar fi luat notă de el la vreme. De aceea nu se spune nicăieri în textul Evangheliilor: *Iată noutatea!* Nicăieri nu veți găsi scris: *Iată noutatea: Dumnezeu este în Treime!* Descoperirea se face ca și cum n-ar fi fost o descoperire, ci ca și cum se cunoștea de când lumea.

De fapt, așa și era. Exegeții Vechiului Testament n-au știut însă niciodată să citească acest adevăr în textele Scripturii. Încă din Vechiul Testament **„Duhul lui Dumnezeu se purta pe deasupra apelor"**, scrie în Cartea Facerii. Încă din Vechiul Testament Dumnezeu zice: **„Să facem pe om după chipul și asemănarea noastră"**, ca și cum se sfătuia cu cineva. Era sfatul Treimii. Tot așa a zis când a încurcat limbile la Babilon: **„Să ne coborâm"**, la plural. Iar când s-a arătat la stejarul Mamvri, lui Avraam, i s-a arătat sub forma a trei îngeri. Prin urmare învățătura despre Sf. Treime exista încă din vechime, de la început.

E foarte interesant că despre Botezul Domnului scriu toți cei patru evangheliști. Toți istorisesc evenimentul, mai pe larg sau mai pe scurt, dar cam cu aceleași cuvinte, cu destul de puține deosebiri, poate doar de nuanțe. Să ne amintim că despre Nașterea Domnului scriu numai doi, Matei și Luca. Despre Botez scriu toți patru, fiindcă evenimentul este cu adevărat foarte important, tocmai prin aceea că se descoperă Sfânta Treime, se confirmă trimiterea lui Iisus ca Fiu al lui Dumnezeu, și e momentul începutului propovăduirii Sale.

Toate acestea s-au întâmplat în al 15-lea an de domnie al împăratului Tiberiu, pe când era procurator în Palestina Ponțiu Pilat, pe când în Galileea era tetrarh Irod, pe când Filip era tetrarh al altor ținuturi din Țara Sfântă și din jur, pe când la Ierusalim erau mari arhierei Ana și Caiafa, date care garantează că evenimentul Botezului și evenimentul ieșirii la propovăduire a Mântuitorului s-au petrecut într-un timp istoric cunoscut. Este de mare importanță această situare în istorie a evenimentului, pe care ține să o noteze

evanghelistul Luca. După petrecerea în pustie 40 de zile și 40 de nopți, Iisus și-a început propovăduirea prin marea *Predică de pe munte*, care se cuprinde în Evanghelia Sf. Matei, în special, în textul ei complet, în cap. 5, 6 și 7.

Mântuitorul, continuând pe Ioan Botezătorul care își sfârșea destinul profetic și învățătoresc prin chemarea la pocăință, va începe și El prin a propovădui pocăința și a vesti Împărăția cerurilor. Despre aceasta va vorbi mereu, sub diferite forme, în decursul celor trei ani cât a propovăduit.

Ce este pocăința? Oare ce se înțelege prin pocăință? Și ce este Împărăția cerurilor, în care se intră prin pocăință?

În înțeles creștin, pocăința este încercarea noastră de restaurare, după ce am greșit, de întoarcere la starea cea dintâi, la starea în care eram înainte de a păcătui. Este încercarea noastră de reașezare în rânduială a sufletului și a vieții noastre, atunci când i-am stricat rânduiala. Este încercarea de reechilibrare după ce ne-am dezechilibrat. Știți cum se întâmplă la mașinile din industrie; când se dereglează o mașină, produsele nu mai ies cum trebuie. Dacă e vorba de o mașină de țesut, pânza va avea fire lipsă. Dacă e vorba de o mașină de turnat metal sau mase plastice, obiectul nu va mai ieși întreg și va trebui rebutat. Orice dereglare în viața sufletească, precum la mașini, produce fapte rele și producătorul e aruncat de la fața și bunăvoința lui Dumnezeu, fiindcă s-a îndepărtat de frumusețea originară, aceea în care l-a creat Dumnezeu pe om. Chiar Mântuitorul întrebuințează verbul *a arunca*, așa cum ai arunca o piesă rebutată: **„Iar pe sluga necredincioasă ARUNCAȚI-O în întunericul cel mai din afară"** (Matei 25, 30). Pocăința este prevenirea acestui proces de despărțire de Dumnezeu, prin restaurarea ființei omenești în frumusețea, în demnitatea, în puritatea cea de la început. Este recondiționarea ei.

Pocăința se face în primul rând prin smerenie. În grecește cuvântul care numește pocăința este *metanoia*. Avem și noi în românește, de aici, *metania*. Ce este metania? Este o prosternare la pământ, adică într-un fel o recunoaștere a micimii tale, o recunoaștere a faptului că ai greșit și că te căiești de greșeala ta. E o coborâre din orgoliu.

Pocăința trebuie neapărat să se facă prin *metanoia*, prin smerenie, prin recunoașterea greșelilor. Pocăința înseamnă curățire, așa cum ai curăți un vas după ce s-a murdărit. Toți ne curățim vasele după ce mâncăm, ne curățim casele, le măturăm în fiecare zi. De

curățire este nevoie permanent. Așa întreținem lucrurile, obiectele. Ne spălăm trupurile. Cu atât mai mult e nevoie de o curățire permanentă a sufletelor noastre.

E posibilă pocăința? E posibil adică să scăpăm de greșelile noastre din trecut? Marea noutate pe care a adus-o, în această privință, creștinismul este tocmai asigurarea că *da*, e posibilă. E posibil să se șteargă greșelile din trecut. Totul e să vrei, să vrei cu intensitate, să vrei cu lacrima sufletului și a inimii, cu efortul voinței și cu hotărârea minții. Când Mântuitorul era răstignit între doi tâlhari, unul s-a rugat de iertare, și Mântuitorul i-a spus: **„Astăzi vei fi cu Mine în rai"**. Pe loc deci. Și cine știe câte răutăți nu va fi făcut acela, ce criminal va fi fost! Dar s-a pocăit în momentul ultim și Mântuitorul l-a iertat: **„Astăzi vei fi cu Mine în rai"**. Așadar, e posibil să ne îndreptăm greșelile. E posibil să facem ca faptele *să nu mai fi fost*. Vă dați seama ce lucru extraordinar este acesta? Să desființezi un trecut care te rușinează! Desființarea se face prin pocăință, iar rezultatul e iertarea. Cred că *iertarea* e marea noutate a religiilor. Ea e diferită de la o religie la *alta*, dar e prezentă în toate. În unele greșelile se iartă după expieri îndelungi, cum e în budism. În creștinism intensitatea pocăinței înlocuiește timpul expierii.

În *Pateric* se spune că, de ar vrea omul, adică de ar vrea să se întoarcă în sine cu hotărârea de a se îndrepta, *„de dimineața până seara poate ajunge la măsură dumnezeiască"*. Poate ajunge la măsură dumnezeiască chiar după ce a fost plin de păcate. Mântuitorul însuși ne asigură că **„e mai multă bucurie în cer când un păcătos se pocăiește, decât pentru nouăzeci și nouă de drepți care n-au nevoie de pocăință"** (Luca 15, 7).

Am citit undeva o parabolă:

Se povestea că o mamă avea un băiat foarte silitor, student la universitate, de unde-i aducea cele mai frumoase rezultate. A venit un război și băiatul a fost chemat să plece pe front. Fiindcă era un om integru, s-a dovedit a fi un erou. Și-a dat viața pentru patrie. Mamei i s-au trimis vești despre eroismul său și felicitări pentru creșterea bună dată băiatului.

Mama s-a rugat lui Dumnezeu să-i trimită măcar o dată băiatul, în vis, ca să-l mai vadă. O singură dată. Rugăciunea i-a fost ascultată și i s-a promis că îi va fi trimis, putând să retrăiască împreună cinci minute din viața lor trecută. A fost însă întrebată: Gândește-te bine, care cinci minute din viața lui și a ta le alegi, pentru aceasta? El va veni să retrăiți împreună acele minute pe care le alegi acum. Gândește-te bine. Vrei să vină ca student la universitate, cu frumoasele rezultate care te bucurau atâta? Va fi fost aceea bucuria ta cea mai mare, și ai vrea s-o

repeți? Vrei poate să ți vină îmbrăcat de pe front, încununat cu laudele comandanților lui, înainte de a muri, și aureolat de eroism?

Femeia a stat și s-a gândit, și a răspuns: Nu! Dacă ar fi posibil să-mi fie redat copilul pentru a retrăi cinci minute, aș vrea ca ele să fie din copilăria lui. Fiindcă îmi aduc aminte de o întâmplare cu el, de când era copil. Era în grădină și a făcut o greșeală. Când am ieșit din casă și am văzut greșeala pe care a făcut-o, și eram gata să-l pedepsesc, a alergat către mine plângând și mi-a cerut iertare. Dar a făcut-o cu atâta sinceritate, cu atâta încredere că eu îl voi ierta, s a lipit de trupul meu cu atâta dragoste, cu atâta părere de rău că m-a supărat, încât nu numai că l-am iertat, dar minutele acelea au fost cele mai frumoase din viața mea. Pe acelea nu pot să le uit și, dacă e posibil, pe acelea aș vrea să le retrăiesc.

Tot așa se bucură Dumnezeu de cel care se întoarce de la calea cea greșită, cerându-și iertare. Dumnezeu îl restaurează atunci în starea de la început, și numai acest moment îl ține minte. De acesta se bucură. Și, de cel ce se căiește de greșelile săvârșite, se bucură mai mult decât de ceilalți care sunt drepți în toate zilele vieții lor. Poate că și acest înțeles e ascuns în acea *Fericire* care spune: **„fericiți cei ce plâng, că aceia vor fi mângâiați"**. Fericiți cei care storc din ei lacrima părerii de rău pentru păcatele lor!

Se zice că Dumnezeu a trimis odată pe un înger pe pământ, și i-a spus: *„Îngere, du-te pe pământ, umblă pe unde vrei și cât vrei, și găsește-mi cel mai prețios lucru pe care vei crede tu că Mi-l poți aduce, din cele care există pe pământ"*. Și a umblat îngerul prin multe locuri și multă vreme, cu multă atenție și cu multă băgare de seamă. Trebuia să aleagă un lucru care să-I placă lui Dumnezeu, așa că nu era lucru de glumă. Într-un fel, trebuia să treacă și el un examen în fața lui Dumnezeu, asupra capacității lui de discernere, de alegere a unui lucru care să fie cu adevărat cel mai valoros.

Era pus în situația de a arbitra între valori și de a lua decizia cea mai bună. A nimerit într-un loc unde era în toi un război și unde un om murise la datorie. Lăsase în urmă o familie, lăsase idealuri, lăsase planuri acasă, dar a înțeles să-și dea viața pentru patrie cu generozitate și eroism. Îngerul s-a apropiat de el și a cules o boabă din sângele lui, și și-a spus: *„Sacrificiul acesta trebuie să fie considerat de Dumnezeu drept cel mai mare"*. S-a dus la Dumnezeu, și a luat Dumnezeu picătura de sânge și a spus: *„Într-adevăr, într-adevăr ceea ce Mi-ai adus e un lucru extraordinar, un lucru mare. Dar poate că nu e cel mai mare. Eu ziceam de cel mai mare. Mai du-te, mai umblă, mai plimbă-te, mai vezi, mai caută"*.

Și s-a dus îngerul din nou și, la un moment dat, a nimerit într-un spital. Acolo era pe moarte o soră de caritate care a îngrijit un bolnav, având o boală infecțioasă, din care cauză nimeni nu voia să îngrijească de dânsul. Ea însă s-a sacrificat îngrijind bolnavul acela, știind că se va molipsi și ea. Ceea ce s-a și întâmplat. S-a îmbolnăvit și acum era pe moarte. Îngerul și-a zis: *„Acest sacrificiu trebuie să fie cel mai mare"*. Și i-a luat ultima răsuflare, înainte de a muri, și i-a dus-o lui Dumnezeu. Și i-a spus Dumnezeu: *„Îngere, te-ai gândit bine. E mare într-adevăr sacrificiul pe care l-a făcut infirmiera pentru aproapele ei. Și-a dat*

viața pentru el. Dar poate există și altceva. Poate există și ceva mai mare. Ia mai du-te".

Și a venit îngerul iarăși pe pământ și a dat de un brigand, un bandit, un mare hoț, un fărădelege și fără Dumnezeu, un om fără nici o normă morală, un om gata la toate relele, fără conștiință, care tocmai se hotărâse să se ducă să prade o familie de creștini. Se înarmase cu toate uneltele care îi trebuiau pentru furtul pe care și-l propusese. Aștepta să se facă seară și să se înnopteze. Când s-a înnoptat, s-a dus spre casa celor pe care era gata chiar să-i ucidă, numai să-și ajungă scopul. Dar, înainte de a intra în casă, s-a uitat pe geam să vadă ce se întâmplă acolo. Și ce-a văzut înăuntru? A văzut o femeie care tocmai își culca pruncul. Își făcuse rugăciunea, făcea semnul crucii deasupra pruncului și era gata să-l adoarmă.

În clipa aceea hoțul și-a adus aminte de mama lui, care tot așa făcea și cu dânsul când era mic, și un val de remușcare l-a cuprins dintr-o dată. Parcă s-ar fi întors sufletul înapoi într-ânsul. S-a gândit la nelegiuirea pe care voia s-o facă. S-a gândit la toate nelegiuirile pe care le făcuse până atunci și, impresionat de cuminţenia pe care o văzuse în casă, de seninătatea pe care o citise pe chipul copilului, și îngrozit de fapta pe care era gata s-o comită, i-a scăpat o lacrimă. Văzând-o, îngerul și-a zis: *„Aceasta trebuie să fie"*! A luat lacrima și i-a dus-o lui Dumnezeu. Și Dumnezeu i-a zis: *„Aceasta este. Ai găsit-o. Lacrima de pocăință. Lacrima de întoarcere a celui ce părea pierdut pentru totdeauna*".

O întâmplare asemănătoare s-a petrecut pe vremea împăratului Mauriciu al Bizanțului, la sfârșitul secolului al VI-lea.

În Tracia bântuia locurile un tâlhar vestit care ajunsese spaima satelor și a drumurilor. Nu-l putea prinde nimeni. Împăratul se gândi atunci să-i ofere iertarea, cu condiția să vină singur la Bizanț, să nu mai fure și să-i ceară iertare. Auzise de dânsul că nu se lăsa sub nici un chip prins de frica pedepsei, și astfel nu mai avea de ales altceva, decât să continue cu viața de tâlhărie. Aflând acum de iertarea și condițiile împăratului, se prezentă înaintea lui, ceru iertare și, precum i se făgăduise, așa se făcu.

După două zile se îmbolnăvi și fu dus la spital. Noaptea avu un vis grozav și când se trezi începu să se roage lui Dumnezeu de iertare pentru toate relele pe care le săvârșise. Obținuse iertarea oamenilor, dar iertarea de la Dumnezeu începu să-l preocupe acum mai mult. Se pomeni plângând, el care nu plânsese niciodată și nici nu se înduioșase de lacrimile altora. Udă basmaua pe care o avea cu sine, și perna, și așternutul. Și așa, plângând, boala îl învinse și trecu în lumea cealaltă.

În aceeași noapte, după ce îl priveghease pe bolnav până târziu, medicul ațipi și avu un vis. Se făcea că vede o mulțime de diavoli, ca niște ființe hidoase, întunecate, care stăteau în jurul patului celui bolnav. Aveau cu dânșii o mulțime de hârtii, de zapise pe care erau însemnate toate păcatele lui, cerându-i sufletul să-l ducă în iad.

Au apărut și doi îngeri, ținând în mâini o cumpănă. Pe unul din talere puseseră demonii hârtiile lor. Celălalt era gol. Talerul cu păcatele se lăsă de îndată în jos, până la pământ. Cei doi îngeri se întrebau dacă au ceva de pus pe talerul celălalt. Căutară în viața tâlharului ceva bun, dar nu găsiră nimic și erau triști. Atunci, unul din îngeri observă basmaua udă de la capul lui. Înțelese că era udă de lacrimi. *Nu cumva erau lacrimi de pocăință*? Se va vedea. Luă basmaua și o puse

pe talerul gol. Şi în aceeaşi clipă talerul se lăsă în jos cu atâta putere, încât zapisele diavolilor săriră în toate părţile şi se risipiră pe jos.

În momentul acela doctorul se trezi, se îndreptă spre patul bolnavului şi îl găsi mort. Lângă el era basmaua udă de lacrimi. O luă şi o duse la împărat spunându-i: *„Iată basmaua care i-a adus tâlharului iertare şi în ceruri!"* (din Prolog, 17 octombrie).

Biserica ne pune la dispoziţie mijloace pentru a ne afla şi noi, de voim, în stare de pocăinţă. Biserica ne pune la dispoziţie *Taina spovedaniei*. Trebuie doar să ne hotărâm să-i spunem lui Dumnezeu greşelile care ne macină. Greşelile care ne fac opaci faţă de alţii. Să i le spunem şi Dumnezeu, prin duhovnic, ne va da dezlegare. Le va şterge pur şi simplu. Ca şi cum n-au fost niciodată. Ca şi cum s-ar fi petrecut într-un vis rău.

De altfel, şi în lumea modernă, care şi-a cam pierdut obişnuinţa spovedaniei, nevoia de spovedanie a rămas. Aţi auzit desigur, cât de căutaţi sunt, într-o anumită lume, medicii psihiatri. Oemenii se duc la ei ca să facă tot un fel de spovedanie. Aceasta se întâmplă numai pentru că s-a pierdut pe acolo uzul spovedaniei adevărate.

Psihanaliza nu e o spovedanie reală. Căci una e să te duci la un medic, care va căuta să-şi desluşească cauzele unei boli din cine ştie ce fapte şi amintiri rămase în subconştientul tău, cu care va vrea să te pună de acord, ca să le uiţi sau să le înţelegi, şi alta e să te duci la duhovnic şi să-i spui, ca în faţa lui Dumnezeu, greşelile şi căinţa ta, şi să-i ceri iertare, şi să simţi că în clipa când preotul a zis: *„Te iert şi te dezleg"*, s-a şters cu buretele totul. Aşa cum ai şterge cu buretele o tablă pe care ai scris cu creta o mie de păcate. Dacă mai moi buretele şi în puţină apă, se şterge şi mai bine. De aceea vorbesc Părinţii de lacrimile pocăinţei, de lacrima căinţei. Lacrima udă floarea inimii care vrea să înflorească.

Prin pocăinţă se intră — şi numai prin ea — în Împărăţia cerurilor, pe care Mântuitorul, încă de la începutul propovăduirii Sale, o anunţa ca fiind foarte aproape. Cât de aproape? Mântuitorul o descoperă într-adevăr foarte aproape. În sufletele noastre, în interiorul nostru. **„Împărăţia cerurilor este în voi"** (Lc. 17, 21), înlăuntrul vostru. Curăţiţi acest interior, şi va deveni Împărăţie a lui Dumnezeu. Împărăţia cerurilor nu e în afară. Nu e vreo aşezare omenească, nu e vreo aşezare teritorială, socială, nu e vreo aşezare de orice fel, undeva peste mări şi ţări. Împărăţia lui Dumnezeu e *stare de spirit*, şi anume stare de puritate, stare de curăţie.

Împărăția cerurilor e în noi. **„Împărăția cerurilor**, spune Sf. Pavel (Romani 14, 17), **nu e nici mâncare, nici băutură, ci sfințenie, și pace, și bucurie în Duhul Sfânt"**.

Împărăția cerurilor e atunci când trăiești în dreptate și iubire, când dreptatea și iubirea sunt legile tale de căpetenie. Împărăția lui Dumnezeu este atunci când te afli în pace. Ce înseamnă acest *„a fi în pace"*? Înseamnă a fi dincolo de orice contradicție. Când nu mai trăiești în contradicții interioare, când ai trecut dincolo de lupta contrariilor din tine. Atunci ești în pace. Și fără îndoială că, dacă trăiești în sfințenie și în pacea duhului, în pacea inimii, atunci vei avea parte de ceea ce spune Sf. Pavel, de *„bucuria în Duhul Sfânt"*. Duhul Sfânt va sălășlui în tine.

Aceasta este de fapt definiția a ceea ce se numește *înduhovnicire*. Înduhovnicire înseamnă primirea în tine a Duhului Sfânt care dă bucurie. Serafim de Sarov, un sfânt din secolul trecut, saluta pe toți creștinii pe care-i întâlnea cu: *„Bucuria mea"*! Avem și noi un bătrân duhovnic la mănăstirea Sâmbăta care, pe oricine întâlnește, îi spune cu o reală veselie: *„Cât mă bucur că te văd!"* Și se bucură cu adevărat.

Împărăția cerurilor e în noi. Dar dacă Împărăția cerurilor e în noi, cu cât mai multe Împărății ale cerurilor ar fi în oameni, cu atât mai mult s-ar transforma și lumea toată într-o mare Împărăție a cerurilor.

Aș vrea să închei, atrăgând atenția asupra atitudinii pe care a avut-o, ca și Mântuitorul, și marele sfânt Ioan Botezătorul, atunci când veneau fariseii la el să se boteze. Ei credeau că dacă veneau să primească de la Ioan un botez exterior, cu apă, se vor și îndrepta în fața lui Dumnezeu, fără să mai fie nevoiți să facă faptele îndreptării. De aceea Sf. Ioan Botezătorul îi avertiza, așa cum putea s-o facă el: **Pui de vipere, cine v-a învățat să faceți aceasta? Credeți voi că dacă nu faceți roade de pocăință, are vreo valoare botezul pe care-l luați de la mine? Nu are nici o valoare!** Nu actele exterioare dau măsura pocăinței.

De ce m-am oprit asupra acestui lucru? Pentru că există și în vremea noastră dintre aceia care spun: *„Noi ne-am pocăit, noi suntem pocăiți, noi suntem mântuiți"*. Cred că au dobândit mântuirea *pentru că și-au dat numele de „pocăiți"*. Ca și cum cuvântul i-ar mântui. Dincolo de cuvânt, se cred aleși, precum se credeau fariseii fii ai lui Avraam, și care credeau că numai în virtutea acestui fapt erau îndreptățiți la mântuire. Dar Dumnezeu poate face fii ai lui

Avraam și din pietre, le spunea Sfântul Ioan Botezătorul.

Credința și faptele bune duc la mântuire, nu faptul că se crede cineva ales. Tu trebuie să alegi, și anume să alegi faptele care cultivă dragostea, comuniunea, nu separarea și nu ura îndreptată împotriva celor ce nu sunt ca tine, cum fac sectanții. Avertismentul Sf. Ioan Botezătorul este clar: Degeaba vă declarați voi pocăiți, degeaba vă botezați, dacă nu faceți faptele pocăinței. Declarația singură este nulă. Așa se întâmplă și azi, cu cei care părăsesc Biserica noastră strămoșească. Ei zic: Eu m-am pocăit, și se consideră mântuiți de pe acuma. Nu mai au de făcut nimic.

Se înșală amarnic. Există o lege care trebuie respectată până la sfârșit. Pocăința este un efort de fiecare zi, așa cum în fiecare zi mâncăm din nou, și de mai multe ori. Așa cum în fiecare zi greșim, și de mai multe ori, tot așa trebuie să ne curățim și sufletele în fiecare zi, și de mai multe ori.

Să împlinim așadar rânduiala dumnezeiască și să răspundem la chemarea cu care și-a început Mântuitorul propovăduirea: **„Pocăiți-vă că s-a apropiat Împărăția cerurilor"**. Să ne îngrijim să fim în ea. Ea nu e departe. E în interiorul nostru. Cămara sufletului nostru este Împărăția lui Dumnezeu. Pe aceasta, când se dezorganizează, trebuie s-o reorganizăm. Pe aceasta, când se dereglează, trebuie s-o repunem în stare de funcționare normală, pentru ca din acest lăuntru al nostru să iasă gânduri întregi, gânduri frumoase, fapte întregi, fapte frumoase. Pe acest interior cu pocăință să-l curățim, ori de câte ori greșim, și harul lui Dumnezeu, fără îndoială, va fi cu noi, va răspunde chemării noastre, căci scris este să fie așa. Așa ne-a promis Dumnezeu, și Dumnezeu se ține de promisiunile Sale.

Duminica a IV-a din Post

CÂND NU MAI EXISTĂ NICI O SPERANȚĂ, MAI EXISTĂ TOTUȘI UNA

Într-o zi ca aceasta, a patra din Sfântul și Marele Post, predicatorul este pus în fața unei dileme. Anume în aceea de a nu ști ce să aleagă din ceea ce-i oferă tradiția Bisericii ca teme pentru predica zilei. Duminica aceasta este închinată unuia din sfinții ostenitori ai vieții creștine: Sf. Ioan Scărarul. Se și numește *„Duminica Sfântului Ioan Scărarul"*. Ar trebui deci să spunem ceva despre acest sfânt. Biserica l-a așezat în calendar, pentru ca să ne sugereze să-l amintim credincioșilor ca pe un model de creștin realizat.

În al doilea rând, Biserica ne readuce în amintire Evanghelia după Marcu, în care ni se istorisește una din importantele minuni ale Mântuitorului.

În al treilea rând, tipicul Bisericii indică să se citească astăzi și textul *Fericirilor*.

Despre care din aceste trei subiecte să vorbească predicatorul? Meditând asupra tuturor, am găsit că în fiecare dintre ele, sau în legătură cu ele, credincioșii ar putea pune cel puțin câte o întrebare care cere răspuns. De aceea m-am hotărât să vorbesc, chiar cu riscul de a nu fi foarte sistematic, despre fiecare din aceste teme oferite de Biserică, limitându-mă, bineînțeles, la anumite aspecte, fără intenția de a le epuiza.

Duminica Sf. Ioan Scărarul. De ce în această duminică, a patra din post, Biserica ne pune înainte figura acestui mare ascet? Pentru

---

Predică rostită în catedrala din Sibiu, în 1985.

ca să ne aducă aminte că el a trăit în post și rugăciune, că și-a închinat viața lui Dumnezeu, că întreaga lui viață de peste 70 de ani n-a făcut altceva decât să-și lucreze sufletul, în așa fel încât să-l apropie cât mai mult de Dumnezeu. A trăit până la mijlocul secolului al VI-lea, trecând la cele veșnice la începutul secolului al VII-lea. S-a născut, probabil, în Palestina și a trăit în preajma Muntelui Sinai, unde spre sfârșitul vieții a și fost egumenul mănăstirii, de aceea se mai numește uneori și Sfântul Ioan Sinaitul. I se mai zice în tradiția creștină și Ioan Scolasticul, pentru că a fost unul din Sfinții mari cărturari, deși mai există un canonist cu acest nume. *Scărarul* i se zice după numele unei cărți scrise de el și care se numește „*Scara*".

De fapt *Scara* l-a făcut celebru în istoria vieții creștine și numele de *Scărarul* e numele cu care a rămas în istorie. Altfel, din viața lui, în afară de nevoințele ascetice pe care și le-a impus, și de *Scară;* nu se cunosc prea multe amănunte. Amintirea vieții lui, trăită cu smerenie, a rămas ascunsă, rămânându-ne doar cele pe care le-au scris despre el cei câțiva ucenici care l-au înconjurat și urmat. Nu ni se povestesc totuși, în legătură cu el, multe minuni, cum se povestesc despre alți sfinți. Una ni se amintește, legată fiind chiar de unul din ucenicii lui:

Se spune că avea un ucenic pe nume Moise și l-a trimis să aducă apă. În pustie apa se aducea de foarte departe. Mergând el pe drum, a obosit și s-a întins să se odihnească puțin. A adormit sub un povârniș de munte. Și iată că, în momentul în care el era culcat acolo, Sf. Ioan Scărarul, în chinovia unde era stareț, a simțit dintr-o dată un fel de toropeală care l-a adormit. A auzit o voce în vis. „*Tu dormi, iar ucenicul tău se află în mare primejdie*". Și l-a strigat pe nume pe ucenic, după care de îndată s-a deșteptat. Și-a zis în gândul său: Cine știe prin ce încercare va fi trecând ucenicul meu!

Celălalt, care dormea sub stâncă, la un moment dat a sărit din somn și s-a rostogolit într-o parte chiar în clipa în care, pe locul în care dormise, s-a povârnit o piatră grea care, dacă l-ar fi lovit, l-ar fi omorât. S-a dus, și-a umplut vasele cu apă, s-a întors la chinovie, și acolo bătrânul stareț l-a întrebat doar atât: Cum ai petrecut? Nu cumva ți s-a întâmplat ceva în drum? Ucenicul a răspuns: Nu mi s-a întâmplat, dar era să mi se întâmple. M-am așezat sub o stâncă și am ațipit și, la un moment dat, prin somn, nu știu cum, mi s-a părut că am auzit glasul tău strigându-mă. Și dându-mi seama că în loc să mă duc la ascultarea mea, m-am pus pe somn, în aceeași clipă m-am trezit și am auzit un zgomot deasupra mea, și m-am rostogolit într-o parte. A fost spre norocul meu, pentru că îndată a căzut o piatră pe locul acela, care m-ar fi omorât.

Sf. Ioan Scărarul nu i-a spus ucenicului că a avut știre în vis despre aceasta, pentru că n-a vrut să se laude cu fapta lui sau, mai degrabă, cu starea deosebită în care l-a pus Dumnezeu dar, spre sfârșitul vieții, va fi povestit întâmplarea aceasta

cuiva, sau va fi fost povestită de ucenic, de unde a luat-o cel care i-a scris viața.

Încolo, el strălucește în istoria creștinismului mai ales prin *Scara*, o carte în treizeci de capitole, care nu sunt altceva decât cele treizeci de trepte ale vieții creștine, trepte ale devenirii întru desăvârșire.

Și-a ales numărul de treizeci, după anii pe care i-a trăit Mântuitorul pe pământ, timpul în care și-a propovăduit învățătura Sa.

Se pune întrebarea: Trebuie oare creștinul să treacă prin aceste treizeci de trepte? E posibil să treci prin treapta întâia, s-o depășești, să treci prin a doua, a douăzeci și cincea, a treizecea? Se pare că este foarte greu. Ci eu vă spun: e mai greu decât pare! Pentru că nu trebuie să treci pe rând prin cele treizeci de trepte, ci trebuie să fii pe toate cele treizeci, în același timp. Adică, toate virtuțile să le practici în același timp. Că nu se poate să practici una, să fii pe treapta întâia și pe cele douăzeci și nouă să le lași. Nu se poate să fii pe a doua, și pe cele douăzeci și opt să le lași. Trebuie să fii în același timp pe toate cele treizeci de trepte ale virtuților creștine, care sunt tot atâtea trepte ale luptei cu păcatul.

Luându-le foarte în serios, ele pot să înspăimânte pe oricare credincios. Cum adică? Să fim permanent pe cele treizeci de trepte? E adevărat. Sf. Ioan Scărarul își scrie cartea sa mai ales pentru monahi. Monahii au ales să ducă o luptă duhovnicească mai deosebită, să se lupte cu ei înșiși, cu relele, cu păcatele din ei. Să realizeze virtutea. Să se roage pentru ei și pentru lume. De aceea credincioșii de rând au o atitudine de respect deosebit față de monahi. Aceștia se retrag ca să trăiască în post, în rugăciune și în viață curată.

Dar ce se întâmplă cu ceilalți, cu marea masă a creștinilor care nu au vocație monahală? *Scara* nu e și pentru ei o carte folositoare și normativă? Trebuie să știm că *Scara* este valabilă pentru toți, chiar dacă e scrisă numai pentru monahi.

Toți pot găsi în ea metode bine gândite de luptă cu gândurile rele, cu duhurile rele, cu păcatul și cu viciul. Găsesc în ea mijloace de a realiza virtutea.

Dacă e greu pentru un monah, e cu atât mai greu pentru un creștin de rând să fie pe toate cele treizeci de trepte deodată. Nu e totuși atât de greu pe cât s-ar părea.

Sfântul Ioan Scărarul descrie toate ispitele care asaltează sufle-

tul omului, și felul cum pot fi biruite. El nu prezintă însă o *tehnică*, o urcare treptată, cum s-ar putea crede. Nu e vorba de obținerea de performanțe prin exerciții treptate, ca în antrenamentul sportivilor. Se poate urca dintr-o dată pe-treapta a treizecea, prin smerenie și dragoste. Acestea le lasă în urmă pe toate celelalte virtuți care biruiesc păcatele.

Dar aceasta nu înseamnă că treptele nu au totuși și un rost pedagogic sistematic, de *învățare* treptată a căilor care pot pregăti desăvârșirea. Pentru cei care nu pot urca dintr-o dată la virtutea cea mai mare, trebuie să le exerseze pe toate celelalte mai mici, ascultarea, postul, răbdarea, rugăciunea etc., dar nici atunci pe rând, ci pe toate în legătură una cu alta. Să fie începător în toate și să treacă în clasa următoare în toate. Fiecare biruință îl trece în clasa a treizecea. Dar în fiecare clipă trebuie să treacă prin cele douăzeci și nouă din nou. Clasa a treizecea e mereu în fața sa.

Scara e o carte de profunde analize psihologice. Ea se poate citi cu interes duhovnicesc, dar se poate citi și cu un interes științific. E uimitor cum un Părinte din secolul al VI-lea, a știut să sesizeze și să analizeze, cu infinite amănunte, cele mai subtile mișcări ale sufletului omenesc și, totodată, să prescrie metode care să îndrumeze cum pot fi dirijate mișcările sufletești dinspre rău înspre bine.

Cartea a intrat în atenția creștinilor de îndată ce a fost scrisă. Ea a intrat și în zestrea spiritualității ortodoxe românești din momentul în care încă Varlaam, cel care a scris *Cartea românească de învățătură*, Cazania, a tradus-o în limba noastră. A făcut-o înainte de a scrie *Cartea* sa *de învățătură*, și a dat-o spre meditație monahilor din țările române. A fost copiată în multe exemplare, până când o nouă traducere a făcut mitropolitul Veniamin Costache, publicând-o în tipografia lui de la Neamțu. Au apărut apoi mai multe traduceri și ediții tipărite. Ultima traducere a făcut-o părintele profesor D. Stăniloae, acum câțiva ani, și a apărut în volumul IX al *Filocaliei* românești.

Iată, așadar, câteva cuvinte despre acest sfânt pe care Biserica ni-l pune înainte astăzi ca model de desăvârșire creștină, invitându-ne, pe cât e posibil, să ne folosim de *Scara* lui, spre a învăța să urcăm pe treptele virtuților.

Există multe cărți de îndrumare creștină spre viața virtuoasă. Se poate spune însă că *Scara* e printre cele mai populare. Dacă timpul nu ne-a îngăduit să stăruim asupra conținutului ei, el ne îngă-

duie totuși s-o recomandăm ca pe o carte de mare folos sufletesc. Citind-o, vom cinsti memoria Sfântului ei autor care pentru noi a scris-o. *Viața* lui e în ea. Prin ea este Sfântul Ioan Scărarul model de viață aleasă, îndrumător în știința lucrării cu sufletele. E carte bună în același timp pentru duhovnici și pentru ucenici, pentru începători și pentru înaintați, pentru monahi și pentru mireni. Fiecare are ce alege din ea. Și, firesc, doar răsfoind-o, poate înțelege oricine că nu e simplu deloc să-ți cresti sufletul. E ca și cum ți-ai crește un copil. Și pentru aceasta e nevoie de o anumită disciplină și rânduială, pe care numai neștiința o poate ignora.

Să fie ziua lui, dacă nu altceva, măcar ziua de lansare a *Cărții* lui, de îndemn la citirea ei, ca să ne fie de tot folosul spre mântuire.

*

Evanghelia de astăzi ne readuce în amintire o întâmplare de fapt o minune săvârșită de Mântuitorul cu un tânăr stăpânit de un duh rău. Tatăl lui l-a dus la apostoli, dar apostolii n-au putut să-l vindece. Și atunci l-a adus în fața Mântuitorului. Mântuitorul i-a cerut tatălui câteva explicații. De când este așa și cum se manifestă? (Marcu 9, 21). Înainte însă de a face ceva, Mântuitorul a spus o vorbă greu de priceput de către cei de față. Era ca o izbucnire de mânie, de supărare: **„O, neam necredincios, până când voi fi cu voi! Până când am să vă sufăr? Aduceți-l la Mine"** (Marcu 9, 19). Iisus și-a revenit însă îndată din supărare, căci duhul **„de îndată ce L-a văzut pe Iisus, a zguduit pe tânăr și acesta a căzut la pământ și s-a tăvălit spumând"** (Marcu 9, 20). Adresându-se tatălui, Iisus i-a spus: **„De poți crede, toate-s cu putință celui ce crede"**.

Omul i-a dat atunci un răspuns ciudat. Un răspuns despre care fiecare din noi își poate pune întrebarea dacă este cu adevărat răspunsul pe care l-a dat omul, sau e cumva o greșeală a evanghelistului care ni l-a redat. Pentru că omul a răspuns așa: **„Cred, Doamne, ajută necredinței mele!"** Răspunsul nu pare logic. De vreme ce credea, ar fi trebuit să spună: *Cred, Doamne, ajută credinței mele*. În mod paradoxal el a spus: **„Cred, Doamne**, — cu această completare ciudată: **ajută necredinței mele"**.

Nu este o greșeală. În mod sigur nu este o greșeală. Evanghelistul a redat exact cuvintele pe care le-a zis omul. Și iată, cuvintele au rămas memorabile în istoria Bisericii.

Ele sunt din aceeași categorie, cu **„cei de pe urmă vor fi cei dintâi"**, sau: **„cine-și va câștiga sufletul și-l va pierde"**, sau: *„de nu M-ai fi găsit, nu M-ai fi căutat"*, al lui Pascal, sau: *„Dacă Dumnezeu nu există, trebuie inventat"*, al lui Voltaire.

Credea el, sau nu credea?

Era ca noi toți. Credea că Dumnezeu există. Credea că Dumnezeu este Tatăl. Credea și în puterea lui Dumnezeu. Credea că Dumnezeu poate corecta unele nereguli în existența noastră când, din diferite motive, își fac apariția, așa cum apăruse în viața fiului său această dereglare a vieții, prin duhul rău care intrase într-ânsul. Dar nu avea credință până la puterea minunii. Ar fi dorit însă s-o aibă, și tocmai de aceea a găsit această formulă extraordinară: **„Cred, Doamne, ajută necredinței mele!"**

Toți credem, toți cei care ne-am adunat aici, care suntem în jurul Bisericii, toți credem că Dumnezeu există, pe toți ne minunează ceea ce vedem în jurul nostru. Pe toți ne minunează dezvoltarea dintr-un simplu embrion a celui ce va fi mai apoi un om, cu complicatele aparate care-l alcătuiesc. Pe toți ne minunează miracolul existenței lumii și al devenirii. Toate ne provoacă uimirea și nasc în noi credința în Dumnezeu. Ne uimesc desigur și ne descumpănesc și neregulile care tulbură ordinea creației. Multora nu știm să le dăm explicații suficiente. De pildă, bolilor incurabile. Acestea par a nu intra în ordinea creației. Toate acestea ne tulbură. Dar ele nu sunt în măsură să ne tulbure în așa fel, încât să ne distrugă credința și uimirea pe care ne-o provoacă celelalte aspecte ale vieții, ale lumii și ale existenței noastre, care ne vorbesc despre Dumnezeu.

Dezordinea ne descumpănește, dar observarea ordinii ne repune în echilibru. Ordinea din univers, ordinea din viața noastră, ordinea morală din viața noastră, toate ne vorbesc despre existența lui Dumnezeu. Și ne vorbesc la orice vârstă ne-am afla.

Se zice că erau doi inși care discutau despre existența sau neexistența lui Dumnezeu. Unul spunea că da, altul spunea că ba. Și atunci unul din ei a propus un arbitru: Să întrebăm un copil. Să vedem ce ne spune o minte încă în stare pură în fața existenței. Poate să nu fie concludent ceea ce gândește el, încă nedezvoltat, dar să vedem totuși. Măcar așa de curiozitate. Cel care nu credea l-a întrebat: — Copile, crezi în Dumnezeu? — Cred, a răspuns copilul. Mi-a spus mama că El a făcut totul și că vede totul. — Dar poți tu să-mi spui unde este Dumnezeu? Uite, ai de la mine un măr, dacă-mi răspunzi. — Nene, i-a răspuns copilul, îți dau eu două mere, dacă îmi spui dumneata mie, unde nu este Dumnezeu!

Convorbirea n-a mai putut continua. Dumnezeu este în toate. Noi creștinii Îl vedem peste tot. Acolo unde nu găsim explicații, deși suntem atenți la toate lămuririle științei, noi spunem: dincolo de ceea ce nu înțelegem, e Dumnezeu. Unii, în fața limitelor cunoașterii, au alte opțiuni. Spun că nu există Dumnezeu. E treaba lor. Fiecare optează pentru ce crede că se potrivește minții și sufletului său, pentru ceea ce crede că se motivează mai bine în mintea și în inima lui.

La Dumnezeu, însă, într-un fel sau altul, ajung toți. Unii ca să-L afirme, alții ca să-L nege. Dar nu-L pot evita. Louis Jouvet, actor francez cunoscut (1887–1951), recitând odată la teatrul „Antoine" din Paris piesa lui Jean Paul Sartre *„Le Diable et bon Dieu"*, a făcut remarca: *„Nu văd nici o diferență între opera lui Sartre, care se crede antireligios, și aceea a lui Graham Greene, care se vrea religios. Și unul și altul sunt obsedați de ideea de Dumnezeu, și cel care crede că nu crede, e cel care vorbește cel mai mult despre Dânsul"*. Aceasta îmi aduce aminte de remarca asemănătoare a cuiva despre atei. Au un singur cusur: vorbesc prea mult despre Dumnezeu!

Noi creștinii avem în plus și altceva, care ne face să optăm pentru Dumnezeu, și anume faptul că la un moment dat Dumnezeu însuși s-a întrupat pe pământ. Iisus Hristos ne-a învățat despre Dumnezeu, ne-a învățat despre noi înșine, ne-a învățat despre univers, despre sensul vieții aici și despre sensul vieții dincolo, și ne-a demonstrat că învățătura Lui este adevărată, prin faptul că a înviat din morți. Credința în înviere e argumentul nostru în plus, al creștinilor. Dacă Iisus Hristos a înviat, toți vom învia. Dacă Iisus Hristos a înviat, suntem nemuritori. De aici vine și răspunderea noastră gravă în fața vieții. Trebuie să trăim o viață morală, o viață cumpătată, închinată binelui, dreptății, frumosului, echității, egalității, pentru că toți suntem frați și fii ai aceluiași Dumnezeu.

Această credință o avem. Dar avem noi oare mai multă credință decât omul din Evanghelia de azi, care a mărturisit: **„Cred, Doamne, ajută necredinței mele?"** Poate că nu totdeauna o avem până la măsura minunii. Dar ori de câte ori simțim, ori de câte ori auzim în interior întrebarea: *„Crezi?"*, să fim gata să răspundem și noi, cu hotărâre, dar și cu smerenie, ca și omul din Evanghelie: **„Cred, Doamne, ajută necredinței mele"**. Nu pentru că ne-am îndoi, ci pentru că ne dăm seama că nu avem acea credință, cât un grăunte de muștar, care să mute și munții din loc.

Cu acest prilej a rostit Mântuitorul sentința cu privire la credința cât un grăunte de mușțar. Ucenicii care n-au putut vindeca pe copilul cuprins de acel duh rău, L-au întrebat pe Învățătorul, după ce Acesta a scos duhul și a vindecat copilul: **„Pentru ce noi n-am putut să-l scoatem?"** Iisus le-a răspuns: **„Pentru necredința voastră. Căci adevărul vă grăiesc: de ați avea credință cât un grăunte de mușțar, ați zice muntelui acestuia: mută-te de aicea acolo, și s-ar muta; și nimic nu v-ar fi cu neputință"** (Matei 17, 19–20).

Multe am mai putea încă medita în legătură cu acestea. Apostolii aveau totuși credință. Dar nu aveau *acea* credință pe care o avea Iisus. Erau și ei, încă, din categoria celor aflați în drama neîmplinirii, ca și omul cu **„Cred, Doamne, ajută necredinței mele"**. Există trepte în credință. Căci credința nu e știință. Credința e o biruință de fiecare clipă a îndoielii. Aceasta e condiția credinței, atâta vreme cât suntem în trup. Ea e întreagă și în puțin, și în mult. Dar desăvârșită e numai când Dumnezeu o ajută prin Harul Sfântului Duh. Atunci ea devine lucrătoare altfel. Pe treapta obișnuită, e de domeniul cunoștinței; pe treapta desăvârșirii, devine făcătoare de minuni, căci minunea o face întotdeauna Dumnezeu. Noi zicem: *„Sfântul Cutare, făcător de minuni"*. În fapt Dumnezeu e *„Făcătorul de minuni"*, prin sfântul care s-a deschis prin credință desăvârșită, harului Sfântului Duh care a pătruns în el.

Apostolii, în momentul când le-a fost adus tânărul posedat de duhul rău, nu primiseră încă pe Duhul Sfânt, care li se va da la Rusalii. După aceea au făcut și ei minuni. Se vede aceasta imediat, precum e scris în *Faptele Apostolilor*. Petru și Ioan au vindecat un olog din naștere, cunoscut de toată lumea ca atare (F. Ap. 3, 1–11).

Că „necredința" celui care avea totuși „credință", n-a fost un impediment în calea vindecării, o vedem clar. A contat credința lui. Mântuitorul pe aceasta i-a luat-o în considerare și i-a primit rugăciunea. Nu i-a refuzat-o. El nu era atât de necredincios încât să nu se roage. Era doar în neîmplinire. Pe baza acestei adânci și sincere rugăciuni, Mântuitorul i-a vindecat fiul. Așa ne spune evanghelistul.

Iată deci cum trebuie înțeleasă această vorbă rămasă până azi în istorie și în vorbirea creștină: **„Cred, Doamne, ajută necredinței mele"!**

Dacă s-a putut ruga, în rugăciune era credință. Învățăm de aici că în rugăciune trebuie să intrăm în orice împrejurare, chiar și atunci

când ni se pare că ne-a slăbit credința. Atunci va lucra speranța din rugăciune. Și Dumnezeu o va asculta.

N-aș vrea să lungesc vorba, dar mi se pare că e posibilă și o altă exegeză a textului **„Toate sunt cu putință celui ce crede"**. E drept că Iisus i-a cerut lui, omului, să creadă: **„De poți crede"**, și acela a răspuns: **„Cred, Doamne"**, dar minunea a făcut-o Mântuitorul. A raportat-o la credința celui ce se ruga dar, dincolo de aceasta, El a făcut vindecarea. Era ca și cum i-ar fi zis: „Vei vedea că Eu, având credință, pot totul și îl voi vindeca. De ați avea și voi credință — și îi includea și pe apostoli în această categorie — și voi ați putea vindeca. Dar Mântuitorul a vrut să lase să se înțeleagă că nu El, ci credința e cea care poate face minuni. A lor ca și a Lui. Pe de o parte le-a dat exemplul puterii credinței Sale, pe de alta i-a învățat că de ar avea o credință ca a Lui, le-ar fi și lor **„toate cu putință"**.

*

Am promis și câteva cuvinte despre *Fericiri*, fiindcă ne-au fost citite astăzi, deși le auzim întotdeauna la Sfânta Liturghie. În legătură cu *Fericirile* s-au spus și lucruri bune, s-au spus și lucruri mai puțin bune, împotriva creștinismului. De pildă, una din acuzațiile care s-au adus Mântuitorului și creștinismului a fost aceea că îi demobilizează pe oameni de la activitate, și de la rezolvarea pe pământ a tuturor socotelilor. **Fericiți cei săraci cu duhul; fericiți cei ce plâng; fericiți cei prigoniți pentru dreptate!** Cum de îi fericește Mântuitorul pe aceștia? Îi fericește în stare de nefericire! Îi lasă să plângă? Îi lasă să fie prigoniți pentru dreptate? Îi lasă să fie săraci cu duhul? Și ce e aceea **„a fi sărac cu duhul"?**

În vorbirea curentă, zicem despre unul, așa, mai slab la minte, că e sărac cu duhul! De ce fericește Mântuitorul pe unii ca aceștia? A fi sărac cu duhul poate însemna simplitate, dar nu înseamnă a fi rău! Înseamnă a nu fi dăruit cu multă știință și discernământ în cele înalte, dar cu bun-simț în cele imediate. Înseamnă și credință simplă, dar sinceră. Se dă ca exemplu de sărăcie cu duhul o femeie intrată în istorie tocmai pentru aceasta. În anul 1415 un vestit profesor de la Praga, Jan Hus, a fost condamnat la moarte pentru unele neînțelegeri de principiu, asupra dogmelor, cu rectorul universității la care era profesor. Biserica romano-catolică l-a condamnat la ardere pe rug. Și a fost cu adevărat ars pe rug, cu o sută de ani

înainte de Reformă. În timp ce era legat de un stâlp și în jurul lui executorii adunaseră lemnele cu care să-l ardă pe nefericit, o bătrânică de vreo 80 de ani venea și ea cu un braț mic de lemne, să-l arunce peste focul care începuse să ardă, ca să mai mărească flacăra.

Ce știa ea despre motivul condamnării? Știa ea dacă avea el dreptate, sau dacă aveau dreptate cei care îl condamnaseră? Nu știa nimic despre toate acestea. Era o femeie simplă care a văzut în hotărârea de a-l arde, o hotărâre dreaptă, pentru că așa o socoteau cei mai învățați decât ea. Cel care era legat la stâlp, înconjurat de flăcări, văzând-o a spus un cuvânt care a rămas de asemenea memorabil în istoria omenirii: *Sancta simplicitas!* — Sfântă simplitate! Sfântă! N-a condamnat-o. Știa că n-o făcea din răutate.

Tot pe seama simplității, dar a unei sfinte simplități, am putea gândi și la o altă cauză a gestului bătrânei. Va fi făcut-o din bunătate. Să fie focul mai mare, ca să-l ardă mai repede. Să-i micșoreze suferința!

Cine știe! Tot *sancta simplicitas* ar fi fost, și cu atât mai sfântă, cu cât voia să curme, nu să înmulțească suferința!

Dar să ne întoarcem la întrebarea: De ce-i fericește Mântuitorul pe cei care suferă? La prima vedere, nu e prea ușor să se dea răspuns la o asemenea întrebare. S-ar părea că cei care acuză creștinismul de demobilizare în fața greutăților vieții, au dreptate. Dar să ne gândim. Să încercăm una din explicațiile posibile, deși poate nu cea mai concludentă și mai aproape de intenția Mântuitorului. Pe cine avea în vedere Mântuitorul în aceste cazuri? Să presupunem că îi avea în vedere pe cei care erau dincolo de marginea puterilor omenești. Cazurile de limită. De pildă, pe cei loviți de boli incurabile, pe cei condamnați pe nedrept la închisoare sau, cu martori mincinoși și cu un judecător rău, pe cei condamnați la moarte, sau la închisoare pe viață, și care nu mai aveau nici un mijloc de a-și dovedi nevinovăția. Dacă spre aceștia vine Mântuitorul, către aceste cazuri de limită, ca să le aducă și lor o mângâiere, o ultimă speranță, o ultimă mângâiere, pe care nimeni și nimic nu le-o mai putea da, mângâierea Lui era ca o rază de speranță, ca o scară către o eliberare posibilă.

De fapt, în orice interpretare, *Fericile* sunt un pas înainte spre fereastra unei speranțe, pe care înțelepții cei vechi, și mulți dintre cei mai noi, n-au văzut-o. Epictet, deși a trăit în era creștină dar a rămas filosof profan, sfătuia la împăcarea cu soarta, îndemnând „*să*

ne îndreptăm sforțările numai spre cele ce stau în sfera putinței noastre, lăsând pe cele de dincolo de dânsa în voia mersului universal". Iisus s-ar fi exprimat tot așa, numai că El promitea, în plus, o compensație și celor cărora „*mersul universal*", adică un destin implacabil, le hărăzea, fără ieșire, numai suferință, nedreptate, pedeapsă nemeritată. În gândirea lui Iisus, după dreptatea lui Dumnezeu, lucrurile nu puteau rămâne în eternitate strâmbe, fără speranța unei compensații, fără mângâierea biruinței adevărului. Nu puțin a contat această nouă perspectivă adusă de Iisus. Și cine ar putea spune că este o perspectivă demobilizatoare? Căci e vorba de cei care se găsesc într-o situație de limită, oricum, și numai despre aceștia care nu s-ar mai putea mobiliza în nici un fel împotriva situației în care au căzut, sau în care i-a prins „mersul universal", adică destinul, cum îl numește Epictet.

Iisus sparge, întrerupe implacabilul sumbru al destinului orb, promite biruința asupra destinului. În final, cei nedreptățiți vor fi fericiți. Și, prin credință, pot fi de pe acuma fericiți.

E adevărat, nu în viața aceasta, în întregime, ci în viața de dincolo. Dar e totuși o rază de speranță. Aduce o rază: Fericiți voi care plângeți pentru că v-au murit copiii înainte de vreme, care plângeți pentru că v-au murit părinții și nu mai e nimic de făcut, care plângeți pentru că vi s-a făcut o nedreptate care nu mai poate fi reparată de nimeni, niciodată! Fiți și voi fericiți! Bucurați-vă că există o lege a echității, că vi se va da și vouă o satisfacție. Dincolo, e adevărat. Dar dacă altă posibilitate nu există, aceasta există. Fără aceasta ați rămâne chiar fără nici una, ceea ce ar fi absurd. Nu se poate să biruiască absurdul!

În sensul acesta, răspunsul pe care-L dă Mântuitorul, satisfacția de viitor pe care o promite este revoluționară, este ceva cu totul neașteptat și pe care nimeni, nici o lege omenească sau religioasă, până la El, n-a imaginat-o. N-a adus nimeni o astfel de mângâiere sufletului omenesc.

Înseamnă aceasta demobilizare? Dimpotrivă. Înseamnă că prin speranță îl ridici pe om din starea de pierdere totală, de renunțare totală, la o speranță nouă, la o nouă înțelegere a vieții. Și nu la una iluzorie. Speranța pe care le-o dădea, pe care ne-o dă, nu era și nu este iluzorie. Când va învia din morți și va demonstra că suntem nemuritori și că totul se reglementează în cer, *Fericirile* își vor revela realismul lor.

Dar *Fericirile* nu sunt numai acestea. Descoperim încă o dată,

cu adevărat, că învățătura Mântuitorului era o învățătură dinamică, o învățătură perfecționistă, pentru că El spune: **„Fiți desăvârșiți"**, nu rămâneți așa cum sunteți. Luptați-vă să deveniți mai buni. **„Fericiți cei blânzi!"** Fiți blânzi, fiți altfel. **„Fericiți făcătorii de pace!"** Fiți făcători de pace, într-o lume în care sunt numai războaie, într-o lume în care e numai neînțelegere și neîmpăcare. Fiți făcători de pace! **„Fericiți cei ce flămânzesc și însetează de dreptate"**. Fiți luptători pentru dreptate. Și vedeți ce metaforă extraordinară găsește Mântuitorul: *a flămânzi și a înseta*, deci ia metafora realizării dreptății din rândul celor mai vitale realități ale vieții omenești: *a mânca și a bea*, fără de care nu se poate trăi. Deci nu se poate trăi nici fără dreptate. Nu se poate trăi omenește!

Voi aspirați mereu către dreptate. Fiți luptători pentru dreptate! Fiți luptători pentru pacea sufletului, pentru pacea oamenilor, pentru pacea dintre popoare. Fericiți cei care luptă pentru dreptate. Fericiți cei care luptă pentru pace, că nu se poate pace fără dreptate.

Iată, parcă ar vorbi lumii de astăzi. Parcă ne-ar spune nouă: **„Fericiți făcătorii de pace"! „Fericiți cei ce flămânzesc și însetează de dreptate"**.

Iată cum, din această perspectivă, *Fericirile* sunt un îndemn spre activitate, pentru că toate aceste îndemnuri presupun faptă, presupun luptă, lucrare, presupun implicare în viață, presupun angajarea noastră a tuturor în vederea realizării acestor bunuri omenești, a realizării lor încă pe pământ. Fericiți veți fi pe pământ, dacă le veți avea pe toate acestea. Fericiți veți fi și în ceruri, dacă le veți realiza pe toate acestea. Deci El nu îndeamnă la abandonarea luptei și la mulțumirea cu întâmplarea. Înțelepciunea e să treci de disperare, chiar și atunci când aceasta ar părea ultima soluție. Aici, în aceasta stă înțelepciunea *Fericirilor*.

Mântuitorul se retrăsese în munte, urmat de mulțimi adunate în jurul său din Galileea, din Decapole, din Ierusalim și din Iudeea. Până astăzi muntele acela se cheamă *Muntele Fericirilor*. E la nord de marea Galileii, aproape de Capernaum. Se va fi așezat acolo pe o buturugă mai la vedere, la umbra unui copac, iar toți ceilalți Îl ascultau. Le vorbea inspirat, în sentințe concise, scurte, antitetice, cu un dar al oratoriei cum nimeni altul n-ar fi putut-o face, improvizând. Le vorbea despre viața lor pe pământ și despre viața lor în ceruri.

Îl ascultau, fără îndoială, fascinați. Nu mișca nimeni. Nu se

mișca nimic. Iar El rostea cuvintele ca și cum s-ar fi adresat fiecăruia din ei. Fiecare simțea că i se adresează lui. **„Fericiți cei ce plâng!"** Câți din ei nu vor fi avut motive să plângă, și ziceau: Iată, mie îmi spune. Citește în sufletul meu, în viața mea! Era ca și cum și-ar fi tras vorbele din viața, din sufletele lor, prefăcându-le în cuvinte minunate, pe care apoi le întorcea spre ei, și toți simțeau că se află în fața Celui care le citea destinul, în fața Celui care le deschidea calea pentru viața veșnică. Dacă Iisus Hristos ar veni azi, și dacă printr-un miracol noi înșine ne-am afla pe munte la picioarele Lui, oare ce ne-ar spune, citind în sufletele și în gândurile noastre? Probabil același lucru, și ar încheia așa cum a încheiat și *Predica de pe munte*, cu **„Bucurați-vă și vă veseliți!"** Sub semnul speranței.

Bucurați-vă și vă veseliți de lumină pentru muncă! Bucurați-vă și vă veseliți de întuneric pentru odihnă! Bucurați-vă de munca pe care-o desfășurați la lumina zilei, și de binecuvântata odihnă din timpul nopții. Bucurați-vă de copii, de nepoți și de strănepoți. Bucurați-vă de toate!

Aveți motive de supărare! Aveți motive de tristețe! Există moarte! Există boală! Există și acestea, dar bucurați-vă și vă veseliți, că mai mari sunt cele pe care vi le-a dat Dumnezeu, și mai mare decât toate este viața, este faptul că existați, acest miracol unic care v-a fost dat fiecăruia. Și viața e fără de moarte. E nemuritoare, chiar dacă aici muriți.

Bucurați-vă și vă veseliți! Nu fiți triști!

Oare cine a mai vorbit cu atâta putere împotriva tristeții? Și ce e mai greu de suportat în lumea aceasta decât tristețea? Căci e mai mare tristețea decât durerea fizică. E atât de mare, că Sfinții Părinți o trec pe seama unui duh rău care vrea să ne compromită viața: *„duhul întristării"*! Iisus e *„duhul bucuriei"*. **„Bucurați-vă!"** a fost primul cuvânt pe care l-a spus și după Înviere.

Mai departe, în *Predica de pe munte*, Mântuitorul insistă asupra acestui fapt: **„Nu fiți triști"** (Matei 6, 16). Cel mai mare dintre sfinți trebuie să fie cel mai vesel dintre oameni. Imaginea sfântului trist, posomorât, încruntat, nu este imaginea adevăratului sfânt. Cineva a spus odată: Un sfânt trist este un trist sfânt!

Bucurați-vă de viață, bucurați-vă de tot ceea ce vă dă Dumnezeu, de speranța în viață, în bine, și fiți toți căutători de dreptate, căci fericiți sunt cei ce flămânzesc și însetează de dreptate. Cei ce-o caută cum trebuie, se vor sătura de ea.

„Fericiți făcătorii de pace că aceia fii lui Dumnezeu se vor chema". Iată la ce titlu înalt cheamă pe toți aceia ce vor să realizeze pacea în sufletele lor, în primul rând, pacea în lume, pacea în viața socială.

Să socotim că astăzi, ca printr-un miracol, am fost părtași acestei *Predici* extraordinare a Mântuitorului, și că toate mângâierile pe care le-a adresat celor de atunci, ni le-a adresat și nouă acum. Să sune în urechile noastre, să sune în viața noastră de acum încolo, asigurarea și îndemnul: **„Bucurați-vă și vă veseliți că plata voastră**, *pentru toate acestea*, **este multă în ceruri"**. Amin.

La începutul Postului Mare

SĂ PETRECEM PERIOADA POSTULUI MARE ÎMPREUNĂ CU SF. EFREM SIRUL

După rugăciunea „Tatăl nostru", un adevărat poem divin — autorul e Dumnezeu — care rezumă în cele mai simple și mai cuprinzătoare cuvinte raporturile noastre cu Dumnezeu și cu aproapele, sunt ispitit să cred că, deși imnografia ortodoxă e de o bogăție care sfidează orice încercare de selecție, totuși *Rugăciunea Sfântului Efrem Sirul* poate fi considerată printre cele care ar putea candida la un loc printre cele dintâi. E o *Filocalie* în miniatură, valabilă în aceeași măsură pentru monahi și pentru mireni, pentru bărbați și pentru femei, pentru tineri și pentru bătrâni, pentru oricine din orice parte a pământului, de pe orice treaptă a culturii și civilizației, pentru creștinii de toate confesiunile, ca și „Tatăl nostru", ca și pentru credincioșii tuturor religiilor, și pentru toți oamenii de bine. S-o citim:

Doamne și Stăpânul vieții mele,
duhul trândăviei, al grijii de multe,
al iubirii de stăpânire
și al grăirii în deșert,
nu mi-l da mie!

Iar duhul curăției, al gândului smerit,
al răbdării și al dragostei,
dăruiește-l mie, slugii Tale.
Așa Doamne, Împărate, dăruiește-mi
să-mi cunosc greșelile mele,
și să nu osândesc pe fratele meu,
că binecuvântat ești în vecii vecilor.

AMIN.

E un cod al bunei-cuviințe, al vieții cu sens creator, al prețuirii muncii, al răspunderii pentru felul cum te integrezi în societate, al modestiei și al smereniei, al cumpătării și al stăpânirii de sine, al pocăinței și al înțelegerii și iertării greșelilor altora, al schimbării inimii și cugetului, fără de care postul și întreaga perioadă a postului nu ar însemna nimic. Nu se spune ce și când să mănânci, sau ce să nu mănânci, lăsând acestea la hotărârea fiecăruia, a Bisericii și a duhovnicului. Se arată ce trebuie să obții. Dacă nu le-ai obținut pe acestea, vor fi fiind bune abținerile de la hrana bogată și metaniile, dar toate rămân ca o pornire spre o țintă la care n-ai ajuns, deși te-ai ostenit. Rămân ca o **„râvnă fără pricepere"** (Rom. 10, 2), deci și fără plată.

Mai întâi, rugăciunea Sfântului Efrem e o mărturisire de credință. Dumnezeu e recunoscut ca Domn și Stăpân al vieții, *„Domnul de viață făcătorul"*, Cel din *„Simbolul credinței"* și din *„Tatăl nostru"*, Tatăl fiind autorul vieții, Creatorul.

Îndată după aceea, fără alte introduceri, fără alte motivări, fiindcă orice altceva ar fi de prisos după ce Dumnezeu e recunoscut drept *„Domn și Stăpân al vieții"*, se trece la cererile esențiale. În *„Tatăl nostru"* cererile sunt pozitive, fiindcă rugăciunea e de toate zilele, și privește cererile esențiale ale creștinului, în orice stare s-ar afla. Aici creștinul se prezintă în fața Domnului în postura de penitent, de om care se știe și se recunoaște supus atacurilor duhurilor necurate, a căror lucrare e să îndemne la rău și să se folosească de slăbiciunile omenești spre a le încuraja.

Nicăieri ca în această scurtă rugăciune nu ți se deschid ochii și nu ți se arată că ai căzut în mrejele cuiva, care te-a condus anume greșit, dându-ți falsa încredințare că te-a ajutat să fii cineva, dar de fapt te-a împins să trăiești comod, profitând de munca altora, să dispui de alții în folosul tău, să-ți dai drumul la gură (Iacob 3, 5), acoperindu-ți cu vorbe golul și rătăcirea inimii și a minții, spre a-ți înșela conștiința ta și buna-credință a altora.

Dumnezeu e rugat să nu slobozească duhurile acestea asupra noastră. Să le înfrâneze. Să le împiedice. Să ne ajute să ne luptăm cu ele. Ne sprijinim rugăciunea pe smerenia recunoașterii neputinței de a ne lupta singuri cu ele:

— Cerem ajutorul să ne luptăm cu *duhul trândăviei*. Acesta se opune muncii prin care trebuie să ne agonisim cinstit hrana zilnică. Vrea să ne despartă de Dumnezeu-Tatăl, Acela care **„pururea lucrează"**, și de Cel care a zis: **„și Eu lucrez"** (In. 5, 17) și de

Sfântul Pavel care a spus că **„cine nu vrea să muncească, nici să nu mănânce"** (II Tes. 3, 10). Duhul acesta duce la exploatarea muncii altora, apoi la lene, la furt, la omor, că din ceva trebuie să trăiască omul, şi de-a gata şi pe degeaba nu-i dă nimeni. Şi atunci trebuie să-şi ia singur, prin mijloace necinstite.

— Cerem ajutorul să ne luptăm cu duhul *grijii de multe*, care se luptă spre a ne dispersa atenţia, spre a ne pierde în amănunte fără importanţă, în nimicuri, şi a neglija esenţialul, acel: **„Un lucru trebuieşte"** (Lc. 10, 41), pe care Iisus i l-a dezvăluit Martei, în casa lui Lazăr. Un lucru — nu multe! Duhul acesta ne îndeamnă să nu avem încredere în acel Dumnezeu **„Care poartă grijă de păsările cerului** şi de **„florile câmpului"** (Mt. 6, 26), făcându-ne să uităm cuvintele Domnului, şi să ne zbuciumăm în strângeri de bunuri, adesea inutile, de comori supuse ruginii, cariilor, împovărându-ne cu tot felul de griji şi de temeri, scoţându-ne din raţionalitatea unei vieţi ordonate, cumpătate, limitate la trebuinţele strict necesare (Mt. 6, 19–21).

Grija de multe ne risipeşte şi inima şi mintea, până la a nu le mai putea întoarce în ele însele, strângându-le acasă, întru ale lor, ca să fie capabile să judece în tihnă, şi să ne facă să ne orânduim toate cu seninătate şi cu înţelepciune. *Duhul grijii de multe* nu caută altceva decât să ne scoată din noi înşine, să ne înstrăineze, să nu mai fim ai noştri, ci robi ai grijilor, şi astfel să fim ai lui. *„Adună-te în chilia ta şi rămâi acolo, şi ea te va învăţa ce să faci"*, ziceau şi Părinţii din vechime. Nu te risipi. *Duhul grijii de multe* e duhul risipei în afara ta, ieşirea din templul în care sălăşluieşte Dumnezeu. Fiul risipitor nu s-a hotărât să se întoarcă la tatăl său, decât după ce **„şi-a venit în sine"** (Lc. 15, 17). S-a întors din risipire.

— Cerem ajutorul să ne luptăm cu *Duhul iubirii de stăpânire*, acela care ne scoate din smerenie, care ne face să ne credem altfel decât alţii, cu dreptul de a-i stăpâni, care ne stârneşte mândria şi slava deşartă, dorindu-ne slujiţi, ca să nu fim asemenea lui Hristos, Care a venit să slujească, nu să stăpânească. **„Nu ştiţi ce cereţi"** (Marcu 11, 38), le-a spus Hristos celor doi apostoli, Iacov şi Ioan, care au cerut să stăpânească împreună cu El în Împărăţia de pe urmă, pe care ei o gândeau pământească. **„Între voi să nu fie aşa**, le-a zis Iisus, ci dimpotrivă: **Cel ce voieşte să fie întâiul, să fie vouă slugă"** (Mt. 20, 26).

Ştie *Duhul iubirii de stăpânire* ce să strecoare în inima omului,

ca să-l scoată din comuniunea cu Dumnezeu și cu oamenii! De aceea credinciosul, știindu-se ușor vulnerabil — căci ce e mai ispititoare decât stăpânirea altora? — se roagă să fie ajutat și împotriva acestui duh.

— Și apoi cerem ajutorul să ne luptăm împotriva *„Duhului grăirii în deșert"*, acela care nu vrea să țină seama de: **„cuvântul vostru să fie da, da, și nu, nu"** (Mt. 5, 3, 7). Împotriva acestui duh avertizează și Sfântul Pavel, iar pe cei care îl ascultă îi numește **„răzvrătiți, grăitori în deșert și înșelători"** (Tit. 1, 10) și povestitori de **„basme"** (II Tim. 4, 4).

Grăitorul **în deșert** este mai ales **„cel care ia numele Domnului în deșert"** (Deut. 5, 11), cel care pune pe seama lui Dumnezeu ce nu se cuvine, cel ce Îi răstălmăcește învățătura, sectarul, cel ce vine îmbrăcat în piele de oaie, cu graiul blândeții, ascuns printre dinții lupului. Căci el vine *„în numele Domnului"*, cu *Biblia* în mână pe care și diavolul o cunoaște, precum vedem în episodul ispitirii Mântuitorului (Mt. 4, 1–11), dar propovăduiește **„o altă Evanghelie"** (Gal. 1, 8) decât cea propovăduită de Biserică. Împotriva unora ca aceștia Sfântul Pavel are cuvinte aspre. Aceștia sunt victimele *„Duhului grăirii în deșert"*.

*

De toate aceste duhuri rele, creștinul cere, în aceste zile ale Postului Mare, prin cuvintele rugăciunii Sfântului Efrem Sirul, să fie apărat, să fie ocrotit.

„Nu mi le da mie" — se roagă — pe nici unul din aceste duhuri. Nu mă lăsa ispitit de ele. Nu lăsa ispita să fie mai mare decât puterile mele de luptă cu ea.

El cere, în schimb, *Duhul curăției, al gândului smerit, al răbdării și al dragostei*, duhuri, adică îngeri, care să-i ajute gândurile și simțurile în așa fel, încât să se poată apăra de duhurile cele rele care îl asaltează.

Duhul curăției e paznicul minții și al trupului de păcatele trupești, acelea care se săvârșesc mai întâi în gând, întinând sufletul. Căci aici mai ales se simt urmările păcatului. Aici tulbură limpezimea simțirii, a vederii sufletești. Mulți se cred în curăție pentru că și-au păstrat integritatea trupească sau cinstea în rânduiala vieții de familie. Foarte bine. Dar și-au păstrat și curăția și cinstea sufletească? Unii se mândresc cu integritatea trupească și-i

judecă aspru pe ceilalți. Să-și aducă aminte de cuvântul Mântuitorului: **„Ați auzit că s-a zis celor de demult: să nu faceți desfrânare. Eu însă vă zic, că tot cel ce se uită la femeie cu poftă, acela a și făcut desfrânare cu ea în inima sa"** (Matei 5, 27–28).

Este de la sine înțeles că avertismentul se adresează în egală măsură și femeilor. Cine se știe căzut fie și numai cu inima, nu are motive să se mândrească și trebuie să-și spovedească slăbiciunea. Căci *duhul curăției* e drumul spre mărturisire, spre curățirea duhului, a sufletului, a inimii. Ați văzut desigur un om murdărit de noroi și de tot ce mai poate murdări trupul. Se spală și redevine curat. Murdăria se duce. Așa e și spovedania: spală sufletul și acesta redevine curat și când sufletul a redevenit curat, trupul s-a curățit și el, pe moment.

Că în fața lui Dumnezeu contează în primul rând curăția inimii — pentru că păcatul trupesc modifică această curăție — o vedem și din faptul că și în fața oamenilor contează în mod egal ambele căderi. Gelozia între soți, între cei legați prin sentimente de dragoste, e stârnită adesea de o privire aruncată de partener altcuiva, de înclinarea inimii către altul sau către alta. Uneori numai astfel de situații duc la drame, la suferințe sufletești de mare intensitate, și multe căsătorii, sau viitoare căsătorii, se compromit. Și nu s-a ajuns întotdeauna la infidelitatea trupească.

Ceea ce dorește fiecare, în primul rând, e fidelitatea inimii, curăția inimii. Bine înțeles că o dorește și pe cea trupească. Și Mântuitorul, ca și Legea veche la care se referă (Ieșire, 20, 14), o au în vedere în chip deosebit și pe cea trupească, aceasta fiind instrumentul și urmarea căderii sufletești, sau fiind pur și simplu o cădere vulgară, fără participarea inimii, de satisfacere a unui „instinct van", cum îl numește Eminescu, atunci când nu răspunde intenției pentru care a fost sădit de Dumnezeu în om, și anume intenția procreației.

Creștinul cere ajutorul *Duhului curăției* pentru a-l învinge pe duhul necurăției, pentru a-și face curățenie în casa sufletului său.

Din *smerenie*, nu poate cădea nimeni.

Gândul smerit își are și el protectorul, îngerul său. Acesta apără de mândrie și de slava deșartă. Pentru ca în afară să nu se manifeste un om orgolios, disprețuitor, cu înalte păreri despre sine, socotindu-i pe ceilalți inferiori și proști, e nevoie de ordine în interior. Tot în gând. Tot în inimă. Dacă e ordine acolo, va fi ordine și

în manifestările exterioare. Dacă nu e ordine acolo, va fi dezordine și în manifestările exterioare. Și chiar dacă o falsă smerenie în afară va putea ascunde dezordinea dinlăuntru, mult nu o va putea ascunde. Orgoliul din gând își va da în petec, mai devreme sau mai târziu. Numai din *gând smerit* poate izvorî apa curată a modestiei. Chiar dacă ești mai dotat decât alții, mai învățat, mai sus pus pe scara valorilor și a funcțiilor în societate, *gândul smerit* te va învăța cum să te comporți fără ca înălțimea ta să-i jeneze pe ceilalți. Ba chiar, numai în aceste condiții ceilalți îți vor recunoaște valoarea. Altfel ți-o vor pizmui, ți-o vor reproșa, te vor urî pentru ceea ce îi depășește și tu ții să se vadă.

Gândul smerit te face să te gândești mai mult la cele pe care încă nu le știi, pe care încă nu le ai, pe care încă nu le-ai făcut, mai mult decât la cele pe care le-ai făcut, decât la cele pe care le știi și le ai. La ceea ce nu ești, decât la ceea ce ești. El te face să te simți sărac de ceea ce nu ai, nu bogat de ceea ce ai, și să recunoști și valorile altora, poate de altă natură, dar nu inferioare, și poate în plus față de cele ale tale. *Gândul smerit* modelează suflete delicate, îndatoritoare, comunicative, prietenești, deschise. Și cum mândrii nu plac oamenilor, tot așa nu-i plac nici lui Dumnezeu. **„Dumnezeu stă împotriva celor mândri, dar dă har celor smeriți"** (Iacov 4, 6; I Petru 5, 5). Cel mândru e și rău (Ps. 10, 2), de aceea se spune în *Cartea Proverbelor* că **„mândria merge înaintea pieirii"** (Prov. 16, 18). Nicolae Iorga spunea că mândria e *„un strălucit monument funebru ridicat deasupra sufletului mort de mult"* (*Gânduri și sfaturi ale unui om ca oricare altul*). Sufletul mândrului, așadar, e doar o aparență de suflet. Mândria îl deformează, îl falsifică. *Gândul smerit* îl pune în ordine, în rânduială, îl păstrează viu și autentic.

Sunt, desigur, printre noi și în lume, oameni dotați cu daruri deosebite, pictori, sculptori, scriitori, profesioniști desăvârșiți în multe domenii, în economie, în finanțe, în administrație, sunt oameni care au învățat mult și știu multe. Aceștia pot avea tendința mândriei cu realizările și darurile lor și pot părea îndreptățiți. Ei cer recunoașterea unei stări de fapt, nu a unor pretenții neîndreptățite.

Și totuși, rugăciunea Sfântului Efrem, de cerere a *„gândului smerit"*, își are loc și în viața și gândirea unora ca acestora. Căci atunci când ai dat tot ce poți, când ai creat opere de valoare pe măsura talentului sau geniului tău, poți oare fi sigur că nu se putea și mai bine, și mai mult? Poți fi sigur că nu te-ai lovit de niște limite?

Gândul smerit e tocmai acela care recunoaște limitele peste care nu mai poate trece. A nu te semeți cu ceea ce ai acumulat și cu ceea ce ai realizat, ci a te smeri din cauza celor pe care nu le-ai realizat încă și pe care n-ai reușit să le cunoști, iată semnul gândului smerit. Căci unde e atotștiutorul? Unde e cel care poate spune: *Știu tot, nu mai am nimic de învățat*?

Tot ce ne-a rămas necunoscut e prilej de gând smerit. Și tot ce au făcut alții înaintea noastră, de asemenea.

Se spune că marele compozitor *Gounod* ar fi spus odată unor tineri elevi ai săi: „*Cu cât crești și devii mai mare în creațiile tale, cu atât îi privești cu mai mult respect și cu mai mare smerenie pe marii creatori dinaintea ta. La vârsta voastră ziceam:* **„Eu"**. *Eu eram cel mai mare. Când am împlinit vârsta de 25 de ani, am început să zic:* **„Eu și Mozart"**. *Astăzi zic:* **„Mozart!"**

Iată și un exemplu de smerenie delicată și pedagogică.

Călătorind prin țară, regele Frederick al VI-lea al Danemarcei a intrat într-o zi într-o școală primară dintr-un sat. A găsit copii inteligenți și vioi și s-a gândit să le pună o întrebare: „*Care au fost cei mai mari regi ai Danemarcei?*" Toată clasa, într-o voce, a răspuns: „*Canut cel Mare, Waldemar și Cristian al IV-lea*". Învățătoarea a șoptit ceva la urechea unei fetițe și aceasta a ridicat mâna. „*Mai știi și altul?*", o întrebă regele. „*Da, Frederick al VI-lea*". Adică chiar el. Îi va fi plăcut regelui, dar a întrebat-o: „*Ce fapte mari a săvârșit?*" Fata a lăsat capul în jos și, rușinată, a răspuns: „*Nu știu*". — „*Nu te mâhni, fetițo* — îi spuse regele. *Nici eu nu știu!*"

*

Nu voi spune ca cei cu mari realizări să afișeze o falsă smerenie, să-și nege calitățile sau să se creadă egali, sau mai prejos de cei care n-au făcut nimic și nici măcar efortul de a face. Dar este loc de smerenie și pentru ei, dotații, superiorii, virtuoșii. Aceștia trebuie să se ferească de cea mai subtilă dintre ispite: orgoliul virtuții. De aceasta sunt pândiți și sfinții. Și marea lor luptă aceasta a fost și este întotdeauna.

Ieșirea din ispita orgoliului virtuții, a orgoliului realizărilor, a orgoliului superiorității intelectuale, nu este ușoară, pentru că pare o ieșire dintr-o realitate și dintr-un adevăr despre care am minți dacă le-am nega. Dar dacă cei aflați într-o astfel de dilemă își aduc în conștiință toate cele pe care le-ar mai putea face încă, ieșirea din ispită ar deveni mai ușoară. Smeritul are conștiința limitelor sale, dar mai are în plus și simțul misterului. E deschis spre mister. Spre ceea ce nu cunoaște încă din multele necunoscute ale lumii și ale

vieții.

Cel cu gând smerit nu se gândește decât cum să slujească. E locul pe care și L-a ales și Iisus pentru El. Din perspectiva aceasta smerenia nu omoară inițiativele, nu anemiază simțul social al oamenilor, nu paralizează curajul. Ea face din oameni frați, îi egalizează în starea de mirare sfântă în fața tainelor care ne înconjoară și care ne solidarizează. Numai egoismul îi ridică pe unii deasupra și uneori împotriva altora. Egoismul refuză eul altora.

Smerenia obligă la deschidere, la ieșirea din noi înșine și din autosuficiență. Ea ne învață să citim limpede în noi înșine. Ai multă știință? Mai multă decât cei din jur? Foarte bine. Smerește-te pentru că tu știi — ceea ce poate nu știe nimeni — că ai o patimă pe care nu ți-o poți birui. Prin aceasta ești cel puțin egalul multor neputincioși.

Smerenia duce la concordie între oameni. Căci ea nu e virtutea închișilor, a celor ce se izolează. Aceia n-au față de cine se smeri. Doar față de Dumnezeu. Dar față de Dumnezeu, în sinea lor se smeresc toți orgolioșii. N-o recunosc însă în fața semenilor, și atunci păcătuiesc împotriva lor și, prin aceasta, și împotriva lui Dumnezeu. Smerenia nu e virtute de viața pustnicească. Nu există impostură în singurătate, spune Marcel Schwob. Smerenia e modestia care dă nota de eleganță discretă omului de societate. M-au impresionat întotdeauna oamenii învățați, mari cu adevărat, care în societate se poartă cu o delicatețe care șterge orice diferență. Așa câștigă pe loc ceea ce infatuații cei mai deștepți pierd pe loc.

Adevărații smeriți, dacă uneori e greu să ajungă la smerenie, se apropie mult de ea prin aceea că vor să fie smeriți. Sau, să facem un pas mai departe: adevărații smeriți nu sunt cei care se știu smeriți, ci cei care se vor smeriți. Se află într-o stare permanentă de aspirație spre smerenie, de insatisfacție cu ceea ce sunt și simt. Aceștia sunt și cei mai apărați de orgoliu.

Cineva spunea inspirat: *„Dacă am face apelul smeriților, n-ar răspunde nimeni!"* (Mgr. Chevrot, *La vie de l'homme nouveau*, Paris, 1939, p.73, v. și p.53- 73). Cel care ar răspunde s-ar demasca de îndată că nu e smerit, afară de cazul că ar face gestul de maximă smerenie de taină, acela de a voi să apară drept impostor! Dar acestea sunt situații de limită, dintr-un sistem de gândire care de fapt scapă oricărei sistematizări. Sunt experiențe singulare, profunde, din categoria nebunilor pentru Hristos care trebuie să simuleze nebunia până la a fi luată ca atare. Dar cei din jur ajung să n-o mai

poată deosebi de virtute și nu folosește nimănui. Aceea nu e o virtute socială, comunitară. E o stranie cale a extremiștilor, de care e mai bine, acum, să nu ne ocupăm. Ne e de-ajuns să învățăm cum să ne cultivăm *gândul smerit*, noi, oamenii de rând, printre oamenii de rând, cu rosturi în viață, în familie, printre cei cu care viețuim.

A fi cu gând smerit, în sensul rugăciunii Sfântului Efrem Sirul, e virtutea simplă a modestiei, a nu te crede tu cel mai bun și a nu-i crede pe alții cei mai răi.

Se zice că Dumnezeu s-a adresat odată lui Moise și i-a spus: *„Alege-ți din tot poporul tău o mie dintre cei mai buni"*. Și Moise a ales o mie dintre cei mai buni. După aceea i-a spus Dumnezeu: *„Acum alege din această o mie, zece care să fie cei mai buni"*. Și a ales Moise zece. După aceea iarăși a vorbit Dumnezeu și i-a spus: *„Alege din acești zece pe cel mai bun"*. Și l-a ales Moise pe cel mai bun. Și atunci i-a spus Dumnezeu: *„Vreau să văd dacă l-ai ales bine. Trimite-l pe acesta unul, ca în termen de patru ani, să-l găsească pe cel mai rău om din lume"*.

Și a umblat bietul om căutând în dreapta și în stânga și mereu îndoindu-se. Găsea uneori pe unii care păreau foarte răi, dar își zicea: *„De unde știu eu, poate că aceasta este doar o aparență. Poate că el în sinea lui e un om drept. Poate că așa îmi apare mie. De ce să-l judec eu? Eu n-am dreptul să mă înșel. Dacă m-a ales Moise ca pe cel mai bun din poporul lui Israel, înseamnă că eu nu am dreptul să mă înșel"*.

Și a căutat, și a căutat, și a ajuns până în ultima zi. Și atunci a zis: *„Va să zică nu sunt în stare să-l aflu pe cel mai rău. Ia să mă întorc eu către mine. Sunt eu oare chiar cel mai bun? Câte greșeli nu am eu, și Moise m-a ales totuși pe mine, poate neștiind el câte ascunzișuri am eu. Și dacă aș fi eu cel mai bun cu adevărat, si înțelept, aș fi știut să-l găsesc pe cel mai rău"*. Și s-a dus înapoi la Moise și i-a spus: *„N-am găsit. Eu cred că eu sunt cel mai rău"*.

Și atunci din nou i-a vorbit Dumnezeu lui Moise și i-a zis: *„Acesta fiindcă nu i-a judecat pe ceilalți, fiindcă nu s-a așezat deasupra celorlalți, fiindcă s-a judecat pe sine, acesta este cel mai bun. Într-adevăr, bine l-ai ales!"*

Smeriții alcătuiesc ceata din care Dumnezeu își alege drepții. Să nu-și închipuie însă cineva că pentru aceasta smeritul trebuie să ducă o viață căznită, să umble îmbrăcat urât, să-și țină ochii în pământ și să afișeze o sfințenie ostentativă, care atrage atenția. Prin acestea se obține exact rezultatul contrariu. Și nici nu-și alege Dumnezeu drepții doar din făcătorii de minuni, cum ar crede unii care, din cauză că nu ajung la asemenea performanțe, se descurajează, sau își suspendă orice efort și orice aspirație.

Într-o veche tradiție se păstrează amintirea cuiva care s-a dus la un înțelept și l-a întrebat: *„Înțeleptule, am văzut un om zburând. Va fi fiind acesta drept în fața lui Dumnezeu?"* — *„Nu știu. Să mă mai gândesc"*, a răspuns acela. *„Am mai văzut și un om mergând pe apă ca pe uscat. Va fi fiind acesta drept în fața lui Dumnezeu?"* — *„Nu știu. Să mă mai gândesc"*, a răspuns și de data aceasta

înțeleptul. *„Am văzut însă și un om ca toți oamenii, unul ca noi, care-și făcea datoria cea de toate zilele în fața lui Dumnezeu, dar nu se deosebea cu nimic de ceilalți oameni, nici nu zbura, nici nu mergea pe apă ca pe uscat. Acesta cum o fi?"*

Înțeleptul i-a răspuns fără ezitare: *„Acesta este drept în fața lui Dumnezeu, pentru că acesta face cele ale oamenilor. Nu este dat oamenilor nici să zboare, nici să meargă pe apă ca pe uscat, dar le e dat să fie oameni cumsecade. Și dacă sunt oameni cumsecade, aceștia sunt drepți în fața lui Dumnezeu"*.

Cred că a fi oameni cumsecade putem toți, așa că să nu ne mâhnim că nu putem zbura și nu putem umbla pe apă ca pe uscat! Despre acestea din urmă nu ne va întreba și nu ne va cere socoteala nimeni. Mă tem însă că despre cumsecădenie vom fi întrebați.

Opuse smereniei, se știe, sunt mândria, orgoliul, slava deșartă, adică dorința de a fi lăudați de alții. E un păcat de care scăpăm greu. Toți. Unii ajung să trăiască într-o mare suferință pentru că nu sunt lăudați. În această suferință cad mai ales cei care nu au pentru ce fi lăudați, dar ca să aibă iluzia că înseamnă ceva printre oameni, vor să asculte despre ei măcar laude mincinoase. Iar când mincinoșii lăudători le potrivesc bine, cei lăudați ajung chiar să le creadă. Tristă specie de oameni!

Dar sunt și dintre aceia care doresc să fie lăudați pe merite adevărate. Cui îi vine bine, când a făcut ceva important și în jurul lui se tace? Sau când meritele sunt atribuite altuia, sau și le atribuie altul? Se mai întâmplă și de acestea. Impostorii își găsesc întotdeauna argumente ca să-și apere impostura. Ea iese la spălat, cum se zice, dar e trist că se produce. Istoria face de obicei dreptate. Dar chiar și în asemenea cazuri, cel care ar avea dreptul să se laude, e îndemnat să-și păstreze *gândul smerit*. Să știe că i se va face dreptate. Să nu țină cu tot dinadinsul să și-o facă el. Și nici alții, deși e întotdeauna mai bine să i-o facă alții, decât să și-o facă el. Aceasta nu înseamnă că el, sau societatea, să fie de acord cu impostorii. Aceasta e o problemă aparte. Pe aceștia nu-i iartă nimeni, niciodată.

Românul are o vorbă: toată pasărea pe limba ei piere. Trebuie să aibă la origine o dezvăluire a locului unde se afla, pentru că a vrut să arate cât de frumos cântă și așa a fost și prinsă. N-aș garanta că e explicația cea mai adevărată. Dar că toată broasca pe limba ei piere, veți vedea îndată de ce, și nu va mai rămâne pentru nimeni nici o îndoială că explicația e cea adevărată.

O broască se tot gândea cum să scape și ea, iarna, de anotimpul rece, așa

cum scapă unele păsări, plecând în țări mai calde. Se împrieteni cu niște gâște sălbatice care își petreceau vara în aceleași ape, dar toamna plecau spre Egipt sau spre alte locuri mai calde. Gâștele i-au spus: „*Vino și tu cu noi*". —„*Aș veni, dar eu n-am aripi ca voi*". Așa era. Dar broscuța nu era dintre acelea care să se împace cu prima piedică. Se gândi, se tot gândi, până când îi veni o idee. Salvatoare. „*Am găsit*", își zise. Voi zbura și eu. Numai să găsesc înțelegere la prietenele mele gâștele. Chemă două dintre ele și le spuse: „*Smulgeți o trestie solidă din baltă și o aduceți la mine*". Gâștele sălbatice făcură așa. Era tocmai sezonul plecării spre țările calde. Nu înțelegeau ce urma să se întâmple. Veselă, broscuța le instrui: „*Dacă vreți să mă salvați, puteți*". „*Vrem*", conveniră gâștele generoase. „*Atunci una din voi va lua în cioc un capăt al trestiei, iar cealaltă, celălalt capăt. De mijloc mă voi atârna eu, ținându-mă cu gura de trestie și așa vom zbura toate trei. Nu e așa că e ingenioasă descoperirea mea?*" „*Genială*", conveniră cele două zburătoare. „*Iată cum o broască cu cap poate ajunge să zboare. Pornim chiar acum. Tu ești ușoară și noi suntem două. Și la primăvară ne întoarcem iarăși aici*".

Și porniră. Zburau vesele peste ape și munți, peste sate și orașe. Trecând pe deasupra unui sat, ieși tot satul să vadă minunea. Cineva de jos zise: „*Ce minunat! Cine va fi avut ideea aceasta genială?*" Auzind broscuța se umflă de mândrie, se simți extrem de importantă, în așa măsură încât n-o răbdă inima să nu se laude și să zică tare: „*Eu*". Se gândise că nu cumva cei de jos să creadă că a fost ideea gâștelor, care erau doar două simple și proaste gâște sălbatice!

Dar în clipa în care deschise gura, și abia avu timpul să zică „*Eu*", căci voise să mai adauge: „*Eu am avut ideea genială*", în aceeași clipă se simți desprinsă de trestie și căzu în gol, și sătenii o priviră cum se zdrobește de pământ, în mijlocul lor.

Mândria o pierdu!

Răbdarea biruie supărările, suferințele și nedreptățile care rămân la judecata lui Dumnezeu.

Duhul răbdării încurajează împotriva disperării, împotriva bolilor, împotriva jignirilor, împotriva biruinței altora. Răbdarea e ultima armă și putere a învinșilor. Ea devine atunci virtute. Nu e semnul lașității, nici al disperării, ci al înțelepciunii. Nu pot face nimic astăzi — voi putea face mâine. Dacă dreptatea e de partea mea, cu răbdare mi-o voi câștiga, dacă pentru moment altfel nu pot. Transilvănenii au învins în cele din urmă în confruntarea cu asupritorii de veacuri, pentru că au știut să rabde activ, cu speranță, păstrându-și măcar ființa atunci când n-au mai avut nici un drept. O scriitoare franceză, G. Sand, spunea că *răbdarea e energie (Pensées)*, deci nu capitulare.

Răbdarea e vecină cu stăpânirea de sine și nu e dintre ultimele virtuți de care avem trebuință. De câte ori nu facem acte pe care cu puțină răbdare le-am fi putut evita! Zadarnic ne pare rău după aceea. Și de câte ori nu ne pierdem stăpânirea de sine, când știm

totuși bine că nu mai putem îndrepta nimic. Unii se sinucid pentru că au dat faliment — în lumea capitalistă — deși cu stăpânire de sine ar putea lua viața de la început, prin muncă și răbdare. Socotesc bunurile materiale mai de valoare decât viața, ceea ce este o eroare elementară. Alții își sacrifică viața din motive sentimentale, deși sentimentele pot fi înșelătoare și durata lor înflăcărată e limitată. Cu răbdare ar fi putut depăși criza provocată de Duhul nerăbdării.

Iată o întâmplare din viața lui Thomas Carlyle în care stăpânirea de sine l-a ajutat să treacă printr-o aparent ireparabilă suferință. Ostenise mulți ani să scrie o carte. O socotea cea mai bună din toate pe care le scrisese până atunci. Avea un bun prieten. Îi trimise manuscrisul pentru a-și da părerea despre valoarea lui. Acesta puse foile pe un scaun, dar uită să spună femeii de serviciu să aibă grijă de ele. Fereastra fiind deschisă, curentul le risipi pe jos. Femeia făcu ordine și curățenie și arse toate hârtiile aruncate pe jos. Așa avea de obicei instrucțiuni să procedeze. În câteva minute o muncă științifică de câțiva ani se topi în flăcări.

Când auzi Carlyle, nu scoase un cuvânt împotriva prietenului și a femeii. În dimineața următoare se apucă să-și scrie din nou cartea. A terminat-o și a fost într-adevăr cea mai bună carte a sa.

Momentul când și-a înfrânat mânia cu răbdarea și cu stăpânirea de sine, a fost momentul cel mare al vieții lui.

Petru cel Mare a spus odată: „*Am cucerit țări, dar n-am reușit să mă cuceresc pe mine și să mă stăpânesc*".

Cred că am văzut un film în care, într-o ciocnire violentă, un om a fost ucis. Era fratele unui medic chirurg. Nu mult după aceea ucigașul a fost rănit grav și adus în cabinetul doctorului. Nimeni nu credea că acesta îl va opera. „*Dumnezeu ne-a învățat să ne iubim dușmanii. Nu-l pot iubi, dar îl pot opera*". L-a operat și l-a salvat.

Și-a stăpânit mânia. Și-a făcut și datoria de medic, respectând jurământul zis al lui Hippocrat. N-a avut după aceea un om mai obligat decât cel salvat, iar cel salvat n-ar fi înțeles prin nimic altceva că greșise ucigându-i fratele.

Răbdarea temperează. Descarcă nervii. Întârzie deznodământul și după aceea își dă seama că trebuia modificat. O supărare de azi e pe jumătate peste o săptămână. O durere de azi se micșorează mâine. O rușine de azi își scade din intensitate pe măsură ce timpul și uitarea o scot din circumstanțele în care s-a produs.

Duhul răbdării e frate bun cu duhul înțelepciunii. De câte ori nu zicem: „*Azi n-aș mai face cum am făcut atunci!*" Dacă am fi avut răbdare, câte ar fi putut arăta altfel!

*

Și-apoi, Sfântul Efrem ne îndeamnă să cerem ajutorul *Duhului dragostei.*

Cu *dragostea* se răzbate peste tot, fiindcă acesteia nu i se poate opune nimeni și nimic. Și nimic nu e mai mare decât ea.

„De aș grăi în limbile oamenilor și ale îngerilor, iar dragoste nu am, făcutu-m-am aramă sunătoare și chimval răsunător. Și de aș avea darul proorociei și tainele toate le-aș cunoaște și orice știință, și de aș avea atâta credință încât să mut și munții, iar dragoste nu am, nimic nu sunt. Și de aș împărți toată avuția mea și de aș da trupul meu ca să fie ars, iar dragoste nu am, nimic nu-mi folosește. Dragostea îndelung rabdă; dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuiește, nu se laudă, nu se trufește. Dragostea nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândește răul. Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă. Dragostea nu cade niciodată. Cât despre proorocii — se vor desființa; darul limbilor va înceta; știința se va sfârși. Pentru că în parte cunoaștem și în parte proorocim. Dar când va veni ceea ce e desăvârșit, atunci ceea ce este în parte se va desființa. Când eram copil, vorbeam ca un copil, judecam ca un copil; dar când m-am făcut bărbat, am lepădat cele ale copilului. Căci vedem acum ca prin oglindă, în ghicitură, iar atunci, față către față; acum cunosc în parte, dar atunci voi cunoaște pe deplin, precum am fost cunoscut și eu. Și acum rămân acestea trei: credința, nădejdea, dragostea. Iar mai mare dintre acestea este dragostea" (I Cor. 13, 1–13).

Ca să înțelegem până unde trebuie să meargă dragostea, îmi voi aduce aminte de o întâmplare care m-a emoționat profund când am citit-o. Multora le va părea neverosimilă, dar gândită bine ne poate foarte bine apărea drept verosimilă, posibilă. Se cheamă *Dragostea de mamă.*

Cândva, într-o țară îndepărtată, trăia un tânăr care, din motive numai de el cunoscute, hotărâse să-și omoare mama. Din felul cum se purta, mama îi înțelese gândul și deveni foarte preocupată. El rămânea mereu ascuns, dar era limpede că hotărârea lui era irevocabilă. Și atunci, într-o după-amiază, când lumea de obicei se odihnește prin case, mama își invită fiul la o plimbare în pădurea apropiată.

Tânărul gândi: *„Acum e momentul"*. Își luă arma și o ascunse cu grijă în buzunar. Mama îl conducea pe cărări tot mai neumblate, prin desișuri. La un moment dat el se opri, dar mama îl îndemnă să meargă mai departe. Era tocmai ceea ce își dorea și el. Ajunseseră într-un loc îndepărtat și pustiu. Se așezară jos în

tâcere. Mama se convinse că nu era nimeni prin apropiere și că erau destul de departe de sat. Se întoarse spre fiu și îi spuse cu blândețe:

„Aici, fiule, e locul cel mai bun în care mă poți împușca. Nu te va vedea nimeni. Nu va auzi nimeni. Să mă îngropi cu grijă și să împrăștii frunze deasupra. Nu va fi nici un martor care să te poată acuza în fața judecătorilor. Hai, dă-i drumul. Omoară-mă îndată, cât nu apare cineva prin împrejurimi!"

Ar trebui să nu mai adăugăm nici un cuvânt. Ați înțeles toți. Văd lacrimi în ochii multora. Și în ochii tânărului fiu au izbucnit lacrimi. A înțeles că mama îi cunoștea gândul, dar în loc să se apere pe ea, s-a gândit cum să-l apere pe el de judecată.

Dragostea a învins. I-a căzut în brațe, cerându-i iertare. Îl iertase dinainte, fiindcă îl iubea. Era fiul ei. Era prelungirea ființei ei.

În limba engleză există un poem asemănător, intitulat *„The Mother's Heart"*, *Inima mamei*. Englezii sunt un popor paradoxal: reci și calculați, pe de o parte, emotivi până la a fi copilărești, pe de altă parte. Poemul face parte din latura lor emotivă. Îl voi povesti în câteva cuvinte, în proză.

Un tânăr voia să se însoare, dar viitoarea soție, o femeie rea, nu putea suporta pe mama lui. El le iubea pe amândouă. Dar patima îl făcu să asculte de viitoarea soție. Aceasta îi ceru inima mamei lui, s-o dea câinelui ei. El își omorâ mama și grăbit să-i ducă femeii iubite inima mamei, se poticni de o piatră și căzu destul de rău. Fiind încă la pământ, cu inima în mână, auzi din mâna sa o voce blândă, îngrijorată: *„Are you hurt child?" „Nu cumva ești rănit, fiule?"*

Iarăși dragostea de mamă!

Cine nu cunoaște din copilărie povestea Corneliei, mama Grachilor, din străvechea capitală a strămoșilor noștri, Roma.

Îi venise o prietenă în vizită, încărcată de bijuterii, în degete, la urechi, la gât și altele în poșeta pe care o poartă de obicei femeile cu ele. Casa Corneliei era simplă, fără podoabe, mobilată doar cu cele trebuincioase unei vieți decente și suficiente. După ce prietena își etală toate giuvaerurile, diamantele, brățările, colierele, o întrebă: *„Tu, Cornelia, nu vrei să-mi arăți diamantele tale?"*

Tocmai atunci intrară pe ușă, gălăgioși, frumoși, rumeni, doi copii. *„Iată diamantele mele!"*, zise Cornelia. Cei doi au ajuns cetățeni de cinste ai Romei.

Câte n-am mai putea adăuga despre forța dragostei în viața oamenilor și a lumii! Nu există forță care să lege mai mult oamenii între ei, pentru că **„Dumnezeu este dragoste"** (I Ioan 4, 8). Fără El, cum am explica dragostea?

Să cerem dar, în această perioadă a Postului Mare, să fie cu noi și *Duhul dragostei*.

*

Frumoase și cuprinzătoare cereri în rugăciunea Sf. Efrem Sirul. Uși ale pocăinței și ale îndreptării. Cărări spre Împărăția cerurilor. Energii pentru alcătuirea omului bun, drept, cuminte, generos, de-omenie.

Și-apoi vin ultimele două cereri, ca o încoronare a celor de dinainte și, fără nici o îndoială, ca un ecou al celeilalte cereri din rugăciunea Tatăl nostru: **„Și ne iartă nouă greșelile noastre"** (Mt. 6, 12). Acum creștinul vrea să și le știe. Bine. Pe toate. Ca să ceară iertare pentru toate. Și cele *neștiute*, să fie *știute*, pentru ca pocăința să fie deplină:

— *„Dăruiește-mi să-mi cunosc greșelile mele!"* *„Să-mi cunosc"*, adică de fapt să mi le recunosc. E hotărât acum să și le îndrepte. Se teme să nu-i rămână vreuna necunoscută, nerecunoscută. E apelul suprem pentru a fi ajutat să coboare în adâncul sufletului său, până în colțurile cele mai îndepărtate, în care s-ar mai putea ascunde vreo greșeală, pe care acum e gata s-o mărturisească. Și să n-o mai repete. Și să nu fie cumva printre cei care nu știu, sau nu vor să știe că fac greșeli, sau nu știu ce spun, când recită mecanic: **„Și ne iartă nouă greșelile noastre"** (Matei 6, 12).

John Wesley, un cunoscut predicator, călătorea odată în diligență cu un general care se arăta foarte supărat pe ordonanța sa. Îi făcuse desigur ceva dar de îndată ordonanța și-a cerut iertare: *„Nu iert niciodată"*, a răspuns generalul mânios. Wesley a intervenit în discuție: *„Înseamnă, domnule general, că dumneavoastră nu greșiți niciodată!"*

De fapt greșea chiar acum când nu ierta pe cel care îi ceruse iertare.

Filosoful Leibnitz (sec. XVIII) spunea că *„dacă Dumnezeu îngăduie păcatul, e dovadă de înțelepciune"* (*Theodicee*, I, 26) pentru că întoarcerea, convertirea și mărturisirea fac măreția omului. Exagerând desigur, într-o manieră pietistă, un François de Sales a putut zice: *„Scumpe imperfecțiuni care ne fac să ne cunoaștem mizeria"*.(Scrisoare, 22 iulie 1603), urmând o sintagmă catolică din aceeași categorie: *Felix culpa, fericită greșeală*, a protopărinților, datorită căreia Dumnezeu și-a putut arăta mila, iertarea și puterea! (cf. Jacques Chevalier, *Le sens du péché*, în vol. „L'homme et le péché", Paris 1938, p.117–118). Nu, noi vom zice că era mai bine să nu fi fost *culpa*, că atunci ar fi rămas *Felix* singur, adică fericirea originară, în care dragostea și înțelepciunea lui Dumnezeu ar fi strălucit nu în condiții de împăcare, ci în condiții de comuniune neumbrită de nimic.

Este însă adevărat că, după căderea lui Adam și Eva, datele

problemei s-au schimbat. Nu s-au schimbat însă până la a se exalta răul. François Mauriac îi critică pe teologii romano-catolici și protestanți care, observând că Dumnezeu folosește uneori răul pentru a ne face un bine mai mare, uită să spună că prin aceasta răul nu e nici scuzat, nici legitimat (*La littérature et le péché*, în vol.cit.supra, p.212).

Mântuitorul nu critică învățătura fariseilor și a cărturarilor vremii Sale, ci le denunță impostura, pentru că „ziceau, dar nu făceau". Deosebea în viața lor binele de rău, păcatul și răul fiind condamnate ca atare.

Nu avem însă două vieți, în una să căutăm adevărul și virtutea și în alta să le aplicăm. Avem o singură viață: în aceasta trebuie să-l căutăm, să-l găsim și să-l trăim. Și de toată rătăcirea și greșeala aici să ne curățim, să căpătăm iertare de la Dumnezeu.

*

Și-apoi Sfântul Efrem ne mai îndeamnă la o ultimă cerere:

— *Și să nu osândesc pe fratele meu!* De multe scăpăm. De multe ne îndreptăm. Cu greu, dar uneori și iertăm. Voim să iertăm. Cel mai greu ne vine însă să nu ne comparăm. *„Nu sunt ca vameșul acesta"* (Lc. 18, 11). Care din noi scapă de această comparație? Cum facem o faptă bună, cum suntem gata să-l osândim pe cel care n-o face, și ne socotim de îndată mai buni ca el. Cădem tocmai când am ajuns sus!

Și de vorbirea de rău, cum să scăpăm? Câte feluri de vorbiri de rău nu inventăm! Evident, întotdeauna ne punem masca obiectivității, ne arătăm o sfântă surprindere și scandalizare, dar obiectul e întotdeauna vorbirea de rău. Să-i scoatem celui pe care îl vorbim o cărămidă de la temelie. Să-i punem la îndoială reputația, să-i smulgem un prieten, un sprijin.

Așa îl osândim. Îl condamnăm la osândă. Ce bine știa Sfântul Efrem cât suntem de vulnerabili la acest capitol. *„Și să nu osândesc pe fratele meu!"* Să nu-l judec. Să nu-l condamn. Să nu-l vorbesc de rău!

Se zice că trei lucruri nu mai putem repara sau lua înapoi: cuvântul spus, timpul pierdut și șansa pierdută pentru ceva ce putea fi făcut o singură dată. Cu cuvântul putem lăuda pe Dumnezeu, dar putem și batjocori pe oameni.

O poveste spune că un rege, la un banchet a poruncit bucătarului său să pre-

pare cea mai bună mâncare pe care o poate prepara el. A făcut mâncare de limbă. Regelui i-a plăcut. Și mâncarea și semnificația. A doua zi i-a poruncit să facă cea mai rea dintre mâncările pe care le știe. I-a pregătit tot mâncare de limbă! Regele l-a felicitat.

*

Un pădurar locuia într o colibă veche, în pădure. Era iarna și afară se pornise o furtună cumplită. Nu avea mâncare și era în pericol să moară de foame. Și atunci apăru în fața colibei un leu încărcat cu vânat proaspăt. L-a chemat înăuntru și leul a intrat. Omul și leul au devenit prieteni. Leul a rămas să doarmă și el înuntru.

Era pe vremea când leii vorbeau, ca în toate fabulele.

Dimineața, leul politicos l-a întrebat pe pădurar dacă a dormit bine. Omul a răspuns supărat: *„Nici o clipă. N-am putut închide ochii. Miroși atât de urât. Nu trebuia să te las înăuntru, animal puturos!"*

Sătul acum, omul uitase binefacerea de ieri.

Leul fu foarte nemulțumit, dar nu spuse nimic. Se pregăti să plece. Înainte de a pleca îi spuse pădurarului: *„Ia-ți baltagul tău ascuțit și bate-mă pe spate cât poți mai tare. Dacă nu mă bați, te bat eu pe tine"*.

Omul îl bătu foarte tare pe leu, răzbunându-și noaptea pierdută din cauza lui. Leul îngenunche de durere dar nu crâcni deloc și îndată după aceea dispăru șchiopătând în pădure. *„S-a dus pentru totdeauna*, și-a zis pădurarul. *Trebuie să fi murit din bătaia aceea!"*

După un an, totuși, pădurarul avu surpriza să-l vadă din nou pe leu în preajma colibei. Era vara și leul sărea vesel și sănătos bucurându-se de reîntâlnire.

„Nu fi surprins, prietene, îi spuse leul. *Eu sunt. Pune-ți mâinile pe capul meu și vei găsi urma rănilor pe care mi le-ai făcut. Atunci tu te-ai răzbunat, iar eu mi-am potolit pornirea de a te mânca, pentru că mi-ai spus cuvinte jignitoare. Acum, iată, rănile mi s-au vindecat și eu le-am și uitat. Ceea ce totuși nu pot uita, deși te-am iertat, sunt cuvintele grele pe care mi le-ai spus!"*

Cuvintele rănesc mai adânc și rănile produse de ele se vindecă mai greu. Uneori nu se vindecă deloc. Pentru că nu mai pot fi luate înapoi, chiar dacă după ce le-am spus ne pare rău de ele.

Un preot căruia o femeie i-a spus la spovedanie că, printre altele, mai vorbește de rău pe alții, i-a dat un canon care femeii i s-a părut foarte ușor:

„Să mergi la târg joia viitoare și să cumperi o găină. O tai pe loc și, în drum spre casă, smulgi pană după pană în așa fel încât, când vei ajunge acasă, să fie gata curățată".

Așa a făcut, dar nu înțelegea rostul canonului. Se duse la preotul care o aștepta și îl întrebă ce trebuie să înțeleagă din ceea ce a făcut. *„Vei vedea îndată;* îi zise preotul. *Fă acum drumul înapoi și adună toate penele pe care le-ai smuls și le-ai aruncat"*. *„Imposibil*, răspunse femeia. *Bătea vântul și le-a risipit în toate părțile. Le-am aruncat la întâmplare"*. *„Cred că așa este*, i-a spus preotul. *Tot așa s-a întâmplat și cu cuvintele rele, cu calomniile pe care le-ai împrăștiat tu despre alții. Au plecat în toate direcțiile, preluate de unii și de alții. Încearcă acum să le aduni, dacă mai poți! Fac rău peste tot pe unde ajung și tu nu mai ai putere să le oprești. Nu era mai bine să nu le fi spus? Cum îți vei suporta acum părerea de*

rău?"

*

Câte taine ale sufletului omenesc nu cunoștea acest Sfânt Efrem din Siria! Și cât de adevărat ne pune să ni le dezvăluim și să le analizăm noi înșine! Ce savant manual de psihologie în cele câteva propoziții ale acestei rugăciuni! Ne umblă prin suflet ca printr-o cămară căreia îi cunoaște toate ascunzișurile. Și ne simțim bine. Simțim că ne ajută și ne oferă mijlocul de a ne-o curăți, învățându-ne să ne examinăm prin cuvintele cele mai simple, dar și cele mai adânci, cele mai pline de har, care capătă valențe noi, așa cum sunt puse unele lângă altele. Sunt cuvinte în stare să ne înmoaie și să ne încovoaie inimile, să ne cuprindă blând și să ne smerească mințile, și să ne arunce în genunchi — căci rugăciunea se rostește cu metanii — într-o supremă prosternare, care înseamnă în același timp micimea și mărimea noastră, căderea și înălțarea noastră, intrarea în adâncul din noi, în care sălășluiește Dumnezeu, „*Cel binecuvântat în vecii vecilor*", precum și sfârșește Sfântul Efrem, sublima, neperechea lui rugăciune.

Să petrecem perioada Postului Mare în ritmul cuvintelor acestei rugăciuni încărcate de har izbăvitor și înnoitor.

Duminica a V-a din Post

O GAZDĂ BĂNUITOARE ȘI UN MUSAFIR CARE ÎI DĂ LECȚII

Știm de la Botezul Domnului că atunci, în afară de Dumnezeu-Tatăl care L-a descoperit pe Fiul în persoana Lui Iisus, o mărturie convingătoare a dat despre Iisus și Ioan.

„Vine după mine Cel mai mare decât mine, Căruia eu nu sunt vrednic să-I dezleg cureaua încălțămintelor Lui" (Marcu 1, 7). Ioan propovăduia pocăința și învăța că prin ea se iartă păcatele. Știm că și Iisus și-a început propovăduirea tot cu chemarea la pocăință, continuând pe linia deschisă pentru El de *Ioan Înaintemergătorul*, o misiune de convertire de la păcat la virtute, de la omul vechi la omul nou.

Nu mult după ce și-a început propovăduirea, când Ioan încă nu fusese decapitat de Irod, Iisus a avut șansa să se revanșeze: să dea și El o mărturie despre Ioan. În multe privințe clară, într-o singură privință enigmatică. Și fiindcă avusese și El primele experimente de predicator, trăise și primele confruntări cu obtuzitatea, cu răutatea, cu răstălmăcirea cuvintelor Sale, situație care, fără îndoială, îl mâhnise și nu-și va ascunde mâhnirea.

Tocmai veniseră ucenicii lui Ioan să-L întrebe dacă **„El era Cel ce trebuia să vie sau să aștepte pe altul"** (Luca 7, 20). Știm ce le-a răspuns: **„Duceți-vă și spuneți lui Ioan cele ce ați văzut și ați auzit: că orbii văd, ologii umblă, leproșii se curățăș, surzii aud, morții învie, săracii binevestesc, și ferice de cel ce nu se va sminti de Mine"** (Luca 7, 22–23). Cu alte cuvinte, le aduce aminte lui Ioan și ucenicilor săi, că se aflau într-un *timp mesianic*, pentru că se împlineau proorocirile despre acest timp, așa cum se aflau ele

Cuvânt rostit la schitul Păltiniș în ziua de 16 aprilie 1989.

în Vechiul Testament. Iată câteva exemple: **„Domnul îndreaptă pe cei gârbovi, Domnul înțelepțește orbii"** (Ps. 145, 8); **„În vremea aceea, cei surzi vor auzi cuvintele cărții și ochii celor orbi vor vedea fără umbră și fără întuneric"** (Isaia 29, 18; 35, 5). Textele acestea, ca și multe altele, erau bine cunoscute evreilor ca descriind *ce va face Mesia.*

Convorbirea aceasta i-a prilejuit însă lui Iisus o referire la Ioan. **„Iar, după ce trimișii lui Ioan au plecat, El a început să vorbească mulțimilor despre Ioan: Ce ați ieșit să priviți în pustie? Oare trestie clătinată de vânt? Dar ce-ați ieșit să vedeți? Oare om îmbrăcat în haine moi? Iată, cei ce petrec în haine scumpe și în desfătare sunt în casele regilor. Dar ce-ați ieșit să vedeți? Oare prooroc? Da! Zic vouă: și mai mult decât un prooroc. Acesta este cel despre care s-a scris: „Iată, trimit înaintea fetei Tale pe îngerul Meu, care va găti calea Ta, înaintea Ta". Zic vouă: Între cei născuți din femei, nimeni nu este mai mare decât el"** (Luca 7, 24–28).

Iisus Îl mărturisește pe Ioan ca pe un mare prooroc. Ba mai mult: **„ca pe cel mai mare"**, fiindcă a fost cel care L-a anunțat și L-a acreditat la Botez în chip vădit. În timp ce proorocii dinainte vestiseră ce se va întâmpla, Ioan proclamase *împlinirea.* Atestase *venirea* și *identitatea* Celui venit.

Dar Mântuitorul încheie print-un cuvânt enigmatic: deși Ioan e cel mai mare prooroc din câți au fost până la el, totuși **„cel mai mic în împărăția lui Dumnezeu este mai mare decât el"**. Cine este: **„Cel mai mic?"** Numai dacă vom lămuri aceasta, vom înțelege paradoxul, deoarece, având atestare de **„cel mai mare prooroc"**, Ioan nu putea fi în nici un caz mai mic decât proorocii cei mai mici decât el, în Împărăția cerurilor! Unii au încercat să explice că Ioan până la Învierea Domnului, ca toți drepții Vechiului Testament, urma să meargă în iad, de aceea cel mai mic din Împărăție e mai mare ca el. Mântuitorul avea să-i scoată din iad, „din umbra morții", pe cei drepți, înainte de Înviere. Zicem și în cântările bisericești; *„Cel ce Te-ai pogorât la iad și ai vindecat durerile celor ferecați"*. Dar teologia aceasta nu aveau de unde s-o cunoască ascultătorii lui Iisus. Ea e greu de înțeles și azi dacă ne gândim că *„Bogatul nemilostiv"* a vorbit cu Avraam care era în rai, ba chiar e simbolul Împărăției lui Dumnezeu, căci expresia *„sânul lui Avraam"* aceasta însemnează. Să-l fi avut Iisus în vedere în parabola sa, pe Avraam, cu anticipație așezat în rai? Sau *șeolul,*

iadul Vechiului Testament, era altceva decât iadul Noului Testament, în cel vechi fiind totuși compartimentări în care drepții, ca Avraam, erau într-un loc încă nedeplin luminat, căci nu înviase Hristos care să le fi răscumpărat păcatul originar, dar nu erau într-un întuneric total? Mântuitorul a și zis: **„În casa Tatălui Meu, sunt multe lăcașuri"**, descriind o stare de dinainte de Învierea Sa.

Mai aproape de adevăr ar fi comentariul lui Eutimie Zigabenos (ed. rom. Rm. Vâlcii, 1933, vol. I, p. 184) la Evanghelia după Matei. El înțelege prin **„Cel mai mic"**, pe însuși Iisus. Iudeii îl credeau pe Ioan cel mai mare, și Iisus le confirma aceasta, cu precizarea: **„dintre cei născuți din femei"**, care aici echivala cu: *dintre oameni*. Și dacă El se accepta în ochii iudeilor ca **„Cel mai mic"**, totuși nu ezita să le spună sub o formă tainică, umbrită, că El nu era numai *„dintre oameni"*, ci din **Împărăția cerurilor**, și chiar mai mic fiind socotit, așa era de fapt **„mai mare"**. De altfel însuși Ioan Îl recunoscuse ca **„mai mare"**.

E de presupus că ascultătorii nu L-au priceput pe Iisus decât pe jumătate. Au priceput că îl recunoștea *mare* pe Ioan și erau mulțumiți. Enigma următoare au trecut-o pe seama cuvintelor greu de înțeles și nici măcar n-au cerut să le fie explicate. Nici Iisus n-a socotit că trebuie să le spună mai multe. Știa că vorbele vor rămâne și că în viitor, alții se vor strădui să le înțeleagă. Ceea ce, iată, și facem!

Spuneam mai înainte că Iisus era după primele confruntări cu un auditoriu dificil, bănuitor, care Îl pândea să-L prindă în cuvânt, să-l dovedească vreo greșeală împotriva Legii. Nu era bucuros. Experiența îl îndurera. Își dădea seama că orice ar face, pe toți nu-i putea mulțumi. Chiar cei care îl judecau pe Ioan nu erau unanimi în judecata lor. Erau destui și dintre aceia care îl judecau rău. Și Iisus păștea la fel, deși argumentele care stăteau la baza judecății răuvoitorilor erau lipsite de cea mai elementară logică. Și iată o magistrală cuvântare a lui Iisus împotriva nesocotirilor logicii:

„Cu cine voi asemăna pe oamenii acestui neam? Și cu cine sunt ei asemenea? Sunt asemenea copiilor care șed în piață și strigă unii către alții, zicând: V-am cântat din fluier și n-ați jucat; v-am cântat de jale și n-ați plâns. Căci a venit Ioan Botezătorul, nemâncând pâine și negustând vin, și ziceți: Are demon! A venit și Fiul Omului, mâncând și bând, și ziceți: Iată om mâncăcios și băutor de vin, prieten al vameșilor și al păcătoșilor! Dar înțelepciunea a fost găsită dreaptă de către toți fiii

ei" (Luca, 7, 31–35).

Românul are o vorbă: cum o dai, nu nimerești! Cam cu astfel de ascultători avea de a face și Iisus. Ultimul verset pare a fi ironic. Nu-l lămurește și, la prima vedere, pare și el enigmatic: **„Și înțelepciunea s-a îndreptățit astfel de către toți fiii ei"** (Lc. 7, 35). Exprimat prin alte cuvinte, versetul ar putea fi înțeles cam așa: După ce vezi asemenea lucruri, îți dai seama ce diferență este între prostie și înțelepciune. E limpede că numai înțelepciunea poate da satisfacții minții sănătoase!

De câte ori nu ne întâlnim și noi cu asemenea situații! De faci într-un fel, nu e bine; de faci într-altul, nici așa nu e bine, deși ai în față aceeași oameni.

După această scurtă dar vehementă cuvântare, unul din ascultători, un fariseu cu numele Simon, probabil om de bunăvoință, impresionat de ceea ce spusese Iisus, L-a invitat la masă. Poate voia să-i mai pună unele întrebări. Nu părea a fi fost dintre ispititori, deși, fariseu fiind, nu-și dezminți rigurozitatea. În Orient nu se respectă întotdeauna regulile cu care suntem obișnuiți noi. Deși fusese invitat la masă numai Iisus, mulți dintre cei care Îl ascultaseră s-au luat după El, cu speranța că vor mai auzi câte ceva, sau vor vedea vreo minune. Astfel nu ne explicăm cum a intrat în casa fariseului și o femeie păcătoasă, cunoscută ca atare lui Simon. Dacă ar fi fost după el, n-ar fi primit-o. A tolerat-o numai pentru a nu-și supăra musafirul, căci femeia venise să-și mărturisească păcătoșenia. Plângea. Dar fariseul L-a judecat de îndată cu severitate pe Iisus pentru că o lăsa să se apropie de El. L-a judecat *„în gând"*, neștiind el că gândurile erau pentru Iisus ca și cuvintele.

Întâmplarea e interesantă și e frumos povestită de evanghelistul Luca. Ca să-l lămurească, Iisus i-a imaginat fariseului pe loc o scurtă parabolă, punându-l să-i găsească singur cheia. Metoda lui Iisus era adesea aceea de a-i pune pe oameni să-și răspundă singuri la întrebări. În unele privințe cam ca metoda lui Socrate.

Dar să ascultăm întâmplarea:

„Și iată era în cetate o femeie păcătoasă și, aflând că ședea la masă, în casa fariseului, a adus un alabastru cu mir. Și, stând la spate, lângă picioarele Lui, plângând, a început să ude cu lacrimi picioarele Lui, și cu părul capului ei le ștergea. Și săruta picioarele Lui și le ungea cu mir. Și văzând fariseul, care-L chemase, a zis în sine: Acesta de-ar fi prooroc, ar ști cine e și ce fel de femeie e femeia care se atinge de El, că este păcătoasă. Și

răspunzând, Iisus a zis către el: Simone, am să-ți spun ceva. Învățătorule, spune, zise el.

Un cămătar avea doi datornici. Unul era dator cu cinci sute de dinari, iar celălalt cu cincizeci. Dar, neavând ei cu ce să plătească, i-a iertat pe amândoi. Deci care dintre ei îl va iubi mai mult? Simon, răspunzând, a zis: Socotesc că acela căruia i-a iertat mai mult. Iar El i-a zis: Drept ai judecat. Și întorcându-se către femeie, a zis lui Simon: Vezi pe femeia aceasta? Am intrat în casa ta și apă pe picioare nu Mi-ai dat; ea însă, cu lacrimi, Mi-a udat picioarele și le-a șters cu părul ei. Sărutare nu Mi-ai dat; ea însă, de când am intrat, n-a încetat să-Mi sărute picioarele. Cu untdelemn capul Meu nu l-ai uns; ea însă cu mir Mi-a uns picioarele. De aceea îți zic: Iertate îi sunt păcatele ei cele multe, căci mult a iubit. Iar cui se iartă puțin, puțin iubește. Și i-a zis ei: Iertate îți sunt păcatele. Și au început cei ce ședeau împreună la masă să zică în sine: Cine este acesta care iartă și păcatele? Iară către femeie a zis: Credința ta te-a mântuit, mergi în pace" (Luca 7, 37 50).

Femeia fusese păcătoasă. Acum își plângea păcatele. Simțise în Iisus pe Cel ce putea ierta. Și nu se înșelase. Ba mai mult: nu venise să ispitească, ci să-și arate iubirea curată față de Străinul Cel bun, în care vedea bunătatea. Pocăința îi deschisese ochii să iubească mai mult decât până atunci. Pocăința o schimbase. Rodise în ea dragoste.Iisus o iartă pentru că i-a înțeles dragostea cea nouă, generoasă, jertfelnică, nesfielnică, totală, tot atât de mare, pe cât de mari fuseseră păcatele ei. *„Se iartă păcatele ei cele multe, pentru că a iubit mult"*.

Un lucru mi se pare foarte interesant. Iisus îi apreciază lacrimile pocăinței, dar o iartă pentru că, renunțând în inima ei la păcate, acum iubea. O iartă pentru că *iubea*. Pocăința născuse în ea iubire. Pentru roadele pocăinței o ierta. Căci dacă ne pocăim, dar rămânem sterpi, uscați, egoiști, nu obținem mare lucru. Pocăința trebuie să ne facă oameni noi, și cei din jurul nostru să vadă că am devenit mai buni. Pocăința nu trebuie să ne facă doar să ne mândrim cu voința și curajul de a ne fi mărturisit păcatele. Și Zaheu, după pocăință și iertare, a dat înapoi ceea ce își însușise pe nedrept. Dacă la spovedanie nu ne hotărâm să nu mai facem păcate, și dacă îndată după aceea le reluăm și le repetăm, înseamnă că nu ne-am căit cu adevărat. *„S-a pocăit rău, insuficient, cel care își repetă păcatele"*, spunea Fericitul Augustin.

Unele canoane pe care preoții le dau după spovedanie, sunt încercări ale dragostei și puterii de jertfă, atunci când, de pildă, preotul recomandă penitentului să ajute niște bătrâni, să îmbrace niște copii săraci. Astfel de canoane, desigur recomandate cu discernământ și fără exagerare, au rosturi pozitive. Dar dacă în același timp păcatele se repetă, te întrebi ce rost au toate. Au totuși un rost. Dacă suntem mereu în stare de păcat, să fim mereu și în stare de pocăință. Încetul cu încetul va veni și eliberarea totală de păcat.

Mântuitorul a venit pentru cei păcătoși, să le deschidă o cale spre mântuire. I-a iertat pe toți păcătoșii care s-au pocăit. Fără iertarea păcatelor am fi mereu, pentru veșnicie, cu povara trecutului pe umerii noștri. Iertarea ne despovărează. Ne eliberează. E cel mai mare dar pe care L-a adus Mântuitorul omenirii. Să ne folosim de el. Fără acestea chinurile conștiinței ar fi de pe acum egale cu chinurile iadului. Căci spre pocăință ne îndrumează și conștiința. **„Păgânii din fire fac ale legii"**, spunea Sfântul Pavel (Rom. 2, 14). Dar când nu le fac, conștiința nu-și găsește alinarea în nimic dacă nu cunosc iertarea lui Dumnezeu prin creștinism, și anume prin ortodoxie. Căci conștiința, deși lege pusă de Dumnezeu în noi, două lucruri nu le poate face:

1. Nu poate face întotdeauna, fără greșeală, *numai* fapte bune. Uneori e biruită de egoism, de interese, de mândrie. Nu întotdeauna și la toți discernământul operează cu înțelepciunea cuvenită. Ea depinde și de capacitatea intelectuală a fiecăruia, și de cea morală.

2. Nu se poate ierta singură. Uneori, când capacitatea intelectuală și cea morală sunt slabe, cel care a făcut greșeli fie că nu le vede întreaga gravitate, fie că se crede la adăpost și cade în indiferență. Dar, *de obicei*, ea simte că lucrurile nu sunt în regulă când a păcătuit. Și uneori, oricât s-ar autoliniști, *nu se poate liniști în întregime*.

Dincolo de realitatea ei ca autoritate în om, chiar când nu e bine informată asupra criteriilor moralei, *simte* că situația trebuie reglementată. Încearcă singură unele reglementări, prin două mijloace: fie compensând răul, dând înapoi ceea ce a luat, dacă e vorba de furat, fie mărturisind cu orice risc răul făcut. Aceasta înseamnă că la unii conștiința operează totuși părere de rău, căință, responsabilitate. Nu e biruită cu totul de rău și de patimi.

Raskolnikov din romanul *„Crimă și pedeapsă* a lui Dostoievski s-a denunțat până la urmă singur. Deși reușea întotdeauna să se disculpeze în fața judecătorului, în fața propriei

conștiințe nu s-a putut disculpa. A preferat Siberia, numai să-și liniștească sufletul, conștiința. Trebuia să expieze, să plătească. În libertate se simțea închis, în închisoare se simțea liber.

Conștiința poate fi însă trezită, liniștită, potolită, reabilitată prin mărturisirea în fața lui Dumnezeu. Dumnezeu o repune pe linie de plutire, desigur nu fără o repunere a ei și în demnitatea morală, în restaurarea ei de criteriu moral al faptelor noastre. În multe cazuri, fără apelul la iertarea divină, ea nu ajunge la liniște și nu poate reglementa răul pe care l-a făcut.

Se povestește că un om bogat avea drept chiriașă o femeie săracă, mamă văduvă a cinci copii mici. Fiindcă nu-și putea plăti chiria, bogatul și-a trimis administratorul s-o scoată din casă. Ea a cerut îngăduința să vorbească personal cu proprietarul, sperând că îl va convinge s-o mai păsuiască o vreme. Administratorul îi îngădui, ea se duse la proprietar, dar acesta nu voi cu nici un chip s o amâne cu datoria. Porunci să fie scoasă afară, în drum.

După ce plecă femeia, constiința începu să-l mustre. Mai întâi mai puțin, apoi mai mult, pe măsură ce își imagina soarta femeii scoasă în drum cu tot cu copii. Cântecul unui pârâiaș din vecinătate i se păru plâns, vântul strecurându-se prin trestii i se păru suspin, o vijelie care lovea stejarii i se păru strigăt după ajutor. Se stârnise o furtună, cu ploaie cumplită și cu tunete și trăznete. Toate i se păreau îndreptate numai și numai împotriva femeii și a copiilor ei. Îl cuprinse o frică mare de propria se neomenie. Își trimise slujitorii s-o caute pe femeie și pe copii și să-i aducă înapoi în casa din care fuseseră alungați. I-au găsit târziu, dar erau înecați într-un loc în care se adăpostiseră, pe care l-au cuprins apele dezlănțuite și l-au acoperit.

Auzind mereu glasurile disperate ale copiilor și ale femeii, bogatul nu-și mai putu liniști conștiința. Se îmbolnăvi mai întâi de minte, apoi i se îmbolnăvi și trupul și muri cu conștiința neîmpăcată. Conștiința nu l-a putut ierta.

Ar fi putut un duhovnic găsi o soluție, dacă i-ar fi venit bogatului gândul de a merge la o spovedanie? I-ar fi putut liniști conștiința? Cred că da. Cu amintirea cumplitei sale neomenii ar fi rămas mereu, dar duhovnicul l-ar fi îndrumat cum să compenseze memoria cu alte fapte de omenie, i-ar fi schimbat viața, ar fi făcut din el un om bun care, în final, ar fi putut ajunge la convingerea că Dumnezeu l-a iertat. Neapelând la un duhovnic, a rămas cu răul săvârșit deasupra capului său, chinuindu-i fără ieșire conștiința și ducându-l în moarte neîmpăcat cu sine și neiertat de Dumnezeu.

Conștiința, la credincioși și la necredincioși, rămâne tutuși *Marele Semnal*. E un clopoțel care sună în noi când am săvârșit o faptă rea.

Se zice că la un misionar în Africa a venit într-o zi un localnic neconvertit încă, și i-a cerut o oală cu făină. Misionarul i-a dat. Când a ajuns acasă, omul a

găsit în oală un ban de argint. A doua zi a venit la misionar și i-a zis: *„Domnule, am în inima mea doi oameni, unul bun și unul rău. S-au certat între ei toată noaptea și n-am putut dormi deloc. Cel bun zicea: Nu-e al tău. Ți l-a dat din greșeală. Du-l înapoi. Cel rău zicea: E al tău. Când ți-a dat făina, misionarul ți-a dat și banul. Cumpără-ți ceva băutură pe el. Cum cei doi n-au ajuns la nici un rezultat, m-am hotărât să vă aduc banul înapoi, ca să-mi liniștesc conștiința".*

În cele mai multe cazuri conștiința rămâne trează și ne îndrumează pe calea adevărului și a vieții morale. Uneori ea ne judecă chiar mai aspru decât ne-ar judeca alții. Fiindcă ea e de la Dumnezeu. Și chiar când cădem în greșeli mari, ea rămâne trează și ne atrage atenția că greșim. Iată un caz ieșit din comun:

Împăratul Constantinopolei, Constant, unul din urmașii lui Constantin cel Mare (sec. IV, d. Hr.), temându-se de fratele său mai mic, Teodosie, să nu-i ia tronul, l-a silit să se hirotonească diacon, iar după câteva zile l-a ucis ca și Cain pe Abel. După acest păcat, a crezut că va dormi în liniște. Dar s-a înșelat. Într-o noapte, înainte de a ațipi, în întuneric i-a apărut umbra fratelui său ucis, îmbrăcat în veșminte diaconești. Ținea în mână un pagar cu sângele său cald, aburit, și zise: *„Ia și bea! Eu sunt fratele tău Teodosie, pe care tu l-ai omorât. Acesta este sângele meu după care tu ai fost însetat. Bea si-ți potolește pofta arzătoare de sânge. Ia și bea!".*

În fața vedeniei, împăratul a rămas ca mort. Venindu-și în fire, s-a ridicat din pat și s-a dus în altă cameră, unde a încercat să se culce. Când să adoarmă, vedenia i-a apărut din nou, cu pagarul în mână și cu îndemnul: *„Ia și bea, frate!"*

Scena s-a repetat de mai multe ori când împăratul ucigaș voia să se odihnească. Fratele ucis apărea și-i spunea aceleași cuvinte. Dacă ieșea în grădină, la vânătoare, la câmp, la plimbare, vedenia îngrozitoare i se arăta iar, și în ureche îi răsunau cuvintele: *„Ia și bea!"* Îngrozit de aceste arătări a plecat din capitală, în Sicilia, crezând că schimbându-și locul își va schimba și norocul. Dar a fost în zadar. Aceleași cuvinte le auzea mereu: *„Ia, frate, și bea!"*

Au trecut câțiva ani de mustrare de cuget și chin și pedeapsa dreaptă a lui Dumnezeu a venit ca trăsnetul: pierzându-și mintea, împăratul Constant s-a sinucis în baia sa. „Călcând porunca lui Dumnezeu (Să nu ucizi!), el s-a predat diavolului și chinurilor veșnice, scrie Ilie Minat.

Duminica aceasta e numită a Mariei Egipteanca. A fost o curtezană păcătoasă devenită simbol al pocăinței și al măreției conștiinței feminine, capabilă de îndreptare mai mult decât și-ar putea închipui oricine. Pe nedrept femeile au fost întotdeauna blamate mai mult decât bărbații cu privire la păcat. E o mentalitate moștenită din Vechiul Testament, pe care Mântuitorul a schimbat-o, și noi trebuie să luăm notă de aceasta. De aceea și supracinstim noi pe Maica Domnului și am umplut calendarul de sfinte femei, mame virtuoase, martire, ascete, în rândul acestora din urmă înscriindu-se și Maria Egipteanca, un fel de nouă Marie Magdalena.

Tradiția creștină ne amintește de multe femei păcătoase care s-au întors la pocăință.

Se zice că un călugăr din pustie avea o soră care ajunsese într-o casă rău famată. Călugărul a pornit spre oraș s-o vadă și să încerce s-o întoarcă pe calea cea bună. Ajungând în fața casei, cineva i-a spus sorei lui că afară o așteaptă fratele. A coborât îndată desculță și cu capul descoperit. *„Cum ai ajuns surioară într-o asemenea degradare?"*, a întrebat-o călugărul. Ea a început să plângă și căzând la pieptul lui l-a rugat: *„Vreau să mă îndrept. Scoate-mă de aici".* — *„Bine du-te și ia-ți cele ale tale, încălțămintea și acoperământ pentru capul tău".* — *„Nu. Ia-mă acum. Dacă urc, voi intra din nou în mrejele celor ce m-au ademenit aici".* Și a luat-o așa. Și au plecat spre pustie, fratele gândindu-se s-o predea unei mănăstiri de maici pe care o știa în cale. Pe drum, după câteva zile de mers, au văzut în față sosind o caravană de arabi. Prin apropiere erau niște tufe. *„Du-te și ascunde-te în tufele acelea. Arabii nu vor crede că ești sora mea și mă vor bănui că duc cu mine o femeie, sau, cine știe, vor încerca să te ia cu ei".* Sora l-a ascultat. Caravana a sosit și a trecut mai departe. El aștepta să se întoarcă sora lui din locul unde se ascunsese. Văzând că nu vine, s-a dus s-o caute. A găsit-o moartă. Abia atunci a văzut că picioarele ei goale erau numai răni și gura arsă de arșiță și sete. Ea nu se plânsese deloc. A îngropat-o acolo și s-a rugat lui Dumnezeu să-i descopere ce s-a întâmplat cu sora lui. A avut o descoperire în vis auzind cuvintele: *„Puțin nevoindu-se, dar din inimă pocăindu-se, s-a mântuit!"*

Ne aflăm în Postul Mare. Maria Egipteanca ne amintește de pocăință. Oameni fiind, deși dorim să ne pocăim și să ne îndreptăm, păcătuim mereu. Important e, cum am mai spus, *dacă suntem în stare de păcat, să fim mereu și în stare de pocăință.*

Un frate a mers la Avva Sisoe și i-a spus: *„Părinte, am căzut în păcat. Ce să fac acum?"* — *„Ridică-te!"*, i-a răspuns bătrânul simplu. *„M-am ridicat, dar am căzut din nou în cursa păcatului"*, a mărturisit fratele cu tristețe. *„Și ce te oprește să te ridici din nou?"*, îi spuse bătrânul. *„Până când?"* întrebă fratele. *„Până te va găsi moartea, fie stând în picioare, fie căzut. Căci scris este: în ceea ce te voi găsi, în aceea te voi judeca. Roagă-te lui Dumnezeu să te găsească, în ultimul moment, în picioare și în pocăință".*

Ca să ne găsească Dumnezeu așa, ar trebui să avem grijă să fim mereu în stare de pocăință, căci nu știm nici ziua, nici ceasul când ni se va cere sufletul. Și să nu uităm să ne transformăm pocăința în iubire. Căci Iisus i-a spus femeii din casa fariseului Simon: **„Se iartă păcatele ei cele multe, pentru că a iubit mult"** (Luca, 7, 47).

Iubirea învinge tot păcatul. Iubirea e mai mare și decât păcatul, și decât pocăința.

Duminica a V-a după Rusalii sau în orice duminică
Cuvânt pentru apărarea dreptei credințe

CEI CARE „AU RÂVNĂ PENTRU DUMNEZEU, DAR FĂRĂ PRICEPERE"

După cum știm toți, lumea de astăzi e bântuită de probleme, e împărțită, și nu mai contenesc conflictele și neînțelegerile, înmulțindu-se de la o zi la alta. Se fac eforturi mari pentru a se ajunge la unitatea lumii, la înțelegere, la pace. În aceeași direcție fac eforturi mari și Bisericile creștine, pentru că nici ele nu au rămas toate credincioase mandatului pe care l-au avut de la Mântuitorul Iisus Hristos și anume, acela *de a fi una, de a fi toți o Biserică, o credință, un Botez*, de a avea toți aceeași credință în Dumnezeu, de a fi toți frați între noi, de a lucra și a ne ruga împreună, de a căuta împreună fericirea pe pământ și mântuirea în cer.

După cum spune Sf. Pavel în Epistolele sale, unii, din iubire de dispută și de slavă deșartă, din încredere prea mare în capacitatea lor de a tâlcui Scripturile, au rătăcit de la adevăr și așa, în decursul istoriei, Biserica cea *una* dintru început, întemeiată de Mântuitorul Hristos și propovăduită de Apostoli, s-a împărțit în mai multe fracțiunii.

Primelor încercări de împărțire, Biserica le a rezistat cu succes, în primul mileniu, organizând cele șapte sinoade ecumenice care au stabilit adevărurile de credință o dată pentru totdeauna. Totuși, după aceea, la începutul mileniului al doilea, de la Biserica cea una s-a rupt o bună parte și anume partea apuseană, alcătuind Biserica Romano-Catolică, cu centrul la Roma. Mai târziu, la începutul secolului al XVI-lea din Biserica Romano-Catolică s-a rupt altă fracțiune, ceea ce numim marile Biserici Protestante, în special cea Luterană — zisă și Evanghelică, — cea Calvină — zisă

Cuvânt rostit în catedrala din Sibiu, duminică, 11 iulie 1983.

și Reformată, — și apoi și altele care continuă fracționarea și sfâșierea trupului lui Hristos până în zilele noastre.

În același timp, însă, în veacul nostru, în acest veac în care diviziunile din lume își caută soluția de regrupare într-o unitate de gândire socială și politică, gândire care să fie în stare să desființeze barierele, discriminările, decalajele de tot felul care produc săraci și bogați, liberi și sclavi, spre a se ajunge la idealurile pe care le-a visat omenirea dintotdeauna, la libertate, egalitate și fraternitate, pentru oameni și popoare, — în acest veac, Bisericile s-au gândit și ele să dea un bun exemplu, încercând să-și refacă și ele unitatea cea dintâi.

Așa se face că acum, mai mult decât altădată când direcția era spre împărțiri cât mai multe, spre alcătuiri de grupuri și dizidențe tot mai numeroase, în veacul nostru a început o mișcare inversă, o mișcare de refacere a unității creștinilor de pretutindeni, din toată lumea. În acest scop s-a creat *Consiliul Ecumenic sau Consiliul Mondial al Bisericilor*, care adună astăzi peste 300 de Biserici creștine, visând și lucrând pentru refacerea unității celei dintâi. În același scop s-au inițiat convorbiri, dialoguri bilaterale și multilaterale, simpozioane, conferințe etc. Noi, Biserica Ortodoxă Română, am început încă din 1935 un dialog cu Biserica Anglicană, încercând să netezim diferențele dintre noi. Dialogul mai continuă și azi. După al doilea război mondial, asemenea dialoguri au început cu Bisericile Vechi Catolice din Occident, cu Bisericile Ortodoxe Vechi Orientale, și anume cu Biserica Coptă din Egipt, cu Biserica din Etiopia, cu Bisericile din Asia Mică și cu Biserica din India.

S-a inițiat în același timp dialogul cu Bisericile Protestante. Acum, mai în urmă, s-a început și dialogul dintre Ortodoxie și cea mai importantă dintre marile Biserici creștine, ruptă din trupul mare al Bisericii primului mileniu la anul 1054, și anume cu Biserica Romano-Catolică.

Un lucru este important și pozitiv: că hotărârea spre unitate e mai prezentă în lumea creștină de astăzi decât a fost oricând înainte când, precum spuneam, tendințele erau de împărțire. Și noi, ortodocșii români, trăim, laolaltă cu celelalte culte creștine, experiența căutării și încercăm, și pe plan local, să ajungem la unitate. Ne bucurăm ori de câte ori găsim puncte de convergență cu ceilalți frați creștini, tot așa cum ne întristăm ori de câte ori anumite grupuri creștine, dintre cele mai mărunte, în loc să urmărească uni

tatea, urmăresc dimpotrivă, în continuare, dezmembrarea. Caută pe toate căile să-i atragă pe creștinii noștri ortodocși de la dreapta credință spre altfel de credințe, socotindu-se acești creștini rătăciți, acum după aproape două mii de ani, mai buni interpreți ai Sfintei Scripturi și ai învățăturii Mântuitorului, decât au fost Sfinții Părinți și decât a fost Biserica întreagă de-a lungul a două mii de ani, de la Hristos până azi!

În Epistola care s-a citit astăzi, Sfântul Pavel spune că există credincioși care **„au râvnă către Dumnezeu, dar fără pricepere"** (Romani 10, 2) și îi avertizează pe unii ca aceștia să-și canalizeze cu pricepere râvna lor către Dumnezeu pentru că, tot Sfântul Pavel spusese corintenilor, că nu se încununează cel ce aleargă la întâmplare (I Cor. 9, 26). A avea râvnă *cu pricepere* înseamnă a-ți ordona gândirea și credința după criterii sigure, a nu lăsa nimic pe seama întâmplării. Tot ce se face la întâmplare, duce la rezultate întâmplătoare.

Ce înseamnă a avea râvnă către Dumnezeu cu pricepere?

—Înseamnă, în primul rând, a urma rânduielile cele statornicite de Biserică dintru început, și verificate de-a lungul a două mii de ani până astăzi, ca fiind rânduieli bune;

—Înseamnă a urma ceea ce au crezut moșii și strămoșii noștri, credința în care au trăi și au murit ei, până în zilele noastre;

—Înseamnă a urma acea tradiție care a dus la unitatea noastră de credință și la unitatea noastră ca neam, de-a lungul istoriei, și care s-a verificat a fi credința cea dreaptă.

Noi, ortodocșii, am rămas dintru început până azi păstrătorii dreptei credințe. Toți ceilalți, toate celelalte grupări care au apărut în istorie, de-a lungul secolelor, s-au rupt de la noi, s-au rupt de la dreapta credință, precum spunea Sf. Apostol Pavel, din dorința de dispute și de slavă deșartă, și din încrederea prea mare în felul lor personal de a interpreta Sfânta Scriptură.

A avea râvnă către Dumnezeu, *cu pricepere*, înseamnă așadar a urma învățătura cea dreaptă, lăsată și transmisă prin Biserică de-a lungul veacurilor tuturor creștinilor.

Învățătura noastră, pe lângă faptul că ne-a fost descoperită de Mântuitorul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, răspunde și exigențelor gândirii corecte. Propovăduim o credință luminată, cu temeiuri puternice și sigure în descoperirea dumnezeiască. Știm că viața vine de la Dumnezeu. În credința noastră Dumnezeu e autorul întregii creații și al ordinii din univers, care ne minunează perma-

nent și ne încredințează de Atotputernicia Sa. Pământul și toate planetele stau suspendate în univers, călătoresc pe căi bine alese și cunoscute, ca pe niște șine invizibile care le feresc de ciocniri între ele. Anotimpurile se succed într-o ordine uimitoare. Soarele nu uită să răsară niciodată și astfel, zilele și nopțile alternează cu implacabilitate și, după ele, tot ritmul nostru biologic, organizat într o succesiune legică trece de la epuizare la recuperare, de la muncă la odihnă și astfel suntem capabili s-o luăm mereu de la început, reeditând minunea restaurării noastre în fiecare dimineață, așa cum se restaurează pădurile primăvara, după o iarnă de somn.

Nu poate exista ordine fără Cineva care s-o facă. Această convingere ne întărește credința în Dumnezeu. Din nimic nu apare nimic. Principiul e vechi de când lumea și nimeni n-a spus până acum că n-ar fi logic. Credința noastră este luminată. Ea se vrea și se ține între limitele gândirii sănătoase, aceea pe care ne-a predat-o Sf. Scriptură și Sfânta Tradiție prin Biserică.

Un învățat francez din secolul al șaptesprezecelea, matematician și fizician, Blaise Pascal, spunea că logica cea mai simplă ne îndrumează spre credință, ca fiind mai folositoare pentru destinul nostru veșnic decât necredința. Pascal propunea un fel de pariu, spunând: eu mă simt mai sigur să pariez pe existența lui Dumnezeu, decât pe inexistența Lui, și iată de ce:

Întâi: dacă nu există Dumnezeu, și cred, nu mi se va întâmpla nimic. Mor și, odată cu moartea, s-a sfârșit totul.

Doi: dacă nu există Dumnezeu și nu cred, de asemenea nu mi se va întâmpla nimic. Odată cu moartea s-a sfârșit totul.

Dar, trei: dacă există Dumnezeu și nu cred, atunci am pierdut totul.

Și, patru: dacă există Dumnezeu și cred, atunci am câștigat totul.

Nu este deci mai logic să pariez pe existența lui Dumnezeu, decât pe inexistența Lui?

Evident, nu pentru aceasta credem noi în Dumnezeu. Nu pe baza unui astfel de pariu ne-am făcut creștini. Dar fără îndoială, și acest pariu își are forța lui.

Unii ar putea zice: aceasta este o credință interesată, nu una adevărată. O credință din frică, nu din liberă alegere. S-au și adus aceste obiecții *Pariului lui Pascal*. Dar de ce să nu fim interesați? Și de ce să nu ne fie frică? **„Frica de Dumnezeu este începutul înțelepciunii"**, spune psalmistul (Ps. 110, 10). Locurile în care Scriptura recomandă această frică sunt nenumărate. Dar să observăm: ea este doar *începutul*, și al înțelepciunii, și al cunoașterii (Proverbe 1, 7). Ea se transformă apoi în **„duh de putere"** sufletească (Iisus Tit 1, 7), și dragoste, **„în care nu mai este frică, căci dragostea izgonește frica"** (I Ioan 4, 1). De aceea un

sfânt nevoitor în cele duhovnicești a socotit că a ajuns la măsura cea adevărată, numai atunci când a putut spune *„De acum nu mă mai tem de Dumnezeu, ci Îl iubesc"*. Așa că oricât de utilitarist ar putea părea *Pariul lui Pascal*, nu avem nici un temei ca să nu-l luăm în serios, de vreme ce l-a prins în logica lui chiar pe un Pascal!

Noi credem că Dumnezeu a sădit în inimile noastre credința. Credința vine de la Dumnezeu. Dar ea, precum spuneam, trebuie să fie luminată, trebuie să fie o *„credință cu pricepere"*. Credința noastră ortodoxă este o credință luminată. De ce? Pentru că ea ne ajută să ne înțelegem destinul pământesc, ne ajută să ne înțelegem și destinul nostru ceresc, nu ne oprește să trăim în societate, ba, dimpotrivă, ne îndeamnă să ne integrăm în societate, în viața societății, împreună cu toți frații noștri, să contribuim împreună la o viață mai bună, la o viață mai fericită aici pe pământ, pentru ca să ne-o pregătim și pe cealaltă din ceruri. Credința nu ne îndeamnă la izolarea de societate și de toți frații noștri, oameni de pretutindeni, ci, dimpotrivă, ne îndeamnă la muncă, ne îndeamnă să ne preocupăm de cele ale minții, de știință, de cultură și de civilizație, de artă, de tot ceea ce poate face bucuria și fericirea oamenilor, de tot ceea ce poate promova dezvoltarea spiritului omenesc, de tot ceea ce poate antrena mintea omenească spre creațiile cele mai înalte, impunând doar o singură restricție: tot ce creează să fie în folosul oamenilor și nu împotriva lor.

Și ce înseamnă oare *a avea râvnă pentru Dumnezeu, dar cu nepricepere?*

Toate tendințele centrifuge, tendințele de rupere de la Biserica cea una sunt *nepricepere*, nepriceperea celor care nu mai înțeleg rostul Bisericii și au ajuns s-o înlocuiască prin cel puțin o mie de *altfel* de Biserici, fiecare pretinzându-se *unica adevărată*. Nu mai înțeleg rostul preoției, cea întemeiată de Iisus Hristos prin apostoli, și au ajuns să-l înlocuiască prin *altfel* de preoți, autoinvestiți, de cel puțin o mie de feluri, fiecare pretinzându-se a fi cel adevărat, în cel mai autentic spirit antibiblic, pentru că în Biblie se blamează toți cei care se vor ai lui Apollo, ai lui Chefa etc., adică ai altor învățători decât Hristos, rupându-se din unitatea Bisericii lui Hristos, cea una (v. I Cor. 3, 5–23). Preoților investiți de Hristos și de apostoli li s-a dat puterea de a dezlega și a lega: **„Tot ce veți lega și veți dezlega pe pământ va fi legat și dezlegat și în ceruri"**. Numai lor, și tot lor li s-a poruncit: **„Mergând, propovăduiți, botezând**

pe toți în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh...“

Toate acestea sunt Taine instituite de Mântuitorul Hristos. Cei care nu mai vor să le priceapă, cei care nu mai vor să creadă în ele, cei care cred că au descoperit ei o altă modalitate de înțelegere a Scripturii, acum, după două mii de ani, în ciuda faptului că de două mii de ani Biserica a crezut într-un anumit fel și ne-a transmis așa cum trebuie învățătura Mântuitorului Hristos, toți aceștia au râvnă către Dumnezeu, dar *cu nepricepere*, și nu se vor bucura de primirea în curțile Domnului.

Ei pretind că au credință, și poate au, dar au credință fără minte, fără rânduială, fără *pricepere*. De aceea lor li se aplică adesea cuvântul acela cu nume de ocară: obscurantism! Fiindcă mulți dintre ei învață că trebuie să ne retragem din lume, că „lumea“ e numai păcat; că tot ce e „lumesc“ e diavolesc, ca și cum ei n-ar fi în lume și ar putea trăi în afara ei. Unii ne îndeamnă să nu mai muncim, să nu luăm parte la nimic din ceea ce se întâmplă în lume, ca și cum nu am avea familii, ca și cum nu am trăi în niște condițiuni materiale date, în mijlocul cărora Dumnezeu ne-a dat poruncă să trăim.

Nu noi am creat lumea aceasta și nici diavolul, ca să fie rea. Dumnezeu a creat-o și ne-a așezat în ea, așa cum este ea, așa cum a creat-o El, și **„a văzut că e bună“**, cu rânduielile ei de tot felul (Geneză 1, 31). Dumnezeu a făcut ca să trăim în orașe, să trăim în sate, cu străzi, cu fabrici, cu brutării, cu uzine de fabricat lumină. Oare de ce unii ca aceștia care ne îndeamnă să nu ne implicăm în viața lumii, nu refuză nici pâinea coaptă de alții, nici lumina fabricată de alții, nici hainele fabricate de alții! Vor doar să ia, dar să nu dea nimic. E un fel de a justifica religios lenea și boala sufletului și a minții lor! Dumnezeu a creat lumea cu toate bunurile ei, ca să ne bucurăm de ele, să muncim, să le desăvârșim și să le înmulțim, să contribuim astfel la o viață comună cât mai fericită, cât mai completă, desăvârșită.

Dumnezeu ne-a dat toate aceste bunuri, ca și viața. De aceea trebuie să primim tot ceea ce ne-a dat Dumnezeu. Ni le-a dat ca să le desăvârșim și să ne desăvârșim: **„Fiți desăvârșiți!“** (Matei 5, 48). Talantul trebuie înmulțit (Matei 25, 24–30).

Cei care nu fac așa, aceștia sunt cei care au râvnă pentru Dumnezeu, dar fără pricepere. Tot fără pricepere e și goana lor după pradă: să rupă din turma creștină cea adevărată cât mai mulți, să-i scoată din unitate. Să-i dezbine. În timp ce Bisericile mari

și-au dat seama de greșelile lor din trecut și caută acum unitatea, aceștia umblă mereu să împartă și să înmulțească „bisericuțele", grupulețele lui cutare și ale lui cutare! Să nu fim dintre aceia.

Mai sunt și printre drepții noștri credincioși unii care se lasă atrași spre unele obiceiuri marginale Bisericii. Dvs. ați auzit, desigur, că atunci când vă duceți la spovedanie preotul citește mai întâi o rugăciune, și în rugăciunea aceea este și un text care cere iertare lui Dumnezeu pentru credincioșii care au fost la vrăjitoare sau la descântătoare ș.a.m.d.

În popor, care adesea face dovada unei înțelepciuni superioare, se zice despre unii ca aceștia că *„lucrează cu necuratul"*. Aceasta nu e credință în Dumnezeu, *cu pricepere*. Dimpotrivă, *e fără pricepere*.

Să ne rugăm lui Dumnezeu potrivit rânduielilor noastre tradiționale, și Dumnezeu va asculta rugăciunile noastre, fără să fim nevoiți să ne ducem la astfel de intermediari care totdeauna sunt dubioși și care, cu adevărat, fac parte din categoria ce ține de obscurantism, adică de o credință întunecată, căci acesta e tâlcul cuvântului: credință neluminată, credință fără pricepere.

Să rămânem fideli Bisericii noastre ortodoxe, aceea care păstrează de milenii credința cea adevărată și care, aici pe pământul nostru românesc, a păstrat și unitatea neamului nostru românesc, căci toți cei care se rup de la credința noastră sfârșesc într-un fel sau altul prin a se rupe și de unitatea neamului românesc. S-au legat de stăpânii care nu s-au născut și n-au crescut în tradițiile noastre, care au alți strămoși decât ai noștri, s-au legat de alți conducători decât conducătorii noștri religioși, deși Sfântul Apostol Pavel ne aduce aminte mereu în Epistola I către Corinteni: **„Nu se poate pune altă temelie decât cea pusă, și care este Hristos"**. Pe Imeneu și pe Alexandru, Sfântul Apostol Pavel **i-a dat Satanei** (I Tim. 1, 19–20). E o sentință foarte aspră: adică să fie despărțiți de Dumnezeu, despărțiți de viață veșnică, să meargă la iad!

Tot Sfântul Pavel, în Epistola către Tit, spune despre unii ca aceștia: **„De omul eretic, după o sfătuire sau două, te ferește, știind că s-a răzvrătit unul ca acesta și păcătuiește, fiind singur de sine osândit"** (Tit 3, 10–11). Și mai înfricoșător încă este un alt cuvânt al Sfântului Pavel, în Epistola către Evrei: **„E cumplit lucru să cazi în mâinile Dumnezeului celui viu"** (Evrei 10, 31). Cine vor fi aceștia care vor cădea astfel? Cei care propovăduiesc un Dumnezeu care nu este Dumnezeu cel adevărat, Tatăl nostru, cei

care propovăduiesc un Dumnezeu după mintea lor, cei care Îl falsifică pe Dumnezeu, ereticii, schismaticii, cei care învață **„altmintrelea și nu urmează cuvintele cele sănătoase ale Domnului nostru Iisus Hristos și învățătura cea cuvioasă"** (I Tim. 6, 3) a Bisericii.

Cine urmează Biserica, *„stâlpul și temelia adevărului"*, acela are poate milostivirea lui Dumnezeu și de viață fericită aici și dincolo, pe care să ne-o dea Dumnezeu tuturor, acum și pururea și în vecii vecilor. AMIN.

Duminica a IV-a după Paști

OMUL LĂSAT PE SEAMA LUI ÎNSUȘI

Mai suntem încă în atmosfera marii sărbători a creștinătății, Învierea Domnului. Am trecut toți, cu bucurie, prin această sărbătoare care ne-a dat încredințarea că Iisus era trimis de Dumnezeu, că era însuși Dumnezeu-Fiul, dovedind aceasta prin propria Sa înviere. Ne-a dat astfel, în același timp, încredințarea că și noi vom învia. Fiindcă nimic din ce a făcut, nimic din ce a spus Mântuitorul cât a fost pe pământ, n-a spus nici pentru El însuși, nici numai pentru cei care-L ascultau atunci, ci a spus și a împlinit toate, pentru atunci și pentru toate generațiile de după El, pentru ca toți, din învățătura Sa să ia învățătură pentru ei, din minunile Sale și, mai ales, din minunea Învierii Sale.

Să învețe oamenii din toate acestea, din cuvinte și minuni, că nu sunt singuri pe pământ și că nu numai pământul este unica lor locuință, vii sau morți fiind. Poate că aceasta este însăși esența motivului pentru care Dumnezeu a hotărât să se întrupeze pe pământ: ca să ne învețe, să ne dea asigurarea că nu suntem singuri pe pământ, că există Dumnezeu și că El este autorul lumii și creatorul nostru, că El este Cel ce poartă de grijă tuturor și că la El ne vom întoarce toți, întru Împărăția Sa. Acolo ne vom întâlni toți, după ce vom trece de aici. Esența învățăturii Sale este prin urmare aceea *că și noi suntem nemuritori.*

Să ne gândim și la alternativa inversă. Dacă noi, cei cu o anumită chemare interioară spre mai mult decât ne spun simțurile,

---

Predică rostită cu prilejul sfințirii bisericii din Săcele-Brașov, la 13 mai 1985.

n-am ști că suntem nemuritori, dacă n-am ști că există Dumnezeu, dacă n-am avea învățătura Mântuitorului și ordinea morală și spirituală adusă și instaurată de El în lume, dacă n-am ști să răspundem la întrebările *„de unde venim și unde mergem"*, și *„ce rost avem aici pe pământ"*, în ce stare sufletească și intelectuală ne-am afla? Am fi dezolați. Am fi niște oameni triști. N-am putea găsi mulțumirea în nimic, știind că la un moment dat totul se termină în pământ, și ne prefacem în țărână, și cu aceasta s-a terminat totul! Cum ne-am simți oare, și cum am reacționa, cum ne-am privi unii pe alții, cum ne-am privi soțiile, soții, copiii, dacă am ști că nu mai există altă comuniune, altă legătură între noi, alta decât aceasta de pe pământ, dacă am ști că dincolo nu mai există nimic, nici un fel de continuare? Cum ar fi dacă ne-am trezi în fața unui serial de film, foarte interesant, incitant, cu probleme de mare adâncime, în care problemele doar s-ar pune, dar nu s-ar rezolva, totul s-ar începe, dar nu s-ar continua, și n-ar avea acel promițător final: „va urma"? Ar fi dezolantă o asemenea viață! Viața noastră capătă sens, capătă explicație, capătă lumină numai prin faptul că aflăm din Învierea Domnului că și noi vom învia, că și noi avem un destin dincolo de ceea ce se vede, că după ce se pune o cruce, la căpătâiul nostru din cimitir, povestea nu se încheie, ci există un „va urma".

A pune cruce la ceva, în vorbirea populară românească, înseamnă a te afla în fața unui sfârșit, a unei situații care nu mai poate avea altă ieșire, dar expresia se referă numai la viața de aici. Căci despre viața de după moarte, poporul nu are îndoieli. El zice: *„s-a dus la odihnă"*, *„a scăpat de necazuri"*, dar nu în sensul că a dispărut, ci că a trecut dincolo, *„pe celălalt tărâm"*. De aceea i se dau de pomană haine, hrană, ca să le aibă și dincolo. Ce frumoasă, ce generoasă e această comuniune, această solidaritate cu cei plecați, această credință în nemurire!

Spuneam că trăim în aceste zile încă în atmosfera Învierii. Dar trăim încă și în atmosfera Duminicii lui Toma, în atmosfera îndoielii lui. Câți dintre noi, odată cu Învierea, n-au trăit și ei, ca și Toma, ca și mulți dintre ucenicii Mântuitorului, îndoiala cu privire la Înviere? Fiecare a rostit măcar o dată cu cugetul său, cu îngrijorare: *„Dar oare va fi fost așa?"* Toma a fost mai categoric: **„De nu voi vedea, în mâinile Lui, semnul cuielor, și de nu voi pune degetul meu în semnul cuielor, și de nu voi pune mâna mea în coasta Lui, nu voi crede!"** (Ioan, 20, 25).

Mulți dintre noi au trecut prin aceeași îndoială, dar toți am

auzit și fericirea aceea, promisă de Mântuitorul la întâlnirea cu Toma după o săptămână de la Înviere: **„Fericiți cei ce n-au văzut și au crezut!"** (Ioan 20, 29), sau adresată nouă: *Fericiți cei ce nu vor vedea și vor crede. Fericiți cei care vor lua de bună mărturia voastră, a celor ce M-ați văzut, a celor ce ați trăit în vremea faptului Învierii, a celor ce M-ați întâlnit, a celor ce ați stat de vorbă cu Mine după Înviere. Fericiți vor fi toți cei care vor crede mărturia voastră.*

Am trecut mulți dintre noi, în sufletele noastre, ca și Toma, și prin această perioadă de îndoieli, dar am biruit-o, pentru că nu se poate să n-o birui, nu se poate ca argumentele Învierii să nu oblige conștiința și mintea credincioșilor să creadă în Înviere, pentru mărturia nenumăraților martori ai Învierii care au spus: noi L-am văzut, noi L-am întâlnit! Saul care era prigonitor, pentru că nu credea că Iisus Hristos era Mesia, și nu credea în Înviere, când L-a întâlnit pe drumul Damascului a devenit din mare prigonitor, mare Apostol. El a fost acela care a rostit acel silogism cu neputință de negat de nimeni: **„Dacă Hristos a înviat, atunci și noi vom învia"**. Și el era dintre cei care știau că Hristos a înviat, pentru că stătuse de vorbă cu Dânsul, după Înviere.

Faptele, se spune, sunt un lucru încăpățânat. Ele se impun de la sine, nu mai trebuie demonstrate. În fața unui fapt n-ai ce face, trebuie să-l recunoști. Saul, prigonitorul, n-a avut ce face, a recunoscut faptul Învierii și a devenit marele Pavel propovăduitorul, marele propagator al creștinismului. Îndată după aceea și-a început călătoriile misionare, a traversat Asia Mică de mai multe ori, a ajuns în Europa, propovăduind nimic altceva decât pe Iisus cel răstignit și înviat.

Pe această credință se întemeiază toată învățătura creștinismului. Pe credința în înviere se întemeiază tot sensul vieții noastre. Și iată că după aceste zile în care toți ne-am pus problema învierii, în care toți am trecut prin îndoială și am depășit-o iată că Biserica ne pune astăzi în față unele din evenimentele din viața și învățătura Mântuitorului Iisus Hristos, *pentru a ne ține trează credința în învierea Sa*, în puterea Sa dumnezeiască, în puterea Sa de a fi prezent și în viața noastră, așa cum a fost cu contemporanii, cu cei care au trăit odată cu El.

Ni se relatează, așa cum ați auzit din Evanghelia de astăzi, întâmplarea cu un slăbănog care de 38 de ani aștepta să se facă cu el o minune. Exista în Ierusalim o scăldătoare care, din când în

când, avea puteri miraculoase. Dumnezeu făcea ca periodic să se reverse de undeva din izvoare, anumite ape cu însușiri vindecătoare, care și tulburau apa obișnuită a lacului și, în care, cel care intra întâi se vindeca de oricare boală era cuprins. Vorba mersese că un înger al Domnului venea și tulbura apa, o amesteca și o făcea în mod miraculos vindecătoare de boli.

Nu e un lucru imposibil. Asemenea ape vindecătoare există și în vremea noastră. Aceea va fi avut în plus și altceva, un dar al lui Dumnezeu, anume. Un astfel de bolnav, un slăbănog, de 38 de ani nu reușea să intre repede în lac. Intrau alții care erau mai în putere decât el. Dar el nu-și pierdea răbdarea, și aceasta este poate un prim lucru pe care trebuie să-l învățăm de la dânsul. Nu-și pierde răbdarea.

Era un om înțelept probabil. Disperarea e soluția neînțelepților, a capitularzilor. Descartes spunea că *„răbdarea e începutul înțelepciunii" (Discours de la métode)*. Și mai înaintea lui, anticul Publius Syrus spusese că răbdarea e *„remediul pe care îl înveți de la înțelepciune" (Sententiae)*. *„Răbdarea*, spunea Lautréamont, *e omagiul adus speranței" (Poésies)*. Cel care rabdă speră. Speră într-o soluție, într-o ieșire, într-un răspuns. Răbdarea adevărată nu e o virtute pasivă, o capitulare, ci așteptarea unei rezolvări de undeva. Bolnavul care rabdă durerea speră că va trece. Ucenicul care rabdă în ascultare, speră că e spre îndreptare și mântuire.

O astfel de răbdare în speranță avea și slăbănogul. De 38 de ani nu putea intra în miraculoasa scăldătoare, și totuși nu-și pierdea răbdarea, rămânea în continuare crezând că într-o zi va ajunge și el în atenția lui Dumnezeu. Și iată că răbdarea lui va fi răsplătită. Dar nu așa cum aștepta el. El ar fi așteptat, probabil, să se găsească cineva care să-l arunce și pe dânsul, înaintea altora, în lacul vindecător.

Într-o zi a venit Mântuitorul și l-a văzut. Nu era nevoie să i se spună Mântuitorului cine sunt oamenii care așteptau acolo, și de cât timp. Cine nu cunoștea scăldătoarea Vitezda? Poate și pe slăbănogul de 38 de ani îl cunoșteau foarte mulți, fiind el *veteranul așteptării*, dar și al *nemilostivirii tovarășilor de suferință!* Uneori suferința înăsprește inima și alimentează egoismul, iar competiția în obținerea favorurilor sau a unei vindecări e nemiloasă. Dezumanizează.

Îl va fi cunoscut și Iisus? Greu de spus. Iisus era din nord, din Galileea, nu din Ierusalim. Dar nu ar fi impropriu să spunem că,

Dumnezeu atotștiutor fiind, îl cunoștea. Cunoscându-l deci că era de multă vreme acolo și că nu ajungea la apa vindecătoare, l-a întrebat: Tu ce vrei? De ce stai aici? **„Voiești să te faci sănătos?"**

Întrebarea era doar de formă. Evident că voia, că doar de-aceea stătea acolo. *„Da, Doamne; dar n-am om care să mă arunce în scăldătoare când se tulbură apa, și de aceea până merg eu, altul se pogoară înaintea mea"* (Ioan, 5, 7). Și atunci Mântuitorului, făcându-i-se milă de el, nu i-a mai spus că nu e nevoie să-l mai arunce cineva în scăldătoare, ci i-a spus: **„Scoală-te, ia-ți patul tău și mergi"**. Și în clipa aceea bolnavul s-a ridicat, și și-a luat patul, și a plecat. Iisus s-a făcut nevăzut. Întâlnindu-se mai apoi în templu, Iisus i-a mai adăugat doar aceste câteva cuvinte, esențiale, care trebuie să ne rețină atenția: **„Să nu mai greșești, ca să nu ți se întâmple ție ceva mai rău"**.

E posibil ca în cazul acestui bolnav, neputința lui să fi fost datorată păcatelor lui. Știm că sunt și alte cazuri, relatate de Evanghelii, când Mântuitorul vindecă, de pildă un orb, dar când e întrebat: **„Cine a greșit, acesta sau părinții lui?„** — răspunde că: **„Nici acesta, nici părinții lui, ci acestea s-au făcut ca să se arate prin el lucrurile lui Dumnezeu"** (Ioan 9, 3). Unora li se trimit încercări, altora pedepse sub formă de boli.

Dar comentatorii care tâlcuiesc această întâmplare minunată se opresc asupra altui aspect, și anume asupra răspunsului pe care l-a dat slăbănogul Mântuitorului: **„Nu am om care să mă arunce în scăldătoare"**. El expunea o stare de fapt care trebuia corectată. Nimeni nu se găsise, de atâta vreme, care, din milă față de el, sau din orice alt sentiment, ar fi încercat să-l ajute, să-l arunce în scăldătoare. Omul era completamente singur, se afla într-o totală singurătate și izolare. *Era lăsat* pe seama lui *însuși*. Și iată cât e de rău să fie omul lăsat pe seama lui însuși! Să nu aibă alt om! Să nu aibă un prieten! Să nu aibă pe cineva aproape!

Acest lucru a venit Mântuitorul să-l corecteze. A venit *să se declare El acel Om* de care avea nevoie slăbănogul și nu-l găsea, pentru ca să ne dea nouă tuturor un exemplu. Să fim oameni care ajută. Să fim oameni dedicați altora. Să fim oameni care să luptăm împotriva izolării în care se află aproapele, și împotriva singurătății. Cineva a fost întrebat odată: care este cea mai nenorocită stare în care s-ar afla un om. Răspunsul a fost: *singurătatea*.

Într-adevăr, mulți fac experiența singurătății, a lipsei de prieteni, a dezinteresului celor din jurul lor, și aceasta face ca mulți

să și piardă sensul existenței, să-și piardă gustul vieții. Există în jurul nostru mulți factori care promovează singurătatea, printre aceștia un loc important ocupându-l indiferența unuia față de celălalt. Indiferența și dezinteresul. Câți nu zic: Nu mă interesează vecinul. Ce treabă am eu cu aproapele meu? Am fost eu pus să fiu paznicul aproapelui meu, paznicul fratelui meu? Aduceți-vă aminte, cei care mai citiți în Sfânta Scriptură, că acesta a fost răspunsul dat de Cain în fața lui Dumnezeu, după ce îl omorâse pe fratele său Abel: **„Au doară eu sunt păzitorul fratelui meu?"** (Facere 4, 9).

Un răspuns tipic păcătos, pentru că fiecare din noi e pus, de fapt, să fie păzitor al fratelui său, să se intereseze de fratele său. **„Aceasta vă poruncesc, ca să vă iubiți unii pe alții"** (Ioan 15, 17), și: **„Dragoste mai mare decât aceea, ca cineva să-și pună sufletul său pentru prietenii săi, nimeni nu are"** (Ioan 15, 13). Așa spune Mântuitorul cu orice prilej, pentru că numai iubirea creează punți între oameni. Numai iubirea te face să te gândești și la altul, nu numai la tine. Numai ea te îndeamnă să-ți reversi interesul și către celălalt.

Evanghelia aceasta este o Evanghelie a comuniunii. Ne învață să purtăm grijă unii față de alții, să trăim ca frații, să nu lăsăm pe nimeni în izolare, în singurătate, să nu lăsăm pe nimeni așa cum a fost lăsat acel slăbănog care, timp de 38 de ani, n-a găsit un om care să-l ajute.

Se plâng unii că nu sunt iubiți. Dar oare s-au gândit să iubească și ei? Iubirea se întoarce spre cel ce iubește. Ea îl bucură întâi pe acela, deși ea se întoarce apoi și dinspre cel iubit. *„Cel ce-și iubește frații*, spune Sf. Ciprian, *e onorat la rândul său cu prețul iubirii" (Despre gelozie și invidie, 16).*

Pilat a rostit, arătându-L pe Iisus iudeilor în momentul Patimilor, acel enigmatic: **„Iată Omul!"** (Ioan 19, 5). Nici nu știa Pilat ce spune. Sau poate știa. În socoteala lui de roman cinic, va fi închis în această formulă scurtă o întreagă filosofie. Iată cât valorează omul în fața voastră. Îl condamnați pe nedrept, dintr-o ambiție pe care eu n-o înțeleg, dar trebuie să vă fac pe voie, ca să vă astâmpăr! **„Iată Oul!"** — omul pe care îl reclamați că a vrut să se facă rege. Are el acum înfățișarea unui rege? **„Iată-l pe împăratul vostru"**, a mai zis Pilat, aruncându-le o batjocură. Asemenea împărat meritați. Desfigurat. Bătut. Desființat ca om! **„Să-l răstignesc pe împăratul vostru?" — „Nu avem alt**

împărat decât numai pe Cezarul de la Roma", au răspuns, **„și dacă nu-L răstignești, nu ești prieten al Cezarului"**.

Perfidia era prea mare, ajunsă până la josnicie, numai ca să-și ajungă scopul, pentru că ei înșiși nu erau prieteni ai Cezarului. Îl urau. Dar acum îl foloseau ca să-l silească pe Pilat să-L răstignească pe Iisus. Pilat nu era omul care să-și pună în primejdie postul de procurator, în urma unor reclamații ale localnicilor care, cine știe cum ar fi fost interpretate la Roma. Așa au vrut, așa le-a făcut. Li L-a dat să fie răstignit. Și au răstignit **„Omul!"** Evident, cu complicitatea lui Pilat, și complicitatea lui e cu atât mai gravă, cu cât Îl știa și Îl declara nevinovat.

Fără să știe exact ce face, Pilat dădea de fapt definiția omului adevărat, *a omului pentru alții*, a Omului Iisus Hristos care se născuse ca să slujească, nu ca să fie slujit, să se jertfească pentru alții, nu să lase pe alții să se jertfească pentru El.

„Iată Omul!" Iată omul de omenie, iată omul model, ar fi trebuit să gândească Pilat, dar el a gândit cu totul altceva!

Iată Omul pe care-L aștepta slăbănogul de 38 de ani! **Iată Omul** pe care-l așteptăm și noi. Pentru că avem și noi slăbănogelile noastre de 38, sau de mai puțini, sau de mai mulți ani, care așteaptă pe cineva să ni le vindece.

Am sfințit astăzi, la chemarea dumneavoastră, această biserică. Am putea spune acum: *Iată Biserica!* Iată Biserica aceasta întemeiată de Iisus Hristos. Ea este chemată să răspundă la nevoile tuturor celor chinuiți de singurătate, ale tuturor celor în nevoi. **„Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați, și Eu vă voi odihni pe voi"** (Matei 11, 28), voi da răspuns nevoilor și întrebărilor voastre. Veniți la Mine! Veniți aici, la biserică. Biserica este trupul lui Hristos (Efeseni 1, 23), iar El este Capul ei (Ef. 1, 22). Este locul, este mâna care ne poate ajuta, care ne poate arunca în scăldătoarea salvatoare, în scăldătoarea vindecătoare nu numai de bolile trupești, ci și de bolile sufletești.

Omul de care aveți nevoie și pe care îl puteți găsi acum este preotul care slujește în această biserică pentru dumneavoastră și care nu are altă menire decât să fie *omul* care ajută pe alții, *omul* care se roagă pentru alții, *omul* care se sacrifică pentru alții, omul care stă la dispoziția tuturor.

Preotul, spune Sf. Grigore de Nazianz, e acela care are grijă de tot sufletul, *„și dacă e în primejdie de a se pierde, să-i arate calea, iar dacă s-a stricat, să-l aducă din nou la starea dintâi" (Despre*

preoție).

Aceasta să învățăm din Sf. Evanghelie de astăzi, preoți și credincioși, și, ori de câte ori vom auzi clopotul și vom vedea biserica, să știm că aceasta este lacul Vitezda, și aici este omul care, în numele lui Hristos, e menit să slujească, să ajute, să vindece singurătatea, să vindece izolarea, omul menit ca în numele lui Iisus Hristos cel înviat să vă învețe la rândul său cum să fiți toți *oameni pentru alții*, ca să nu mai fie pe lume slăbănogi care să se plângă că *„nu au om!"* Să nu mai fie om suferind lăsat pe seama lui însuși!

Duminica a IV-a după Paşti a Slăbănogului

NU AI OM? — AI DUMNEZEU!

Textul Evangheliei de astăzi ne întoarce aproapé de începutul activităţii Mântuitorului Iisus Hristos pe pământ. Sfântul Evanghelist Ioan încheie cap. 4 al Evangheliei sale, precizând că a doua minune a lui Iisus, săvârşită după întoarcerea din Iudeea în Galileea, a fost vindecarea fiului unui funcţionar imperial în Capernaum, pe care l-a vindecat de la distanţă. Cea dintâi minune săvârşită de Iisus a fost — după cum ştiţi — prefacerea apei în vin, la nunta din satul Cana, din provincia Galileea.

De data aceasta, fiind sărbătoare. Mântuitorul a plecat din nou spre Iudeea, „suindu-se la Ierusalim", şi acolo a făcut o vizită la ceea ce era un mare rezervor de apă, pe lângă care era amenajată şi un fel de baie publică naturală. Era o „scăldătoare", numită VITEZDA, descrisă ca având cinci pridvoare, fapt confirmat de descoperirea ei, nu de mult, de către arheologi. Era însă vestită, pentru că era o tradiţie în Israel că, din când în când, un înger al lui Dumnezeu se pogora în apa aceea şi o tulbura, adică se făceau acolo nişte valuri, şi cel care intra cel dintâi, după ce se pogora îngerul, se vindeca de orice boală era cuprins.

Cele cinci pridvoare în care aşteptau bolnavii ne pot da indicaţia că era ca un fel de staţiune balneară, amenajată anume. **„În acestea zăceau mulţime de bolnavi: orbi, şchiopi, uscaţi, care aşteptau tulburarea apei"** (Ioan 5, 3). Printre cei mulţi care aşteptau tulburarea apei, era şi un slăbănog bolnav de 38 de ani, şi care cine ştie câţi din aceşti 38 de ani şi-i va fi petrecut acolo, pe malul

---

Cuvânt rostit în catedrala din Sibiu, în anul 1986.

acestei ape, încercând să ajungă și el odată cel dintâi în apă, ca să se vindece de slăbănogirea sa. Nu va fi avut rude apropiate, puternice, întreprinzătoare, care să poată să-l arunce pe el cel dintâi în apă și omul zăcea acolo, trecând din speranță în speranță, de la o tulburare la alta a apei.

Și a venit Mântuitorul. Nu ni se spune dacă a fost chemat, nu ni se spune nici pentru ce scop s-a dus acolo, dar e sigur că nu s-a dus ca să se arunce și El în apă, fiindcă nu era bolnav. Se va fi dus în mijlocul suferințelor omenești, poate chiar anume pentru acest neputincios mereu rămas în urma celorlalți, dar mereu păstrându-și speranța. Văzându-l, i s-a adresat numai lui. Sfântul Evanghelist Ioan întrebuințează însă în Evanghelia sa un cuvânt cheie, care ar explica oarecum motivul vizitei lui Iisus. El spune: **„Cunoscând că zace de multă vreme, i s-a adresat zicându-i: Vrei să te faci sănătos?"** Ei, cum să nu fi vrut, bietul om, să se facă sănătos? Sigur că voia. De ce stătea acolo? Poate că întrebarea i s-a părut chiar nelalocul ei. I-a răspuns totuși: **„Da, Doamne, dar nu am om care să mă arunce și pe mine în scăldătoare în momentul când se tulbură apa și de aceea până să merg eu, altul se pogoară înaintea mea"** (Ioan 5, 7). De fapt se petrecea acolo o nedreptate. Se vindecau tocmai cei mai puțin bolnavi, cei mai în putere, care reușeau s-o ia înaintea celor mai slabi. Va fi avut Mântuitorul și acest lucru în vedere.

Cu o economie de cuvinte caracteristică tuturor evangheliștilor, fără nici o altă introducere și fără să-și motiveze intervenția, Iisus i s-a adresat: **„Scoală-te, ia-ți patul tău și umblă"**. Și omul s-a ridicat și s-a făcut dintr-o dată sănătos.

Putem să ne imaginăm ce se va fi întâmplat în momentul acela. Omul va fi strigat de bucurie, va fi anunțat pe toată lumea că, uite, s-a făcut sănătos, dintr-o dată, prin simpla spusă a acestui necunoscut. Mulți vor fi asaltat pe Iisus să-i vindece și pe dânșii. Omul vindecat, ca să scape de îmbulzeală, a plecat repede și bucuros. Și tot așa a făcut și Iisus.

Se întâmpla însă că minunea se săvârșise într-o zi de sâmbătă, când evreii nu au voie să facă absolut nimic. Omul se va fi lăudat pretutindeni, strigându-și bucuria. El nu știa că fariseii și cărturarii căutau să-I găsească lui Iisus vinovăție în legătură cu tot ceea ce făcea. Ca să-l timoreze și să-l câștige martor împotriva celui care îl vindecase, l-au acuzat, mai întâi chiar pe el: **„E sâmbătă, nu se cădea să-ți iei patul"**. Aceasta însemna săvârșirea unei lucrări. El

a răspuns simplu: **„Cel ce M-a făcut sănătos, Acela mi-a zis: ia-ți patul tău și mergi"**. Cu alte cuvinte: dacă m-a putut face sănătos, înseamnă că avea putere să dezlege și sâmbăta. Când l-au întrebat însă cine era omul acela, fostul slăbănog nu le-a putut spune, pentru că vindecătorul dispăruse. Nu mult mai târziu, când omul mergea pe picioarele lui, s-a dus la templu să înalțe o rugăciune de mulțumire lui Dumnezeu. Acolo L-a întâlnit din nou pe Iisus. Nici de data aceasta conversația sintre ei n-a fost prea lungă. Mântuitorul i-a zis doar atât: — **„Te-ai făcut sănătos, nu-i așa? Ei vezi, de-acum să nu mai păcătuiești ca să nu ți se întâmple ție ceva mai rău"**. Și cu aceasta totul s-a terminat.

Aceasta a fost cea de-a treia minune săvârșită de Mântuitorul. Și iată că Biserica a rânduit ca amintirea acestei vindecări să fie sărbătorită în mod special și i-a rânduit o duminică din an, a IV-a după Înviere, tradiția numind-o *Duminica Slăbănogului*. Precum vedem, istorisirea în sine este foarte scurtă. Nici nu știu ce-am mai putea scoate dintr-însa, decât poate să ne ducem la câteva semnificații ale unor cuvinte sau ale unor amănunte.

Cel dintâi lucru pe care l-aș remarca ar fi aceste cuvinte spuse de slăbănog: **„Doamne, nu am om care să mă ia și să mă arunce și pe mine în apă"**. Sintagma aceasta a rămas de atunci în vorbirea curentă: **„nu am om"**! Oare câți mai știu de unde vine? Cei care citesc Scriptura sau vin la biserică știu, dar sunt mulți care o întrebuințează crezând că e o zicală populară. Vrea cineva să-și angajeze o treabă la autorități? Zice: Nu am om, care să mă introducă! Își pregătește copilul pentru un exament de admitere? Se plânge: Nu am si eu un om care să mă arunce în scăldătoare!

Nu am om! Nici slăbănogul nu avea om. Era singur. Cine știe, poate de milă îl aduceau unii dintre cei din jurul lui și-l lăsau acolo pe mal, ca să nu zică că n-au făcut și ei ceva pentru dânsul. Dar nu stăteau până să-l arunce în scăldătoare. De altfel, trebuie să ne închipuim că va fi fost foarte greu să ajungi primul. Va fi fost o competeție extraordinară pe malul acestui lac, între cei bolnavi.

Erau unii bogați, care-și aduceau cu ei slujitori, își aduceau membri ai familiei care căutau să se strecoare în față, ca să ajungă cei dintâi. Pentru că tulburarea apei nu se întâmpla la zile cunoscute. Nimeni nu știa când va fi. Trebuie să fi fost deci o adevărată luptă de zi și de noapte între bolnavi și între însoțitorii bolnavilor, fiecare dorind să ajungă cel dintâi în scăldătoare.

Era o competiție a egoismelor. Fiecare se gândea numai la el.

Fiecare se gândea să ajungă el întâi, nu vecinul. Că era mai puțin bolnav, sau mai bolnav, nu conta, și nimeni nu era gata să admită o ierarhizare a bolilor, și o ordine cât de cât firească a celor care așteptau. Nu era nici un rând. Era luptă și învingea cel mai tare sau *cel cu oameni mai mulți*. Fiecare se gândea numai la el.

Săracul nostru slăbănog, care *nu avea om*, sigur că nu putea să ajungă vreodată înaintea altora în apă. Era om singur. Singurătatea este una din marele nenorociri ale oamenilor. Singurătatea celor fără familie, singurătatea celor rămași singuri, singurătatea bătrânilor, singurătatea celor ce supraviețuiesc generației lor și care nu mai au prieteni, singurătatea părinților abandonați de copii sau care vin să i vadă foarte, foarte rar. Poate că le dau ce le trebuie. Dar de câte ori nu auzim din partea celor care au tot ce le trebuie: „Sunt prea singur! Mă omoară singurătatea"!

Urâtul singurătății — căci acest *sentiment al urâtului* îl dă singurătatea, sentiment al descumpănirii, al non-sensului existenței — a preocupat pe mulți dintre înțelepți și scriitori. Goethe spunea că *„nu există nimic mai periculos" (Suferințele tânărului Werther).* L. C. de Vauvenargues spunea că singurătatea *„e mortală când e prea îndelungată, cu toate că e necesară" (Reflexions sur divers sujets).* Gabriel Marcel o numea *„unica suferință" (Le coeur des autres).* Paul Valery spunea că *„un om singur e întotdeauna într-o proastă companie" (Idée fixe).* Punând-o într-un anumit context, probabil când sufletul simte nevoia să uite o mare durere, un eșec, o rușine, Th. Gautier spunea că *„singurătatea e cea mai rea tovarășă atunci când cauți ușurarea și uitarea" (La Croix de Berny).* Iovan Ducici o deplânge la bătrânețe, gândindu-se desigur la cei care rămân singuri din generația lor, la cei care sunt lăsați singuri de către copii, cărora le-au murit soții sau soțiile. *„Singurătatea* — zice el — *e una din cele mai vechi nefericiri ale bătrâneții" (Comoara împăratului Radovan).*

Există, desigur, și o singurătate căutată, care le face bine unora, dar aceasta e întotdeauna temporară și căutată din nevoia de concentrare, de meditație. Unul ca acesta trebuie să fie în stare, cum zice Țibul *(Elegii), „să-și țină singur loc de nulțime"*.

În singurătatea sfinților și a asceților e, desigur, o căutare a locurilor ferite de ispite, de aceea Lacordaire zicea că e *„o mare forță, care apără de multe pericole" (Pensée)*, dar nici aceasta nu poate fi de durată, pentru că se transformă în *urâtul* de care vorbeam la început, *acedia* zic sfinții filocalici, adică o acreală a vieții.

Până și marii asceți caută obștile sau își asociază câțiva ucenici. Singurătatea dezumanizează. De aceea noi românii n-am ajuns niciodată, în spiritualitate, la forme extremiste de „zăvorâți", de „stâlpnici"; de „trapiști" riguroși, închiși în chilii. Iar când unii s-au retras temporar, erau dintre cei cu o lungă experiență de rugăciune, care însemna totuși o comuniune cu Dumnezeu, care le era unora ca acestora foarte aproape și le ținea tovărășie. Până și Dumnezeu, chiar de la *Facerea* lumii, a zis că **„nu este bine să fie omul singur"** (Fac. 2, 18). Și Iisus a spus odată: **„Judecata mea este adevărată, pentru că nu sunt singur, ci Eu și Tatăl cel ce M-a trimis"** (Ioan 8, 16).

Și-apoi mai e și singurătatea celor plecați departe, departe de ai lor, în țări străine, în locuri străine!

Acum două duminici mă aflam într-un orășel pe lângă Detroit, în S.U.A., și am petrecut duminica împreună cu românii de acolo. Le-am făcut o slujbă arhierească împreună cu arhiepiscopul locului, Î.P.S. Victorin, după care ne-am întâlnit la o agapă. Mulți s-au plâns de marea singurătate în care se află, departe de ai lor, de satul lor, de țintirimul din sat în care le dorm strămoșii, de Țara în care s-au născut, de aerul, de pădurile, de apele, de frumusețile de acasă. Nu sunt puțini cei care trăiesc această nostalgie a patriei, a pământului natal, cu o intensitate greu de prins în cuvinte, pentru că e de dincolo de cuvinte. Am găsit un student român la New York care se află acolo de mai mulți ani și care mi-a spus: „Nu mai pot, trebuie să vin repede într-o vacanță, pentru că nu mai pot suporta această singurătate. Măcar o săptămână să vin acasă, și după aceea mă voi întoarce să-mi termin studiile".

Duminica trecută m-am aflat mult mai departe, cu românii de la Los Angeles, de pe malul celuilalt ocean, al Pacificului. Am trăit cu ei momente de mare înălțare sufletească. Fiindcă veneam „de acasă", le aduceam aer de acasă! Cei mai mulți sunt de aici, din Transilvania. Marea emigrație pornită încă înainte de primul război mondial este ardeleană. Au venit mai mulți decât oricând la biserică în duminica trecută, tocmai fiindcă venea cineva de acasă. Am stat de vorbă, am slujit în limba română și apoi au cântat și au recitat versuri de Coșbuc, de Iosif, de Goga, au cântat „Deșteaptă-te române" și multe alte cântece care le aminteau de pământul natal. Acolo departe, se simțeau singuri. Singurătatea e de altfel marea boală a secolului.

Când m-am dus pentru prima oară în Anglia la studii, un

român de acolo mi-a dat un ziar de vreo 50 de pagini, pline de anunțuri. Ei bine, ce credeți că erau aceste 50 de pagini de anunțuri. Erau apeluri ale oamenilor singuri, în căutare de alt om. *„Caut pe cineva cu care să vorbesc o oră pe zi sau pe săptămână"; „Caut pe cineva cu care să mă plimb de la ora până la ora!"; „Caut pe cineva cu care să vorbesc la telefon"* etc. etc.

Erau strigăte disperate după *un om*, într-o capitală de 8 milioane de locuitori! De altfel fenomenul singurătății e mult mai mare în marile aglomerări, în marile orașe, decât la țară. La țară oamenii se cunosc, se înrudesc, trăiesc în comun evenimentele fiecăruia. La țară, când moare cineva, vine tot satul, la un botez vine o mare parte din sat. La nuntă vine tot satul. Toți iau parte la toate evenimentele, și e greu acolo să se simtă omul singur. La oraș uneori trăiești perete în perete cu cineva, într-un bloc, și nu știi cine stă dincolo de perete, deși ești de 20 de ani acolo și te despart de el câțiva zeci de centimetri!

Slăbănogul din Evanghelia de azi suferea și el de singurătate. Dumnezeu nu vrea ca oamenii să fie singuri. Nici Dumnezeu nu e singur. Și Dumnezeu e în Treime. Când a făcut pe om a zis: **„Să facem..."** (Facere 1, 26). S-au sfătuit persoanele Sfântei Treimi, au stat de vorbă între Ele.

A fi singur e o mare suferință. Fiecare dintre noi a făcut experiența aceasta. Gândiți-vă fiecare în parte: când ați avut o durere, parcă v-ați simțit mai eliberați dacă la ea a mai luat parte și altcineva. Dacă a venit cineva să vă spună o vorbă bună, de compătimire și înțelegere v-ați simțit mai ușurați. Dar nu numai la durere simți nevoia să nu fii singur, ci și la bucurie. Cine se poate bucura singur de ceva? O bucurie de unul singur e absurdă. E ca a câinelui care se ascunde să-și roadă singur osul! Când ai o bucurie simți nevoia să ieși din casă, pe stradă, să găsești un prieten căruia să-i spui: știi ce bucurie am? Știi ce lucru important mi s-a întâmplat? Până nu o împărtășești, bucuria nu e deplină. Scriitorul scrie, dar nu se bucură decât când e citit. Pictorul când expune. Arhitectul când ideile îi devin construcții.

Fiecare din noi avem nevoie de un om. De aproapele nostru. De aceea ni se cere multă inteligență, multă pricepere, ca să știm cum să ne facem un om, un prieten.

Mântuitorul ne învață cum să ni-l facem. Ni-l facem prin iubire, ni-l facem prin comunicare, prin ieșirea din egoism. Dar mai este o cale, aș zice chiar o cheie. V-aș recomanda s-o încercați

fiecare și să-i verificați eficiența. Ca să avem om, *trebuie să fim noi, mai întâi, oameni pentru alții.* Dacă suntem noi *„om pentru altul"*, înseamnă că am realizat comuniunea cu el. Și el va fi *„om pentru noi"*. Reversul singurătății, reversul acestei boli, este împreună-vieţuirea, împărtășirea durerilor și a bucuriilo semenilor. Societatea omenească nu s-ar fi putut dezvolta fără cooperare, adică fără împreună-lucrarea oamenilor. Civilizația, cultura, nu s-ar fi putut realiza, dacă oamenii n-ar fi lucrat și n-ar fi gândit unii pentru alții. Viața noastră socială cea de toate zilele, cum s-ar dezvolta ea, dacă n-am lucra unii pentru alții? Dacă n-ar fi acum cineva la uzina electrică, n-am avea lumină și n-am putea fi aici în lumină, să ne rugăm lui Dumnezeu. Dacă n-ar fi lucrat un pictor aceste icoane pe pereți sau pe iconostas, biserica n-ar fi frumoasă acum. Dacă semeni de-ai noștri n-ar fi lucrat într-o fabrică de țesătorie, n-am avea haine. Dacă tâmplarii n-ar fi lucrat uși și fereste, brutarii, pâine, ciobanii, brânza, — dacă pe toate aceste ar trebui să le facem noi înșine, pentru noi, cât de greu ne-ar fi! Nici nu s-ar putea. Viața socială presupune comuniune, presupune colaborare, cooperarea oamenilor între ei. Acesta este reversul singurătății.

Așadar cheia e aici: avem nevoie de un om, dar ca să-l avem, trebuie să fim noi om pentru altul. Teologia mai nouă îl și numește pe Iisus Hristos, cât a fost om pe pământ, *„Om pentru altul"*, așa cum e și Dumnezeu pentru altul, pentru noi toți, Căruia îi spunem „Bun și iubitor de oameni".

Aș mai adăuga aici ceva: ca să intri în comuniune adevărată cu cineva, ca să-i fii folositor, trebuie să fii pregătit. Trebuie să înțelegi ce-i aceea comuniune. Trebuie s-o realizezi în tine însuți, să întâlnești contrariile din sufletul tău și să le împaci. Sfântul Macarie Egipteanul scrie despre aceasta, având în vedere, fără îndoială, unul și același om: *„Omul ceresc se cunoaște cu omul pământesc și se naște între ei o comuniune. Toți cei ce sunt gata să slujească și să facă toate cu zel, credință și dragoste de Dumnezeu, ajung tocmai prin aceasta, după câtăva vreme, la cunoștința adevărului însuși" (Omilii)*, iar adevărul te face să te îndrepți spre aproapele ca să-l slujești. Ieși și tu din singurătate, și îl scoți și pe el, deși singurătatea ta e mai suportabilă când ai întâlnit în tine pe cei doi care se completează, care nu mai sunt în contradicție, pe omul pământesc și pe cel ceresc.

Formele concrete ale comuniunii dintre oameni sunt viața în societate, familia și prietenia. Prietenia, care e mai largă decât cer-

cul familiei, este forma ideală a alungării singurătății.

Evident că prietenii trebuie bine aleși. Sfântul Ioan Gură de Aur sfătuia la vremea sa, și sfatul e tot atât de valabil și astăzi: *„Nu păstrați niște prieteni care vă duc la pierderea voastră. Nu păstrați niște prieteni care vin mai mult la masa voastră decât la prietenia voastră. Acei pe care dimpotrivă, iubirea îi apropie de voi, sunt invariabil prietenii voștrii" (Omilii 48, 7,* la Evanghelia după Matei). *„Prietenii tăi să fie bărbați pașnici, frați duhovnicești și părinți sfinți"*, spunea Evagrie Ponticul (*Schiță monahicească* 7). Se referea, e drept, la monahi, dar sfatul e bun pentru oricine. Clement Alexandrinul verifica prietenia prin faptul de a gândi la fel (*Scrieri* Iisus, P.S.B. București, 1982, p. 156), dar e de la sine înțeles că e vorba de a gândi bine, corect, nu de a aduna două neînțelegeri! Căci și Pitagora spunea încă din vechime că prietenia înseamnă *„o egalitate armonioasă"*, de *„bunăvoință reciprocă"*, zicea și Aristotel. *„Acordul felului de a gândi"*, zicea Democrit, dar întotdeauna în sensul în care o vedea Goethe: *„o legătură delicată a sufletelor, printr-o armonie în cele mari și bune" (Maximen und Reflektionen).* Gala Galaction vedea în prietenie *„una din mângâierile vieții"*. Fiindcă nu e ușor de realizat, tocmai pentru virtuțile pe care le presupune, M. Sadoveanu numea prietenia *„floarea cea mai rară în lumea aceasta" (Creanga de aur).* Tocmai pentru că e rară e valoroasă și trebuie s-o căutăm. Prietenul e *omul* cu care suntem în comuniune de suflet, caldă, dulce, mângâietoare. De aceea Fer. Augustin numea prietenul: *„medicamentul vieții" (De Civ. Dei).*

Și familia e, precum a spus Dumnezeu, tot o formă a alungării singurătății, fie că ești tu însuți întemeietor de familie, fie că ești membru într-o familie. Înseamnă că trăiești într-o cointeresare la orice realizare, la bucurie, la suferință, la proiecte, la planuri.

Clement Alexandrinul vede în familie, în soț și soție, o Biserică: *„Amândoi alcătuiesc o singură Biserică (adunare), o singură viață de curăție, o singură sfială a unuia față de altul; hrana e comună, căsătoria unită, toate asemănătoare, respirația, vederea, auzul, cunoașterea, nădejdea, ascultarea, dragostea. Iar cei ce au comună viața, au comun și harul. Și comună le este și mântuirea. Comună le este și virtutea și viețuirea" (Scrieri I,* Buc., 1982, p. 172).

Simți că trăiești altfel, dacă trăiești în comuniune. Ai mereu *om care să te ajute.* Și monahismul este tot o formă de comuniune,

pentru că monahii nici ei nu pot trăi în singurătate deplină și perpetuă. Singurătatea e o formă excepțională de viață, dar dacă ar rămâne absolută, ar cădea în egoism. Monahii înșiși trăiesc în *comunități de monahi*, se sfătuiesc și se ajută. Chiar marii monahi, marii sfinți, cum am mai spus, marii asceți care trăiau în vechime în pustiuri, și aceia își rezervau timp, de comunicare între ei.

Acolo unde nu e comunicare, e iad. *Iadul e definit de unii teologi ca singurătate.* Exclud celelalte caracteristici ale iadului și îl definesc doar ca loc în care ești absolut singur. Și ce poate fi mai rău, decât să fii absolut și permanent singur! Unul din marii asceți ai noștri, un român, fiind întrebat când va fi cel mai rău în lume, a răspuns: *„Atunci când pe potecile dintre chilii va crește iarbă"*, adică atunci când nu va mai fi comunicare între oameni (în *Patericul Românesc* al Părintelui Ioanichie Bălan).

Iată cum, totuși, istoria aceasta a slăbănogului a avut să ne spună și nouă ceva. Să fim oameni pentru alții, pentru aproapele nostru.

Trebuie însă să mai reținem încă un lucru din istoria acestui slăbănog. Trebuie să reținem *speranța* lui. E foarte interesant. Deși de atâția ani nu reușea să ajungă primul în apă, totuși nu-și pierduse speranța. Venea mereu acolo. Spera că într-o zi se va întâmpla ceva. Avea el o credință într-o minune, o credință puternică. Și iată că într-o zi *Cineva* a venit. Și a venit *anume pentru el*. Și vă rog să remarcați: nici nu l-a aruncat în scăldătoare. N-a mai fost nevoie. N-a mai așteptat nici îngerul. I-a zis doar: **„Ridică-te, ia-ți patul tău și umblă"**. Pentru că cel care a venit era Dumnezeu. Dumnezeu care poate rezolva *și altfel* lucrurile, decât pe căile pe care credem noi că se pot rezolva. Slăbănogul credea în posibilitatea vindecării, dacă cineva l-ar fi aruncat în apă. Spunea că nu are om. *A avut Dumnezeu*, fiindcă a avut credință și fiindcă a avut speranță și, având-le pe acestea, nu i-a mai trebuit om, care să-l arunce în scăldătoare.

Aruncarea în scăldătoare era cumva un ritual în cadrul unei metode, al unei reguli. Când vrea Dumnezeu, în întâmpinarea Căruia venim cu speranță și credință, nu mai este nevoie de ritualul metodei, al regulei. Se știe că unii se nevoiesc pentru mântuire o viață întreagă, dar un bătrân ascet când a fost întrebat cât anume trebuie să se nevoiască cineva, a răspuns că problema nu e de durată, ci de intensitate: *„De vrea Dumnezeu, te mântuiești de dimineață până seara" (Pateric)*; și desigur și acest interval era

simbolic, el însemnând: în unele cazuri, de îndată! Ceea ce nu înseamnă că trebuie negată regula şi osteneala de o viaţă. Acestea sunt căile tuturor. Cealaltă e calea unora, a acelora pe care îi alege harul. Iar alegerea ţine de intensitatea rugăciunii, a credinţei, speranţei şi dragostei. De calitate, nu de cantitate. Lupta trebuie să fie deci, pentru calitate, aceasta însemnând puritatea inimii, curăţenia gândului, smerenia cea adevărată.

Aşadar, să tragem din Evanghelia de azi o învăţătură în plus: Chiar atunci când, în cazuri extreme, ajungem de nu avem om, să ştim că avem Dumnezeu. E foarte important să ştim că avem Dumnezeu şi că, prin urmare, nici atunci când suntem singuri, nu suntem singuri.

Dar mai sunt încă multe posibilităţi de explorare a unui asemenea text, şi a celor petrecute cu acest slăbănog. De pildă, cum vi se pare? Care din noi dacă ar fi făcut cu slăbănogul ce a făcut Iisus, am fi avut tăria sufletească ca imediat după minunea săvârşită, să dispărem ca şi cum n-am fi făcut nimic? Nu cumva am fi dorit să fim lăudaţi, să ni se zică: „Mulţumesc! Vai ce om mare eşti!" Şi oare n-am fi fost tentaţi să spunem peste tot ce am făcut pentru el, iar ceilalţi să ne aplaude? Ei bine, Mântuitorul dă aici un exemplu extraordinar de modestie. L-a vindecat, i-a zis: „scoală-te", şi a plecat de îndată. Ar trebui să învăţăm din aceasta să facem binele întotdeauna cu modestie, aşa cum l-a făcut Iisus şi cum vor face şi ucenicii Săi.

Şi mai avem şi altceva de învăţat. De pildă, când Iisus l-a întâlnit după aceea pe slăbănog în templu, i-a zis: **„Te-ai făcut sănătos, nu-i aşa? Acum caută să nu mai păcătuieşti"**. Nu trebuie neapărat să înţelegem că slăbănogul era bolnav de 38 de ani din cauza unor păcate, deşi e posibilă şi această interpretare. Poate că Iisus a vrut să-l înveţe cum să-şi arate recunoştinţa faţă de Dumnezeu, pentru minunea pe care a făcut-o cu el. Să nu mai păcătuiască. Aceasta e şi pentru noi o învăţătură. Dacă Dumnezeu ne ajută de atâtea ori, ştiind noi şi neştiind, dacă răspunde de atâtea ori la cererile noastre, să răspundem şi noi la cererea Lui. Ţi-a dat Dumnezeu ceea ce ai cerut, fii aşadar şi tu un om ceva mai bun. Ţi-a alinat durerile şi nevoile? Caută să fii şi tu mai receptiv la durerile şi la nevoile altora. Caută să nu mai păcătuieşti prin izolare, prin egoism, prin vorbirea de rău, prin rănirea altuia, fie cu cuvântul, fie cu gândul, fie cu fapta.

Şi încă ceva mai învăţăm, din această întâmplare. Mântuitorul

a făcut vindecarea aceasta în zi de sâmbătă. Pentru noi creștinii duminica a preluat rolul sâmbetei, fiind ziua Învierii Domnului. Mântuitorul a spus de mai multe ori: **Nu sâmbăta e pentru om, ci omul pentru sâmbătă** (Mc. 2, 27). Omului trebuia să-i dai întâietate, nu sărbătorii. Căci dacă în zi de sâmbătă îți cade un animal într-o groapă, oare îl lași acolo? Nu-l lași, ci îl scoți. Și nu-i dai de mâncare sâmbăta? (Luca 13, 15). Nu e oare mai valoros un om decât un animal, ca să-i faci bine într-o zi de sărbătoare?

Concluzia e scurtă și aș vrea s-o reduc la esențialul ei. Nici în zi de sărbătoare nu e oprit să faci binele. Binele poți să-l faci oricând. Nimeni, nici o lege dumnezeiască, nici o regulă omenească nu te oprește de la a face binele, oricând cineva are trebuință de ajutorul tău.

Dar să nu încheiem înainte de a mai remarca ceva. Slăbănogul din Evanghelie nu-și pierduse speranța timp de 38 de ani. Venise iară și iară la scăldătoarea cu minune, încrezător de fiecare dată că *„își va găsi omul"*. Omul care să-l arunce și pe el în apă, și încă cel dintâi.

E un model de speranță neîmpuținată. E un exemplu de biruință a răbdării și a speranței. Diavolul mizează adesea pe descurajarea noastră și pe abandonarea speranței. De aceea Sfântul Pavel numește speranța printre virtuțile capitale.

Dacă ți-ai pierdut averea, n-ai pierdut nimic, scrie un predicator american. Dacă ți-ai pierdut sănătatea, ai pierdut ceva. Dar dacă ți-ai pierdut speranța și curajul, totul e pierdut. Cei mai mulți pierd totul fiindcă și-au pierdut speranța în ultimul moment.

Se povestește că diavolul s-a hotărât cândva să-și vândă toate instrumentele cu ajutorul cărora și-i supunea pe oameni. A făcut o mulțime de pachete, pe fiecare indicând ce conține: supărare, crimă, minciună, necinste, mândrie și așa mai departe. După ce toate pachetele au fost vândute, cineva a observat că un pachet n-a fost pus în vânzare. L-a întrebat pe diavol, de ce? — *„Pentru că acesta e cea mai puternică dintre armele mele și pe aceasta nu vreau s-o vând. Ea este descurajarea. Pierderea speranței. Când cineva ajunge la aceasta, îl am în mod sigur în mână!"*

Speranța e fiica răbdării. De aceea Scriptura spune că **„prin răbdarea voastră veți câștiga sufletele voastre"** (Luca 21, 19). Slăbănogul a avut o răbdare de 38 de ani. Noi ne-o pierdem prea adesea, și uneori pentru nimicuri.

Se zice că o femeie care avea patru copii era spălătoreasă. Tocmai își înșirase rufele spălate cu greu, cu mijloace care nu erau mecanizate, ca cele din

vremea noastră. Erau albe şi curate. Se rupse furtuna şi toate căzură în noroi. Femeia nu spusese o vorbă. Le spălă din nou şi iarăşi le înşiră, de data aceasta pe iarbă. Veni un câine şi trecu peste toate şi le murdări din nou. Femeia zâmbi: *Ce interesant! Câinele n-a lăsat nici măcar una nemurdărită!* Şi le spălă din nou fără să-şi facă inimă rea. A văzut în fapta câinelui o intenţionată încercare a răbdării ei. Şi a trecut examenul!

Şi slăbănogul nostru era adus zilnic înapoi la casa sa, ca o rufă murdară care nu s-a putut curăţi. Dar nu şi-a pierdut răbdarea. A doua zi a pornit din nou spre încercarea miracolului. Şi într-o zi acesta a venit şi pentru el. Rod al răbdării şi al speranţei.

Minunea săvârşită de Mântuitorul cu slăbănogul n-a fost atâta pentru acela, cât pentru noi. Oare de ce l-a lăsat Dumnezeu să aştepte 38 de ani? A aşteptat momentul când să vină Mântuitorul să-l vindece, pentru ca vindecarea să rămână o pildă memorabilă pentru istoria mântuirii, de atunci înainte, să ajungă până la noi, şi cine ştie până când, până la sfârşitul lumii. Evanghelistul remarcă faptul că Iisus *cunoştea* că slăbănogul suferea de multă vreme. L-a ales pentru că în iconomia mântuirii, în iconomia rânduielilor lui Dumnezeu, acest bolnav trebuia să aştepte să vină Mântuitorul ca să-l vindece. Vindecarea lui să fie o învăţătură pentru noi toţi. Nu e, în fapt, o întâmplare petrecută atunci, pentru atunci. E o întâmplare petrecută atunci pentru acum, pentru toţi cei care sunt gata să spună că *„nu au om"*, că sunt singuri. Chiar cei care avem nefericirea singurătăţii, să ştim că nu suntem niciodată singuri, că asupra noastră e Dumnezeu, că suntem cu Dumnezeu care poate veni în ajutorul nostru, şi vine sigur atunci când aşteptăm o soluţie din partea Lui, cu speranţă, cu credinţă şi cu dragoste. Zice profetul Isaia: **„Încă grăind tu, îţi voi spune: Iată sunt aici"** (58, 9). *„Cuvântul acesta*, spune Sfântul Clement Romanul, *este semn de mare făgăduinţă. Prin el Domnul spune că este mai grabnic la dat, decât cel care-L roagă, la cerut"* (Epist. Iisus către Corinteni, Buc., 1982, p. 101). Binecuvântat să fie Dumnezeu care pe toate le rânduieşte pentru noi oamenii şi pentru a noastră mântuire. AMIN.

Duminica a V-a după Paști a Samarinencii

APA CEA VIE

În calendarul Bisericii noastre ortodoxe, Duminica aceasta, a V-a după Paști, e numită *Duminica Samarinencei*. Sunt sigur că mulți v-ați întrebat: Cine este această Samarineancă? Cum de a ajuns atât de celebră, când nici măcar numele nu i se cunoaște? Cine este această anonimă contemporană cu Mântuitorul, ca din zecile, sutele de mii de contemporane anonime, să fie amintită tocmai ea? Ce a făcut ea ca să merite să intre în istorie, să fie pomenită de-a lungul veacurilor, și să i se consacre chiar o zi din calendarul bisericesc? Cine este această femeie care concurează pe Alexandru Macedon și pe Cezar? Cine este această samarineancă despre care se scriu cărți și se vorbește în biserici? Nu există carte de exegeză creștină în care ea să nu fie pomenită. Cine este această samarineancă pe care o pictează marii pictori ai lumii? Cine este această samarineancă și ce a făcut ea ca să-și merite locul nu numai în calendar, ci și pe pereții bisericilor noastre?

Este o anonimă, dar o ilustră anonimă. De ce? Ca să înțelegem de ce, trebuie să ne ducem puțin înapoi, în atmosfera întâmplării care a făcut-o să ajungă în istorie, și prin istorie până la noi. Era o săteancă dintr-un ținut al Țării Sfinte, socotit blestemat și spurcat. Se numea Samaria. Era o săteancă oarecare. Am putea spune că era chiar puțin deocheată. Și o să avedem îndată de ce. Samaria era și este și azi o provincie situată în mijlocul Țării Sfinte, între provincia de nord, Galileea, unde este Nazaretul, și provincia de sud, Iudeea, unde sunt Betleemul și Ierusalimul.

Predică rostită în catedrala din Sibiu, la 11 mai 1985.

Samarinenii, ca și ținutul lor, erau socotiți de către iudei spurcați. Nici un iudeu nu s-ar fi apropiat de vreun samarinean. Nu i-ar fi vorbit. N-ar fi luat ceva din mâna lui. Ba chiar se fereau să treacă și pe teritoriul lor. De ce? Pentru că în timpul invaziei asiro-babiloniene, sub împăratul Salmanasar, asiro-babilonienii s-au amestecat cu locuitorii Samariei. Aceștia erau urmașii a două dintre triburile lui Israel, a doi dintre cei doisprezece fii ai lui Iacob, anume ai lui Efraim și ai lui Manase. S-au amestecat cu invadatorul asiro-babilonian și și-au stricat rânduielile religioase, socotite sacre pentru fiii lui Israel. Au schimbat chiar Ierusalimul ca centru religios, pe un alt centru al lor, unde și-au clădit un altar nou, astfel încât în loc să considere Ierusalimul drept locul cel sfânt, și templul din Ierusalim ca centru al închinării la adevăratul și unicul Dumnezeu, ei și-au făcut un templu propriu, pe muntele Garizim, unde se închinau și lui Iahve, dar se închinau și unor idoli asiro-babiloniei. Din punctul de vedere al adevăraților iudei, acest lucru era o adevărată catastrofă religioasă. Nu se respectau cele mai importante din poruncile Vechiului Testament, precum: **„Să nu-ți faci ție chip cioplit"** (Deut. 5, 8; Ieșire 20, 4), sau **„Să nu mergeți după alți dumnezei, după dumnezeii popoarelor care se vor afla în împrejurul vostru"** (Deut. 6, 14). Ori, tocmai aceasta făcuseră samarinenii. Din această cauză erau considerați ca niște leproși și iudeii ocoleau cu grijă locurile în care își aveau aceștia satele și orașele.

Cu toate acestea Mântuitorul, urmat de apostolii Săi, trecând din provincia de sud, Iudeea, spre provincia de nord, Galileea, în patria Sa, cum spun adesea evangheliștii, pentru că era din Nazaretul Galileii, în loc să ocolească Samaria, cum făceau toți, urmând valea Iordanului spre izvor, a trecut de-a dreptul prin Samaria.

Trebuie să ne închipuim că apostolii înșiși nu-L urmau pe acel drum cu bucurie și fără teamă. Pentru un adevărat iudeu, a fi mers pe drumul acela era scandalos. Dar Mântuitorul se hotărâse să înfrunte acest scandal. Va fi avut El ceva în gând. Poate voia să le dea o anumită lecție apostolilor. Aceștia s-au gândit probabil și la aceasta, deși nedumerirea le stăruia în suflete, și vor fi fost privind în jur să nu-i vadă cineva, și să le-o ia în nume de rău.

Ajunseseră lângă un sat care se chema Sihar. Vedeți, evangheliștii ne dau și detalii geografice. Ne spun numele provinciei, ne spun numele satului. Nu fac acest lucru întâmplător. Ei fac istorie.

Și dau înadins detalii care să confirme veridicitatea întâmplării. La marginea satului era o fântână. Iisus s-a oprit să se odihnească, iar pe ucenici i-a trimis în sat să caute ceva de mâncare. În timp ce Mântuitorul stătea lângă fântână, a venit din Sihar o femeie ca să ia apă. Aceasta e *Samarineanca* pe care o amintește Evanghelia de astăzi, și al cărei nume s-a dat duminicii acesteia, a V-a după Paști, Samarineanca, adică o locuitoare din Samaria, cum am spune noi, ardeleanca, sau sibianca, sau moldoveanca. Cu acest nume a rămas în istorie.

A venit la fântână, L-a văzut pe Mântuitorul și, după îmbrăcăminte, și-a dat seama că e iudeu. Nu i-a adresat nici un cuvânt, pentru că știa că nu se cădea să vorbească cu un iudeu. A scos apă. Probabil venise de acasă cu o găleată și cu o funie cu care să scoată apă. Fântâna nu avea instalație proprie de scos apa.

Împotriva tuturor preceptelor Legii, și spre surprinderea femeii, Mântuitorul i s-a adresat cu cuvintele: **„Dă-mi să beau"**. Femeia a fost foarte contrariată. Nu i se mai întâmplase așa ceva. Omul călca rânduielile tradiționale. Îl înfruntă: **„Cum tu, care ești iudeu, ceri să bei apă de la mine, care sunt samarineancă?"**

Dialogul se anunța interesant. Femeia aștepta explicația cerută. Nu i-a dat apă. Și atunci Mântuitorul i-a spus: **„De ai fi știut darul lui Dumnezeu și Cine este Cel care ți-a zis: „Dă-mi să beau", ai fi cerut tu de la Dânsul, și ți-ar fi dat apă vie"** (Ioan 4, 10 și urm.). Ciudată explicație! Și ce vorbă fără noimă. **Apă vie!** Parcă ar exista și apă moartă, își va fi zis femeia în sinea ei. Nu mai auzise o astfel de împerechere de cuvinte, deși metafora ca mod de vorbire nu le era străină orientalilor. În Scriptura evreilor, care era și a samarinenilor, cu unele excepții, o astfel de vorbire făcea tocmai frumusețea inegalabilă a multor cărți, precum *Cântarea Cântărilor, Proverbele lui Solomon, Eclesiastul*. Poate că femeia să nu fi fost totuși o prea silitoare cititoare. Și-apoi cărțile, pe vremea aceea, erau rezervate mai ales bărbaților. Ea înțelese cuvintele, în ceea ce spuneau ele simplu și direct, minții și înțelegerii ei, dar i se păruse fără noimă. S-a mirat mai departe: **„Doamne**, — adică domnule -, **fântâna este adâncă și nici ciutură nu ai; de unde dar ai apa cea vie?"** Că doar nu vei fi fiind tu mai mare decât Iacob, părintele nostru, care era în stare să facă minuni? Dar Iisus i-a răspuns din nou cu cuvinte de taină: **„Tot cel ce bea din apa aceasta va înseta iarăși, iar cel ce va bea din apa pe care i-o voi da Eu nu va înseta în veac, și apa pe care i-o voi da, se va face**

într-ânsul izvor de apă care curge spre viața veșnică".

Nu e greu de presupus că femeia n-a priceput nici acum prea mult din cele auzite, dar o asemenea apă, care să-i ajungă pentru o viață, o ispitea totuși: **„Doamne, dă-mi apa aceasta, ca să nu mai însetez nici să mai vin aici să scot apă!"** Era o cerere de bun-simț, deși se putea să fi fost rostită puțin în glumă. Cuvintele străinului erau prea grele pentru ea. Putea crede că nici nu au fost rostite pentru ea. Și nici n-au fost rostite pentru ea!

Mântuitorul, aparent, nici nu i-a mai răspuns la această cerere. Și a dat seama că nu a fost înțeles și că femeia i-a luat cuvintele la modul cel mai direct, cum va păți și cu Nicodim când îi va vorbi despre *nașterea din nou*, fără să priceapă sensul lor ascuns, tainic, spiritual. A dorit totuși s-o lămurească și atunci a recurs la un procedeu pedagogic, de pregătire.

Mai întâi, ca și cum i-ar fi dat speranța că îi va da **„apa cea vie"**, din care bând să nu mai înseteze niciodată, a pus-o la probă, spunându-i: **„Mergi de cheamă pe bărbatul tău, și vino aici"**. Femeia i-a răspuns: **„Nu am bărbat"**. A trecut cu bine proba. De ce? Fiindcă Mântuitorul care, ca Dumnezeu atoateștiutor, vedea la depărtare și cunoștea faptele, inimile și destinele oamenilor, știuse acest lucru, dar îi pusese la încercare sinceritatea, pentru a o face să merite continuarea convorbirii.

I-a plăcut răspunsul ei. Spusese adevărul. **„Bine ai zis că nu ai bărbat"**, a apreciat-o El, și îndată și-a pus în gând s-o uluiască cu câteva amănunte din viața ei, amănunte care urmau nu numai să-i stârnească la maximum interesul, dar s-o și facă să se angajeze fără rezerve în discuție, cât dintr-o teamă sfântă, ca în fața unui proorocc, cât din curiozitatea, dar mai ales din dorința de a-și lămuri unele lucruri pe care nu le înțelesese până atunci prea bine.

Mântuitorul a continuat: **„Căci cinci bărbați ai avut, și acela pe care-l ai acum, nu-ți este bărbat"**, și a mai lăudat-o o dată pentru sinceritatea ei: **Aceasta adevărat ai spus"**. Așadar trăia în concubinaj cu al șaselea. De data aceasta femeia a rămas stupefiată. Nu i se mai întâmplase așa ceva. Atunci a izbucnit: **„Doamne, văd că ești proorocc"**. Și-a dat seama că altfel n-ar fi avut de unde știi toate acestea. A rămas uimită fiindcă îi spusese un adevăr din viața ei. Și știa precis că nu se mai întâlnise cu el niciodată.

Poate că în discuția pe care a avut-o acolo, Mântuitorul îi va fi spus și multe alte lucruri, pentru că evanghelistul, autorul care scrie întâmplarea, desigur sintetizează, ne dă numai esența convorbirii.

Impresionată la culme, dar păstrându-și cumpătul, s-a gândit că n-ar fi rău să profite de faptul că Dumnezeu i-a scos în cale un prooroc, și ce s-a gândit? E un lucru cu care probabil nu mă voi mai întâlni niciodată. Ia să-i pun eu întrebarea vieții mele, aceea care ne preocupă pe toți, locuitorii Samariei, întrebarea națiunii mele, aceea care facce să fim disprețuiți de iudei și ocoliți. Aceasta trebuie să fie un altfel de iudeu, un înțelept, de vreme ce stă de vorbă cu mine. Poate mă va lămuri. Dacă a știut să-mi spună atâtea din viața mea, fără întoială, va ști să-mi răspundă și la aceasta. Și îl întreabă: **„Doamne, părinții noștri** (aceștia din Samaria) **s-au închinat în muntele acesta** (muntele Garizimului), **voi însă** (cei din Iudeea) **ziceți că în Ierusalim este locul unde se cuvine a se închina"**. Spune-mi, va fi continuat ea, cum e mai bine? Care este adevărul?

Abia acum Mântuitorul i-a dat, de fapt, *apa cea vie*. Acum i-a dat de fapt răspunsul la cererea ei care ni s-a părut a fi, și era într-adevăr, naivă, dar pe care Mântuitorul n-a ignorat-o, ci a adus discuția până la acest punct, în care urma să-i dea răspunsul. Era un răspuns pentru ea? Era și pentru ea. Dar era mai ales *o proclamație, o declarație de credință*, unul din acele momente în care Mântuitorul își delimita învățătura Sa de cea a Vechiului Testament, dar și de cea a neamurilor. De data aceasta o delimita și față de unii, și față de alții.

Ceea ce i-a spus Samarinencei e ca o continuare a *Predicii de pe munte*. Samarineanca era doar un pretext. Întâlnirea cu ea a fost un pretext pentru a spune cuvintele care urmează și care fac parte din *esența Evangheliei Sale*. Iată de ce, această anonimă din Samaria a intrat în istorie. Pentru că ea a auzit cea dintâi aceste cuvinte. Și, cine știe, poate că chiar ea le-a transmis, și de la ea le-a preluat Sf. Evanghelist Ioan. Altfel, de unde să le fi luat? Să le fi repetat Iisus? Să le fi repetat însoțitorilor convorbirea? Nu prea obișnuia.

Vom înțelege acum mai bine de ce a intrat samarineanca în concurență cu Alexandru Macedon și cu Cezar, pentru un loc în istoria omenirii. Și s-ar putea să fie mai mulți cei care au auzit de ea, decât cei care au auzit de Alexandru Macedon și de Cezar!

O sfântă cu numele uitat. O sfântă dintr-o concubină? Dar Maria Magdalena ce fusese? Pentru că a ținut minte și a propovăduit cuvintele lui Iisus, pentru că L-a recunoscut și Îl va fi propovăduit *ca Mesia*, pentru că a transmis una din cele mai delicate soluții

pentru vremea aceea, dar și pentru alte vremuri, privitoare la importanța problemelor legate de cult, samarineanca își merită locul în Evanghelie și în pomenirea noastră. Ea s-a făcut instrumentul unei precizări fundamentale cu privire la depășirea de către creștinism a naționalismului îngust, a Legământului celui vechi, ca și a altor naționalisme, ca și cel al samarinenilor de pildă, lărgind creștinismul până la dimensiuni universale.

Acest lucru l-a spus Iisus acestei femei: *învățătura Mea este universală*. Are limitele cât limitele lumii, și centrul pretutindeni, pentru că fiecare om e o lume, și lumea ca un individ. Se află peste tot. *E mare cât cea mai mare mărime, dar încape și într-o inimă de om*. Și, mai presus de toate, nu e în forme, locuri și ritualuri, decât atunci când e în oameni, în duh și adevăr. Numai atunci se poate sălășlui și în forme, locuri și ritualuri, peste tot pe unde există oameni.

Dar să mergem chiar la cuvintele Mântuitorului. **„Zis-a ei Iisus: Crede-Mă, femeie, că va veni vremea când nu în muntele acesta, nici în Ierusalim vă veți închina Tatălui. Voi nu știți cui vă închinați, iar noi știm cui ne închinăm, căci mântuirea este de la iudei"**. Afirma, așadar, continuitatea dintre cele două Testamente, pe care cei din Samaria, și neamurile în general o ignorau, și nu era bine. Dar mai afirma că ceva urma să se schimbe și în privința iudeilor. Dacă ar fi spus unui iudeu sau în Iudeea că va veni vremea când locul de închinare nu va mai fi Ierusalimul, ar fi riscat înainte de vreme moartea. Poate tocmai de aceea a făcut această declarație unei samarinence, căreia vestea îi va fi făcut chiar plăcere, deși Iisus îi negase și Garizimului privilegiul de a fi loc exclusiv de închinare. Și aceasta era o tradiție care urma să se schimbe și, pe care, de fapt, o va schimba chiar El, și chiar în momentul acela, când zicea: **„nici în muntele acesta al vostru**.

Și îndată, continuându-și vorbirea, a trecut la cele ce vor fi puse în locul celor vechi: **„Dar va veni vremea, și a și venit** (s.n. venise chiar în acel moment, când o decidea Mântuitorul), **când adevărații închinători se vor închina Tatălui cu duhul și cu adevărul, căci Tatăl astfel de închinători caută"**. Și ca s-o încredințeze că nu poate fi decât așa, i-a dat în continuare o definiție a lui Dumnezeu, una din cele mai posibile, dar care se potrivea de minune contextului convorbirii: **„Dumnezeu este duh, și cei ce se închină Lui, se cuvine să se închine cu duhul și cu adevărul"**.

Ceea ce urmează ne descoperă o samarineancă isteață și cre-

dincioasă. E drept că amesteca credința iudeilor cu cea a samarinenilor, dar așa era credința lor. Ei se considerau și erau de fapt iudei numai că, din pricina amestecului cu asiro-babilonienii, adoptaseră câteva obiceiuri care deveniseră tradiții proprii, deosebite de ale iudeilor.

Femeia nu s-a mulțumit cu răspunsul lui Iisus, deși era clar că era de acord cu El. Îi mai trebuia însă o verificare. Și nu s-a sfiit să i-o ceară. Va fi zis: Ceea ce spui Tu e foarte interesant și m-aș bucura să vină acele vremuri de care vorbești, și care să ne scape și pe noi de blamul și blestemul iudeilor. Dar cum dovedești că va fi așa? Numai unul singur ar putea da mărturie valabilă despre acestea: Mesia!

Ce multe lucruri știa femeia aceasta! Și avea o judecată dreaptă. Avea un criteriu precis cu privire la schimbările așteptate. Ceea ce spui Tu, va fi spus ea, are nevoie de o confirmare, și nu poate nimeni s-o dea, decât Acela pe care Îl așteptăm toți. **„Știu că are să vie Mesia, adică Hristos, și când va veni Acela, ne va spune toate"**.

Avea dreptate. Lui Iisus îi va fi plăcut replica și i-a admis obiecția. Numai Mesia avea această autoritate, de a pune credința și practicarea ei pe alte baze. Așa se știa dintotdeauna. De aceea și era așteptat cu atâta înfrigurare. Și atunci Mântuitorul i-a oferit cel din urmă argument, exact în sensul așteptărilor ei: **„Eu sunt, Cel ce vorbesc cu tine"**.

Trebuie să ne imaginăm că femeia va fi fost surprinsă de o asemenea declarație, după ce o uimise și faptul că străinul îi cunoștea trecutul, și fusese apoi supusă, într-un crescendo intensiv, unei convorbiri neobișnuite. Încheierea era de-a dreptul uluitoare!

N-a mai putut face altceva, decât să fugă în sat și să-i anunțe pe locuitorii satului despre cele întâmplate. Sfântul Evanghelist Ioan povestește simplu, în câteva cuvinte: **„Femeia s-a dus în cetate și le-a zis oamenilor: Veniți de vedeți un om care mi-a spus toate câte am făcut"**. Ca să ne arate cât era de emoționată, Sfântul Ioan notează un amănunt, pe lângă acela că cel mai mult a impresionat-o faptul **„că îi spusese ei toate câte a făcut"**, anume că **„și-a lăsat vasul de apă acolo"**. Uitase pentru ce venise. N-o mai interesa. Altceva o interesa acum.

Trebuie să ne-o imaginăm alergând și vorbind, strigând în dreapta și în stânga și chemându-i pe toți să meargă să vadă ceea ce a văzut ea: **„Veniți de vedeți!"** Dar a mai adăugat ceva. Parcă nu

cu toată convingerea, ci cu oarecare teamă, ca să nu fie luată drept o exaltată, și să n-o asculte nimeni. Zicea: **„Nu cumva e Acesta Hristosul?"**

A procedat bine. Spusele ei i-au impresionat pe săteni, pentru că și-au părăsit casele și au venit la fântână să-L vadă pe omul cel minunat. Sfântul Evanghelist Ioan povestește că, după cea au stat de vorbă cu El, L-au invitat să meargă cu dânșii în Sihar și că Mântuitorul a rămas cu ei două zile. Și să nu uităm: era împotriva tradiției iudaice, care interzicea lucrul acesta cu strășnicie. Venise însă Cel care avea dreptul să dispună o îndreptare! (întreg episodul, la Ioan 4, 5–42).

Mântuitorul a făcut cu Samarineanca, am putea spune, o primă catehizare creștină. A învățat-o despre Dumnezeu. După ce i-a spus că se cade să ne închinăm lui Dumnezeu în duh și în adevăr, i-a precizat: **„pentru că duh este Dumnezeu"**. Deci nu este material, cu chip și dimensiuni omenești, cu trebuința de a mânca și a bea. Era un fel de a-i spune că venise momentul când, ceea ce fusese dat celor vechi să știe, potrivit mentalității lor, și care dusese la cultul exprimat prin jertfe materiale, acum trebuia depășit. Trebuia trecut la o treaptă superioară de înțelegere a lui Dumnezeu, și a închinării ce I se cuvine: în duh și în adevăr, nu prin forme și jertfe care ar fi fost închinare prin acelea.

Important devenea acum, exact ceea ce era înainte secundar și total neglijat, adică inima, starea sufletească, dreptatea și adevărul, care întovărășeau ritualurile, rugăciunea și jertfa. O adevărată revoluție spirituală. Nu e de mirare că cei obișnuiți cu cele vechi, nu le-au putut cu nici un chip primi pe cele noi. N-au putut înțelege această radicală schimbare a unor mentalități și tradiții vechi de secole. De altfel, tocmai încercarea de schimbare a acestora, L-a costat pe Iisus viața. Cu nimic nu e lupta mai grea decât cu tradițiile intrate în conștiința poporului, chiar și când acestea ajung să fie absurde și să-și piardă sensurile originare. Numai prin jertfe, vechiul poate fi biruit de nou, irationalul de rațional.

I-a mai spus Samarinencei că Dumnezeu e *pretutindeni*, nu numai la Ierusalim sau pe muntele Garizimului și, fiind pretutindeni, vede și știe tot. I-a mai spus că Dumnezeu, fiind duh, este nemuritor. A învățat-o apoi cum trebuie să fie legăturile dintre oameni și Dumnezeu, și i-a spus că acestea trebuie să fie prin rugăciune, iar rugăciunea trebuie să fie în duh și în adevăr. Va fi înțeles Samarineanca acest **„în duh și în adevăr?"**

Se poate să fi înțeles, chiar dacă, întreabă, i-ar fi fost greu să explice cum vine asta. Sintagma e atât de profundă, și de o concentrare ca de stea redusă la dimensiunile unei mingi, dar cu greutatea stelei. Și noi o înțelegem, dar cred că puțini am putea s-o spunem prin cuvinte mai adecvate, printr-o parafrază care să nu-i trădeze esența. E și aceasta o dovadă că sintagma nu putea fi inventată nici de Samarineancă, nici de naratorul evanghelist. Ei ar fi explicat-o. Auzind-o însă de la Iisus, au redat-o așa cum au auzit-o, fără s-o mai dezvolte, fără să încerce s-o explice. Sfântul Ioan se oprește brusc, după ce o însemnează (Ioan, 4, 24).

Ceea ce nu înseamnă că nu se poate totuși explica și că nu știm despre ce este vorba. Remarca noastră este numai cu privire la capacitatea autorului ei de a concentra în două cuvinte ceea ce necesită o carte pentru a fi explicat.

Despre aceasta ne-am putea convinge ușor, dacă am sta de vorbă doi câte doi, sau mai mulți laolaltă, și ne-am pune întrebarea: *„Ce înseamnă închinare în duh și în adevăr?"* Cred că n-ar fi prea ușor să răspundem dintr-o dată, deși în gândul nostru ni se pare că toți știm despre ce e vorba. Când ajungem însă să trebuiască să ne exprimăm în cuvinte, e ceva mai greu.

Și nu m-am oprit la aceasta întâmplător. Am constatat din nenumărate discuții că pot ieși de aici foarte multe confuzii. Asupra câtorva din aceste confuzii aș vrea să medităm împreună. Unii zic: Trebuie să te închini lui Dumnezeu în duh adică fără nici o formă, fără sărbători, fără post, fără ritual, fără preoți, fără veșminte de slujbă, fără să-ți faci cruce, de pildă, fără să îngenunchezi, fără să te duci la biserică. Alții zic: închinare în duh înseamnă închinare din inimă bună, închinare din gând curat, închinare din credință dreaptă, cu iertarea celor ce ne-au greșit, cu pocăința inimii, cu hotărârea de a face bine după măsura posibilităților, cu iubire față de toată lumea, până și față de vrăjmași, cu rugăciune pentru alții.

Care din cele două interpretări menționate mai înainte tâlcuiește așa cum trebuie cuvântul Mântuitorului? În aparență și una și alta. În fapt, cei care optează pentru prima tâlcuire se rătăcesc, pentru că iau textele Sfintei Scripturi izolate, și scapă din vedere unele aspecte care se lămuresc prin alte locuri din Sfânta Scriptură și din învățătura Mântuitorului.

Mântuitorul și apostolii *au mers la templu* (Marcu 11, 15, 17; Ioan 7, 14, 28; Matei 21, 13; Luca 19, 41; Marcu 13, 1; F. Ap. 5, 42; Ioan 2, 16); Mântuitorul a recunoscut *autoritatea mai marilor*

sinagogii, a învățat în templu și în sinagogi, și a recomandat celor pe care îi vindeca să se arate preoților (Marcu 5, 38; Luca 17, 14; Luca 4, 15; Matei 8, 4; Luca 5, 14; Marcu 1, 44), *a recomandat postul* (Marcu 9, 29; Luca 5, 35; Matei 17, 21), *a participat la sărbători* (Ioan 7, 10; Luca 22, 8), când a luat cuvântul în sinagoga din Nazaret, și-a pus fără îndoială tefilinul pe umeri, adică veșmântul ritual (Luca 4, 16 ș.u.), când vindeca bolnavii folosea gesturi rituale, precum punerea mâinilor (Luca 4, 40), se ruga în templu, în sinagogi și în locuri speciale (Marcu 1, 35; Luca 4, 42; 5, 16; Matei 14, 23), a folosit pâinea și vinul ca materii rituale (Luca 22, 19–20), a îngenuncheat la rugăciune (Luca 22, 41), iar Apocalipsa vorbește de tămâie și de rugăciunea sfinților (Apoc. 5, 8).

Oare când unii refuză semnul crucii, nu știu că Sfântul Pavel i-a osândit pe **„vrăjmașii crucii lui Hristos?"** (Fil. 3, 18). Numai tâlcuitorii care doresc să-și mențină bisericuțele lor, ieșite din comuniunea cu Biserica cea *„una, sfântă și sobornicească"*, deci mânați de interese personale și născute din păcat, răstălmăcesc toate aceste lucruri ca să lovească în Biserica lui Hristos, sub pretextul că oferă una mai bună. Până la urmă, pe cele mai multe dintre lucrările pe care le neagă Bisericii Ortodoxe, le reintroduc și la ei sub alte forme, contrazicându-și propriile învățături, și înșelând pe naivi de dragul de a se arăta pe ei înțelepți și pricepuți la dispute. Ei ocolesc desigur spusele Sfântului Pavel care îndeamnă: **„De acestea să le aduci aminte oamenilor, și să-i îndemni înaintea Domnului să nu intre în dispute, căci nu-s de nici un folos și numai smintesc pe ascultători"** (Iisus Tim. 2, 14–22).

Unii ca aceștia, **„au numai chipul cucerniciei, iar puterea ei o tăgăduiesc. De aceștia ferește-te"** (Iisus Tim. 3, 5). Nu recunosc preoții, dar își fac pastori; nu recunosc bisericile, dar își fac „case de rugăciuni", exact cum sunt și bisericile; nu recunosc veșmintele, dar au inventat altele; nu recunosc slujbele tradiționale, dar au compus altele cu un ritual similar. Cu acestea într-adevăr pot înșela numai pe cei slabi de minte și dovedesc că nu duhul adevărului îi îndrumează, ci duhul celălalt, al mândriei, al slavei deșarte, și al dorinței de stăpânire. Unora ca acestora li se potrivește cuvântul: **„Se apropie de Mine cu buzele lor, și mă cinstesc cu limba, iar inima lor este departe de Mine"** (Matei 15, 8). Cei mai mulți sunt cuprinși doar de viclenie, iar cei care au râvnă cu adevărat, **„nu au pricepere"** (Rom. 10, 2).

Tâlcul adevărat al cuvintelor *„închinare în duh și în adevăr"*

constă în aceea că toate formele exterioare capătă valoare, numai când sunt umplute cu inimă bună, iubire, generozitate, jertfă pentru altul, schimbare interioară, dorință de transformare în bine, renunțarea la judecarea aproapelui, renunțarea la disputele deșarte, smerenie, rămânere în Biserica lui Hristos cea zidită pe temelia apostolilor și continuată până azi prin succesiune apostolică, în Biserica noastră ortodoxă. În Vechiul Testament fariseii erau cei care strigau în piețele publice *„că ei sunt altfel"*. Așa fac astăzi și sectanții noștri. Parcă ar fi rupți din pilda Vameșului și a Fariseului!

Ei inventează *alte forme* numai spre a se deosebi, punând accentul *tocmai* pe formele inventate de ei, în loc să-l pună pe duh și adevăr. Noi avem formele noastre tradiționale, nu de noi inventate, care vin de la Mântuitorul și de la Apostoli, și au trecut ca atare prin 2000 de ani de experiență. Noi credem că *„a fi în duh și adevăr"*, se poate *numai* în aceste forme tradiționale, biblice, atestate și garantate de experiența bimilenară a Bisericii ortodoxe. Evident, aceste forme nu lucrează și nu mântuiesc prin ele însele, dar nici fără ele nu ne putem mântui, pentru că prin ele ne exprimăm credința și închinarea în duh și adevăr.

„Noul Așezământ nu este al buchei, ci al duhului, pentru că buchea ucide, iar duhul dă viață" (Iisus Cor. 3, 6). Prin *„buche"* se înțelege formă goală, folosită fără sensul ei duhovnicesc, pentru ea însăși, ca și cum mântuirea s-ar obține numai prin formă. Ceea ce e ciudat, e că răzvrătiții împotriva formelor tradiționale ale Bisericii Ortodoxe nu renunță la forme, ci inventează altele, numai de dragul de a fi altfel. În cazuri de viață izolată, departe de lume și de Biserica organizată, *dar numai acolo*, închinarea în duh și adevăr poate căpăta forme speciale. Iată o parabolă care ilustrează această idee:

Trei tineri scăpați dintr-un naufragiu au reușit să ajungă într-o insulă nelocuită. Vaporul s-a scufundat și ei și-au organizat viața cum au putut, având acolo cele de trebuință. Nu știau nici o rugăciune. Știau doar că Dumnezeu este Treime, așa că au imaginat o rugăciune simplă: *„Trei voi, trei noi, miluiți-ne pe noi"*.

Toată viața, până au ajuns ca la 90 de ani, au rostit această rugăciune. La o vreme, a ajuns acolo un vapor, din întâmplare căci calea era greu navigabilă, și pe el era și un episcop. Văzând semne că insula ar fi locuită, în ciuda indicațiilor hărților că ar fi pustie, au coborât toți de pe vapor și i-au găsit acolo pe cei trei, nimși de ani și de așteptare.

Episcopul i-a întrebat ce rugăciuni știu, și ei i-au răspuns: *Știm o rugăciune simplă, compusă de noi, fiindcă atunci când vaporul nostru a naufragiat, nu prea*

eram dintre cei cu educație religioasă. Și și-au descoperit textul rugăciunii. Episcopul le-a spus că nu e de ajuns și că sunt în primejdie să-și piardă mântuirea. I-a povățuit să învețe măcar rugăciunea domnească, *Tatăl nostru.* I-a învățat rugăciunea *Tatăl nostru,* iar conducătorul vaporului i-a invitat să se întoarcă înapoi în țările lor. N-au vrut. Erau prea bătrâni și se obișnuiseră acolo pe insulă.

Într-o zi vaporul a plecat. Dar n-a apucat să se depărteze mai mult de o zi de mal, că la un moment dat cei de pe vapor i-au văzut cu stupefacție pe cei trei bătrâni venind spre vapor și umblând pe apă ca pe uscat. Comandantul a oprit vaporul și episcopul i-a întrebat: *„Ce-i cu voi? V-ați răzgândit? Vreți să vă întoarceți înapoi în țările voastre?" „Nu,* a răspuns unul dintre ei, *dar am uitat jumătate din rugăciunea ce ne-ai învățat, și ne temem să nu ne pierdem mântuirea, așa cum ai spus Prea Sfinția Ta. Până la jumătate merge, dar mai încolo nu mai merge".*

Episcopul și-a dat seama atunci că oamenii nu mai aveau nevoie de nici o altă rugăciune, în afară de aceea pe care o știau ei. Aceea era rugăciunea *în duh și în adevăr,* pentru că era adresată lui Dumnezeu din suflete curate, cu toată credința, cu toată forța sufletului lor. Numai așa se putea explica darul ce-l căpătaseră, de a merge pe apă ca pe uscat. Și atunci le-a spus: *„Duceți-vă înapoi și ziceți-vă mai departe rugăciunea voastră, și mântuiți-vă în Domnul, și rugați-vă și pentru noi!"*

Parabola vorbește de la sine. Aceștia se aflau în închinare în duh și în adevăr. Erau [illegible]nțeles în împrejurări speciale. Noi trăim în mijlocul lumii și, așa cum avem nevoie de școli pentru a învăța, de spitale pentru a ne lecui, de îmbrăcăminte și de fabrici de îmbrăcăminte, de lumină și de uzini electrice, de cărți și de tipografii, și înaintea lor de autori, tot așa avem nevoie și de condiții pentru a ne exprima legăturile cu Dumnezeu și comuniunea dintre noi, în sensul învățăturilor lăsate de Mântuitorul. Și cei trei se exprimau în felul lor, comunitar. Deveniseră trei ca unul și căpătaseră același dar. În acest sens cei trei sunt un bun exemplu și pentru noi, și parabola nu e numai pentru pustnici!

Rugăciunea în duh și în adevăr se aseamănă cu rugăciunea vameșului: *„Dumnezeule, milostiv fii mie păcătosul",* aceea care, atunci când I se adresează lui Dumnezeu, nu judecă pe vecin, nu se compară, nu se îndreptățește. Aceea prin care cel ce se roagă își vede bârna din ochiul său, și nu paiul din ochiul vecinului. Este rugăciunea celui care, înainte de a merge la biserică, cum spune Mântuitorul, merge întâi de se împacă cu cel căruia i-a greșit sau cu cel cu care este în supărare. Rugăciunea în duh și în adevăr este rugăciunea celui care spune drept lui Dumnezeu, atunci când stă de vorbă cu El, de pildă când zice: *„Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri".* Iartă în clipa aceea pe toți cei care i-au greșit și nu ține minte rău.

Aceasta este rugăciunea în duh și adevăr: rugăciunea celui care nu încearcă să se înșele nici pe sine, nici pe Dumnezeu. Și acestea nu le poate ști nimeni, decât duhul omului și duhul lui Dumnezeu! De aceea este în duh și în adevăr. Această rugăciune a învățat-o Mântuitorul pe Samarineanca din Evanghelia de azi. Și iată, în virtutea faptului că a stat de vorbă cu Mântuitorul, a căpătat grația de a fi pomenită până în zilele noastre. Și amintirea ei se va perpetua în vecii vecilor.

Tradiția creștină ne spune că această femeie s-a pocăit, că a fost una din ucenițele Domnului și că a propovăduit învățătura Sa până la moarte. Nu este cu totul imposibil, de vreme ce *și-a început propovăduirea* chiar în momentul în care a plecat de la fântână, și ducându-se în satul ei a spus: *Am văzut pe Cineva care ar putea să fie Mesia!*

Iată, așadar, pentru care motive Samarineanca a intrat în istorie. Ea a rămas martoră peste veacuri a unei importante învățături, transmise fără îndoială și prin ea. Învățătura nu i s-a adresat numai ei. Ea a fost pretextul. Învățătura ni se adresează nouă tuturor, și lucrul cel mai important pe care trebuie să l ținem minte, este tocmai această invitație a Mântuitorului de a I ne închina în duh și în adevăr. Nu e greu să ne dăm seama că, dacă suntem în legătură cu Dumnezeu în duh și în adevăr, în sinceritate, în smerenie, în modestie, în generozitate, în bunătate, toate acestea lucrează asupra sufletului nostru, dar se răsfrâng și în viața aproapelui nostru, în viața societății, în viața lumii în care trăim. Fiindcă, în fond, Dumnezeu aceasta vrea, ca rugându-ne Lui în duh și în adevăr, să creăm o lume care să fie a Duhului și a adevărului.

Duminica I-a după Rusalii a Tuturor sfinților

SFINȚI ȘI SFINȚENIE

Duminica aceasta e rânduită să amintească pe toți sfinții cunoscuți și necunoscuți, câți au existat în istorie. Sfânta Biserică ne pune înainte, cu acest prilej, un text din Sfânta Evanghelie după Matei, care vorbește despre datoria de a ne mărturisi credința, așa cum sfinții, mai ales martirii și mărturisitorii, au murit pentru această mărturisire, iar ceilalți s-au sfințit trăind adevărurile de credință din tot sufletul, din tot cugetul, în smerenie, în dragoste, în slujirea lui Dumnezeu și a oamenilor.

Textul, care s-a citit și pe care toți cei prezenți l-ați auzit, lasă loc câtorva întrebări, în aparență nu ușor de răspuns. O să încercăm să ni le punem împreună și să căutăm tâlcul cel adevărat al celor spuse de Mântuitorul.

Să recapitulăm textul Evangheliei:

„Zis-a Domnul: Pe cel ce Mă va mărturisi înaintea oamenilor, îl voi mărturisi și Eu înainea Tatălui Meu care este în ceruri, iar de cel ce se va lepăda de Mine înaintea oamenilor, Mă voi lepăda și Eu înaintea Tatălui Meu care este în ceruri... Cel ce iubește pe tată sau pe mamă mai mult decât pe Mine, acela nu este vrednic de Mine. Cel ce iubește pe fiu sau pe fiică mai mult decât pe Mine, acela nu este vrednic de Mine. Și cel ce nu-și ia crucea să-Mi urmeze Mie, acela nu este vrednic de Mine“ (Matei 10, 32-38).

Apostolii care au auzit aceste sentințe, după cum vedeți categorice și severe și, să recunoaștem, greu de înțeles și de pus în

Cuvânt rostit în catedrala de la Sibiu, la 17 aprilie 1984.

practică, nedumeriți l-au pus pe Petru să-L întrebe pe Mântuitorul: **„Doamne, iată noi am lăsat toate și ți-am urmat Ție. Ce va fi cu noi?"** Mântuitorul i a consolat: **„Adevărat vă grăiesc vouă că, la nașterea a doua a făpturii, când Fiul Omului va ședea pe scaunul slavei Sale, atunci și voi, cei ce Mi-ați urmat Mie, veți ședea pe douăsprezece scaune judecând cele douăsprezece seminții ale lui Israel"** (Matei 19, 27–28).

După ce i-a răspuns aceasta lui Petru, a mai adăugat însă ceva și pentru toți ceilalți, un cuvânt care se adresa tuturor oamenilor, nu numai apostolilor: **„Și tot cel ce a lăsat case, sau frați, sau surori, sau tată, sau mamă, sau soție, sau copii, sau țarine pentru numele Meu, va primi însutit și va moșteni viața veșnică"** (Matei 19, 29). După ce a spus acestea, a făcut o încheiere cam ciudată și neașteptată, față de speranțele pe care li le dăduse: **„Însă mulți din cei dintâi vor fi pe urmă, și din cei de pe urmă, întâi" (19, 30).**

Acum, după ce am auzit întregul text al Evangheliei de astăzi, alcătuit din pericope disparate în Evanghelia lui Matei, dar rânduite anume așa, ca să se potrivească amintirii si înțelegerii de către noi a sacrificiilor și recompenselor sfinților, ne dăm seama că, într-adevăr, textul cere explicații cu privire la câteva din sentințele rostite de Mântuitorul în convingerea Sa cu ucenicii. Cum adică: să nu iubești pe tată și pe mamă? Cum adică: cei dintâi să fie pe urmă, și cei de pe urmă să fie întâi? Printre multele cuvinte enigmatice ale Mântuitorului, și acestea par anume adunate la un loc, să ne pună la încercare capacitatea de cuprindere și de tâlcuire.

Pentru a reuși acest lucru, va trebui să le lăsăm deocamdată deoparte și să revenim la semnificația Sărbătorii Tuturor Sfinților. Să ne aducem aminte că Biserica ne-a pus în față, înainte de orice, textul despre necesitatea mărturisirii lui Iisus în fața oamenilor, deci despre necesitatea de a face o declarație formală de credință.

Ce înseamnă mărturisirea credinței? Ce înseamnă a mărturisi pe Iisus în fața oamenilor? Aici răspunsul e mai simplu: înseamnă a recunoaște în Dumnezeu pe creatorul universului și al oamenilor. Înseamnă a-L recunoaște pe Iisus Hristos drept Fiul lui Dumnezeu și Dumnezeu. Înseamnă, prin urmare, a intra într-o ordine de gândire religioasă. Înseamnă a nu ne considera autonomi, ci dependenți de Dumnezeu, atât cu privire la începutul, cât și la sfârșitul nostru.

A-L mărturisi pe Dumnezeu și pe Iisus Hristos înseamnă a

mărturisi filiația noastră divină. Înseamnă a mărturisi că suntem creați de Dumnezeu și că trăim și existăm în această ordine, în această rânduială divină. Înseamnă a recunoaște că nu suntem autonomi, așa cum nu putem fi autonomi față de tatăl nostru cel pământesc.

Putem noi să ne lepădăm de propria noastră naștere? De proprii noștri părinți? Nu putem. Nu putem fi autonomi față de ei. Putem fi autonomi față de multe alte lucruri. Putem fi creatori de artă, de cultură, de filosofie, de orice. Aici avem toată autonomia și, în sens larg, toată libertatea. Dar noi cei credincioși nu putem fi autonomi față de părinții noștri de pe pământ și, cu deosebire, nici față de Părintele nostru cel ceresc. Depindem de El, trebuie să-L mărturisim, să-L recunoaștem. Și odată cu El și pe Fiul Său, Iisus Hristos, și pe Duhul Sfânt.

La aceasta ne cheamă de fapt cuvântul Evangheliei: să ne mărturisim dependența de Dumnezeul cel ceresc și de Fiul Său, Iisus Hristos, pe care Îl acceptăm ca Mântuitor și stea polară care ne orientează spre Împărăția Cerurilor, prin Duhul Sfânt. Fără această dependență, recunoaștere și acceptare, nu putem fi creștini.

Cum trebuie să ne mărturisim credința? În trei feluri. În primul rând mărturisind credința în Dumnezeu sub chipul Treimii, prin *Simbolul credinței*, în taina sufletului nostru și în comunitate, așa cum facem, de pildă, în biserică, în timpul slujbei Sfintei Liturghii, când îl recităm în comun: *„Cred într-unul Dumnezeu... Și într-unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu... și întru Duhul Sfânt, Domnul de viață făcătorul"*

Prin *Simbolul credinței* facem o declarație de credință, și nu numai o declarație, ci și o mărturisire de credință. Dăm mărturie despre Dumnezeu *„în Treime"*, despre credința noastră în Dumnezeu-Stăpânitorul, Creatorul, Proniatorul, adică Cel care are grijă de noi și de lumea creată de El și, desigur, și de Dumnezeu-Judecătorul. Îi recunoaștem acest drept de a ne judeca, după criteriile legilor morale pe care ni le-a predat Mântuitorul, și ni le-au codificat Evangheliștii, ceilalți autori ai Sfintei Scripturi și Sfinții Părinți în Sinoadele ecumenice.

Dăm apoi mărturie despre Dumnezeu în familia noastră. Toți avem o familie. Suntem datori să dăm mărturie despre Dumnezeu celor care ne-au adus pe noi pe lume, și fraților noștri, și celor pe care îi aducem noi în lume, și pe care îi aducem numai pentru că Dumnezeu le dă viață, nu pentru că noi le dăm viață, căci viața vine

numai de la Dumnezeu. În familie, aşadar, dăm a doua mărturie despre Dumnezeu-Tatăl, despre Iisus Hristos şi despre Sfântul Duh.

A treia mărturie o dăm, cum spune chiar textul Evangheliei, în faţa oamenilor, adică unul faţă de altul, în public, nu numai privat nu numai în ascuns, adică nu numai ca pe o declaraţie de credinţă personală, făcută în faţa propriei noastre conştiinţe, ci ca pe o declaraţie publică, făcută în faţa celorlalţi. Aşadar, acest lucru trebuie cu neapărată necesitate să-l reţinem: Iisus cere în chip expres o mărturisire publică de credinţă. Nu numai una ascunsă. Una deschisă şi, după cum aţi auzit din text, este atât de categorică această cerere, încât Mântuitorul nu se mulţumeşte să spună numai afirmativ: pe cel ce Mă va mărturisi în faţa oamenilor, îl voi mărturisi şi Eu în faţa Tatălui, ci revine, ca întotdeauna în vorbirea biblică, repetând ideea şi la modul negativ, spre a o întări, cum face şi atunci când vorbeşte despre Judecata de Apoi (Matei 25). Spune: **„Dar de cel ce se va lepăda de Mine în faţa oamenilor, de acela Mă voi lepăda şi Eu înaintea Tatălui Meu care este în ceruri"** (Matei 10, 33). Unul ca acesta nu va avea parte de Hristos ca martor al apărării în faţa Judecăţii celei din urmă. Mulţi sunt adesea tentaţi să creadă că, dacă fac numai o mărturisire de conştiinţă, e de ajuns. Stau de vorbă cu cineva şi, fie de ruşine, fie din indiferenţă, fie din cine ştie ce alte considerente, arată adesea faţă de El, dacă nu chiar necredinţa, în orice caz o superioară indiferenţă, deşi în acelaşi timp îşi face cruce cu limba!

Dacă îi situăm pe unii ca aceştia faţă în faţă cu acest text din Sfânta Evanghelie, nu prea îi avantajează o asemenea atitudine Oare n-ar fi mai cinstit să fie oneşti şi, dacă sunt credincioşi, să spună că sunt? Dacă nu cred, să fie de asemenea oneşti şi să spună că nu cred?

Să nu ne închipuim, aşadar, că, de credem numai în conştiinţa noastră, dar Îl negăm pe Dumnezeu la vedere, ne îndreptăţim în faţa lui Dumnezeu. Cred că acest lucru e în măsură să ne dea multora de gândit. Mulţi, la un examen personal, serios, ar constata de câte ori nu s-au aflat cu totul în rânduială, atunci când a fost vorba să facă o declaraţie de credinţă!

În istorie, mărturisitori au fost în primul rând Apostolii, cei care au trăit zi de zi, timp de trei ani şi jumătate, cu Mântuitorul, iar după aceea au fost cei care au crezut în Mântuitorul, în învăţătura Lui, în învierea Lui, şi care L-au mărturisit în faţa oamenilor.

Cei dintâi care L-au mărturisit în faţa oamenilor, cu preţul

vieții lor, au fost martirii. Se știe că până la Sfântul Constantin cel Mare, când s-a dat Edictul de la Milano, la anul 313, prin care s-a dat libertate religiei creștine, deci trei secole înainte, creștinismul a fost interzis, iar cei care mărturiseau credința în Iisus Hristos erau condamnați la moarte. De ce? Pentru că de religia vremii aceleia, când practic lumea civilizată era sub stăpânirea romană, ținea și cultul împăratului. Trebuia să-L recunoști ca zeu și să-i tămâiezi statuia. Cine nu făcea acest lucru era socotit criminal, răzvrătit împotriva statului roman, a împăratului-zeu și a religiei. În această epocă au fost martirizați nenumărați creștini care, potrivnici poruncii, n-au ezitat a-L mărturisi pe Iisus în fața oamenilor, în ciuda pericolului și a tuturor amenințărilor. Era de ajuns ca la un asemenea proces, cel inculpat, la întrebarea: Crezi în Iisus Hristos?, să răspundă „Nu", pentru ca să scape cu viață. Mulți dintre ei își vor fi zis: spun un „Nu" de formă, ca să scap cu viață, și vor fi făcut așa. Aceștia erau considerați de către comunitate „lapsi", adică lepădați de Hristos, tăgăduitori, trădători, chiar dacă o făcuseră de formă și din teamă. Sunt cunoscute multe asemenea cazuri și reprimirea lor în Biserică era foarte dificilă. În orice caz, în cler nu mai puteau intra, iar dacă fuseseră clerici, își pierdeau calitatea sau dreptul de a mai sluji.

Cei mai multi n-au făcut însă așa ci, cu o credință neîndoielnică, au mărturisit pe Hristos în fața judecătorilor, în public. Drept urmare, unii au fost omorâți cu pietre, alții au fost tăiați cu fierăstrăul, au fost înecați, au fost aruncați în groapa cu lei. Era o distracție pentru lumea păgână de atunci să se ducă la circ, și acolo să privească lupta, inegală și lipsită de orice omenie, dintre creștini și lei. Și aceasta numai pentru că erau creștini! Pentru că mărturiseau credința în Iisus Hristos.

Dacă chiar înaintea supliciului ar fi spus că nu mai cred, ar fi fost lăsați liberi și în viață. Rămânând credincioși, li se oferea unora o șansă cinică, anume aceea de a încerca să-și salveze viața luptând fără nici o armă, fără măcar un toiag, cu o ceată de lei flămânziți anume! Dar chiar și în condițiile acestea, sute și mii au mărturisit totuși pe Hristos, veacuri de-a rândul. Trei secole creștinismul a dat un număr imens de martiri.

Pe aceștia, laolaltă cu toți ceilalți sfinți, îi sărbătorim noi astăzi.

Tertulian, un mare scriitor din epocă, a spus: *„Sângele martirilor a fost sămânța creștinilor"*. De ce? Pentru că exemplul lor de

mărturisire i-a făcut și pe păgâni, uneori chiar pe cei care rosteau sentințele, să treacă la creștinism și să devină la rândul lor martiri, sfinți mărturisitori, văzând credința și neînfricarea celor pe care îi judecau. Și poporul nostru a dat mulți martiri pentru credință, unii canonizați, alții necanonizați încă, dar de popor canonizați de mult. E de ajuns să-l pomenim pe Constantin Brâncoveanu, care a fost omorât de turci, după ce i-au fost omorâți cei patru fii, la Constantinopol în anul 1714, la 15 august. Dacă ar fi acceptat să se lepede de credința lor creștină și ar fi trecut la mahomedanism, ar fi scăpat cu viață. Dar n-au făcut-o, ci au dat mărturie publică despre Iisus Hristos. Nu mult după moarte, Calinic de Heracleea, viitor patriarh de Constantinopol, i-a alcătuit lui Constantin Brâncoveanu un *canon*, intitulat *„Imn de biruință"*, ceea ce echivalează cu o canonizare!

Transilvania a dat și ea mulți martiri pentru credință. Unii din ei sunt canonizați, mulți sunt neștiuți și necanonizați. Sunt bine cunoscuți Sofronie de la Cioara, Visarion Sarai, Oprea Nicolae, în luptă cu catolicismul agresiv, Mitropolitul Ilie Iorest și Mitropolitul Sava Brancovici în luptă cu calvinismul. Iată martiri ai credinței pe pământul nostru românesc. Dar încă din secolul al IV-lea, în Valea Buzăului a fost martirizat Sava de la Buzău, ale cărui moaște au fost cerute de Sfântul Vasile cel Mare. Sunt cunoscuți și cei patru martiri ale căror moaște au fost descoperite nu de mult la Niculițel, în Dobrogea, și se află acum la Mănăstirea Cocoșu.

În această *Duminică a Tuturor Sfinților* poate că e bine să ne punem întrebarea: sunt oare numai unii chemați să devină sfinți, sau suntem chemați toți? Răspunsul este categoric: Toți suntem chemați să devenim sfinți. Porunca se află în Sfânta Scriptură: **„Fiți Sfinți"** (I Petru 1, 16; Levitic 11, 44), tot așa cum altă poruncă expresă a Mântuitorului îndeamnă: **„Fiți desăvârșiți, precum Tatăl vostru cel din ceruri desăvârșit este"** (Matei 5, 48).

A fi desăvârșit înseamnă a fi sfânt. Dar ce mai înseamnă a fi sfânt? Fiindcă sfânt nu înseamnă numai a fi martir. A însemnat aceasta numai în vremea aceea, sau în alte împrejurări de persecuție, mai de mult, când creștinismul era confruntat cu interdicții care veneau de la stăpâniri care își apărau religia lor. Dar ce înseamnă a fi sfânt în viața obișnuită? A fi sfânt, după cea mai simplă definiție, înseamnă a fi liber față de păcat, a birui orice tentație, a rămâne curat. A te păzi și a nu face sub nici o formă rău nimănui, nici ție.

Există multe forme de sfințenie. Unii caută s-o dobândească retrăgându-se în mănăstiri, în pustii, ca să se consacre rugăciunii și să se ferească de ispite, cum au făcut marii sfinți: Antonie cel Mare, Pavel Tebeul, Pahomie cel Mare, Vasile cel Mare, Efrem Sirul, Isac Sirul, Teodor Studitul și mulți alții, din cele mai vechi timpuri până astăzi. Alții o caută în viața obișnuită, de toate zilele.

Sfințenia se poate dobândi în toate felurile de viață care sunt la îndemâna omului. Nu numai cei care se duc la mănăstiri, nu numai cei care intră în cler și devin episcopi, preoți sau diaconi. Toți credincioșii au deschisă calea spre sfințenie.

Se zice despre Sf. Antonie cel Mare că, spre sfârșitul vieții, când ajunsese la o sfințenie de toți recunoscută, a pus o întrebare lui Dumnezeu, care ar putea părea nesăbuită și cam lipsită de smerenie, dacă n-ar fi o introducere pioasă la o povestire care vrea să ilustreze tocmai această idee a accesibilității tuturor oamenilor la sfințenie. L-ar fi întrebat: *„Doamne, mai este vreunul pe lumea aceasta mai bun decât mine?"* Putem însă să înțelegem întrebarea și ca izvorâtă din smerenie, dorind să știe dacă e vreunul mai bun decât dânsul ca să-l imite, să-i slujească de model, să încerce să devină și el pe măsura lui.

Dumnezeu i-a trimis un înger care l-a povățuit așa: *„Du-te în orașul Alexandria și primul om pe care-l vei întâlni, să știi că e mai bun decât tine"*. S-a dus. Și a întâlnit pe un om oarecare, curelar, și l-a urmat până la locuința lui. Lucra obiecte din piele, cârpea încălțăminte, hamuri de cai, și atât. N-a văzut nimic deosebit la dânsul. Ba mai avea și o familie grea. A crezut că s-a înșelat. L-a întrebat pe om: *„Ce faci tu în mod deosebit în fața lui Dumnezeu?"* Omul i-a spus: *„Nu fac absolut nimic deosebit. Mă scol dimineața și-mi fac rugăciunea și trec la lucru, în atelier. La amiază îmi fac rugăciunea, mănânc împreună cu familia și mulțumim toți lui Dumnezeu, după obicei. Seara nu mă culc înainte de a-mi face din nou rugăciunea. Mă port bine cu soția și am grijă de copii să aibă cele trebuincioase hranei și îmbrăcămintei. Nu iau mai mult decât mi se cuvine pentru lucru pe care îl fac altora și, după cum se cuvine, nu fac rău nimănui. Atât"*.

Dacă la început sfântul crezuse că s-a înșelat în privința omului, de data aceasta și-a dat seama că dăduse tocmai peste cel pe care îl căuta. Omul acesta, așa făcând, era drept în fața lui Dumnezeu, și era chiar mai drept decât dânsul care făcea tot felul de nevoințe și posturi, acolo în pustie. Își zicea că din când în când se mai și mândrea, și îl chinuiau diferite gânduri și ispite care îl asaltează mai ușor pe omul singur. Din când în când se mai compara cu alții. Din când în când îi mai judeca pe alții, iar bine altora nu le prea făcea, decât prin rugăciune, dar nu din sudoarea frunții și din oboseala mâinilor. Acest curelar nu judeca pe nimeni, își ducea viața cinstit și liniștit, fără să facă în aparență nimic extraordinar. Era doar un om cumsecade. Un foarte obișnuit om cumsecade.

Și omul era, fără s-o știe, un sfânt!

Ne aflăm în fața unui exemplu uimitor, a unui model dintre cele mai simple, dar și dintre cele mai grăitoare, despre felul cum

se poate realiza sfinţenia în viaţa de toate zilele a fiecăruia, în oricare stare socială şi intelectuală s-ar afla.

Sfinţenia, înainte de toate, înseamnă smerenie. Cineva a întrebat pe un mare sfânt: *„Ce este desăvârşirea?"* Cum adică s-ar putea defini desăvârşirea? Şi răspunsul a fost: *„Un adânc de smerenie"*. Fără smerenie nu poate nimeni ajunge nici măcar la o viaţă creştină cât de cât bună, în faţa lui Dumnezeu. Iar adevărata smerenie e cea care se ascunde în omenie, în cumineţenie, în modestie. Nu cea care se etalează şi se prezintă pe ea însăşi: iată-mă! Sunt aici. Eu sunt smerenia. Deşi vă va părea paradoxal, dar cuvintele ce vi le voi spune sunt cât se poate de adevărate: *Sfântul care ştie că e sfânt, nu e sfânt.* Adică acela care se crede virtuos, care se pune în comparaţie cu alţii şi se găseşte mai bun, care îşi arogă sfinţenia, acela nu e sfânt. Mai are încă mult de urcat. E doar pe cale, şi încă pe una periculoasă care poate duce mai degrabă în jos, decât în sus. Deci sfântul care ştie că e sfânt, nu e sfânt. Sfântul care se laudă că e sfânt, nu e sfânt. Sfântul care se lasă lăudat că e sfânt, nu e sfânt. Căci sfinţenia, cum s-a spus, este un adânc de smerenie.

Citim în Pateric:

„Zis-a un bătrân: „Fiilor, să ştiţi că smerenia pe mulţi fără nici o osteneală i-a mântuit şi mărturisesc aceasta vameşul şi fiul risipitor, care puţine cuvinte au grăit către Dumnezeu, şi s-au mântuit; osteneala şi faptele cele bune pe mulţi i-au tras la mândrie şi au pierit precum fariseul acela care se lăuda cu faptele lui cele bune şi se mândrea" (ed. veche, p. 270). Şi alta tot de acolo:

„Smerenia este acoperământul faptelor bune. Şi de vei face vreo faptă bună, îndată să o acoperi pe ea cu smerenie, ca să nu se răsufle, căci fapta bună, neacoperită cu smerenie, se răsuflă şi se strică şi este urâtă lui Dumnezeu" (p. 334). Şi Sfântul Maxim Mărturisitorul spune:

„Cel ce se teme de Domnul are pururea ca tovarăşă smerenia şi prin gândurile acesteia vine la dragostea şi la mulţumirea către Dumnezeu".

Sfântul trebuie să facă fapta bună, precum spune Scriptura, în aşa fel încât să nu ştie stânga ce face dreapta, ca să nu se mândrească cu ea. Opusul smereniei este mândria şi slava deşartă. *Mândrie* e când te lauzi tu, *slavă deşartă* e când te laşi lăudat, cu abia disimulată plăcere şi consimţământ, de către alţii.

Dar şi smerenia are gradele ei. Căci noi suntem adesea gata, în

principiu, să ne smerim. Nu spun, mai ales cei cu viață mai duhovnicească: *„Vai, păcătosul de mine!"*? Ne smerim. Suntem gata să ne smerim. Dar va fi fiind aceasta adevărata smerenie? Nu cumva uneori ne smerim ca să fim lăudați?

Smerenia poate fi ușor încercată însă.

Se zice că la o mănăstire un călugăr îi tot mărturisea stareţului cu toată smerenia: *„Părinte stareț, sunt păcătos, nu sunt în stare de nimic, sunt mai rău decât toți ceilalți"*. Era un smerit cu semnele desăvârșirii. Stareţul îl ținea de foarte bun călugăr, și la arătare chiar era. Până într-o zi, când stareţului i-a venit în gând să-l pună la o mică încercare. Venind din nou tânărul călugăr la el, i-a spus: *„Am auzit că nu prea îți faci datoria, și frații vorbesc că dormi prea mult, mănânci pe ascuns, lipsești de la pravilă"*. Și odată i-a sărit călugărului țandăra. *„Cum adică? Eu nu-mi fac datoria? Cum adică? Sunt eu mai păcătos decât dânșii?"*

Stareţul l-a înțeles pe loc, — *„Parcă așa spuneai înainte: că ești păcătos! Voiai să-ți arăți un chip al smereniei pe care nu-l aveai, ca să ți-l ascunzi pe cel adevărat, al mândriei. Du-te. Nu ești smerit, ci pur și simplu păcătos. Smerit e cel care își recunoaște slăbiciunile. Și să mai știi că smerenia devine virtute când îndreaptă slăbiciunile, nu când doar le afirmă și le cocoloșește! Și smerit nu e cel care zice despre sine că e smerit, ci acela care rabdă cu smerenie și adevărul și neadevărul spus de alții despre sine"*.

Lecția e simplă: e ușor să ne smerim noi înșine. Dar examenul îl trecem în fața altora, a celor care ne smeresc ei pe noi. Suntem în stare să răbdăm smerenia venită de la altul? Suntem în stare să-l răbdăm pe cel care ne smerește? Pe cel care ne jignește? Suntem în stare să primim aceasta și să spunem: *„Da, e adevărat!"* Abia atunci ne verificăm smerenia.

Și încă ceva. Și smerenia merge până la un anumit loc. Ea nu trebuie să depășească o anumită limită.

La un mare Avvă a venit cineva și i-a spus: *„Ești un păcătos"*. Și el a răspuns: *„Sunt un păcătos"*. — *„Ești un netrebnic"*. Și el a răspuns: *„Sunt un netrebnic"*. — *„Ești un mincinos"*. — *„Sunt un mincinos"*. Avea smerenie. Chiar dacă nu era chiar așa, el se considera așa, cu sinceritate. Dar la urmă i-a spus: *„Ești un eretic"*. Și atunci a răspuns: *„Nu, asta nu sunt"*.

Smerenia trebuie să meargă deci numai până la mărturisirea adevăratei credințe. Aici nu ne mai putem amesteca pe noi înșine. Cu privire la mărturisirea adevăratei credințe, pe aceasta trebuie s-o mărturisim ferm, rămânând la ceea ce ne-a învățat Mântuitorul și ne este transmis prin Biserică.

Un alt aspect al sfințeniei privește activitatea, sau lipsa de activitate. Mulți sunt tentați să spună în viața de toate zilele: *„Nu*

fac rău nimănui, nu mă amestec în certuri". Despre tot ce se petrece în jurul său zice: *„Nu mă privește"*. Dar trebuie să știm și aceasta, că *sfânt nu e cel care nu face!* Nu face rău, dar aceasta nu e de ajuns.

Să reținem și acest lucru: *Sfânt e cel care face.* Nu e totdeauna de ajuns să nu faci rău, când poți îndrepta un rău. Cu absența și cu retragerea nu te mântuiești. Trebuie să faci binele, când de intervenția ta atârnă o schimbare în bine. Sfântul e un om pozitiv. Sfântul e un om activ. Sfântul e un om care se implică în viața altora, se implică în societate, când poate fi de folos. Combătând furtul, lenea, beția, și încurajând munca, solidaritatea familiei, într-ajutorarea, compătimirea cu cel în boală și în lipsuri — toate acestea sunt semnele care îl fac pe sfânt.

Sfântul se implică în societate, dar se implică bineînțeles făcând numai binele.

Cineva spunea odată: *„Eu sunt drept. Nu fac nici un rău. Eu nu mă amestec în nimic"*. Și atunci altul i-a răspuns: *„Să luăm un mic exemplu: și să vedem cum vine asta cu neamestecul. Să zicem că ai o grădină. Nu-i faci nici un rău. Pur și simplu nu te amesteci. Și ce va crește în ea? Spini și pălămidă. Bine să fie? Înseamnă că folosești zarzavaturile produse de păcătoșii care se amestecă! Tu nu „păcătuiești", dar te bucuri de roadele „păcatelor" altora. Frumoasă teologie!"*

Nu aceasta este ortodoxia. Ortodoxia e bun-simț și rațională, și căutarea sfințeniei prin muncă și comuniune, prin a fi de folos altora. Numai așa poți fi plăcut și lui Dumnezeu. A fi sfânt nu e atât de greu, nu e un lucru de speriat, încât să credem că sfințenia e rezervată numai unor aleși. E pentru toți. De aceea, porunca lui Dumnezeu: *„Fiți sfinți"*, nu e o poruncă absurdă, nu e o poruncă utopică. E o poruncă dreaptă, adresată tuturor, pentru că toți o putem realiza.

N-aș vrea să închei totuși înainte de a răspunde la câteva dileme posibile, pe care le poate naște în mintea unora Sfânta Evanghelie de astăzi. E puțin cam enigmatic cuvântul acesta: **„Cine iubește pe tată sau pe mamă, pe frate sau pe soră mai mult decât pe Mine, nu este vrednic de Mine"**. Ce va să zică acest cuvânt? Sunt mulți care îl interpretează în sensul că trebuie să te lepezi de tată și de mamă, și trebuie să te ocupi numai de Dumnezeu, adică să trăiești numai în rugăciuni și pe lângă biserică. Să fie Dumnezeu împotriva familiei? A iubirii de părinți și de frați? Dar atunci cum mai rămâne cu porunca rămasă valabilă în vecii vecilor: **„Să cinstești pe tatăl și pe mama ta?"** E aici o con-

tradicție între două învățături ale Sfintei Scripturi?

Nu e nici o contradicție. Textul trebuie citit atent. Pentru că textul spune: cine iubește **„mai mult"**, adică cine e în stare să se lepede de Dumnezeu din cauza familiei, acela nu e vrednic de atenția lui Dumnezeu. Acela își va pierde mântuirea. Acest lucru nu-l permite Dumnezeu. Dar nu înseamnă să nu iubești pe tată și pe mamă, pe copii și familia ta. Trebuie să observați nuanța: **„Mai mult decât pe Mine"**, adică acela e vinovat, care își face Dumnezeu din lucruri pământești. Asta vrea să zică textul acesta. Se rătăcesc cei care, folosindu-se de acest text, abandonează copiii bolilor și nu-i duc la tratament, sub pretextul că ei iubesc pe Dumnezeu și că lasă totul în seama lui Dumnezeu. Unde scrie să faci așa ceva? Unde scrie că iubirea lui Dumnezeu împiedică iubirea familiei și grija de ea? Cei care fac astfel de lucruri cad sub nivelul regnului animal, al păsărilor și al tuturor celorlalte viețuitoare, care din fire își îngrijesc puii și i cresc cu iubire și cu atenție.

Mai este și textul celălalt care spune: **„Oricine a lăsat case sau frați, sau surori, sau tată, sau mamă, sau femeie, sau copii, sau țarine pentru numele Meu, înmulțit va lua înapoi și va moșteni viața veșnică"** (Matei 19, 20). Mântuitorul răspunde prin aceste cuvinte apostolilor, la o întrebare directă: **„Iată noi am lăsat toate și Ți-am urmat Ție. Cu noi oare ce va fi?"** Așadar, răspunsul e mai întâi un răspuns limitat la întrebări, la soarta lor în Împărăția cerurilor. Le spune că vor ședea pe douăsprezece scaune, judecând cele douăsprezece seminții ale lui Israel. Dar îndată generalizează: **„Și oricine a lăsat case..."**, cu sens de viitor: **oricine va lăsa...**, aceasta fiind o proorocie despre soarta celor care-și vor alege o cale mai grea de realizare a sfințeniei, care se vor retrage în pustie pentru a se dedica rugăciunii. Se știe însă că nici aceștia nu sunt chemați să se retragă acolo ca să-și satisfacă egoismul, ci ca să se roage pentru cei din mijlocul cărora au plecat. Dacă nu fac aceasta, degeaba s-au dus acolo. Dacă s-au dus din motive egoiste, ca să și aranjeze o viață mai comodă crezând-o ei astfel — atunci degeaba s-au dus. Dovada e chiar cuvântul de încheiere din Evanghelia de astăzi. **„Cei dintâi vor fi pe urmă, iar cei de pe urmă, întâi"** (Matei 19,30). De ce? Pentru că s-au dus acolo, dar n-au respectat regulile locului în care s-au dus. Pentru că au fost — cum spune la Apocalipsă — dintre cei care **„au avut nume ca și când ar fi trăit, dar au fost morți"** (Apoc. 3, 1), n-au fost **„nici**

reci, nici fierbinți" (Apoc. 3, 15). Despre unii ca aceștia spune Domnul că **„îi va arunca din gura Sa"** (Apoc. 3, 16).

Acesta este înțelesul tainic al cuvântului de la sfârșitul Evangheliei de azi. Dacă te-ai dus să te dedici Domnului, dedică-te Domnului, dar nu uita de aproapele tău. Nu e de ajuns să porți numele de monah, nu e de ajuns să te ia lumea drept sfânt, sau să te crezi tu așa ceva, trebuie să și fii. Pentru că dacă pe cineva îl cheamă Ioan Fericitul și trăiește numai în necazuri și boli, degeaba îl cheamă Fericitul! Poartă nume de fericit, dar nu e. Știu pe cineva pe care îl cheamă „Creștinu", dar e de altă religie! Este unul ca acesta creștin? Tot așa e și cu creștinii care poartă numele de creștini, dar nu sunt cu adevărat creștini, după faptele lor.

Și mai este ceva ce trece neobservat în textul cu **„cei de pe urmă"**. Unii se socotesc cei de pe urmă deoarece sunt păcătoși. Deci păcătoșii se vor mântui! Nu e chiar atât de simplu! Se vor mântui păcătoșii care se pocăiesc, *fie și în ultima clipă. Aceștia pot trece întâi.* Nu toți. Precum nu toți cei dintâi își vor pierde locurile. Și le vor pierde cei care s-au crezut întâi, dar erau în fapt printre cei din urmă. În Împărăția lui Dumnezeu vor trece toți la locurile adevărate. Acolo se vor restaura valorile fără eroare.

Ziua **Tuturor Sfinților** este o chemare pentru a-i venera pe sfinți. Ei sunt mijlocitori între noi și Dumnezeu, modele pe care Biserica ni le oferă spre urmare. De la sfântul din pustie, de la Sfântul Părinte alcătuitor de dogme și de cântări bisericești, până la curelarul despre care am vorbit, pe toată această gamă de viață duhovnicească, sunt sfinți modele pentru fiecare din noi, sfinți care pot fi urmați. Ba încă, deși sunt numai mijlocitori, unora, apostolilor, Mântuitorul le-a dat chiar un privilegiu deosebit, lor în mod deosebit, acela de a judeca cele douăsprezece triburi ale lui Israel. Aceasta e încă o treabă cu totul specială, care îi privește pe cei din cele douăsprezece triburi, și care se va rândui între dânșii!

Cei care se opun cultului sfinților greșesc profund. Ies din tradiția Bisericii care i-a consacrat pe sfinți din primul moment al vieții ei, încă începând cu Sfântul Ștefan.

Sfinții sunt creștinii care au biruit păcatul și au trecut dincolo în lumina Împărătiei cerurilor. Ei sunt în societatea lui Dumnezeu. Sunt casnicii Domnului. Au trecere la Dumnezeu. De aceea îi invocăm ca mijlocitori. Îi știm cu inimă bună. Credem că se preocupă de destinele noastre și că, rugați, pot interveni pentru noi. Așa cum a fost rugată Maica Domnului la nunta din Cana Galileei

și a intervenit pe lângă Iisus să le rezolve problema vinului, parcă anume provocând săvârșirea primei Sale minuni. La rugăciunea sfinților, Dumnezeu poate răspunde cu o minune.

Mi se pare extraordinar faptul că noi toți, fără dificultate, credem că Sfântul Nicolae din secolul al IV-lea, sau Sfântul Petru, ucenicul Domnului, sau Sfântul Ioan Damaschin din secolul al VII-lea, sau Sfântul Calinic de la Cernica din secolul al XIX-lea — am luat aceste nume desigur la întâmplare — sunt gata să se intereseze de noi și să ne ajute, deși nu ne cunosc, deși sunt atât de departe de noi și de problemele noastre personale, deși au trăit în altă lume, și nimic nu-i leagă de noi care să motiveze rugăciunile noastre către dânșii.

Explicația e totuși simplă. Intrați în categoria sfinților, proslăviți de Dumnezeu, ei au devenit cumva atemporali sau, mai exact, ai tuturor timpurilor și contemporani ai tuturor oamenilor de pe traiectoria istoriei. Și mai mult decât atâta, au devenit prietenii tuturor oamenilor, cunoștințele lor apropiate, rudele apropiate, pentru că ei trăiesc în iubire și iubirea apropie, înfrățește. Biserica, prin slujbele ei, prin amintirea lor, prin icoanele lor, ni-i apropie și ni-i ține prezenți în permanență. Îi introduce în familia noastră și pe noi în familia lor. Un sfânt pe o icoană în odaia noastră, devine un familiar al casei, un membru al familiei, cineva cu care ne întreținem, ne sfătuim, la care apelăm la nevoie. Și avem neîndoielnica încredințare că și el se simte prezent, că este acolo, că e gata să ne ajute, că îi place să stăm de vorbă cu el, fără nici o dificultate.

Sfântul a intrat în ordinea spirituală în care se află Dumnezeu, în existența veșnică. Deși e din secolul al IV-lea, e contemporan cu noi, așa cum e contemporan cu noi și Dumnezeu *„Cel vechi de zile"*, Cel din eternitate. Iată cum în viața creștină se trăiesc în chip simplu și direct cele mai complicate dogme teologice cu privire la Dumnezeu și la sfinți, pe care oamenii simpli abia de le-ar putea înțelege din cărțile de doctrină. În viață sunt mai pe înțeles, și pentru toți. De fapt, din viață au trecut în formule doctrinare și în cărți. De aceea creștinii de rând nici nu au nevoie să-i caute în formule și în cărți. Ei au convingerea că acolo, ei se află potrivit cu felul cum se află în viața creștină.

Rugăciunile către sfinți pentru mijlocirea în fața lui Dumnezeu sunt expresia științei pe care o au creștinii despre îndumnezeirea omului prin sfințenie, doctrină care, teoretic, ar fi foarte greu de exprimat de către credincioșii simpli. Dar practic toți o cunosc și o

ăiesc. O trăiesc prin înseși rugăciunile pe care le adresează inților.

Așa se explică cultul sfinților în viața Bisericii. El dovedește omuniunea strânsă dintre credincioșii de aici, cu cei trecuți dinco-, în slavă. El mărturisește despre cinstea pe care o dau creștinii estor modele realizate și despre dorința lor de a le urma. Cultul inților e afirmarea speranței în mântuire. E recunoașterea ordinii irituale în care ne plasăm. Și chiar dacă nu reușim totdeauna să n la înălțimea modelelor, a sfinților, rugăciunile noastre către nșii arată dorința noastră de a fi ca ei, de a-i avea în viața noastră, care le facem loc cu brațele și ușile deschise pentru că știm că inții nu ne pot face decât bine.

Aceia sunt sfinți încă de pe pământ, care nu pot face decât ne. De aceea când auzim de un sfânt, dorim cu orice sacrificii -l vedem, să ne vorbească, să ne privească. El nu ne poate face cât bine. Frumos ar fi să ajungem noi înșine pe treapta de pe care nu putem face decât bine. Atunci comuniunea dintre noi și sfinți fi desăvârșită și am avea în avans, încă de pe pământ, bucuria ții cerești.

Iată lucrurile către care e bine să ne îndreptăm atenția și să editărm, astăzi când sărbătorim amintirea, viața și nevoința, lupta biruința *Tuturor Sfinților!*

Duminica a III-a după Rusalii

NU FIȚI ÎNGRIJORAȚI

Evanghelia acestei duminici, una dintre cele mai frumoase și mai pline de substanță, face parte din *Predica de pe munte* a Mântuitorului. Atunci și-a prezentat programul de reforme doctrinare și de viață, și a delimitat învățătura și tradiția Vechiului Testament, de învățăturile noi, revelate de Dânsul, în fața unei mulțimi uimite care se afla în continuă *„mirare"*, **„căci El îi învăța ca unul ce avea putere, iar nu ca fariseii și cărturarii"**. E o Evanghelie-poem, operă a unui autor divin!

Dar textul destul de lung, și care ne-ar putea provoca la exegeze mai profunde, și din mai multe unghiuri de vedere, are, ca toate poemele, pasaje care pot ușor da naștere la controverse, putând fi interpretate în diferite feluri. Asupra lor aș vrea să vă spun câteva cuvinte, foarte pe scurt, încercând să ne lămurim împreună care și cum trebuie să fie dreapta lor interpretare ortodoxă.

Textul întreg este acesta: **„Luminătorul trupului este ochiul; de va fi ochiul tău curat, tot trupul tău va fi luminat, iar de va fi ochiul tău rău, tot trupul tău va fi întunecat. Deci dacă lumina care e în tine este întuneric, atunci cum e întunericul? Nimeni nu poate să slujească la doi domni, căci sau pe unul îl va urî și pe celălalt îl va iubi, sau de unul se va lipi și pe celălalt îl va disprețui; nu puteți să slujiți lui Dumnezeu și lui mamona. De aceea zic vouă: Nu vă îngrijiți pentru viața voastră ce veți mânca, nici pentru trupul vostru cu ce vă veți îmbrăca; au nu**

Cuvânt rostit în catedrala din Sibiu, în anul 1986.

este viața mai mult decât hrana și trupul decât îmbrăcămintea? Priviți la păsările cerului, că nu seamănă, nici nu seceră, nici nu adună în jitnițe și Tatăl vostru Cel ceresc le hrănește. Oare nu sunteți voi mai presus decât ele? Și cine dintre voi, îngrijindu-se, poate să adauge staturii sale un cot? Iar de îmbrăcăminte de ce vă îngrijiți? Luați seama la crinii câmpului cum cresc: nu se ostenesc, nici nu torc. Și vă spun vouă că nici Solomon, în toată mărirea lui, nu s-a îmbrăcat ca unul dintre aceștia. Iar dacă iarba câmpului, care astăzi este și mâine se aruncă în cuptor, Dumnezeu astfel o îmbracă, oare nu cu mult mai mult pe voi, puțin credincioșilor?

Deci, nu duceți grijă, spunând: Ce vom mânca, ori ce vom bea, ori cu ce ne vom îmbrăca? Că după toate acestea se străduiesc păgânii; știe doar Tatăl vostru Cel ceresc că aveți nevoie de ele. Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea se vor adăuga vouă" (Mt. 6, 22–33).

Asupra a trei versete din acest text aș dori să ne oprim cu privire la care sunt sigur că v-ați pus și dv. întrebări, în timp ce le-ați ascultat. Nu sunt ușoare nici la prima, nici la a doua vedere. Dovadă că e așa, e că pe mulți i-au făcut să le interpreteze greșit și să scoată din ele ceea ce ele n-au intenționat să spună. Acesta este unul din marile pericole care îi pândesc pe cei care interpretează Scriptura după capul lor, și o aplică la situații care n-au fost avute în vedere când au fost rostite sau scrise cuvintele ei.

Să le luăm pe rând.

Cel dintâi text este desigur acesta: **„Nimeni nu poate sluji la doi domni, căci sau pe unul va urî și pe celălalt îl va iubi, sau de unul se va lipi și pe celălalt îl va disprețui. Nu puteți să slujiți lui Dumnezeu și lui mamona"**.

Al doilea: **„Nu vă îngrijiți pentru viața voastră ce veți mânca, nici pentru trupul vostru cu ce vă veți îmbrăca. Oare nu este sufletul mai mult decât hrana și trupul decât îmbrăcămintea?"**

În sfârșit, și al treilea verset: **„Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și toate acestea** (de mai sus) **se vor adăuga vouă"**.

*

După cum știți, în ultima vreme mai ales, s-a abătut un blestem **și peste poporul nostru credicios. Acest blestem îl constituie cei**

care vor să ne schimbe credința și ne fură credincioșii. Și e de mirare cum chiar aici, în această Transilvanie a noastră, care și-a păstrat de-a lungul mileniilor unitatea de neam, prin limbă și credință, și așa a putut supraviețui unor vremuri vitrege care au luat sfârșit abia în 1918, prin Unirea cu țara, e de mirare, zic, că și aici încep să prindă pe alocuri învățături noi și greșite, care vor să ne abată și de la adevărata învățătură, și de la unitatea noastră. Pentru că ele, oricum, operează o ruptură între sufletele noastre ale tuturor. Ne împart în grupuri, în „bisericuțe" care se rup de la Biserica cea una.

Se găsesc rătăciți care cred că abia ei, acum, după două mii de ani, au descoperit cum trebuie interpretată Scriptura, ca și cum moșii și strămoșii noștri, ca și cum Părinții Bisericii, ca și cum Biserica aceasta care durează de două mii de ani a trăit până acum în greșeală, și toți cei care au murit în credința Bisericii și-au pierdut mântuirea. Și, de vreme ce și-au pierdut mântuirea, nu mai au nici o comuniune cu dânșii, deci nici o legătură cu trecutul socotit rătăcit. Cu prezentul Bisericii strămoșești, nici atâta. Ei sunt cei despre care spune Sfântul Pavel: **„De omul eretic, după o sfătuire sau două, te ferește"** (Tit 3, 10) sau: **„Căci va fi o vreme când oamenii nu vor primi învățătura cea sănătoasă, ci-și vor alege învățători după poftele lor, ca să le gâdile auzul, și-și vor întoarce urechile de la adevăr și se vor lua după basme"** (Iisus Timotei 4, 3–4). Ei vin, bineînțeles, în numele lui Hristos, dar **„au smerenie prefăcută"** (Coloseni 2, 18), **„iubire de dispută și slavă deșartă"** (Filipeni 2, 3), **„și-l propovăduiesc pe Hristos din pizmă** (față de adevărații credincioși ai Bisericii) **și din iubire de dispută... și nu cu gând curat"** (Filipeni 1, 15–16).

Sfântul Pavel îi numește **„frați mincinoși"** (Iisus Cor. 11, 26), **„având numai chipul cucerniciei, iar puterea ei tăgăduind-o"**. Și îndeamnă iarăși: **„De aceștia să te ferești"** (Iisus Timotei 3, 5). Sunt într-adevăr cu Scriptura în mână, și așa îi înșală pe cei simpli, care nu știu că și diavolii ca să-i înșele pe oameni vin tot cu Scriptura. Nu cu Scriptura au încercat să-L ispitească pe Mântuitorul? Sf. Iacov spune limpede că **„și dracii cred și se cutremură"** (Iacov 2, 19).

Sfânta Scriptură numai atunci are autoritate, când e interpretată după credința Bisericii. Cei care o interpretează după capul lor, și fără să aibă pregătirea necesară, și fără să se verifice prin Sfinții Părinți, prin Sinoadele ecumenice și prin întreaga Tradiție a

Bisericii, sunt dintre cei care **„pururea învață și niciodată nu pot să ajungă la cunoștința adevărului"** (Iisus Timotei 3, 7), pentru că învață de la cine nu trebuie, de la cei care nici ei nu știu, de la cine știe ce exaltați, fie rătăciți, fie vicleni.

Unii dintre cei înșelați par râvnitori, fiind oameni de bună-credință, dar sunt prinși în mrejele amăgirilor. Aceștia **„chiar de se luptă nu se încununează, pentru că nu se luptă după lege"** (Iisus Tim. 2, 5). *Nici nu se mântuiesc.*

Îmi dau seama cât de gravă și plină de răspundere e această afirmație, dar nu e a mea. E a Sfântului Pavel. Unii dintre ei, sărmanii, se amăgesc cu râvna pe care o pun în observarea regulilor grupării care i-a ademenit, dar la ce le ajută, când Sfântul Pavel spune că o astfel de râvnă **„fără pricepere"** (Romani 10, 2), nu are nici un ecou la Dumnezeu?

Sunt unii, Martorii lui Iehova, pe care nu-i interesează nimic din lume — deși profită de tot ce creează oamenii, haine, lumină, materiale etc. — nici din Scriptură, pentru că nu li se cere decât un lucru: să facă, toți, cât mai mulți prozeliți, adică martori ai lui Iehova. Li se spune că sunt cu atât mai aproape de Împărăție, cu cât au la activ un număr mai mare de convertiți. Parcă anume pentru ei ar fi spus Mântuitorul: **„Vai vouă... că cutreierați marea și uscatul ca să faceți un prozelit, si dacă îl dobândiți îl faceți fiu al gheenei îndoit ca voi"** (Matei 22, 15).

Ei bine, mulți dintre aceștia interpretează aceste texte, asupra cărora am dorit să ne oprim, altfel decât trebuie. De pildă, unii, pe baza textului: **„Nu vă îngrijiți ce veți mânca și ce veți bea"**, se declară împotriva angajării creștinilor în viața de toate zilele a societății în care trăiesc, invocând și motivul că **„nu se poate sluji la doi domni"**.

Să vedem așadar care este adevărata interpretare a acestor texte. Este adevărat că Mântuitorul spune: **„Nu duceți grijă, spunând: ce vom mânca, ori ce vom bea, ori cu ce ne vom îmbrăca"** (Matei 6, 3), dar prin aceasta nu trebuie să se înțeleagă că nu trebuie să muncim, ca să ne câștigăm pâinea de toate zilele. Accentul trebuie să cadă aici pe **„nu duceți grijă"** sau, ca în alte ediții, **„nu vă îngrijorați!"**. **„Nu vă îngrijorați"**, adică nu vă pierdeți speranța, nu vă faceți atât de multe griji, faceți-vă datoria și, la datoria voastră, va adăuga Dumnezeu ceea ce are El de adăugat, că doar **„sunteți împreună-lucrători cu Dumnezeu"** (I Cor. 3, 9). Faceți voi tot ceea ce trebuie de partea voastră, și atunci nu vă

îngrijorați, căci Dumnezeu, în mod sigur, va face partea Lui. Și Mântuitorul completează limpede ceea ce exegeții improvizați nu văd: **„căci Tatăl vostru cel ceresc știe că aveți trebuință de toate aceste"** (Matei 6, 32). Așadar, nu trăiți în panică, în alertă, în deznădejde. Pe conlucrarea cu Dumnezeu trebuie să cadă accentul, nu pe faptul că ar fi aici un îndemn la încrucișarea brațelor și la așteptarea manei din cer.

Munca e unul din principiile fundamentale ale învățăturii Mântuitorului. Cum s-ar contrazice El acum?

În înțelepciunea poporului nostru există o vorbă: adună bani albi pentru zile negre. Dar aceștia se adună prin muncă. Și apoi chiar Mântuitorul, n-a spus El: **„Vrednic este lucrătorul de plata sa"!?** (Luca 10, 7). O repetă și Sfântul Pavel (I Tim. 5, 18) și era lege încă din Vechiul Testament (Num. 18, 31). Sfântul Pavel spune că și-a câștigat pâinea prin muncă, spre a nu fi povară nimănui (Iisus Tes. 3, 8). Și Psalmistul scria: **„Ieși-va omul la munca sa și la lucrarea sa până seara"** (Ps. 104, 23). Și din nou Sf. Pavel arată că **plugarul trebuie să muncească înainte de a strânge roadele** (Iisus Tim. 2, 6). Și mai departe, ca de obicei, după ce expune un fapt particular, trece la generalizare și proclamă principiul: **„Cine nu vrea să lucreze, să nu mănânce"** (Iisus Tes. 3, 10).

Iov se referă și la **„muncitorii de ziua"** (Iov 7, 1), la săracii care prin muncă își agoniseau cele pentru trai. Și Dumnezeu a lucrat șase zile, iar în a șaptea s-a odihnit (Facere 2, 3). Oare n-a spus Mântuitorul când și-a însușit și El porunca muncii: **„Tatăl meu până acum lucrează, și Eu lucrez"**? (Ioan 5, 17). Și nu tot El a spus pilda talanților, în care se arată că fiecăruia i se dă un talant, sau doi, sau cinci, cu porunca de a-i înmulți? Și cum se pot înmulți? Prin muncă.

Îm *„Învățătura celor 12 apostoli"*, care e din epoca primară a creștinismului, se spune:

„Dacă cel ce vine la voi este un drumeț, ajutați-l cât puteți, dar să nu rămână la voi decât două sau trei zile, dacă e nevoie. Dacă vrea să se stabilească la voi ca meseriaș, să lucreze și să rămână, dar dacă nu are o meserie, socotiți-vă după priceperea voastră, ca să nu trăiască cu voi împreună un creștin trândav".

Și atunci cum împăcăm una cu alta? Cum împăcăm porunca de a nu strânge averi cu aceea de a munci și a înmulți talanții? Intrări noi în categoria florilor și a păsărilor? Parcă n-am intra. Dar totuși Iisus a dat acest exemplu oamenilor.

Modul cum trebuie să înțelegem această comparație reiese din modul cum a înțeles Mântuitorul cuvintele Sale, atunci când le-a rostit. E în afară de orice îndoială că Mântuitorul n-a înțeles prin comparația cu florile și păsările, că omul trebuie să nu lucreze.

Ca să pricepem bine lucrul acesta, trebuie să mergem la rădăcina învățăturii Sale, ceva mai adânc. El a avut în vedere că fiecare vietate, plantă, pasăre animal sălbatic, domestic sau om, toate trăiesc după o *rânduială* a lor. Precum i s-a rânduit fiecăruia. Unele să-și ia hrana din pământ, precum florile, copacii, cerealele, iarba; altele s-o găsească ușor, nici având nevoi prea mari, precum păsările, deși și ele trebuie s-o caute; altele s-o vâneze, altele, ca animalele domestice, s-o primească de la om, dar tot ca răsplată a muncii sau a unui folos pe care îl aduc, iar omul trebuie să și-o agonisească singur **„Cu osteneală să te hrănești din pământ în toate zilele vieții tale"**, a zis Domnul (Fac. 3, 17), poruncind strămoșilor Adam și Eva **„să lucreze pământul"** (Fac. 3, 23). Rânduiala sub care a fost pus omul, e aceea de a-și câștiga viața prin munca brațelor sale.

Când Mântuitorul a dat exemplul cu crinii câmpului și păsările cerului, a vrut să spună că acestora Dumnezeu le-a pus o anumită rânduială și, iată că trăind după rânduiala prescrisă lor de Dumnezeu, nu mor de foame. Nu s-a văzut pasăre sau animal sălbatic care să moară de foame în vremuri normale. Omului i s-a prescris rânduiala de a trăi din muncă. Deci nici el nu poate muri, dacă-și respectă rânduiala care i-a fost prescrisă de Dumnezeu. Dumnezeu a rânduit să existe hrană, iar omului i-a rânduit s-o caute, s-o pregătească, s-o scoată din pământ. Florilor, plantelor și copacilor care nu se pot mișca, le dă Dumnezeu hrana din pământ, din ploaie, din soare și din vânt. Animalelor și păsărilor care se pot mișca, dar n-au mâini ca să lucreze, nici unelte, le dă Dumnezeu hrana de-a gata, dar cu condiția s-o caute, deci să se ostenească, iar oamenilor care se și mișcă, au și mâini, le-o dă Dumnezeu ca rod al muncii lor.

Așa trebuie înțeleasă această învățătură.

Când Mântuitorul se afla în pustie, Satana care îl ispitea i-a propus: **„De ești Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrrele acestea să se acă pâini"** (Matei 4, 3). Vei fi ascultat. Mântuitorul i-a răspuns: **Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care va ieși din gura lui Dumnezeu"**. Și acest text e interpretat de unii greșit, în sensul, mai întâi că se poate obține pâne și prin alte mijloace,

prin minune, nu neapărat prin muncă și, în al doilea rând, că chiar Iisus a spus că *„nu numai cu pâine va trăi omul"* și că mai important e *„cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu"*.

Două observații se impun în legătură cu aceasta: mai întâi că propunerea obținerii pâinii prin minune venea de la diavol, așa că lucrul vorbește prin el însuși; în al doilea rând, se omite din vorbirea Mântuitorului un amănunt. El nu spune că omul poate trăi fără pâine, cum interpretează unii exegeți de ocazie, ca să schimbe accentul pe „cuvântul lui Dumnezeu", pe care pretind că îl propovăduiesc numai ei. Mântuitorul spune: **„nu numai cu pâine"**, ceea ce înseamnă că *„și cu pâine"* Cu cuvântul lui Dumnezeu, dar și cu pâine! Cu pâinea care trebuie muncită! Numai să nu rămâi numai la pâine, ci să te hrănești și cu cuvântul lui Dumnezeu.

Se zice că într-o mănăstire a venit din altă parte un monah foarte evlavios, în căutarea de atmosferă mai monahală decât în mănăstirea din care a plecat. I-a spus starețului că el dorește să trăiască după Scriptură, numai cu cuvântul lui Dumnezeu; așa că să i se îngăduie liniștea cuvenită lecturii și rugăciunii.

În mănăstiri este o regulă: oricine vine este primit și omenit ca oaspete trei zile. După trei zile trebuie să ia parte la muncă împreună cu obștea monahilor, care trăiesc după principiul din vechime stabilit, *„ora et labora", roagă-te și muncește!* Starețul l a primit pe călugărul nostru, dar după trei zile călugărul s a trezit cu economul mănăstirii care i-a spus cu binișorul: *„După tradiția noastră, fii Cuviosia ta bun și du te la câmp cu frații și cu călugării noștri. Acum ai împlinit trei zile de când ai venit, așa că dacă vrei să mai rămâi, asta-i rânduiala din vechime"*. Călugărul i-a spus cu blândețe și evlavie: – *„Părinte economame, am plecat din mănăstirea cealaltă pentru că eu vreau să trăiesc numai cu cuvântul lui Dumnezeu, cu lecturi sfinte și în rugăciune, și acolo nu puteam. Nu mă tulburați. Părintele staret mi-a îngăduit să țin regula mea"*. Economul se sfătuise înainte cu starețul, așa că, îngăduitor, n-a insistat. *„Bine, părinte, stai, citește și roagă-te!"*

A venit vremea mesei. S-au dus toți călugării la masă, au mâncat, dar pe el l-au lăsat în chilie să citească și să se roage. Așa s-a petrecut și la masa de seară, până ce l-a răzbit foamea și, supărat, s-a dus la staret spunându-i: — *„Părinte, staret, mi se pare că Prea Cuviosiile Voastre mâncați de două ori pe zi". — „Da, mâncăm". — „Dar pe mine de ce nu mă cheamă trapezarul la masă? Sunt flămând de două zile". „Eu i-am spus să nu te cheme. Nu mi-ai spus Prea Cuviosia ta că ești unul dintre aceia care trăiesc numai cu cuvântul lui Dumnezeu? Eu am înțeles: nu ești un păcătos ca noi, care trebuie să și muncim, ca să mâncăm. Că noi avem nevoie și de mâncare. Noi am fost la câmp, am muncit, după aceea ne-am dus și am mâncat din rodul muncii mâinilor noastre. Pe Prea Cuviosia ta, dacă trăiești numai cu cuvântul lui Dumnezeu, te-am lăsat să te hrănești cu el!"* Își va fi cerut iertare tânărul monah și va fi mers cu ceilalți la muncă! Și apoi si la masă!

Textul biblic asupra căruia ne-am oprit este un îndemn la echilibru. Echilibru între muncă și rugăciune. Niciodată una fără cealaltă.

Spuneam că acest text face parte din *Predica de pe munte*, cea mai importantă dintre predicile Mântuitorului.

E de remarcat că, precum în alte împrejurări, Mântuitorul face și aici o demonstrație logică. Propune mai întâi o premiză: *E mai importantă viața omului decât hrana și trupul lui e mai important decât haina.* Voi vă preocupați și vă îngrijorați mai mult de hrană și de haine. Cum puteți gândi astfel? Cum vă puteți teme că Dumnezeu care a creat viața și trupurile voastre care, la urma urmei, sunt mai greu de făcut, nu va avea grijă să vă ajute să le și întrețineți?

Foarte interesant acest procedeu logic care apelează la ce este mai important ca valoare și mai greu de realizat, spre a trage concluzia că de cele mai puțin importante se va putea ocupa Dumnezeu cu atât mai mult, și cu mai mare ușurință.

Revenind la premiza: *E mai importantă viața decât hrana și trupul decât haina*, iată o parabolă care ilustrează acest adevăr, în mod convingător. Și mai ilustrează și faptul că ne-a fost dat să trăim din muncă, nu din expediente care ne desfigurează ființa și ne taie aripile zborului către înălțimi și către mântuire. E drept și e bine să sacrificăm din noi înșine pentru alții, dar nu pentru a ne face viața comodă pe pământ, plătind cu viitorul nostru. Parabola e și o lecție împotriva lăcomiei care trage la pământ ființa menită să zboare în ceruri.

Ciocârlia e o pasăre mică, vioaie care zboară în înălțimi si cântă frumos. Odată unei ciocârlii i s-a făcut foame și foamea, cum se zice, nu așteaptă. Dă de-a dreptul. Și dă orice pentru mâncare. Face bine însă numai când și-o plătește cu muncă sau cu monedă câștigată cinstit. Esau și-a vândut dreptul de întâi născut pe un blid de linte. N-a fost din partea lui un târg cinstit și onorabil. Ciocârlia flămândă ar fi putut găsi hrană pe câmp dacă ar fi căutat. Dar văzu un pescar care avea într-un coș o mulțime de viermișori. I s-a părut mai comod să ceară, decât să caute acolo unde ar fi găsit fără îndoială. *„Dă-mi și mie doi"*, ceru ea. *„Îți dau, dar dă-mi și tu o pană din aripile tale"*. Zâmbind, ciocârlia îi dădu. I se păru un târg ușor, o hrană obținută fără efort. Mâncă viermișorii și zbură veselă, sfredelind înălțimile. Întâlni în înălțimi o altă ciocârlie. Aceasta îi spuse: *„Vezi, noi trebuie să fim cele mai fericite păsări, pentru că avem aripi puternice, ne ajută să zburăm în înălțimi, tot mai aproape de Dumnezeu!"* Ciocârlia noastră nu-i dădu atenție, pentru că tocmai atunci zări jos, din nou, pescarul cu coșul cu viermișori. Se lăsă săgeată în jos, își smulse două pene și căpătă patru viermișori, pe care îi mâncă fericită. Și tot așa schimbul se făcu mai multe zile la rând.

Vine iarna, cu frigul. Ciocârlia încercă să zboare spre sud, în țări mai calde, dar nu mai putu. Își vânduse puterea pe nimic, pe ceea ce ar fi putut căpăta prin propria sa muncă. A fost victima propriei lăcomii, condamnată să-și trăiască ultimile zile pe pământ, în condiții mizerabile.

Așa pățesc și oamenii care își ruinează viața, vânzându-și aripile pentru câștiguri de moment. Tot ce e câștigat astfel, e o pierdere pentru mai târziu. Numai ceea ce e câștigat prin muncă ne apără integritatea, cinstea și viitorul.

Celălalt text: *„Nu puteți sluji la doi domni, și lui Dumnezeu și lui mamona"*, e de asemenea o premiză logică din ordinea evidenței. Dar trebuie să limpezim mai întâi ce trebuie să înțelegem prin mamona? Fiindcă și în această privință unii vin cu o interpretare greșită. Ei vor să înțeleagă prin mamona, lumea, sau, mai exact, lumea aceasta, spre deosebire de cealaltă. Ei ar vrea să găsească în acest text îndreptățirea de a nu recunoaște obligațiile creștinilor față de lumea aceasta. Dar să ne aducem aminte cum a reacționat Mântuitorul când a fost întrebat dacă trebuie să se plătească impozitele, mai ales că erau plătite unei puteri străine, ocupanților romani (v. și Rom. 13, 6). A spus: **„Dați Cezarului ce este al Cezarului, și lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu"** (Matei 22, 21; Marcu 12, 17; Luca 20, 25). Ba chiar a plătit El însuși impozitul, pescuind un ban în pântecele unui pește. În privința aceasta lucrurile sunt clare.

Dar ce înseamnă cuvântul mamona? Mamona este un cuvânt aramaic care înseamnă „bogăție", dar și poftă egoistă de avere. Deci când Mântuitorul se referă la mamona spune: Nu puteți sluji intereselor spirituale, dacă sunteți orientați în activitatea voastră de egoism, de strângere de bogății, de interesele voastre exclusiv pământești. Dacă citim textul din Noul Testament, vom vedea că Mântuitorul vorbise înainte de aceasta despre bogații care nu pot intra în împărăția lui Dumnezeu. Spusese că e mai ușor să treacă o cămilă prin urechile acului, decât să intre bogatul în Împărăția lui Dumnezeu. Și tot Mântuitorul spusese, cu câteva versete înainte de acestea cu mamona: *„Acolo unde este comoara voastră, acolo este și inima voastră"*. Deci, dacă interesul vostru cade pe adunarea de bunuri, mai mult decât aveți nevoie, pe interesele personale, fără să vedeți și interesele aproapelui, ale vecinului, ale societății din jurul vostru, inima voastră va fi acolo, și inima voastră nu va mai fi deschisă către Dumnezeu.

Textul este, prin urmare, un avertisment împotriva egoismului.

E de la sine înțeles că în inima egoistului nu mai este loc pentru nimeni. Este loc numai pentru mamona, căci egoismul îl îndepărtează de slujirea lui Dumnezeu și a aproapelui. Golește locul pentru mamona.

În textele indiene egoismul e numit „ignoranță" (Mahâbhârata). Nicolae Iorga spune că egoismul înseamnă *„a face din ființa ta tendință sufletului tău"* și *„a-ți da silința desperată de a fura o rază ca să nu lumineze și pe alții" (Cugetări).* Scriitorul francez I. de la Bruyère descrie astfel pe egoist: *„cel ce nu se constrânge pentru nimeni, nu plânge pe nimeni, nu cunoaște decât nenorocirile sale, nu plânge deloc moartea altora, nu se teme decât de a lui, pe care ar răscumpăra-o bucuros cu prețul stingerii genului uman" (Les Caractères)*

Îndemnul Mântuitorului însă e sintetizat la urmă în cel de-al treilea text, cu privire la care ne-am pus întrebarea cum ar trebui tâlcuit. Acum îl putem înțelege ușor. *„Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și toate celelalte se vor adăuga vouă".* Se vor adăuga, dar nu de la sine. Căutarea Împărăției e prin lucrare, într-ajutorare, milostenie, iubirea aproapelui, așa încât căutând Împărăția așa cum se cuvine, ne ajutăm nouă înșine, și ni se adaugă reușita și succesul. Împărăția se află acolo unde i-a lăsat loc liber egoismul. Interesul pentru tine să fie în același timp și interes pentru alții. Toți suntem fiii lui Dumnezeu și față de fiecare din noi Providența divină își îndreaptă atenția în mod egal. Noi nu avem dreptul să monopolizăm pentru noi înșine nici interesul nostru, nici interesul lui Dumnezeu.

Sfântul Clement Romanul învață:

„Ziua și noaptea să vă luptați pentru binele tuturor fraților... Să nu vă căiți pentru nici o binefacere. Fiți gata pentru tot lucrul bun" (Epistola I Cor. 2). Și Sfântul Barnaba spunea: *„Aveți împrejurul vostru oameni cărora puteți să le faceți bine. Nu încetați a-l face"* (Epistola, 2).

A ne preocupa și *„de celelalte"*, nu e interzis. Mântuitorul stabilește doar prioritățile. El zice: *„mai întâi"* Împărăția lui Dumnezeu, dar după aceea și *„celelalte"*, pentru care ne promite și concursul Său. Iată cum, citite cu atenție, chiar cuvintele aparent grele din Sfânta Scriptură, își luminează înțelesurile.

Auzind acestea, **„să fim nu numai auzitori, ci și împlinitori ai cuvântului"** (Iacov 1, 22).

Duminica a V-a după Rusalii

LA GADARA: EȘEC SAU BIRUINȚĂ?

Ținutul sau țara Gadarenilor, sau Gherghesenilor era dincolo de Marea Galileii. Iisus trecu marea împreună cu ucenicii și fusese o trecere cu peripeții. A fost nevoie de intervenția Lui ca să potolească o furtună care amenința să răstoarne corabia. N-au apucat să pună bine picioarele pe pământ, că iată ce s-a întâmplat:

„Și a venit de cealaltă parte a mării în ținutul Gadarenilor. Iar după ce a ieșit din corabie, L-a întâmpinat îndată, din morminte, un om cu duh necurat, care își avea locuința în morminte, și nimeni nu putea să-l lege nici măcar cu lanțuri. Pentru că de multe ori fiind legat în obezi și în lanțuri, el rupea lanțurile și obezile, le sfărâma și nimeni nu putea să-l potolească; și neîncetat noaptea și ziua era prin morminte și prin munți, strigând și tăindu-se cu pietre. Iar văzându-l de departe pe Iisus, a alergat și s-a închinat Lui. Și strigând cu glas puternic a zis: Ce este între mine și Tine, Iisuse, Fiule al lui Dumnezeu Celui Prea Înalt? Te jur pe Dumnezeu să nu mă chinuiești. Căci îi zicea: Ieși duh necurat din omul acesta. Și l-a întrebat: Care îți este numele? Și I-a răspuns: Legiune este numele meu, căci suntem mulți. Și Îl rugau mult să nu-i trimită afară din acel ținut. Iar acolo, lângă munte, era o turmă mare de porci, care păștea. Și L-au rugat, zicând: Trimite-ne pe noi în porci, ca să intrăm în ei. Și El le-a dat voie. Atunci, ieșind,

---

Predică rostită în catedrala din Sibiu, duminică, 21 oct. 1984.

duhurile necurate au intrat în porci și turma s-a aruncat de pe țărmul înalt, în mare. Și erau ca la două mii și s-au înecat în mare. Iar cei care-i păsteau au fugit și au vestit în cetate și prin sate. Și au venit oamenii să vadă ce s-a întâmplat. Și s-au dus la Iisus și au văzut pe cel demonizat șezând jos, îmbrăcat și întreg la minte, el care avusese legiune de demoni, și s-au înfricoșat. Iar cei ce au văzut le-au povestit cum a fost cu demonizatul și despre porci. Și ei au început să-L roage să se ducă din hotarele lor. Iar intrând El în corabie, cel ce fusese demonizat îl ruga ca să-l ia cu El. Iisus însă nu l-a lăsat, ci i-a zis: Mergi în casa ta, la ai tăi, și spune-le câte ți-a făcut ție Domnul și cum te-a miluit. Iar el s-a dus și a început să vestească în Decapole câte i-a făcut Iisus lui; și toți se minunau" (Marcu 5, 1–20).

Am putea înțelege că acesta a fost singurul motiv pentru care Iisus a venit în țara Gadarenilor, căci, după spusa evangheliștilor, s-a întors de îndată în Capernaum (Matei 9, 1; Marcu 5, 21; Luca 8, 37).

Trei din cei patru evangheliști relatează întâmplarea. Noi vom urma mai ales textul lui Marcu, deoarece acesta s-a citit astăzi. Ne vom opri asupra câtorva amănunte care cer în chip deosebit o tâlcuire.

Vedem din text că, mai întâi, demonizatul văzându-L pe Iisus de departe, **„a alergat și s-a închinat Lui"**. Din cele ce urmează în desfășurarea întâmplării, această *„închinare"* pare fără sens, pentru că îndată după aceea **„a strigat cu glas mare: Ce ai cu mine, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu Celui Prea Înalt? Te jur pe Dumnezeu să nu mă chinuiești"**.

Nu. Nu era chiar fără sens. Omul era, în înțelesul de azi și dintotdeauna, nebun. Locuia prin morminte și nu-și controla actele, așa încât de multe ori era legat de consăteni **„cu obezi și cu lanțuri"**.

Va trebui să le luăm pe rând pe toate.

Ce erau lanțurile știm. Erau ca și azi. Ce erau obezile, știm din istorie. Se practicau ca pedeapsă în vechime. Se legau picioarele între două lemne grele cu câte două semicercuri tăiate la mijloc, care prindeau între ele gleznele picioarelor, așa încât cel legat nu mai putea face nici o mișcare. Dacă stătea liniștit, legătura nu era dureroasă, dar nemișcarea era desigur resimțită totuși, și fizic și moral. Dacă se mișca, devenea dureroasă pe loc.

Astfel de pedepse erau temporare și nu erau mijloace de executare a unei condamnări la moarte. Puteau fi premergătoare unei execuții, pentru ca cel condamnat să nu fugă.

Iată, din Evanghelie aflăm că și nebunii erau imobilizați tot prin acest mijloc.

Acesta din Dadara era acum liber. Probabil fugise pentru că ni se spune că **„rupea lanțurile și sfărâma obezile și nimeni nu putea să-l domolească"**.

Să observăm mai întâi că evangheliștii îl cunoșteau sau, dacă nu, s-au informat după aceea asupra trecutului lui. Descriind ceea ce a urmat, au dorit să dea întâmplării o anumită consistență și așa au intrat în biografia „eroului", atât cât au crezut necesar. Arătarea stării lui era necesară, pentru a putea fi pusă în constrast cu vindecarea.

Dar să mai observăm că bolnavul nu era un nebun oarecare, suferind doar de o boală a minții. Avea o putere extraordinară. Inimaginabilă.

În mod normal nici lanțurile, nici obezile nu se pot rupe. E cu totul exclus. Puterea bolnavului se explica altfel. Nu le rupea el ci, fiind posedat, le rupea duhul rău din el. Deci nu era un nebun pur și simplu, cum s-ar putea crede. De altfel Iisus a știut de îndată că așa era. Când l-a văzut venind și închinându-I-se, L-a văzut pe cel ascuns în el care venea să-L înșele. O închinare și gata. Putea obține sfârșitul întâlnirii. O închinare falsă desigur. Dar și această închinare era un semn că *„nebunia"* omului nu era *„nebunia"* lui, a minții lui. Era prea cuminte, dacă omul era cu adevărat nebun!

S-a dovedit de îndată că așa fusese. Când Iisus, sesizând stratagema, i-a zis: **„Ieși duh necurat din omul acesta"** (versetul 8), de îndată l-a părăsit evlavia cu care se închinase! A țipat: **„Ce ai cu mine... ?"** Acum în conversație cu Iisus a intrat în mod deschis *duhul rău* din omul din fața lui Iisus.

Vom rămâne o clipă asupra supărării duhului rău: **Ce ai cu mine?"** Duhului i se părea că are un domeniu al său în care nimeni nu se putea amesteca. Avea și el libertatea lui de acțiune, așa cum o avuseseră toți îngerii care, urmând pe Lucifer, căzuseră din starea de îngeri luminați. Rămăsese cu libertatea. Dar libertate avea și omul. Și demonul i-o anulase. Îl poseda. Adică îl stăpânea, îi interzicea libertatea personală. Omul nu se putea manifesta pe el însuși. Demonul putea, și acum își reclama drepturile în numele

libertății. Dar Iisus n-a fost de acord cu el. *„Avea cu el" (ce ai cu mine?)*, faptul că exercitându-și libertatea lui, demonul i-o anula pe a omului. Iisus *se amesteca* în libertatea demonului, pentru a restabili capacitatea omului posedat de a-și folosi propriile lui însușiri, propria sa libertate.

Evanghelistul Matei și-a mai amintit însă un amănunt din convorbirea lui Iisus cu duhul cel rău. Acela, când L-a întrebat *„ce are cu el"*, a mai spus: **„Ai venit aici înainte de vreme și ne muncești?"**

Ce înseamnă acest: **„înainte de vreme"?** Nu e întâmplător. Ne aflăm prin aceste trei cuvinte în plină doctrină teologică despre *Judecata de Apoi*. Atunci vor fi judecați, în final, și demonii. De aceea protesta acesta: de ce făcea judecata *„înainte de vreme"?* El știa că judecata va veni, dar cerea să se respecte rânduiala! Așa sunt toți cei care fac neorânduiala altora. Pentru ei cer rânduială! E și aceasta ceva: recunosc ca principiu rânduiala. Sunt uituci numai când e vorba s-o aplice și ei altora. Dar de data aceasta protestul demonului nu era îndreptățit. Era un fals pretext. Iisus nu-l judeca acum definitiv pe demon. Poate și pentru a-l dezminți în această pretenție, îi va permite mai apoi să intre în porci.

Demonul era atât de pus pe ceartă, pentru a-și apăra felul său de a-și înțelege drepturile, încât merse până la a apela la principiul fundamental al libertății pe care Dumnezeu a dat-o tuturor creaturilor sale, spirituale și materiale, îngerilor și oamenilor. Aceasta înseamnă acel: **„Te jur pe Dumnezeu să nu mă muncești"**, adică să nu mă nedreptățești.

Apela la Dumnezeu deci. Parcă s-ar potrivi aceasta cu situații cunoscute și de noi. Câți nu vin cu Biblia în mână și cu Dumnezeu pe buze, să ne întoarcă de la credința cea dreaptă și să ne atragă spre sècte. La aparență argumentele lor sunt duhovnicești, biblice, că doar apelează la texte din Scriptură și-și iau și ei martor pe Dumnezeu! Iată însă o situație similară, pe care Iisus n-a luat-o în seamă, ci a condamnat-o. Diavolul lua numele Domnului în deșert, cum spune atât de bine Scriptura. Tot așa fac și cei care, cu Scriptura răstălmăcită și invocând numele lui Dumnezeu, vor să ne dezbine.

Pe drept cuvânt spuse sfântul Iacov că **„și demonii cred și se cutremură"** (Iacov 2, 19), dar e în zadar.

Ca să nu greșim, fiindcă Scriptura nu e o carte s-o tâlcuiască

oricine, ci trebuie învățătură mare pentru aceasta, trebuie să urmăm interpretarea Bisericii, a Sfintelor Sinoade, a Sfinților Părinți, acea interpretare care are o vechime de două milenii și o experimentare tot atât de veche în viața Bisericii.

Scriptura e la libera *citire* a tuturor. Acest lucru e nu numai drept, ci și recomandabil. Dar nu la libera *interpretare* a tuturor, ci numai a Bisericii și a celor mandatați de ea. Ca lectură din care să învățăm să facem binele și să ne mântuim, e permisă tuturor. Că citire pentru a-i căuta alte înțelesuri decât cele stabilite după îndelungată cercetare de către Biserică, e o ispită periculoasă, așa cum se dovedește cu toți cei care merg pe această cale și s-au despărțit de Biserică în sute de secte, mergând după capul lor.

Textul și întâmplarea aceasta sunt însă mult mai bogate decât ni s-a părut la prima vedere. Ce mai observăm? Că duhul rău ascuns în omul din fața lui Iisus Îl cunoștea și Îl mărturisea pe Iisus. Îi zicea: **„Fiul lui Dumnezeu Celui Prea Înalt"**. Nici apostolii nu spuneau acest lucru decât din când în când, strânși de minuni care îl obligau la concluzia că Iisus nu e un simplu om ca toți ceilalți. Mai pe urmă uitau din nou, și Îl coborau la treapta de *Învățător*, prooroc. Numai după Înviere vor fi siguri și vor rămâne cu știința și credința definitivă în dumnezeirea Lui. Iată însă că demonul acesta L-a mărturisit dintr-o dată.

A fost de-ajuns ca demonul să fie lăsat în pace? Nu. Și tot demon a rămas. Nu s-a pocăit, ca să fie iertat. Așadar simpla recunoaștere a lui Iisus ca Dumnezeu, nu e suficientă pentru mântuire. Încă o dată ne vom aduce aminte de cei care vin cu *„Domnul Iisus"* pe buze, ca să ne dezbine. Nu *„Domnul Iisus"* contează în fața lui Dumnezeu, ci *dezbinarea*, intenția lor de a rupe din trupul Bisericii pe unii pentru a-i face adepții lor. Iisus e doar pretextul. În spate e *mândria*. Și domnul mândriei nu e Iisus! Demonul din Gadara Îl recunoștea, tot așa cum apelase și la Dumnezeu ca să-și apere libertatea de a face rău, dar aceasta nu i-a slujit la nimic.

Parcă Îl auzim pe Iisus: **„Nu tot cel ce-Mi zice Doamne-Doamne va intra în Împărăția lui Dumnezeu"** (Matei 7, 21; Luca 6, 47). Numai cei care fac acest lucru, rămânând la vorbe, nu-L aud!

Când s-a văzut descoperit, demonul a intrat în conversație folosindu-și propria lui identitate. Iisus l-a întrebat: **„Cum ți-e numele"?** Au și îngerii nume! Și cei buni și cei răi. Știm aceasta

din mai multe înprejurări: Lucifer, Mihail, Gavriil și altele. Nu sunt existențe anonime, impersonale, iresponsabile. Acesta din omul din Gadara avea însă un nume colectiv, pentru că erau mai mulți adunați, să pună umăr la umăr ca să-l țină pe bietul om sub posesiune. De aceea erau și atât de puternici! Vorbeau într-o voce. Au și răspuns într-o voce: **„Legheon mi-e numele, pentru că suntem mai mulți"**. Au recunoscut. Încurcând singularul cu pluralul n-au zis: Legheon **ne** e numele, ci **mi-e** numele. Erau organizați domniile lor! Și-au dat numele formației, cum erau în armata romană cohortele, legiunile etc.

Mai departe conversația devine tot mai interesantă, deși pentru noi va mai pune încă niște probleme. Demonii L-au rugat pe Iisus **„să nu-i izgonească afară din țara aceea"** (Marcu 5, 10), de data aceasta folosind pluralul. Vor fi avut și ei răspundere *acolo*, și trebuiau să dea socoteală mai marelui lor. De izgonit din om, știau că vor fi izgoniți. Nu știau unde. Nu au atotștiință. Pe aceasta o are numai Dumnezeu. Nu au nici atotputere. Și pe aceasta o are tot numai Dumnezeu. Au văzut o turmă de porci pe alături și au cerut să li se îngăduie să intre în porci. Mai departe știm ce s-a întâmplat.

Dar noi trebuie să ne mai punem o întrebare: de ce le-a îngăduit Iisus să intre în turma de porci? A păgubit niște oameni. A pus în situație grea pe păzitorii porcilor. Și a aprobat înecarea bietelor animale!

Am putea bănui mai multe rațiuni pentru această permisiune. Iată una din ele: În Evaghelia după Luca se spune că demonii *„au cerut să nu le poruncească să se ducă în adânc"* (Luca 8, 31). Vor fi cerut și asta. Un evanghelist și-a amintit una, altul alta. Nu e o contrazicere. E o completare. *„Adâncul"* era marea Galileei, de alături, căci întâmplarea se petrecea pe malul mării. Și totuși, când le-a permis să intre în porci, s-au aruncat în adânc! Mințiseră. Nu degeaba diavolul e numit *„tatăl minciunii"*. Tocmai aceasta a vrut să arate Mântuitorul, permițându-le să intre în porci. Că sunt mincinoși.

Iată și altă explicație posibilă. Știind că de îndată ce vor fi scoși din om, prin gura căruia mai conversau încă, își vor căuta o altă victimă omenească, Iisus a fost de acord cu cererea lor. Și apoi, cei din Gadara (Gherghesa), vor fi avut ei de dat socoteală pentru ceva în legătură cu creșterea porcilor! Legea interzicea carnea de porc în vecini, la iudei. Poate că ei o comercializau acolo, împotri-

va Legii!

Că demonii caută să intre în alt om după ce au fost scoși din unul, vedem dintr-o întâmplare din vechime din viața nevoitorilor spre desăvârșire care, nu o dată, aveau de-a face cu ei.

Venise în pustia sketică, la Părinții cunoscuți ca făcători de minuni, un tânăr demonizat. Toți s-au dat deoparte, din smerenie, ca să nu arate ce puteri le-a dat Dumnezeu. Unul din ei, îndurerat de suferințele tânărului, a făcut semnul crucii peste el și poruncind diavolului să iasă, a ieșit. Dar diavolul i-a zis: *„Dacă m-ai scos din locuința mea, voi intra în tine"*. — *„Vino"*, i-a spus bătrânul. Și demonul a intrat în el și l-a chinuit doisprezece ani. Bătrânul a îndurat cu tărie și s-a luptat cu el prin rugăciune neîntreruptă și post aspru. Biruit în cele din urmă de bătrân, diavolul l-a eliberat. — *„De ce pleci?* l-a întrebat bătrânul. *Nimeni nu te alunga"* — *„Postul tău m-a distrus"*, i-a răspuns cel rău și a dispărut. (Everghetinos).

Dar să ne întoarcem la Gadara. Din întâmplarea de mai sus va ști fiecare să aleagă ceea ce trebuie.

Măcar o idee despre rostul postului în viața creștină, deși despre aceasta ar trebui să vorbim cândva mai mult.

Demonii din Gadara, știind că în cineva din cei din față nu puteau intra, dar gândindu-se să negocieze totuși o compensație, au cerut voie să intre în porci pentru a face rău oamenilor, măcar indirect, lovindu-i în bunurile lor. Și această explicație e posibilă. Iar Iisus i-a învoit pentru motivul arătat mai înainte. Dar și din alt motiv. Pentru ca ucenicii și cei care mai erau acolo să se convingă că era vorba de demoni, și că omul nu era pur și simplu un alienat mintal. Văzând ce au făcut porcii, **toți 2000**, cum spune Marcu (5, 13), era convingător că era vorba de o demonizare, de o des-demonizare a omului și de o în-demonizare a porcilor. Altfel n-avea cum să se explice aruncarea tuturor porcilor în adânc, așa din senin. Mai era și o probă *că toți* demonii au ieșit din om, și că fuseseră cel puțin 2000, după numărul porcilor. Cărase mulți, bietul om!

Păzitorii porcilor n-au pățit nimic. Chemând la fața locului pe proprietari, văzând aceștia însănătoșit pe demonizat și înțelegând că fusese o minune, nu le-au mai cerut păzitorilor socoteală. În schimb, L-au rugat pe Iisus să plece din hotarele lor. Nu L-au molestat, pentru că se temeau de puterea Lui dar, cu grijă, I-au cerut să plece.

Intrând în porci, demonii au obținut o mică victorie asupra stăpânilor porcilor. Aceștia nu L-au acceptat pe Iisus. Poate că și aceasta au urmărit-o. Așa interpretează, de pildă, Sfântul Ioan Gură de Aur. A fost Iisus înșelat? Tras pe sfoară, cum am zice noi?

A fost întâmplarea de la Gadara un eșec sau o biruință?

N-a fost un eșec. În locul Său a rămas să propovăduiască omul eliberat de demoni, și desigur că și păzitorii turmei care au văzut totul. Că e așa, ne-o spune epilogul întâmplării, diferit de epilogul altor minuni săvârșite de Mântuitorul. De obicei le cerea celor vindecați să nu spună nimănui cele ce se făcuseră cu ei (Matei 9, 30). De data aceasta îi spune omului tocmai contrariul: **„Du-te la casa ta, la ai tăi și spune-le câte a făcut Domnul cu tine și cum te-a miluit"** (Marcu 5, 19). A făcut omul așa? A făcut mai mult, cum era și de așteptat. Nu le-a spus numai *la ai săi*, ci **„a început a propovădui în Decapole câte îi făcuse Iisus și toți se minunau"** (5, 20). La început îi ceruse lui Iisus să intre în ceata ucenicilor săi, și să-L urmeze. Iisus a socotit că era mai de folos propovăduitor acolo.

Vedeți cum se leagă lucrurile? Ceea ce crezuseră demonii că va fi o victorie a lor, că vor împiedica predica lui Iisus în regiune, rugat de proprietarii de porci să plece, s-a întors împotriva lor. Situația se va rezolva printr-un „propovăduitor" care își va povesti propria experiență cu Iisus, și care era cunoscut de toată lumea. Era convingător.

Evanghelistul Luca spunea că Gadarenii L-au rugat pe Iisus să plece pentru că **„erau cuprinși de frică mare"** (Luca 8, 37), iar unii cred că se temeau să nu intre și *în ei* demonii, sau să-i îndrepte Iisus spre ei.

Fiindcă nu L-au înțeles cum trebuia, Iisus a plecat. Oamenii în general, și noi toți, oamenii din toate vremurile și-au pus întrebări în legătură cu Dumnezeu: *Există Dumnezeu?* Întrebarea aceasta și-o pun oamenii simpli, ca și oamenii învățați. Toți și-o pun, și toți trebuie să afle un răspuns pentru ca viața lor să capete un sens.

Dar nu despre aceasta vreau să mai adaug câteva cuvinte acum. Vreau să ne punem toți întrebarea cealaltă: *Există diavol?* Cine nu și-a pus-o măcar o dată? Unii și-o pun chiar cu oarecare nedumerire și revoltă. Dacă există Dumnezeu, de ce să existe și diavol? Existența lui Dumnezeu ne lămurește destinul nostru, ne lămurește destinul universului, dă un sens universal și vieții. Dar existența diavolului?

Trebuie să spunem că existența diavolului lămurește și ea, o altă problemă. Nu fără rost a lăsat Dumnezeu să existe și el. Lămurește problema răului. Se pune și această întrebare: *De unde*

vine răul? Cine este autorul răului? Cine îndeamnă permanent la rău? Ca să ajungem la răspunsul acestei întrebări, trebuie să ne întoarcem din nou la întâmplarea din Gadara. Mântuitorul însuși, ca Fiu al lui Dumnezeu, ca Dumnezeu, afirmă că există diavol. L-a scos din omul care era posedat. Dar încă de la *Facere* știm că diavolul a fost acela care i-a înșelat pe primii oameni ca să nu asculte de Dumnezeu, și să-I calce porunca. Și mai știm că înaintea lumii materiale, Dumnezeu a creat o lume spirituală. Există nouă cete îngerești: Heruvimii, Serafimii, și Scaunele, Domniile, Puterile, și Stăpâniile, Arhanghelii și Îngerii. Printre aceste cete era și alta care a căzut din pricina mândriei, în frunte cu Lucifer. Această ceată de îngeri căzuți este ceea ce numim noi diavolii, duhurile cele rele, sau simplu: diavolul. Poporul nostru nici nu crede că merită să i se pronunțe numele.

Atestări biblice sunt categorice: duhurile rele există. Așa cum numele Domnului pronunțat în rugăciune face bine, tot așa numele diavolului, pronunțat, face rău. Căci auzindu-și numele, el se crede invocat.

De altfel, cei care aveți atracție către cărțile de spiritualitate, cei care citiți, de pildă, *Patericul, Filocalia, Războiul nevăzut* al lui Nicodim Aghioritul, vedeți acolo că toată lupta Părinților nevoitori întru ale desăvârșirii, este o luptă neîncetată cu duhurile cele rele.

Războiul nevăzut, ce este? Este tocmai acest război ce se dă cu duhurile rele, nevăzute. Și noi, în vorbirea noastră curentă, din observațiile noastre curente, zicem adesea: Uită-te la cutare, parcă e un posedat! Și de multe ori e adevărat, chiar dacă noi o zicem așa, într-o doară. Diavolul e cel care încearcă să posede, să ia în stăpânire.

Dar mulți creștini își pun o întrebare grea pentru conștiința și credința lor. Dacă există Dumnezeu cel atotputernic, atunci ce putere are diavolul? Și cum de are putere diavolul? Înseamnă că are o putere, egală cu a lui Dumnezeu? Religiile de dinaintea creștinismului au fost și ele frământate de asemenea întrebări grave. Au apelat pentru liniștire la principiul dualității. Credeau că există o putere bună și o putere rea. La persani era *Ormuzd* și *Ahriman*, unul zeu al binelui și altul zeu al răului. Și în antichitatea greacă, și în antichitatea romană era la fel. Erau zei buni, și erau zei răi. Unii care influențau în bine, alții care influențau în rău.

Înseamnă că și cei vechi simțiseră, intuiseră existența unei

forțe care îndeamnă spre rău. Și nici nu e de mirare, pentru că diavolul există de când a căzut, dinainte de Facerea lumii văzute, nu numai de când este creștinismul. Exista și în lumea veche. Cei vechi simțindu-i existența, l-au personificat în zeii răi.

Așa cum spuneam, el e înger căzut. Nu are aceeași putere cu Dumnezeu. Acesta este primul lucru pe care trebuie să-l învățăm. Nu are putere asemenea lui Dumnezeu. El are doar puterea de a influența, acolo unde găsește teren, acolo unde voința noastră îl primește. El există potrivit unei iconomii a lui Dumnezeu, într-o taină pe care noi nu o pătrundem în întregime, dar ceea ce știm e că e o realitate care stă în fața libertății noastre, care dă sens și valoare libertății noastre. Are putere asupra noastră, numai dacă suntem de acord cu el. Prin el ne verificăm libertatea și responsabilitatea actelor noastre.

E greșit, așadar, să dăm întotdeauna vina pe diavol. Cum am făcut ceva, diavolul e de vină. Nu! Voința noastră e de vină, fiindcă ne-am lăsat influențați. În astfel de cazuri sărmanul diavol devine și el o victimă! Nu trebuie să devenim niște obsedați ai puterii diavolului. Diavolul nu poate nimic împotriva rugăciunii, împotriva pocăinței, împotriva semnului Sf. Cruci. Vina cade întotdeauna asupra noastră, pentru că ne învoim. Învoiala — spun Sf. Părinți — creează responsabilitatea noastră.

De la diavol vine, zic tot ei, numai momeala. El este ispititorul. El este înșelătorul. El lucrează din umbră. Părinții cei vechi aveau criterii de deosebire a duhurilor, criterii de discernământ. Le găsim bine explicate în cărțile lor și despre aceasta am mai stat de vorbă chiar aici, în această catedrală, cu alt prilej, așa că nu voi mai repeta acum ceea ce am spus atunci.

Întotdeauna trebuie să sesizăm scopul care transpare din sfaturile lui. El trebuie ghicit, căci nu se prezintă: *„Eu sunt diavolul"!* Eu te sfătuiesc. El spune că vine sau de la Dumnezeu, sau în numele adevărului și al dreptății. Că doar n-o să spună că vine în numele minciunii. Știți cum e diavolul în această privință? E cam la fel cu cei care fac scrisori anonime, care n-au niciodată curajul să semneze. Căci ei știu că dacă ar semna, s-ar putea descoperi pe ei înșiși ca autori ai minciunilor pe care le spun. Fiindcă dacă n-ar fi minciuni, ci ar fi lucruri adevărate, le-ar semna, și i-ar da celui acuzat dreptul cinstit de a se apăra. Așa, cel acuzat în principiu, dar nu în fața acuzatorului lui. Acuzatorul nici nu așteaptă apărarea. El

doar acuză din umbră. E mulțumit, eroul, că a acuzat! Că a înveninat sufletul cuiva! El se aseamănă celui descris de Sfântul Petru: **„Potrivnicul vostru, diavolul, umblă mugind ca un leu, căutând pe cine să înghită"** (I Petru, 5, 8). După ce a găsit ceva de înghițit, doarme liniștit o vreme! Așa face și diavolul. E un fel de anonim care vine în numele unei pretinse dreptăți, în numele unui pretins adevăr, care te îndeamnă să faci ceva care sigur va avea urmări rele. El urmărește finalul, și acesta trebuie să fie neapărat rău. De care să ne ferească Dumnezeu!

Duminica a V-a după Rusalii

PÂNĂ UNDE MERGE PUTEREA DIAVOLULUI?

Asaltat de gloate la Capernaum (Matei 8, 5–18), ca să scape, Iisus a poruncit ucenicilor să se urce în corabie și să treacă de partea cealaltă a Mării Galileii. Ucenicii erau pescari de prin partea locului și vor fi avut corabia lor pescărească. Dar și așa, mulți din cei care-L ascultaseră, care fuseseră prezenți la vindecarea slujitorului sutașului, a soacrei lui Petru și a multor altor bolnavi, nu voiau să rămână de convoi, ci voiau să-L urmeze și în corabie. Un cărturar, deci un teolog cunoscut, nu un oarecine, i-a declarat de-a dreptul: **„Învățătorule, eu te voi urma oriunde vei merge"** (Matei 8, 19–22).

Cu acest prilej aflăm că la vremea aceea Mântuitorul nu mai avea un domiciliu stabil. Era predicator itinerant, căci i-a răspuns cu oarecare tristețe: **„Vulpile au vizuini și păsările cerului cuiburi, iar Fiul Omului n-are unde să-și plece capul"**. Dar nu l-a refuzat. Îl va fi luat în corabie. Unul din ucenici, probabil nu din cei doisprezece, și-a cerut însă voie să meargă să-și îngroape tatăl. Încă un prilej pentru Iisus de a rosti una din sentințele Sale celebre, chiar dacă nu îndeajuns de înțelese: **„Vino după Mine și lasă morții să-și îngroape morții lor"**. Avea nevoie de martori pentru ceea ce urma să facă: potolirea furtunii din drumul spre țara Gherghesenilor sau Gadarenilor și vindecarea acolo a celor doi îndrăciți. Marcu și Luca spun că era numai unul. Matei a văzut doi. Vom urma de data aceasta textul după Matei.

Un lucru e foarte curios. Erau atât de mulți îndrăciți pe vremea

---

Cuvânt rostit în catedrala din Sibiu în anul 1988.

aceea în Israel și umblau liberi sau, ca și leproșii, se aciuiau prin locuri izolate și prin morminte! Chiar înainte de a se urca în corabie, evanghelistul Matei ne spune că Iisus, prin alte vindecări ce făcuse în Capernaum, vindecase **„și o mulțime de îndrăciți"** (Matei 8, 16). Vor fi fost și în țara Gadarenilor doi!

În scurt, să ne aducem aminte că intenția celui rău e să ne facă întotdeauna să credem că ceea ce ne învață este bine. El ne zice: Nu vezi că ai dreptate? Vine în numele dreptății. Alteori ne spune: Nu-i așa că cutare te-a jignit? — Sigur, spui tu în conștiința ta. — Nu e drept atunci să-l jignești și tu? E drept, spui tu din nou, în conștiința ta. — Atunci fă dreptate și jignește-l, te îndeamnă el.

Textul care ne relatează toate aceste evenimente e mai degrabă incomod pentru predicator. Am căutat, meditându-l, să văd cum l-au tratat alți predicatori mai recenți și, vă spun drept, nu l-am prea găsit tratat. Predicatorii se feresc de obicei să intre în detaliile întâmplării. Fac amintire de ea și pe urmă vorbesc despre speranță, alții despre mântuire, alții găsesc o temă pe care o leagă ușurel de tema centrală, și deviază cu bună știință de la tema propriu-zisă.

Cu toată dificultatea și cu toată incomoditatea unui asemenea text, și vă veți convinge de îndată că e așa, eu mi-am zis că, totuși, trebuie să vă spun ceva despre el, pentru că e foarte necesar să știm cum să ne clarificăm câteva lucruri în legătură cu cele petrecute.

Să ne amintim textul Evangheliei în întregime:

„Și trecând pe acolo, în ținutul Gadarenilor, L-au întâmpinat doi demonizați, care ieșeau din mormânt, foarte cumpliți, încât nimeni nu putea să treacă pe calea aceea. Și iată au început să strige și să zică: Ce este nouă și Ție, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu? Ai venit aici mai înainte de vreme ca să ne chinuiești? Departe de ei era o turmă mare de porci, păscând. Iar demonii îl rugau zicând: Dacă ne scoți afară, trimite-ne în turma de porci. Și le-a zis: Duceți-vă. Iar ei, ieșind, s-au dus în turma de porci. Și iată, toată turma s-a aruncat de pe țărm în mare și a pierit în apă. Iar păzitorii au fugit și, ducându-se în cetate, au spus cele întâmplate cu demonizații. Și iată toată cetatea a ieșit în întâmpinarea lui Iisus și, văzându-L, L-au rugat să treacă din hotarele lor. Intrând în corabie, Iisus a trecut și a venit în cetatea Sa" (Matei 8, 28; 9, 1).

Așadar, pe malul celălalt, care nu mai era în Israel, L-au întâmpinat doi bărbați îndrăciți care trăiau prin morminte și care spăimântau pur și simplu populația. Vă întrebați: cum adică trăiau

în morminte? Trebuie să știți că mormintele pe vremea aceea, și acum în unele părți din Orient, nu erau și nu sunt săpate în adâncime, ci în dealuri sau în stânci, cum ai săpa o peșteră, așa încât se intră în ele așa cum ai intra într-o cameră, la nivelul pământului.

Aceasta este toată întâmplarea. Nu e vorba de o parabolă. E o minune. Spuneam că tema e incomodă pentru predicator. De ce? Pentru că trebuie să vorbească despre diavol. Știți că în Vechiul Testament evreii nu pronunțau numele lui Dumnezeu, din respect și din teamă. Nu-i spuneau pe numele adevărat, *Iahve*, ci I-l schimbau, zicându-I *Adonai* sau în multe alte feluri, numai să nu I-l pronunțe pe cel adevărat. Noi, creștinii, printr-o tradiție orală, prin obicei, ne ferim să pronunțăm numele diavolului, Îi schimbăm acestuia numele. Ni se pare că numai pronunțându-i numele îl invocăm, și e în stare ca numai auzindu-și-l pronunțat, să ne facă rău, să se considere chemat!

Noi vom trece peste această tradiție care e foarte aproape de a deveni superstiție, deși nu e chiar o superstiție. Poporul îi zice: *„Cel rău"*, *„Ducă-se pe pustii"*, *„Încornoratul"*, *„Întunecatul"*, și chiar Mântuitorul în rugăciunea *„Tatăl nostru"* i-a zis *„Cel rău"* sau *„Cel viclean"*. Și Sfânta Scriptură îl numește **„stăpânitorul morții"** (Evrei 2, 14), **„potrivnicul"** (Matei 13, 19), **„dușmanul"** (Matei 13, 19), **„mincinos și tatăl miciunii"** (Ioan 8, 44).

Întorcându-ne la minunea săvârșită cu îndrăciții, să ne punem mai înainte câteva întrebări. Vorbind în termeni moderni, care este diagnosticul pe care l-a pus Mântuitorul acestor doi bolnavi, dacă erau doi? Căci în limbajul modern erau desigur doi bolnavi mintal. Le-a pus un diagnostic spiritual. A socotit că a intrat diavolul în ei. Poate că Evanghelistul Matei n-a fost de față la întâmplare și povestindu-i-se vorbirea la plural a demonizatului, și-a imaginat că au fost doi. E o simplă ipoteză, dar e sprijinită și pe faptul că la Matei lipsește episodul cu „Legheonul". Tot timpul par a vorbi cei doi îndrăciți, de aceea pluralul. Și mai este ceva: La Marcu și Luca, demonizatul vorbește la început la singular: **„Ce este între mine și Tine, Iisuse"**, și numai după ce demonii s-au identificat ca *Legheon* au început a vorbi la plural. Această din urmă vorbire, auzind relatarea prescurtată, l-a putut induce în eroare pe Matei și a simplificat totul imaginând doi demonizați. În felul acesta, lipsindu-i episodul cu *Legheonul*, cu doi demonizați vorbirea la plural devenea plauzibilă. Altfel, numai dacă ar fi reținut și obiectul cu

Legheonul, vorbirea la plural ar fi fost plauzibilă.

Aşadar, diagnosticul Mântuitorului a fost un diagnostic spiritual, nu unul medical. Nu i-a considerat nici epileptici, nici nebuni, alienaţi mintal, ci îndrăciţi.

A doua întrebare care ni se impune cu privire la textul acesta, este următoarea: de ce a acceptat Mântuitorul cererea diavolilor ca să intre în porci şi să-i arunce pe aceştia în mare? Unii dintre interpreţi spun că Mântuitorul le-a acceptat cererea pentru că proprietarii ţineau porcii numai pentru comerţ, nu pentru nevoile lor. Nu poate fi aşa. Comerţul, când e cinstit, e şi el permis de Dumnezeu, fiind printre ocupaţiile îngăduite şi necesare. Mântuitorul le-a îngăduit cererea făcându-le o favoare în schimbul ieşirii din oameni, din alte raţiuni, şi anume pentru ceea ce voia să înveţe prin aceasta. El ştia că vor veni cei din cetate. Ştia că cei din cetate vor fi nemulţumiţi. Şi cei din cetate au venit.

Să ne punem acum în legătură cu aceasta şi cea de-a treia întrebare: de ce au venit cei din cetate şi L-au rugat să plece din hotarele lor? Înţelegem din textul Scripturii că L-au rugat frumos, n-au ţipat la El. Nu I-au dat un ultimatum violent. L-au rugat frumos, pentru că deja se temeau de El. Văzuseră ce putere are şi se temeau să nu facă şi cu ei ceva. Dar dacă au văzut ce putere are, şi dacă au văzut că era de la Dumnezeu, atunci de ce totuşi L-au rugat să plece din hotarele lor?

Cred că, de fapt, aceasta este întrebarea cea mai importantă, pe care trebuie să ne-o punem. Una din ipoteze — căci ne aflăm pe terenul ipotezelor — ar fi şi aceea că L-au rugat să plece din hotarele lor, pentru că nu puteau suporta nefirescul. Nu puteau suporta supranaturalul. Nu puteau suporta ceva care ieşea din obiceiurile, din viaţa lor de toate zilele. Dacă astfel de lucruri supranaturale s-ar fi petrecut cu ei în fiecare zi, aceasta le-ar fi dat toată existenţa peste cap. Ei nu ştiau să trăiască decât în limitele firescului cu care erau obişnuiţi. De aceea L-au rugat să plece din hotarele lor. Îi incomoda. Cu unul ca El toate surprizele erau posibile. Acum îşi pierduseră doar porcii, dar cine ştie ce li se mai putea întâmpla!

Oare noi ce-am fi făcut în locul lor? Cred că şi noi am fi făcut tot aşa. Şi noi suntem obişnuiţi să trăim în viaţa firească, aşa cum este ea, viaţa noastră de toate zilele. Să ne imaginăm că ar trebui să trăim într-o atmosferă de supranatural în fiecare zi, cu nişte evenimente ce ar fi permanent de dincolo de natură. De pildă, să ne

imaginăm că permanent cineva, sau unul altuia, ne-am citi în suflet. Ar fi comod? Ar fi de suportat? Să ne imaginăm că ar fi cineva între noi care ar putea răsturna tot ce afirmăm noi, sau ce plănuim cu gânduri egoiste, sau care ne-ar spune pe-față păcatele, sau care ar putea să ne pedepsească imediat pentru păcatele pe care le facem! Tot așa și ei: n-au putut suporta nefirescul.

Așa e lăsat de la Dumnezeu, ca noi să ne trăim viața cu voința noastră, să ne construim liberi destinul nostru. Suntem aici într-un proces în care dispuneam de voința liberă și de toate mijloacele ca să ne pregătim noi înșine viitorul, și mântuirea, sub ochiul nevăzut al lui Dumnezeu, dar sub ochiul care nu intervine direct. Dacă ar interveni direct, așa cum a intervenit acolo, ne-ar deranja. E așa lăsat să fie de la Dumnezeu. Ne obținem mântuirea printr-un proces lent și firesc, acționând cu voința noastră, făcând virtutea, lăsându-ne prinși uneori de păcat, îndreptându-ne, dar într-un anumit firesc al lucrurilor. Așa ne mântuim. Nu suntem mântuiți obligatoriu, nici siliți, nici constrânși.

Mi-aș îngădui aici o mică digresiune. Unii dintre falșii profeți de azi atrag credincioși de-ai noștri, dându-le asigurarea: *„Veniți la noi, că la noi sunteți mântuiți acum"*. Când îi întrebi: *„De ce te-ai dus acolo?"*, așa răspund: — *„Pentru că sunt mântuit"*. O mai mare înșelăciune decât aceasta nici că se poate. Pentru că nimeni nu e mântuit aici și acum, o dată pentru totdeauna. Asta ar însemna că unul ca acesta nu mai are nimic de făcut pentru mântuirea lui. Cel care îi dă această asigurare nu are de la nimeni un asemenea mandat, ci promite numai pentru a atrage adepți.

Se răstălmăcește jertfa izbăvitoare pentru toți, a lui Iisus Hristos, neținându-se seama de faptul că ea trebuie însușită de fiecare prin credință și fapte bune, pe tot parcursul vieții pământești.

Mântuirea se câștigă. Mântuirea se dobândește cu voință, cu fapte bune și cu ajutorul harului lui Dumnezeu, în Biserică, prin tainele Bisericii, nu în afara Bisericii. Sf. Ciprian a spus o dată pentru totdeauna cuvântul care a rămas valabil de-a lungul istoriei: *Extra Ecclesiam nulla salus.* — În afară de Biserică nu este mântuire.

Că vom fi *mântuiți*, numai Dumnezeu ne-o va spune, atunci când vom da socoteală, atunci când ne vom întâlni cu El. Noi putem spune în virtutea darului care ni s-a dat ca episcopi și preoți, doar: *„ești iertat"*, după spovedanie, dar nu și pentru păcatele

viitoare, cum fac ispititorii moderni. Ei oferă o mântuire ușoară și așa îi înșală pe mulți cărora le convine o mântuire ușoară. Ei desființează de fapt păcatul, căci îl socotesc iertat chiar înainte de a fi săvârșit!

Dar să ne întoarcem la ceea ce ne-am propus de la început. Mulți creștini nu numai în vechime, dar și astăzi, își pun întrebarea: *Există diavol? Dacă există Dumnezeu, de ce există și diavol?* Acelora care își pun această întrebare, răspunsul le este absolut necesar.

Și Vechiul Testament, și Noul Testament, și Mântuitorul însuși, și toți Apostolii care au auzit învățătura Lui, atestă existența diavolului. Mântuitorul îl scotea din atâția îndrăciți. În Cartea Iov, însuși Dumnezeu se angajează într-un adevărat dialog cu diavolul (Iov 1, 6 12; 2, 1–7). După cum afirmă teologia creștină, există o lume materială, dar există și o lume spirituală. În afară de îngerii buni, mai există unul cu ceata lui, care la început era și el înger luminat. Se numea chiar luceafăr. Era unul care strălucea, dar care a vrut să fie, cum ne spune Scriptura — *„ca Dumnezeu"* — a vrut să fie egal cu Dumnezeu, și atunci a căzut (Luca 10, 18). Acesta este cuvântul pe care îl întrebuințează Scriptura: *a căzut* din demnitatea de înger luminat. Și a rămas numele lui, Lucifer, ca nume peiorativ, de întuneric, nu de lumină. Lucifer înseamnă diavolesc, satanic. Toată lupta Bisericii, toată lupta creștinismului nu este altceva decât apărarea și eliberarea de acest rău, fiindcă el este izvorul răului, el este cel care face răul, și mai ales cel care îndeamnă la rău. Dar are el cu adevărat vreo putere? Ce face, care este menirea lui?

Diavolul este cel care împarte Cel care dezbină, cel care pune lucrurile să se ciocnească între ele, cap în cap, cel care organizează împotrivirile, părțile una împotriva celeilalte Acesta este rolul lui. Înger căzut, așa, ca dintr-o răzbunare împotriva lui Dumnezeu, caută să-i facă pe toți să cadă!

Mulți păcătoși se bucură când își asociază pe alții la păcatul lor. Parcă li-l justifică. Parcă li-l micșorează. Își aranjează o tovărășie în executarea pedepsei! Toate cuvintele din limba noastră precum: ispită, păcat, rău, cădere, înșelăciune, toate sunt legate de existența diavolului. Iată de ce noi creștinii nici nu prea îndrăznim să-i pomenim numele cel adevărat.

Are el o putere reală? Nu are putere reală. Și aici este de fapt taina pe care trebuie s-o știe toți creștinii. Unii tind să creadă că are

o putere egală cu a lui Dumnezeu, şi că dispune de destinele noastre. Ei bine, nu este adevărat.

El are numai atâta putere câtă îi dăm noi. Aceasta trebuie s-o ştim toţi. Dumnezeu îi îngăduie existenţa pentru a ne pune la încercare libertatea. Diavolul ne îndeamnă, dar nu ne poate obliga. Nu are putere decât de a înşela, de a induce în eroare, de a-i păcăli pe cei slabi. El mai pare a avea putere împotriva noastră uneori, dar atunci înseamnă că Dumnezeu i-a dat slobozenie, ca în cazul lui Iov. Dar el n-a putut face mai mult decât i-a fost îngăduit. Nici împotriva lui Iov n-a putut face nimic, atâta vreme cât Iov nu i-a acceptat propunerile. Dar din aceea că Dumnezeu îi îngăduie existenţa, trebuie să înţelegem că el are un rost în iconomia mântuirii noastre. E un termen necesar în educaţia existenţei noastre. Chiar dacă nu-i înţelegem în întregime rostul.

Poate că are rostul de a ne încerca credinţa. Poate că are rostul de a ne pune voinţa la încercare. Poate că are rostul de a face din noi oameni responsabili, stăpâni pe voinţa noastră, pe puterea noastră. Nu suntem nişte roboţi, condiţionaţi de un duh rău, tot aşa cum nu suntem condiţionaţi nici de duhurile bune, care ne îndeamnă la bine. Suntem fiinţe vii, cu voinţă şi cu simţire. Dumnezeu a lăsat să existe acest control al voinţei noastre, prin care ne verificăm, aşa cum aurul se verifică prin diferiţi acizi. Acizii sunt răi, dar ei verifică aurul. Acizii în ei înşişi nu au nici o valoare, dar de vrei să afli dacă un obiect e de aur adevărat, te duci la un atelier şi rogi să ţi-l controleze. Îl controlează cu nişte acizi. Dacă aurul e curat, acizii nu-l ating; dacă nu e aur, acizii îl oxidează şi se vede de îndată că nu e aur curat. Cam aşa e şi aici. Dacă sufletul e de aur curat, diavolul nu-l atinge. Repet: *el are atâta putere, cât îi dăm noi.*

Că trebuie să ne fie teamă de el, trebuie să ne fie teamă, ca să nu ne înşele, dar nu trebuie să ne fie teamă până la măsura în care să credem că el dispune de viaţa noastră.

Cum e diavolul? Învăţătura creştină ne spune că e o fiinţă spirituală, deci nu e fiinţă corporală. Poate însă, aşa cum îngerii pot apărea uneori în chip trupesc, să apară şi el în chip trupesc.

Tradiţia noastră creştină ne spune că dispune de multe posibilităţi de înşelare. Cu cel deştept e deştept, cu cel prost e prost. Poate apărea sub chip frumos şi fascinant, ne poate capta din literele unei cărţi, scrise sub influenţa lui, dar îndeosebi, fiind fiinţă spirituală, lucrează împotriva noastră prin spirit. Adică şopteşte spiritului nostru, şopteşte gândului nostru, şopteşte inimii noastre: ia-o pe aici,

nu pe acolo. E un sfătuitor care se îmbie singur și care ne asigură întotdeauna că ne vrea binele. Ne favorizează plăcerile, bucuriile, dar întotdeauna pe cele care nu se pot căpăta în chip firesc, deschis și cinstit.

Are el într-adevăr atâta putere, încât să poată fi mai tare decât Dumnezeu, când ne ispitește cu sfatul lui? În nici un caz, nu. Acest lucru trebuie să fie clar pentru absolut toți creștinii. Diavolul nu este mai tare decât Dumnezeu. E mai tare numai atunci când îl acceptăm noi, când îl ajutăm noi. Deși noi avem tendința inversă, de foarte multe ori, aceea de a da vina pe el! Vrând să ne disculpăm de greșelile noastre, spunem — și câți dintre noi n-o facem — *„M-a ispitit diavolul"*, ca și cum el ar fi responsabilul universal. În legătură cu aceasta circulă nu chiar o apoftegmă, nu chiar o zicală a Sf. Părinți, dar un fel de glumă nomahală dacă vreți, care mi se pare foarte potrivită cu cele despre care vorbim.

Se știe că în postul mare, peste tot, dar mai ales în mănăstiri, nu se mănâncă nici carne, nici ouă, și nu e voie în anumite zile, în unele mănăstiri, să se facă mâncare gătită la foc. La o mănăstire însă, într-o chilie, starețul a descoperit pe un frate cocând un ou la lumânare. Găsindu-l, călugărul a zis cu smerenie și căință: *„Iartă-mă, Părinte Stareț, diavolul m-a dus în păcat"*. Și atunci se spune că de după cuptor s-a auzit o voce: *„Nu, nu, nu! Asta nici eu n-am știut-o! Am învățat-o acum de la fratele!"*

Nu e cu dreptate, așadar, să dăm vina pe el întotdeauna! Dar cum lucrează el totuși? Printre altele, ne prezintă răul sub chipul binelui. Dar chiar atunci când ne îndeamnă la bine, o face cu scop rău. Și mai e ceva. Un mare scriitor elvețian, Denis de Rougemont, spunea că cea mai mare viclenie a diavolului să fim foarte atenți, pentru că mie mi se pare că e o definiție extraordinară — *„Cea mai mare viclenie a diavolului e să ne facă să credem că nu există diavol"*. Și nu zic oare mulți adesea: *Vedeți-vă de treabă, nu există diavol!"* El îi îndeamnă la așa ceva. Merge până la a se nega pe el însuși. Numai să câștige. Dar ce interes are el să se nege? Ce interes are el să ne facă să credem că nu există? Are mare interes. Dacă nu crezi că există diavol, e foarte ușor să crezi că nu există nici Dumnezeu. Și desigur diavolul știe ce a zis Dostoievski, marele scriitor rus din secolul al XIX-lea: *Dacă nu există Dumnezeu, atunci totul e permis*. Și dacă nu există diavol, tot așa, totul e permis! Și dacă totul e permis, înseamnă că putem face din alb negru, înseamnă că putem da răului nume de bine, înseamnă că nu mai există nici un criteriu moral și nici o responsabilitate. De

aceea se neagă diavolul pe el însuşi!

Oricât nu ne-ar conveni existenţa diavolului, are şi el un rost. El inspiră teama de destinul nostru veşnic, ne ţine în gardă. Aprobându-ne pornirile rele, aflăm că ceea ce aprobă el e ceea ce nu trebuie să facem. El se simte rău şi descoperit când e cunoscut că există. Dacă nu e cunoscut şi recunoscut, se simte bine. Atunci el e cel tare. E tare când e negat. Atunci atacă din umbră. Deci ţineţi minte: *„Cea mai mare viclenie a diavolului e să ne facă să credem că nu există diavol"*.

O altă însuşire şi preocupare a lui este să se ocupe cu predilecţie de cei cu o viaţă spirituală înaintată. De aceea se spune că diavolul e mai periculos pentru credincioşii virtuoşi, decât pentru cei păcătoşi. Şi dacă stăm şi ne gândim bine, e chiar aşa. Cel păcătos ştie că e păcătos, şi se va pocăi. Va face totul ca să scape de păcatele lui, pentru că le recunoaşte. Dar cel care se pretinde virtuos, acela nu-şi mai recunoaşte păcatele. Pe acela diavolul pune mâna mai repede. De aceea Sfinţii Părinţi vorbesc de o *„cădere în sus"* oricât de paradoxală ar fi expresia, sau de o *„cădere de-a dreapta"* sau de o *„cădere prin sfinţenie"*. De ce? Fiindcă aceasta, virtutea, dacă nu e bine ţinută în frâu, duce la mândrie. Omul cade din starea de smerenie. Şi în clipa când a căzut din smerenie, e gata. A intrat în braţele celui rău!

Sunt din aceia care cred că dacă s-au abţinut de la păcate o vreme, gata, au şi devenit sfinţi. Sunt din aceia care-şi iau în serios unele visuri, unele vedenii, neştiind să deosebească duhurile, şi neştiind că Lucifer se poate preface şi **în înger al luminii** (Iisus Cor. 11, 14). Şi cred că vedeniile şi visurile lor sunt de la Dumnezeu şi se pretind sfinţi, pentru că le-a arătat Dumnezeu asemnea semne. Or, Sfinţii Părinţi, experimentaţi în lupta duhovnicească, spun: refuză orice vedenie. Refuză orice vis care ţi s-ar părea de la Dumnezeu. Nu se va supăra Dumnezeu că L-ai refuzat. Pentru că în felul acesta te aperi de „celălalt".

Se cunoaşte din istoria vieţii duhovniceşti că s-a arătat diavolul unui călugăr tânăr dar foarte îmbunătăţit, povăţuindu-l mereu la bine, până când acesta s-a încredinţat că duhul care-i vorbeşte şi care i se arată este un duh bun, trimis de Dumnezeu. După ce s-a încredinţat de aceasta, duhul care acum se materializa, i-a şoptit într-o zi: Iată, tu eşti drept şi eşti bun, iar duhovnicul tău te persecută. Într adevăr, duhovnicul îl punea la anumite probe spirituale ca pentru începători. Ceea ce s-a dovedit a fi fost tocmai ceea ce îi trebuia lui, pentru că începuse să cârtească. Duhul îi tot spunea: eşti virtuos, eşti sfânt. Duhovnicul greşeşte. Din ură şi gelozie se poartă aşa cu tine. Mergi la el şi, dacă şi de data aceasta te va ocărâ,

să știi că e diavolul întrupat. Omoară-l! Și așa a făcut, nedându-și seama că asculta tocmai de diavol.

Iată cum diavolul a obținut până la urmă ceea ce a dorit. Și-a condus planul cu răbdare și inteligență încât, prin cultivarea virtuții dar și prin creșterea mândriei, a înaltei păreri de sine, l-a dus pe monah la căderea cea din urmă. Rezultatul l-a interesat, și l-a obținut. De aceea Sfinții Părinți îndeamnă: *„Refuză orice vedenie"*. Sau, când ai așa ceva, du-te și te mărturisește și sfătuiește-te cu un duhovnic bun, încercat. Căderea prin înalta părere de sine e una din ispitele și vicleniile diavolului.

Să ne observăm o clipă pe noi înșine, fără să mai luăm aminte în dreapta sau în stânga. Îndată ce începem să ne apărăm de păcate, să nu le mai facem, îndată ce suntem cât de cât mai activi în credința noastră, îndată ce ne facem datoriile către aproapele, tot atunci începe, la etajul de sus, în mintea noastră, părerea de sine că am și ajuns drepți. În loc însă să rămânem smeriți și cu grijă sporită de a ne vedea de noi înșine, începem să ne comparăm. Zicem: *Nu sunt ca celălalt!* Începem să-i judecăm pe ceilalți, să fim aspri cu ei, să le dăm lecții, cu acum prefăcută smerenie. Aceasta nu înseamnă că nu trebuie să-i îndemnăm pe alții la bine, dar să n-o facem comparându-i cu noi și acordându-ne nouă un drept de judecată asupra lor. Când începem să ne comparăm, trebuie să știm că am început nu să urcăm, ci să cădem.

Păcatul mândriei e un păcat subtil, fiindcă atacă sufletul, conștiința. Mândria spune cineva începe în momentul în care cineva își atribuie meritele pe care într-adevăr le are, în loc să le atribuie lui Dumnezeu, dătătorul tuturor darurilor. Mândria e păcatul virtuoșilor, tot așa precum smerenia poate fi virtutea păcătoșilor. La rădăcina mândriei există întotdeauna o măreție reală. A face istoria orgoliului omenesc, s-ar reduce la a enumera diversele feluri în care omul a încercat să se așeze în locul lui Dumnezeu. Există orgolii personale, orgolii de grup, tot felul de orgolii. Există și un orgoliu al libertății absolute, menit să ne facă egali lui Dumnezeu. Kirilov din *Posedații* lui Dostoievski credea că singurul mijloc de a-și afirma libertatea absolută era să se sinucidă, ca să arate că poate s-o facă, deci că se poate ridica chiar împotriva vieții, deci că nu Dumnezeu era cel mai puternic! Numai că Kirilov uita că nu putea omorî sufletul! (vezi despre acestea *Notre péché d'orgueil*, de Jacques Madaule, în *L'homme et le péché*, Paris, 1938).

Dar cum ne verificăm în asemenea situații în care, crezând că

urcăm, de fapt cădem? Ne verificăm printr-un duhovnic bun. Lupta spirituală este de mare finețe. Există și o cădere prin smerenie. E greu s-o depistezi. Ea se întâmplă acelora care sunt gata să se smerească din toate punctele de vedere, dar care încet, încet, încep să se laude cu smerenia. În clipa în care ai început să te lauzi cu smerenia, din clipa aceea ai încetat de a mai fi smerit.

Casian Romanul, sfântul nostru din Dobrogea, credea că singurul mijloc de a se verifica cel bănuit de asemenea gânduri, e să se sfătuiască degrab cu un duhovnic. Altul vede mai lipdede în noi, decât noi înșine, în asemenea cazuri. Dar urmând un sfat al lui Avva Moise, sfântul Casian atrage atenția să-l alegi bine pe cel cu care te sfătuiești. *„Să nu-ți destăinui gândurile oricui ți-ar ieși în cale, ci să te vestești bătrânilor duhovnicești, care au darul deosebirii și nu celor ce nu-s decât albiți de vreme"* (*Filoc.*, ed. rom. I, p. 138). Deci nu oricărui cap alb! Ci unui cap duhovnicesc, bine experimentat în cele sufletești.

Diavolul lucrează cu viclenie și în chip nevăzut. Asupra minții, asupra inteligenței noastre. Fiindcă are cunoștințe. E un bun filosof. E bun logician. Se vrea și bun teolog, și astfel ajunge să-i învețe pe atâția să interpreteze sucit Scriptura, și să-i rupă de la Biserica lui Hristos. Am arătat că uneori se arată și în chip văzut. Am citit undeva o istorioară care poate să fie adevărată. O istorioară cumplită:

Un adolescent mai ciudat și mai curios decât alții a auzit că cineva s-a spânzurat. Și ce și-a propus el, rămânând singur în casă? A legat o frânghie de geam, deci nu de ceva de sus, ci la nivelul capului lui, și-a pus-o de gât și a început să tragă, ca să vadă cum e când te spânzuri, urmând bineînțeles să meargă cu experiența până în momentul când ar fi socotit că devine periculoasă. A început să tragă încet, încet, apoi mai tare, apoi tot mai tare și la un moment dat, a început să țipe, înfricoșat de moarte. Mama care era în bucătărie a intrat în camera lui și l-a văzut trăgând, trăgând cu disperare ca să-și sugrume gâtul prin strânsoarea funiei.

A luat repede un cuțit, a tăiat legătura și eliberându-l l-a întrebat: Ce e cu tine? Ce faci? Ce s-a întâmplat?

El i-a povestit: din curiozitate am vrut să văd cum e când te spânzuri, cum a făcut cutare, dar n-am vrut să merg până la capăt. La un moment dat însă, a apărut în fața mea cineva cu o furcă de fier, pe care o îndrepta către mine în așa fel, încât să mă străpungă și eu eram nevoit să mă retrag din ce în ce mai mult ca să mă apăr, și am țipat pentru că am văzut că, pe măsură ce mă feream de furca lui, se strângea lațul în jurul gâtului și nu mai aveam nici o scăpare. Când ai intrat tu, a dispărut.

Dar să revenim o clipă la ceea ce spuneam la început, anume

că cea mai mare viclenie a diavolului e să ne facă să credem că nu există diavol. Bunii creștini nu se lasă înșelați de această viclenie.

Ei bine, în cazul acesta diavolul își schimbă tactica. Atunci îl învață pe creștinul respectiv că într-adevăr există. Dar îi strecoară o altă viclenie. Îi spune: *eu sunt vinovat de toate*. Eu îndemn la rău. Eu port toată răspunderea. Voi sunteți victime, nu sunteți vinovați. Așadar te disculpă. Zice mereu: Dă vina pe mine. Tu n-ai nici o vină!

Am mai vorbit despre aceasta, la început, când arătam că unii tind să arunce toată vina pe diavol. Ceea ce vreau să precizez acum, e că diavolul însuși te disculpă. Disculpându-te, se inculpă el. O face însă din viclenie și înșelătorie, fiindcă știe că oricât s-ar inculpa pe el, n-are nici o importanță, dar disculpându-te pe tine, te lasă în păcat. Nu te mai pocăiești, căci zici: *unde nu există libertate, nu există responsabilitate!* Dacă diavolul e vinovat, atunci eu nu mai sunt vinovat. El m-a silit. Eu n-am nici o răspundere!

Și la aceasta, așadar, se cere atenție, mai ales din partea celor care îl știu că există, dar îi exagerează puterea.

A crede că putem depista toate manevrele celui rău în câteva cuvinte, ar fi a ne înșela pe noi înșine. Toate cărțile de spiritualitate sunt cărți de demascare a metodelor lui. Sunt cunoscute, dar sunt multe. Nu trebuie însă să ne lăsăm doborâți de mulțimea lor și de neputința noastră. Pentru cei înțelepți sunt de-ajuns câteva principii și criterii generale, printre care rugăciunea și sfătuirea cu duhovnicul rămân esențiale.

În afară de cele amintite mai înainte, îmi aduc aminte că C.S. Lewis povestește că un diavol era foarte îngrijorat că un om pe care avea sarcina să-l pregătească pentru iad, începuse să meargă la biserică. Atunci diavolul i-a scris o scrisoare lui Satan, întrebându-l ce să facă. Acesta i-a răspuns să nu se neliniștească, dar să se țină mereu de omul lui. Chiar și în biserică.

„Fă-l să se preocupe de lucruri mărunte", l-a sfătuit Satan cel Mare. *„Fă-l să gândească, de pildă, că paraclisierul e un ipocrit, că cutare are pantofii scâlciați, că cutare doamnă e îmbrăcată excentric, că preotul n-are voce frumoasă, și așa mai departe. În felul acesta nu se va mai concentra în rugăciune"*.

Iată-l, așadar, și în biserică, și cu ce nimicuri! Dar cu nimicuri care risipesc atenția credinciosului de la slujbă.

Iată, am analizat câteva din tacticile duhului celui rău. Dar țineți minte: el nu poate împotriva noastră nimic, decât în măsura în care ne învoim cu propunerile lui. E mai mare Dumnezeu.

Cum ne apărăm de el? Ne apărăm crezând în Dumnezeu,

crezând în ajutorul lui Dumnezeu. Ne apărăm prin semnul crucii. De altfel și în viața noastră creștină și de toate zilele, ori de câte ori suntem confruntați cu un rău, cu o nenorocire, ori de câte ori simțim că un duh rău vrea să ne ducă în ispită, facem semnul crucii și ne eliberăm. Toți am încercat acest lucru și îi știm darul și puterea.

De ce crucea? Pentru că pe cruce s-a jertfit Mântuitorul pentru noi, și a făcut din cruce mijlocul ispășirii noastre, și ajutorul nostru permanent, în toată viața noastră, prin Iisus Hristos. Ori de câte ori, deci, vom fi în astfel de primejdii, asaltați de gânduri rele, să știm că un duh rău ne dă ocol. Și să știm că dacă facem apel la Crucea lui Hristos, la jertfa lui Hristos, vom fi eliberați. Să zicem așadar, întotdeauna: „Doamne, armă asupra diavolului crucea Ta o ai dat nouă, că se întunecă și se îngrozește, nesuferind a căuta spre puterea ei".

Duminica a VI-a după Rusalii a orbului

CINE A PĂCĂTUIT? — EL SAU PĂRINȚII LUI?

Un orb din naștere e un om care n-a văzut niciodată. Nu știe cum arată cerul și stelele, luna și soarele. N-a văzut niciodată o față de copil, de femeie sau de bărbat. Le-a putut pipăi, ca să-și dea seama cât de cât cum arată, așa cum și-a pipăit-o și pe a sa. Pentru un orb totul înseamnă reliefuri, iar pe drumuri se așteaptă numai la capcane. Despre culori nu știe nimic, iar despre mare știe doar cât îi spun zgomotele valurilor și apa simțită pe corp, dacă intră în ea, sau la dimensiunile unui deget, dacă o încearcă astfel. Îi poate afla și gustul. Muntele îl simte în mușchii picioarelor și copacii în vârful degetelor. Coroana unui stejar sau conurile unui brad îi rămân pentru totdeauna enigme sau, dacă i se vorbește despre ele, rămân concepte fără acoperire în fapt. Doar în imaginație. Dar imaginația, fără termen de comparație, nu se știe ce poate produce, de pildă, despre coroana unui stejar sau despre înălțimea unui munte, sau despre forma unui nor!

Un orb din naștere trăiește într-o lume redusă în cea mai mare parte la dimensiuni interioare. Existența lui e, în cel mai bun caz, pe jumătate din ceea ce ar trebui să fie, în cazul în care bănuiește cum ar trebui să fie. El nici nu știe ce înseamnă *a vedea*. Pentru dânsul nimeni nu vede și se miră cum trăiește lumea și construiește, și muncește...

A fi orb e mare nenorocire.

Un astfel de orb din naștere a vindecat Mântuitorul și sfântul evaghelist Ioan ne relatează întâmplarea cu lux de amănunte:

Cuvânt rostit în catedrala din Sibiu în anul 1986.

„Și trecând Iisus, a văzut un om orb din naștere. Și ucenicii Lui L-au întrebat zicând: Învățătorule, cine a păcătuit: acesta sau părinții lui, de s-a născut orb? Iisus a răspuns: Nici el n-a păcătuit, nici părinții lui, ci ca să se arate în el lucrurile lui Dumnezeu. Mie mi se cuvine să fac lucrurile Celui ce M-a trimis, până este ziuă; că vine noaptea, când nimeni nu poate să lucreze. Atât cât sunt în lume, Eu sunt Lumina lumii.

Acestea zicând, a scuipat jos și a făcut tină din scuipat, și a uns cu tină ochii orbului. Și i-a zis: Mergi de te spală în scăldătoarea Siloamului (care se tâlcuiește „trimis"). Deci s-a dus și s-a spălat și a venit văzând. Iar vecinii și cei ce îl văzuseră mai înainte ce era orb ziceau: Nu este acesta cel care ședea de cerșea? Unii ziceau: El este. Alții ziceau: Nu este el, seamănă cu el. Dar acela zicea: Eu sunt.

Deci îi ziceau: Cum ți s-au deschis ochii? Acela a răspuns: Omul care se numește Iisus a făcut tină și a uns ochii mei; și mi-a zis: Mergi la scăldătoarea Siloamului și te spală. Și ducându-mă deci și spălându-mă, am văzut.

I-au mai zis: Unde este Acela? A zis el: Nu știu.

L-au dus la farisei pe cel ce fusese oarecând orb.

Și era sâmbătă în ziua în care Iisus a făcut tină și i-a deschis ochii. Deci iarăși îl întrebau și fariseii cum a văzut. Iar el le-a zis: Tină a pus pe ochii mei și m-am spălat și văd.

Deci ziceau unii dintre farisei: Acest om nu este de la Dumnezeu, fiindcă nu ține sâmbăta. Iar alții ziceau? Cum poate un om păcătos să facă asemenea minuni? Și era dezbinare între ei.

Au zis deci orbului iarăși: Dar tu ce crezi despre El, că ți-a deschis ochii? Iar el a zis că prooroc este. Dar iudeii n-au crezut despre el că era orb și a văzut, până ce n-au chemat pe părinții celui ce vedea. Și i-au întrebat zicând: Acesta este fiul vostru, despre care ziceți că s-a născut orb? Deci cum vede el acum? Au răspuns deci părinții lui și au zis: Știm că acesta este fiul nostru și că s-a născut orb. Dar cum vede el acum, noi nu știm; sau cine i-a deschis ochii lui, noi nu știm. Întrebați-l pe el; este în vârstă; va vorbi singur despre sine.

Acestea le-au spus părinții lui pentru că se temeau de iudei. Căci iudeii puseseră acum la cale că, dacă cineva va mărturisi că El este Hristos, să fie dat afară din sinagogă. De aceea au zis părinții lui: Este în vârstă; întrebați-l pe el.

Deci au chemat a doua oară pe omul care fusese orb, și i-au zis: Dă slavă lui Dumnezeu. Noi știm că Omul acesta e păcătos.

A răspuns deci acela: Dacă e păcătos nu știu. Un lucru știu: că eram orb și acum văd.

Deci i-au zis: Ce ți-a făcut? Cum ți-a deschis ochii? Le-a răspuns: V-am spus acum și n-ați auzit? De ce voiți să auziți iarăși? Nu cumva voiți și voi să vă faceți ucenicii Lui?

Și l-au ocărât și i-au zis: Tu ești ucenic al Aceluia, iar noi suntem ucenicii lui Moise. Noi știm că Dumnezeu a vorbit lui Moise, iar pe Acesta nu-L știm de unde este.

A răspuns omul și le-a zis: Tocmai în aceasta stă minunea, că voi nu știți de unde este și El mi-a deschis ochii. Și noi știm că Dumnezeu nu-i ascultă pe păcătoși; iar de este cineva cinstitor de Dumnezeu și face voia lui, pe acesta îl ascultă.

Din veac nu s-a auzit să fi deschis cineva ochii unui orb din naștere. De n-ar fi acesta de la Dumnezeu, n-ar putea să facă nimic. Au răspuns și i-au zis: În păcate te-ai născut tot, și tu ne înveți pe noi? Și l-au dat afară.

Și a auzit Iisus că l-au dat afară. Și găsindu-l, i-a zis: Crezi tu în Fiul lui Dumnezeu? El a răspuns: Dar cine este, Doamne, ca să cred în El? Și a zis Iisus: L-ai și văzut! Și cel ce vorbește cu tine, Acela este! Iar el a zis: Cred, Doamne. Și s-a închinat Lui.

Și a zis: Spre judecată am venit în lumea aceasta, ca cei care nu văd, să vadă, iar cei care văd, să fie orbi. Și au auzit acestea unii dintre fariseii, care erau cu El, și I-au zis: Oare și noi suntem orbi? Iisus le-a zis: Dacă ați fi orbi n-ați avea păcat. Dar acum ziceți: Noi vedem. De aceea păcatul rămâne asupra voastră" (Ioan 9, 1–41).

Aș vrea să urmărim puțin, în succesiunea lor, cele câteva evenimente legate de vindecarea acestui orb. Avem de-a face cu un adevărat scenariu, în mai multe acte. Primul act este acela al întâlnirii Mântuitorului cu orbul. Să ni-l închipuim. Familia îl repudia, iar societatea nu avea pe atunci sisteme de asistență socială. Trăia din mila trecătorilor. De altfel, sfântul evanghelist Ioan ne și spune că trăia din cerșetorie. Când s-a întâlnit cu El, Mântuitorul era înconjurat de apostoli și apostolii l-au întrebat: **„„Rabi, cine a păcătuit: acesta sau părinții lui, de s-a născut orb?"**

E o primă întrebare pe care trebuie să ne-o punem și noi, dar nu atât din curiozitatea cu care au pus-o apostolii, cât pentru a

observa că în popor exista credința că bolile sau infirmitățile din naștere erau datorate păcatelor. Păcatelor părinților, îndeosebi, dacă erau infirmități din naștere.

Întrebarea apostolilor cu privire la „păcatele orbului" era o întrebare fără sens. Când să fi păcătuit? Înainte de naștere? Într-o altă viață? Credința în reîncarnare nu exista în Israel decât, poate, ca o superstiție. Numai așa ar putea fi cât de cât motivată întrebarea.

Mântuitorul dă un răspuns neașteptat apostolilor. Ei se așteptau probabil să răspundă: *„Părinții lui"*. Dar Mântuitorul răspunde: Nu, nici el, firesc, nici părinții lui, **„ci aceasta s-a făcut pentru ca să se arate lucrurile lui Dumnezeu"**. Care lucruri ale lui Dumnezeu?

Aceasta e a doua întrebare pe care simțim nevoia să ne-o punem. Despre ce lucruri ale lui Dumnezeu e vorba? Nu poate fi vorba decât de minunea care urma să se săvârșească asupra acestui orb. Tot așa a răspuns Mântuitorul și când I s-a adus la cunoștință că Lazăr e bolnav: **„Această boală nu este spre moarte, ci spre slava lui Dumnezeu, ca să se proslăvească Fiul lui Dumnezeu printr-ânsa"** (Ioan 11, 4). De aceea nici nu l-a vindecat, pentru că știa că murind, îl va învia din morți, spre a-și dovedi puterea asupra morții.

Tot așa s-a întâmplat și cu orbul. Dumnezeu i-a rânduit nașterea fără vedere, pentru ca să facă din el subiectul acestei minuni, pe care urma să o facă Mântuitorul cu el, și astfel să se arate puterea lui Dumnezeu. De altfel, Mântuitorul, cumva neașteptat față de logica textului, face dintr-o dată niște declarații de principiu: **„Cât sunt în lume, sunt Lumina lumii"**. Rămânând puțin la acest text, trebuie să observăm și lucrul acesta extraordinar, că cineva a putut să spună: **„Eu sunt Lumina lumii"**. Trebuia ca Cel ce a spus-o să aibă o mare îndrăzneală!

Care dintre oameni ar fi putut avea atunci, sau ar putea avea acum, o astfel de îndrăzneală? Cel care a avut această îndrăzneală, înseamnă că o avea motivată de ceva, și acest ceva nu putea fi altceva, decât conștiința sa dumnezeiască, fiindcă numai așa, numai ca Dumnezeu, putea fi și putea declara că **„El este lumina lumii"**.

Așadar, de aceea se născuse omul acela orb, ca să se vadă prin el lucrurile lui Dumnezeu. Și pentru ca Iisus să-și poată declara adevărata identitate, nu atât în fața lui, cât în fața celor care asisteau la eveniment.

Urma acum să-şi dovedească afirmaţia prin fapte. Să fie lumina acestui orb. Să-i redea vederea. Toţi aşteptau cu răsuflările reţinute. Orbul nici nu ştia ce se întâmplă în jurul său. Spre deosebire de alţi orbi, pe care Iisus îi vindecase, sau îi va vindeca de acum încolo, acesta nici măcar nu ceruse aşa ceva, nici nu ştia că e posibil. Iisus l-a abordat, sau mai degrabă apostolii, cu întrebarea lor, dar nici ei nu i-au cerut să-l vindece. I-au atras doar atenţia asupra lui.

Poate chiar faptul acesta, că vindecarea n-a fost cerută, ne arată că ea făcea parte, aşa cum spusese Iisus, din planul lui Dumnezeu.

Şi cum s-a întâmplat vindecarea? Deloc spectaculos. Dimpotrivă. Foarte simplu. Aproape banal. Mântuitorul a luat puţin praf, a scuipat pe el, a făcut tină, i-a uns ochii orbului şi l-a trimis la scăldătoarea Siloamului, sfătuindu-l să se spele. Încă o dată să remarcăm: nimic spectaculos. Nici măcar nu i-a redat vederea acolo, în faţa tuturor celor care urmăreau scena.

Fără îndoială i-a dezamăgit. Se vor fi dus unii după el, să vadă ce se întâmplă? Nu ni se spune. Orbul însă a ascultat şi s-a dus la scăldătoarea Siloamului, şi, spălându-şi ochii, a văzut. Dintr-o dată i s-a deschis vederea. Evanghelistul ne spune aceasta cu atâta simplitate, de parcă s-ar fi petrecut lucrul cel mai firesc din lume.

Noi trebuie să observăm însă, şi în legătură cu aceasta, ceva deosebit. Cel care fusese vindecat, nu-L văzuse încă pe Mântuitorul. Mântuitorul nu l-a însoţit şi nici n-a stat să fie văzut, să fie răsplătit, să fie lăudat, să I se mulţumească. L-a trimis la scăldătoarea Siloamului, pentru că minunea propriu-zisă să se întâmple acolo, fără El. Şi s-a întâmplat fără El.

Şi parcă ne mai vine acum şi o altă întrebare: Ce legătură va fi fost între tină şi ochi, între acestea şi apa cu care s-a spălat, şi de la care i-a venit vederea? Este vreo legătură? Adică, vindecarea s-a petrecut din cauza tinei şi a spălării pe ochi? Era în aceasta vreo putere vindecătoare? Fără îndoială că nu. Vindecarea s-a petrecut din voinţa şi cu puterea lui Dumnezeu.

Dar Mântuitorul a făcut totuşi tină şi a recomandat spălarea. De ce? Putea să-i spună simplu: *„Să ţi se deschidă ochii"*. Totuşi a întrebuinţat nişte elemente, în legătură cu această vindecare. Eu m-aş duce cu gândul undeva departe, în urmă, la momentul în care Dumnezeu l-a creat pe om din pământ. Era ca şi cum acest orb fusese creat incomplet, şi i-a completat acum ceea ce îi lipsea.

Dar aceasta ne poate duce și la un tâlc ceva mai adânc, la niște implicații teologice ceva mai profunde. Dacă la început Dumnezeu l-a făcut pe Adam din pământ, și dacă Iisus, tot cu un pic de pământ, i-a refăcut ochii acestui orb, înseamnă că El continua, de fapt, opera lui Dumnezeu. Ceea ce a făcut Dumnezeu atunci, la Facere, El face acum fiindcă era și El Dumnezeu. Și tot așa cum din pământ, adică din nimic, fiindcă pământul nu avea în el viață, a făcut Dumnezeu pe om, tot așa și Iisus, tot din nimic îl desăvârșește pe orb ca om, dându-i vederea care îi lipsea, căci lina nu conține nici un element vindecător.

Și acum, după aceste explicații, va trebui să înțelegem încă un lucru, care e de fapt esențial pentru Evanghelia aceasta, și care nu trebuie să ne scape. *Evanghelia aceasta nu este despre un orb și despre vindecarea lui.* Acesta este numai un pretext, deși faptele s-au petrecut întocmai, dar ele nu contează. Nu pentru ele însele s-au petrecut acestea.

Evanghelia aceasta vorbește, de fapt, despre dumnezeirea lui Iisus, Întâmplarea aceasta a vrut să-i convingă pe cei de față, și pe orb, că Iisus era Mesia, că era Dumnezeu. Fiindcă, dacă n-ar fi fost Dumnezeu, n-ar fi putut face ceea ce a făcut. De altfel, disputele, actele scenariului despre care am vorbit la început, și care urmează mai departe, converg tocmai spre această demonstrație.

Care este actul următor? Întâlnirea orbului cu lumea, după ce a constatat că vede, la scăldătoarea Siloamului. E de neînchipuit că va fi început să strige de bucurie, să se mire de ceea ce vedea pentru întâia oară în viața lui. Nu văzuse niciodată. Nu știa cum arată o față de om. Nu știa cum arată o linie dreaptă sau curbă. Nu știa că există, și cum arată cerul. Doamne, ce va fi simțit omul acela când a văzut cerul, soarele, când va vedea apoi noaptea, când va vedea luna și stelele? Cum se va întâlni cu prima floare? Cât îl vor minuna culorile.

Omul va fi fost într-o exaltare, într-o bucurie aproape ieșită din minți.

Ca să-l înțelegem mai bine, să vă spun o întâmplare:

Într-un tren de distanță lungă se afla un pasager care în fiecare clipă, uitându-se pe fereastră, exclama: *„Minunat! Minunat! Uluitor!"* Cei care erau în același compartiment, până la urmă au crezut că omul nu era prea sănătos. Unul din ei nu s-a putut reține să nu-l întrebe: *„Cum se explică faptul că în timp ce noi toți suntem plictisiți de monotonia peisajului, același pe sute de kilometri, tu ești singurul care exclami mereu: Minunat! Minunat! Uluitor! Nu ți se pare că*

exagerezi? Până la urmă ai să ne scoți din sărite!"

Omul răspunse stingherit, dorind să se scuze, dar să fie și înțeles: *„Am ieșit din spital azi-dimineață. Până azi am fost orb din naștere. Un mare doctor m-a operat și azi, când mi-a scos pansamentele de pe ochi, am văzut pentru prima oară în viață. Ceea ce văd eu acum, văd pentru întâia oară. Ceea ce va fi fiind pentru voi un lucru obișnuit, pentru mine e minunat, uluitor, uimitor. Ce frumoasă e lumea!"*

Dar să ne întoarcem la orbul din Evanghelie.

Va fi pornit la întâmplare pe străzi! Și unde? Se va fi dus mai întâi la casa sa! Va fi trebuit să închidă ochii ca să nimerească acasă, ajutat de celelalte simțuri, pentru că ochii nu-l puteau ajuta cu nimic în găsirea drumului. Nu l văzuse niciodată. Și-a întâlnit vecinii, dar atât de surprinzătoare a fost întâlnirea cu ei, încât cei care-l cunoscuseră o viață întreagă, acum parcă nu-l mai recunoșteau. Nici el nu-i cunoștea pe ei, deși vorbiseră de atâtea ori. Îi cunoștea numai după voce. Iar ei se întrebau: *„Oare acesta să fie cel ce ședea și cerșea?"* Că doar noi știam că nu vede. O fi un altul care seamănă cu dânsul. Dar el mărturisea în gura mare: *„Eu sunt! Eu sunt acela"*. Și cum s-a întâmplat? — îl întrebau. Și el le povestește simplu: un om, pe care am auzit că-l cheamă Iisus, a luat tină, mi-a pus-o pe ochi, m-a trimis să mă spăl și iată, mi s-au deschis ochii. — Și unde-i omul acela? — Nu știu, răspundea el. Nici nu l-am văzut. A plecat în drumul lui!

Și atunci l-au dus la farisei. Se vede că așa era obiceiul. Să-i informeze și să-i consulte pe acești „aleși", așteptându-se, fără îndoială, să se mire și ei, și să se pronunțe atât asupra orbului, cât și asupra taumaturgului. Nu era simplă situația.

S-a instituit pe loc un fel de tribunal. Cu atât mai mult cu cât vindecarea se petrecuse sâmbăta, ziua pe care evreii o sărbătoreau cu mare strictețe, și nu aveau voie să facă în această zi absolut nimic. Au început să-i pună întrebări. Cum? Cine?

Fariseii s-au împărțit între ei, spune sfântul evanghelist Ioan. Unii spuneau: **„Omul acesta nu-i de la Dumnezeu, pentru că nu ține sâmbăta"**. A săvârșit o lucrare, a făcut tina cu mâna și cu scuipatul. Alții cugetau însă altfel: **„Cum poate un păcătos să facă asemenea minuni?"** Neputându-se înțelege între dânșii, l-au întrebat pe fostul orb: **„Tu ce zici de Dânsul, că ți-a deschis ochii?"** El a răspuns: **„Eu cred că-i un prooroc"**, altfel cum aș putea să-mi explic ceea ce a făcut cu mine?

Nu i-a mulțumit răspunsul, și au recurs la alt act, introducând

în scenariu personaje noi, fiindcă le-a trecut prin minte că totul ar fi o punere la cale, și că omul nu fusese de fapt niciodată orb. Li se părea explicația cea mai plauzibilă. Martori mai buni decât părinții lui nu puteau fi alții. I-au chemat pe părinți și i-au întrebat: Voi ce știți? E fiul vostru? — Cum să nu fie? E fiul nostru și a fost orb, s-a născut orb, și vedem că acum vede. — Și cum vă explicați că vede, dacă a fost orb din naștere? — N-am putea să vă spunem. E matur, întrebați-l pe el. Și sfântul evanghelist Ioan completează: **„Părinții lui au răspuns așa, pentru că se temeau de iudei, căci iudeii se sfătuiseră ca pe cel care va mărturisi că Iisus este Mesia, să-l îndepărteze din sinagogă"**.

Iată, avem aici, în aceste cuvinte, tâlcul întregii întâmplări. Trebuia ca Mântuitorul să se reveleze, să se descopere ca Mesia, și să fie mărturisit ca atare. O spun chiar părinții orbului, ocolind întrebarea, iar sf. evanghelist Ioan decodifică toată întâmplarea: dacă ar fi recunoscut pe Iisus drept Mesia, Cel ce trebuia să vină, Fiul lui Dumnezeu, și dacă ar fi recunoscut în minune o minune făcută de Mesia, fariseii i-ar fi dat afară din sinagogă, ceea ce echivala cu o excomunicare nu numai din viața religioasă, ci și din viața publică.

Și a urmat un alt act al scenariului. Fariseii i-au eliberat pe părinți, și l-au chemat din nou pe cel vindecat, la un nou interogatoriu. Imaginați-vă ce proces a putut avea loc! Du-te afară împricinatule; chemați-i pe părinții lui; dați-i afară și chemați-l din nou pe fostul orb. L-au întrebat iarăși, cum s-a întâmplat? De data aceasta au încercat să dirijeze interogatoriul și să-i sugereze răspunsurile: **„Dă slavă lui Dumnezeu. Noi știm că omul care te-a vindecat este un păcătos"**. Și, dacă știau ei, trebuia să știe și cel întrebat!

Omul le-a spus din nou, simplu, povestindu-le întâmplarea cu aceleași cuvinte, ca și prima oară. Dar în legătură cu „păcătoșenia" Celui ce l-a vindecat, a avut o replică de bun-simț, și de o exactitate mușcătoare pentru infatuații farisei: **„De este păcătos, nu știu; una știu, că am fost orb și acuma văd"!**

Dincolo de această afirmație, totul era neputință și micime de suflet. Omul care fusese orb le opunea faptul că acum vedea. De rest îi lăsa să se ocupe ei, și să creadă ce vor. Să creadă ce vor? Nu prea. Orbul nu era dispus să-i lase să creadă chiar ce voiau ei.

L-au întrebat din nou. Ușor iritat le-a răspun: **„Acum v-am spus și n-ați auzit; de ce voiți să mai auziți?"** Și ironic: **„Sau poate voiți să vă faceți și voi ucenicii Lui?"** Asta i-a scos din

sărite. **„Tu ești ucenicul Lui. Noi îl avem pe Moise care a grăit cu Dumnezeu, iar pe Acesta** (care zici că te-a vindecat), **nu-L știm de unde este"**.

Trebuind să răspundă, fostul orb se dovedi de o înțelepciune extraordinară, neașteptată, dacă ne gândim că fusese orb cerșetor, care toată viața n-a văzut nimica, care n-a citit nici un rând în viața lui, deci care nu ar fi avut de unde să aibă o gândire foarte dezvoltată. Nu avea noțiuni cu care să opereze într-o expunere. Totuși le dădu o lecție de mare finețe și de un teribil bun-simț, cu logică imbatabilă: **„Tocmai aceasta e de mirare, că voi nu știți de unde este, și El mi-a deschis ochii"**.

Cât despre faptul că ar fi păcătos, deși înainte ezitase să se pronunțe, spunând că **„de este păcătos, nu știm"**, acum devine mai îndrăzneț, probabil și pentru că le descoperise răutatea și intenția de a falsifica lucrurile. Face mai întâi o afirmație de principiu: **„Știu că pe păcătoși nu-i ascultă Dumnezeu! Iar de este cineva cinstitor de Dumnezeu și face voia Lui, pe acela îl ascultă"**. Și trece îndată la aplicarea principiului, la cazul în speță: **„Din veac nu s-a auzit să fi deschis cineva ochii vreunui orb din naștere. Așa că, dacă Acesta** (care mi i-a deschis mie) **n-ar fi de la Dumnezeu, n-ar fi putut face nimic"**.

După aceasta l-au dat afară. *Ultima replică a celor fără replică!* Dar cei dați afară pentru că Îl apără pe Dumnezeu, se întâlnesc afară cu Dumnezeu! Afară L-a găsit pe Iisus, și epilogul ne confirmă ceea ce am presupus la început: că totul s-a întâmplat spre a se descoperi dumnezeirea lui Iisus. Iisus l-a întrebat: —**„Crezi tu oare în Fiul lui Dumnezeu?"** — **„Și cine este Acela ca să cred în El?"** — **„L-ai văzut"** (căci ai fost orb, dar acum vezi, și tocmai de aceea vezi, ca să știi cine este). **„Cel ce vorbește cu tine Acela este!"**

Cum putea cel ce fusese orb să nu creadă în Cel care îi dăduse vederea? Răspunsul său a fost asemenea celui pe care îl va da Toma, când va pipăi mâinile și coasta lui Iisus, și se va convinge că El era Cel ce fusese răstignit, mort și îngropat, și care acum înviase. O prosternare. **„Cred, Doamne!"** Și Sfântul Ioan adaugă: **„Și s-a închinat Lui"**.

Pe fariseii cu care s-a întâlnit după aceea, și cu care a reluat discuția asupra acestei minuni, fără să-i poată face s-o înțeleagă, n-a putut să-i caracterizeze altfel, decât constatând că sufereau de boala de care îl vindecase pe orb: **„Am venit în lume ca cei ce nu**

văd, să vadă, iar cei ce văd să fie orbi". Desigur orbi care pretindeau că văd, dar care n-au văzut în Iisus pe Mesia. Şi au rămas în păcatul lor.

Asupra unui singur lucru simt că totuşi în minţile şi inimile dv. mai stăruie o nedumerire. Întrebarea mi-am pus-o şi eu odată cu dv.

Nedumerirea e în legătură cu răspunsul dat de orb: **„Noi ştim că pe păcătoşi Dumnezeu nu-i ascultă"!** Oare chiar aşa să fie? Ce va fi înţeles orbul când a spus aceasta? Eu n-aş fi de acord cu dânsul. Dumnezeu îi ascultă şi pe păcătoşi. Dacă nu i-ar asculta, atunci cum i-ar mai ierta când se roagă pentru iertarea păcatelor? Şi câţi sunt atât de drepţi, încât să pretindă în faţa lui Dumnezeu să fie ascultaţi, şi să le se răsplătească Dumnezeu după dreptatea lor? Cum ar arăta lumea, dacă Dumnezeu le-ar face bine numai celor drepţi?

Nu! Dumnezeu îi ascultă şi pe păcătoşi. Numai o interpretare greşită a acestui text ne-ar duce la înţelegerea că dacă suntem păcătoşi, să nu mai avem nici o speranţă. Dar Dumnezeu ascultă *rugăciunile păcătoşilor care se pocăiesc.*

Nu. Orbul se referea la altceva. Orbul se referea la faptul că o asemenea minune extraordinară, adică a da ochi unuia care nu-i avusese, era o minune care nu putea fi făcută de un om obişnuit, de un om păcătos, *cum sunt toţi oamenii.* O asemenea minune n-o putea face un om. O asemenea minune n-o putuse face decât Dumnezeu.

Aceasta e adevărata tâlcuire a acestui cuvânt al orbului. Aceasta a fost intenţia lui, când a rostit cuvântul. Şi cuvântul era familiar iudeilor, fiindcă venea din Legea lui Moise. De aceea orbul a început prin a spune: **„Ştim că..."** Dar acestui **„ştim"** i se opune acum un fapt nou. Disputa orbului cu fariseii a fost, de fapt, o dispută între logica fariseilor bazată pe Legea lui Moise, şi logica faptelor lui Mesia. Orbul a preluat demonstraţia, fără să-şi dea seama, de la Mântuitorul, anume că, dincolo de logica Legii lui Moise, faptele lui Mesia vin cu o noutate care o depăşesc, precum era însuşi faptul că s-a dat vederea unui orb din naştere.

Faptul acesta copleşea cu mult, orice s-ar fi spus în Legea lui Moise despre Cel care putea sau nu putea face aşa ceva. Faptul se petrecuse, în ciuda situaţiei în care gardienii Legii lui Moise nu ştiau cum să-l interpreteze şi cui să-l atribuie. Mântuitorul spusese: Eu am venit să completez, n-am venit să stric Legea lui Moise. Dacă, în general, aceste cuvinte se interpretează ca împlinire şi

completare teoretică a Legii lui Moise, în cazul de față a fost și ceva mai mult și mai concret: i-a completat orbului ceea ce îi lipsea: vederea! Odată cu aceasta i-a deschis însă și ochii sufletești, ca să-L recunoască pe Mesia — Fiul lui Dumnezeu, în Iisus, și recunoscându-L să urmeze învățăturile Lui.

Toți avem nevoie să ni se deschidă ochii. Chiar dacă noi îi avem, să ne rugăm lui Dumnezeu ca, pe lângă ochii trupești, ochii noștri sufletești să nu-și piardă vederea sau, dacă n-o au, să ne fie dată precum orbului acestuia căruia i s-au redat amândouă vederile, recunoscând cu amândouă în Iisus pe Fiul lui Dumnezeu, și răspunzând așa cum trebuie să răspundem și noi: **„Cred, Doamne!“**

Duminica a VII-a după Rusalii

MINUNILE SE FAC ÎN COOPERARE

Textul Sfintei Evanghelii de astăzi ne cheamă încă o dată în Galileia, și anume îndată după ce Mântuitorul rostise **Predica de pe munte**. A fost momentul în care, precum știm, și-a fixat noua Sa învățătură, în raport cu învățătura Vechiului Testament. Formula, devenită clasică, a acestui raport a fost: **„Ați auzit că s-a zis celor de demult..."**, adică știți ce scrie în Scriptura Veche, **„Ci Eu vă zic vouă..."**. Prin aceste cuvinte și-a introdus comparația între ceea ce se descoperise în Legea veche și noua Lui învățătură, noua Revelație, adică descoperirea de Sus, predată de Dânsul ca Fiu al lui Dumnezeu și Dumnezeu. Aceasta trebuia să continue și să completeze, **„să împlinească"**, ceea ce descoperise Dumnezeu prin Moise și prin proroci în Vechiul Testament (Matei 3, 15; Luca 21, 32; Romani 3, 31; Galateni 3, 24). Fixase, de pildă, o altă lege față de **Legea talionului** care spunea: **„Ochi pentru ochi și dinte pentru dinte"** (Ieșire 21, 23–24; Matei 5, 38), lege prevăzând să pedepsești pe cel care ți-a făcut un rău, cu același rău.

În Vechiul Testament se spunea: Dacă ți-a tăiat o mână, taie-i o mână, dacă ți-a omorât o vită, omoară-i o vită, ș.a.m.d. Față de această lege, Mântuitorul fixase principii noi: **„Eu însă vă zic: Nu vă împotriviți celui rău, ci celui ce te lovește peste obrazul drept, întoarce-i și pe celălalt. Și celui ce voiește să se judece cu tine ca să-ți ia haina, dă-i și cămașa"** (Matei 5, 39 40). Și nu numai atât a spus Mântuitorul, ci **mergeți cu iubirea**, a zis, **până la iubirea de vrăjmași** (Matei 5, 44).

Cuvânt rostit în catedrala din Sibiu, la 27 iulie 1988.

E evident, din comparația pe care am arătat-o, că această învățătură era cu totul nouă, și trebuie să ne-o închipuim cu totul neașteptată și surprinzătoare pentru ascultători, fiind împotriva credinței și mentalităților lor. Îl vor fi ascultat mulți pe Mântuitorul cu interes și cu o nestăpânită curiozitate, dar și cu teamă. Unii dintre farisei L-au ascultat revoltați. De aceea a fost firesc ca între prieteni și ucenici să găsească adepți, dar a fost tot atât de firesc să întâlnească printre ascultători și mulți adversari care nu-L înțelegeau, care credeau sincer că a venit să strice Legea.

Aceste adversități s-au manifestat în tot cursul propovăduirii și vieții Mântuitorului pe pământ. Ele constituie dovada cea mai concludentă că tot ce învăța era nou. Adversitățile s-au manifestat până la măsura răstignirii Lui.

Momentul în care ne plasează Sf. Evanghelie de astăzi este tocmai acela care a urmat prezentării pentru întâia oară, sistematic, a noii Sale învățături. Știm că, spre sfârșitul **Predicii de pe munte**, a încercat câteva sinteze, de ordin mai general. După ce i-a povățuit pe ascultători să nu se îngrijoreze de ziua de mâine, că știe Tatăl cel ceresc ce le trebuie, și le-a dat drept exemplu grija pe care o are de păsările cerului și de florile câmpului — despre care am vorbit împreună în altă duminică — le-a spus în concluzie: **„Căutați însă mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea vi se vor adăuga vouă"**.

Ce-aș vrea să observăm în legătură cu aceasta? Că unii dintre cei care nu înțeleg creștinismul prea bine se rătăcesc și în tâlcuirea acestei învățături, spunând că trebuie să ne orientăm numai spre lumea de dincolo, că nu trebuie să ne intereseze lumea de aici, pentru că așa ne-ar învăța Mântuitorul Hristos. Mulți dintre cei care nu înțeleg creștinismul îi fac din aceasta un proces de orientare antisocială. În sprijinul unei astfel de afirmații citează și acest text. Unii ca aceștia nu bagă de seamă însă un mic amănunt, fiindcă nu știu să citească Scriptura. Ei se opresc la ceea ce le sare în ochi la prima lectură. Ei nu bagă de seamă acest cuvânt: **„mai întâi"**. **„Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu"**. Așadar se stabilește aici o ordine a priorităților, nu se anulează căutarea și a celor necesare vieții de aici, de pe pământ. Nu înseamnă să nu ne ocupăm și de cele ale trupului. Numai că trebuie s-o facem pe rând, acordând importanța dintâi celor privitoare la suflet. Și aceasta o spune nu pentru că trebuie s-o facem chiar într-o ordine strictă, azi una,

mâine alta, ci mereu să ținem minte că avem și datorii către suflet.

Acest **„mai întâi"** nu e neapărat temporal, ci concomitent. Căci mereu avem nevoie și de hrană sufletească, și de hrană trupească. Pentru că dacă ar trebui să ne ocupăm **„mai întâi"** de împărăția cerurilor, în sens temporal, cine ar putea hotărâ când a dobândit-o și că poate trece la cealaltă? Având însă gândul la cele cerești, gândul la cele pământești trebuie adăugat în același timp. Este cam în felul în care noi în teologie dăm unor conducători bisericești titlul de **„primus inter pares"**, adică de primul între egali. Patriarhul de la Constantinopol, de pildă, are acest privilegiu de a fi **„primus inter pares"**. Este primul, dar între egali. Nu este mai mare decât ceilalți episcopi și patriarhi. Are dreptul, de pildă, să deschidă unele sinoade, să le prezideze, deși acest lucru se poate face și cu rândul, dar nu are dreptul să dea celorlalți ierarhi porunci. Așa e și cu porunca de care vorbim: **„Căutați mai întâi Împărăția cerurilor"**. Ea nu presupune să căutăm Împărăția cerurilor un an, și un an să ne ocupăm de cele pământești. Este vorba de o concomitență și de o ordine de prioritate cu privire la îndreptarea gândurilor spre ambele direcții.

O astfel de înțelegere a **Predicii de pe munte** va fi acum în situația de a ne orienta cu precizie și cu privire la alte învățături similare. Iată tot la sfârșitul **Predicii de pe munte** și alte câteva recomandări, tot de ordin general. De pildă, spune: Aveți nevoie de multe aici pe pământ! **„Cereți și vi se va da"**. Iată cum, dintr-o dată, după ce a vorbit despre Împărăția cerurilor, îndeamnă: **„cereți și vi se va da"**. Ce anume? Cele pământești, cele de care aveți nevoie în viața voastră de toate zilele. **„Cereți și vi se va da, căutați și veți afla, bateți și vi se va deschide"** (Matei 7, 7).

Se povestește că o femeie era foarte bolnavă și avea nevoie urgentă de un medicament. Era departe de orice farmacie și era iarnă. Farmacia era în satul vecin. Avea o fetiță de vârstă școlară și nu avea altceva de făcut decât s-o trimită pe fetiță să meargă până la farmacie să ceară picăturile de care avea nevoie. Fetița se încumetă să plece. Ajunse la farmacist și acesta, care știa boala femeii, îi dete fetiței o sticluță cu picături. Fetița plecă în fugă.

După câteva clipe, farmacistul, bătrân și cu vederea slabă, controlă mai atent locul de unde luase sticluța. Constată că în loc să-i dea medicamentul pentru boala de inimă a femeii, îi dăduse o sticluță cu otravă. Pe fetiță n-o mai putea ajunge. Căzu în genunchi și se rugă. Ceru doar un singur lucru: *„Doamne, fă o minune! Să nu ajungă fetița acasă!"* Cererea lui era dreaptă și fu puternică. Încă aflându-se în rugăciune, auzi ușa deschizându-se și o văzu pe fetiță intrând în farmacie: *„Domnule, alergând am căzut și am spart sticluța. Iertați-mă, dar dați-mi altă sti-*

cluță. Altfel mama va muri! Fetița plângea, zdrobită de părere de rău. Farmacistul începu să plângă de bucurie și emoție.

El mulțumi lui Dumnezeu. Era în afară de orice îndoială că i se răspunsese la rugăciunea lui.

În momentele de cumpănă să cerem și Dumnezeu va răspunde cererilor făcute cu credință.

Iată verbe care presupun conjugarea cuvintelor cu faptele: a cere, a bate, a căuta. Deci nu vine nimic de-a gata. Și avertismentul e și mai serios când precizează că, într-adevăr, se cere o angajare la acțiune, nu o lucrare cu vorba: **„Nu tot cel ce-Mi zice Doamne, Doamne va intra în Împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu care este în ceruri"**. Iată deci cum **„a zice"** e condiționat de **„a face"**. **„Cel ce face"**. Cei care interpretează altfel nu citesc în Sfânta Scriptură decât ceea ce le convine lor, **„căutându-și învățătură pe măsura dorințelor lor, care să le gâdile auzul"** (Iisus Tim. 4, 3).

Ce bine îi surprinde Sf. Pavel. Parcă îi vede acum! Te miri, de pildă, cum „predică" unii mântuirea numai prin credință, înșelând pe cei dedați păcatelor că se mântuiesc ușor, având doar credință, folosind pentru aceasta niște versete ale Sfântului Pavel către Romani, scoase din context. Pentru că altfel cine altul decât Sf. Pavel spune, chiar către Romani, că Dumnezeu **„va da fiecăruia după faptele sale"** (Romani 2, 6). Iar Sf. Iacob de zece ori într-un singur capitol din epistola sa repetă **„că omul se îndreptează prin fapte, iar nu numai prin credință"** pentru că **„credința fără fapte e moartă"** (Iacob 2, 13, 14, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 26).

Va să zică, cereți, dar cereți adăugând cererii voastre și fapta voastră bună. Adăugați și schimbarea sufletului vostru. Degeaba cereți dacă nu dați nimic. Auzind acestea te prinde mirarea că mai sunt unii care pretind că e de ajuns credința și că **fapta** nu contează în fața lui Dumnezeu!

Tot acum, în **Predica de pe munte**, Mântuitorul a mai fixat câteva principii, tot de ordin general, menite de asemenea să orienteze viața creștinilor. Atunci a pronunțat acea lege de aur a creștinismului care nu va înceta niciodată să fie înțeleasă de către toți, indiferent de cultura lor, indiferent de poziția lor socială, indiferent de locul unde se află, prin sentința: **„Ceea ce vreți să vă facă vouă oamenii, faceți și voi lor asemenea"** (Matei 7, 12). Asta o înțelege toată lumea. Mai târziu va completa-o, când va vorbi despre

Judecata de Apoi, construind sentința pe care o va pronunța Dumnezeu, tot cu verbul **a face**.

Unii vor auzi: **„Întrucât ați făcut acestea unora dintre cei mai mici ai Mei, Mie Mi-ați făcut... ați dat unui însetat să bea, unui flămând să mănânce"** etc. etc., alții, dimpotrivă, vor auzi: **„Întrucât n-ați făcut... "**. Sfântul Ioan, în cea dintâi epistolă a sa, lărgește înțelesul acestor cuvinte, explicând de ce măsura iubirii de Dumnezeu trebuie neapărat să treacă prin examenul iubirii de aproape, combătând pe cei cu **„Doamne, Doamne"**, dar care nu ridică un deget pentru aproapele. Explicația lui e profund teologică și ține atât de capitolul cunoașterii lui Dumnezeu, cât și de cel al mărturisirii credinței: **„Cel ce zice: Iubesc pe Dumnezeu, dar pe fratele său îl urăște, acela e mincinos, căci cel ce nu iubește pe fratele său pe care-l vede, cum poate să iubească pe Dumnezeu pe care nu-L vede?"** (I Ioan 4, 20).

Cred că putem sintetiza toate acestea pe scurt: **întrucât faci ceva oamenilor, faci ceva lui Dumnezeu și: ceea ce vreți să vă facă vouă Dumnezeu, faceți voi oamenilor!** Iată mereu verbul **„a face"**, verbul cheie al vieții creștine, adică faptele. La **Judecata de Apoi** nici nu se vor pune întrebări în legătură cu credința. Cel cu fapte bune își va dovedi credința prin acele fapte, așa că întrebarea despre credință, nu-și va mai avea rost. Cât de mult schimbă aceasta perspectiva celor cu **„sola fide"** adică mântuirea **numai prin credință!** Aceștia sunt dintre aceia **„care nu au ochi să vadă!"** Toate limbile le sunt necunoscute, de aceea nu înțeleg Scriptura nici în limba lor maternă!

Tot în **Predica de pe munte**, Mântuitorul a rostit **„Fericirile"**, acele sentințe extraordinare, menite să mângâie și să liniștească sufletul omenesc. Să-i dea echilibru. Să-l facă să-și înțeleagă destinul pe pământ și în cer. Și tot atunci i-a învățat pe ucenici, și prin ei pe noi toți, rugăciunea cea mai simplă, cea mai cuprinzătoare, cea care este **„Tatăl nostru"**.

După ce a făcut toate acestea **prin cuvânt**, îndată după aceea Mântuitorul a pornit pe drumurile Țării Sfinte, am putea zice, o campanie de exemplificare și de arătare practică a puterilor și mandatului Său, începând o serie de vindecări, o serie de minuni aproape la tot pasul, cu tot întâlnitul care avea nevoie de așa ceva, și locul nu ducea de loc lipsă de asemenea oameni. Erau chiar din abundență, dovedind o situație socială precară sub stăpânirea

romană și a conducătorilor localnici, preocupați de altceva decât de popor.

Chiar conducătorii spirituali ai iudeilor se ocupau mai mult cu strecurarea țânțarului, cu interpretări cazuistice ale textelor sfinte, decât cu îmbunătățirea vieții sociale și religioase a poporului. Poate de aceea și Mântuitorul și Apostolii vor pune atât de mare accent pe faptă, în speranța și a unor schimbări sociale. Întâlnește întâi un lepros și îl vindecă. Lepra era nevindecabilă atunci, ca și astăzi. Există și astăzi leprozerii unde cei care intră nu mai ies. Rămân acolo până la moarte. Merge mai departe și vindecă pe sluga sutașului. Nici măcar n-o vede, pentru că sutașul îi spusese: **„Doamne, zi un cuvânt și sluga mea se va vindeca"**. Și o vindecă din depărtare, prin cuvânt, pentru credința sutașului. După aceea vindecă pe soacra lui Petru, și îndată vindecă o mulțime de îndrăciți și de bolnavi trupește. Urmează minunea potolirii furtunii, apoi vindecă pe îndrăcitul din ținutul Gadarenilor, după care vindecă pe slăbănogul din Capernaum și pe femeia căreia îi curgea sânge, în drum spre satul în care murise fiica lui Iair, pe care o învie din morți. Și îndată după aceea, pornind mai departe, este asaltat de către cei doi orbi despre care vorbește Evanghelia de astăzi. După aceea i se aduce un îndrăcit mut, pe care de asemenea îl vindecă.

Iată o serie lungă de vindecări, de miracole, unele după altele. Cineva se întreabă de ce a făcut Iisus atât de puține minuni și de ce, având putere dumnezeiască, n-a vindecat pe toată lumea. Dar sunt oare puține acestea pe care le-am înșirat acum, numai pe o scurtă perioadă de timp? Cred că n-am greși dacă am spune că i-a vindecat pe toți cei pe care i-a întâlnit și aveau nevoie de intervenția Sa. Nu-mi aduc aminte să fi refuzat pe cineva. În schimb știm sigur din sfârșitul Evangheliei după Ioan că: **„sunt încă și altele multe câte a făcut Iisus, care, dacă s-ar fi scris cu de-amănuntul, mi se pare că nici în lumea aceasta n-ar fi încăput cărțile ce s-ar fi scris"** (Ioan 21, 25).

De ce acum, la început, această activitate cu aspect de campanie? Ca să dovedească prin fapte ceea ce spusese prin cuvânt. Trebuie să ne închipuim că, deși apostolii, scriitorii Noului Testament, ne redau în cuvinte scurte și o singură dată unele din învățăturile Mântuitorului, în diferite ocazii El le-a repetat, și repetându-le le însoțea și de câte o faptă din acestea minunate. Fapta se impune de la sine și întărește teoria, învățătura. Fapta nu

mai trebuie demonstrată. **Contra facta non valent argumenta.** Pentru o idee teoretică poți să faci o demonstrație logică. În capul unuia poate să intre, în capul altora poate să nu intre. Dar fapta intră în ochii tuturor. Fapta o înțelege oricine. Fapta constrânge. Fapta săvârșită în fața ta te constrânge să o crezi. De aceea Mântuitorul a trecut la această campanie de demonstrare a dumnezeirii Sale prin fapte. De aceea Îl și urmau atât de mulți. Și avea nevoie de cât de mulți, ca pe cât mai mulți să-i convertească. Evangheliile sunt pline de informații despre mulțimile care-L urmau.

Am putea spune că urmărind aceste lucruri asistăm, în aceste momente, la desfășurarea Revelației. Noi, în teologie și în Biserică, în slujbele și în predicile noastre, vorbim despre **Descoperirea dumnezeiască**. Iată cum s-a produs ea. Prin evocarea acestor fapte, evocăm modul cum s-a produs **Descoperirea dumnezeiască** despre Dumnezeu, despre puterea Lui, despre faptul că este Tatăl nostru al tuturor, despre faptul că este atotputernic, că poate face orice, că poate schimba legile naturii, dacă vrea, și că cel care descoperea toate acestea nu era un oarecare, ci era Fiul lui Dumnezeu, era Unul din Treime, Dumnezeu Însuși.

Toate aceste fapte minunate pe care le face Mântuitorul, vin să-I demonstreze dumnezeirea. Pentru ca, demonstrându-I dumnezeirea, să acrediteze de sus cuvintele și învățăturile Sale pentru veacuri, pe pământ, pentru toate generațiile care urmau să vină după aceea, și care vor mai fi până la sfârșitul lumii. Fericiți au fost cei care, în vremea aceea, au putut să asiste la acest proces al desfășurării Revelației pe pământ, în fața lor, în fața ochilor lor, în auzul urechilor lor, și să-L vadă personal pe Cel care venea de Sus să descopere adevărurile de care noi, toți credincioșii, avem nevoie, fără cunoștințe despre Dumnezeu și existența Lui, despre pământ și despre univers, și despre originea lor. Când nu găsim un sens adevărat, găsim din păcate unul fals, pentru că un sens ne trebuie. Trebuie să ne legăm de ceva, ca să trăim. Trebuie să atârnăm de ceva. Mântuitorul a venit să ne învețe să nu ne lăsăm prinși de sensurile false, ci să atârnăm de cer, să ne găsim sensul în El.

Să ne întoarcem însă la cei doi orbi din Evanghelia de azi. Pentru întâlnirea cu ei ne-am pregătit până acum:

„Plecând Iisus de acolo, doi orbi se țineau după El și strigau și ziceau: Miluiește-ne pe noi, Fiule al lui David. După ce a

intrat în casă, au venit la el orbii și Iisus i-a întrebat: Credeți că pot să fac eu aceasta? Zis-au Lui: Da, Doamne! Atunci s-a atins de ochii lor, zicând: După credința voastră, fie vouă! Și s-au deschis ochii lor. Iar Iisus le-a poruncit cu asprime, zicând: Vedeți, nimeni să nu știe. Iar ei, ieșind, L-au vestit în tot ținutul acela" (Matei 9, 27–31).

Vor fi auzit și ei, fiindcă de văzut nu vedeau, vor fi auzit că Învățătorul acesta e rabinul Cel nou despre care se spunea că ar fi fiu al lui David, deci din neamul celui din care trebuia să se nască Mesia, și vor fi auzit de faima lui de vindecător. Trebuiau numai-decât să încerce și ei. Era o șansă unică și nu trebuia pierdută.

Vor fi rugat pe cineva să-i ducă la El, sau să le atragă atenția când ar fi apărut prin părțile locului. Și iată-L chiar lângă ei. S-au luat după El și au început să strige cu disperare: **„Miluiește-ne pe noi, Iisuse, Fiul lui David"**. Mântuitorul i-a lăsat să strige și să vină după El, când a intrat într-o casă. Vor fi fost purtați de mână de câte un copil, sau de cine avea milă de ei, acum poate și din curiozitate, să vadă cum se va termina totul.

Putem presupune că mulțimea, care era avidă de minuni, cum am fi și noi, le-a făcut loc să intre în casă, să vadă ce se întâmplă. Și intrând în casă, Mântuitorul le-a pus întrebarea: **„Credeți că pot Eu să fac aceasta?"** Credeți că pot să vă redau Eu vederea? Și ei au răspuns: **„Da, Doamne"**. Și atunci Mântuitorul **„s-a atins de ochii lor, și le-a zis: Fie după credința voastră!"** Era și un fel de verificare a credinței lor. Dacă n-ar fi avut-o, probabil nu s-ar fi vindecat. Dar credința lor s-a verificat că era adevărată și, de îndată, ochii lor s-au deschis. Mântuitorul le-a poruncit atunci „cu asprime": **„Luați seama, să nu afle de aceasta nimeni"**. Poruncă inutilă, deși dată **„cu asprime"**, căci evanghelistul încheie povestirea prin câteva cuvinte scurte, care arată că cei doi nici nu se gândiseră s-o respecte: **„Ieșind, L-au vestit în tot ținutul acela"**. Nu ni se spune că Iisus s-ar fi supărat. Nici evanghelistul nu-i condamnă. Să fi fost porunca tocmai o metodă de a obține contrariul? Era de așteptat că așa se va întâmpla.

Să ne amintim ceea ce am spus la început, că Mântuitorul era într-un fel de campanie de dovedire a dumnezeirii Lui, așa că au făcut parte și ei dintre aceia care trebuiau să răspândească faima mesianică și învățătura Mântuitorului, s-o facă să intre în conștiința cât mai multora.

Mântuitorul era grăbit. Știa că propovăduirea Lui avea să se termine în trei ani și jumătate, dar în acest timp trebuia să cucerească lumea. Pentru aceasta era nevoie de ucenici care să-I răspândească învățătura, s-o propovăduiască, s-o ducă mai departe.

În aceeași grabă, Iisus a mai făcut pe loc o altă minune, vindecând un mut îndrăcit. Cei de față au exclamat: **Niciodată nu s-a mai văzut una ca aceasta în Israel!** Iată o declarație de unicitate a Omului și faptelor Lui.

Rezultatele începeau să apară.

Am asistat deci și noi, odată cu cei care au fost atunci de față, la o minune. Și chiar la mai multe. Nouă însă știrea ne revine prin scris, prin martori, prin evangheliști. M-aș întreba, și v-aș lua părtași la întrebarea: Suntem noi dispuși să credem totul în legătură cu această minune? Noi, oamenii moderni de astăzi? Oare cum primim noi, în sinea noastră, textul acestei Evanghelii despre vindecarea a doi orbi? În cel mai bun caz ne vine să zicem: se va fi întâmplat în vremea aceea, pentru că azi nu se mai întâmplă așa ceva! Ne însoțim răspunsul cu o abia ascunsă îndoială, Credem în Dumnezeu, dar suntem mai reținuți când e vorba de anumite minuni. Cel puțin unii dintre noi.

Dar oare e chiar imposibil să credem în minuni? Și chiar nu se mai întâmplă în vremea noastră? Să procedăm la un mic examen. Dacă am lua un singur lucru și l-am contempla de aproape, eliberați de prejudecăți și, mai ales, de rutina care ajunge să ascundă extraordinarul și să-l facă de toate zilele, ca și cum fiind de toate zilele încetează de a mai fi extraordinar, ce am gândi? Dacă am lua, de pildă, în cercetare un embrion uman, atunci când e numai o singură celulă nedezvoltată, ne-ar veni să credem că în ea există tot ceea ce va constitui mai târziu complicatele organe ale unui corp omenesc: inimă, plămâni, rinichi, nervi, ochi, sânge, urechi, ură, dragoste, gelozie, milă, răutate etc. etc.?

Toate acestea se află în acea celulă, dar dacă am analiza-o sub toate microscoapele din lume, n-am vedea nimic altceva decât o formă omogenă, nedefinită, nediferențiată. Și totuși acolo sunt ascunse toate organele unui om care, în mod sigur, într-o perioadă uluitor de scurtă, se vor dezvolta și vor deveni un om. Vor apărea vase prin care va circula sânge, vase complicate ca la o rachetă cosmică, și un sistem de nervi ca în cea mai complicată uzină electrică, și toate cu funcțiuni bine definite, cu memorie, fiindcă exe-

cută mișcări și funcțiuni parcă învățate, și cu un motor care începe să bată nepornit de nimeni, ca un perpetuum mobile, pe cât de fragil, pe atât de perfect: inima. Dar în aceeași celulă originară e ascuns și ceva mai mult, și mai mult uluitor. Acolo sunt cuprinse sentimente, capacitate de creație, opere literare, opere artistice, planuri de orașe și de mașini, cu infinitezimale nuanțe și infinite forme posibile de exprimare. Acolo sunt ascunse capodopere, bucurii și drame, și infinite generații viitoare.

Nu e aceasta o minune, că acea celulă originară, acel embiron nedezvoltat, încă inform și gelatinos, conține în mic tot ceea ce va fi mai târziu un om, o omenire? Iată o minune pe lângă care trecem mereu, prin care am trecut și noi și pe care nici nu ne-o amintim, căci s-a făcut cu noi, dar nu de noi, n-am văzut-o, am uitat-o, de cumva am știut-o în vreun fel.

Aceasta în universul mic. Dar în universul mare? Pământul nostru care se învârtește, care se învârtește în jurul său, se învârteste în jurul Soarelui și stă suspendat în univers. Ce știm noi despre el? **„El spânzură pământul pe nimic"**, spunea Iov (24, 7). El, adică Dumnezeu. Stelele acestea care sunt mai mari decât Pământul și decât Soarele nostru, de unde vin și cu ce rosturi? Soarele acesta care ne încălzește, de unde-și are energia? Cine ține planetele în spațiu?

Iată, sunt lucruri pe care le vedem cu ochii noștri. Despre viață ce știm? Se spune acum că se poate dezvolta un embrion și în eprubetă! Da, dar trebuie să ai embrionul! Nu eprubeta e minunea, ci embrionul dotat cu viață!

Știm oare noi mai multe decât știa Iov acum trei mii de ani? **„Dacă Dumnezeu ar lua înapoi la sine Duhul Său și suflarea Sa, toate făpturile ar pieri deodată, și omul s-ar întoarce în țărână"** (Iov 34, 14–15). Dacă ne-am aduce aminte de toate acestea și de câte altele de sub ochii și simțirile noastre, ne-am mai pune oare întrebări în legătură cu minunile pe care le-a făptuit Mântuitorul? De altfel, sub observația noastră sunt și multe alte fapte care ne pot ajuta să credem în minunile Mântuitorului. Știm noi ce e telepatia? E o realitate pe care savanții serioși — și toți savanții sunt serioși — n-o neagă. O constată, dar n-o explică. Știm noi să explicăm forța epilepticului? Sau siguranța somnambulului? Merge cu ochii deschiși, nu vede nimic și circulă pe acoperișuri, la orice înălțime, noaptea, pe marginea steașinei, și nu i se întâmplă nimic!

De Djuna, femeia din Gruzia cu daruri tămăduitoare în mâini, se ocupă savanții. Scepticismului, după cercetări și experiențe, i-au luat locul interesul și studiul. Savanții descriu însă ceea ce face, dar nu explică. De curând i s-a conferit un doctorat h.c. în științe. Dacă astfel de puteri există în om, ele sunt daruri ale lui Dumnezeu de mare excepție. Excepția le înscrie în alte dimensiuni, ca forțe ale spiritului, dimensiuni care nouă ne scapă. Și Djunei îi scapă. Într-o carte publicată de curând: **„Forța mâinilor mele"**, în care de fapt își face o autobiografie, în loc de explicații vorbește de un strămoș din Babilon, mort de câteva secole, cu care a stat de vorbă în vis și, când și-a cercetat genealogia, a descoperit că se trăgea într-adevăr din Iran, de pe marginile lacului Urnias. Mai spune că mereu se gândește la ființe nevăzute: **„Când torn apă fierbinte rostesc cuvintele Shimy Allah, prin care avertizez ființele nevăzute din cameră să se ferească, semn că mă gândesc mereu la ele..."**. Când povestește acestea are ochii umeziți de lacrimi. **„A vindeca un om** — scriu comentatorii care i-au citit cartea, luându-și informațiile de acolo — **este pentru ea echivalentul nașterii unei noi vieți"** (vezi „Astra", nr. 2, 1989, p. 14). Savantul Alexandr Spirkin, care a testat forțele Djunei, a observat că atunci când își plimbă mâinile peste bolnavi, din degete îi ies niște „jeturi luminoase" și ea simte când forța din ea a fost folosită de organismul bolnav. Djuna și savanții care o cercetează, dacă nu ne pot spune altceva despre astfel de lucruri, cel puțin confirmă că ele sunt reale și că, prin urmare, și cele descrise de Evanghelii despre Iisus au fost reale. Nu le vom pune în aceeași categorie, dar ceea ce face ea ne îndreptățește să ne lăsăm atenția atrasă spre lucruri care sunt ieșite din comun, și spre forțe spirituale pe care omul le poate folosi și care nu micșorează, ci măresc tainele care îl înconjoară și îl alcătuiesc și care, oricât de slabe și nelămurite încă, mai mult ne îndeamnă să credem în minuni, decât, din principiu, să ne îndoim de ele.

Sunt desigur și forțe care există în om și dintre care, unele, poate se vor explica într-o bună zi. Destule întâmplări extraordinare moderne sunt însă din categoria minunilor de odinioară. De pildă aflăm că unul are puterea de a vedea cu degetele. Bagă mâna într-o traistă închisă și de acolo scoate bile colorate spunând ce va scoate: asta e roșie, asta e verde, asta e albastră.

Citeam în revista „Orizont" de la Timișoara, de curând, că o femeie de lângă Katowice, din Polonia, o tânără oarecare, mișcă

obiectele din casă cu gândul. Gândește și obiectele încep să plutească prin aer. S-au dus savanți la fața locului, dar n-au putut determina cauzele fenomenului. Să nu aruncăm ziarul cu indiferență. Să constatăm doar că, iată, sunt posibile și în vremea noastră lucruri ieșite din comun, și care nu pot fi explicate. Trebuie să luăm act și de ceea ce nu putem explica, dar există sau a existat, portivit cu mărturiile istorice ajunse până la noi.

Minunile Mântuitorului au însă, în general, o particularitate care le scoate din categoria celor care se petrec cu unii și cu alții.

E foarte interesant felul Mântuitorului de a proceda cu cei pe care îi vindeca, cu cei cu care făcea minuni. De cele mai multe ori îi întreba: **Credeți că pot face eu aceasta?** Și la răspunsul lor pozitiv, le spunea: **„Fie după credința voastră!"** Cred că am putea interpreta cuvintele acestea ca pe o invitație la participare, la antrenarea forțelor sufletești ale celui suferind în vederea vindecării sale. Așa devine omul **„împreună-lucrător cu Dumnezeu"** (I Cor. 3, 9).

Noi ne pretindem logici și socotim legile naturii logice, pentru că, în general, aceleași cauze produc aceleași efecte, și orice efect presupune o cauză care trebuie să fie logică, și de regulă cunoscută. Cum reacționăm însă atunci când Mântuitorul săvârșește fapte împotriva legilor naturale? Fiindcă dacă cineva n-are nervul optic și nu vede, sau nervul e stricat, logic e ca orbul să nu vadă și, logic e, cel mult, să apelăm la o operație chirurgicală. Și totuși Mântuitorul intervine nu cu logica, și nici cu bisturiul, și nici la nivelul logicii și practicilor noastre, și nici nu se ocupă de cauze, ci obține efecte în afara logicii obișnuite. Ele sunt din domeniul logicii lui Dumnezeu. Aici e cheia. Pentru Dumnezeu minunea e posibilă. **„Gândirea mea nu este ca gândirea voastră"** — zice Domnul — (Isaia 55, 8). Iar îndemnul apostolului e **„să avem în noi gândirea lui Hristos"** (I Cor. 2, 16), și atunci vom înțelege că Dumnezeu are și puterea de a scoate logica din făgașurile ei obișnuite și de a supune lucrurile, când vrea El, altei logici.

Dar să privim lucrurile și dintr-o altă perspectivă. Oare e logic ca un om să fie orb? Dacă ne punem întrebarea așa, atunci găsim chiar noi logica logicii lui Dumnezeu! Mântuitorul restaurează de fapt existența logică a unei făpturi umane care, spre a fi completă, trebuie să aibă ochi și să vadă. De altfel, notați un lucru: Citiți toate Evangheliile, citiți despre toate minunile lui Iisus și veți descoperi

că toate **sunt opere de restaurare**, de restaurare a văzului, de restaurare a forței la slăbănogi, de însănătoșire, de restaurare a minții celor „îndrăciți", adică de **restaurare a creației**. Niciodată, nimănui nu i-a făcut trei ochi! Le-a restaurat, de pildă, orbilor ochii la care aveau dreptul de la creație.

Și încă ceva: Niciodată n-a făcut o minune prin care să pedepsească pe vreun om, pe cei care Îl judecau, pe cei care Îl urmăreau, pe cei care Îl contraziceau, pe cei care L-au condamnat la moarte și înainte de aceasta L-au chinuit și batjocorit. Putea s-o facă? Bineînțeles. A dovedit-o cu un smochin pe care l-a blestemat să rămână neroditor. Dar cu oamenii n-a făcut așa ceva. Nici lui Iuda nu i-a făcut nimic. Acela s-a pedepsit singur.

Așadar, toate minunile Mântuitorului au fost făcute ca să restaureze, ca să refacă, ca să redea frumusețea și chipul cel dintâi al omului.

Există în Molitfelnic (v. ed. IV, Buc. 1984, p. 248) o rugăciune care mi se pare foarte potrivită pentru ilustrarea acestei idei:

„Tu care pedepsești și iarăși tămăduiești, și dai pedeapsa cu bunătate și cu iubire de oameni, nu ca să pierzi zidirea mâinilor Tale, ci mai mult, ca să o aduci la frumusețea cea dintâi și la starea cea aleasă de la început, pe care am pierdut-o prin slăbiciunea minții și prin sfatul vrăjmașului, vrând iarăși a se ridica și în tot chipul purtând grijă să scapi ce a mai rămas din căderea aceea".

Textul e încărcat de multă teologie, dar nu l-am amintit decât pentru o singură idee: aceea că Mântuitorul a căutat să restaureze **„frumusețea cea dintâi"** și **„starea cea aleasă de la început"**.

Iată de ce și cum a făcut Iisus minunile, și care este, totuși, logica lor interioară. Nu contrazic logica. Nici natura. Le întregesc. Căci ființa omenească naturală, ieșită din mâna lui Dumnezeu, e cea întreagă, sănătoasă.

*

Din relatarea acestei foarte scurte întâmplări din Evanghelia de astăzi, alcătuită din numai cinci versete, trebuie să ne întărim credința în realitatea și adevărul minunilor Mântuitorului. Și cu noi se pot, desigur, întâmpla minuni, chiar și astăzi, dar cu o anumită condiție: Să putem și noi răspunde la întrebarea: **„Crezi tu că pot Eu face aceasta?"**, cu: **„Da, Doamne!"** Atunci în mod sigur,

răspunsul de la Dumnezeu va veni: **„Fie după credința ta"**.

Minunile se fac în cooperare. Evident că Dumnezeu le poate face și din proprie inițiativă, când crede El necesar dar, precum știm din Noul Testament, de cele mai multe ori Iisus a apelat la cooperarea celui care a avut nevoie de un astfel de ajutor. De fapt, la orice cerere suntem supuși unui examen. Când îl trecem? Când avem o credință neîndoielnică, o credință care nici o clipă nu se îndoiește că Dumnezeu ne poate da ceea ce-I cerem. Iată de ce Goethe numește minunea, **„copilul iubit al credinței"** (Faust). În sensul îndreptării lipsurilor, de care am vorbit mai înainte, Iorga definește minunea cu humor de savant, dar nu fără un sens adânc, **„erată la legile lui Dumnezeu"** *(Gânduri și sfaturi ale unui om ca oricare altul)*. De multe ori e și o erată la legile naturii, când își ies din matca pe care le-a rânduit-o Dumnezeu.

Se zice că odată s a dus cineva în pustie, la Sfântul Serapion, să l întrebe ceva despre credință, și Sfântul Serapion i-a zis: Credința e așa cum spune la Evanghelie: *„Să fie măcar cât un grăunte de muștar, și atunci zicând muntelui acestuia „Mută-te..."* Voind el să continue s-a oprit, pentru că la auzul cuvintelor *„Mută-te"*, s-a produs o tulburare și un zgomot, și muntele din fața lor a început să se mute. Atâta credință avea acest Serapion, încât numai auzindu-i cuvântul, muntele l-a și ascultat! *„Stai pe loc* — i-a zis el muntelui — *nu vorbeam cu tine, ci vorbeam cu fratele!"*

Este un exemplu din tradiția noastră monahală. El vrea să arate cum trebuie să fie o credință neîndoielnică. Mie îmi place, și cu aceasta vreau să sfârșesc, ca ori de câte ori vorbesc despre credință neîndoielnică, să-mi aduc aminte de o întâmplare pe care am citi-t-o, dacă îmi amintesc bine, în *„Cartea de la San Michele"* a lui Axel Munthe. Povestește o întâmplare adevărată.

Într-un sat din nord, o femeie avea un urs pe care îl domesticise și îl ținea legat, așa cum ținem noi câinii, legați în curți la țară. Într-o zi a vrut să plece într-un sat vecin, situat peste o pădure. S-a dus la urs și i a spus: *„Să stai liniștit aici, să nu încerci să te dezlegi"*. Ursul era puternic și mai încercase să se elibereze și adesea reușise. I-a dat a înțelege că a priceput. Femeia a plecat. Trecând prin pădure, la un moment dat a auzit tropote puternice în urma ei. S-a răsucit pe loc în cărare. În urma ei venea ursul. Venea alergând. L-a așteptat. Și-a pus mâinile în șolduri și a început să-l mustre, să-l acuze de neascultare: *„Nu ți-am spus să stai acasă? Ești obraznic! Ești neascultător!"*

Ursul o asculta supus, înmărmurit. L-a lovit peste obraz și i-a poruncit: *„Du-te înapoi acasă!"* Ursul a făcut stânga împrejur și s-a întors pe aceeași cărare pe care venise. Femeia s-a dus în satul vecin, și-a făcut treburile și seara s-a întors și ea acasă. Spre marea ei mirare, ursul era legat așa cum îl lăsase!

Ce se întâmplase? Ursul din pădure fusese un alt urs. Un urs sălbatic, care venea după dânsa cu gând agresiv, s o atace. Dar femeia i-a vorbit și i a poruncit *cu atâta siguranță, cu atâta credință* că e ursul ei, despre care știa că o ascultă, încât acest urs sălbatic a ascultat-o ca și ursul ei domesticit, de acasă. De ce? Fiindcă ea a acționat asupra lui cu puterea convingerii, cu forța credinței că este ursul ei, *acela care o ascultă*. Și a ascultat-o și ursul sălbatic.

Iată un exemplu de credință neîndoielnică. Dacă credința neîndoielnică a acestei femei am avea-o și noi în orice am cere, fără nici o îndoială că atunci când ne-ar spune Dumnezeu: **„Fie după credința ta"** s-ar întâmpla și cu noi minuni!

Duminica a VIII-a după Rusalii, Înmulțirea pâinilor

DAȚI-LE VOI SĂ MĂNÂNCE: PÂINE ȘI PEȘTE DE DINCOLO

Evanghelia de astăzi ne aduce aminte de înmulțirea pâinilor: **„Și ieșind, a văzut mulțime mare și I s-a făcut milă de ei și a vindecat pe bolnavii lor. Iar când s-a făcut seară ucenicii au venit la El și i-au zis: locul este pustiu și vremea, iată, a trecut; deci, dă drumul mulțimilor ca să se ducă în sate să-și cumpere mâncare.**

Iisus însă le-a răspuns: N-au trebuință să se ducă; dați-le voi să mănânce. Iar ei I-au zis: Nu avem aici decât cinci pâini și doi pești. Și El a zis: Aduceți-Mi-le aici. Și poruncind să se așeze mulțimile pe iarbă și luând cele cinci pâini și cei doi pești și privind la cer, a binecuvântat și, frângând, a dat ucenicilor pâinile, iar ucenicii mulțimilor. Și au mâncat toți și s-au săturat și au strâns rămășițele de fărâmituri, douăsprezece coșuri pline. Iar cei ce mâncaseră erau ca la cinci mii de bărbați, afară de femei și copii. Și îndată Iisus a silit pe ucenici să intre în corabie și să treacă înaintea Lui, pe țărmul celălalt, până ce El va da drumul mulțimilor" (Matei 14, 14–22).

Aceasta este întâmplarea. După cum vedeți, e foarte simplă. Ne vorbește despre puterea Mântuitorului de a face minuni cu natura, înmulțind pâini și pești. Aducând pâini și pești de dincolo! De acolo de unde, de fapt, sunt toate.

Câteva lucruri ar trebui reținute de aici. În primul rând să remarcăm că era spre seară. Mântuitorul vindecase mai mulți bol-

Cuvânt rostit în catedrala din Sibiu la 21 august 1983.

navi, şi le vorbise mulţimilor **„despre Împărăţia lui Dumnezeu"** (Luca 9, 11). Oare cât timp le vorbise? Şi câţi Îl ascultaseră? Evanghelistul Matei nu ne spune fiindcă dă numai numărul bărbaţilor (ca la cinci mii), dar înţelegem că erau foarte mulţi cei care se tot adunaseră după El toată ziua. Mântuitorul nu era într-o stare sufletească tocmai bună. De aceea şi voise să se retragă singur, **„într-un loc pustiu"**. Tocmai I se adusese vestea ca Irod ordonase, şi se şi executase, tăierea capului Sfântului Ioan Botezătorul. Ştim toţi ce strânse legături erau între ei şi, e de presupus că vestea L-a afectat în chip dureros pe Mântuitorul.

Sobri în expunerile lor, evangheliştii se opresc prea rar asupra unor astfel de stări sufleteşti. Ei nu sunt romancieri. Nu fac portrete psihologice. Ei fac istorie, expun fapte, şi întotdeauna fapte privitoare la Isus. Dar scurt şi cuprinzător. Fără adaosuri inutile. Uneori şi fără adaosuri utile! De pildă, despre reacţia lui Iisus la primirea veştii că Irod i-a tăiat capul lui Ioan Botezătorul, e surprinzător cât de puţin crede necesar sfântul Evanghelist Matei să ne spună: **„Auzind, Iisus a plecat de acolo cu luntrea, la loc pustiu ca să fie singur"** (Matei 14, 13). Atât. Câte n-ar fi spus un altfel de povestitor!

Sfântul Luca mai adaugă că acest **„loc pustiu"** era **„în preajma cetăţii Betsaida"** (Luca 9, 10). Sfântul Ioan nici măcar nu spune de ce a plecat (Ioan 6, 1).

Cât timp le vorbise mulţimilor care nu l-au lăsat să se reculeagă? O oră, două? Zece ore? Nu ştim exact, dar le vorbise desigur foarte mult, de vreme ce-i ţinuse în preajma Sa **toată ziua.** Altfel, cum ar fi flămânzit? Şi „se făcuse seară". E de la sine înţeles că nu-i ţinuse contemplându-se reciproc. Le vorbise. Dacă ne gândim că într-o oră se pot citi lesne 15 pagini bătute la maşină, în zece ore se pot citi 150, şi dacă Mântuitorul le-a vorbit atâtea ore numai în ziua aceea, şi dacă de fiecare dată când s-a întâlnit cu mulţimile le va fi vorbit tot aşa, cât de mult va fi vorbit Mântuitorul în timpul vieţii Lui pământeşti?

Cât de mult va fi propovăduit, şi ce puţin au reţinut cărţile sfintei Scripturi! are dreptate Sfântul Ioan în încheierea Evangheliei Sale când scrie: **„Sunt încă şi alte multe câte a făcut Iisus, care de s-ar fi scris cu de-amănuntul, mi se pare că nici în lumea aceasta n-ar fi încăput cărţile ce s-ar fi scris"** (21, 25).

Şi atunci stai şi te întrebi: Cum de mai îndrăznesc unii să se ridice împotriva Tradiţiei, adică a cuvintelor şi învăţăturilor rămase

nescrise și transmise oral? Numai puțin din ceea ce a vorbit Mântuitorul s-a scris în cărțile Sfintei Scripturi, adică în Sfintele evanghelii. Cea mai mare cantitate de învățături a rămas nescrisă, dar, fără îndoială, mulțimile acelea care L-au ascultat au transmis din generație în generație ceea ce au auzit, așa încât nu numai Scriptura, ci și ceea ce s-a transmis din generație în generație are valoare. Și Sfânta Scriptură, dar și Sfânta Tradiție.

Iată cum, dintr-o întâmplare ca aceasta, putem înțelege, fără să se fi urmărit aceasta anume, și cum s-a născut Sfânta Tradiție, aceea care e contestată de către unii tălmăcitori de ocazie din afara Ortodoxiei. Adică cum? Mântuitorul a vorbit o zi întreagă, și o zi întreagă a repetat doar cele 7 versete reținute de evanghelist? Nici măcar o pagină întreagă din Sfânta Scriptură!? E în afară de orice îndoială că a vorbit mult, dar pe evanghelist l-a impresionat minunea de la sfârșit. Aceasta a covârșit toate cuvintele. **Pe aceasta a notat-o el.** Sigur că foarte multe din cele spuse de Mântuitorul și nescrise s-au pierdut pe drumul a două milenii, și faptul ne întristează. Dar unele au rămas totuși. Acestea sunt Tradiția.

Aceasta să fie prima învățătură pe care s-o tragem din minunea înmulțirii pâinilor. Dar nu e singura, evident.

Trebuie să mai observăm că Mântuitorul n-a făcut această minune decât de nevoie, în momentul când I s-a spus: **„Locul este pustiu și iată e târziu; dă drumul gloatelor, ca să se ducă prin sat să-și cumpere de mâncare"**.

Era o posibilitate, într-adevăr. Așa ar fi trebuit să facă. Să-și întrerupă cuvântarea și să le dea drumul. Dar în Intenția Mântuitorului era altceva. Ceea ce le spusese trebuia întărit prin ceva concret, prin ceva care să nu se poată uita niciodată. Și atunci, cu aerul cel mai senin din lume, ca și cum s-ar fi adresat unor cămărași sau magazineri care ar fi avut sau ar fi purtat cu ei sute de pâini și depozite de pește proaspăt, prins de pescari de pe una sau de pe mai multe corăbii, și care trebuiau doar să scoată cheile de la brâu și să deschidă cămările sau lăzile, Iisus li s-a adresat: **„Nu trebuie să se ducă: dați-le voi să mănânce!"**

Apostolii vor fi râs, sau își vor fi considerat Învățătorul obosit și puțin exaltat de fervoarea cu care își construise și își ținuse cuvântarea. Să-i fi venit în gând să-i pună pe ei la încercare? Să le ceară să facă ei o minune? Nu mai făcuseră așa ceva. Încercaseră odată cu un îndrăcit și nu reușiseră. Maestrul era inimitabil. Și nici prin imitarea formulelor Lui nu obțineau repede o socoteală: **„Nu**

avem aici decât cinci pâini şi doi peşti", I-au spus, iar cei care trebuiau hrăniţi erau numai bărbaţi **„ca la cinci mii"**, în afară de femei şi de copii. Femei vor fi fost şi mai multe. De reţinut e însă numărul bărbaţilor. Era la iudei obiceiul ca treburile religioase să fie rezervate bărbaţilor, dar ceea ce făcea Iisus era vădit în afara tradiţiilor iudaice. El nu-şi ţinea predica, de data aceasta ca şi în alte dăţi, în templu sau în sinagogă, ci în aer liber. Aici putea veni oricine. Nu era o slujbă, un act de cult. Numărul bărbaţilor poate fi luat drept o indicaţie că învăţătura Mântuitorului nu era o predică pioasă, de care sunt mai atrase femeile, ci o predică de idei, bărbătească, antrenând controverse şi antiteze. Femeile nu aveau educaţia pe care o au astăzi, ca să fie interesate şi să participe cu bărbaţii la astfel de prelegeri. Dar erau atrase de faima vorbitorului şi, mai ales, de minuni, de proorocii.

Important mi se pare numărul bărbaţilor. Unul câte unul, grup după grup, s-au adunat **„ca la cinci mii"**. Ce le va fi spus Mântuitorul ca să-i reţină o zi întreagă? Din **Predica de pe munte** ştim câte ceva. Păcat că din această predică de dinainte de înmulţirea pâinilor evangheliştii n-au reţinut absolut nimic. Cum am mai spus, i-a copleşit minunea cu care s-a încheiat totul. Altă explicaţie nu poate fi. Căci, după ce a binecuvântat cele cinci pâini şi cei doi peşti, împărţindu-le, nu se mai terminau, aşa încât: **„s-au săturat toţi"**, ba au mai şi adunat resturile: **„douăsprezece coşuri!"** Ca într-o poveste frumoasă de care nişte copii s-ar minuna foarte şi le-ar plăcea.

Noi trebuie însă să ne punem o întrebare serioasă, bărbătească:

Cum a fost? Ce s-a petrecut acolo în realitate? Căci n-am fi de acord să ni se spună că luăm basmele drept realităţi, sau drept nişte convenţii, aşteptând să ni se ceară: mai spune-l părinte pe cel cu înmulţirea pâinilor!

Cum a fost aşadar?

Întâmplarea înmulţirii pâinilor e istorisită de sfântul Matei, dar şi de sfântul evanghelist Ioan. Tâlcul ei, cheia propriu-zisă a acestei întâmplări ne-o dă sfântul Ioan. Să citim numai câteva versete din sfântul evanghelist Ioan, ca să aflăm mai înainte de ce a făcut Mântuitorul această minune. Ar fi putut să-i lase să plece flămânzi. Nici n-ar fi fost prima oară. Şi probabil nici nu se aştepta nimeni să fie şi ospătat. Într-un târziu ar fi ajuns ei acasă, şi ar fi găsit acolo mâncare. Totuşi, Mântuitorul a făcut această minune.

Să vedem ce s-a întâmplat a doua zi. L-au căutat să-L găsească

fiindcă Îi pierduseră urma. L-au găsit. Găsindu-L de cealaltă parte a mării, L-au întrebat: **„Învățătorule, când ai venit aici?"** Erau nedumeriți, fiindcă trecuse Marea Tiberiadei fără să aibă nici o corabie la îndemână. Mersese pe mare ca pe uscat. Mântuitorul însă le-a răspuns, cam decepționat: **„Adevărul adevărat vă grăiesc: Mă căutați nu pentru că ați văzut un semn** (adică pentru că ați văzut înmulțirea pâinilor), **ci pentru că ați mâncat pâine și v-ați săturat"** (Ioan 6, 26).

Poate că ei credeau că, urmându-L pe Mântuitorul, fiind aproape de El, nu va mai fi nevoie să mai muncească, să-și câștige pâinea de toate zilele, și că Mântuitorul le va da pâine de-a gata, repetând istoria cu mana din pustie. Au și spus acest lucru (Ioan 6, 31). De aceea Mântuitorul le-a spus: **„Nu m-ați căutat pentru că ați văzut un semn, ci pentru că ați mâncat pâine și v-ați săturat"**. Ce constată Mântuitorul, cu tristețe? Că minunea nu i-a impresionat prea mult. Pe noi tocmai aceasta ne preocupă, și ne întrebăm **„cum a fost posibilă?"** — dar pentru cei cinci mii și câți mai erau, aceasta a trecut în urma faptului că puteau obține mâncarea pe degeaba.

Să fi avut ei un alt simț al minunii decât noi? Să fi fost minunea la ei, cumva, în ordinea firescului? Dacă ar fi fost așa, Mântuitorul nu s-ar fi supărat. Erau niște pragmatici răi și egoiști? Probabil nici una, nici alta. Minunea i-a impresionat, dar rezultatul minunii i-a preocupat și mai mult.

Ca să-i lămurească, Mântuitorul a angajat cu ei o lungă discuție, de data aceasta nu în aer liber, ci în sinagoga din Capernaum (Ioan 7, 59). A încercat să-i convingă că făcuse minunea pentru a le deschide altă perspectivă spirituală, să pună accentul pe minune, care era rezultatul unei intervenții supranaturale, deci să se preocupe de supranatural și nu pur și simplu de mâncare: **„Sârguiți-vă nu pentru hrana cea pieritoare, ci pentru hrana ce rămâne pentru viața veșnică"** A avut oarecare succes de moment, căci L-au întrebat: **„Dar ce trebuie să facem ca să săvârșim lucrurile lui Dumnezeu?"** Era o întrebare bună, deși va fi fost doar metodică, dacă nu ispititoare. Căci nu se putea spune că nu știau ce trebuiau să facă! Dar Iisus le-a răspuns totuși: **„lucrul lui Dumnezeu este acesta: Ca să credeți în Cel pe care L-a trimis El"**.

Acum am aflat pentru ce a făcut minunea înmulțirii pâinilor: ca să impună înaintea lor dumnezeirea Sa. Să-i facă să creadă că El este trimis de la Dumnezeu, că este Fiul lui Dumnezeu, și să creadă

în toate învățăturile Lui.

Socotindu-se înțeles, a trecut de îndată la expunerea unor lucruri mai subtile, dar în directă legătură cu ceea ce făcuse obiectul disputei: pâinea. Le-a vorbit de **„pâinea cerească"**, adică, metaforic, de învățătura pe care El o aducea de la Tatăl, și pe care îi invita s-o primească. Greu lucru. Aceasta i-a întors la ceea ce îi durea pe ei, ca și pe Samarineanca altă dată, care i-a cerut apă din aceea care să-i taie setea pe toată viața: **„Doamne, dă-ne pururea pâinea aceasta"**, precum fuseseră pâinile din ajun! Dar Iisus nu dezarmează. Își continuă expunerea sa duhovnicească, insistând și mai mult pe ideea pâinii cerești, și identificându-Se, acum fără nici un ocoliș, cu ea: **„Eu sunt pâinea vieții; cel ce vine la Mine nu va flămânzi, și cel ce crede în Mine nu va înseta niciodată"** (Ioan 6, 35, 41, 50, 51, 58).

Vorbeau însă limbi diferite. Una înțelegea El prin **pâine** și prin **a flămânzi** și **a înseta**, și alta înțelegeau ei. Nu le intra în cap că s-ar putea flămânzi și înseta de învățătură așa cum, probabil, puțini înțeleseseră acel **„Fericiți cei ce flămânzesc și însetează de dreptate"**, deși asta e ceva mai limpede și mai accesibil. E chiar o expresie folosită în popor. A flămânzi și a înseta după învățătură însă, pe vremea aceea, era mai greu de înțeles. Și încă după ce fel de învățătură! Învățătura despre Sine, ca Cel ce vine de la Tatăl.

Ca să le câștige bunăvoința, a încercat să treacă chiar la niște promisiuni, deși și-a dat seama că **„nu-L credeau"**: **„Pe cel ce vine la Mine, nu-L voi scoate afară"**, îl voi primi îndată, ba mai mult: **„îl voi învia în ziua cea de apoi"** (Ioan 6, 36–40). Pe cărturari, cărora nu le lipsea pâinea, nu promisiunea aceasta i-a atras, și nici nu i-a scandalizat. Poate că, învățați fiind, alegoria nici nu le-a făcut dificultăți de înțelegere. Pe ei i-a scandalizat declarația Lui că: **„S-a pogorât din cer"**. Cum vine asta? **„Doar e fiul lui Iosif, pe ai Cărui tată și mamă îi știm"**. Iisus și-a dezvoltat însă cu liniște sufletească învățătura care nu mai era numai pentru ei, ci pentru istorie. Și norocul e că pe aceasta evanghelistul a notat-o, pe un carnet sau în inima și mintea sa, căci ne-a redat-o întocmai. Anticipează acum instituirea Euharistiei la Cina cea de Taină: **„Eu sunt pâinea cea vie, ce s-a pogorât din cer; de va mânca cineva din pâinea aceasta, în veac va fi viu. Și pâinea pe care o voi da Eu este Trupul Meu, pe care-L voi da pentru viața lumii"** (Ioan 6, 51, cf. Matei 26, 26–28).

Aceste învățături vor fi înțelese mult mai târziu, după înviere.

Deocamdată ascultătorii le-au tratat cu logica nicodimică, aceea care nu pricepea cum ar putea el, bătrânul Nicodim, să intre din nou în pântecele maicii sale, **„ca să se nască din nou"**, sau aceea cu care înțelesese Samarineanca **„apa cea vie"**, sau aceștia, cu câteva clipe înainte **„pâinea vieții"**.

Gândeau: **„Cum poate Acesta să ne dea trupul Său să-l mâncăm?"** (Ioan 6, 52). Deși i-a văzut că nu pricep și că nu reușesc să depășească nivelul strict orizontal și material de gândire, totuși Mântuitorul a continuat să le dezvolte învățătura despre prelungirea Sa în istorie și despre intrarea lor într-o altă ordine de gândire, prin Taina Sfintei Euharistii:

„Și le-a zis Iisus: Adevărat, adevărat zic vouă, dacă nu veți mânca trupul Fiului Omului și nu veți bea sângele Lui, nu veți avea viață în voi. Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu are viață veșnică, și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi. Trupul Meu este adevărată mâncare și sângele Mau, adevărată băutură. Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu rămâne întru Mine și Eu întru el. Precum M-a trimis pe Mine Tatăl Cel viu, și Eu viez pentru Tatăl, și cel ce Mă mănâncă pe Mine va trăi prin Mine. Aceasta este pâinea care s-a pogorât din cer, nu precum au mâncat părinții voștri mana și au murit. Cel ce mănâncă această pâine va trăi în veac" (Ioan 6, 53–58).

Nici măcar ucenicii Săi nu L-au înțeles: **„Ciudate sunt vorbele acestea! Cine le poate asculta?"** (Ioan 6, 60). Traducerile mai noi zic: **„Greu este cuvântul acesta!"** (Ioan 6, 66). Nu era lucru de glumă. Oamenii luau hotărâri definitive, ascultându-L. Iată cum unii îl părăseau, socotindu-l neinteresant, exagerat, răpăcit. Dar cei care îl urmau erau tot atât de încredințați că se aflau în preajma lui Dumnezeu, chiar dacă pe moment îl credeau doar profet. În tradiția lui Israel nu era foarte greu să-L crezi pe cineva profet.

Epilogul ni-L arată pe Iisus testându-i și pe Cei doisprezece care, Dumnezeu știe cât Îl vor fi înțeles și ei, dar au rămas mai departe în preajma Lui. I-a întrebat cu puțină ironie, poate și cu presimțirea unor dezamăgiri: **„Nu cumva voiți să vă duceți și voi?"** Dar nu. Simon-Petru a vorbit în numele tuturor, ca și atunci când i-a întrebat: **„Cine zic oamenii că sunt Eu? — Dar voi, cine ziceți că sunt?"** (Matei 16, 16). A răspuns și acum ca și atunci: **„Doamne, la cine să ne ducem? Cuvintele vieții veșnice Tu le ai, și noi am crezut și am cunoscut că Tu ești Hristosul, Fiul Dumnezeului celui viu"** (Ioan 6, 68–69).

Petru a înțeles ce era de înțeles: că chiar dacă unele învățături de ale Învățătorului erau „ciudate", „grele" pentru mintea lor, ele erau oricum **„cuvintele vieții veșnice"**, și acesta le era de ajuns. Dar el mai știa ceva, și e interesant cum evanghelistul reține exact răspunsul: **„Noi am crezut"**, dar nu numai atâta, ci: **„Am și cunoscut că Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu"**. Ei aveau convingerea fermă că e Mesia. Nu înțelegeau acum o vorbire subtilă? Nu era nimic. Ei nu uitau minunile, nu uitau cum au fost chemați nu uitau esența învățăturii lui morale pe care o înțelegeau, și din care își făcuseră o convingere.

De fapt, aceasta și urmărise Mântuitorul. Să-și dovedească trimiterea de Sus, mesianitatea și dumnezeirea. Nu vor fi fost numai Apostolii care i-au recunoscut-o. Evanghelistul nu spune că **„toți"** s-au îndepărtat. Mulți vor fi rămas. Minunea înmulțirii pâinilor și-a atins scopul. Mântuitorul a arătat că poate să le dea și pâine, pâine din aceasta de toate zilele, la nevoie, dar că aveau nevoie și de o altă pâine, de credința în Dumnezeu și în El ca Fiu al lui Dumnezeu, și de pâinea euharistică. N-a vrut în nici un caz să-i învețe că nu trebuie să mai muncească, de aceea a și trecut repede la o expunere mai elevată, despre pâinea duhovnicească. Dumnezeu ne dă pâinea cea de toate zilele, dar cu condiția ca și noi să acceptăm că El este **„pâinea vieții"** celei de veci.

Aș vrea să mai fac încă o remarcă, poate mai simplă, asupra minunii înmulțirii pâinilor. La sfârșit, Mântuitorul i-a pus pe ucenici să adune fărâmiturile, explicându-le: **„Ca să nu piardă ceva"**. Iată un îndemn să nu facem risipă de pâine. Numai pentru aceasta nu m-aș fi oprit însă la acest amănunt, deși nu e neglijabil. Îndemnul e mai profund: Să fim cu evlavie, să fim cu respect față de pâinea cea de toate zilele. Așa se explică de ce în poporul nostru există un respect deosebit față de pâine. Pâinea e simbolul vieții — **„pâinea vieții" este Iisus**, și El este aici simbolul muncii. Conducătorii sau ierarhii în sate sunt întâmpinați cu pâine și sare, cu „pâinea vieții" și cu „sarea pământului". Pâinea, în popor, nu se aruncă niciodată. E considerată sfințită, fiind simbolul lui Hristos și element al Euharistiei. Dacă mai rămâne o îmbucătură de pâine, pe care un copil n-o poate termina, tatăl îi spune: **„Mănânc-o toată! N-o arunca. E păcat. N-o lăsa, că e sfântă"**. În copilărie când eu nu-mi puteam mânca toată pâinea, o mânca tata sau mama. trebuia mâncată. Cinstită. Învățătura vine, fără ndoială, din Scriptură sau, în felul în care este respectată, în mod sigur dintr-o tradiție orală,

veche. Poate chiar din vremea minunii sau a cuvântării din Capernaum, asupra căreia ne-am oprit. Tertulian scria:

„Hristos este pâinea noastră, fiindcă El este viața și pâinea vieții. Astfel cerând pâinea cea de toate zilele, cerem veșnicia lui Hristos și nedespărțirea de trupul Lui" (*Despre rugăciune*, 6).

Am lăsat înadins pentru la urmă răspunsul la întebarea pe care ne-am pus-o, cu privire la minunea însăți. Cum a fost? E credibilă?

Textul însuși pe care l-am analizat ne ajută acum s-o înțelegem. Nimeni n-a contestat-o. Ba mai mult: a doua zi L-au căutat în speranța nu numai că va repeta-o, ci chiar că o va permanentiza și nu vor mai avea nevoie să semene grâu sau să cumpere pâine, nici să se ostenească să mai prindă pește. Dacă minunea le-ar fi creat probleme, ar fi contestat-o, și evangheliștii ar fi notat conflictul. Dovada e că atunci când le-a vorbit de **„pâinea cerească"**, și le-a spus: **„Eu sunt pâinea care s-a pogorât din cer"**, atunci au protestat, și evangheliștii nu omit protestul, nici lepădările de Iisus din acest motiv, deși aceste lepădări nu le favorizau eroul, dar ei fac o cronică fidelă a evenimentului. Iisus a părut învins în disputa din sinagoga din Capernaum, când mulți L-au părăsit (Ioan 6, 60). și evangheliștii nu-i îmbunătățesc deloc imaginea. Revanșa și-o va lua târziu, după înviere, dar deocamdată a părut învins. Evident, nu de argumente, ci de incapacitatea lor de a se urca la înțelesurile duhovnicești ale învățăturii Sale și, mai ales, la recunoașterea că El este Mesia. Pentru aceasta minunea n-a avut deocamdată o eficiență deosebită și generală, și tocmai acest fapt ne probează că n-a fost inventată, ca să ajungă cu ea la un anumit scop, și anume, simplu și ușor, la prosternarea tuturor și la o declarație similară celei a lui Toma, după ce a verificat urmele cuielor din mâini, și a suliței din coastă.

Toma era unul, evidența învierii era constrângere, evenimentul învierii era o experiență la care nu se aștepta, în care nu crezuse, de care se îndoise, și i se demonstra contrariul.

Minunea înmulțirii pâinilor a fost menită să pregătească terenul pentru recunoașterea mesianității. Dar când au văzut că nu se mai repetă și că, în schimb, li se cerea să accepte o **„pâine a vieții"**, dar care nu era nici măcar ca mana cerească dăruită poporului din pustie prin Moise, s-au lăsat păgubași.

Mântuitorul va fi fost decepționat. Dar n-a fost prima oară, și nu va fi nici ultima. El a vrut să-și dea un prilej ca să treacă la ceva

mai înalt, să-şi descrie Împărăţia şi mijloacele cu care se trăieşte în ea. A pornit de la **pâinea** pe care o înţelegeau toţi uşor, sperând că va putea-o preface într-o metaforă şi într-o teologie, dar n-a avut cu cine. Îl vor fi consolat apostolii care au rămas cu El şi asupra cărora nu numai minunea, ci şi teologia **„cuvintelor celor veşnice"** — trecerea de la o pâine la alta — a avut totuşi un impact, oricât de slab va fi fost el deocamdată.

Cel ce le săvârşise pe amândouă rămăsese mai departe pentru ei Hristosul, Mesia. Cel puţin faza legării exclusive de **pâinea** propriu-zisă o depăşiseră.

Cât despre minune, ea s-a petrecut întocmai. Cel ce l-a zidit pe om din nimic putea să-i dea şi nişte pâini din nimic. Până şi diavolul ştia că Iisus, dacă ar fi voit, ar fi putut face pâini şi din pietre! (Matei 4, 3).

După săvârşirea minunii, spune Sfântul Matei, **„Iisus s-a suit în munte să se roage deosebi"** (Matei 14, 23), poruncindu-le ucenicilor să treacă marea cu corabia. Şi au plecat. Şi s-a stârnit furtuna. Iisus i-a ajuns din urmă, venind după ei pe mare, ca pe uscat. Nu-i mai rămăsese nici o corabie, nici o barcă şi, pe întuneric, şi-a folosit şi pentru El o dată puterea dumnezeiască. Când i-a ajuns, după ce Petru, tot în numele tuturor, a vrut să se încredinţeze că nu văd o nălucă, şi era mai-mai s-o păţească, să-l înghită valurile pe măsură ce se îndoia — o pacoste a sufletului lui care îi va juca într-o zi o festă şi mai mare — L-au luat pe Iisus în corabie, nu fără a se minuna de mersul pe mare şi de potolirea furtunii şi a exclama, ceea ce L-ar fi bucurat să audă şi de la cei cinci mii, de la femeile şi de la copii pe care-i hrănise, ca şi de la disputătorii de a doua zi: **„Cu adevărat Fiul lui Dumnezeu eşti Tu"** (Matei 14, 33).

Duminica a IX-a după Rusalii

PORUNCEȘTE-MI SĂ VIN LA TINE!

Textul Sf. Evanghelii de astăzi a fost rânduit de Biserică să se citească în această duminică în toate bisericile din lumea ortodoxă. Despre acest text se și vorbește astăzi peste tot. E foarte interesantă această comuniune în duh cu toți credincioșii de pretutindeni care, într-o zi ca aceasta, despre aceasta gândesc și despre aceasta vorbesc. Cei care ați fost duminica trecută la biserică, ați auzit despre minunea înmulțirii pâinilor, cum din cinci pâini și doi pești Mântuitorul a hrănit în pustie o mulțime de oameni. După înmulțirea pâinilor urmează episodul care s-a citit în Sf. Evanghelie de astăzi. Ni se spunea că îndată după aceea Mântuitorul i-a silit pe ucenici să intre în corabie și să treacă marea Tiberiadei, de cealaltă parte.

El s-a retras în munte pentru rugăciune și apoi, târziu, probabil după miezul nopții s-a gândit să-i ajungă. A pornit pe mare în urma lor, mergând pe apă ca pe uscat. Momentul e emoționant. Ca și cum ar fi uitat că e om, s-a luat după ei ca Dumnezeu!

Ucenicii, într-o corabie cu vâsle sau cu pânze, sau cu amândouă, înaintau spre ținutul de dincolo de marea Tiberiadei, spre ținutul Ghenizaretului, unde le poruncise Mântuitorul să meargă.

Stârnindu-se o furtună pe mare, ucenicii din corabie s-au spăimântat. A intrat frica în ei. Corăbiile nu erau ca în vremea noastră, mari. Erau corabii mici, ușor legănate de valuri. Și deodată, în toiul spaimei și al furtunii, apare, venind pe mare ca pe uscat, Mântuitorul. Li s-a părut că e o fantomă, că e o nălucă și au

---

Cuvânt rostit în catedrala de la Sibiu în anul 1988.

început să strige de spaimă. Apropiindu-se de corabie, Mântuitorul le-a spus: **„Nu vă temeți! Eu sunt"**. S-au mai liniștit. Dar nu chiar de tot. Nici chiar Petru care era, după cum știm, unul din cei mai apropiați de Mântuitorul, și care era foarte săritor, cel puțin cu gândul, căci cu fapta uneori a mai dat și înapoi — chiar și Petru s-a simțit încercat de îndoială. Să fie oare Iisus? Dacă era totuși o nălucă? S-a gândit să-L pună la probă, să vadă dacă era chiar El, căci teama de furtună se dublase acum cu teama de nălucă: **„Doamne, dacă ești Tu cu adevărat, poruncește-mi să vin pe apă spre Tine"**. Și Mântuitorul i-a spus: **„Vino!"** Petru a sărit din corabie pe apă și a mers către Iisus. Și el: ca pe uscat! Dar în timp ce mergea îi creștea spaima și, pe măsură ce îi creștea spaima, îi creștea și neîncrederea.

Se îndoia. Dacă nu era Iisus? Dacă era totuși o nălucă? I se părea chiar că se depărtează. Uita că e pe apă ca pe uscat, sau poate tocmai aceasta îi mărea spaima, văzându-se într-o situație ca de vis, care nu i se mai întâmplase niciodată. Odată cu îndoiala a simțit cum picioarele i se scufundă în apă, încet, încet, dar fără îndoială se scufunda.

Înspăimântat a strigat: **„Doamne, scapă-mă!"** Mântuitorul s-a apropiat de El, i-a întins mâna, l-a scos din nou la suprafața apei, l-a făcut să simtă din nou apa tare sub picioare, ca să poată merge pe ea, și după aceea au urcat amândoi în corabie. Ucenicii, care văzuseră totul, n-au mai putut face altceva decât să zică: **„Doamne, Tu ești Hristos, Fiul lui Dumnezeu"**.

Acesta este textul pe care l-am ascultat astăzi citindu-se. Ați mai auzit întâmplarea, de mai multe ori, și pare foarte limpede. Ea pune totuși câteva probleme. Să încercăm să le degajăm și să ne oprim puțin asupra lor.

În primul rând, e sigur că fiecare din noi s-a întrebat: cum e cu mersul pe mare ca pe uscat? Nu e un lucru de toate zilele. Nu e un lucru pe care-l poate face toată lumea. Nu e un lucru firesc.

În al doilea rând, cum e cu mersul pe mare al lui Petru? Și cum e cu scufundarea lui în momentul când a început să se îndoiască? Pentru că Mântuitorul, când el a strigat **„Doamne, scapă-mă"**, L-a întrebat cu blândețe și cu bunăvoință, cred că și fără supărare: **„Puțin credinciosule, pentru ce te-ai îndoit?"** Dacă ai pornit cu credință, pentru ce te-ai îndoit? Pentru ce n-ai rămas cu credința statornică până la urmă?

Amândouă aceste lucruri, deci mergerea lui Iisus pe apă ca pe

uscat, ca și experiența eșuată pe jumătate a lui Petru, nu sunt din ordinea firească a lucrurilor, și tocmai de aceea ne pun întrebări. Cum ne explicăm aceste fapte care sunt nefirești, care nu sunt în obișnuința de fiecare zi? Răspunsul la aceasta ni-l vom da ușor, și vom stărui deocamdată asupra acestui răspuns, pentru că mai există încă vreo câteva lucruri asupra cărora va trebui să insistăm.

Răspunsul nostru va fi cel mai simplu cu putință. E vorba, fără îndoială, de o minune. Ce este o minune? este ceva ce se întâmplă împotriva legilor firești, împotriva legilor naturale. Vom spune despre acesta doar un singur lucru, care ne va lămuri, sper, pe toți: **Dacă există Dumnezeu, minunea e posibilă**. Deci pentru toți cei credincioși, pentru toți cei care cred că există Dumnezeu, Ființa supranaturală cu puteri supranaturale, minunea e posibilă. Și, pentru noi cei credincioși, în legătură cu aceasta, nu se mai pun probleme.

Dar aș vrea să stăruim mai mult asupra altor două aspecte: a credinței, pe de o parte, și a îndoielii lui Petru, pe de altă parte. Fiindcă întâmplarea aceasta cu îndoiala lui Petru nu este chiar o întâmplare oarecare, și nu a fost întâmplătoare. Ea face parte dintr-o logică a faptelor care s-au petrecut în ziua cu înmulțirea pâinilor. E tocmai ceea ce va trebui să dovedim.

Să analizăm puțin lucrurile și să ne punem o primă întrebare: de ce a făcut Iisus Hristos minunea acesta a mergerii pe mare ca pe uscat? Putea foarte bine să n-o facă. Putea, în loc să-i trimită pe apostoli cu corabia înaintea Sa, să fi mers și El odată cu dânșii și să-și fi făcut rugăciunea pe corabie, în loc să se ducă să se roage în munte.

Povestirea pe care v-am relatat-o eu, despre întâmplarea de pe mare, se află pe larg în Evanghelia după Matei (cap. 14). De acolo s-a citit azi. Dar apostolului Matei, când și-a amintit de ea, scriindu-și Evanghelia, i-a scăpat un foarte mic amănunt, dar un amănunt dintre acelea care pot aduce o mare lumină, fără de care tâlcuitorilor le poate scăpa tocmai esența care poate explica totul.

V-am spus însă de mai multe ori că, spre norocul nostru, evangheliștii se completează unii pe alții. Amănuntul la care m-am referit nu i-a scăpat evanghelistului Marcu. Sfântului Marcu îi scăpa în schimb un alt amănunt, pe care îl găsim în Matei. Dar să ne oprim deocamdată la amănuntul care nu i-a scăpat Sf. Marcu. El spune în capitolul 6 vers 52 că Apostolii **„nu pricepuseră minunea cu înmulțirea pâinilor pentru că inima lor era împie-**

trită". Foarte interesantă această observație a Sf. Marcu. Va să zică se petrecuse minunea înmulțirii pâinilor, apostolii fuseseră acei care distribuiseră pâinea și peștii care se înmulțeau sub ochii lor, în mâinile lor, și totuși ei **„nu înțeleseseră"** minunea la care asistaseră.

Ce era de fapt de priceput? Ce ar fi trebuit să priceapă ei? Ar fi trebuit să priceapă că Cel care a înmulțit pâinile și peștii nu era un om obișnuit. Ar fi trebuit, din aceasta, să tragă concluzia că Iisus era cel puțin un prooroc, sau mai mult decât un prooroc, Mesia.

Și s-o spună. Să se arate mișcați, entuziasmați. Să-și pună întrebarea esențială despre El. Vor face ei acest lucru? A doua zi, vor spune că Îl recunosc în El pe Mesia și că El are cuvintele vieții celei veșnice (Ioan 6, 68–69). Acum însă, inima lor încă este învârtoșată.

Că **„n-au înțeles"** minunea, cum spune Sfântul Marcu, poate fi firesc. Cum să „înțelegi" o minune? Dar de ce nu și-au manifestat măcar curiozitatea despre ceea ce n-au înțeles?

Trebuie să ne imaginăm că pe Iisus, care le-a citit nelămurirea din suflete, L-a preocupat acest lucru, această opacitate a lor, faptul că **„n-au înțeles"**.

Vom reveni și vom vedea că chiar așa a fost, în lumina explicațiilor pe care le vom încerca în legătură cu întâmplarea de pe mare.

Dar deocamdată să ne mai oprim asupra altui amănunt, pe care ni-l dă Sfântul evanghelist Ioan (6, 14–15). Amănuntul său pare nesemnificativ, dar veți vedea că e important.

În primul rând Ioan ne spune că mulțimile, am zice noi mai sensibile la cele petrecute decât apostolii, nu s-au reținut de la comentarii pe marginea evenimentului, și în legătură cu Cel care săvârșise minunea. Oamenii **„Ziceau că Acesta este Proorocul, Cel ce va să vie în lume"**. Nu era puțin. Mulțimile și-au pus întrebări și și-au dat răspunsuri. Predica prin minune avusese efect asupra lor. Ba, spune evanghelistul Ioan că au mers și mai departe: **au vrut să-l facă pe Iisus rege!** Ne putem da seama până unde au putut ajunge. Mântuitorul i-a auzit vorbind despre aceasta. Poate că s-au gândit să-L facă rege și din motive foarte omenești și practice, ca să le dea pâine gratuit. Mântuitorul n-a acceptat. Evanghelistul ne informează că **„s-a dus iarăși în munte, numai El singur"**. De la Matei știm că s-a dus **„să se roage"** (Matei 14, 23). În fapt a vrut să evite niște urmări nedorite.

Dar amănuntul e interesant din alt punct de vedere: Va să zică mulțimile au priceput minunea (după Ioan), dar apostolii n-au priceput-o (după Marcu). Faptul că evanghelistul Marcu îndrăznește să spună că apostolii n-au priceput-o, e o dovadă că e obiectiv, că notează faptele exact așa cum s-au întâmplat, nu descrie niște **„eroi"**. Normal, ar fi trebuit să facă din apostoli niște eroi, care să spună: **„Iată ce a făcut Domnul nostru, suntem mândri de El"**. Evanghelistul Marcu însă spune clar: **„N-au priceput"** nimic săracii! Erau uluiți. Vedeau cum nu se mai terminau pâinile și peștii, cum se alcătuiau în mâinile lor, care distribuiau, dar simțind materia sub degetele lor, nu puteau urca până la faptul cum se făcea lucrul acesta!

Dar și relatarea de la Matei conține, și ea, un alt mic amănunt. Există în textul său un cuvânt peste care de obicei trecem, dar asupra căruia eu aș vrea să ne oprim acum pentru rațiuni pe care le vom vedea, și care ne vor ajuta să ne construim răspunsul la întrebarea pe care ne-am pus-o la început: **De ce a făcut Iisus minunea mergerii pe mare ca pe uscat?** Mântuitorul, spune evanghelistul Matei, **„i-a silit"** pe apostoli să se urce în corabie și să treacă de cealaltă parte a mării. Dar de ce i-a silit? De ce îi va sili neapărat? Putea să le răspundă: **Așteptați puțin, Eu vreau să mă duc să mă rog în liniște câteva momente.**

I-a silit pentru că era supărat pe ei. I-a silit ca și cum le-ar fi spus: **Duceți-vă, n-ați priceput nimic. Lăsați-mă să mă reculeg.** Dar nu i-a repudiat. Nu s-a supărat până la măsura de a se lepăda de ei. Nici ei nu se lepădaseră de El.

Și acum vine răspunsul la întrebarea: **De ce a făcut Iisus minunea aceasta?** Iată de ce a făcut-o: ca să le dea apostolilor un semn suplimentar, pe lângă înmulțirea pâinilor, pe care n-o pricepuseră. Trebuia să le dea un supliment de învățătură. O lecție suplimentară ca să priceapă cele despre El. O minune **specială pentru ei.**

Dovadă că e așa, e că această minune specială pentru ei și-a făcut efectul. Văzându-L venind pe mare, văzând cum l-a salvat pe Petru care începuse să se scufunde, când s-a urcat împreună cu Petru în corabie, au arătat spontan, nu cu ezitările din cursul zilei, că au înțeles, în sfârșit, cine era Iisus: **„Doamne, Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu celui viu"**, ceea ce ar fi trebuit să zică de fapt, și ei, după minunea înmulțirii pâinilor, dar n-au zis, fiindcă **„n-au înțeles"** ce se petrecuse de fapt.

S-ar putea obiecta la această interpretare: dar apostolii știau mai dinainte Cine era Iisus. Nu era nici prima minune, când a înmulțit pâinile, nici la prima lor mărturisire despre El. De ce mai era nevoie Să-L mai mărturisească o dată? Așa ar părea, și așa ar trebui să fie. Dar problema identității Sale cerești era atât de grea, încât ea trebuia recunoscută de fiecare dată din nou. Parcă se pierdea, parcă se dilua după ce trecea o vreme. Până la înviere vor avea mereu nevoie să și-o reconfirme. Chiar în ajunul învierii, Petru s-a mai îndoit încă. Toma și după înviere, până nu L-a văzut și nu l-a pipăit rănile răstignirii.

Așadar, le-a trebuit această minune suplimentară, anume pentru ei, pentru ca să înțeleagă încă o dată cine era Iisus. Acum, prin urmare, au crezut fapta. Unii dintre cei care nu prea înțeleg mare lucru din creștinism au lansat ipoteza că cele petrecute pe mare au fost o halucinație. Putea să fie o halucinație a unuia singur. La început toți au luat apariția Sa drept halucinație. Și Petru, după câteva încercări de a-și învinge teama că e halucinație, a început s-o admită ca atare, și atunci a început să se scufunde. Aceasta putea să-i confirme halucinația. Dar a avut inspirația să ceară ajutorul „fantomei", și fantoma s-a dovedit a nu fi fost fantomă, ci Iisus în persoană!

Faptul era atât de neobișnuit, încât putea intra în categoria halucinațiilor, dar nu mai putea fi halucinație când percepția a fost colectivă. Toți apostolii L-au văzut. Și mai e și un al doilea argument, care e și mai puternic împotriva halucinației: Iisus s-a urcat la ei, în corabie. S-a urcat la ei, a rămas peste noapte acolo.

Iată deci, de ce a făcut Mântuitorul această minune: pentru a se revela apostolilor ca Mesia. A fost una din multele lui încercări de a le infuza această credință.

Dar aș vrea să mai facem câteva considerații în plus, și anume să remarcăm faptul că Mântuitorul a acceptat provocarea, aș zice a acceptat proba pe care i-a impus-o Petru: **„Doamne, dacă ești Tu cu adevărat, poruncește-mi să vin la Tine pe apă"**. Iisus nu s-a supărat de acesată provocare. A acceptat-o, deci a acceptat cercetarea, verificarea lui Petru, așa cum va accepta mai târziu verificarea din partea lui Toma. Prin urmare, Dumnezeu nu refuză verificarea credinței. Dumnezeu nu refuză ca noi să căpătăm, pe căile pe care putem, dovezi, **să ne putem întemeia credința pe dovezi.** Sunt unii care, fără dovezi, încep încetul cu încetul să se scufunde! În Biblie nu veți găsi sentința: **„Crede și nu cerceta"**.

Dar ce s-a petrecut oare în mintea lui Petru, care, la început, a crezut, și după aceea a început să-și piardă credința, și a început să se scufunde? Probabil își va fi zis: Dar dacă totuși e o nălucă? Dar *dacă totuși nu* va fi fiind El? Trebuie să ne închipuim că Petru a pornit de la un raționament,. după ce s-a hotărât să-L încerce pe Iisus dacă e El, și Iisus a acceptat. Își va fi zis: **Dacă Iisus poate merge pe mare, înseamnă că pot și eu, dacă vrea El. Dacă mă ajută El. Cu puterea Lui pot să merg și eu.** Dar la un moment dat raționamentul lui nu l-a mai slujit, pentru că mai exista un „dacă". A început să se îndoiască în momentul în care și-a repetat: „Dacă ești Tu". În orice raționament e posibilă îndoiala, când e cu „dacă". În momentul în care a început să se îndoiască, reîntorcându-se la ideea că totuși ceea ce vedea ar fi putut fi o fantomă, în momentul acela a început să cadă, să se scufunde încet, încet, sub nivelul apei.

Dar aceasta se întâmpla nu pentru că i s-ar fi condamnat îndoiala în principiu, ci pentru că se lepăda de propriul lui raționament bazat pe un fapt: pe faptul că raționamentul se verifica a fi exact, deoarece mergea și el pe apă. Condamnarea la scufundare venea din cauză că el nu-și supunea rațiunea evidenței. Nu credea în ceea ce se petrecea cu el.

Iisus, cum vă spuneam, nu s-a supărat. L-a salvat, numai că, tot așa cum i-a zis lui Toma: **„Fericiți cei ce n-au văzut și au crezut"**, tot fără supărare i-a spus și lui Petru: **„Puțin credincioasule, pentru ce te-ai îndoit?"** Mustrare delicată. Prietenească. Blândă!

Raționamentul lui s a întemeiat pe un fapt: mergerea lui Iisus pe apă. Faptul nu era firesc. Era din ordinea credinței. Dar era totuși fapt. Petru n-ar fi trebuit să-și pună la îndoială raționamentul. De fapt, nu raționamentul a fost cel pus la îndoială, ci credința. Credința care, în ciuda raționamentului, e mai mare decât raționamentul. Câte nu știm noi prin raționamente, dar nu le punem în lucrare pentru că ne lipsește forța credinței?

Iată de ce ne vom întreba: Cum căpătăm și cum ne menținem credința? Iată că Petru a avut-o și n-a putut-o menține. Cum o căpătăm și ce este credința?

Cea mai bună definiție a dat-o Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Evrei. Vă citesc de aici: **„Credința este încredințarea despre lucrurile nădăjduite și adeverirea celor nevăzute. Și cei vechi printr-ânsa au fost încercați. Prin cre-**

dință cunoaștem că lumea a fost făcută prin cuvântul lui Dumnezeu, așa că cele văzute și-au luat începutul din cele nevăzute" (Evrei 11, 1–3). Patruzeci de versete din întregul capitol 11 le dedică credinței de-a lungul istoriei. Printre altele, mai spune că cei care cred află că **„sunt călători și pribegi pe pământ"** (vers. 13), **„dovedind prin aceasta că-și caută patria"**. În cap. următor, tot din epistola către Evrei, Sfântul Pavel arată că sunt nori de evidențe în privința minunilor pe care le-a făcut credința de-a lungul istoriei.

Dar noi, noi cei de azi, noi aceștia din această biserică, noi cei de după veacul apostolic, de după Mântuitorul, noi care nu mai suntem martori la minuni ca cele din vremea Sa, noi cum dobândim credința?

Pe trei căi:

Mai întâi o dobândim din fire, pe cale naturală. Sfântul Pavel spune: **„Păgânii din fire fac cele ale legii"**. De ce din fire? Din observarea naturii, în primul rând, și din pornirea liberă a sufletului lor. Și primitivii au avut o religie. De când e lumea, de la începutul ei, n-a existat societate fără religie. Tuturor aceasta le-a venit din fire, adică din observarea firii, din observarea naturii, din observarea cerului și a pământului și a tot ce există pe el și deasupra lui. Întotdeauna, chiar la cel mai jos nivel de inteligență și de cunoaștere, oamenii și-au dat seama că trebuie să existe o cauză a toate cele ce se văd.

Fire vine de la **a fi.** Tot ce există, ca să fie trebuie să aibă o cauză. E firesc să fie așa. Și **firesc** vine tot de la **a fi**, de la constatarea unui fapt. Si ființă vine tot de la **a fi**, și presupune întotdeauna un făcător. **A fi** e tatăl și mama lui **a face,** dar e și fiul sau fiica lui **a face.** A fi duce la Cineva care este. A fi e constatarea existenței Cuiva.

Fire este și un alt nume pentru **natură**, definită, de pildă, de C.M. Wieland:**„tot ce este, ce a fost și ce va fi"** *(Die Abderiten)*. Natura, firea a fost și mai este și azi primul **profesor de credință,** primul profesor de teologie, începând cu primii oameni și de-a lungul întregii istorii. Încă psalmistul spunea: **„Cerurile spun slava lui Dumnezeu și facerea mâinilor Lui o vestește tăria"** (Ps. 18, 1).

Pe oameni i-a uluit dintotdeauna **firea,** natura. Pe Kant îl uluia **„ordinea și regularitatea în fenomene"**, ca și **„cerul înstelat de deasupra mea și ordinea moarlă din mine"**, cum spunea el. În

fond repeta ceea ce spusese psalmistul. Un scriitor nu prea credincios, dar care a scris o **Viață a lui Iisus,** Henri Barbusse, zicea că cerul e **„infinitul devenit o sărbătoare care începe din noi"** (*Jésus*). Natura era pentru un filosof, tot cam necredincios, englezul B. Russel, **„un mister atotputernic"**. Pentru Buffon era **„o putere vie, imensă, care îmbrățișează totul, care însuflețește totul"** (*De la nature*). Pentru Novalis era, metaforic, **„orașul împietrit al minunilor"** (*Fragmente*).

Dacă pe astfel de oameni i-a uimit natura, cum să nu-i fi uimit pe cei mai vechi, infinit mai vechi decât noi? Și oare, în fața minunilor firii, nu suntem și noi în aceeași situație ca și cei de demult care s-au întâlnit cu ea? De aceea naște ea în suflet credința că nu s-a făcut singură! Firea duce la Cel ce a zis: **„Eu sunt Cel ce sunt".** Totul, ne spune credința, vine de la **Cel ce este.** A fi — fire vine din Cineva care este. Și care își este propria cauză.

În al doilea rând, credința, mai ales cea cu privire la Iisus, căci la aceasta trebuie să revenim, și la aceasta se referă Sfântul Pavel în Epistola către Romani, **„vine din auzire"** (10, 17). Și despre Iisus zice: **„Cum vor crede în Acela despre care n-au auzit? Și cum vor auzi de nu li se va propovădui?"** Deci credința vine și din auzire. Dintr-o auzire care e supusă înțelegerii, aprecierii, judecății noastre, dar care e însoțită de o lucrare a harului credinței. Căci la credința în Hristos nu putem ajunge numai prin puterile noastre. Credința e un act sinergetic. Din partea noastră ea e răspuns la harul dumnezeiesc care însoțește propovăduirea, în Biserică.

În al treilea rând, credința vine din rațiune, din gândire, din posibilitățile minții de a-și da seama că există Dumnezeu. Aceasta este calea pe care vin la Dumnezeu savanții, oamenii de știință, aceia care caută cauzele universului și ale ființelor vii. Din observația faptelor Îl găsesc. De pildă, din observarea faptului că totul în lumea aceasta pare a fi creat spre o anumită finalitate. Nu vedeți cum se potrivesc lucrurile? Să luăm cel mai simplu lucru, la îndemâna oricui. Crește iarba ca să aibă ce mânca animalele. Ce s-ar întâmpla dacă n-ar crește iarba? Răsare soarele pentru că totul are nevoie de soare. Bate vântul pentru că spicele au nevoie de vânt ca să le întărească. Totul în lumea aceasta ne spune că tot ce există, există spre un anumit scop.

Voi ilustra cele de mai sus printr-o parabolă, pe care aș numi-o: *Parabola Îngerului Ierbii:*

Peste tot ce a creat, Dumnezeu a rânduit un înger care să vegheze. Unul veghea copacii, altul păsările, altul florile și așa mai departe. Chiar și iarba pe care călcăm a fost dată în grija unui înger.

Dar Îngerul Ierbii și-a zis: Celorlalți îngeri Dumnezeu le-a dat lucruri importante în supraveghere. Mie mi-a dat iarba cea cu totul lipsită de importanță. N-am să mă ocup deloc de ea. Poate crește și singură.

Și, într-adevăr, nu s-a ocupat de ea deloc.

Într-o zi, *Îngerul Copacilor* s-a dus la Dumnezeu plângându-se că mor copacii din grădinile oamenilor și din păduri, pentru că iarba care întreține umezeala e toată uscată. În altă zi s-a dus *Îngerul Florilor,* plângându-se că florile nu pot crește pe câmpuri pentru că nu mai există iarba care să păstreze roua pentru ele. În cele din urmă a venit omul, plângându-se: Doamne, mor animalele în gospodării pentru că nu mai avem iarbă să le hrănim. Ia-mă de pe pământ. Altădată pământul era frumos, dar acum arată ca un deșert.

Atunci Dumnezeu, chemându-l la Sine pe *Îngerul Ierbii*, l-a întrebat: *„Ți-am dat o sarcină mică sau mare, Înger al Ierbii?"* Dându și seama că Dumnezeu i-a cunoscut gândurile, a îngenuncheat și a zis: *„Nu trebuia să spun ce am spus. Acum îmi dau seama că sarcina pe care mi-ai dat-o era mai mare decât eram eu vrednic s-o primesc. Iartă-mă. De acum încolo îmi voi face datoria, și lumea va fi frumoasă din nou. Îmi dau seama acum că nimic în lume nu e lipsit de importanță și fără rost"*. Și iarba îngrijită făcu să crească din nou copacii, să înflorească din nou florile și să-și răspândească mirosul peste lume.

Totul există cu un scop anume.

Ori, ca ceva să fie creat spre un anumit scop, trebuie ca cineva să fi fixat scopul dinainte. Deci trebuie să fi existat Cineva care să fi avut în vedere scopul.

Am mai spus: Credința vine și din observarea ordinii universale. Nu vedeți? Stau stelele la locul lor, nu se ciocnesc, nu cad unele peste altele, deși toate se mișcă. Cum se mișcă? De ce nu se ciocnesc? Se zice că le ține și le îndrumează gravitația. Dar aceasta nu e un răspuns. E un nume. Căci nimeni, de la Newton și Galilei n-a putut spune nici ce e mișcarea, nici ce e gravitația. Și totuși aceasta din urmă ține și Pământul, ne ține și pe noi ca să nu cădem undeva în spațiu.

Căci în spațiu, dacă n-ar fi gravitația, pe unde este, n-ar fi nici jos și nici sus. Știm acum și practic de la cosmonauți că navele, la un moment dat, scapă de sub puterea gravitației pământești. Intră în gol și apoi pot intra sub puterea altor gravitații. De pildă, sub a Lunii. Și așa e cu toate planetele. Dar cum de e așa? Ce forță le ține în propria gravitație și în dependență reciprocă, în atracția universală?

Ce este gravitația, n-a putut încă spune nimeni. La mine a venit într-o zi un savant. Eram la Păltiniș. Mi-a adus o carte. Mi-a

dăruit-o și am primit-o cu plăcere. Se intitula „Gravitația" și autorul era chiar Domnia Sa, Dr. Ioan N. Popescu. Era o carte groasă, plină de formule care descriu în cele mai mici amănunte ce se petrece în cosmos și pe Pământ, și arată că toate planetele, stelele, tot universul e supus unor legi. Cartea e o **„pledoarie pentru o nouă teorie a gravitației"** (1982). De la sistemul geocentric al lui Ptolemeu s-a trecut la cel heliocentric al lui Copernic, întărit și de Kepler, și apoi Newton a formulat teoria gravitației universale (1687) și legile ei. Dar și acesta ancorează în eșec și savantul român propune o altă teorie. Nu intrăm în amănunte. Un singur lucru vom reține, pe care l-am reținut și eu din convorbirea cu propunătorul noii teorii și din cartea sa. Că legile descriu, dar nu explică. Descriu mai bine și mai pe larg și pot favoriza alcătuirea unor teorii. N-am putut însă afla în virtutea cărui fapt funcționează aceste legi. Ele descriu uimitor de exact legile, și legile arată a fi supuse unor rânduieli exacte. Dar cum, de ce se supun, n-am putut afla.

Domnia Sa și cartea știu totul despre gravitație, și tot ce se poate ști din acest punct de vedere despre univers, dar nu știu acest mic amănunt: ce este în sine, cum a apărut, cum se explică acest mic amănunt: ce este în sine, cum a apărut, cum se explică și cum dăinuie gravitația? Ea înseamnă ordine. Dacă n-ar fi fost, cine știe cum ar arăta universul, și dacă n-ar mai fi, s-ar petrece o catastrofă imediată, la dimensiuni cosmice. Cum de mai este, e pentru că așa vrea ea. Care ea? Gravitația. Dar cine e ea? Ce e ea? E rezultatul unei hotărâri a Cuiva care a așezat-o frumos între legi, și cât va voi să asculte de aceste legi, va exista. De cine depinde această ascultare? Desigur nu de ea, ci de Cel care i-ar retrage legile. Că doar legile n-au apărut fără un Legiuitor!

Un oarecare zicea că universul a apărut de la sine, că e din veșnicie, că materia e veșnică și că din sine și-a luat forța de mișcare și organizare. E și acesta un răspuns, în lipsă de altele. Se poate pescui și pe arătură! Numai că nu prinzi nimic! Absurdul nu e interzis, e doar absurd!

Era în dispută în legătură cu acestea cu un coleg care susținea că Universul a fost creat de Dumnezeu. Disputele sunt întotdeauna constructive. Unul se poate înșela, altul îl poate corecta. Nici o ipoteză nu poate fi interzisă, și nici una nu e nefolositoare. Toate se oferă cercetării și, cercetătorul, rămâne la cea care i se pare lui că poate fi adevărată sau, oricum, plauzibilă. Nimeni nu trebuie condamnat pentru opțiunile personale, când sunt sincere și onest căutate. Să nu se uite însă că sunt personale, pentru că nu există una generală. Și Sfântul Pavel îndemna: *„Pe cel slab în credință primiți-l fără întrebări despre părerile ce are"* (Romani 14.

1).

Colegul de care vorbeam mai sus, cel cu teoria creaționistă, avea acasă un foarte frumos glob pământesc, lucrat artistic, cu marile orașe marcate cu lumini roșii, oceanele cu lumini albastre și tot așa toate fluviile și reliefurile. Vizitându-l cel cu care era în dispută în legătură cu originea universului, i-a observat globul și l-a întrebat admirativ: *„Cine ți l-a lucrat? E foarte frumos!"* — *„Nimeni,* i-a răspuns acesta. *A apărut așa, din senin, în biblioteca mea."* *„Cum nimeni? E o lucrare de artist!"* — *„Nu. A apărut așa, ca și universul despre care tu crezi că a apărut de la sine!"*

Armonia din univers, frumusețea, frumusețea unei flori, frumusețea în general, care înseamnă armonie, simetrie, presupun o logică, nu pot apare din întâmplare. Din întâmplare ar apărea, în cel mai fericit caz, ceva diform, dar ceva frumos, ceva armonios nu poate apărea la întâmplare. Pentru ca să fie ceva frumos, trebuie să fie cineva care să-l facă frumos. A armoniza, în muzică, înseamnă a interveni. Nici ecoul nu se produce fără emițător, și chiar așa el doar repetă, nu adaugă și nu știe de contratimp.

Rațiunea deci, atât cât știm noi s-o utilizăm, ne duce la credința că toate cele ce există trebuie să aibă un creator. E adevărat că rațiunea nu e constrângătoare. Nu-i constrânge pe toți. Poate fi refuzată. Aceasta și pentru că nu spune totul. Unii se mulțumesc însă cu cât le spune. Ea nu e făcută să fie constrângătoare. Mai presus de ea e libertatea. Aceasta îi poate accepta concluziile sau nu. Kant n-a putut ajunge nicăieri cu rațiunea. Nici alți filosofi. Și Pascal a trebuit să apeleze la o altfel de rațiune, ca să ajungă la Dumnezeu, și anume la rațiunea inimii. **„Inima** — a zis el — **are rațiuni despre care rațiunea nu știe nimic"**.

Cunoașterea prin inimă e tot una cu cunoașterea prin credință. Dar neputința rațiunii cu privire la cunoașterea lui Dumnezeu nu e totală. Ea oferă concluziile ei esențile libertății noastre, ca noi să cercetăm, să apreciem dacă aceste concluzii pot fi pentru noi utile sau nu. Deci ni se cere efortul cercetării și o gândire opțională.

Peste tot însă, și în gândirea omului simplu, fără probleme mari, și în credința care vine din auzire, și în credința care ne vine prin gândire, peste tot, ceea ce ne orientează pe noi credincioșii e problema cauzelor. Întrebarea despre cauze: Cine, de unde, cum? Cine a făcut materia? Se zice: materia e preexistentă! Noi vrem răspuns la ceea ce era înainte de preexistența materiei. Nu ne putem mulțumi cu puțin și cu parțial. Bunica și mama mea n-aveau nevoie de logică. **Nu știau logică deloc. Nu știau ce e acela un silogism, ca și multe din mamele și bunicile și străbunicii dvs. Bunica**

mea nici nu știa carte. Dar a știut că există o cauză a tot ce există pe lumea aceasta. Să-i fi spus eu bunicii că există o cauză a tot ce există pe lumea aceasta. Să-i fi spus eu bunicii că materia și oamenii sunt produsul întâmplării, că există fără cauze, ar fi râs, fără îndoială, și ar fi spus: **Băiete, tu nu prea gândești bine. Cum să fie ceva, dacă nu e făcut de Cineva?** Cred chiar că mi-ar fi zis și ceva mai usturător în legătură cu prea multa învățătură de carte! Adică ea și-ar fi pus imediat problema cauzelor, fără să știe că face filosofie.

Ei bine, bunica mea, analfabetă cum era, n-ar fi desigur interesantă deloc și introducerea ei în această discuție ar fi cel puțin deplasată, dacă n-ar fi justificată de ceva foarte serios și demn de luat în seamă. Va trebui, cred, s-o acceptăm în discuție căci, în privința universului, între bunica mea, care nu știa carte, și unul din cei mai mari filosofi moderni, germanul Ludwig Wittgenstein care a scris celebrul **Tracticus logicophilosophicus,** nu găsesc nici o diferență. Wittgenstein a spus că **„sensul lumii trebuie să se găsească în afara ei"**, deci nu în ea însăți. Tot așa gândea și bunica mea. Și bunicile dvs. Și tot așa gândesc și mulți alți savanți ca Wittgenstein.

Întrebarea despre cauze e aceea care ne dă, nouă celor credincioși, răspunsul în legătură cu Dumnezeu, și în legătură cu întreaga creație. Lumea nu se poate explica prin ea însăși. Noi înșine, să ne luăm aparte pe fiecare din noi: ne putem explica pe noi înșine? Nu. Ne explicăm prin părinții noștri care ne-au creat, și ei se explică prin părinții lor, ș.a.m.d., până ajungem la un punct unde întoarcerea la cauze cunoscute se oprește, și unde trebuie să fi intervenit Cineva care să-i fi făcut pe primii oameni. Sau, dacă vreți, prima celulă moartă și prima celulă vie. Cine le-a făcut? Cine sunt primii părinți. Nu se explică prin el însuși. Sau, dacă pentru cineva se explică, acela și-a dobândit și el fericirea lui! Ce să mai zicem?!

Steven Weinberg, premiul Nobel pentru fizică (1979), autor al unei cărți despre **„Gravitație și cosmologie"** (1972), și al cărții **„Primele trei minute ale universului"** (în rom., Buc., Ed. politică, 1984), începe aceste trei minute în momentul apariției materiei după o **„mare explozie"** (Big Bang). Dar ce a fost înainte? Ceea ce a explodat de unde a venit? Nu spune. Și nu pentru că nu vrea! Universul nu se supune cunoașterii. E **„copleșitor prin ostilitate,"** zice el. Și mai zice o vorbă de mare adâncime:

„Cu cât universul pare mai cunoscibil, cu atât apare mai lipsit de sens" (ed. rom., p. 168).

Singurul sens e în creația **ex nihilo,** din nimic. Dar din nimic, nu iese nimic. **Ex nihilo nihil,** spune rațiunea. Credința spune însă că din nimic putea crea numai un Creator. Când vrea, rațiunea acceptă și ea aceasta. A crea înseamnă a face ceva ce nu exista înainte. Și cine putea face acest lucru? Noi Îl numim Dumnezeu. Și mulți oameni de știință trag, de asemenea, această concluzie. Nu toți, e drept, dar e de ajuns că sunt și unii care ajung și la această concluzie. Ar fi greu să colecționăm nume. Ar fi prea multe. Să-l pomenim doar pe Einstein. La 21 martie 1955, deci nu chiar de mult, ca știința lui să se fi învechit, scria că lumea i se pare **„ciudată,"** și nu lua în tragic moartea. Scria: **„Pentru noi, fizicienii credincioși, această separație între trecut, prezent și viitor nu păstrează decât valoarea unei iluzii, oricât de puternică ar fi"**. Deci: **„fizician credincios"** (cf. Jean E. Charon, *L'ésprit, cet inconnu*, Paris, 1977, p. 23).

Pentru noi, creștinii, Dumnezeu este, fără îndoială, marea Cauză. Dar dacă cineva nu are credință, e vinovat? Dacă credința **ni se dă**, dacă vine **„n-a auzit"**, și nu are credință, e vinovat?

La prima vedere, nu. Poate fi vinovat doar pentru că se mulțumește cu puțin. Pentru că nu caută. Sau de caută, pentru că nu trage concluziile ultime și nu le trage așa cum trebuie.

Cel care are credință își ajută cercetarea prin credință. Dacă pleci la cercetare cu credința originară, cu credința bunicilor, atunci cercetarea se umple de conținut. De aceea unul din marii matematicieni ai lumii, din sec. XVII și dintotdeauna, Blaise Pascal, spunea: **„De nu M-ai fi găsit, nu M-ai fi căutat"**. Zicerea pare paradoxală. Cum adică **„de nu M-ai fi găsit"**? Dacă m-ai găsit, M-ai găsit! Dar e foarte înțeleaptă vorba: De nu M-ai fi găsit prin credința originară, prin credința dintâi, nu M-ai fi căutat, ai fi rămas în afara Mea. Mă cauți fiindcă Mă știi. Fiindcă știi că trebuie să exist.

Foarte interesant acest lucru. Dacă începi cu credința, scad întrebările. Dacă aluneci în necredință, scad răspunsurile. Și acest lucru e important. Din clipa în care aluneci în necredință, scad răspunsurile. Te cobori sub nivelul apei, așa cum a început Petru să cadă sub nivelul plutirii pe apă ca pe uscat, deci sub nivelul credinței.

Un scriitor care a primit premiul Nobel, un american originar de la noi, din Maramureș, Elie Wiesel, a spus două lucruri foarte

interesante.

Primul: **„pentru cel care crede, nu există întrebări".** De vreme ce crezi, ai marea explicație. Poți să mai ai mici întrebări, dar dacă ai marea explicație, micile întrebări se absorb în marea explicație.

Al doilea: **„pentru cel care nu crede, nu există răspunsuri".** dacă pleacă cu necredință, va trebui să accepte o lume pe care credincioșii o cred fără sens, dacă nu e explicată prin Dumnezeu. Cei care au credință, prin credință găsesc un sens lumii, existenței, universului, nașterii, vieții, morții, muncii, totului.

Dacă unii pot trăi fără acest sens, foarte bine, e treaba lor. Cei care au credință caută prin credință un sens, vieții de aici și celei de dincolo. Pentru că sunt mulți cei care nu pot trăi fericiți, și nu pot muri liniștiți, fără să înțeleagă, fără să găsească un sens al vieții, fără să înțeleagă de ce există lumea, de ce există ei. Sunt mulți cei care fără credință nu găsesc sens nici în tristețe, nici în bucurii. Bucuriile nu mai sunt un non sens, dacă știm că după viața de aici există o viață veșnică. Sensul ne face să îndurăm supărările cu răbdare, ne face să îndurăm nedreptățile cu speranța că până la urmă vor fi îndreptate, ne face să fim comunitari, să trăim între noi ca frații. Ne eliberează de egoism, ne face să nu căutăm numai și numai ale noastre, ci să căutăm și cele ale aproapelui nostru și, în sfârșit, credința într-un sens ne face să fim responsabili în fața lui Dumnezeu pentru tot ceea ce facem.

Dacă nu există Dumnezeu, cu responsabilitatea și, de aici, cu morala, începem să stăm prost. Dacă nu mai avem față de cine răspunde, înseamnă că scoate capul în noi egoismul. El devine stăpânul nostru. Nu ne mai interesează nimic, decât să ne satisfacem nevoile materiale. Egoismul ne face inapți pentru societate. Ne face inapți pentru dragoste. Ne face inapți pentru a crea o lume mai bună pe pământ, care garantează că cu cât o facem mai bună pe aceasta de pe pământ, cu atât ne-o facem mai bună pe cea din ceruri.

Fără credință suntem ca apostolii pe barca bântuită de valuri și de furtuni. Cu credință suntem ca cei în barca cărora a intrat Iisus Hristos, Care le-a garantat salvarea pe marea înfuriată și le-a garantat că vor ajunge, și au ajuns, la limanul dorit.

Și noi suntem ca și apostolii. Și noi Îl vedem undeva venind pe valurile credinței pe Mântuitorul și, multora dintre noi, li se pare o nălucă, și mulți dintre noi Îl punem la încercare, și multora dintre

noi le spune: **„Vino!“** Și multora dintre noi le scade încrederea, dar Iisus nu și-o pierde și ne întinde mâna și ne spune: **„Puțin credincioșilor, pentru ce v-ați îndoit?“** Și ne ridică. Și ne duce de mână în corabia mântuirii.

Duminica a XI-a după Rusalii

O LUME DOMINATĂ DE BUNĂTATEA INIMII

În scurta Lui viață pământească și în și mai scurta perioadă de activitate publică, Mântuitorul a învățat în mai multe feluri. Unori prin cuvântări, și chiar destul de lungi, cum este, de pildă, **Predica de pe munte,** reținută probabil în întregime în Evanghelia după Matei, alteori sub formă de rugăciuni, cum a fost, de pildă, Marea rugăciune din Evanghelia **Ca toți creștinii să fie una,** alteori prin minuni, când voia ca cei ce-L înconjurau să tragă concluzii directe asupra puterii lui Dumnezeu și asupra puterii învățăturilor Sale. Învăța și când răspundea la întrebări ocazionale, precum: **„Unde se cade să ne rugăm, în muntele acesta (Garizim) sau în Ierusalim?"** — și atunci îi învăța despre Dumnezeu și despre rugăciune, sau, întrebat dacă **„se cade să plătească impozite"**, îi învăța cum trebuie să se poarte față de puterea lumească și față de societatea în care trăiau. În alte împrejurări îl întrebau: **Ce se cuvine să facă cu o femeie prinsă în adulter, s-o omoare cu pietre sau nu?,** și atunci le vorbea despre iubire și iertare.

A mai învățat și prin parabole. Parabolele sunt scurte istorioare care ilustrează o idee, și sunt foarte frecvente în metoda omiletică și pastorală a Mântuitorului. Folosirea lor era în obiceiul vremii și, mai ales, în practica Orientului. Se urmăreau ușor și se înțelegeau fără prea mari eforturi intelectuale, și nici nu necesitau o pregătire intelectuală superioară. Întotdeauna s-au bucurat de aprecierea ascultătorilor. Și noi spuneam adesea parabole, și tot atunci când vrem să ilustrăm o anumită idee. Am observat din practica mea de

Cuvânt rostit în catedrala de la Sibiu, la 26 august 1984.

predicator că o parabolă, o istorioară, cât de scurte, refac atenția ascultătorilor și fixează de îndată ideea, oricât ar fi ea de abstractă și teoretică.

Parabolele se țin minte ușor. Și ținându-se minte ușor, pot fi transmise cu aceeași ușurință. Mi-am auzit multe istorioare repetate de credincioși care nu mă ascultaseră în duminica respectivă aici, în biserică. Le fuseseră de îndată comunicate de prieteni. E mai greu să transmiți o învățătură teoretică, abstractă, un adevăr dogmatic expus în formule clasice, dar atunci când același lucru i-l spui credinciosului sub forma unei istorioare, sub forma unei prabole, el îl înțelege de îndată. Metoda Mântuitoruluui e un bun exemplu pentru predicatori.

În Evanghelia de astăzi, Mântuitorul ne spune o astfel de parbolă, adică o istorioară inventată.

Dacă am aduna aparte parabolele Sale, ne-am da seama că avem în ele piese de mare frumusețe și de mare valoare filosofică și literară.

De altfel același lucru se poate spune despre întreaga Biblie. Poezia **Psalmilor,** scrișI cu multe generații înainte de Hristos – în original erau în versuri — de cine poate fi întrecută, și nu numai în epocă? Poeme ca **Iov, Cântarea cântărilor, Ester, Proverbele** și **Eclesiastul** au fost lăsate exclusiv în seama regilor. Cultura nu s-a folosit de ele și nu le-a însușit decât indirect. Noul Testament conține **imne** și **poezii** pe cele mai variante teme, de o inefabilă frumusețe, și alcătuite cu toate mijloacele genului. Ce poem extraordinar despre dragoste este capitolul 13 din Epistola I către Corinteni! Ce imn asupra suferinței sunt capitolele privitoare la Patimi, care reiau un celebru imn din Vechiul Testament scris de Isaia în cap. 53 al Cărții sale! Ce poem dedicat înnoirii minții și înțelepciunii e capitolul 12 din Epistola către Romani!

Heidegger a introdus în istoria filosofiei pe **Sein zum Tode**(existența spre moarte), din care s-a născut un întreg curent filosofic, dar se știe că e luat din I Corinteni 4, 9. Ce poem mai limpede, vechi de 2000 de ani, dedicat muncii, mai avem ca cel din II Tesaloniceni 3,8–14? Și care poem încifrat din vremea noastră — a devenit și asta o modă — se poate compara cu Apocalipsa?

Vechiul Testament e plin de epopei care ar putea figura la loc de mare cinste în orice **Istorie a culturii,** și nu lipsesc din el nici elementele de civilizație și de istorie a mentalităților. Din ambele Testamente istoria literaturii ar avea extrem de multe de învățat.

Epopeea Facerii, epopeea întoarcerii din Egipt, fragmente nenumărate din Profeți, toate la un loc ar putea constitui, dincolo de ceea ce înseamnă ele pentru două religii, și în creștinism pentru mai mult de o mie de confesiuni, un mare capitol din istoria culturii omenești, alcătuit din creații originale, pline nu numai de idei, legende, viziuni profetice, ci și de mari frumuseți de stil. Ar descoperi marelui public creații ale geniului omenesc datorate unor inspirați incontestabil, pe lângă care marele public, interesant de altfel de problemele culturii, trece cu o înțeleasă indiferență. Ne oprim aici numai pentru că nu acesta este scopul vorbirii noastre de azi, dar exemplele s-ar putea înmulți mult mai mult.

Evanghelia de azi ne amintește de una din Parabolele lui Iisus. Se afla undeva în nord, în Galileea, în patria Lui, cum spun adesea evangheliștii, pentru că acolo e și Nazaretul în care se născuse, și Capernaumul în care se stabilise mai târziu.

Era împreună cu ucenicii. Vorba îl adusese să dezbată tema impozitelor, pentru că a venit un perceptor care i-a cerut chiar Lui să-și plătească impozitul anual pentru templu. Atunci s-a întâmplat minunea când Mântuitorul l-a trimis pe Petru să arunce undița în Marea Galileii, spunându-i: Nu s-ar cădea să plătim acest impozit, fiindcă rabinii sau învățătorii Legii lui Dumnezeu sunt scutiți de darea pentru templu, dar deoarece te-ai grăbit să spui că îl vom plăti, du-te și aruncă undița și, în primul pește pe care îl vei prinde, vei găsi un satir. Cu acesta plătește impozitul pentru tine și pentru mine. Impozitul era de două drahme de persoană. Satirul era o monedă mai mare, de patru drahme, deci numai bine pentru două persoane.

Și a făcut Petru așa, și a prins un pește, și într-ânsul a găsit un satir și a plătit (Matei 17, 27). Cât se va fi minunat cel cu darea, lăsăm la imaginația fiecăruia, dar e sigur că va fi povestit multora întâmplarea. Așa a ajuns și până la noi.

Apoi discuția a continuat cu Petru care era nelămurit în privința iertării. Auzea mereu pe Iisus vorbind de iertare, și n-a mai putut răbda să nu-L întrebe, mai ales că în legea lui Moise opera legea talionului — ochi pentru ochi și dinte pentru dinte —, iar iertarea era reglementată la o scară mai largă, socială, în anii sălbatici. Și-apoi, de iertat, ierta Dumnezeu, când era cazul, dar între oameni era altfel. Acum Iisus venea și în această privință cu o noutate. L-a întrebat Petru: „Doamne, de câte ori îmi va greși fratele meu și îl voi ierta? Doar până de șapte ori?"

Era mult și de șapte ori, dacă stăm să ne gândim, în comparație cu de câte ori suntem noi capabili să iertăm! Dar Mântuitorul i-a dat un răspuns care l-a amețit pur și simplu. Petru sperase să fie mai puțin de șapte ori. Ceea ce i-a spus Mântuitorul a rămas vorba cunoscută azi chiar și de cei care nu mai știu cine a spus-o, zicând: **„Nu-ți zic să ierți de șapte ori, ci până de șaptezeci de ori câte șapte"** (Matei 19, 21–22), adică la infinit. Să ierți mereu. Să ierți întotdeauna. Șapte repetat în felul acesta însemna în vorbirea iudaică „fără limită", „fără număr", că doar nu există nici o justificare să ierți doar de 490 de ori, cât fac 70x7. Și cine stătea să le numere până la o asemenea cifră? Și cine ar fi putut greși până la un asemenea număr?

De ce să iertăm? Pentru că și Dumnezeu ne iartă tot așa. La infinit. Pentru câte n-ar trebui să ne pedepsească, dar ne iartă! Numai că această iertare a lui Dumnezeu, și chiar și a noastră, presupun o condiție. Cel iertat să ierte și el. Sau: cel ce vrea să fie iertat, să facă dovada că a iertat și el: **„Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri".**

În cazul acesta se schimbă puțin socoteala. Ca să-și facă ideea mai bine înțeleasă, Iisus a spus parabola pe care am ascultat-o astăzi, și care precizează că iertarea descide ușile Împărăției Cerurilor, căci Tatăl e Cel care iartă întâi, iar noi trebuie să-L imităm. Parabola e scurtă:

„De aceea, asemănatu-s-a Împărăția cerurilor cu un rege care a voit să ia socoteala slugilor sale. Și, începând să ia socoteala, au adus la el pe unul datornic cu zece mii de talanți. Dar neavând el cu ce să plătească, stăpânul său a poruncit să-l vândă pe el și pe femeia lui, pe toate câte are, ca să se plătească. Deci, căzându-i în genunchi, sluga aceea i se închina, zicând: îngăduiește-mă și îți voi plăti ție tot.

Iar stăpânul slugii aceleia, milostivindu-se de el, i-a dat drumul și i-a iertat și datoria.

Dar, ieșind, sluga aceea a găsit pe unul dintre cei ce slujeau cu el și care-i datora o sută de dinari. Și punând mâna pe el, îl sugruma zicând: Plătește-mi ce-mi ești dator. Deci căzând cel care era slugă ca și el, îl ruga zicând: Îngăduiește-mi și îți voi plăti. Iar el nu voia, ci, mergând, l-a aruncat în închisoare, până ce va plăti datoria. Iar celelalte slugi, văzând cele petrecute, s-au întristat foarte și venind, au spus stăpânului toate cele întâmplate.

Atunci, chemându-l stăpânul său îi zise: Slugă vicleană, toată datoria aceea ți-am iertat-o, fiindcă m-ai rugat. Nu se cădea, oare, ca și tu să ai milă de cel împreună slugă cu tine, precum și eu am avut milă de tine? Și mâniindu-se stăpânul lui, l-a dat pe mâna chinuitorilor, până ce-i va plăti datoria.

Tot așa și Tatăl Meu cel ceresc vă va face vouă, dacă nu veți ierta, fiecare fratelui său, din inimile voastre" (Matei 18, 23 35).

V-aș pune acum o întrebare: Cu ce sentiment ați ascultat această parabolă? Sunt sigur că toți ați ascultat-o cu un sentiment de revoltă împotriva acelui care, fiind iertat de o datorie mare, n-a fost în stare, la rândul lui, să ierte pe cel care-i datora lui foarte puțin. Sunt sigur că ați ascultat parabola cu indignare. Nu-i așa? Și drept ați judecat. Mântuitorul a fost sigur că va obține acest rezultat, rostind-o. Și nu s-a înșelat. Pentru că purtarea slugii nemiloase supără bunul-simț, răscolește și jignește simțul nostru de dreptate.

De altfel, noi suntem capabili să judecăm drept întâmplările în care nu suntem implicați noi înșine, întâmplările în care sunt implicați alții. Și în această întâmplare judecata noastră este, fără îndoială, dreaptă. Nu se poate reacționa la o astfel de parabolă decât cu revoltă și cu indignare. Pentru că este vorba de o neomenie.

Noi românii avem o vorbă când asistăm la astfel de situații, când le întâlnim noi înșine, sau când ni se povestesc despre cineva. Îl coborâm pe respectivul pur și simplu din treapta sa de om, la treapta mai de jos, și spunem: **„Acesta nu e om!"** Cum poți fi om, când ești în stare să procedezi în felul acesta? Parbola ne pune, prin urmare, în fața unei situații în care se păcătuia împotriva celui mai elementar simț al omeniei. Dar a fi împotriva omeniei coincide cu a fi împotriva și a lui Dumnezeu.

Tâlcuirea acestei parabole aceasta este: Stăpânul este Dumnezeu, iar datornicii suntem noi oamenii. Stăpânul, Dumnezeu, este Cel care iartă, Cel care este în stare să ierte o datorie oricât de mare, dar și noi trebuie să-L imităm. A fi iertați și a nu ierta la rândul nostru înseamnă revolta împotriva lui Dumnezeu sau, în cel mai îngăduitor caz, o neînțelegere totală a lui Dumnezeu care este iertător. Înseamnă o ieșire din ordinea Lui de gândire și de simțire. Și atunci tratamentul aplicat de noi altuia se întoarce împotriva noastră. Dreptatea operează aici matematic. Mecanic. Dar să fim înțeleși: nu Dumnezeu o aplică matematic, mecanic.

Noi înșine ne-o aplicăm: **„Cu ce judecată judecați, cu aceea veți fi judecați"** (Matei 7, 22). Și: **„Te voi judeca după cuvintele tale"** (Luca 19, 22). Nouă înșine ne este dată judecata: **„Pentru ce nu judecați și după voi înșivă, ce este drept?"** (Luca 12, 57). Am judecat toți, acum, împreună, cazul celor doi datornici, și am dat un verdict bun și drept. Judecata noastră ne-a orientat. Și atunci, dacă și noi cădeam în greșeala datornicului iertat, nu înseamnă că ne-am judecat noi înșine la neiertare?

Învățătura acestei parabole este foarte simplă acum, și accesibilă tuturor, chiar și fără a mai fi explicată. Nu putem să nu fim de acord cu sfârșitul parabolei și cu concluzia firească pe care o trage Mântuitorul însuși: **„Așa va face și Tatăl Meu cel ceresc cu voi, dacă fiecare din voi nu va ierta fratelui său din inimă greșelile lui"** (Matei 19, 35).

Cei care veniți regulat la biserică ați auzit, pomenită aici, de mai multe ori, regula de aur a creștinismului: **„Toate câte voiți să vă facă vouă oamenii, faceți și voi lor asemenea"** (Matei 7, 12). Unul din **Proverbele** Vechiului Testament sună așa: **„Nu spune: precum mi-a făcut, așa îi voi face și eu lui."** Sfatul e bun și e altceva decât **legea talionului,** cu care se vede că autorul **Proverbelor** nu mai era de cord, dar ceea ce spune el e valabil numai când îți face cineva rău. Când îți face bine, dimpotrivă, precum ți s-a făcut, așa să faci și tu. Iată că Mântuitorul aduce în privința aceasta un criteriu mai exact, mai puternic, lipsit de orice ambiguitate.

Aș face acum o paranteză. Se zice că niște credincioși dintr-o parohie au venit odată la mitropolie să-l reclame pe preotul lor. Mitropolitul i-a primit și ei i-au spus: Înalt Prea Sfinte, uite de ce am venit: Să ne schimbați preotul. — De ce? — Pentru că preotul nostru ne spune mereu și mereu aceeași predică. —Și ce vă spune? —Nu prea știm ce spune, dar mereu și mereu ne spune același lucru. —Bine. Duceți-vă acasă. Am să-i dau poruncă să v-o spună mereu tot pe aceea, până când veți ști să-mi spuneți ceea ce vă predică, și veți și face ceea ce vă îndeamnă.

Tot așa repet și eu adesea această lege de aur a creștinismului, nu cu teama că îmi veți reproșa, ci cu speranța că o veți pune în practică: **Faceți oamenilor ceea ce vreți să vă facă ei vouă.**

Dar prin parabola ascultată astăzi am putea să lămurim puțin înțelesul acestei legi de aur și să spunem: **Faceți oamenilor ceea ce vreți să vă facă Dumnezeu vouă.** Cum tratăm noi pe aproapele

nostru, tot așa ne tratează Dumnezeu pe noi. De aceea a încheiat Iisus parabola: **Tot așa și Tatăl vostru cel ceresc nu vă va ierta vouă, dacă nu veți ierta din inimă pe cei care v-au greșit.**

Creștinismul este nu numai o învățătură dumnezeiască pentru dincolo, pentru Împărăția cerurilor. Este o învățătură și pentru lumea de aici, pentru că ne învață cum să trăim în societate. Temperatura la care ne ridicăm aici este înscrisă **de noi** dincolo. Măsura până la care ajungem la Dumnezeu este măsura până la care ajungem aici, între oameni, pe pământ.

Creștinismul este o învățătură pozitivă pentru viața pe care noi, creștinii, trebuie s-o ducem aici, pe pământ. Dar să ne întrebăm acum: Oare așa facem? Oare iertăm într-adevăr, sau suntem adesea ca și acela căruia i s-a iertat datoria, dar el nu a iertat?

Există o vorbă în popor care spune că toți oamenii poartă niște desagi pe umeri. În desaga din spate pun păcatele lor, iar în desaga din față pun păcatele altora, în așa fel încât văd mereu păcatele altora, fie în desaga lor din față, fie în desaga aproapelui care merge înaintea lor. De aceea suntem întotdeuna gata să-l judecăm pe fratele nostru, și ni se pare că îl judecăm după dreptate. Dacă ne-am vedea și păcatele noastre, i-am judeca și pe alții după bunătate și i-am ierta.

Suntem exacți și principiali când e să aplicăm dreptatea altora! Ce-ar fi dacă ne-ar judeca Dumnezu și pe noi întotdeuna după dreptate? Așa ceva nu ne convine. Noi vrem ca Dumnezeu să ne judece pe noi după bunătate, și să ne ierte, dar noi mai cu ușurință aplicăm Legea talionului, acea lege a Vechiului Testament pe care Mântuitorul a combătut-o: **„Ochi pentru ochi și dinte pentru dinte".**

Ia să ne gândim, așa o fi? Dacă un copil se joacă cu alt copil pe stradă și l-ați văzut pe copilul dv., când l-a lovit pe celălalt, desigur încercați să-l certați. „De ce l-ai lovit?" Copilul răspunde: „Și el m-a lovit. Ce mi-a făcut el, i-am făcut și eu." Așadar: „Ochi pentru ochi și dinte pentru dinte"! Ce facem atunci? Ne împăcăm cu explicația. Ba o și încurajăm. Ne împăcăm pentru că și noi, maturii, o aplicăm tot așa. Mi-a făcut el mie, îi fac și eu lui. De câte ori nu ținem minte ani de zile o vorbă rea pe care ne-a spus-o cineva? De câte ori nu ținem supărare pentru cine știe ce nimicuri de familie, chiar între părinți și copii, sau între frați, și nu suntem în stare să ne iertăm unii pe alții! Pe drept cuvânt scrie Sf. Vasile cel Mare:

„Încetează de a te mai scuza fără folos, arătând că și alții

păcătuiesc; nu lăsa timp liber minții tale ca să cerceteze slăbiciunile altora, ci ia seama la tine însuți, adică îndreptează ochiul tău ca să te cerceteze bine pe tine însuți" (Predica: *Ia seama la tine însuți*, 5). Și Fer. Ieronim învață: **„Nu bârfi pe alții, nici nu te crede sfânt dacă sfâșii pe alții cu clevetirile tale, căci adesea se întâmplă ca noi să blamăm la alții tocmai ceea ce însine facem"** (*Ep. către Rustic*).

Sfatul este: Să nu ne judecăm pe noi și greșile noastre după greșelile altora, ca să ni le îndreptățim, ci dimpotrivă, greșelile altora să le judecăm după greșelile noastre, ca să le putem ierta mai ușor. Dacă ne vom socoti întâi greșelile noastre, nu vom fi atât de repede porniți să-i judecăm atât de aspru pe ceilalți, pentru greșelile lor.

Sfatul, pe scurt, acesta este: Să ierți atunci când ai avea dreptul să nu ierți, Fiindcă aceasta-i porunca: **„Să iubești până și pe vrăjmașul tău"** (Matei 5, 24). **„Din acestea vor cunoaște oamenii că sunteți ucenicii Mei, de veți avea dragoste între voi"** (Ioan 13, 35). Până la măsura dragostei pentru vrăjmași. Acesta este criteriul prin care-ți poți verifica inima ta creștină, apartenența ta la creștinism. Să fii în stare să ierți, chiar și atunci când ai avea dreptul să nu ierți. Și ca să înțelegi aceasta mai bine, n-am să vă spun o parabolă, ci am să vă amintesc ceea ce poate foarte mulți dintre dv. știți: o istorisire din Vechiul Testament. E aproape un roman în miniatură, inclus în Cartea Facerii, unul dintre acelea care ar putea intra cu ușurință în istoria literaturii universale. De altfel a și intrat, romanțat sub pana lui Thomas Mann, sub titlul: *„Iosif și frații săi"*. E tradus și în românește.

Iosif era fiul lui Iacov, care se mai numea și Israel. Erau în total 12 frați. Iosif era mult iubit de tatăl lui. Și a avut nepriceperea să aibă un vis! Și a mai avut și mai marea nepricepere să-l povestească fraților săi. A visat într-o noapte că se făcea că erau 12 snopi, și în mijloc era un snop în picioare, și acela era el, Iosif, iar ceilalți erau la pământ, ceea ce se tâlcuia că cei 11 se vor închina celui în picioare.

A povestit visul fraților săi și frații s-au indignat. În vechime, viselor li se dădeau mare importanță, și se dezvoltase o adevărată știință a tâlcuirii lor. Erau socotite toate profetice. Un mod de comunicare al lui Dumnezeu cu oamenii, cărora le dezvăluia viitorul. Cum adică, și-au zis cei 11, să fii tu rânduit să ajungi mare, și noi să ne închinăm ție? În altă noapte Iosif a visat un alt

vis. Se făcea că soarele și luna și 11 stele se aplecau în fața unei stele care ar fi fost el, Iosif.

Tatăl lor, auzind și el visul, nu s-a supărat așa cum s-au supărat copii săi, dar tatăl, spune Moise, autorul cărții; a ținut în inima sa acest cuvânt. Va fi fost visul o descoperire de al Dumnezeu, dar cei 11 s-au hotărât să împiedice posibilitatea ca cel mai mic frate al lor să ajungă stăpânul lor. S-au hotărât să-l piardă. Mai întâi au vrut să-l omoare. Unul din cei 11 însă a spus: **„Să nu ne pângărim mâinile cu sângele lui că, la urma urmei, este fratele nostru, carne și sânge din carnea și sângele tatălui nostru. Să-l lăsăm să moară singur. Când vom ieți cu turmele la pășune, să-l aruncăm într-o fântână".** Și l-au aruncat într-o fântână părăsită, dar adâncă, în care nu mai era apă. S-a întâmplat că, după ce l-au aruncat acolo, să teacă pe aproape o caravană de negutători madianiți. Și ce s-au gândit frații: **„Să nu-l lăsăm să moară acolo** — buni totuși! — că e fratele nostru. Hai să-l vindem acestor madianiți".

Pe vremea aceea oamenii puteau fi vânduți și deveneau sclavi pe toată viața. Erau cumpărați ca animale și erau folosiți la muncă doar în schimbul mâncării. Și l-au vândut pe 20 de arginți. Aceștia, la rândul lor, l-au vândut apoi unor negustori egipteni, care au plătit mai mult pe tânăr. Cu timpul Iosif a ajuns omul de încredere al primului-ministru al Faraonului. Acesta se numea Putifar. Nu intru în toate amănuntele. Cei care vreți să le cunoașteți le găsiți în Cartea Facerii, de la cap. 37 până la cap. 50. Nu mult după aceea, fiind isteț, Iosif l-a înlocuit pe Putifar în funcția de prim-ministru al Egiptului. Și s-a făcut o foamete mare în țara părinților lui, și au venit frații lui după alimente în Egipt, și nu l-au cunoscut. El însă i-a cunoscut. Le-a dat alimente și i-a rugat să-și aducă și părinții acolo, după care s-a descoperit în fața lor că era fratele lor cel vândut.

Ar fi avut dreptul Iosif să nu-i ierte? L-ar fi avut. Și totuși i-a iertat, și ținându-i cu el acolo, i-a făcut să trăiască în liniște. **„Fiți pe pace. Nu vă temeți,** le-a zis. **Veți avea de mâncare și voi și copii voștri".**

Iată o întâmplare din Vechiul Testament care ilustrează acest adevăr despre care am vorbit mai înainte. Și vi-l spun a doua oară: **Chiar dacă ni se pare că avem dreptul să nu iertăm, atunci trebuie să iertăm.** Bunătatea naște bunătate. Răutatea naște răutate. Iertarea naște iertare. Răzbunarea naște răzbunare. Asta e de când

lumea. Acela care, suferind o răutate, se hotărăşte s-o pedepsească tot cu răutate, acela care se hotărăşte pentru răzbunare, acela nu combate răul, cum i se pare lui, nu reglementează situaţia, cum i se pare lui, ci dimpotrivă, trece şi el de partea răului. Fiindcă, dacă condamni la un altul răul pe care ţi l-a făcut, înseamnă că trebuie să fii şi tu condamnat pentru răul pe care i-l faci lui, dacă îi răspunzi cu rău pentru rău. Bunătatea naşte bunătate, răutatea naşte răutate.

Într-unul din marile romane ale lumii, *Mizerabilii*, scris în secolul trecut, Victor Hugo povesteşte o întâmplare foarte interesantă cu un anume Jean Valjean.

Acesta, în tinereţea lui, a furat o pâine. Pentru pâinea aceasta a fost condamnat la ocnă 19 ani. I s-a plătit pentru un rău mic, cu un rău foarte mare. Şi ce s-a întâmplat? Acesta l-a înrăit. L a înrăit atât de mult, încât nu aştepta decât să iasă din închisoare şi să se apuce de şi mai mari rele, pentru a-şi răzbuna timpul pe care l-a petrecut acolo pe nedrept.

Ieşind din închisoare, s-a dus la un episcop şi i-a furat nişte obiecte din metal preţios. A fost prins repede şi episcopul a fost chemat pentru a-şi recunoaste lucrurile furate. Episcopul a venit şi a zis: *„De ce m-aţi chemat? M-aţi chemat degeaba. Eliberaţi pe omul acesta, fiindcă eu i le-am dăruit"*.

Nu era adevărat, dar episcopul l-a iertat. Jean Valjean a fost eliberat din închisoare.

Care a fost urmarea faptului că episcopul l-a iertat? – Cum spuneam, bunătatea naşte bunătate. Acesta a început să lucreze, a ajuns în posturi importante în ierarhia socială şi s-a dovedit a fi cel mai mare filantrop, până la sfârşitul vieţii, căutând să răsplătească această bunătate, această iertare neaşteptată pe care a primit-o din partea episcopului.

Se povesteşte în istoria călugărilor bătrâni, în *Pateric*, o istorioară cam asemănătoare: Au venit hoţii în pustie, la un bătrân călugăr, şi i-au luat tot din chilie. Tot ce avea. Mai rămăsăse acolo un vas. Călugărul s-a uitat prin chilie după ce au plecat hoţii, a văzut vasul rămas şi a alergat după dânşii: *„Staţi puţin, aţi uitat vasul acesta. Luaţi-l şi pe acesta, fiindcă eu tot n-am trebuinţă de el. Voi n-aţi făcut decât să mă eliberaţi de lucrurile de care nu aveam nevoie"*.

Hoţii au fost atât de impresionaţi, încât i-au dat înapoi tot ceea ce luaseră, şi unii din ei s-au făcut şi ei călugări, şi s-au pocăit pentru toate relele pe care le făcuseră până atunci.

Încă o dată deci: bunătatea naşte bunătate, răutatea naşte răutate! Să-i pedepsim pe cei pe care vrem să-i pedepsim pentru răul pe care ni l fac, cu bunătatea. În mod sigur se vor îndrepta. Iar dacă nu se vor îndrepta, va fi aşa cum spune Sf. Ap. Pavel în Epistola către Romani: **„Dacă vrăjmaşul tău e flămând, dă-i să mănânce; dacă e însetat, dă-i să bea, căci făcând aceasta îi pui pe capul**

lui cărbuni aprinși. Să nu fii biruit de rău, ci biruiește răul cu binele" (Romani 12, 20). Înțelesul e acesta: dacă prin bunătate cineva nu se îndreaptă, asta înseamnă că ajuns la apogeul răutății și tu făcându-i lui bine, nu faci decât să aprinzi cărbuni pe capul lui. Va arde. Am putea însă interpreta textul și în sensul că îi trezești mustrări de conștiință care îl pot face să se îndrepte.

Și apoi, în toate este și o rânduială a lui Dumnezeu. Noi să ne facem rânduiala noastră, așa cum ne-o poruncește Mântuitorul, și Dumnezeu și-o face și El pe a Lui. Nu-L putem împiedica. Și chiar atunci când vrem să-L împiedicăm, tocmai atunci îl ajutăm să și-o împlinească. Frații lui Iosif, vânzându-l, i-au împlinit visul. Adică tocmai atunci când credeau că au făcut ca să-i împiedice împlinirea.

Se povestește că un calif din Bagdad, ieșind într-o dimineață în grădina palatului său, a văzut moartea înaintând cu o coasă către el. A lergat în grajd, a luat calul cel mai bun și a fugit la Meca, amestecându-se prin mulțime. Există convingerea că moartea trebuie să te ia dintr-un anumit loc, și dacă nu te găsește acolo, nu te mai ia.

Și cum se plimba el prin mulțime, la Meca, deodată vede venind spre el, pe deasupra capetelor mulțimii adunate în orașul Profetului, aceeași moarte, cu coasa în mână, gata să-i reteze capul. Ajungând în dreptul lui, i-a zis însă cu mirare, înainte de a-și împlini datoria: *„Azi-dimineață când te-am văzut în curtea palatului tău din Bagdad, mă întrebam: cum te voi lua la ora aceasta din Meca, de unde aveam ordinul să te iau!"*

Venise așadar singur în întâmpinarea hotărârii destinului său.

Și acum, parcă ni s-ar mai impune o întrebare: **Cât ne iartă pe noi Dumnezeu?** dacă pe noi Iisus ne îndeamnă să iertăm de 70 de ori câte 7, atunci trebuie să știm că Dumnezu iartă tot. Iartă tot, oricât de mare ar fi datoria. Din pilda aceasta am aflat că a iertat o datorie de 10000 de talanți, adică mult, foarte mult. Doar o condiție pune totuși Dumnezeu. Una singură: să ceri iertare și să te pocăiești. Să te hotărăști să nu mai faci. Să te duci să te spovedești. Să te eliberezi de ceea ce ai făcut. Să promiți că nu vei mai face. Să te reînnoiești sufletește. Și să ierți și tu altora.

Și încă o întrebare la care de asemenea avem nevoie de un răspuns. Până când iartă Dumnezeu? Iertarea lui Dumnezeu are totuși un capăt. În clipa în care ai ajuns în fața **Judecății**, de atunci încolo **Dumnezeu aplică dreptatea.** Ai avut toate șansele până atunci. În fața **Judecății** împărțirea va fi în două: în păcătoși nepocăiți și în drepți. Aceștia din urmă pot fi și păcătoși pocăiți. În fața **Judecății** verdictul pentru păcătoșii nepocăiți va fi: **„Plecați**

de la mine blestamaților, în focul cel veșnic" (Matei 25, 41). Spune și Sf. Apostol Iacov: **„Judecata e fără milă pentru cei care n-au făcut milă"** (Iacov 2, 13). Și tot el: **„Mila însă, biruiește judecata"**, adică milostenia acoperă toate păcatele care ar cădea sub judecată. Să luăm aminte! E o cheie de mare preț pentru deschiderea ușilor Împărăției Cerurilor.

Aș vrea să mai precizăm însă câteva lucruri. Sunt printre noi *mulți care încearcă, cu sinceritate, cu tot dinadinsul, cu mult efort,* să fie drepți. Sunt oameni care țin posturile, care merg la biserică, care și fac datoriile creștine, care cultivă virtuțile la vedere, dar care au întotdeuna — unii din ei — și un ochi către vecinul, un ochi de judecător, care vede în vecinul toate greșelile, în loc să-și vadă numai greșelile personale. Astfel de oameni se cred drepți și sunt. Da, da, sunt drepți, dar ei sunt amenințați de pericolul de a deveni **„drepți mândri"**. Dreptul mândru face pentru el tot ceea ce trebuie, dar îl judecă grav pe aproapele lui. Și acum ascultați cu atenție: **Dreptul mândru e într-o situație mai periculoasă decât păcătosul care se pocăiește.** Și n-o spun de la mine. Aduceți-vă aminte de parabola **„Vameșului și fariseului"**. Vameșul era un păcătos, dar spunea: **„Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosul"**, iar fariseul era cu adevărat drept, și spunea: **„Doamne, eu nu sunt ca acest păcătos, eu fac tot ce trebuie"**, și așa și făcea, dar Mântuitorul încheie: **Mai îndreptat s-a întors la casa sa vameșul, adică păcătosul pocăit, decât dreptul mândru.**

Doi oameni s-au întâlnit odată și s-au hotărât să-și mărturisească unul altuia virtuțile. Și unul a spus: Iată, eu de când m-am convertit de la păcat la virtute, de când m-am hotărât să-mi încep din nou viața, n-am mai pus carne în gura mea. Altul a spus: Eu de când m-am convertit, din momentul acela nu m-am culcat fără să-mi cer iertare de la cei cărora le-am greșit, și n-am adormit înainte de a-i ierta cu adevărat pe cei care mi-au greșit mie.

Care din aceștia era mai bun în fața lui Dumnezeu? Fără îndoială, cel de-al doilea.

În Împărăția Cerurilor se ajunge când măsori pe altul cu măsura cu care ți-a măsurat ție Dumnezeu. Astfel, prin toate faptele creștinești, dacă nu sunt unite cu inimă bună, ești aproape de Împărăția Cerurilor, dar nu ești înăuntrul ei. Și e mare diferență între a fi aproape și a fi înăuntru. Am citit undeva o parabolă:

Un vânător, în junglă, a constatat la un moment dat că i s-a umezit praful de pușcă, și acesta nu mai funcționa. A apărut un leu. Când a văzut leul, știind că **pușca nu mai funcționează, a început să alerge. Știa undeva, în apropiere, o cabană**

unde s-ar fi putut adăposti. A alergat până la cabană și leul nu l-a ajuns. A ajuns până la ușa cabanei, dar ușa era încuiată și el nu avea cheia. A alergat bine până atunci, a făcut tot ceea ce trebuia ca să scape, dar n-avea cheia. Împărăția scăpării era dincolo, înăuntru, iar el era dincoace. Câțiva centimetri, grosimea unei uși l-a despărțit, dar acești centimetri erau diferența ca între alb și negru, ca între rai și iad. Era aproape, dar nu era înăuntru.

Creștinismul vrea o lume de oameni buni.

Fără *inimă bună*, faptele formale, îndeplinirea ritualurilor, sunt bune, te duc aproape, dar nu înăuntru. O lume dominată de bunătatea inimii, aceasta e lumea plăcută lui Dumnezeu. Drept aceea, să fim în lume cu luare aminte la învățătura din Parabola auzită astăzi și, pentru toate pe care ni le iartă nouă Domnul, să iertăm și noi pe cei ce ne greșesc nouă. Mila biruiește judecata. Mila lui Dumnezeu provocată de mila noastră pentru alții, suspendă judecata și asupra noastră. Așa se va instaura Împărăția lui Dummezeu încă din lumea aceasta.

Duminica a XII-a după Rusalii

EVANGHELIA ÎNTREBĂRII ESENȚIALE

Tradiția creștină ne-a păstrat din cele mai vechi timpuri o vorbă a Părinților îmbunătățiți în viața duhovnicească, a acelor Părinți retrași prin mănăstiri, sau în pustie: **„Cine vrea să se mântuiască, cu întrebarea să călătorească".** Să nu călătorească adică, la întâmplare. Știind unde merge, să se informeze despre drumul cel mai bun, cel mai drept. Mântuirea nu e o țintă despre care se știu toate și de către oricine. Drumul spre ea e anevoios, pentru că nu e același pentru toți. Este și un drum mare, al tuturor, dar fiecare trebuie să-și caute și să-și găsească poteca lui, aceea care e numai a lui, și să-i găsească pe cei care, ca și dânsul, au încercat-o și-i pot fi călăuze.

Sfinții părinți îndeamnă întotdeuna: **„Nu știi ceva? — Întreabă! Nu te rușina. Nu e rușine să nu știi. E rușine să te rătăcești pentru că n-ai întrebat".** Multe tratate duhovnicești se intitulează: **„Întrebări și răspunsuri,"** precum cele ale Sfântului Maxim Mărturisitorul, de pildă. **Patericul** însuși e o carte de întrebări și răspunsuri. În vechime Socrate socotea metoda drept cea mai eficace, pentru că din întrebare se năștea răspunsurile. Metoda lui filosofică se și numea **Maeutica**, adică mișcarea răspunsurilor. Platon, ucenicul său, și-a scris opera sub formă de dialoguri. *Catehismele* religioase, ca să fie mai ușor accesibile înțelegerii, sunt și ele alcătuite tot sub formă de dialoguri.

Cuvânt alcătuit din trei predici rostite, una în catedrala din Sibiu la 29 august 1982, alta la sfințirea bisericii din Cărpiniș, jud. Brașov la 2 sept. 1984 și a treia din nou în catedrala din Sibiu la 25 august 1985.

Din copilărie până la adânci bătrânețe punem toți întrebări. Copilul, de îndată ce începe să vorbească, pune întrebări: ce este aceasta, ce este cealaltă, de ce este așa, de ce nu este altfel? Întâlnindu-se pentru prima oară cu lumea și cu minunile ei, copilul vede în toate câte o noutate. Dar noutățile nu se epuizează niciodată. Nici pentru copil, nici pentru matur. De-a lungul întregii vieți, oricât am întreba și oricâte răspunsuri am căpăta, întotdeauna mai există loc pentru întrebări, și întotdeuna va fi loc pentru răspunsuri. Pe multe le aflăm, le știm, dar rămân mereu foarte multe necunoscute. Știința și cunoașterea înseși lărgesc sfera celor ce rămân necunoscute. Ce știm noi, de pildă, despre felul cum stau rânduite în univers planetele? Am mai dat exemplul acesta și altă dată. Știm că e vorba de o lege a atracției universale, știm că există o lege a gravitației, dar în afară de faptul că le constatăm, nu știm nimic despre aceste legi. A descoperi legile nu înseamnă a ști și cum s-au născut ele.

Ce știm despre felul cum crește dintr-o ghindă, din apa din sol și din pământ un stejar uriaș? Ce știm noi despre felul cum apa, și alte substanțe chimice pe care le extrage un copac din glie, se prefac în ramuri și în frunze? Ce știm despre faptul că acestea, la unul din pomi se prefac în cireșe, la altul în vișine, la altul în mere, în pere ș.a.m.d.?

Ce știm despre felul cum, din același sol, cu aceeași hrană dar din semințe diferite, unele flori își scot culoarea violetă, altele roșie, altele albastră? Ce știm despre noi înșine, despre ființa noastră omenească? Ce știm despre memorie, de pildă? Lumea modernă a inventat casetofonul, o invenție frumoasă, care, iată, prinde pe o bandă ceea ce spunem noi și după aceea ne poate reproduce. Ne trebuie pentru aceasta o bandă. O punem și îndată ne reproduce ceea ce a spus. Dar câte lucruri nu reproduce creierul nostru? Câte benzi dintre acestea, sau ce fel de benzi vor fi fiind în creierul nostru, de pot depozita și reproduce cunoștințe pe care le acumulăm într-o viață întreagă?

În creierul nostru nu există însă nici o mașină alcătuită de om, nu sunt benzi, în aparență nu se rulează și nu se derulează nimic. Luat aparte, izolat cu bisturiul, creierul e o masă de materie vie care plutește într-un mediu umed, și toate celelalte rămân nemișcate, fiind probabil doar niște circuite invizibile ținute vii de sângele trimis din altă parte, de inimă. Și totuși, ceva se derulează acolo și noi ne amintim. Uneori creierul e sensibil la efortul de a ne

aminti, ne reauzim într-un fel, undeva într-un centru al vorbirii, care n-are urechi de altfel, toate informațiile înmagazinate în toată viața noastră din trecut, fiind păstrate acolo ca într-o arhivă.

Ce știm noi despre toate acestea? Ce știm noi despre corpul unei gâze care, privită sub microscop, e o minune, o alcătuire extraordinară din nenumărate organe și funcțiuni, din aparate și culori?

Am putea înmulți la infinit șirul acestor întrebări.

În legătură cu toate ne întrebăm. Ne întrebăm și aflăm răspunsuri. Dar sunt și multe întrebări la care nu aflăm răspunsuri. De aceea Socrate a putut spune: **„știu că nu știu nimic"**, și că lucrul cel mai important pe care ar trebui să-l realizeze omul în viață ar fi **„să se cunoască pe sine însuși"**, să-și descifreze tainele spirituale și morale.

Știm totuși foarte multe lucruri despre lumea înconjurătoare, dar cele mai puține lucruri le știm despre noi înșine. Rămâne și astăzi valabilă, deși a fost scrisă cu aproape cincizeci de ani în urmă, cartea lui Alexis Carrel: *„Omul, ființă necunoscută"*. De atunci s-au mai adăugat unele cunoștințe, dar ele n-au putut schimba constatarea lui Carrel. Știința despre om a rămas până azi cea din urmă, adică știința despre alcătuirea lui, despre originea lui, și știința despre toate minunile care îl alcătuiesc. **„Cunoaște-te pe tine însuți"** este în continuare porunca cea mai mare. Iată de ce vom pune mereu și mereu aceleași și alte întrebări.

Ne punem mai întâi întrebări de informație, în general. De cum începem să gândim. Vrem să știm cât mai mult despre cât mai multe lucruri. Nu ne putem mișca precum niște orbi în lumea aceasta. Vrem să știm. Nu pornim nicioadtă pe un drum, dacă nu ne asigurăm că există drum și că duce acolo unde vrem noi. Nimeni nu călătorește la întâmplare. Nu pleacă nimeni spre nicăieri. Cel care pleacă se întreabă despre un loc unde trebuie să ajungă. Omul e făcut să călătorească prin lume, prin destinul său, cu ochii deschiși. De aceea își pune lui și pune și altora întrebări. Altfel, se rătăcește și în lume, și prin el însuși, prin tainele și tainițele din el! Fiind singurii cu grai, suntem singura specie de pe fața pământului care își pune întrebări. Și chiar dacă aceasta e marea noastră suferință, când nu găsim răspunsuri, e și semnul măreției noastre, fiindcă în întrebarea, cu cât e mai mare, e ascuns și marele răspuns, și mai ales e ascunsă intuiția noastră că acest răspuns există. Când omul formulează întrebări, se ridică la înălțimea răspunsurilor. Și la înălțimea Celui care are răspunsul.

Ne mai punem întrebări și din simpla curiozitate, despre lucruri care am zice că nu ne privesc direct, dar pe care dorim să le cunoaștem. Despre alții, despre destinele lor, de pildă. Dar, de fapt, totul ne privește. Toate cele cu care putem fi în relație, ne privesc. În toate suntem și noi. Nu ne putem izola de nimic, decât cu prețul știrbirii ființei noastre, cu prețul limitării, a restrângerii la mai puțin decât suntem de fapt. Într-un fel, noi suntem tot ce există. În toate suntem, și toate sunt în noi.

Ne mai punem apoi întrebări în legătură cu lucruri care pentru unii apar într-un fel, pentru alții într-alt fel, și care cer și opțiunea noastră, ca să ne situăm față de ele. Ne încearcă îndoielile, și ne pun în încurcătură dilemele și paradoxurile existenței.

Omul, s-a zis, este o ființă care se îndoiește. Îndoiala e semnul rațiunii. Unul din primii filosofi moderni, Descartes, spunea: **„Mă îndoiesc, deci cuget, cuget, deci exist"**. Dictonul a rămas faimos în lumea gânditorilor până astăzi: **„Dubito ergo cogito, cogito ergo sum"**. Găsise, înțeleptul, în sfârșit, argumentul că există! Și constatase că are darul cugetării! Nu fusese prea greu să le constate pe amândouă, dar pentru felul cum a spus-o, și a câștigat celebritatea. Desigur nu numai prin aceasta!

Dar, în afară de aceste întrebări, și de multe alte feluri de întrebări, la care putem sau nu putem găsi răspunsuri, există și întrebări la care **trebuie neapărat să le căpătăm.** Există întrebări esențiale, întrebări de care depinde nu numai viața noastră de aici, ci și viața noastră în eternitate.

Eram tânăr monah la mănăstirea Slatina din Moldova. Eram profesor la Școala monahală și am pus elevilor, monahi de toate vârstele, unii chiar foarte în vârstă, cu experiență duhovnicească de toți recunoscută, o întrebare care, tânăr fiind pe atunci, mi s-a părut mie a fi esențială.

— Dacă ar învia un mort — i-am întrebat — și ar spune așa: **„Vă dau voie să-mi puneți o singură întrebare, una, nu două, fiindcă numai la una pot să vă dau un răspuns care să fie în mod sigur adevărat"**, ce întrebare i-ați pune? Toți au stat și au meditat îndelung. Nu le-am cerut răspunsul pe loc. Vă pun și dv., acum, aceeași întrebare Nu vă cer nici dv. răspunsul pe loc. Gândiți-vă și răspundeți-vă singuri după aceea. Eu vă voi descoperi răspunsul dat de monahi, dar dv. vă simțiți liberi să vă dați propriul răspuns.

Pe monahi i-am lăsat pentru moment, și am reluat a doua zi

problema. Au venit cu diferite întrebări. Unii au spus că l-ar întreba pe cel înviat despre Dumnezeu: cum este, cum conduce lumea, cum judecă, cum iartă, cum cheamă la El, și altele de acestea despre Dumnezeu. Au fost și dintre aceia care au pus întrebări naive sau faorte înguste, neesențiale. Cei mai mulți au spus însă că i-ar pune celui înviat o întrebare la care mă gândisem și eu. **„L-am întreba,** mi-au spus, **ce să facem?"**. Sau: **„Ce să fac eu? Ce să fac pentru ca să-mi rezolv destinul aici și dincolo, în așa fel, încât să nu-mi pară rău că am trăit, dar nici că am murit?"**

Că e posibil ca acesta să fie adevărata întrebare, ne-o spune și autorul **„Faptelor Apostolilor"** atunci când, după ce Petru le-a vorbit mulțimilor în graiul fiecărei națiuni și i-a convins că Hristos a înviat, ei i-au pus o singură întrebare: **„Ce să facem?"** (F. Ap. 2, 37).

Și evanghelistul Matei, când lămurește cum va fi **Judecata cea din urmă,** spune că Judecătorul va pune o singură întrebare sau, chiar de vor fi mai multe, toate vor fi alcătuite cu verbul **a face.** Ce ați făcut cu săracii, ce ați făcut cu cei care nu aveau ce mânca, cu cei care nu aveau apă să bea, ce **ați făcut** cu cei care nu aveau cu ce să se îmbrace, ce **ați făcut** cu străinul care v-a bătut la ușă fiindcă nu avea unde să-și petreacă noaptea, ce **ați făcut** cu cel care a venit să vă ceară un sfat, ce **ați făcut** cu cel care era în nevoie și a venit să vă ceară ajutorul?

Toate întrebările **Judecății** vor fi alcătuite cu verbul **a face**.De aceea, probabil, cea mai potrivită întrebare care s-ar pune unui om venit de Dincolo, ar fi aceasta: **Ce să fac ca să moștenesc și viața de aici, să-mi rezolv și viața de aici, dar să moștenesc și viața de dincolo? Să nu mă duc la durere și suspin, ci la bucurie și fericire. Ce să fac? Ce e de făcut?**

Aceasta este întrebarea! Shakespeare ne-a lăsat celebra dilemă: **„A fi sau a nu fi: aceasta e întrebarea!"**, se întreba Hamlet! Are mult și adânc adevăr în ea. Dar noi **suntem.** Și Dumnezeu e **„Cel ce este"**. Întrebarea noastră e cum ne aranjăm cu El? Ce avem de făcut? Că de schimbat, nu ne putem schimba. Nu putem să nu mai fim. Nu putem să nu fi fost.

Am făcut toată această introducere, fiindcă am vrut să ajung la textul Evangheliei de astăzi, pe care eu aș numi-o **Evanghelia întrebării esențiale:**

„Și, iată venind un tânăr la El, i-a zis: Învățătorule bun, ce bine voi face ca să am viața veșnică? Iar el a zis: De ce-Mi zici

bun? Nimeni nu este bun decât numai Unul Dumnezeu. Iar de vrei să intri în viață, păzește poruncile. El i-a zis: Care? Iar Iisus a zis: Să nu ucizi, să nu săvârșești adulter, să nu furi, să nu mărturisești strâmb, cinstește pe tatăl-tău și pe mama ta și să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți.

Zis-a lui tânărul: Toate acestea le-am păzit din copilăria mea. Ce-mi mai lipsește? Iisus i-a zis: Dacă voiești să fii desăvârșit, du-te, vinde averea ta, dă-o săracilor și vei avea comoară în cer; după aceea, vino și urmează-Mi

Ci, auzind cuvântul acesta, tânărul a plecat întristat, căci avea multe avuții. Iisus a zis ucenicilor Săi: Adevărat zic vouă că un bogat cu greu va intra în Împărăția Cerurilor. Și iarăși zic vouă că mai lesne este să treacă cămila prin urechile acului, decât să intre un bogat în Împărăția lui Dumnezeu. La acest cuvânt ucenicii s-au uimit foarte zicând: Dar cine poate să se mântuiască? Dar Iisus, privind la ei le-a zis: La oameni aceasta este cu neputință, la Dumnezeu însă toate sunt cu putință" (Matei 19, 16–26).

Va fi avut tânărul bogat sentimentul că se află în fața Celui care putea să-i dea răspunsul cel mai autorizat? Probabil. Probabil că va fi ceilalți. Va fi fost informat că Acesta dă răspunsuri la întrebările esențiale și atunci s-a gândit să-i pună întrebarea esențială: **„Ce să fac ca să moștenesc viața de veci?"**

Înainte de a-i răspunde, Mântuitorul îl pune la o mică încercare, desigur nu lipsită de sens. Mai întâi îl întreabă: **„De ce Mă numești bun? Nimeni nu e bun decât numai singur Dumnezeu".** E o întrebare cu tâlc. Va fi vrut oare Mântuitorul să-l întrebe: **Mă numești bun, fiindcă Mă crezi Dumnezeu?**

Tânărul evită să răspundă la această întebare, ca și cum nici n-ar fi auzit-o. Venise doar să-i pună **el** o întrebare lui Iisus, fiindcă auzise că e un înțelept, nu să răspundă el la întrebări. Numindu-L **„bun"**, folosise desigur o formulă de politețe și de bunăvoință, nimic mai mult. E de presupus că Mântuitorul a voit doar să-i sugereze că ar trebui să știe **cu Cine** stă de vorbă.

Era și prematur pentru tânăr să răspundă. Nu avea de unde știi că Iisus era Dumnezeu. După Legea iudaică era chiar imposibil. Numai gândul la așa ceva era socotit o blasfemie. Mântuitorul, firesc, n-a insistat. A lăsat întreabarea suspendată. A socotit important doar s-o pună. Să-și creeze o premiză pentru dialogul ce urma și să-l învețe să nu arunce cuvintele fără să știe ce spune. A vrut

să-i descopere ce ascundeau totuși cuvintele în ele, chiar fără voia celui ce le întrebuința. Evanghelistul, care ne raportează faptele așa cum au fost, notează totuși întrebarea Mântuitorului, chiar așa rămasă fără răspuns, și nu numai ca pe un fapt divers de conversație, ci tocmai ca să sugereze celor de față de atunci, și nouă celor din viitor, că Mântuitorul îi va da acele răspunsuri, care vin **ca din partea lui Dumnezeu.**

Punându-i această întrebare, Mântuitorul a vrut, poate, să-i sugereze și tânărului că îi va da răspunsuri **ca de la Dumnezeu.** Era ca și cum și-ar fi descoperit identitatea în fața lui. Și-a dat însă seama de îndată că era o întrebare grea și, fără să mai aștepte răspunsul, a continuat: **„De voiești însă să intri în viața veșnică, păzește poruncile".**

Poruncile erau date din vechime. Fuseseră descoperite de Dumnezeu lui Moise, prin Tablele legii. Acesta le-a comunicat poporului lui Israel. Mântuitorul i-a amintit deci cât de simplu era: pentru a moșteni viața veșnică, era de ajuns să păzească poruncile. Tânărul le cunoștea, dar a vrut să se asigure că vorbesc amândoi despre același lucru, de aceea L-a întrebat: **Care?** Mântuitorul nu s-a supărat de întrebare. I-a răspuns. I le-a înșirat pe loc pe cele mai importante.

Ce interesantă e această conversație! E interesantă pentru că asistăm la o conversație între Dumnezeu și om. Aflăm despre modul cum gândește Dumnezeu, despre modul cum vorbește Dumnezeu cu oamenii și, iată, vorbește pe înțelesul nostru, vorbește în felul nostru de a vorbi. Nu se supără de insistența tânărului care întreabă: **„Care porunci?"** Acelea cunoscute, îi spune: **„Să nu ucizi, să nu furi, să nu preacurvești, să nu depui mărturie mincinoasă, să cinstești pe tatăl tău și pe mama ta și să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți".** Nu e vorba de altele, și nici de ceva mai complicat.

I-a amintit deci, din cele zece, pe acele porunci care asigură o bună conviețuire pe pământ, a oamenilor între ei, și care sunt și criteriul esențial al intrării în Împărăția de dincolo, prin **Judecata de Apoi.** Să nu-ți însușești bunul aproapelui, să nu trăiești din munca lui, ci din roadele strădaniilor tale, să cinstești viața pentru că e dată de Dumnezeu, să respecți legile tradiționale ale vieții de familie, iar cu aproapele să te porți așa cum ai vrea să se poarte și el cu tine. Acestea sunt regulile bunei conviețuiri dintre oameni, aceia vor conviețui bine și în cer cu Dumnezeu.

Tânărului nu i s-au părut prea grele poruncile și nu s-a speriat când Mântuitorul i le-a amintit. — Acestea sunt? Dacă sunt numai acestea, **„eu le-am păzit din tinerețea mea“.** Se vede că nu mai era foarte tânăr. Era trecut de vârsta primei tinereți. A mai adăugat însă o întrebare: **Dacă le-am păzit pe acestea, ce-mi mai trebuie?**

Mântuitorul și-a dat seama că se află în fața unui om care își cunoaște îndatoririle spirituale dacă, cu adevărat — și probabil nu mintea — din tinerețile lui îndeplinise poruncile. Și atunci i-a descoperit **o a doua treaptă a vieții creștine.** El se afla pe treapta cea dintâi, aceea care e măsura obișnuită ce se cere tuturor creștinilor: **paza poruncilor**. Dacă cineva e hotărât să aspire la mai mult, și tânărul acesta și-a descoperit această intenție, punând întrebarea despre **„ce altceva îi mai trebuiește“,** i se descoperă că mai există și o altă treaptă. Aceasta se cheamă **desăvârșirea.** Așadar, dacă vrei să urci pe această treaptă, i-a spus Iisus, **„de voiești să fii desăvârșit, du-te, vinde-ți averile și le dă săracilor, și vei avea comoară în cer. Apoi vino de-Mi urmează Mie“.**

E foarte interesant, în această povestire, un lucru, și trebuie să fii atent la lectură ca să-l observi. Tânărul nu s-a prezentat. N-a spus nici cum îl cheamă, n-a spus nici de unde era, nu și-a făcut o cât de scurtă biografie în fața lui Iisus, și totuși Iisus l-a cunoscut. Avea darul acestei cunoașteri, darul citirii în suflete, darul citirii în viețile tuturor, fiindcă era Dumnezeu.

Iisus a știut că tânărul avea avere. De aceea, fără să-l întrebe ce situație materială avea acasă, fără o astfel de mărturisire din partea lui, i-a spus direct: **„Vinde-ți averile“!** Și a dăugat: **„și vino de-Mi urmează Mie“.**

Aceasta nu mai era o invitație la o măsură comună. Să ne gândim: ce-ar fi dacă toți ar face așa? Ce-ar mai rămâne din viața socială? Dacă toți și-ar împărți averile, dacă toți ar avea vocație pentru treapta acesta a doua, viața socială și-ar pierde rosturile. Sau ar trebui să se organizeze pe alte baze, cum s-a încercat în primele comunități creștine, dar s-a renunțat repede. Nu au toți vocație pentru aceasta, și s-a văzut chiar de pe timpul Apostolilor. **Faptele Apostolilor** ne istorisesc episoade dramatice din această perioadă, ca cel cu Anania și Safira (F. Ap. 5, 1–11). Nici nu cere Dumnezeu tuturor păsirea pe această treaptă. O cere numai de la cei care vor: **„De voiești** să fii desăvârșit“, așa i-a spus Mântuitorul tânărului.

Tânărul din Evanghelie nu era pregătit pentru o asemenea lepădare. Auzind această condiție, ne spune evanghelistul, s-a întris-

tat. Și-a dat seama de îndată că nu va putea face acest lucru. Nu va putea trece pe treapta a doua, a desăvârșirii. Era însă un om cuminte. N-a cerut nici o lămurire. S-a lămurit. S-a întors și a plecat. S-a întors întru ale sale.

Cine știe! Se va fi gândit că i se cere prea mult? Să dea totul pe ceea ce lui i se părea a fi o himeră? Venise doar să pună o întrebare așa de dragul întrebării? Va fi avut o avere moștenită? Va fi avut o avere câștigată greu, prin muncă, prin comerț și afaceri? Era doar un om obișnuit, fără veleități și sensibilități, spirituale deosebite? Nu vom ști niciodată. Știm doar, că a plecat întristat. Aceasta ni-l face totuși simpatic. Parcă am dori să se fi terminat altfel întrevederea. Dar bogăția a fost mai puternică.

După ce tânărul s-a îndreptat, Mântuitorul a rămas mai departe cu Apostolii Săi. Și a comentat în fața lor cele întâmplate. **„Adevărul vă grăiesc că, cu anevoie va intra bogatul în Împărăția Cerurilor"**. Și a mai spus: **„Mai lesne e să treacă o cămilă prin urechile acului, decât să intre bogatul în Împărăția lui Dumnezeu"**.

Sunt cuvinte teribile! Vă dați seama? Cu atât sunt mai teribile, cu cât sunt spuse de Iisus, cu autoritatea lui Dumnezeu. Complicația vine mai ales de acolo că diferența pe care am stabilit-o între cele două trepte, acum pare anulată. Ni se părea la început că simpla respectare a poruncilor era suficientă pentru intrarea în Împărăția Cerurilor, căci vinderea averilor și urmarea lui Hristos nu figurează printre cele zece porunci. Chiar Mântuitorul se referise mai întâi doar la porunci. Și iată că acum, tot El, trage o concluzie sau, mai exact, proclamă un principiu care pare a **spune** că respectarea **doar** a poruncilor nu e suficientă pentru intrarea în Împărăția Cerurilor.

Se contrazice Mântuitorul?

Dilema nu e dintre cele ușoare, dar nu e insolubilă. Desigur, Mântuitorul nu și-a dezvoltat **„teologia mântuirii"** în fața acelui tânăr. Discuția a fost ocazională și a rămas la datele ei generale și, oarecum, simplificatoare. Treapta întâi: mântuirea; treapta a doua: desăvârșirea. Unii rămân la prima, alții urcă la a doua. Dar în practică lucrurile nu sunt chiar atât de simple. Cel de pe treapta întâia, care respectă poruncile, dobândește viața de veci, dar nu și când este foarte bogat și egoist.

Treptele nu sunt absolut delimitabile. Un bogat egoist respectă oare poruncile? Cum face el dovada **„iubirii aproapelui"**, poruncă

ce face parte din cele zece porunci ale treptei întâia? Desigur nu i se cere să-și vândă toate bunurile, precum se cere celui ce voiește să fie desăvârșit spre a se elibera total pentru Dumnezeu, dar să nu fie egoist i se cere și celui de pe treapta întâia.

Bogații sunt egoiști. Nu urcă pe treapta a doua, decât cu rare excepții, dar nici pe cea dintâi nu stau solid, din aceleași motive. Așa că Mântuitorul nu s-a contrazis, dar a avut în vedere aceste nuanțe, atunci când a generalizat zicând: **„Cu anevoie va intra bogatul în Împărăția cerurilor".**

Tânărul care a plecat **„întristat"** nu era întristat numai pentru că nu s-a putut hotărâ să-și vândă averile, ci și pentru că își va fi dat seama cât e de egoist. De fapt, nu respecta **în întregime** nici poruncile, decât formal, ceea ce Mântuitorul nu i-a mai spus, dar l-a făcut să înțeleagă că e așa, atunci când l-a pus în alternativa de a alege desăvârșirea în schimbul vinderii averilor. **Ca să fii desăvârșit** se poate înțelege și în felul următor: **Ca să fii desăvârșit în împlinirea poruncilor.**

De aceea am spus că împărțirea în cele două trepte, obișnuită în spiritualitatea noastră, ca și în exegeza clasică a textului, e oarecum formală și simplificatoare, pentru a fi mai ușor de tâlcuit și de înțeles. Iată însă că, la o analiză mai profundă, apar complicații și ele ar fi dezavantajoase pentru însăși logica textului, dacă nu le-am clarifica.

În fapt, deci, problema cu bogații și mântuirea stă așa: cei care au averi, dar nu le folosesc cum trebuie, adică nu asociează la folosirea lor și pe cei în nevoie, aceia sunt supuși unui nou examen. Și nu unui examen pentru urcarea pe treapta a doua, aceea a desăvârșirii, ci chiar pentru validarea în treapta întâi, a mântuirii!

Sau, și mai simplu: dacă ai din ce ajuta pe alții, dar nu-i ajuți, atunci cu anevoie vei intra în Împărăția Cerurilor, chiar dacă ți se pare dovada concretă a credinței. Trebuie să fim și prin faptă ceea ce suntem prin credință. Poate că aici se aplică acea sentință aspră și radicală a Sfântului Iacov, care spune: **„Cine păzește toată Legea, și numai împotriva unei porunci greșește, acela se face vinovat față de toate poruncile"** (Iacov 2, 10), adică e ca și cum le-ar călca pe toate. Cele în legătură cu bogăția sunt în directă legătură și cu **„Să nu furi"** și cu **„Să iubești pe aproapele ca pe tine însuți".** Cea dintâi privește acumularea bogățiilor, cea de a doua folosirea lor. Bogații ar trebui să înțeleagă că nu e bine să se lase înlănțuit de bogăția lor, căci aceasta e trecătoare și rămâne aici. E

„darul trecător al împrejurărilor", cum spunea Epictet. E strânsoarea de șarpe încolăcit în jurul gâtului, sub chip de colier de aur și pietre prețioase. Tânărul n-a putut desprinde reptila de pe sine. A plecat întristat.

Acum cred că ni se pare mai ușoară înțelegerea cuvântului Mântuitorului că: **„cu-anevoie va intra bogatul în Împărăția lui Dumnezeu"** și că **„mai ușor va trece cămila prin urechile acului, decât să intre un bogat în Împărăția cerurilor"**. Nu neapărat fiindcă e bogat, cât pentru că își va fi acumulat bogăția în mod necinstit și o păstrează în chip egoist. Și se știe că bogații cei mari și-au acumulat-o întotdeauna în mod necinstit, exploatând munca altora.

Sfântul Ioan Gură de Aur care era un bun observator al vieții soiale în vremea lui, din sec. IV, spunea limpede în tratatele sale și în cuvântările pe care le ținea în catedrala patriarhală din Constantinopol: **„Orice bogăție e un furt"**.

Sfântul Vasile cel Mare spunea același lucru. Și nu făceau altceva, decât observau stări de lucruri cunoscute de ei din societatea vremii lor. Dar oare nu știm noi acestea și din propria noastră experiență, de pildă din istoria Transilvaniei noastre, când țăranii erau toți iobagi pe pământurile altora, și când trebuiau să muncească aceste pământuri degeaba? O astfel de bogăție a grofilor nu era cu adevărat făcută prin furt? Prin furtul muncii altora? Atâtea castele cu decorațiuni abia imaginabile de țărani, cu atâta bogăție în ele, coarne și bijuterii de aur, haine de purtat din fir de aur și argint, vase scumpe, grădini în terase cu fântâni arteziene și statui ascunse în boschete, sau mărginind alei cu copaci exotici — erau toate acestea rodul măcar al unui bob de sudoare proprie al castelanului și al domnițelor? Nu. Erau rodul muncii iobagilor, al banilor strânși tot de la ei, sub forma celor mai bizare impozite, și tot ei erau cei care trebuiau să mulțumească că erau lăsați să existe. Nu știau nici măcar faptul că acest dar al existenței le era lăsat nu pentru ei, ci tot pentru cei cărora le munceau pe degeaba, ca să aibă cine le munci!

Nu povestim basme, deși bieții iobagi numai în basme se întâlneau cu fiii stăpânilor, cu domnițele și cu castelele care erau de fapt facerea mâinilor lor, și ar fi trebuit să fie ale lor nu numai sub formă de năluci, de vis și de basm.

Ei munceau, și tot ei își cereau cu căciula în mână dreptul de a trăi ca să muncească. Atât. De aceea, Mântuitorul condamnă aspru

bogăția și pe bogați. Nu prea sunt texte în care să se justifice bogăția obținută prin mijloace cinstite. Nu prea erau cazuri. Dimpotrivă, și Vechiul și Noul Testament condamnă bogăția. **„Bogatul stăpânește pe cei săraci"**, se spune în Proverbe (23, 11), **„deși cel sărac are adesea mintea mai bună"** (Proverbe 28, 11).

Convingerea autorului Proverbelor era că stăpânirea bogatului se datora numai bogăției lui, nu altui drept, și nu recunoaște bogăția ca un drept. Că era convingerea și speranța poporului că într-o zi lucrurile se vor îndrepta și se va instala în lume dreptatea, o vedem reflectată și în **Cântarea Mariei** din Evanghelia după Luca, care anunță ce va face Mesia: **„Pe cei flămânzi i-a umplut de bunătăți și pe cei bogați i-a scos afară deșerți"** (Luca 1, 53). Când evanghelistul Luca notează **Fericirile**, nu uită ca la urmă să rețină din Predica lui Iisus ceea ce Matei a omis: **„Dar vai vouă bogaților, că vă luați pe pământ mângâierea voastră"** (Luca 6, 24), aici, în viață, prin egoismul vostru!

Sfântul Iacov nu e mai puțin aspru, prevestindu-le bogaților o soartă catastrofală: **„Veniți acum voi, bogaților, plângeți și vă tânguiți de necazurile care vor să vină asupra voastră"** (Iacov 5, 1). Îi condamnă pe toți cei care fac discriminări între oameni pe motive de bogăție: **„Dacă va intra în adunarea voastră un om cu inele de aur în degete, și îmbrăcat în haină strălucită, și va intra și un om sărac, în haină murdară, voi puneți ochii pe cel care poartă haină strălucită, și-i ziceți: Tu șezi bine aici, pe când săracului îi ziceți: tu stai acolo în picioare, sau șezi jos la picioarele mele"** (Iacov 2, 2–3). Și le amintește celor ce fac astfel de discriminări că, de fapt, în credință sunt mai bogați cei săraci, adică tocmai cei care nu sunt așezați la loc de cinste în adunări, iar cei bogați, care se bucură de atâtea privilegii, cine sunt de fapt? **„Oare nu bogații vă asupresc pe voi, și nu ei vă târăsc la judecăți?"** (Iacov 2, 16).

De aceea **Proverbele** spun că **„un nume bun e mai de dorit decât o bogăție"** (Proverbe 22, 1). Mântuitorul nu pierde ocazia nici în **Pilda semănătorului** să spună că sămânța semănată între spini nu poate încolți, fiindcă are nevoie de cuvântul lui Dumnezeu.

Iar în **Parabola bogatului nemilostiv și a săracului Lazăr,** Mântuitorul îl trimite pe bogat în iad, pentru că a fost nemilostiv. Ideea l-a preocupat și pe Sfântul Pavel. Ce să le spună bogaților? Îi știa fără inimă, fiindcă numai fără inimă poți aduna bogății pe spatele altora. Mântuitorul îl trimisese, în iad. Sfântul Pavel îi

învață ce au de făcut ca să se salveze, scriindu-i lui Timotei: **„Celor bogați în veacul de acum, poruncește-le să nu se semețească, nici să-și pună nădejdea în bogăția cea nestatornică, ci în Dumnezeul cel viu... Poruncește-le să facă ce este bine, să se înavuțească în fapte bune, să fie darnici, să fie cu inimă largă"** (I. Tim. 6, 17–18).

Ca și Mântuitorul, și Sfântul Pavel știa că setea de avuție înăspreşte sufletele, le monopolizează tot interesul și bogații devin sclavii dorinței de tot mai multă înavuțire, deoarece aceasta le crește puterea de stăpânire asupra altora. Uneori duce la crime și la vrajbe între cei mai apropiați, între frați, cumnați, socri. Să ne amintim de povestea lui Ion al Glanetașului din romanul *„Ion"* al lui Liviu Rebreanu. Nu e o simplă imaginație de scriitor. Setea de avere duce la minciună, la jurăminte false, la tot ce poate fi mai rău în lume.

Se povestește că un om cu oarecare stare a murit. Avusese un fiu care din tinerețe plecase undeva în America și-și pierduse urma. Câți n-au plecat așa și de la noi din Transilvania! Murind tatăl lui și lăsând o oarecare avere, s-a constatat că nu avea urmași, și că a lăsat un testament pentru fiul său, la dispoziția judecătorului. Judecătorul a dat de veste în America printre cunoscuți și prin locurile unde erau săteni de-ai răposatului. A murit cutare. Fiul său să se prezinte că este, prin testament, moștenitorul întregii averi a tatălui său. Dar în loc de unul s-au prezentat trei, fiecare din ei pretinzând că este fiul. Se potriveau și numele.

Judecătorul nu avea nici un semn de recunoaștere. Tatăl lăsase doar testament că averea rămâne fiului său, dar nici nu-l descrisese, pentru că nu-l văzuse din fragedă tinerețe, și nici nu știa exact pe unde era și ce făcea. Judecătorul nu avea nici un mijloc prin care să-l identifice pe adevăratul fiu. Și atunci a apelat la o judecată solomonică.

Vă amintiți ce e o judecată solomonică? Două femei își disputau același copil, una spunea că e al ei, cealaltă spunea că e al ei. Ajunse în fața lui Solomon, celebru pentru înțelepciunea lui, și care de asemenea nu avea nici un mijloc prin care să decidă al cui era cu adevărat copilul, s-a gândit la o stratagemă. A zis: Aduceți copilul aici. Și l-au adus. Atunci a poruncit unui slujitor: taie copilul în două, și jumătate să ia una din pretinsele mame, iar cealaltă jumătate s o ia cealaltă. Una din ele a zis: — Așa să faci! Cealaltă a zis: — Nu. Decât să-l tai, mai bine dă-i-l ei. Solomon a recunoscut în această femeie pe mama adevărată, pentru că numai o mamă adevărată nu putea să rabde ca propiul ei copil să fie tăiat, pe când cealaltă, care nu era mamă adevărată, a acceptat cu ușurință sentința.

Judecătorul din cazul nostru, cu cei trei pretinși fii, a apelat deci tot la o judecată de tip solomonic. I-a pus să jure, dar au jurat toți trei că sunt adevărații fii. A cerut atunci să i se aducă portretul tatălui mort, și punând portretul pe un perete, a spus: Vă dau la toți trei câte un arc. Cel care, dintre voi trei, va trage direct în inima tatălui, aceluia îi voi da averea. Nu am alt mijloc de judecată, decât acest fel de tragere la sorți. Doi dintre ei, care erau și foarte buni țintași, au luat

repede arcul și au tras foarte aproape de inimă, aproape în același loc. Al treilea n-a vrut să tragă. Dar nu pentru că n-ar fi fost țintaș bun. Era cunoscut chiar ca cel mai bun. Ar fi nimerit drept în inimă. A zis: Nu pot să trag în inima tatălui meu. Judecătorul a recunoscut în acesta pe adevăratul fiu, căruia i-a revenit toată moștenirea tatălui său.

Acum vom înțelege mai ușor reflecția Mântuitorului de la sfârșitul convorbirii cu tânărul bogat. Setea de bogăție duce la competiții nedrepte, ucide bunul-simț și cele mai sfinte sentimente. Adevăratul fiu din întâmplarea de mai sus nu s-a lăsat, ca ceilalți doi, înșelat de bogăție, ci a făcut să triumfe în el dragostea față de tatăl său.

Evident, Mântuitorul n-a făcut o ierarhie a bogaților. Nici n-a fost în intenția Lui așa ceva, pentru că El a dat învățături la modul general. N-a spus cât de bogat poți să fii, n-a făcut diferențieri între bogați mai mici și bogații mai mari, și n-a stabilit o limită de la care începe pericolul. A spus în general: **„bogatul"**.

Tocmai pentru că n-a făcut o ierarhizare, și pentru că fiecare om mai are câte ceva, și aveau și apostolii, cuvântul Mântuitorului **i-a speriat**. Evanghelistul spune: **„Auzind cuvântul acesta, ucenicii Lui s-au mirat foarte tare"**. Și l-au întrebat: Înseamnă că nimeni nu poate intra în Împărăția lui Dumnezeu? Fiecare om are câte ceva în casa lui!

Fără îndoială, Mântuitorul îi avusese în vedere în primul rând pe cei care-și acumulau bunurile pe căi necinstite. Dar nu e sigur că s-a gândit numai la aceștia. Căci orice bogăție deformează sufletul. De aceea, răspunsul pe care l-a dat Apostolilor a fost oarecum ascuns, criptic. A fost un răspuns oferit, poate, mai mult meditației apostolilor, decât înțelegerii imediate a problemei. Mântuitorul le-a răspuns așa. **„La oameni acesta este cu neputință, dar la Dumnezeu toate sunt cu putință"**. Ce va fi vrut oare să spună Mântuitorul prin acest răspuns criptic?

Ca să înțelegem acest răspuns al Mântuitorului, trebuie să ne întoarcem la una din învățăturile fundamentale ale credinței noastre ortodoxe. Anume la aceea care se ocupă de mijloacele cu care poate obține mântuirea. Acestea sunt trei: credința, faptele bune și harul lui Dumnezeu. Așadar, trebuie să credem drept, așa cum ne învață Biserica, în Dumnezeu Creatorul, Proniatorul și Judecătorul nostru. Trebuie să credem că Dumnezeu a făcut lumea, că Dumnezu ne-a făcut pe noi, că Dumnezeu ne poartă de grijă, că Dumnezeu îi dă lumii un sens, și că Dumnezeu ne va cere socoteală

despre felul cum ne-am trăit această viață în lumina poruncilor Lui.

Credința noastră însă, trebuie să o arătăm prin fapte, pentru că **„credința fără fapte,** spune Sfântul Apostol Iacov, **este moartă„.** Degeaba zici: **„Doamne, Doamne!" „Nu tot cel ce zice Doamne, Doamne,** — adică nu tot cel ce mărturisește credința în Dumnezeu — moștenește Împărăția Cerurilor, **„ci cel ce face voia Mea",** adică acela care îndeplinește poruncile.

Dar omul singur, numai cu puterile lui, nu poate să ajungă sus — aceasta vrea să spună Mântuitorul. **Ceea ce este însă cu neputință la oameni e cu putință la Dumnezeu, fiindcă la credința și la faptele noastre bune, se adaugă harul, se adaugă ajutorul lui Dumnezeu.** Când noi pornim, și Dumnezeu pornește. De aceea spune Sfântul Apostol Pavel că **„suntem împreună-lucrători cu Dumnezeu"** (I Cor. 3, 9). De fapt pornește Dumnezeu înaintea noastră. Ne deschide El drumul, ne deschide El ochii încotro trebuie să mergem, și noi trebuie să mergem pe calea deschisă de El, căci așa spune Sfântul Iacov că **„toată darea cea bună și tot darul cel desăvârșit de sus este, pogorând de la Tine, Părintele luminilor"** (Iacov 1, 17).

Aceasta vrea să spună Iisus atunci când zice: **„Ceea ce e cu neputință la oameni, e cu putință la Dumnezeu".** Voi singuri nu puteți, dar e de ajuns să vreți, e de ajuns să începeți, e de ajuns să faceți un pas. Pentru următorul vă va ajuta Dumnezeu, căci zice: **„Eu sunt cu voi în toate zilele vieții voastre"** (Matei 28, 20) și **„Fără de Mine nu puteți face nimic"** (Ioan 15, 5).

La oameni e cu putință să nu cadă în mrejele egoismului și ale indiferenței față de cei în nevoie, ale mândriei și ale duhului stăpânirii, când îi prinde grija strângerii de bogății. Unii se mai trezesc, și când se trezesc, îi ajută Dumnezeu să folosească bogăția pentru alții. Pe alții îi trezește Dumnezeu.

Convorbirea cu tânărul bogat, stăpânit de bogățiile lui, agonisite cine știe cum, s-a încheiat pentru tânăr **în tristețe.** Convorbirea care a urmat, cu apostolii, după plecarea tânărului, fiind vorba de bunuri agonisite de ei cinstit, prin muncă, și desigur destul de puține, s-a încheiat **în speranță.**

Așa se încheie și în viața de toate zilele, și în fața judecății lui Dumnezeu, situațiile similare: cu unii în tristețe, cu alții în speranță.

Înainte de a încheia meditația noastră, nu foarte ușor de scos la capăt, după cum ați putut urmări, pentru că nu întotdeauna ne

putem ridica până la înălțimea tuturor înțelesurilor cuvintelor lui Iisus, aș propune tuturor un mic examen care ne va ușura și mai mult înțelegerea. Ce-am face dacă recomandarea pe care a făcut o Mântuitorul tânărului bogat, ne-ar face-o nouă? — **„Vinde-ți averile, dă banii săracilor, și urmează-Mi Mie!"** Ce am face? Las aceasta la conștiința și spre meditația fiecăruia.

Dacă cineva ar zice că nu știe până la ce limită acumulările de bunuri nu sunt un impediment pentru intrarea în Împărăția Cerurilor, cred că i-am putea indica, fără teama de a greși, următorul principiu: **Este bogăție și devine o piedică în calea mântuirii, tot ceea ce îți prisosește!** Cu ceea ce îți prisosește poți fi de folos altora. Dacă totuși păstrezi acestea, fără să le folosești nici tu, fără să le dai nici celor cărora le lipsesc, atunci intri în categoria bogaților pe care i-a avut în vedere Mântuitorul. Și să reformulăm, așadar, și recomandarea: **Dă din prisosul tău, și așa vei urma Mântuitorului.** Dacă poți da și din „neavutul" tău, ca văduva care a dat cei doi bănuți, poate unicii, și care a fost prețuită mai mult decât orice bogat (Marcu 12, 43), atunci e cu atât mai bine! **O faci?** Cât o faci? La aceasta fiecare poate medita, și așa își va pune la examen credința și ucenicia față de Mântuitorul. Va rămâne trist, sau se va bucura întru speranță?

Duminica a XIII-a după Rusalii

SENTINȚA DE DEZMOȘTENIRE

Textul Sfintei Evanghelii de astăzi este o parabolă, una din multele parabole pe care le-a rostit Mântuitorul, fiindcă era modul cel mai pe înțelesul de a se adresa ucenicilor și ascultătorilor Săi. Parabolele, într-un fel, ne traduc într-un limbaj ușor esența, adesea grea, a unei învățături. Parabola de azi e una profetică:

„Ascultați altă pildă: Era un om oarecare stăpân al casei sale, care a sădit vie. A împrejmuit-o cu gard, a săpat în ea teasc, a clădit un turn și a dat-o lucrătorilor, iar el s-a dus departe. Când a sosit timpul roadelor, a trimis pe slujitorii săi la lucrători ca să ia partea lui de roade. Dar lucrătorii, punând mâna pe slujitori, pe unul l-au bătut, pe altul l-au omorât, iar pe altul l-au ucis cu pietre. Din nou a trimis alți slujitori, mai mulți decât cei dintâi, și au făcut cu ei tot așa.

La urmă, a trimis la ei pe fiul său, zicând: Se vor rușina de fiul meu. Iar lucrătorii viei, văzând pe fiul, au zis între ei: Acesta este moștenitorul; veniți să-l omorâm și să avem noi moștenirea lui!

Și, punând mâna pe el, l-au scos afară din vie și l-au ucis" (Matei 21, 33–39).

Ajungând aici unde parabola se și încheie, Mântuitorul a vrut să-i verifice pe ascultători dacă au înțeles-o. Ca istorioară nu era grea, așa că întrebarea Sa li s-a părut ușoară:

„Deci, când va veni stăpânul viei, ce va face lucrătorilor acestora?" Au răspuns într-o voce: **„Pe cei răi, îi va pierde, iar**

Cuvântul rostit în catedrala din Sibiu, la 5 septembrie 1982.

via o va da altor lucrători, care-i vor da roadele ei la vreme!" (Matei 21, 40–41). Nu era greu răspunsul, și nu putea fi decât într-un fel. Și vorba noastră românească zice: **„După faptă și răsplată,"** sau: **„Rău faci, rău găsești".**

Dar parabola a fost supusă cu un scop. Și dacă nu-i pricepem scopul, ea rămâne o simplă istorioară fără nici o însemnătate anume. Mântuitorul era după o aprinsă dispută cu **„căpeteniile preoților"** și cu **„bătrânii poporului"** (Matei 21, 23), îndată după Intrarea în Ierusalim. Acolo răsturnase tarabele negustorilor și îi alungase din templu: **„Scris este**, le spusese, **casa Mea casă de rugăciune se va chema, iar voi ați făcut-o peșteră de tâlhari"** (Matei 21, 13). Pe urmă vindecase niște orbi și, spre seară, se dusese în Betania unde a și înnoptat, probabil în casa lui Lazăr. A doua zi s-a mâniat pe un smochin i l-a blestemat pentru că nu avea roade, încât bietul pom s-a uscat pe loc. O lecție pentru cei care nu dau roade! Dar o lecție și pentru apostoli, că prin credință se poate obține totul. Poate că a vrut să arate, folosind un pom, că poate face și rău, dar nu face decât bine oamenilor. Urma Săptămâna Patimilor. Va fi vrut să le arate că ar fi putut El să-i nimicească pe schingiuitorii Săi, dar că nu era în iconomia planului lui Dumnezeu acest lucru. Vor fi înțeles acest lucru mult mai târziu, după Înviere. A revenit la templu. Se vede că se dusese vestea despre toate, și mai ales despre izgonirea negustorilor, pentru că bătrânii și căpeteniile l-au luat la întrebări: **„Cu ce putere faci acestea?"**

Era simplu să le răspundă: **„Cu a Mea, ca Dumnezeu ce sunt!"** Dar a preferat să-i ajute să descopere singuri cu ce putere făcea toate, și **Cine era.** I-a întrebat despre Ioan Botezătorul: de la cine era botezul său? Și-au dat seama că pot cădea în propria lor capcană. Dacă ar fi zis: **„de la Dumnezeu"**, Iisus i-ar fi întrebat de ce n-au crezut în el; dacă ar fi zis: **„de la oameni"**, se temeau de cei din jur, care țineau toți pe Ioan drept sfânt și trimis de Dumnezeu. Vicleni, au preferat să răspundă: **„Nu știm".** Văzându-le vicleșia, Iisus le-a spus și El: **„Atunci nici Eu nu vă voi spune cu ce putere fac acestea".**

Era îndreptățit să procedeze astfel. Dacă ei n-au vrut să recunoască ceea ce știa toată lumea, că Ioan era trimis de Dumnezeu, cum vor recunoaște că El făcea ceea ce făcea, cu putere de la Dumnezeu, sau cu puterea Sa de Dumnezeu? În loc de orice răspuns, ca să-i așeze totuși în contextul mesianic și să le deschidă ochii asupra persoanei Sale și a rostului Său în lume, le-a spus

Parabola cu lucrătorii viei. E o parabolă istorico-profetică, mai mult profetică. Istorică, pentru că îl situa pe Iisus în istoria mântuirii, pe linia promisiunii lui Dumnezeu, dar și profetică, pentru că le dezvăluia ceea ce urma să se petreacă numai peste câteva zile cu Dânsul.

Nu ne putem aștepta ca el să fi înțeles parabola. Au înțeles povestirea, i-au dat un răspuns bun lui Iisus cu privire la consecințe, dar nici unul nu și-a dat seama că de fapt Iisus îi adusese în situația de a-și pronunța singuri sentința, față de modul cum se purtau și cum se vor purta până la urmă cu El.

Căci la sfârșit de tot, de fapt le-a dezvăluit totuși Cine era El și cu ce putere făcea totul.

Pentru niște doctori ai Legii, cum era preopinenții, răspunsul lui Iisus era clar, mai ales că se asocia cu profețiile mesianice din Vechiul Testament, pe care ei le cunoșteau foarte bine. Era ca și cum le-ar fi spus: Cum de Mă întrebați cu ce putere fac ceea ce fac, și Cine Mi-a dat puterea? Ar trebui să știți. Și le-a adus aminte: **„Au doară niciodată n-ați citit în Scriptură? Piatra pe care au nesocotit-o ziditorii a ajuns să fie pusă în capul unghiului; de la Domnul s-a făcut aceasta și lucrul acesta a fost minunat în ochii noștri"** (Matei 21, 42). Era un text din Psalmul 117, 22, și din Isaia 28, 16.

Cel nesocotit astăzi va ajunge să fie cel mai important, **„piatra din capul unghiului"**, adică aceea care ține toată construcția. El era cel nesocotit, aceasta a vrut să le spună. Și au înțeles, dar n-au fost de acord, nu L-au crezut, nu L-au luat în serios. Pentru că erau din categoria lucrătorilor viei, aceia care nu i-au primit nici pe prooroci, și care nu-L primeau acum nici pe El. Ba chiar, ca și aceia, îl vor și omorâ, ca pe fiul din parabolă. Ei vor fi ucigașii, așa că bine au zis că **„vor fi pierduți"**, pentru răul pe care îl vor face.

Profeția ceea ce urma să se întâmple chiar în săptămâna aceea. Le ghicea gândurile cu care îi pregăteau arestarea, patimile și moartea. Dar îi și avertiza: **„De aceea vă spun că se va lua de la voi Împărăția lui Dumnezeu, și se va da neamului care va aduce roadele ei"** (Matei 21, 43).

Era o **sentință de dezmoștenire** care va rămâne valabilă peste veacuri. Și ca să nu mai rămână nici o îndoială asupra acestei dezmoșteniri, folosind în continuare metafora pietrei, a mai adăugat, prinzându-i ca într-un clește din care nu există nici o scăpare: **„Cel ce va cădea pe piatra aceasta se va sfărâma, și cel peste**

care va cădea ea, pe cela îl va zdrobi" (Matei 21, 44).

„Au înțeles că despre dânșii grăiește", ne spune evanghelistul (Matei 21, 45), dar erau bolnavi de o înțelepciune înșelătoare, deșartă (Iov 15, 2) care în loc să-i lumineze, i a întunecat și mai mult, și în loc să-i îmblânzească, i-a întărâtat. N-au înțeles că **„piatra"** cu care voiau să se lupte îi va sfărâma, ci și-au continuat atitudinea de neîncredere și ură, înverșunându-se și mai mult împotriva Lui: **„Căutau să-L prindă"** (Matei 21, 46).

Până la urmă Îl vor prinde. Dar și proorocia cu zdrobirea se va împlini.

Exact ca în parbolă, toți proorocii au fost prigoniți, și o mare parte din ei au fost omorâți. Parcă auzim ecoul cuvintelor lui Iisus, care la un moment dat a zis: **„Ierusalime, Ierusalime care omori pe proorocі și ucizi cu pietre pe cei trimiși la tine"** (Matei 23, 37).

Parabola lucrătorilor viei nu este decât un ecou al acestui cuvânt al lui Iisus, despre felul cum au fost tratați trimișii lui Dumnezeu în lume.

Până aici însă e istorie. Totul se petrecuse în Vechiul Testament. Fuseseră alungați, neascultați, desconsiderați și, în mare parte, uciși. Dar Mântuitorul mai spune: La un moment dat Stăpânul viei va trimite chiar pe fiul lui. Dar și pe acesta îl vor omorâ.

Aceasta nu mai era istorie. Era o profeție despre Sine, prin care le descoperea destinul care îi era rezervat Lui însuși. Notați bine că spunea aceste lucruri înainte de proces, înainte de răstignire. Își profetea deci răstignirea și moartea. Dar tot profetic îi avertiza că fiind El **„piatra cea din capul unghiului"**, și Fiul Stăpânului, vor avea a trage consecințele faptei lor.

Cum adică? Întâlnirea cu Iisus putea însemna zdrobire, sfărâmare? Cândva Petru mărturisise despre El că avea **„cuvintele vieții veșnice"**. Va să zică cum? Pentru unii Iisus putea fi Cel care avea cuvintele vieții celei veșnice, iar pentru alții putea fi zdrobire, sfărâmare? Cum trebuie să înțelegem aceste cuvinte? Chiar așa. Sunt posibile mai multe interpretări, dar iat-o pe cea mai simplă.

E imposibil să nu ne confruntăm cu Iisus, într-un fel sau altul.

Recunoscându-L, primim cuvintele vieții veșnice; negându-L, ne zdrobim noi înșine încercând să-L lovim. Așa cum vor păți și cei care Îl vor da morții. Și lui Saul, viitorul Pavel, pe drumul Damascului, îi va spune: **„Saule, Saule de ce mă prigonești?"**

„Nu-i așa că-ți este greu să lovești cu piciorul în țepușă?" Sigur că e greu. Cine ar îndrăzni să lovească cu piciorul gol în capul ascuțit al unei sulițe? Sigur că cel care s-ar zdrobi ar fi piciorul, nu vârful suliței.

Acesta este tâlcul parabolei.

*

Iisus Hristos ne-a adus răspuns la întrebările noastre firești, normale, esențiale, despre lume, despre noi înșine, despre viața noastră, despre rostul nostru, despre moarte, despre ce este dincolo de moarte, despre ce se întâmplă cu noi toți, cu generațiile care se înlocuiesc una pe alta pe pământ. Ne-a spus ce se întâmplă cu legăturile noastre de suflet cu cei care pleacă, cu cei care rămân. Practic, ne-a învățat legea iubirii, ca lege a conviețuirii omenilor pe pământ, ca lege care garantează o conviețuire normală atât aici, cât și în lumea ce va să vie. **„Din aceasta vor cunoaște oamenii că sunteți ucenicii Mei, de veți avea dragoste între voi".**

Atât Mântuitorul cât și apostolii Lui, Sfântul Pavel îndeosebi, rezumă virtuțile care se cer creștinilor la trei: **credința, nădejdea** și **dragostea.** Aș fi tentat să leg textul acesta chiar de textul Sfântului apostol Pavel din Epistola I către Corinteni, care s-a citit astăzi, și care începe prin cuvântul: **„Vegheați"!** (I Cor. 16, 13).

Trecem de obicei ușor peste astfel de cuvinte. Ar trebui însă să ne oprim cât de puțin asupra lor, să le medităm, să le pricepem adevăratul înțeles. Ce va să zică aceasta **„Vegheați"?** — Fiți treji! Nu fiți niște adormiți! Să aveți ceea ce numesc Sfinții Părinți, **trezvia,** trezvia gândului, deci controlul gândului, trezvia inimii, deci controlul simțirii, așa fel încât să vă păstrați viu **darul deosebirii,** darul deosebirii binelui de rău, al duhurilor bune de cele rele, în așa fel încât toate în viață să le tratați cu **dreaptă socoteală,** cu discernământ. Aceasta nu se poate decât dacă te păstrezi mereu cu mintea trează.

„Vegheați": fiți dar cu mintea trează. Nimic nu merge la întâmplare. Totul trebuie bine gândit. Nu se poate fără o socoteală, fără o veghe, fără o atenție încordată a gândului. Nu ne putem controla gândul decât cu atenția. Vegheați deci, invită Sf. Apostol Pavel, și apoi le enumără pe cele trei asupra cărora trebuie să ne concentrăm atenția: Stați tari întru credință; îmbărbătați-vă și vă întăriți se înțelege întru speranță, întru nădejdea că Dumnezeu

veghează și El asupra noastră; și toate să le faceți între voi în dragoste (I Cor. 16, 13–14).

Despre aceste trei, despre care Sf. Pavel vorbește în cap. 16, mai vorbise cu câteva cpitole înainte, în aceeași Scrisoare către Corinteni, la cap. 13, alcătuind un adevărat imn, o poezie extraordinară închinată dragostei, cum nimeni n-a mai scris vreodată. E numită de către exegeți **Imnul dragostei.** În capitolul anterior vorbise despre darurile pe care le au oamenii. Unii au darul înțelepciunii, alții darul științei, alții darul de a ocârmui, de a fi învățători (cap. 12), deci în societate trăim fiecare după darurile noastre. Sf. Pavel adaugă însă: Eu vă învăț o cale care trece dincolo de toate aceste daruri, care trebuie să fie comună tuturor, și anume: credința, nădejdea și dragostea, dar, spune el, **„mai mare decât toate este dragostea".** Și exemplifică:

De-aș vorbi în limbi omenești și îngerești, dar n-aș avea dragoste, aș fi aramă sunătoare și chimval răsunător. Prin urmare, dacă aș vorbi toate limbile pământului, și mai mult decât atât, dacă aș ști să tâlcuiesc și graiurile lui Dumnezeu, adică dacă aș vorbi în limbi îngerești, ceea ce ar fi un lucru extraordinar, dar n-aș avea dragoste, aș fi un fel de tinichea, am spune noi într-o românească mai vulgară.

Și zice mai departe: **De aș avea darul proorociei,** deci dacă aș ști să spun de azi ce se va întâmpla mâine și poimâne și peste un an, **dacă aș cunoaște toate tainele,** deci dacă aș avea răspuns la tot ceea ce pentru ceilalți oameni sunt taine de nedezlegat, **și dacă aș avea toată știința,** pe care nimeni n-o poate avea în întregime, **și dacă aș avea toată credința, așa încât să mut și munții din loc, dar nu aș avea dragoste, aș fi o nimica.**

Cu ce bogăție de imagini descrise pe acest om cu care noi, dacă ne-am întâlni în viață, i-am cădea la picioare și am spune: Tu ești un profet, ești un trimis al lui Dumnezeu, ești tot ce poate avea omenirea mai de valoare, având toată știința și cunoașterea tuturor tainelor! Și totuși, un asemenea om, lipsit de dragoste, în fața Sfântului Pavel este o nimica!

Și continuă: **Și dacă mi-aș împărți toată averea** — și cine nu știe cât e de greu să-ți dai ceva din ale tale, dar încă toată averea —, **și dacă aș accepta să mor,** să devin martir pentru credință, **dar dacă aceste lucruri le-aș face fără dragoste.** același autor ne spune că **la nimic nu i-ar folosi.** Și explică îndată:

Pentru că: **„dragostea îndelung rabdă și se milostivește;**

dragostea nu pizmuiește, dragostea nu se trufește, nu se poartă cu necuviință; nu caută ale sale foloase, nu se mânie, nu se gândește la rău, nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr; ea toate le acopere, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă. Dragostea nu va cădea niciodată!" Și la sfârșit spune: **„Acum rămân deci aceste trei: credința, nădejdea și dragostea, dar dintre ele mai mare este dragostea"** (I Cor. 13)

Să ne punem acum o mică întrebare. Te poți oare mântui și fără credință, numai dacă ai dragoste? Există tentația și a unei astfel de interpretări. Noi vom căuta să dăm interpretarea cea adevărată.

Când apostolul spune că cele mai mari daruri sunt credința, nădejdea și dragostea, trebuie să înțelegem că ele trebuie văzute **toate împreună,** și trebuie să înțelegem că **acea dragoste este cu adevărat lucrătoare, și la acea dragoste se gândea apostolul, care cuprinde și credința și speranța.** Fiind cea mai mare, le cuprinde în ea pe celelalte mai mici, așa cum suta cuprinde în ea zecile și unitățile. De aceea cel care are dragoste cu adevărat, înseamnă că are și credință și speranță. Cel care are numai credință și speranță, dar nu are și dragoste, acela — cum spune apostolul — **„e aramă sunătoare și chimval răsunător"**, adică e unul care zice, **„Doamne, Doamne"**, dar nu face faptele cele bune.

Credința și speranța trebuiesc neapărat întregite prin dragoste, adică prin fapte. Numai atunci devin mântuitoare, numai atunci fac din noi, toate trei, adevăratul creștin.

De altfel și în **Apostolul** de astăzi, din care am mai citat cuvântul **„Vegheați,** " cei care ați fost prezenți ați auzit o încheiere alcătuită din cuvinte ciudate: **„Cel ce nu iubește pe Domnul Iisus Hristos să fie anatema"** (I Cor. 16, 22). Ce înseamnă cuvântul **„anatema"?** Înseamnă să fie despărțit de Dumnezeu. Înseamnă, cum spune tot Sf. Pavel în altă parte, **„a te lăsa Dumnezeu în grija minții tale"** (Rom. 1, 28), a-ți lăsa destinul numai la mijloacele și puterile tale. A-și retrage harul.

Dar, îndată după aceea, mai pronunță un cuvânt, tot atât de ciudat: **maranata. Maranata,** expresie în limba aramaică, înseamnă: **„Domnul nostru, vino!"** Este o chemare a lui Iisus și în viața acelora care nu-L iubesc, și în a celor care nu se iubesc în numele Lui. Este o invocare a ajutorului, a harului lui Dumnezeu, pentru ca să ne dea puterea să-L înțelegem, și să trăim potrivit cu învățăturile Lui. Să ne înțelegem destinul și pe Iisus, ca fiind Cel care ne-a adus

adevărul, că toți suntem fii aceluiași Dumnezeu, și frați între noi, și că, prin urmare, legea care trebuie să guverneze viața noastră, trebuie să fie legea dragostei.

Un mare scriitor creștin, *Fericitul Augustin*, ne-a lăsat aceste cuvinte: **„Iubește și fă ce vrei"!** Nu sunt greu de înțeles, deși la prima vedere ar putea să ne pară că limitează îndatoririle creștine la prea puțin. Dar oare cel care iubește pe aproapele lui, îi va face vreodată rău? Îl va minți vreodată? Îl va pârâ vreodată? Va face în viața lui cuiva rău, dacă dinlăuntrul său nu lucrează altă lege decât legea dragostei, bazată pe credință și pe speranță? Niciodată. De aceea, aceste cuvinte: **Iubește și fă ce vrei,** exprimă libertatea pe care ți-o conferă dragostea. Libertatea nelimitată, dar ordonată de un criteriu de precizie micronică, negreșelnic.

Iubirea se naște din credință și din speranță. Numai când se naște din ele e autentică și face minuni. E în stare să se scrifice, să înfrunte orice risc pentru a face bine altuia, pentru a alina o suferință.

Se zice că în timpul celui de al doilea război mondial un ofițer de marină, bolnav, ajunsese să fie spitalizat într-o insulă din Pacific. Acolo era și un spital de leproși, evident izolați. Într-o zi ofițerul se apropie de colonia leproșilor și văzu o soră cum pansa rănile acestora. *„N-aș face așa nici pentru un milion de dolari"*, exclamă ofițerul: *„Nici eu n-aș face pentru un milion de dolari,* răspunse sora, care era călugăriță. *O fac pentru că văd în fiecare din ei un Hristos care cere ajutor. Un Hristos incognito!"*

Se povestește că înainte de a deveni călugăr — și poate tocmai de aceea a devenit — Sfântul Francisc de Assisi a avut o experiență bizară. Era fiul unei familii aristocrate și într-o după-amiază călărea pe moșia părinților săi. Văzu în fața lui un lepros de pe care curgea cărnurile, spectacol care în mod obișnuit i-ar fi provocat dezgustul și l-ar fi făcut să se îndepărteze. De data aceasta, simți un puternic impuls interior să-i arate acestui nenorocit dragostea sa. Sări de pe cal, se repezi la el și-l îmbrățișă. Propriul său gest îl emoționă enorm și fu convins că făcuse exact ceea ce trebuie să facă. Își descleștă mâinile care îl îmbrățișaseră pe nefericit, și dori să—l privească mai bine și să-i arate compasiunea sa. Dar în clipa aceea își dădu seama că nu fusese nimeni. Nu era absolut nimeni lângă el și nici în jur. Și totuși era sigur că îmbrățișase un lepros.

Își dădu seama că fusese Hristos și acest lucru îi schimbă viața si nu-l uită până în ultima sa zi pe pământ.

Compasiunea se naște din dragoste. Nu e un sentiment pur omenesc. E dumnezeiesc. Ca oameni ne apărăm, nu ne expunem. Numai dragostea ne face să ne expunem, pentru că ea crede în minuni. Sau nu-i pasă de consecințe. Dragoștea se răspândește prin ea însăși. Cine poate înțelege aceasta a ajuns la dragoste.

Un copil care se lovise, plângea. O fetiță s-a dus să-l mângâie și el s-a liniștit. Mama ei a întrebat-o. *„Ce i-ai făcut de s-a liniștit? Ce i-ai spus?" „Nu i-am spus nimic. L-am îmbrățișat și am început să plâng împreună cu el".*

Iisus Hristos a venit să reinstaureze dragostea în lume. A fost trimis de Tatăl în via sădită de El. În lume. Și iată că tocmai cei care ar fi trebuit să-L primească mai bine, tocmai ei L-au respins. Și L-au respins chiar în numele credinței lor, pe care o înțelegeau stâlcit, deși ar fi avut toate motivele s-o înțeleagă așa cum se cuvenea. De aceea li se trimiseseră profeții ca să-i pregătească. În zadar fusese totul, precum pentru ei, în zadar Îl trimisese și pe Fiul Său. De aici amenințarea cu pedeapsa dezmoștenirii: **„Va da via altor lucrători, care Îi vor da roadele ei la vreme"** (Matei 21, 41).

Prin pilda aceasta Mântuitorul a făcut încă una din numeroasele încercări de a deschide ochii ascultătorilor Săi contemporani, asupra felului cum trebuiau să-I tâlcuiască misiunea, și de a-i preveni asupra consecințelor care îi așteptau dacă nu i-o vor înțelege. Ca să-i convingă că așa va fi, le-a dezvăluit profetic ceea ce vor face cu El, poate în speranța că măcar în timpul împlinirii profeției se vor trezi, sau după aceea.

Ce s-a întâmplat, știm. Profeția despre trimiterea Sa la moarte s-a împlinit. Dar s-au împlinit și cuvintele din urmă: via a fost dată altora. Creștinismul a părăsit aria strâmtă a geografiei și a istoriei în cadrul cărora a fost pregătit și unde a apărut, și din provincial a devenit universal.

El a fost dat neamurilor care L-au recunoscut pe Iisus drept Fiu al lui Dumnezeu și drept Mesia cel promis, și care au recunoscut în jertfa și învierea Sa un act de răscumpărare și împăcare între oameni și Dumnezeu, Căruia se cuvine slava în vecii vecilor.

Duminica a XVII-a după Rusalii

CUVINTE DE PLUMB PE O INIMĂ DE DURERE

O samarineancă anonimă a intrat în istorie pentru că a stat de vorbă cu Iisus. Alături de ea, cam pe aceeași ușă, a intrat și o canaaneancă. Multora dintre femeile cu care s-a întâlnit și cu care a stat de vorbă Iisus, sau care au fost implicate în episoade din viața și activitatea Sa, evangheliștii le-au reținut numele: Maria Magdalena (Ioan 20, 1; Luca 8, 2), Marta și Maria, Maria lui Iosie (Marcu 10, 35; Matei 20, 20–28), Irodiada și Salomeea (Matei 16, 3–11), Ana proorocița (Luca 2, 36–38), Elisabeta (Luca 1, 7) și bineînțeles Maria, Maica Domnului (Luca 1, 30).

E drept că altora, chiar dintre israelitence, nu le-au menționat numele, precum: soacra lui Petru (Matei 8, 14–15), fiica lui Iair (Luca 8, 40), femeia cu scurgerea de sânge (Matei 9, 20–23), servitoarea lui Caiafa (Luca 22, 56), văduva săracă (Marcu 12, 42–44), văduva din Nain (Luca 7, 11–16), desfrânata (Luca 7, 36–50; Ioan 8, 2–11), femeia gârbovă (Luca 13, 11–17), femeia care fericește pe Fecioara (Luca 11,27), slujnica ghicitoare (F. Ap. 16, 16–19), unele din mironosițe (Matei 28, 1–10; Marcu 16, 1–11; Luca 24, 1–12; Ioan 20, 1–18), femeia din Apocalipsă (Apoc. 12, 1–6; 13–17).

Celor străine însă, nici uneia, evangheliștii nu le-au menționat numele, deși cel puțin pe al uneia îl cunoșteau fără îndoială, și anume pe al soției lui Pilat (Matei 27, 19). Tot astfel s-a întâmplat și cu canaaneanca: nu i-au reținut numele.

Așa cum ne-am întrebat despre samarineancă, ne întrebăm și

Cuvânt rostit în catedrala din Sibiu în anul 1987.

acum: ce anume faptă extraordinară a făcut canaaneanca, pentru ca Biserica să-i consacre o duminică pe an, și să-i perpetueze amintirea în istoria Bisericii și în istoria creștinismului pentru totdeauna? Canaaneanca înseamnă locuitoare în Canaan, din pământul Canaan. I s-a dat numele după numele țării în care locuia. Ce era Canaanul? Și unde era? Pe vremea Mântuitorului era o regiune în Țara Sfântă, în părțile Tirului și ale Sidonului, care mai păstra, după 1500 de ani de la Moise, o mică populație din vechea populație peste care au venit evreii, după ce au scăpat din robia egipteană. Dacă ne întoarcem cu 1500 de ani înainte de Hristos, găsim istoria aceasta scrisă de Moise în Vechiul Testament, în special în Cartea Numerilor (13, 22, 34), și apoi continuă în Cartea lui Iosua (6 și urm.). Aflăm de acolo că, după ce a scăpat din Egipt, poporul evreu, condus de Moise, a pornit spre țara pe care Dumnezeu o făgăduise strămoșilor lui Avraam, lui Iacov și lui Isaac. Păstrează încă amintirea acestei făgăduințe a lui Dumnezeu, că le va da o țară mănoasă, o țară frumoasă, o țară în care să se așeze și să rămână. Dumnezeu avea cu acest popor o socoteală anume, un plan. Îl alesese să fie poporul din care urma să se nască Mesia, adică în mijlocul căruia urma să se întrupeze Dumnezeu pe pământ. De aceea i-a hărăzit, încă de la început, un destin deosebit.

Să ne oprim o clipă și să medităm asupra acestei situații cu adevărat extraordinare pe care nu o observăm de obicei, dar care ne poate da înțelesul măreției și al unicității evenimentului pe care îl pregătea Dumnezeu.

Pentru a pregăti întruparea Fiului ca om, Dumnezeu alege un întreg popor. Îi dirijează istoria, credința și toate ale lui în așa fel, încât totul să se subordoneze, până la detalii, intenției Sale cu Fiul. Pune toate premizele, la dimensiunile unui popor, pe care Fiul urma să-și construiască mesajul Său universal. Îl anunță prin profeți, dă porunci care să creeze în timp mediul propice pentru o nouă reorientare spirituală a lumii.

Așadar angajează un întreg popor și istoria lui. Fiul e înconjurat de o suită impresionantă! Așa se și cuvenea unui Fiu al lui Dumnezeu. Acest lucru ar trebui să nu fie pierdut din vedere de nimeni. E și acesta un argument care probează majestatea cu care Fiul vine din cer în lume.

Revoluția de palat, provocată de suita Sa, care a dus la răstignirea Fiului și la moartea Lui, a fost și ea prevăzută, ca un foc atotcurățitor. Acesta a îngropat o epocă, epoca de pregătire, și pe

cei care, neînțelegându-L pe Cel trimis, deși i-au pregătit venirea, și-au ratat în ultimul moment șansa de a fi primii beneficiari ai evenimentului, pentru că l-au dorit numai pentru ei și așa cum voiau ei, nu El. N-a supraviețuit decât Cel pentru care se făcuseră pregătirile, Fiul, prin înviere, iar Acesta S-a dat pe Sine tuturor popoarelor pentru care venise. Un popor i-a pregătit venirea, o lume L-a primit.

Dumnezeu i-a scos din Egipt, i-a trecut prin Marea Roșie în frunte cu Moise, și au ajuns până la porțile Țării făgăduite. Văzând-o de departe, Moise a trimis iscoade să cerceteze locul și să vadă cum este, și dacă este cel făgăduit, adică țară mănoasă, cu destule ape, cu destui pomi fructiferi, dacă în ea crește viță de vie, și dacă oamenii care o locuiesc au cetăți cu ziduri, sau fără ziduri împrejur, dacă au obști sau nu au, dacă sunt puternici sau sunt slabi. Nu se aventura Moise în necunoscut! Era bun strateg și știa ce informații să ceară. Se știa el ajutat de Dumnezeu, și cu Țara promisă, dar mai știa că Dumnezeu îi lăsase și lui partea de responsabilitate. Apela la ajutorul direct al lui Dumnezeu numai atunci când nu mai era altă scăpare, cum va fi când va scoate apă din stâncă și va cere mană în pustie, ca să nu piară tot poporul.

Spune Moise, în cartea Numerilor, că a trimis în recunoaștere în Canaan, pe conducătorii de triburi, adică ai grupurilor de rudenii și de seminții care scăpaseră din Egipt, deci a trimis oameni calificați (Numeri 13, 3), oameni care să-și poată da bine seama cum este pământul, dacă acela era pământul făgăduit lor de Dumnezeu și, mai ales, dacă era ușor de cucerit.

S-au dus și au stat acolo 40 de zile. S-au întors după 40 de zile și, în fața a tot poporul care îi aștepta, a lui Moise și Aron, au spus că țara este mănoasă, că este o țară în care curge lapte și miere, cresc rodii și smochine, și au adus cu ei drept mărturie o viță de vie, cu un strugure care abia de îl puteau căra doi oameni pe o prăjină. Au numit locul acela **Valea Eșcol,** adică **Valea Strugurelui** (Num. 13, 25). Dar au mai spus că poporul care locuiește țara este puternic și îndrăzneț și că țara are orașe foarte mari și întărite. Locuitorii se numesc Amaleciți, Hetei, Hevei, Iebusei, Amorei, probabil triburi compacte, și aceștia locuiau părțile muntoase. Pe lângă mare și lângă râul Iordanului locuiau canaaniții.

Iscoadele s-au întors cam înspăimântate. Ba au mai spus că locuiește acolo și un neam de oameni giganți, uriași, din cale afară

de mari, deosebiți de ceilalți oameni, încât ei, iscoadele, păreau niște lăcuste pe lângă localnici (Num. 13, 32–34).

Evreii s-au spăimântat foarte și au refuzat să pornească spre acel pământ. Ba chiar au hotărât să se întoarcă în Egipt. Nu ne vom putea lupta cu ei, au zis. Sunt puternici. Ne vor distruge cu siguranță. Moise a încercat să-i convingă: **E Pământul făgăduinței,** și dacă Dumnezeu ne-a îndrumat încoace, fără îndoială, că va avea grijă de noi, și ne vom putea așeza în acest pământ, și îi vom birui pe localnici. Dar mulțimea n-a vrut să-l asculte. Doar doi, Iosua, fiul lui Navi, și Caleb au rămas de partea lui, nădăjduind în ajutorul Domnului (Num. 14, 6). Dar doi erau prea puțini, și nici influența lor n-a fost mai mare decât a lui Moise, deși cei doi fuseseră printre iscoade, deși ar fi avut dreptul la oarecare credibilitate.

În loc de credibilitate erau să fie uciși cu pietre! Nu era de glumit cu poporul acesta, tot atât de tare în răzvrătire, ca și în credință. Și atunci Dumnezeu, care era de partea lui Moise și a celor doi, a hotărât să-i piardă pe toți ceilalți prin ciumă. A intervenit Moise, apelând la argumente menite să-L convingă pe Dumnezeu să renunțe la pedeapsă, deoarece de vor auzi egiptenii, vor râde și de ei și de Dumnezeu în care s-au încrezut și care le va apărea ca neputincios să se țină de făgăduința pe care le-a făcut-o când i-a scos din Egipt. **„Vor zice: Domnul n-a putut duce poporul în pământul pe care cu jurământ l-a făgăduit să-l dea lor, și de aceea l-a pierdut în pustie"** (Num. 14, 16). Era ca și cum Dumnezeu ar fi vrut prin ciumă să șteargă urmele neputinței Sale. Ingenioasă insinuare!

Moise știa să poarte o discuție îndrăzneață, la nivel înalt. Argumentul său L-a convins pe Dumnezeu. Dumnezeu a renunțat la pedeapsa prin ciumă. Stratagema i-a reușit lui Moise, dar îndrăzneala îl va costa.

Drept urmare a acestei discuții, care a fost de fapt o rugăciune, Dumnezeu i-a spus lui Moise: Bine, îi voi ierta, după cererea ta, dar fiindcă nu M-ați ascultat, nici unul dintre voi nu va ajunge să pună piciorul în **Pământul făgăduinței,** afară de doi: Iosua, fiul lui Navi, și Caleb, fiul lui Iefone, pentru că aceștia nu s-au îndoit. Aceștia au fost gata să intre în **Pământul făgăduinței**. Pe ceilalți însă, pentru că s-au îndoit, întoarcei înapoi în pustie, și pentru fiecare zi pe care au petrecut-o iscoadele în **Pământul făgăduinței,** veți rătăci câte un an, adică 40 de ani, prin deșert, până când vor muri toți cei care nu M-au ascultat. Și vor intra în **Pământul făgă-**

duinței numai urmașii lor, altă generație, copiii nevinovați și nevârstnici, sub douăzeci de ani acum.

Și așa s-a și întâmplat. S-au întors înapoi în pustie, căutând drumul spre Egipt. Și au rătăcit vreme de 40 de ani. S-au tot învârtit în jurul unui munte, absolut dezorientați, până când au murit toți. Așa cum promisese Domnul, numai urmașii lor au regăsit locul de unde părinții lor văzuseră **Pământul făgăduinței.** Împreună cu poporul a suferit însă aceeași soartă însuși Moise. Și el a murit. Nici el n-a pus piciorul în **Pământul făgăduinței,** deși în cele din urmă ajunsese din nou, cu poporul regenerat, în fața lui. A dat chiar mai multe bătălii și le-a câștigat.

Promisiunea urma să se împlinească. **Pământul** le va fi dat. Le-a repetat cele zece porunci ale Legământului încheiat cu părinții lor în Horeb, ca și cum l-ar fi încheiat cu ei, acum (Deut. 5, 1 și urm.). Le-a rânduit toate, în amănunte, i-a învățat ce să mănânce și ce nu, ce să facă cu idolatrii (Deut. 13, 1), unele porunci fiind de o asprime greu de înțeles azi (cap. 13, Deut.), pentru că altfel nu era chip de disciplinat un popor semi-barbar care trebuia condus și dirijat prin religie. Geniul lui Moise a fost poate geniul celui mai mare civilizator din istoria omenirii, evident înțeles în condițiile vremii sale.

Și după ce a rânduit toate, i-a arătat Domnul **Pământul** promis: **"Te-am învrednicit să-l vezi cu ochii tăi; dar în el nu vei intra!"** (Deut. 34, 4). A murit în pământul Moabului, în vârstă de 120 de ani, dar nici mormântul **"nu i-l știe nimeni, până în ziua de astăzi"** (Deut. 34, 6). Iosua, fiul lui Navi, a primit misiunea să conducă poporul mai departe, spre **Pământul făgăduinței,** dincolo de râul Iordan, și acolo au reușit să se așeze peste canaaneni, și peste alte popoare care mai trăiau împreună cu canaanenii.

Și iată, după mai mult de 1500 de ani, rămășițe din canaanenii cuceriți de evreii conduși de Iosua, mai existau încă în **Pământul făgăduinței**, în timpul Mântuitorului, și erau pe aceleași locuri, aproape de Marea Mediterană, în părțile de nord ale Țării Sfinte, **"în părțile Tirului și ale Sidonului"**, cum spune sfântul evanghelist Matei (15, 21). Sfântul Marcu, povestind același episod, numește locul Fenicia Siriei (Marcu 7, 26), pentru că Tirul și Sidonul, vechiul Canaan, erau acum organizate într-o țară numită Fenicia, care făcea parte din provincia romană a Siriei. De altfel, Sf. Marcu, în același episod, spune că Mântuitorul, după cele întâmplate acolo, a plecat **"din părțile Tirului și prin Sidon a**

venit la Marea Galileii" (Marcu 7, 31). Matei foloseşte însă numele vechi de **Canaan**.

Am făcut acest excurs cam lung în istoria Vechiului Testament, pentru ca să înţelegem de ce şi de unde acest nume de **femeie canaaneancă**. Dar, odată cu aceasta, trebuie să ne mai amintim un lucru, anume că aceşti canaaneni erau păgâni (Luca 7, 26). Evreii aduseseră cu ei pe Dumnezeu cel adevărat, pe Iahve, care li se descoperise lor, dar popoarele peste care veneau erau păgâne şi iată că, după 1500 de ani, rămăseseră tot păgâne.

Păgân însă nu însemna necredincios, aşa cum credem noi de obicei. Cuvântul **păgân** vine de la **paganus**, care înseamnă **sătean**, om de la sat, şi pe care istoria l-a dat după aceea celor care credeau în zei, adorau natura, se închinau la copaci, îşi făceau zei din lemn, din piatră sau din metal, şi se închinau lor. Dar, în felul lor erau credincioşi şi, dincolo de idolul căruia se închinau, credeau tot într-o putere transcendentă. Idolul era o formă văzută, uneori socotit chiar el plin de puteri, potrivit cu capacitatea de abstractizare a credincioşilor, dar în nici un caz păgân nu însemna asta. Erau oameni de la ţară, în general, şi de aceea cuvântul **paganus**, ţăran, a devenit sinonim cu religia primitivă a acestor oameni. Dar ea era şi religia orăşenilor şi a Cezarului de la Roma!

Evreii, şi apoi şi noi creştinii, l-am luat cu înţelesul de necredincios dar, cum spun, nu era înţelesul exact. Şi noi întrebuinţăm uneori la modul peiorativ cuvântul „ţăran", în sens primitiv, necioplit. Cam aşa a trecut în istoria religiilor, în mod impropriu, şi cuvântul **paganus**, ca necredincios. Aveau şi ei credinţa lor, dar nu era o credinţă dreaptă, luminată, superioară în Dumnezeu, făcătorul cerului şi al pământului, ci era o credinţă mai aproape de superstiţie.

În această parte a **Pământului făgăduinţei** s-a dus Mântuitorul într-o zi, împreună cu ucenicii, şi acolo l-a acostat pe drum, strigând în urma lui, o femeie localnică, o canaaneancă, o anonimă.

„Şi ieşind de acolo, a plecat Iisus în părţile Tirului şi ale Sidonului. Şi iată o femeie canaaneancă, din acele ţinuturi, ieşind, striga zicând: Miluieşte-mă, Doamne, Fiul lui David! Fiica mea este rău chinuită de demon. El însă nu i-a răspuns nici un cuvânt; şi apropiindu-se ucenicii Lui, îl rugau, zicând: Slobozeşte-o, că strigă în urma noastră. Iar El, răspunzând, a zis: Nu sunt trimis decât către oile cele pierdute ale casei lui

Israel. Iar ea, venind, s-a închinat Lui, zicând: Doamne, ajută-mă! El însă, răspunzând, i-a zis: Nu este bine să iei pâinea copiilor şi s-o arunci câinilor. Dar ea a zis: Da, Doamne, dar şi câinii mănâncă din fărâmiturile care cad de la masa stăpânilor lor. Atunci, răspunzând, Iisus i-a zis: O, femeie, mare este credinţa ta; fie ţie după cum voieşti! Şi s-a tămăduit fiica ei din ceasul acela" (Matei 15, 21–28).

Evanghelistul ne relatează întâmplarea cu mare economie de cuvinte. Şapte versete. După ce arată cum s-a sfârşit convorbirea, o încheie brusc: **„Şi s-a tămăduit fiica ei din ceasul acela"**.

Recapitulându-ne aceste cuvinte, simţim că trebuie să facem câteva constatări şi să ne punem câteva întrebări. Şi, de ce să nu recunoaştem, cu mentalitatea noastră de astăzi şi cu simţul creştin cu care ne-a educat Biserica, ne încearcă şi un sentiment de contrarietate, dacă nu chiar de revoltă, de scandalizare. Fiindcă a spune cuiva care vine să te roage să l ajuţi într-o mare nenorocire, că: **„Nu este bine să iei pâinea copiilor şi s-o dai câinilor"**, este un cuvânt de neaşteptat din gura unuia ca Iisus. Nu suntem obişnuiţi cu astfel de cuvinte din gura Lui.

Sunt cuvinte aspre. Prea aspre. Sunt cuvinte grave. Prea grave. Nu seamănă cu ceea ce ştim noi despre Iisus. Să fie nişte cuvinte interpolate, adăugate de un răuvoitor, sau comunicate evaghelistului de un răuvoitor, de un iudeu care se războia cu o canaaneancă păgână? Nu. Nici vorbă de aşa ceva. Sunt cuvintele lui Iisus. Şi Sfântul Marcu le reproduce întocmai (Marcu 7, 27). Şi atunci cum se explică, totuşi, faptul că Mântuitorului i-au putut scăpa asemenea cuvinte?

Trebuie să înţelegem acest lucru. Nu trebuie să rămânem cu nelămurirea în suflet. Şi ca să-l înţelegem, trebuie să ne plasăm în contextul vieţii contemporane lui Iisus. Pentru evrei, toţi cei care nu erau evrei şi nu erau mozaici erau socotiţi câini, neoameni Trebuie să înţelegem că Mântuitorul n-a făcut altceva decât să întrebuinţeze o metaforă care era în uz pe vremea aceea, şi pe înţelesul tuturor. Canaaneanca ştia acest lucru, de aceea nici nu s-a scandalizat. Ba chiar a părut să accepte insulta, căci a răspuns din situaţia de neom: **„Da, Doamne, dar şi câinii mănâncă din fărâmiturile care cad de la masa stăpânilor lor"**. Mântuitorul n-a intenţionat s-o insulte. Dar de ce oare s-a folosit şi El de aceeaşi mentalitate ca şi a evreilor habotnici?

Mai întâi pentru că a vrut să scoată în evidenţă această menta-

litate, s-o accentueze. A enunțat-o pentru nevoile logicii discuției. Îi trebuia ca mijloc de contrast cu învățătura Sa. Căci, cum El nu făcea nimic întâmplător, nu întâmplător s-a dus să se întâlnească exact cu această femeie, în părțile Tirului și ale Sidonului, unde știa că locuiesc canaanenii. Fără îndoială, s-a dus pentru că voia să-și ilustreze, printr-o confruntare directă cu cineva din alt neam decât evreii, învățătura Sa care pătrundea destul de greu în mintea și în inima poporului, învățătura socotită mereu o dizidență iudaică.

El venise să schimbe o religie, s-o universalizeze, să schimbe mentalitățile oamenilor. Venise să deschidă era unei noi culturi, a unei noi civilizații, și se simțea blocat de conservatorismul local, iudeu, căruia și ucenicii Lui îi erau tributari. Trebuia prin urmare să-și ilustreze învățăturile prin acțiuni convingătoare, pe care să le pună la temelia a ceea ce urma să fie creștinismul în lume. Și unul din lucrurile pe care trebuia să le schimbe radical era tocmai concepția greșită a poporului evreu din vremea aceea, despre faptul că numai ei erau aleșii lui Dumnezeu, și numai ei erau oameni, ceilalți fiind neoameni, de care Dumnezeu nu se ocupa, sau se ocupa numai pentru a-i defavoriza. Chiar despre Mesia, pe care-L așteptau, evreii socoteau că va veni **numai** pentru dânșii.

Încercaseră la un moment dat, în Vechiul Testament, unii din profeți să reorienteze gândirea iudaică spre universalism, spre un Dumnezeu care e al tuturor oamenilor, indiferent de rasă, de națiune, de culoare, dar n-au reușit. Au venit după aceea Ezdra și Neemia și i-au întors iarăși pe evrei, cu blesteme și amenințări, la credința că Iahve este **numai Dumnezeul lor**, că numai cu ei a făcut Legământ, că numai pe ei îi iubește, că numai de ei are grijă.

Dacă stăm să ne gândim din perspectiva noastră de astăzi, a spune despre Dumnezeu că e numai al unui popor este o aberație, o absurditate. Ce fel de Dumnezeu poate fi Acela Care e numai al unui popor? Ce fel de Dumnezeu poate fi Acela care face discriminări între oameni, **din cauza naționalității, din cauza culorii**, din cauza culturii, din cauza așezării geografice. Un Dumnezeu, logic vorbind, nu poate fi decât Dumnezeul tuturor. Acest lucru a venit. Mântuitorul să-i învețe pe oameni și, prin ei, prin cei de atunci, să ne învețe și pe noi până în ziua de astăzi. Că Dumnezeu este Dumnezeul tuturor. Astăzi și evreii gândesc tot așa.

Și atuci de ce a rostit aceste cuvinte grave: **„Nu sunt trimis decât către oile cele pierdute ale casei lui Israel"**, tot atât de grave ca și cele amintite mai înainte, și care îi numea câini pe cei

ce nu erau din casa lui Israel? Le-a rostit tocmai pentru că, amintindu-se, voia să le scoată din capetele oamenilor, să facă să le sune în urechi absurditatea lor, și pentru că voia să dea o lecție și ucenicilor săi, care trebuiau să fie cei dintâi care să-L înțeleagă. A se fi ocupat de cineva de neam străin, a fi fost în contact cu cineva de neam străin, a fi vorbit cu cineva de neam străin, după Legea iudaică veche, era un mare păcat. Mântuitorul s-a dus totuși în părțile Tirului și ale Sidonului. Prin însuși faptul că s-a dus, a arătat că vrea să deschidă o nouă perspectivă, că are ceva de spus și despre cei de acolo. Nu i-a ocolit, precum se făcea de obicei.

Întâlnindu-se cu acea femeie, de față cu toți cei care îl înconjurau, desigur iudei, **mai întâi i-a repetat femeii Legea, adică învățătura iudaică.** Căci pe iudei trebuia să-i câștige și să-i facă, padagogic, să creadă pentru moment că era chemat doar pentru ei, pentru oile pierdute ale casei lui Israel, adică pentru păcătoșii și nevoiașii lui Israel. Și anume după ce i-a convins că e de-al lor, numai după aceea, ca de nevoie, convins de logica smerită peste măsură a femeii, a trecut peste Lege și a făcut o minune cu ea. I-a vindecat fata, căci aceasta dorea ea. Avea o fată demonizată și dorea ca Iisus să i-o vindece.

E în afară de orice îndoială că, înainte de toate, Iisus a vrut să aducă discuția la aceea ca femeia să ceară în mod explicit vindecarea. Să creadă în posibilitatea ei. Să creadă în El. Ceea ce ea va și face, mărturisindu-și credința în Dumnezeu și în puterea lui Iisus. Mai putea fi ea considerată câine? Câți în Israel aveau credința ei? Și-atunci cum stăm cu discriminarea și cu pretenția numai a unora de popor ales? Iisus a pus-o pe ea însăși să schimbe datele problemei și să-i dea ocazia să-și spună punctul Său de vedere, care urma să fie normativ pentru toate cazurile asemănătoare, și pentru totdeauna.

Așa se explică de ce a provocat-o prin cuvintele care la început ne-au surprins. A făcut-o să-și mărturisească credința, în ciuda faptului că era canaaneancă, și nu era evreică. Între credința unora și a altora nu era nici o deosebire. Prin urmare, cuvintele lui Iisus nu trebuie luate ca fiind părerea Lui despre canaaneni, ci ca repetate tocmai pentru a le demonstra absurditatea.

Femeia nu era o păgână în sens de necredincioasă. Credea. Zisese: **„Doamne, ajută-mă"**. Oricare dintre fariseii și cărturarii vremii, dacă s-ar fi întâlnit cu ea, i-ar fi întors spatele înainte de a lega orice conversație cu dânsa. Mântuitorul nu numai că nu i-a

întors spatele, ci i-a arătat, ei și celor cu care era El, că ceea ce credeau ei înainte nu mai era valabil. O laudă pentru credința ei și îi vindecă fata.

Din momentul acesta cuvintele de dinainte nu mai contează. Au fost metodice. Cuvintele de plumb aruncate pe inima ei de durere s-au topit și s-au îndulcit, transformându-se în mângâiere.

Nu este prima dată când Mântuitorul intră în contact cu cei de alt neam, pentru ca să le arate că Dumnezeu este al tuturor oamenilor, nu numai al unui singur popor. Să ne amintim de sutașul din Capernaum, care s-a dus să-l roage pentru unul din slujitorii săi. Să ne amintim de îndrăcitul din Gadara. Gadara era un teritoriu din afara Palestinei. Să ne amintim de unul din cei zece leproși, cel care s-a întors să-I mulțumească. Tocmai acela era samarinean. De ce nu se va fi întors unul din cei nouă iudei? Să ne amintim și de pilda cu Samarineanul milostiv. Samarinenii erau și ei, ca și canaanenii, tot un popor socotit de către evrei spurcat. Tocmai aceasta voia Mântuitorul să combată, să risipească. Să le dovedească iudeilor exclusiviști și mândri, că și ceilalți aveau virtuți, că erau credincioși, că puteau fi buni, recunoscători. De aceea îi alege pentru convorbiri, dar îi alege și ca eroi pozitivi de parabole. Evident că acest fel de a proceda îi înfuria pe iudei, dar fără aceasta nu se putea. Revoluția sa spirituală cerea acest risc.

Aceasta este prima lecție pe care Mântuitorul a dat-o atunci apostolilor, și celor care Îl mai însoțeau, și pe care ne-o trimite și nouă astăzi. Dumnezeu este Dumnezeul tuturor oamenilor, indiferent din ce neam ar fi ei, unde ar trăi, ce culoare ar avea, ce limbă ar vorbi. Toți sunt egali și toți sunt fiii lui Dumnezeu.

Dar aceasta nu este singura lecție ce poate fi scoasă din această convorbire. Un alt lucru important pe care-l putem învăța de aici, este rodul stăruinței în rugăciune. Prima dată când l-a rugat femeia, Iisus s-a prefăcut că nu o aude. **„Nu i-a răspuns nici un cuvânt"**. A vrut să-i pună la încercare credința. A doua oară L-au rugat apostolii, deranjați și stânjeniți de insistențele ei: **„Dă-i drumul, că strigă în urma noastră"**.

Va fi strigat, biata femeie, cu disperare. Știa că dacă pierde această ocazie, alta nu mai întâlnea. Dar avea și credință, că altfel n-ar fi insistat până la a-i stânjeni pe altfel răbdătorii apostoli, și obișnuiți cu astfel de cereri. Iisus le-a găsit un text din Scriptură și l-a spus tare, ca să-l audă și femeia, **„că nu este chemat decât pentru oile pierdute ale casei lui Israel"**, deci nu pentru cei de alt

neam. A făcut-o, în afară de cele arătate mai sus, și pentru a-i încerca credința încă o dată. Femeia a repetat a treia oară: **„Doamne, ajută-mă"**. Nici de data aceasta nu i-a vorbit.

Până în momentul acesta, nu vorbise încă cu ea. Abia sentința cu câinii i-a adresat-o direct ei, când a găsit cel mai jignitor cuvânt prin care putea încă o dată s-o pună la încercare. Dar femeia a găsit și la aceasta un răspuns smerit, umilit. Ce conta mândria ei, pe lângă faptul de a obține vindecarea fiicei ei? Și abia atunci Mântuitorul, convins de credința ei, i-a spus cu blândețe și cu respect: **„Femeie, mare este credința ta! Fie ție precum voiești".**

Nu întâmplător i-a spus: **„Mare este credința ta"**. I-a spus aceasta tocmai pentru că a vrut s-o facă să înțeleagă că îi încercase credința de patru ori și, de ce să nu ne gândim că, prin aprecierea credinței ei, într-un fel a vrut să-și retragă și să șteargă cuvintele pe care i le adresase înainte!

Așadar, stăruința în rugăciune întotdeauna înduplecă pe Dumnezeu să răspundă cererilor noastre.

Dar mai avem ceva de învățat din convorbirea lui Iisus cu această femeie. Și chiar un lucru nu de cea mai mică importanță.

Femeia canaaneancă avea, fără îndoială, necazurile ei proprii, și fiica bolnavă. Trebuia s-o îngrijească. Probabil aceea avea accese de furie pe care trebuia să i le stăpânească, să i le suporte ca de la un bolnav, dar în afară de necazurile ei personale, era preocupată mai ales de suferințele fetei. Zice: **„Miluiește-mă, Doamne"**, dar adaugă: **„Fiica mea este rău chinuită de demon"**. Se roagă deci pentru ca fata să fie vindecată. Făcea o rugăciune pentru altcineva, dar ca pentru ea, căci zicea: Miluiește-mă, pe mine, și iată că Dumnezeu ascultă și rugăciunea pentru alții, rugăciunea părinților pentru copii, rugăciunea copiilor pentru părinți, rugăciunea noastră pentru aproapele nostru. Și pe acestea le ascultă Dumnezeu, nu numai pe cele pentru noi înșine.

E înduioșător acest strigăt, e mișcător și cutremurător acest apel disperat, acest apel de ultimă oră, acest apel ca la ultima posibilitate: **„Doamne, ajută-mă!"** Nici mai mult nici mai puțin. Două cuvinte. Dar două cuvinte prin care se arunca în credința că Dumnezeu poate să ajute, atunci când Îl rogi cu credință, atunci când apelezi la El ca la ultima speranță, după ce ai încercat totul și ai constantat că nu se mai poate nimic din altă parte, și că nu-ți mai rămâne decât Dumnezeu. Atunci te dai în mâinile lui Dumnezeu, chiar dacă ți se pare că ți-ai pierdut până și în El încrederea. Căci

dacă dincolo de aparenta pierdere a încercării până și în El, îți mai rămâne tăria să te arunci într-un **„Doamne, ajută-mă!"**, spus din adâncul sufletului, înseamnă că încă a mai rămas o încredere, o credință, o posibilitate. Ca să mă înțelegi mai bine, am să vă spun o întâmplare simplă:

S-a aprins o casă mare, cu multe etaje. Toți au reușit să fugă, să se evacueze, afară de un copil de trei-patru ani, uitat înăuntru în învălmășala fugii. Când a dat să coboare pe scară, l-a întâmpinat focul și fumul. S-a înfricoșat și s-a întors înapoi în camera lui. Focul a ajuns până acolo. Camera s-a umplut de fum și atunci copilul a alergat spre geam și a început să strige după ajutor, ca și femeia aceasta. De jos, tatăl care l-a văzut, dar care nu mai putea urca prin flăcări, i-a strigat: *„Aruncă-te pe geam că eu sunt aici și te prind în brațe"*. Copilul a răspuns: *„Nu pot să mă arunc, pentru că nu te văd din cauza fumului"*. *„Nu i nimic,* i-a spus tatăl. *Chiar dacă nu mă vezi, eu te văd! Aruncă-te cu curaj!"* Și s-a aruncat. Și tatăl l a prins și l a salvat.

Astfel de aruncări în credință, chiar când ni se pare că nu mai există nici o speranță, și ne-a cuprins de tot teama și îndoiala, sunt salvatoare. Să știm că chiar dacă noi nu-L vedem pe Dumnezeu, ca și copilul din parabolă, Dumnezeu ne vede, ca și tatăl acelui copil. Dumnezeu ne îndeamnă mereu: **„Eu te văd, aruncă-te! Crede!"**

Se întâmplă însă că uneori, chiar după rugăciune stăruitoare, nu primim ajutor. De ce? Fără nici o îndoială, astfel de situații ne mâhnesc, ne deconcertează și ne pun greu credința la încercare. Dar să ne aducem aminte că Mântuitorul a spus odată apostolilor, când L-au întrebat de ce Dumnezeu nu răspunde întotdeauna cererilor noastre: Pentru că: **„Nu știți ce cereți"**, le-a spus (Marcu 10, 38), cu alte cuvinte, pentru că nu totdeauna ceea ce cereți vă este și de folos. Așa se întâmplă și cu noi. Noi credem că ceea ce cerem ne este de folos, dar dacă vedem că Dumnezeu nu ne răspunde, e bine să înțelegem că nu ne este de folos, chiar dacă toate evidențele ne spun că acel lucru ne-ar fi de folos și ni s-ar cădea. Să spunem aceasta printr-un exemplu:

Un tată pleacă cu copilul său să se plimbe spre o pădure. Trec pe sub un măr și copilul cere: *„Tată, dă-mi și mie un măr"*. Și tatăl culege un măr și i-l dă. Merg mai departe, și copilul vede o floare frumoasă. Și spune: *„Tată, vreau și eu una din florile acelea"*. Și tatăl rupe o floare frumoasă și i-o dă. Mai încolo copilul vede un tufiș cu fructe roșii, foarte atrăgătoare, și cere: *„Tată, dă-mi și mie din fructele acelea roșii"*. Și tatăl îi răspunde: *„Nu, acestea nu pot să ți le dau"*. Și copilul începe să plângă, fiindcă fructele roșii erau frumoase, și le bănuia gustoase. Și plânge. Nu înțelege de ce până acum i s-au dat de toate, dar aceste fructe roșii i se refuză. Se întoarce nemulțumit acasă, întristat. Tatăl nu i-a explicat de ce nu i-a satisfăcut dorința. Era prea mic ca să înțeleagă. Poate va fi încercat, dar

copilul n a înțeles și a plâns mai departe, dorindu și fructele roșii, așa cum erau, pentru că erau frumoase.

Tatăl nu-i dăduse acele fructe, pentru că erau otrăvitoare, ceea ce copilul nici nu știa, nici nu înțelegea, noțiunea fiindu-i încă necunoscută.

Așa se întâmplă și cu noi, când cerem anumite lucruri care nouă ni se par a fi bune și că ni s-ar cuveni. Când nu le primim, să știm că sunt ca acele fructe frumoase, dar otrăvitoare, și numai din cauza aceasta Tatăl cel din cer ni le refuză, în ciuda faptului că, neștiutori fiind noi, L-am putea judeca, am putea spune că nu e bun, că nu e drept cu noi, că dă altora ceea ce ni s-ar cuveni nouă. Și iată că nu ni le-a dat, pentru că El știa că ceea ce cerusem noi nu ne-ar fi fost de folos. Ba dimpotrivă. Poate că ne-ar fi dus la greșeli și la suferințe, de care Dumnezeu ne-a scăpat.

Și mai sunt și alte împrejurări în care Dumnezeu nu răspunde la **„Doamne ajută!"**, fiindcă acest **„Doamne ajută"** trebuie zis și el cu un rost. Trebuie să vină dintr-o inimă îndreptată spre bine. Și unii hoți zic: **„Doamne ajută"**, când pornesc să fure. Asta înseamnă că Dumnezeu trebuie să-i ajute? Dar să nu ne ducem până acolo. Să ne întoarcem la noi înșine, care zicem **„Doamne ajută"** cu intenții bune, venim la biserică, aprindem lumânări, dăm pomelnice, zicem un **„Tatăl nostru"**, dar nu iertăm pe vecinul cu care ne-am certat, și rămânem cu inima împietrită, ba mai spunem și minciuni lui Dumnezeu, adică tocmai Aceluia Căruia nu i se pot spune minciuni! Dar **„Doamne ajută"** zicem! Oare în cazul acesta nu suntem ca și hoțul care zice **„Doamne ajută să fur"**?

Pentru ca Dumnezeu să te ajute, trebuie ca strigătul tău să vină dintr-o inimă smerită, dintr-o dorință spre bine. Dacă nu suntem în stare să facem întotdeauna binele pe care-l voim, măcar dorința spre bine, tinderea spre bine s-o avem.

În creștinism, cu Dumnezeu nu se poate trișa. Acest lucru trebuie să-l înțelegem foarte bine. Nu putem trata cu Dumnezeu cu jumătăți de măsură, sinceri în una, vicleni și mincinoși în alta. Dumnezeu tratează cu **omul integral**, în conștiință, în gând, în faptă, în relațiile cu alții.

Aceasta a venit Mântuitorul să ne învețe. **Cum să devenim mai buni**. Cum să bată inima noastră și pentru alții. Mi-aduc aminte, când am intrat în mănăstire, starețul, părintele Cleopa, spunea: **„De când m-au numit stareț, nu mai pot zice: mă doare capul meu. De atunci simt din ce în ce mai mult că mă doare capul nostru"**, adică purta grija întregii obști. Ați observat desigur

toți, ascultând Evanghelia, sau ascultându-mă pe mine repetând cuvintele ei, că femeia canaaneancă nu a zis: **„Doamne ajută pe fiica mea“**, ci a zis: **„Doamne, ajută-mă“**, pe mine, gândindu-se însă la fiica ei. Când vom fi și noi în stare să zicem: **„Doamne ajută-mă ca Ion, Gheorghe, Vasile, cutare, fratele meu, vecinul meu să se însănătoșească, sau să aibă parte numai de bine“**, și aceasta să fie ca și când Dumnezeu ne-ar ajuta pe noi? La o astfel de rugăciune vom auzi și noi răspunsul: **„Mare este credința ta; fie ție precum voiești!“**

Duminica a XIX-a după Rusalii

DECIZIE GREA: IERTĂM SAU FACEM DREPTATE?

„Precum voiți să vă facă vouă oamenii, faceți-le și voi asemenea" (Luca 6, 31). Iată ceea ce toți comentatorii Noului Testament au numit **„Legea de aur a moralei creștine"**. Textul este inclus în **„Predica de pe munte"** — ea însăși un rezumat mai larg al învățăturii Sale și se află exact așa și în Evanghelia după Matei (7, 12).

Să ne oprim puțin asupra conținutului acestor cuvinte, nu atât pentru că ar fi greu de înțeles, ci tocmai dimpotrivă, pentru a le constata simplitatea. Sunt simple ca adevărul! Și cât de bine se potrivesc oricui le-ar întâlni! Și cât de ușor de înțeles sunt pentru oricine! Nu e nevoie de licențe și doctorate în nici o disciplină, nici măcar în teologie, ca să fie pe înțeles. Sunt pe măsura învățatului, ca și pe a analfabetului. Nimeni nu s-ar putea plânge că sunt grele, că nu sunt pentru mintea lui. Spre a le înțelege, nu avem nevoie decât de o minte sănătoasă. Căci toți știm ce vrem să ne facă nouă oamenii.

Vrem să ne urască? Vrem să ne facă rău? Vrem să ne vorbească de rău? Vrem să ne pârască? Vrem să ne târască prin tribunale? Niciodată! Toți vrem ca oamenii să ne facă numai bine. Vrem să fim iubiți. Vrem să fim ajutați. Cuvântul Mântuitorului are în vedere atât de mult interesele noastre, încât nu e posibil să nu le înțelegem și pe ale altora, așa cum le înțelegem pe ale noastre. Ne

---

Cuvânt rostit în Biserica de pe Tocile din Brașov, cu prilejul resfințirii bisericii, în ziua de 2 octombrie 1983.

ia pe noi însine drept măsură a modului cum trebuie să ne purtăm cu altul. Cum vrem să se poarte alții cu noi, așa să ne purtăm și noi cu dânșii.

Mântuitorul a adus în lume noutatea iubirii. Sfatul acesta e de fapt o altă formă de exprimare a unui alt principiu: **„Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți"** (Matei 19, 19; 22, 39; Romani 13, 9; Gal. 5, 14). De aceea a zis: **„Poruncă nouă vă dau vouă: să vă iubiți unii pe alții, precum V-am iubit și Eu pe voi"** (Ioan 13, 34).

Dar de ce era porunca aceasta **nouă?** Era nouă fiindcă în Vechiul Testament nu era tot așa. Mântuitorul însuși precizează: **„Ați auzit că s-a zis: să iubești pe aproapele tău și să urăști pe vrăjmașul tău"** (Matei 5, 43). Mântuitorul face un pas mai departe decât preceptul din Vechiul Testament, ridicându-l cu o treaptă mai sus, căci zice: nu numai să iubiți pe cei ce vă iubesc, dar **„să iubiți chiar pe vrăjmașii voștri, să binecuvântați pe cei ce vă blestemă, să faceți bine celor ce vă urăsc, și să vă rugați pentru cei ce vă nedreptățesc și vă prigonesc"** (Matei 5, 44).

Trebuie să recunoaștem că nu e un sfat ușor de urmat, și că ne pune la mare încercare. Teoretic îl înțelegem, și chiar îl admitem, dar când e vorba de pus în practică ni se pare, dacă nu imposibil, cel puțin nedrept. Să nu luăm lucrurile în ușor și să nu trecem pe lângă acestea ca și cum ar fi bine, dar nu pentru noi. Suntem aici în fața unui: **ori-ori!** Ori facem precum ne învață Iisus, și suntem creștini, ori nu facem, și nu suntem creștini.

Cred că aceasta ar trebui să ne dea foarte mult de gândit. Dacă înțelegem și admitem că Iisus a venit să îndrepte lumea, s-o facă mai bună, s-o schimbe din adâncuri, să schimbe adică adâncurile inimilor, atunci n-o putem face decât recomandând ceea ce a recomandat. Numai așa se poate. Vrem să-L ascultăm? Vrem să devenim oameni noi, sau îi admirăm teoretic învățătura, dar rămânem la omul vechi?

După toate semnele ne aflăm cam în situația din urmă. De aceea lumea mai arată încă așa cum arată. Nu alții, nu cei care nu-L admit sau nu cred în Iisus, Îi împiedică împlinirea visului Său de transformare a omenirii, ci în primul rând cei care se zic **„ai Lui"**, creștinii.

Atâta vreme cât nu ne vom reconsidera părerea și practica vieții cu privire la acest precept, al iubirii, nu sunt șanse reale de biruință a creștinismului în noi. De altfel, de aceea au și apărut prin

Apus unele așa-zise curente care afirmă că ne aflăm deja într-o „eră **post-creștină**", în care creștinismul a fost uitat, trădat, lăsat în urmă, demodat. Creștinii vor îndreptăți sau vor dezice aceste afirmații?

Mântuitorul își și demonstrează sfatul pe care îl dă, adică acela de a nu răsplăti răul cu rău. Așa face și Dumnezeu, spune El: **„Căci El poruncește soarelui Său să răsară și peste cei răi, și peste cei buni, și dă ploaie și peste cei drepți și peste cei nedrepți"**. Și din nou apasă pe diferența în care trebuie să se situeze creștinii, și nu pur și simplu pentru că așa vrea El, Învățătorul, ci pentru că așa e logic, dacă vrem să intrăm în modul divin de gândire. Și iată demonstrația: **„Căci de iubiți pe cei ce vă iubesc, ce plată vi se cuvinte? Au, nu fac tot așa și vameșii? Și de urați sănătate numai prietenilor voștri, ce lucru mare faceți? Au, nu și păgânii fac așa?"** (Matei 5, 46–47).

Dragostea ta îl bucură pe cel ce te iubește, dar acela crede că i se cuvine, pe când dragostea care ar răsplăti vrăjmășia, ar pune altfel problema. Cel pe care-l iubești când te urăște, nu te va putea urî mai mult și, încetul cu încetul, își va modifica și el sentimentele. Cel puțin când avem în vedere oameni normali. Așa că dreptatea e de partea Mântuitorului și a poruncii Sale, cu adevărat noi. Porunca Sa e logică prin adâncimea ei, nu prin aparența de echivalență pe care o stabilea Legea veche.

Ne aflăm deci, incontestabil, în fața unui uriaș pas mai departe decât iubirea poruncită de Vechiul Testament, care răspunde exclusiv iubirii. Să întârziem câteva clipe asupra situației din Vechiul Testament, aceea care L-a nemulțumit pe Mântuitorul, și a socotit că trebuie să intervină cu o modificare.

În Vechiul Testament se spune: **„Ochi pentru ochi, dinte pentru dinte, mână pentru mână, picior pentru picior, arsură pentru arsură, rană pentru rană, vânătaie pentru vânătaie"** (Ieșire 21, 24–25). Iată și texte din cartea Levitic: **„De va lovi cineva un om și va muri, acela să fie omorât... De va pricinui cineva vătămare aproapelui său, aceluia să i se facă ce a făcut el altuia. Frântură pentru frântură, ochi pentru ochi, dinte pentru dinte; cum a făcut el vătămare altui om, așa să i se facă și lui"** (Levitic 24, 17–20). Iată și în Deuteronom: **„să ceri suflet pentru suflet, ochi pentru ochi, dinte pentru dinte, mână pentru mână, picior pentru picior. Cu răul pe care-l va face cineva aproapelui său, cu acela trebuie să i se plătească"** (Deut. 19, 21).

În Levitic, Moise e drept cel puțin într o privință: **„Aceeași judecată să aveți și pentru străin și pentru băștinaș"**, zice el (Levitic 24, 22), dar în Exod e discriminatoriu: **„De va lovi cineva pe robul său în ochi, sau pe slujnica sa în ochi, și-l va pierde, să-i lase liberi ca despăgubire pentru ochi"** (Ieșire 21, 26). Așadar, robul nu mai avea dreptul să scoată ochiul stăpânului! Robul nu mai era „cineva", nu era om! El se alegea doar cu o despăgubire! Probabil că unii dintre bieții robi erau uneori bucuroși să li se facă vătămări, ca să-și capete libertatea!

Iată deci ce anume a avut Mântuitorul să îndrepte. Să instaleze legea iubirii, în locul legii răzbunării. Trebuie să ne mărturisim nouă înșine însă că, în inima și în mintea noastră, socotim totuși că Legea veche era dreaptă și, mulți dintre noi, în faptă dacă nu în teorie, suntem încă rămași la nivelul Legii acesteia, care se numea în Vechiul Testament **Legea talionului**, adică dreptul la răzbunare echivalentă.

Fără îndoială, nu e ușor să urci la bunătatea recomandată de Mântuitorul, când ți se face rău. Teoretic ne declarăm de acord cu învățătura Sa, dar dacă e vorba să trecem la aplicarea ei, de îndată descoperim că ne e aproape imposibil. Pornirea noastră, când cineva ne face rău, e să-i răsplătim și noi cu rău. Și păcătuim. Mântuitorul ne cere un mare efort de autodepășire. Tocmai de aceea a venit El, ca să ne îndrume și să ne ajute să încercăm această autodepășire. E aproape supraomenească dar suntem chemați să devenim desăvârșiți (Matei 5, 48). Chiar Dumnezeu pe care îl descoperea Moise îndemna la desfăvârșire: **„Să-mi fiți sfinți"** (Levitic 20, 26).

Chemarea la desăvârșire și la sfințenie nu e ușor de împlinit. E mult mai comodă mediocritatea. Unii confundă mediocritatea cu **„calea de mijloc"**, cea recomandată de sfinții trăitori ai virtuților creștine. Sunt lucruri total diferite. **„Calea de mijloc"** e evitarea exceselor care ne pot face rău. De pildă, evitarea postului excesiv care ar duce la îmbolnăvirea trupului și la mândrie, adică la îmbolnăvirea și a sufletului. Tot un exces care ar face rău ar fi eliminarea totală a postului, care ar duce la îmbuibare și lenevire, rău pentru trup și rău pentru suflet. A fi pe **calea de mijloc** e a fi pe calea înțelepciunii, a echilibrului, a bunului-simț.

Mediocritatea e mulțumirea cu jumătățile de măsură, cu imprecizia, cu lipsa de țel și de caracter. Mediocrul e fără aripi și fără spațiu de zbor. Se mulțumește cu ce nu are și nici nu știe ce i-ar

mai trebui. Cel modest se mulțumește cu ce are și știe că ce nu are, nici nu i-ar trebui de fapt. Mediocrul nu are personalitate. De aceea nici nu știe că ar mai putea crește. El nu pricepe nici chemarea la sfințenie, nici îndemnul la desăvârșire. Mediocrul nu are ambiții, nici măcar în sensul cel rău, de cel bun să nu mai vorbim.

Tendința firească a oamenilor întregi e spre mai mult, spre mai bine, spre mai frumos. Tinderea spre desăvârșire nu e o invenție artificială a Mântuitorului, o recomandare lipsită de realism. S-o verificăm prin cel mai la îndemână mijloc. Când un copil merge pentru prima oară la școală, învățătorul e pentru el cel mai mare om din lume. Întrebat ce vrea să se facă, va zice: „învățător". Când mai târziu vede și aude la televizor artiști sau jucători de fotbal, dorește să se facă artist sau jucător de fotbal. Dar nu oricum. Întrebat „ca cine?", va spune întotdeauna numele celor mai buni, ale celor mai lăudați. Nu va dori să ajungă ca cei mai slabi.

De ce să fie atunci nepotrivit îndemnul: **„Fiți desăvârșiți"** și încă: **„precum și Tatăl vostru cel din ceruri desăvârșit este"**. Deci la nivelul **Celui Mai Mare!** Fiecare tânăr care intră într-o mănăstire vrea să ajungă sfânt. Dacă nu intră cu gândul acesta, degeaba intră. Va rămâne un mediocru.

Legile fixate de Moise erau aspre. Ale Mântuitorului sunt grele, pentru că vin în conflict cu felul nostru de a gândi dreptatea. Iată însă că nu vin în conflict cu felul nostru de a gândi desăvârșirea. Legile lui Moise erau aspre și chiar crude, dar probabil pentru vremea aceea erau necesare. Din enumerarea pedepselor cu moartea, care ocupă un întreg capitol din Levitic (cap. 20), putem deduce că moralitatea se afla la cel mai scăzut nivel posibil în vremea aceea. Incesturile și alte rele erau racile de toate zilele. Numai pedepsirea drastică și radicală, cu moartea, va fi putut să le curme. Că altfel, în alte împrejurări, vedem că Moise însuși aprecia iertarea, când nu era legată de păcate capitale. De pildă, generozitatea lui Iosif față de frații săi care l-au vândut e povestită ca un episod pozitiv (Facere 37–50).

Și în cartea Tobit din Vechiul Testament se spune: **„Ceea ce urăști tu însuți, aceea nimănui să nu faci"** (Tobit 4, 15), dar acestea erau, se vede, atitudini sporadice. Legea talionului era legea fundamentală. Și poate că și ea trebuie înțeleasă, pentru vremea ei, ca pozitivă, în sensul că limita răzbunarea la dimensiunea răului: ochi pentru ochi și dinte pentru dinte, nu moarte pentru ochi, om pentru animal, sau pentru că unul a omorât, să i se omoare toată

familia, tot tribul. Moise a găsit și astfel de obiceiuri. Proorocul Natan i-a povestit lui David că un bogat, pentru a-și ospăta un vizitator, în loc să taie una din oile sale, a tăiat unica oaie a unui sărac. Și care a fost decizia lui David? — **„Omul care a făcut aceasta este vrednic de moarte. Iar pentru oaie să întoarcă împătrit"** (II Regi 12, 1 6). Deci patru pentru una și, în plus, și condamnarea la moarte. Pe lângă aceasta, Moise ne apare ca un mare milostiv, cu Legea talionului! Probabil de aici s-a inspirat și hotărârea lui Zaheu Vameșul de a întoarce împătrit celor pe care îi nedreptățește luându-le impozite mai mari (Matei 19, 8), dar de moarte Mântuitorul n-a vorbit, ci de mântuire și iertare.

Sau, iată o dispoziție din „Ieșire": **„De va fura cineva un bou sau o oaie și le va junghia, sau le va vinde, să plătească cinci boi pentru un bou, și patru oi pentru o oaie"** (Ieșire 22, 1).

Dacă privim din această perspectivă dispozițiile lui Moise și reglementarea pedepselor, în sensul egalității lor cu infracțiunile, ele apar mai blânde, dar iată că Mântuitorul vine cu ceva și mai blând, cu o lege morală menită nu numai să pună rânduială în viața socială, prin pedepse, ci să deschidă oamenilor calea spre desăvârșire prin decizii personale, individuale, prin decizii de conștiință. El știa că numai acestea pot asigura o viață socială și pot împlini ceea ce Dumnezeu a dorit de la început: desăvârșirea și sfințirea omului. Acest lucru i l-a spus și lui Moise, și Moise l-a însemnat la Levitic: **„Sfințiți-vă pe voi înșivă și veți fi sfinți căci Eu, Domnul Dumnezeul vostru, sunt sfânt"** (Levitic 20, 7). Dar Moise, pentru vremea sa, n-a găsit mijloacele cele mai adecvate ca să realizeze acest idel. De aceea abia Iisus a înlocuit **Legea talionului**.

Răul îl biruiești nu cu răul, ci cu binele, și numai cu binele poți să schimbi sufletul celui care ți-a făcut rău. Căci dacă nu-i schimbi sufletul, îl pedepsești, dar nu-l îndrepți. Și când îi va veni bine, îți va face din nou rău.

Se povestește că unul din marii președinți ai Statelor Unite, Abraham Lincoln, în momentul când trebuia să fie ales președinte, avea un opozant foarte puternic care mergea din oraș în oraș și ținea cuvântări împotriva lui, vorbindu-l de rău, așa cum se obișnuiește în confruntările electorale. Lincoln a reușit totuși să capete cele mai multe voturi și să fie ales președinte. Când și-a alcătuit guvernul, pe cine credeți că a ales ministru de război în cabinetul său? Tocmai pe acest om care îl blamase în chip infam în tot timpul campaniei electorale. Prietenii l-au întrebat: *„De ce ai făcut aceasta?"* El a răspuns: *„Cum poți să-ți biruiești un dușman altfel, decât făcându-l prieten?"*

Într-adevăr, dacă stăm și ne gândim bine, cea mai mare biruință pe care poate s-o obțină cineva în relațiile cu oamenii, e ca dintr-un dușman să-și facă un prieten. Încercați! Nu e ușor, dar e cu adevărat o mare victorie. Acum știm care e mijlocul prin care poți face dintr-un dușman prieten. Nu e altul, decât tratându-l cu iubire, cu iertare, cu înțelegere, cu speranța că se va îndrepta, acordându-i un avans de încredere. Căci dragostea pe care o investim în alții, și mai ales în cei care ne voiesc și ne fac răul, nu este altceva decât o investiție de speranță, că vom transforma sufletul făcătorului de rău într-un suflet făcător de bine.

Aceasta și este legea pe care ne-a adus-o Mântuitorul Iisus Hristos: **Să ne iubim unii pe alții, să-i iubim pe vrăjmașii noștri, să-i iubim pe cei care ne fac rău, pe cei care ne urăsc.** Și mai este un aspect pe care trebuie să-l scoatem în evidență. Porunca cere și de la noi o transformare, cere ca și noi să devenim oameni noi, dacă vrem să obținem din alții oameni noi. De altfel, în momentul în care cineva investește iubire în altcineva care i-a făcut rău, în momentul acela el, cel dintâi, a obținut o victorie asupra sa însuși. Se trezește alt om. Din omul pornit să se răzbune, să descopere om bun, gata să creadă în celălalt, în ciuda evidențelor de până atunci care îl mânau spre alte sentimente.

Lucrurile pot părea simple, expuse astfel, dar există totuși și un anumit grad de complicație în ele. Aș vrea să stăm de vorbă puțin asupra complicației care se poate ivi. De ce? Pentru că mulți dintre noi ne putem pune întebarea: Ce ne facem cu cei care ne fac mereu rău? Dacă noi îi tratăm creștinește, numai cu iubire, iar ei răspund mereu numai cu răul, nu cumva încurajăm răul? Nu cumva încurajăm dezordinea socială? Nu cumva îi încurajăm pe cei care, suflete negre având, trăiesc numai din ură și răzbunare?

Cum trebuie să ne purtăm, ca să respectăm și porunca Mântuitorului, dar să satisfacem și simțul nostru de dreptate și să salvăm și ordinea din societate? Ca să lămurim această problemă, căci ea trebuie lămurită, va trebui să apelăm la alte câteva texte din Sfânta Scriptură.

Mântuitorul zice: **„Să-l iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți"** și **„să iubești și pe vrăjmașii tăi"**. Și mai zice: **„Ce vrei să-ți facă tie oamenii, fă-le și tu lor"**. Da, dar același Iisus Hristos mai spune: **„Dacă însă îți va greși fratele tău, mergi și-l mustră între tine și el singur, și de te va asculta, ai dobândit pe fratele tău. Iar de nu te va asculta, mai ia împreună cu tine pe unul**

sau doi, ca pe spusa a doi sau trei martori să se sprijine orice cuvânt. Şi de nu-i va asculta nici pe ei, spune-l Bisericii, iar de nu va asculta nici de Biserică, să-ţi fie ţie ca un păgân şi vameş" (Matei 18, 15–17). Şi Sfântul Pavel spune: **„Vă rugăm fraţilor, să mustraţi pe cei ce trăiesc în neorânduială"** (I Tes. 5, 15, v. şi Tit 2, 15; 3, 10).

Să ne aducem aminte şi de ceea ce a făcut Iisus cu zarafii din templu. I-a tratat cu iubire? Cu iertare? Dimpotrivă. A luat biciul şi i-a alungat din templu, pentru că transformaseră casa lui Dumnezeu în casă de negustătorie. Sau să ne aducem aminte ce s-a întâmplat, după cum ni se istoriceşte în **„Faptele Apostolilor"**, cu Anania şi Safira. Din cauză că au mintit, făcând în faţa Apostolilor o declaraţie falsă de bunuri, în momentul în care toate bunurile se depuneau la picioarele apostolilor de bunăvoie, şi ei de bunăvoie au spus că le vor depune, dar i-au înşelat pe apostoli şi comunitatea, însuşindu-şi o parte din suma obţinută din vânzarea bunurilor lor, ce s-a întâmplat? Au murit. Au fost pedepsiţi cu moartea (F. Ap. 3, 1–11). Sau să ne aducem aminte ce spune Sfântul Pavel despre doi care se lepădaseră de credinţa cea adevărată: Imeneu şi Alexandru. După mai multe sfătuiri, Sfântul Pavel i-a dat Satanei, nu i-a mai tratat cu iubire (I Timotei 1, 19–20).

Aşadar, pe mincinosul care nu se îndreaptă, pe cel ce se leapădă de credinţă, şi nu revine, pe cel care face răul cu premeditare şi cu perseverenţă, şi care după insistenţe nu vrea să se îndrepte, pe acela nu mai este cazul să-i iubim? Şi atunci nu ne aflăm în faţa unei contradicţii între legea iubirii şi între cealaltă, care-i tratează pe aceştia cu dreptate şi îi condamnă? Am putea spune că lor li se aplică în continuare Legea Vechiului Testament?

Cum ieşim din această contradicţie? Iată cum. E simplu. Legea iubirii, porunca iubirii ni se adresează nouă personal. Fiecărui individ în parte. În relaţiile personale cu alţii, trebuie să opereze numai iubirea, dar atunci când cineva îţi greşeşte nu ţie, ci greşeşte lui Dumnezeu, prin lepădarea de credinţă, de pildă, când greşeşte societăţii, prin faptul că fură, că minte ş.a.m.d., faţă de acesta Sfânta Scriptură ne povăţuieşte să ne purtăm după dreptate şi după lege.

Prin urmare, noi înşine, în problemele care ne privesc pe noi, în relaţiile noastre personale cu aproapele, în acestea trebuie să operăm întotdeauna cu dragoste, cu iertare, în speranţa că acela se va îndrepta. Pe cel care însă face rău cu premeditare, pe cel care face rău aproapelui, pe acesta, în numele legilor pământeşti, care

tot cu Dumnezeu sunt puse, trebuie să-l chemăm la ordine spre a nu perpetua răul.

Dar chiar și pentru acesta ni se indică încercări de aducere la rânduială prin sfătuire între patru ochi, apoi cu martori și apoi în comunitate. Eu însumi sunt, în oficiul meu, pus uneori în adevărate dileme de către unii preoți. Îmi cer să-i iert când sunt reclamați. **„Nu spune Scriptura să iertăm?"** — îmi zic. **„Nu spune Scriptura să iubim?"**

Acestora le răspund: **Dacă mi-ați fi greșit mie, eu v-aș ierta, dar dacă ați greșit unui sat întreg, și vine satul și vă reclamă, atunci eu nu pot să vă iert, pentru că m-aș face vinovat față de satul pe care l-ați jignit. Nu pot să iert jignirea adusă altora. Eu trebuie să iau o măsură ca să liniștesc lucrurile în satul respectiv. Dacă voi nu sunteți capabili să aduceți liniștea, atunci trebuie s-o aduc eu, și atunci nu mai operez cu titlu personal, ci operez în numele datoriei mele spirituale de a ține ordinea morală în parohie, și vă chem la ordine și vă și pedepsesc. Dacă mi-ați fi greșit mie, atunci v-aș putea ierta. Nu are de suferit nimeni, dacă vă iert, pentru că mi-ați greșit numai mie, dar dacă vă iert eu pentru că ați greșit obștii creștine, atunci obștea creștină are de suferit în continuare. Dacă nu vă puteți împăca cu cei cărora le-ați greșit, e semn că veți continua a face răul care tulbură parohia. În acest caz, nu e de competența mea să iert. Dacă printr-o faptă bună fac rău altora, fapta mea nu e bună.**

Aceasta este ieșirea din această dilemă. Procedăm cu iubire când am fost afectați noi de răul cuiva, dar ne folosim de dreptate și de legile bisericești care sunt puse la dispoziția noastră de către Biserică, atunci când răul făcut afectează Biserica. Altfel, conviețuirea socială și bisericească n-ar fi posibilă. Dacă iert pe cel care-mi greșește mie, nu mai suferă nimeni pentru aceasta, dar suferă altcineva dacă eu aș ierta pe cei care nu mi-au greșit mie, ci altcuiva, de pildă, unei obști creștinești.

Trebuie însă să mai adăugăm ceva. Dacă cel iertat sau pe care suntem gata să-l iertăm pentru o greșeală făcută nouă, personal, rămâne insensibil, atunci ce facem? Cu acesta procedăm după regula stabilită de Sfântul Pavel. În cele din urmă îl dăm judecății Bisericii. Iertarea se justifică în speranța că va curma răul. Noi să iertăm, dar pentru ceea ce continuă cel ce a făcut răul, deși iertat, să-l spunem Bisericii. Să transferăm răspunderea pe seama colec-

tivității. Principiul însă să rămână. Să iertăm. Căci e mai mare **„mila decât jertfa"** (Matei 9, 13), iertarea decât pedeapsa. **„Fiți milostivi"** (Luca 6, 36), căci milostivii sunt fericiți de Dumnezeu, și vor avea parte de milă (Matei 5, 7).

Dincolo de ceea ce îi dăruim noi celui pe care îl iertăm, îi arătăm lui Dumnezeu că merităm și noi iertare din partea Sa, pentru că nu se poate să lase Dumnezeu să fim noi mai buni ca El! Iată un text foarte potrivit în această privință, din Sfântul Maxim Mărturisitorul:

„Să ne iubim așadar unii pe alții și vom fi iubiți de Dumnezeu. Să fim cu îndelungă răbdare întreolaltă și va fi și El cu îndelungă răbdare față de păcatele noastre. Să nu răsplătim răul cu rău și nu vom primi după păcatele noastre. Căci iertarea greșelilor noastre o aflăm în iertarea fraților. Iar mila lui Dumnezeu e ascunsă în milostivirea noastră față de aproapele. De aceea a zis Domnul: Iertați și se va ierta vouă" (Luca 6, 37). Și iarăși: **„De veți ierta oamenilor greșelile lor și Tatăl vostru cel din ceruri va ierta vouă greșelile voastre"** (Matei 6, 14).

Sau: **„Fericiți cei milostivi, că aceia se vor mântui"** (Matei 5, 7).

Sau: **„Cu ce măsură veți măsura, cu aceea se va măsura vouă"** (Matei 7, 2).

Iată ne-a dăruit nouă Domnul și ne-a dat nouă putere veșnică de a ne face fii ai Lui.

Știu că chiar și după această convorbire a noastră, în mințile și inimile multora dilema la nivelul personal va mai rămâne: cum să iertăm, când dreptatea cere să pedepsim? Dreptatea se cere restabilită. Noi socotim acest lucru ca fiind cel mai firesc. Altfel se compromite dreptatea și se instaurează anarhia. Se încurajează făcătorii de nedreptate. Cel nedrept trebuie făcut să înțeleagă că a fost nedrept. Și nu poate fi făcut altfel să înțeleagă, decât dacă suferă și el răul pe care l-a făcut altora! Așa gândim noi.

Gândim, oare, bine? Să ne fi propus Iisus o utopie, contrazicând o lege și un sentiment natural? Să nu fi știut El că ne propune o imposibilitate, dacă e într-adevăr imposibilitate? Nu cred. A știut foarte bine ce spune. Și a știut ce putem gândi despre ceea ce a spus. Dar n-a socotit că judecata și simțirea noastră sunt îndreptățite. De ce? Pentru că, în fond, răsplătirea răului cu rău nu reinstaurează dreptatea și nu rezolvă problema răului, ci înmulțește

răul. Cred că nouă ne e permis doar să ne mângâiem cu faptul că dreptatea se va face totuși: **„A Domnului este răzbunarea"** (Deut. 32), text citat și de Sfântul Pavel când îndeamnă: **„Nu vă răzbunați voi singuri"** (Romani 12, 19; Evrei 10, 30).

Dar Iisus n-a apelat nici măcar la aceasta. El a iertat și L-a rugat chiar pe Tatăl să nu se răzbune: **„Iartă-le lor că nu știu ce fac"** (Luca 23, 24), iar Sfântul Pavel ne îndeamnă: **Să avem și noi gândirea lui Hristos** (I Cor. 2, 16). Sfântul Vasile cel Mare, într-o omilie despre milă și dreptate, iese din dilemă, îndemnând: **„Să unim mila cu dreptatea"**. Și se explică: **„Să dobândim toate cu dreptate, dar să le sacrificăm pentru milă"**. Adică, chiar dacă suntem porniți să cerem și să facem dreptate, s-o cerem, dar de îndată s-o sacrificăm și să facem loc milei, dragostei, acelei dragoste care merge până la dragostea de vrăjmași. A face dreptate devine astfel sinonim cu a face milă. Și invers.

La grea încercare suntem puși. Adevărata victorie trebuie s-o obținem nu împotriva celor ce ne fac rău, ci mai ales împotriva noastră înșine. În cazul că am dori răzbunarea, **cel mai aproape de noi care face răul, neîmplinind porunca lui Hristos, am fi în primul rând noi înșine.** Cum ne tratăm pe noi în cazul acesta? Cerem pentru noi dreptate, sau iubire, iertare, milă? Iată o temă de adâncă meditație, care poate arunca o lumină nouă asupra întregii dileme!

Duminica a XX-a după Rusalii

NU PLÂNGE!

Iată o întâmplare ușor de memorat, care pare a fi și foarte ușor de înțeles:

"Și după aceea s-a dus într-o cetate numită Nain și cu El împreună mergeau ucenicii Lui și multă mulțime. Iar când s-a apropiat de porțile cetății, iată scoteau un mort, singurul copil al mamei sale, și ea era văduvă, și mulțime mare din cetate era cu ea. Și, văzând-o Domnul, I s-a făcut milă de ea și i-a zis: Nu plânge! Și apropiindu-se s-a atins de sicriu, iar cei care-l duceau s-au oprit. Și a zis: Tinere, ție îți zic, scoală-te! Și s-a ridicat mortul și a început să vorbească, și l-a dat mamei lui. Și frică i-a cuprins pe toți și slăveau pe Dumnezeu, zicând: Prooroc mare s-a ridicat între noi și Dumnezeu a cercetat pe poporul Său. Și a ieșit cuvântul acesta despre El în toată Iudeea și în toată împrejurimea" (Luca 7, 11–17).

Ca totdeauna, de când e lumea, moartea provoacă durere, tristețe, ca orice despărțire definitivă pe acest pământ. Toți suntem **un mister între două mistere: nașterea și moartea.** Numai Dumnezeu cunoaște marea taină din toate, precum zice și Psalmistul: **"Că El a cunoscut zidirea noastră"**. Și tot Psalmistul continuă: **"Adusu-și-a aminte că țărână suntem! Omul ca iarba; zilele lui: ca floarea câmpului, așa va înflori"** Adică zilele lui, înflorirea lui, sunt trecătoare: **"Că vânt a trecut peste el și nu va mai fi, și nici nu se va mai cunoaște locul său"** (Ps. 102, 14–16). Poezie de mare profunzime! Cumplit și dezolant adevăr!

Cuvânt rostit în catedrala din Sibiu, 1986.

Psalmistul, din raţiuni de exprimare, întrebuinţează aceste frumoase cuvinte despre Dumnezeu: **Adusu-şi-a aminte că ţărână suntem!"** Cum să nu-şi fi adus aminte, Cel ce a zis: **"Că pământ eşti şi în pământ te vei întoarce!"** (Fac 3, 19). Sfântul Apostol Iacov întrebuinţează şi el o metaforă, tot atât de grăitoare ca şi ale Psalmistului: **"Căci ce este viaţa voastră? Abur, care se arată pentru puţină vreme şi apoi piere"** (Iac. 4, 14)

Odată cu naşterea, cum spune Sfântul Pavel în Epistola I către Corinteni, ni se rosteşte şi o sentinţă de moarte: **Ne-a rânduit Dumnezeu ca pe nişte osândiţi la moarte"** (5, 9). Pavel vorbeşte în epistola sa despre soarta apostolilor, care s-a şi împlinit, dar desigur are în vedere şi soarta tuturor oamenilor. Moartea rămâne pentru toţi şi pentru totdeauna o realitate cu neputinţă de schimbat. O mare taină. Un mare mister. Şi, ca orice despărţire, întristează.

Aproape că nu există om de rând cu minte întreagă, sau înţelept cu minte multă care să nu se fi găsit descoperit şi perplex în faţa morţii. Walter Scott o numea **"teribil pas între timp şi veşnicie"** (*Ivanhoe*). Mulţi o văd ca pe o datorie către specie, către destin, către natură, şi bineînţeles către Dumnezeu, şi întotdeauna ca pe o întoarcere. Dar o întoarcere într-un port din care nu vom mai ridica ancora (H. Melville, *Moby Dick*). Pe unii i-a speriat, pe alţii i-a mângâiat, văzând în ea o eliberare de rele (Anacreon, Horatius). Goethe numea moartea un oaspete care nu-i niciodată bine venit (*Faust*), iar J. Rostand îi dădea o definiţie care să-i cuprindă şi taina şi grozăvia: **"singurul lucru mai mare decât cuvântul cu care e numit"** (*Pensées d'un biologiste*). Până şi Nietzsche, care s-a războit cu tot ce e mai sfânt pe lume, recunoaşte că în toată filosofia sa a fost provocat mereu de moarte: **"dacă n-ar fi fost moartea, nu s-ar fi filosofat deloc"** (*Morgenröte*). Moartea descumpăneşte biata fiinţă umană, pentru că pare a o termina fără sens.

Convoiul care petrecea la mormânt pe tânărul adormit în floarea vârstei, fiu al unei femei văduve, desigur era un convoi trist, şi pe Mântuitorul l-a impresionat. L-a impresionat mai întâi plânsul văduvei după tânărul mort înainte de vreme. S-a apropiat de convoi. Apostolii se vor fi strâns mai aproape, ca să vadă ce se întâmplă. Cele două convoaie, cel cu mortul şi cel cu Mântuitorul, s-au întâlnit faţă în faţă. Mântuitorul s-a apropiat de pat, — un fel de targă pe care se duceau morţii pe vremea aceea — şi s-a adresat întâi femeii întristate, cu un cuvânt de mângâiere: **„Nu plânge!"**

Să ne oprim înainte de toate asupra acestei **întristări**. Căci deși știm că moartea e inevitabilă, deși a fost înscrisă în soarta oamenilor dintru început, ea întristează. Cere lacrimi. Lacrimile L-au înduioșat pe Iisus, de aceea i-a zis mamei îndurerate: **„Nu plânge!"**

Ne-am născut sub condiția morții și ar trebui să socotim că ea nu este altceva, decât o împlinire a contractului, a acestei condiții. Un contract nu supără pe nici una din părți. S-ar putea zice: E adevărat, noi nu, dar protopărinții noștri, Adam și Eva, da, ei au fost avertizați: **„Să nu mâncați din pomul din mijlocul raiului, nici să vă atingeți de el, ca să nu muriți"**. Eva recunoaște, cu cuvintele ei, acest contract, ca și cum și-ar fi pus semnătura pe el. În conversația cu șarpele ea își amintește bine: **„Ne-a zis Dumnezeu: Să nu mâncați..."** (Fac. 3, 3).

Ce a urmat se știe. Contractul a fost călcat și Dumnezeu a dat atenție sentinței vremelnice vieții pământești care, până atunci, era menită să fie veșnică: **„Te vei întoarce în pământul din care ești luat"** (Fac. 3, 18). Dar iarăși s-ar putea zice: De ce să se răsfrângă asupra noastră, a urmașilor, acest contract călcat de altcineva? Mai pe înțeles, aș întreba: Dar de ce o casă vândută de înaintași, cu contract de vânzare-cumpărare, rămâne vândută pentru totdeauna și urmașii n o mai pot revendica? Sau de ce o moștenesc, dacă a fost cumpărată de cineva din înaintașii lor? În protopărinți existam toți. Toți am fost parte în contract, și el ne-a angajat și pe noi. Să mergem mai departe și să contestăm Legea? N-ar fi înțelept. Și ar fi zadarnic. **„Iată Legea!"**, poruncită de Domnul, a zis Moise (Deut. 6, 1). Disputa la acest nivel ar fi fără sens.

Și totuși, deși știm acestea, nu le putem asimila cu normele și legea morții ne întristează, ne tulbură, ori din ce motive originare ar veni. Nici nu sunt normale. Sunt rod al unei greșeli inițiale. Și Sfântul Ioan Gură de Aur, care cu adâncime a cugetat la acestea, și-a pus întrebarea: **„De ce întristare?"** Nu se lămurește decât plasându-se în condițiile înțelegerii celei dintru început, și a călcării acestei înțelegeri, ceea ce a determinat destinul tuturor oamenilor.

„Ce este dar de mirare, când un om care sub această condiție s-a născut, face îndestulare legii și hotărârii dumnezeiești? Ce este de mirare, când un născut din părinți muritori merge pe calea firii sale, de la care nu se poate abate? Ceea ce este vechi nu este ceva neobișnuit; ceea ce se face în toate

zilele, nu este ceva neauzit; ceea ce se întâmplă cu toți, nu este o raritate. Dacă moșii și strămoșii tăi au mers pe această cale a morții, dacă încă de la Adam toți patriarhii și proorocii au trebuit să se despartă de lumea aceasta, se înalță sufletul nostru dintru adâncul întristării". Am citit din traducerea lui Melchisedec al Romanului (Buc., 1983, p. 183). Am preferat această traducere pentru că are o frumoasă limbă românească. Am îndreptat ușor, doar acolo unde trebuia adus un plus de înțelegere a sensului.

Așadar Sfântul Ioan Gură de Aur crede că întristarea nu e logică, moartea fiind împlinirea unei datini. El crede chiar că **„întristarea peste măsură poate duce la îndoială, sau chiar la hulirea lui Dumnezeu"** (p. 189). Un argument dintre cele mai simple, de ordinea evidenței vine să-i întregească gândirea. Pe a lui și pe a noastră. Pornind de la textul Sfântului Pavel: **„să nu vă întristați ca și ceilalți care nu au nădejde"** (I Tes. 4, 13), el îl aplică aproape cu oarecare mânie împotriva celor inconsecvenți cu logica propriei lor credințe:

„Întristează-te — zice el — **însă nu ca un necredincios, care nu știe nimic despre înviere și se îndoiește de viața cea viitoare. Așa, noi ne rușinăm când, nu arareori, vedem la creștini cele mai puternice izbucniri de întristare fără de minte** (fără logică, n.n.). **Ce vor zice necredincioșii văzând aceasta? Ei vor zice: Aceștia sunt oare aceia care știu a vorbi așa de frumos despre înviere? Cu adevărat purtarea lor nu se potrivește cu vorbele lor. Prin cuvinte ei grăiesc cu multă înțelepciune despre înviere, iar prin fapte ei se arată ca și cum nu ar crede întru aceea. De ar fi ei convinși că există o înviere, nu s-ar purta în felul acesta. Dacă ar crede că starea morților este mai bună, nu s-ar boci atâta. Acestea și încă mai multe zic cei necredincioși, când observă la creștini o întristare fără măsură pentru cei morți. De aceea, să ne măsurăm întru această întristare și să nu rușinăm credința creștinească despre înviere"** (Id. p. 193).

Sfântul Ioan Gură de Aur vorbea unei lumi a veacului al IV-lea, care încă mai păstra rezerve mari față de creștinism. Apelul său trebuie înțeles și în contextul vremii și oamenilor cărora le predica, dar nu e mai puțin adevărat că ni se potrivește și nouă, dacă prin întristarea dusă până la disperare ne descoperim șubrezenia credinței în înviere.

Dar este oare întristarea cu totul interzisă? Este ea un păcat?

Este ea nefirească? Din punctul de vedere al Sfântului Ioan Gură de Aur, în principiu, ea este **„nefolositoare"**. **„Cu bocetul tău nu vei putea schimba ceea ce s-a făcut, ci numai a-ți vătăma ție însuți"**. Mai mult ar trebui să ne întristăm pentru cei lipsiți de minte, și de dreptate, și pentru păcătoși. Întristându-ne zadarnic pentru cei morți, **pedosnicim**, traduce episcopul Melchisedec, **orânduiala**. Adică o **întoarcem pe dos**. Verbul a dispărut din limbă, deși era o sinteză a mai multor cuvinte. Poate că l-a inventat Melchisedec, traducând! (p. 194).

Mitropolitul nostru Antim Ivireanul, contemporanul lui Constantin Brâncoveanu, tratând aceeași temă, va îndreptăți în parte întristarea, pornind de la un exemplu biblic:

„Apoi s-a dus Natan la casa sa, iar Domnul a lovit copilul pe care i-l născuse lui David femeia lui Urie, și acela s-a îmbolnăvit. Și s-a rugat David Domnului pentru copil, a postit și, ducându-se departe, a petrecut noaptea întins pe pământ. Atunci au intrat la el bătrânii casei lui, ca să-l ridice de la pământ, dar el n-a voit și nici n-a mâncat pâine cu ei. După șapte zile a murit copilul și slugile lui David se temeau să-i spună că a murit copilul. Căci își ziceau: „Când copilul era încă viu și noi îl mângâiam, el nu ne băga în seamă; cum să-i spunem acum: A murit copilul? Se poate să facă vreun rău". Dar văzând David că slugile sale șoptesc între ele, a priceput că a murit copilul și le-a întrebat: „A murit copilul?" „A murit" — i se răspunse. Atunci David s-a sculat de la pământ, s-a spălat, s-a uns și s-a dus în casa Domnului și s-a rugat. Întorcându-se apoi acasă, a cerut să i se dea pâine și a mâncat. Și i-au zis slugile: „Ce va să zică aceasta? Când copilul era încă în viață, ai postiti, ai plâns și n-ai dormit; iar după ce copilul a murit, te-ai sculat, ai mâncat și ai băut?" „Câtă vreme copilul era viu — zise David — am posti și am plâns, căci socoteam: Cine știe! Poate mă va milui Domnul și va trăi copilul. Iar acum el a murit. De ce să mai postesc? Îl mai pot eu, oare, întoarce? Eu mă voi duce la el, iar el nu se va mai întoarce la mine" (II Regi 12, 15–23).

Exemplul va fi folosit mai târziu și de Agapie Criteanul la 1773, în *„Mântuirea păcătoșilor"* (ed. rom., 1900, Buc., p. 221–222).

Concluzia mitropolitul Antim Ivireanul, ca și a lui Agapie Criteanul, va fi în cele din urmă aceeași ca și a Sf. Ioan Gură de

Aur. **„Cred aceea zic și eu...: să încetați întristarea și părăsiți lacrimile... căci lacrimile și întristările nu dau nici un folos morților, nici pot să-i întoarcă din viața cea veșnică, nici să-i scoată din gropi. Să facem însă milostenie și alte faceri de bine pentru ei, căci este plăcut înaintea lui Dumnezeu, și li se face mare folos"** (Antim Ivireanul, *Opere*, ed. P. V. Haneș, Buc., 1915, p. 222–223).

Văduva din Nain plângea. **Ea nu știa că există înviere.** Dar, probabil, și dacă ar fi știut, tot ar fi plâns. Omenește. Se despărțea de unicul ei fiu. Putea fi bucuroasă? Sfântul Pavel sfătuiește: **„Să nu ne întristăm ca și ceilalți care nu au nădejde"**. Adică să nu mergem până la îndoială. Aici e limita până la care putem merge. Iisus însuși s-a întristat și a plâns când a auzit de moartea prietenului său din Betania, Lazăr. El a sfințit cu lacrimile sale **valoarea prieteniei**, așa cum, alegându-și 12 apostoli, a sfințit **valoarea comuniunii**. N-a fost un antisocial, un izolat, un mizantrop. N-a reprobat nici una din virtuțile omeniei, căldura și frumusețea prieteniei și a iubirii. Chiar pe tânărul bogat care respecta poruncile **„l-a iubit"** (Marcu 10, 21) și **„iubea pe Marta, și pe sora ei, și pe Lazăr"** (Ioan 11, 5) și pe ucenici (Ioan 13, 34).

Prin învierea fiului văduvei din Nain, Iisus a sfințit **valoarea legăturilor de familie și de rudenie**. Dar a învățat-o pe văduvă și despre înviere. Pe ea și pe cei care au asistat la minune.

Dar să urmărim mai de aproape evenimentul. După ce a vorbit cu femeia, mângâind-o, i-a dat de îndată și o probă a eficacității mângâierii Sale. Spre stupefacția tuturor, pentru care acel **„Nu plânge"** era natural și firesc, fiindcă așa se spune, deși se spune degeaba, ceea ce a urmat a fost de a dreptul uimitor, neașteptat. Iisus a început să-i vorbească mortului:

— **„Tinere, ție îți zic, scoală-te"**, ca și cum s-ar fi temut ca nu cumva tânărul, auzind, să creadă că se vorbește altcuiva. I-a precizat: **Ție îți zic**, ție care ești mort, ție îți zic: scoală-te, ridică-te!

Cu simplitatea cu care Evangheliile istorisesc întotdeauna faptele extraordinare, evanghelistul Luca ne spune doar că tânărul s-a ridicat și a început să vorbească. Și a plecat. Și convoiul s-a risipit. Vor fi mers unii acasă, alții la casa văduvei, pentru a întreba pe tânăr cine știe câte, dar cei mai mulți au rămas pe loc, unindu-se cu cei care veniseră cu Iisus. Toți împreună au rămas ca muți.

Sfântul evanghelist Luca scrie: **„Atunci i-a luat frica pe toți"**. Frica de Iisus? Frica de cel ce fusese mort? Știm toți că există o

Ierusalim, patimile și răstignirea. Pe Lazăr l-a înviat pentru ca să le arate celor care au asistat la minune că și El, Iisus, va învia, deși oamenii erau cu foarte puțină ținere de minte. Au uitat foarte repede lucrul acesta, în momentul în care L-au văzut răstignit, deși unii din ei asistaseră la învierea lui Lazăr. Nu s-au mai gândit că Iisus s-ar putea învia și pe El!

Și de data aceasta, înviind pe tânărul fiu al văduvei din Nain, Mântuitorul a avut un scop, și scopul acesta îl descoperim numai dacă întoarcem o pagină din Evanghelia lui Luca a aceluiași cap. 7. Citindu-l în întregime, ni se vor dezvălui cauzele minunii. Vom afla că cele întâmplate i-au fost povestite, de către ucenicii săi, lui Ioan Botezătorul. Acesta era încă în viață, avându-și și el ucenicii lui.

Ioan se vedea acum confruntat cu apariția altui profet. El știa însă că nu el, Ioan, este cel mai mare. O și spusese: **„Nu eu sunt (Mesia), ci vine după mine Altul, căruia nu sunt vrednic să-i dezleg nici cureaua încălțămintelor"** (Marcu 1, 7). Dar în momentul în care ne aflăm acum, la Nain, se vede că Ioan încă nu avea siguranța deplină că putea să abandoneze propria sa propovăduire și să lase locul în întregime Celuilalt. Printre cei care-l urmau pe Iisus erau și ucenici ai lui Ioan. Aceștia s-au dus să-i spună lui Ioan cele întâmplate. Ioan a luat atunci hotărârea cea mare: să-L întrebe fără înconjur, pe Iisus, ce e de făcut. A trimis doi ucenici prin care i-a transmis întrebarea: **„Tu ești Cel ce va să vină, sau să așteptăm pe altul?"**

Începe să ni se lumineze puțin calea. Va să zică între cei care au văzut minunea învierii fiului văduvei, erau și ucenici ai lui Ioan. Aceștia îi încredințează lui Iisus întrebarea lui Ioan. Iisus trebuia să le încredințeze, la rândul Său, un răspuns. Și acum le dă răspunsul: **„Duceți-vă și spuneți lui Ioan ceea ce ați văzut și ați auzit"**. Nu le-a spus: **„Eu sunt"**, sau **„Nu sunt Eu"**, ci doar atât: **„Duceți-vă și spuneți lui Ioan ce ați văzut și ați auzit: Că orbii văd, că ologii umblă, leproșii se curăță, surzii aud, morții învie, săracilor li se binevestește"** (Luca 7, 22).

Deci i-a dat lui Ioan elementele care dovedeau că El era **Cel care trebuia să vină**, că El era Mesia. Căci toate acestea erau tocmai semnele venirii lui Mesia, pe care Ioan le cunoștea bine din Vechiul Testament, precum spusese Isaia: **„În vremea aceea cei surzi vor auzi cuvintele Cărții, și ochii celor orbi vor vedea fără umbră și fără întuneric"** (Isaia 29, 18). Și tot Isaia: **„Atunci se vor deschide ochii celor orbi și urechile celor surzi vor auzi"**

(Isaia 25, 5). Și încă o dată Isaia: **„Duhul Domnului este peste mine, că Domnul m-a uns să binevestesc săracilor, M-a trimis să vindec pe cel cu inima zdrobită, să propovăduiesc celor robiți slobozire, și celor prinși în război libertate"** (Isaia, 61, 1).

De altfel Mântuitorul își începuse predica din sinagoga din Nazaret chiar cu acest verset din Isaia, pe care l-a comentat sur prinzător, aplicându-l la Sine: **„Astăzi s-a împlinit Scriptura aceasta"** (Luca 4, 21). Nu se putea deci ca Ioan să nu citească în „semnele" transmise prin ucenici, răspunsul exact.

Iată rațiunea pentru care Mântuitorul a făcut această înviere. Pentru ca ucenicii lui Ioan să ducă nu argumente verbale, declarații, ci fapte. Și încă fapte care să i sune lui Ioan în urechi ca împliniri ale profeților despre Mesia. Cu aceasta Iisus era sigur că va liniști cugetul lui Ioan. Și fiindcă printre semne erau și învieri din morți, Iisus a făcut în fața ucenicilor lui Ioan și o înviere! Ca să adeverească profeția lui Iezechil despre înviere (cap. 37).

Mântuitorul — ca regulă generală — n-a intervenit în destinul oamenilor. Acesta a fost rânduit de Dumnezeu să-și aibă ciclul său: nașterea, viața cu împlinirile ei, și moartea ca un sfârșit firesc al vieții. Mântuitorul a lăsat ca acest sfârșit firesc rânduit de Dumnezeu să rămână, să se desfășoare așa cum a fost el rânduit de la început. Aceste câteva intervenții împotriva morții le-a făcut, cum am arătat în acest caz, întotdeauna cu un anume scop. Altfel, moartea rămâne, după cum spune tot Sfântul Pavel, **„ultimul dintre vrăjmași care va fi doborât"** (I Cor. 15, 26), dar aceasta se va întâmpla la învierea morților. Atunci moartea va fi doborâtă definitiv.

Al doilea lucru asupra căruia propun să ne întoarcem o clipă e **frica**, teama ce i-a cuprins pe toți la vederea minunii. Și altădată, cum spuneam, întâlnirile cu Iisus provocau teamă, provocau un fel de **„frică și cutremur"**. Să ne amintim că atunci când s-a întâlnit cu îndrăcitul din Gadara, și când i-a trimis în porci pe demonii din el, și porcii s-au aruncat în mare, toți **s-au spăimântat**, iar când au venit sătenii, **„L-au rugat să plece din ținutul lor"** (Marcu 5, 15, 17). Pur și simplu. Altă dată, când a vindecat un slăbănog, spune evanghelistul, **„i-a cuprins pe toți frica și s-au umplut de spaimă"** (Luca 5, 26). După pescuirea minunată, când au văzut că ei n-au prins toată noaptea nimic și Mântuitorul le-a spus: **„Aruncați acum mreaja"** și, împotriva speranței lor, au aruncat-o, și au scos năvodul plin de pești, din nou evanghelistul spune că, în

clipa aceea, și pe Petru și pe ceilalți apostoli **„i-a cuprins frica"** (Luca 5, 9). Când a potolit furtuna de pe mare, de asemenea **„i-a apucat pe toți o frică mare"** (Marcu 4, 41). Pe mironosițe, la mormânt, **„le-a cuprins groaza și cutremurul"** (Marcu 16, 8).

Altă dată **„se mirau"** de ceea ce făcea Iisus (Matei 8, 16, 28; 9, 8), sau **„se spăimântau"** de cuvintele Lui (Marcu 10, 24; 26, 32). Și ascultând cuvântarea lui Petru despre Iisus, **„tot sufletul era cuprins de frică"** (F. Ap. 2, 43), iar când Petru și Ioan au vindecat un olog, toți **„s-au umplut de spaimă și de mirare"** (F. Ap. 3, 10).

De ce și în momentul învierii fiului văduvei din Nain, și în întâlnirile cu Mântuitorul și cu faptele lui minunate, cei ce asistau erau cuprinși de **frică** și **cutremur**, de **spaimă** și **mirare**?

Astfel de stări sufletești sunt efectul întâlnirii cu misterul. Toți suntem credincioși, și apostolii erau, dar atunci când te întâlnești față în față cu ceva extraordinar, parcă devii dintr-o dată un alt om. Misterul provoacă în tine o stare sufletească deosebită, care nu poate fi exprimată prin cuvinte. **Mysterium tremendum**, zicea Rudolf Otto.

Aceste cuvinte: teamă, frică, spaimă, uimire, cutremur sunt cuvinte omenești care exprimă întâlnirea cu misterul, cu taina, cu Dumnezeu, cu minunea, dar sentimentul adevărat al acestor întâlniri este mai profund și de fapt inexplicabil. Sfântul Pavel își povestește propria sa experiență, a unei **„răpiri până la al treilea cer"**, adică **„în rai"**, unde a auzit **„cuvintele care nu se pot rosti și nici nu este îngăduit omului să le rostească"** (II Cor. 12, 2–4). Cei care au asistat la convertirea lui Pavel prin întâlnirea cu Iisus pe drumul Damascului, **„au rămas încremeniți"**, iar Pavel însuși **„tremura, îngrozit fiind"** (F. Ap. 9, 6–7).

Același lucru s-a întâmplat și după minunea învierii tânărului din Nain, cu cei care asistaseră la ea. Se întâlniseră cu taina! Căci ce altceva era învierea din morți a unui tânăr, pe care toți îl știau mort? O moarte devenită mister, cu care atât cât se poate se împăcaseră, și acum se întâlneau cu un mister și mai mare, misterul învierii lui din morți! În chipul cel mai firesc, deci, i-a cuprins pe toți teama și cutremurul.

Sfântul Petru, în cea dintâi epistolă a lui, spune: **„Petreceți cu frică toată vremea călătoriei voastre prin lumea aceasta"** (I Petru 1, 17). Oare la ce fel de frică se gândea el? Trebuie într-adevăr să trăim ca niște oameni înfricoșați? Nu. El se gândea exact la

acest fel de teamă, pe care ți-o dă întâlnirea cu marile taine, cu Dumnezeu. Se gândea la acest sentiment pe care ți-l provoacă întâlnirea cu o faptă extraordinară, care nu se poate petrece, care nu poate fi explicată, decât ca venind de la Dumnezeu. Frica aceasta de Dumnezeu este însă o mare virtute. Ea nu te înrobește, ci te eliberează. Îți dă o asigurare de sus. Te înscrie într-o nouă ordine a gândirii. Doar șocul întâlnirii e puternic, dar el îndată se preface în putere, în liniște, în siguranță. Siguranța că ești sub un scut, sub o supraveghere, sub un ajutor, sub o judecată dreaptă. De aceea, sfinții care intră cu toată ființa lor în cămările tainelor, unii în extaz, sunt oameni ai bucuriei, nu ai spaimei. Nu se mai tem nici de Dumnezeu, în sensul de frică de ceva străin, nici de oameni. De Dumnezeu se tem numai pentru păcate. Și tot așa și ceilalți creștini. De aceea Sfântul Pavel scria Evreilor: **„Domnul este ajutorul meu, și nu mă voi teme. Ce poate să-mi facă mie omul?"** (Evrei 13, 6). Căci orice ți-ar face omul, Cel care reglementează lucrurile, în final, este Dumnezeu. Sfinții spun că nu se mai tem de Dumnezeu, ci îl iubesc.

Dar textul Evangheliei de astăzi are la urmă câteva cuvinte care sunt de fapt cheia întregii probleme. Ele dezvăluie sensul fricii. Iată ce spune evanghelistul Luca: **„Atunci i-a luat pe toți și slăveau pe Dumnezeu"** (Luca 7, 16). Va să zică nu e vorba de o frică oarecare, de o frică la dimensiunea omenească, ci este starea de recunoaștere a lui Dumnezeu. **„Slăveau pe Dumnezeu"**, înseamnă că recunoșteau în fapta pe care o făcuse Iisus, pe Dumnezeu. Oare, oricare dintre noi, în fața unei astfel de situații, n-ar trăi un sentiment asemănător? N-ar trăi o emoție în care frica și cutremurul ar fi urmate exact de ceea ce li s-a întâmplat și acelora, adică slăvirea lui Dumnezeu?

Biserica a rânduit ca această întâmplare să se perpetueze din neam în neam, din generație în generație, să se citească în biserică, s-o citească toți creștinii, tocmai pentru ca să tragă toți învățătura de cuviință din această minune, și din toate minunile care se întâmplă cu fiecare din noi, din toate minunile care se întâmplă în jurul nostru, din minunea vieții, în primul rând, din taina morții, și astfel să intrăm și noi în frică și cutremur, care să ne deschidă ochii spre a slăvi și mai mult pe Dumnezeu!

Învierea fiului văduvei din Nain nu s-a făcut pentru alt motiv decât pentru acesta. Starea în care au intrat participanții la minune e deosebită de **frica și cutremurul** lui Kierkegaard sau Heidegger,

care vor relua teama, prefăcându-se că nu știu de temele asemănătoare din Noul Testament. Ei au rămas la frică și cutremur. Cei din preajma lui Iisus au experimentat frica și cutremurul ca stări de intrare în ordinea divină a existenței, ca stări de lămurire, nu ca stări de perplexitate veșnică.

Văduva din Nain a trăit o mare bucurie. Și tânărul ei fiu de asemenea. Ea a avut bucuria pe care n-o putem avea toți. Învierea fiului ei s-a făcut doar spre a ne învăța că există înviere. Nu numai pentru Iisus, care va învia ca Dumnezeu, ci și pentru toți ceilalți. Nu moare nimeni, murind. Sufletul trăiește. S-a putut întoarce înapoi! Lamentațiile au putut fi întoarse în bucurie.

Și dacă sufletul trăiește, înseamnă că trebuie să-i purtăm de grijă. Plângem la moartea celor dragi. Să plângem cu speranță. Să ne rugăm pentru ei. Dar să luăm aminte la cuvintele Sfântului Ioan Gură de Aur:

„Fii mai înțelept și, la moartea altuia, învață-te a tremura pentru tine însuți; depărtează toată ușurătatea minții, cercetează faptele tale, îndepărtează toate păcatele tale și schimbă purtarea ta spre mai bine... Ostașii în mijlocul păcii gândesc la război și se pregătesc, pentru ca atunci când va izbucni, să-și arate iscusința câștigată în vreme de pace" (*Idem*, p. 194 195).

Timpul de pace e, desigur, în această metaforă, viața pământească, timpul și locul pe care ne pregătim pentru confruntarea cu judecata de dincolo, văzută ca un război, în care vom învinge prin faptele noastre cele bune, printr-o concepție sănătoasă despre viață și nemurire.

Duminica a XX-a după Rusalii

LECȚIE DESPRE MOARTE ȘI NEMURIRE

Să uităm că ne aflăm acum în biserică, și să ne întoarcem cu gândul la vremea când Mântuitorul se afla încă pe pământ și când și-a săvârșit minunile și și-a expus învățătura, aceea care urma să rămână pentru veacuri îndreptar pentru simțirea și pentru gândirea oamenilor. Aceea care avea să fie, peste veacuri și veacuri, călăuza tuturor spre o bună viețuire pe pământ și spre drumul către Împărăția de dincolo. Tocmai rostise ceea ce numim noi **Predica de pe munte**, când, în fața unei mari mulțimi, expusese într-un rezumat substanțial ceea ce urma să fie chintesența, ceea ce urma să fie esența învățăturii Sale, și mai ales ceea ce urma să fie noutatea pe care o aducea El față de religia Vechiului Testament. Urma să-și marcheze prin aceasta tocmai motivul pentru care se hotărâse în sfatul Sfintei Treimi, ca Fiul lui Dumnezeu să se întrupeze și să determine pe pământ, în gândirea, în simțirea și în viața oamenilor un alt fel de viață, un alt fel de înțelegere a vieții, un alt fel de înțelegere a lui Dumnezeu, un alt fel de înțelegere a raporturilor dintre oameni.

Atunci, în **Predica de pe munte**, a spus Mântuitorul: **„Ce vreți să vă facă vouă oamenii, aceea faceți-le și voi lor"**. Ați auzit că s-a zis celor de dinaintea voastră, să iubești pe aproapele tău, ci eu vă spun să mergeți cu iubirea și mai departe, până la a iubi chiar pe vrăjmașii voștri.

Atunci, în **Predica de pe munte**, i-a învățat cum să se roage. Atunci, le-a dat rugăciunea **Tatăl nostru**, o rugăciune în afară de

---

Predică rostită în catedrala din Sibiu.

care alta mai plină de miez, care să cuprindă totul în ceea ce privește raportul dintre om și Dumnezeu, nu mai există, la aceeași înălțime de gând și de cuvânt. Atunci, în **Predica de pe munte**, le-a spus, spre entuziasmul, spre mirarea și spre neînțelegerea multora, Fericirile. **„Fericiți cei săraci cu duhul, fericiți cei blânzi, fericiți cei curați cu inima, fericiți făcătorii de pace"**, dar le-a mai spus și **„Fericiți cei ce plâng!"** Mai greu de înțeles. Pe celelalte le puteau înțelege ușor, dar când a zis: **„Fericiți cei ce plâng"**, asta era mai greu de înțeles. Când a zis: **„Fericiți veți fi când vă vor ocărî și vă vor prigoni și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră"**, era de asemenea mai greu de înțeles. Cum să fii fericit când plângi? Cum să fii fericit când ești prigonit? Când se vorbește rău despre tine? Le spuses Mântuitorul acestea, dar urma să le și tâlcuiască, pentru cei care pentru moment nu le-au înțeles.

Deci tocmai rostise **Predica de pe munte** și era înconjurat de ucenici și, spune evanghelistul Luca, și de o mare mulțime. Era firesc ca mulțimea, care-I ascultase **Predica de pe munte**, să dorească de acum încolo să fie cât mai aproape de El, ca să-I audă cuvintele să-I vadă faptele, să vadă cum se reflectă în faptele Lui cuvintele pe care le spusese.

Deci, înconjurat de ucenici și de o mare mulțime, se îndrepta probabil spre Ierusalim. Venea dinspre Capernaum. Lăsase Nazaretul în dreapta, în stânga avea Marea Galileii. A ajuns până în dreptul Muntelui Taborului. L-a lăsat și pe acesta în dreapta și, la poalele muntelui, tocmai era gata să intre într-o cetate, într-un sat desigur, care se numea Nain.

Localitatea există și astăzi. Am refăcut acest drum venind chiar dinspre Capernaum, pe la poalele muntelui Taborului, ca să merg pe urmele pașilor acelora care L-au urmat pe Iisus până în Nain, despre care ați auzit o mică întâmplare în Evanghelia de astăzi. E o întâmplare simplă. O întâmplare pe care o istorisește evanghelistul Luca, în câteva versete. Evangheliștii întotdeauna redau faptele așa cum s au întâmplat, fără comentarii, lăsând cumva pe seama noastră și pe seama Bisericii comentariile despre spusele și faptele lui Iisus. Așa face și acum Sf. Luca, relatând această minune.

Iisus tocmai era gata să intre, cu mulțimea și cu apostolii după El, în Nain. Dar înainte de a intra în cetate s-au întâlnit cu un alt convoi. Un convoi destul de mare. Un convoi mortuar. Foarte mulți, spune evanghelistul Luca al cărui text s a citit astăzi, foarte mulți urmau acest convoi. Murise fiul unei văduve. Nu ni se dă vârsta lui,

nici numele, dar era probabil un adolescent. Nu ni se dă nici numele văduvei, dar ni se spune că era din această localitate, Nain, pentru ca totuși, întâmplarea să aibă o bază istorică, să știm când și unde s-a petrecut. O mare mulțime, deci, conducea acest convoi mortuar. Întâlnindu-se cele două grupe, s-au oprit. S-au oprit una în fața alteia. De ce se vor fi oprit? Poate ca să și facă loc. Cei care veneau cu Iisus vor fi voit să vadă ce va face Iisus în această împrejurare. Femeia plângea. E primul lucru care i-a atras atenția Mântuitorului. Faptul că femeia plângea.

Plânsul, în viața oamenilor, e un lucru care ne atrage atenția asupra unei dureri, asupra unei suferințe, asupra unei mari nemulțumiri. Întotdeauna când plângem, s-a întâmplat ceva. S-a întâmplat un lucru deosebit. Plânsul e o descumpănire a sufletului omenesc. O descumpănire, adică o ieșire din echilibru. Plânsul e mărturia că ne aflăm în fața unui dezechilibru. A unui dezechilibru în viața noastră de toate zilele. S-a întâmplat ceva care ne scoate din firesc, și ne provoacă nemulțumirea și împotrivirea. S-a întâmplat o nenorocire. S-a întâmplat o nereușită. S-a întâmplat ceva la care nu ne așteptam și care ne descumpănește, ne scoate din echilibru și nu știm cum să ne reechilibrăm. Atunci reacționăm prin plâns. Plânsul poate fi și regretul unei fapte, căința pentru o faptă, dar tot căința și regretul că ne-am lăsat pradă unei stări de dezechilibru. Plânsul este întotdeauna o reacție de neputință în fața a ceva care ne contrariază.

Plânsul poate veni și din pricina unei dureri fizice, când n-o mai putem răbda, când nu-i mai putem face față. Plânsul poate veni din pricina unei dureri sufletești, așa cum era plânsul acestei femei care își conducea fiul spre mormânt. Era dezechilibrată de eveniment, fiindcă nu-l aștepta, fiindcă era și prea devreme, fiindcă nu era în firescul lucrurilor, căci tânărul murise înainte de a-și parcurge drumul lui pământesc până la capăt. Femeia plângea pentru o mare, o foarte mare, o nespusă, o neînțeleasă pentru ea durere sufletească. Plânsul era, în cazul ei, vocea unei inimi zdrobite. Era, în cazul ei, argumentul neputinței de a face ceva pentru a îndrepta lucrurile. Aș zice chiar că era argumentul neputinței de a înțelege ceea ce se petrecea cu ea și cu fiul ei.

Plânsul e întotdeauna suspinul după un sens. Plânsul spune că în ceva nu găsim sens, și suntem în căutarea unui sens, și nu mai avem alt argument pentru lămurirea noastră decât argumentul lacrimilor. Și ce lămurire! Ultimul dintre argumente. Fiindcă e de

dincolo de argumentele minții.

Plânsul este în același timp și o rugăciune. O rugăciune în căutare de sens, de mângâiere. O rugăciune care cere o lămurire despre ceea ce se întâmplă împotriva ordinii firești. Dar plânsul cel mai mare, fără îndoială, este acela pe care ni-l stârnește tuturor moartea cuiva din cei dragi ai noștri.

Acesta este plânsul în expresia lui ultimă. Durerea cea mai mare a sufletului omenesc, aceea de a se despărți pentru totdeauna de cineva drag.

Ei bine, acest plâns i-a atras în mod deosebit atenția Mântuitorului. S-a oprit în fața convoiului și s-a apropiat de femeia care, lângă sicriu, lângă năsăliile pe care era dus copilul, plângea cel mai tare. Vor fi plâns și alții împreună cu ea, dar altfel e când îți plângi durere ta, și altceva e când plângi durerea altcuiva.

Mântuitorul, spune evanghelistul, cuprins de milă s-a apropiat de ea și i-a zis: **„Nu mai plânge!"** Și noi facem la fel. Aduceți-vă aminte, de câte ori n-ați fost în vecinătatea cuiva care plângea, care plângea la un mort, sau care plângea din pricina unei alte dureri sufletești. Și noi zicem: **„Nu mai plânge!"** Dar aceasta e o intervenție prin cuvânt. Își va fi având efectul ei, dar cel căruia îi zicem, sau cea căreia îi zicem: **„Nu mai plânge!"** în sinea lui sau în sinea ei zic: **Ce știi tu? Tu nu ai durerea pe care o am eu. Tu nu simți durerea pe care o simt eu. Ție ți-e ușor să zici: Nu mai plânge! Dar mie nu mi-e ușor să nu mai plâng.**

Fără discuție, Mântuitorul a înțeles starea femeii. I-a zis: **„Nu mai plânge!"** Dar femeia a continuat să plângă. În clipa aceea dialogul cu femeia s-a terminat. Femeia n-a scos nici un cuvânt. Femeia nu i-a făcut nici o rugăminte. Nu cu mult înainte, pe același drum către Nain, Mântuitorul vindecase pe sluga sutașului. Dar acela îi trimisese vorbă. Unul dintre evangheliști zice că a venit chiar el și l-a rugat pe Mântuitorul: **„Doamne, fă ca slujitorul meu să se vindece. Zi numai un cuvânt, și se va vindeca"**. Femeia aceasta însă nu i-a spus Mântuitorului nici un cuvânt. Nu i-a adresat nici o rugăminte. Ce să-L fi rugat? Era închisă în durerea ei.

Putem însă înțelege că era vorba de o femeie cumsecade. Era văduvă. Se spune: „Fiul văduvei din Nain". Era desigur una din văduvele cuminți pentru că o mare mulțime o însoțea în durerea ei. Această însoțire de către o mare mulțime, pe care o remarcă evanghelistul, este tocmai dovada că femeia se bucura de stimă și

de considerație printre consătenii săi. Nu era o femeie rea. Nu era una dintre acelea care strică casele oamenilor, la care se referă unele cărți din primele timpuri creștine. **„Să ai grijă de văduve, dar numai de acelea care nu strică casele oamenilor"**. Aceasta se vede că era o văduvă respectată. Și iată că după ce rămăsese singură murindu-i soțul, acum rămânea încă o dată singură, și rămânea singură definitiv, pentru că îi murea și singurul fiu pe care îl avea. Se bucura de compătimirea consătenilor. Nu putea deci să nu atragă și compătimirea lui Iisus.

Dar, cum am spus, nu i-a adresat lui Iisus nici un cuvânt. Putem însă să ne închipuim că Mântuitorul va fi ținut seama cine și ce fel de femeie era. Văzând-o plângând, a simțit și în inima Lui compasiune pentru dânsa. Zice evanghelistul: **„I-a fost milă"**. I-a fost desigur milă omenește, dar și dumnezeiește, pentru ceea ce femeia nu înțelegea.

Aflat în fața durerii acestei femei care trăia misterul morții fiului ei, va fi simțit, ca Dumnezeu, că trebuie să-i dea bietei femei o explicație.

S-a apropiat de năsălie și a început o altă conversație. O conversație cu **„Dincolo"**. Vă rog să rețineți acest lucru. Dacă până acuma vorbise cu femeia, din clipa aceasta, când a pus mâna pe năsălia pe care îl duceau pe fiul mort, Mântuitorul a început o conversație cu **„Dincolo"**, cu **„Lumea de dincolo"**. A zis celui ce nu mai era în lumea aceasta: **„Tinere, ție îți zic, scoală-te!"**

Așa ceva nu se mai întâmplase. Nici unul din cei prezenți nu mai asistaseră vreodată la un asemenea eveniment, ca cineva să zică unui mort: **„Scoală-te!"** Dar conversația nu era cu cel de pe năsălie. În cel de pe năsălie nu mai era viață. El nu mai era acolo. Era numai trupul lui. Conversația era cu cel care plecase în lumea de dincolo. De aceea Mântuitorul zice în mod precis: **„Tinere, ție îți zic!"**, ca și când ar fi vrut să-i atragă atenția: **„cu tine vorbesc"**, ca și cum ar fi spus, într-un termen din lumea noastră, intră din lumea de dincolo pe recepție cu lumea de aici. **Cu tine vorbesc. Ascultă-mă în clipa aceasta! Scoală-te!** Adică: **Întoarce-te, vino în trupul tău și fiți din nou una, trup și suflet, și scoală-te!**

Și evanghelistul, fără comentarii, spune simplu, într-o singură linie: **„Și în clipa aceea tânărul s-a ridicat, a început să vorbească, și Mântuitorul l-a dat mamei sale"**. Și cu aceasta totul s-a terminat. „Rămășițele pământești", din materie moartă cum deveniseră, s-au reînsuflețit.

Simplitatea aceasta a descrierii unor evenimente care depășesc închipuirea, mă uimește mereu în Evanghelii! Fapte, și atât. Restul, comentariile, descrierea reacțiilor celor prezenți, mai nimic sau un simplu cuvânt: frică, emoție, și atât. De data aceasta evanghelistul Luca spune ceva mai mult: **„i-a luat frica pe toți și slăveau pe Dumnezeu, zicând că prooroc mare s-a ridicat între noi și că Dumnezeu a cercetat pe poporul Său"** (Luca 7, 16). Atât. Nimic mai mult nici el.

Deci a avut loc o convorbire între Mântuitorul și lumea de dincolo în prezența unei mari mulțimi. În prezența unei mari mulțimi a făcut dovada că sufletul care nu era pe năsălie, exista totuși **Dincolo**. I-a făcut femeii dovada nemuririi sufletului. Femeii și tuturor celor de față.

Plânsul ei fusese de disperare. Plânsul ei fusese în fața unui eveniment sfârșit o dată pentru totdeauna, ca în fața unei rupturi între două lumi, între ființe care nu se vor mai întâlni niciodată. Și iată că Mântuitorul i-a făcut dovada că plânsul ei nu trebuia să fie atât de disperat, pentru că, iată, fiul ei de fapt murise doar pe pământ, dar continua să trăiască în ceruri. Îi făcuse prin urmare, ca Dumnezeu, dovada nemuririi și răspunsese la eventuala întrebare a femeii sau a altora: **„de ce moartea?"**

Acuma am putea înțelege mai ușor de ce i-a zis Mântuitorul: **„Nu mai plânge!"** Nu mai plânge, fiindcă fiul tău n-a murit, ci trăiește. N-ar fi înțeles dacă i-ar fi spus aceasta **prin cuvinte**. Și atunci i-a spus-o prin faptă. I l-a adus pe fiu viu, din nou, în fața ei.

Cu aceasta am putea termina explicația acestei scurte întâmplări din Evanghelia de astăzi. Se mai impun însă două mici întrebări la care aș vrea să găsim împreună răspunsul.

Sigur că fiecare din noi, citind sau ascultând această relatare a unei învinuiri din morți, și-a pus și-și pune întrebarea : **De ce din mulțimea de morți pe care i-a întâlnit Mântuitorul în timpul vieții Lui pământești, care s-au întâmplat în Nazaret, în Capernaum, unde a locuit El, și în alte localități prin care a trecut, de ce din mulțimea tuturor morților, l-a înviat pe fiul văduvei?** A mai înviat pe fiica lui Iair și pe Lazăr, a înviat El însuși, dar numai atât. De ce nu i-a înviat pe toți cei care mureau în timpul Lui?

Iată o întrebare pe care toți ne-o punem. Să încercăm un răpuns. Mântuitorul n-a venit să desființeze legea firească a morții pe pământ. A văzut însă pe mama acestui tânăr și a lămurit-o că

moartea nu e de fapt moarte. Această lămurire a dat-o nu numai pentru femeie, a dat-o și pentru apostolii Lui, și pentru cei care-L urmau, și pentru cei care vor auzi despre această întâmplare în vecii vecilor. El trebuia să-i lămurească că moartea nu înseamnă desființare, ci că moartea înseamnă trecerea într-o altă viață, că sufletul omului e nemuritor. Prin învierea fiului văduvei din Nain, Mântuitorul a dat numai un exemplu, o probă practică despre faptul că sufletul este nemuritor. Ca și cum ar fi zis: De acum încolo să știți toți că moartea e în legea firii pământești și omenești. Dar să știți toți că moare trupul, iar sufletul trăiește veșnic. Ați văzut că l-am adus înapoi de acolo de unde ajunsese!

În felul acesta am putea spune că, în fapt, **Mântuitorul i-a înviat pe toți morții din vremea Lui.** Vă rog să subliniați acest lucru. Predându-le tuturor adevărul că sunt nemuritori, moartea și-a pierdut din valoarea pe care o avusese înainte în conștiința lor. Acum știau, pentru că au văzut concret învierea tânărului, știau că sufletul este nemuritor.

Aceste câteva învieri pe care le-a făcut Iisus, au fost numai spre a dovedi, practic, că sufletul este nemuritor. În felul acesta putem zice că de fapt i-a înviat pe toți, fiindcă i-a înviat pe toți în conștiințele celor care de atunci încoace vor crede în nemurirea sufletului.

Prin urmare, învierea fiului văduvei e o lecție, e doar *o lecție despre moarte și nemurire*, pe care Mântuitorul a dorit s-o dea celor care-L ascultau atunci, și nouă celor care Îl ascultăm acum. Țineți minte, o lecție, doar o lecție din care aveau de învățat despre moarte și despre nemurire.

Să ne punem însă și întrebarea cealaltă: de ce totuși a făcut Mântuitorul această înviere în momentul acela? Răspunsul la această întrebare este că nu a făcut-o întâmplător. Și ne-o spune chiar textul Noului Testament. Fiindcă îndată după aceea au venit la Iisus ucenicii lui Ioan Botezătorul și l-au întrebat în numele lui Ioan: **„Tu ești acela care trebuia să vină, sau să așteptăm pe altul?"** Ucenicii lui Ioan au văzut această înviere. Au văzut și vindecările pe care le-a mai făcut Iisus în drumul dinspre Capernaum spre Nain. Și când I-au transmis întrebarea lui Ioan, Mântuitorul le-a răspuns: **„Duceți-vă și spuneți lui Ioan!"** Le-a citat câteva texte din Profetul Isaia care îl profețea pe Mesia, și un text din profetul Iezechiel (Isaia 39, 28; 61, 1; 25, 5; Iezechiel, 37), spunându-le: **„Duceți-vă și spuneți lui Ioan ceea ce ați văzut: că orbii**

văd, că surzii aud, că șchiopii umblă, că morții învie".

Va să zică a făcut în prezența lor această înviere, pentru ca să le arate că poate face o înviere din morți, în sensul în care profetul Iezechiel, în capitolul 37, profețise despre învierea morților. Ce însemna aceasta? Însemna că ucenicii lui Ioan trebuiau să se ducă la el și să-i spune: Da, L-am văzut pe Iisus făcând semnele despre care profeții au zis că le va face numai Mesia. Printre aceste semne am văzut și o înviere din morți. Acesta era lucrul cel mai mare pe care l-ar fi putut vedea ei. Mântuitorul li l-a oferit în mod intenționat.

Așadar, femeii și celorlalți le-a dat lecția nemuririi sufletului. Lui Ioan Botezătorul și ucenicilor lui, și tuturor celor care au mai auzit acest răspuns, le-a dat învățătura despre Sine ca Mesia, ca trimis al lui Dumnezeu, și ca Fiul al lui Dumnezeu, fiindcă numai Dumnezeu poate face astfel de minuni.

Acum înțelegem și pe acel **„Fericiți cei ce plâng"** din Predica de pe munte. Iată că această femeie care a plâns, dintr-o dată și-a văzut plânsul transformat în fericire, în bucurie. Dacă există nemurire, atunci trebuie să existe și o dreptate. Toate nedreptățile care se fac și pe care le suferim aici, în măsura în care nu le putem îndrepta — fiindcă trebuie să facem totul spre a le îndrepta dar în măsura în care nu le putem îndrepta, bolile incurabile, răutățile altora, ale celor cărora nu le putem dovedi că suntem nevinovați, toate nedreptățile care se fac și pentru care plângem, să știm că vor fi compensate. De aceea: **„Fericiți cei ce plâng, că aceia vor fi mângâiați".**

Există prin urmare această lege a compensației, fără de care noi nici n-am putea trăi. Nu ajungem noi de atâtea ori să zicem, când ni se face o mare nedreptate, și pe care n-o putem îndrepta sub nici o formă, nu ajungem să spunem: **trebuie să existe un Dumnezeu care într-o zi să pună lucrurile la punct. Nu se poate ca nedreptatea să biruiască în veci!**

Iată, Mântuitorul ne dă asigurarea că această compensare se va întâmpla, de aceea să fie „fericiți cei ce plâng" dar, pe de altă parte, nefericiți cei care-i fac pe alții să plângă! Compensarea îi are și pe ei în vedere!

Și acestea aș vrea să le țineți minte din convorbirea noastră de astăzi. Nu mai știu cine, ce mare om duhovnicesc a spus: **„Pentru fiecare lacrimă pe care o provoci altuia, vei da socoteală".** Întâmplarea cu „Fiul văduvei din Nain" s-a petrecut atunci, dar s-a

petrecut și pentru noi; de aceea evangheliștii o notează toți, ca martori oculari, pentru ca și noi s-o credem, că așa s-a petrecut, și să luăm și noi învățătură din ea ca și cum am fi fost și noi de față la minune. Sufletul, iată, s-a putut întoarce în trup, deci tânărul, după moarte, nu s-a dispersat într-un spirit comun sau în neant, ci și-a păstrat personalitatea. Deci și noi ne vom întâlni unii cu alții, așa cum ne știm. Sublimă mângâiere!

Lecția aceasta despre moarte și nemurire s-o învățăm și noi. Și lecția despre Iisus ca Mesia și Fiu al lui Dumnezeu, așa cum a transmis-o Iisus ucenicilor lui Ioan, să ne fie și nouă încredințare că Iisus este Dumnezeu, că învățătura lăsată de El Bisericii este o învățătură dreaptă, și că ea ne asigură fericirea pe pământ și intrarea în Împărăția Cerurilor.

Mântuitorul i-a învățat pe ascultătorii Lui că **există Dumnezeu**. Învățătura era esențială, dar ei o aveau și din Vechiul Testament. Asupra nemuririi sufletului, tâlcuitorii Vechiului Testament nu aveau înțelegeri unanime. Saducheii, de pildă, nu credeau în nemurire și înviere. De aceea Mântuitorul a clarificat o dată pentru totdeauna, și pentru toți, acest lucru. **Există nemurire.** Și înviere. Înviindu-l pe tânărul din Nain, a probat existența personală de după moarte. **Această învățătură justifică gândirea religioasă** care ne arată a fi cetățenii a două lumi de aici, pentru o vreme, și ai lumii de dincolo, pentru eternitate, căci suntem nemuritori. Tot ea justifică și sensul logic al moralei și al responsabilității pentru fapte, în perspectiva veșnică. Saducheii erau în totală contradicție cu ei înșiși ca oameni religioși. Demonstrând nemurirea, Mântuitorul își legitima logic misiunea, gândirea și întreaga Sa învățătură. În ziua aceea El a pus încă o piatră tare la temelia creștinismului — credința în nemurire — la care va mai adăuga apoi, spre deplina încredințare, pe cea a învierii fiice lui Iair, pe cea a învierii lui Lazăr, și apoi, le va consolida pe toate prin propria Sa Înviere, pentru ca orice îndoială asupra nemurii să se risipească, și toți să credem în viața de după moarte și să avem parte de fericire veșnică în ea. Așa să ne rugăm!

Duminica a XX-a după Rusalii

VREI SĂ ÎNȚELEGI MOARTEA? ÎNȚELEGE ÎNTÂI VIAȚA

Iată o întâmplare dintre cele mai obișnuite, un peisaj foarte adesea văzut pe ulițele tuturor satelor și ale tuturor orașelor din lume. Un convoi de înmormântare! Prietenii, rudele, cunoscuții unei văduve din Nain petreceau la groapă pe tânărul ei fiu unic. Și tocmai atunci Mântuitorul, spune evanghelistul Luca, înconjurat de ucenici și de o mare mulțime de oameni, treceau prin satul acela, probabil îndreptându-se dinspre Galileea spre Iudeea. Satul Nain e undeva la sudul Muntelui Tabor. Am trecut prin zona aceea. Cu emoție mi-am adus aminte de întâmplarea relatată astăzi de Sfântul evanghelist Luca. I se va fi spus Mântuitorului că era înmormântarea fiului unic al unei văduve? Toată lumea plângea, cum se întâmplă și la noi. Plângeau pe tânărul care pleca în lumea de dincolo, în necunoscut, care pleca să nu se mai întoarcă niciodată.

Evanghelistul ne spune că **„făcându-i-se milă"** Mântuitorului, s-a apropiat de femeie și i-a spus: **„Nu mai plânge!"** Dar nu s-a limitat numai la aceste cuvinte de mângâiere, fiindcă chiar dacă i-a spus: **„Nu mai plânge!"**, fără îndoială că ea a continuat să plângă. Mântuitorul s-a apropiat de năsălie, dusă probabil de patru tineri, și a făcut acolo ceea ce probabil nu mai făcuse nimeni înaintea Lui, și nu mai văzuse nimeni din cei care erau prezenți să se fi făcut vreodată. S-a adresat mortului ca unui viu, neținând seama că e mort, ignorând faptul că e mort, și i-a vorbit ca unui om viu. Și i-a zis:

Cuvânt rostit în catedrala de la Sibiu la 9 oct. 1983.

„Tinere, ție îți zic, scoală-te!" Vorbesc cu tine. Nu cu cei din jur. Cu tine vorbesc. Tu care ești mort, cu tine vorbesc. Ție-ți zic: scoală-te!

Și s-a întâmplat atunci o minune de nimeni din cei prezenți așteptată. Tânărul s-a ridicat. S-a sculat. A înviat din morți. Și Mântuitorul l-a dat mamei sale.

Aceasta este întâmplarea, cum vă spuneam, în aparență și la început obișnuită, simplă. Peisaj cotidian în viața satelor.

Să fie, oare, totuși, chiar atât de obișnuită și atât de simplă pe cât pare la prima vedere? Parcă n-ar fi chiar așa. Pe cât e de obișnuită, pe atât e și de neobișnuită. Dacă ar fi fost obișnuită, de ce ar fi plâns cei care urmau sicriul? Era obișnuită, și o considerăm la prima vedere obișnuită, numai fiindcă o vedem adesea, fiindcă o trăim adesea. O trăim în familiile noastre. O trăim în satele, în orașele noastre. Însoțim atâția care pleacă dincolo. E obișnuită sub acest apsect, dar și noi ca și cei din Nain, și noi plângem pe cei care pleacă. Și noi ne zvârcolim în taină, neștiind ce să înțelegem din ceea ce se petrece. Fiindcă e drept să spunem și să recunoaștem că nu înțelegem moartea, că ni se pare ceva care ne violentează, că e un accident nedorit în calea vieții, neașteptat. Plângem și noi, oricât ne-ar mângâia cineva, oricine ne-ar mângâia.

Nu înțelegem moartea. Ni se explică. Suntem oameni credincioși. Ni se spune că nu e ultimul pas. Ni se spune că urmează după ea altceva. Și totuși, cine nu plânge când îi moare cineva drag? Până și textele noastre religioase, textele cântărilor de la înmormântare, care sunt cele mai profunde texte ortodoxe de cugetare adânc omenească, până și textele acestea sunt texte de lamentație. Aproape texte de disperare. **„Plâng și mă tânguiesc"**, spune o cântare. **„Cu adevărat viața aceasta este umbră și vis"**, și **„Cu adevărat deșertăciune sunt toate"**!

Și Eclesiastul, Solomon înțeleptul — și nimeni nu era pe vremea aceea mai înțelept decât dânsul — el care experimentase viața sub toate aspectele ei, el care cercase posibilitățile gândirii omenești până la ultimele ei limite, după cum pretindea — ei bine, și el ajunge la concluzia, când se vede în fața morții, că toate sunt deșertăciune. **„Deșertăciunea deșertăciunilor, toate sunt deșertăciune și goană după vânt"**, spune el.

Ba mai mult. Să ne aducem aminte că însuși Mântuitorul, când a fost în fața morții, ca om, s-a rugat și El Tatălui: **„Părintele Meu,**

de este cu putință, treacă paharul acesta de la Mine". Confruntarea cu moartea este dramatică. E drama noastră omenească. E drama vieții omenești. E confruntarea dintre viață și absența vieții, și nimicnicie, și nimic.

De aceea n-o putem înțelege. De aceea chiar credincioși fiind, ni se pare că ne violentează, cu atât mai mult, cu cât vine uneori înainte de vreme, dar și atunci când vine la vremea ei, și atunci plângem. Fiindcă ea rupe ceva. Acesta este motivul principal. Întrerupe pe **„a fi"** și-l preface în **„a nu fi"**.

Moartea rupe în două. Desparte și pare a despărți definitiv. Dar „a fi" a fost scurt și efemer, iar „a nu fi" e veșnic și veșnicia aceasta ne amețește. Ne tulbură. Nu-l vom mai vedea niciodată pe cel plecat. Nu ne vom mai întâlni. Nu vom mai vorbi niciodată cu el. Moartea desparte. Rupe. Taie. Pe frate de frate. Pe părinți de copii. Pe soți de soții. Pe prieteni de prieteni. Rupe definitiv și pare că, din perspectiva ei, nu mai există viitor. Din perspectiva morții nu există decât trecut. Ceea ce a fost, a fost. Din momentul morții nu mai este nimic. Cel care a plecat, a plecat. Nu mai are viitor. În întunericul de dincolo, cu ochii obișnuiți nu mai vedem.

Aceasta este drama pe care o pune moartea în fața minții, a conștiinței noastre. E greu s-o înțelegem!

Și-au pus mulți întrebarea: cum trebuie să înțelegem moartea? Cum trebuie să ne manifestăm în fața ei? Eu cred că pentru a înțelege mai bine moartea, ar trebui să ne punem o altă întrebare. **Să ne întrebăm ce este viața.** Să ne întrebăm de unde vine viața. Și atunci vom lămuri și problema morții.

Savanții, știința, eforturile minții omenești sunt îndreptate toate spre căutarea acestui răspuns. Se încearcă totul. Se știe că lumea, tot universul este alcătuit din 92 de elemente. Oamenii de știință le-au identificat pe toate. Se știe că în orice ființă vie există 24 din aceste 92 de elemente. S-a ajuns la concluzia că viața trebuie să fi apărut din întâlnirea acestor elemente cu energia. S-a ajuns la concluzia că trebuie să fi jucat un rol important în aceasta apariția Sorelui, care emite energie și căldură.

Savanții au ajuns să determine foarte multe lucruri și să spună: **la un moment dat a apărut viața.** Dar ce spun aceste cuvinte de fapt? Ce lămuresc aceste cuvinte? A apărut, a apărut, dar cum a apărut? De unde a apărut? A apărut viața de câteva milioane de ani. Dar ca să fi apărut viața, trebuia ca mai înainte să fi apărut ele-

mentele, trebuia ca înainte să fi apărut Soarele. Trebuia ca mai înainte Soarele să fi fost înzestrat cu căldură. Trebuia ca acest Soare să fi fost înzestrat cu energie. Trebuia adică să fi apărut materia. Despre toate se spune: au apărut! Dar de unde au apărut? Cum vor fi apărut ele de la sine? Că există câteva principii care până în vremea noastră nu au fost dezise de nimeni. Iată unul din ele: **Din nimic nu poate apărea nimic — Ex nihilo nihil.** Așa spuneau cei vechi, și așa e de când lumea, până azi.

Răspunsul, până în vremea noastră, la această întrebare despre originea vieții, nouă ni l-a dat Sfânta Scriptură. **„La început a făcut Dumnezeu cerul și pământul"**. A creat materia și apoi a creat tot ceea ce este pe pământ. A creat luminătorii și a creat pe om. Așa ne spune Scriptura și așa credem noi. Și viața este tot opera lui Dumnezeu. Domnul este **„De viață făcătorul". „Eu sunt viața"**. Eu sunt Cel care am creat totul, Cel care dau viața.

Dumnezeu se definea în Vechiul Testament: **„Eu sunt Cel ce sunt"**. Eu sunt Cel ce există. Cel ce are viață. În afară de Mine nu există viață. Și nu există. Dovadă că până în prezent n-a putut nimeni crea viață, sub nici o formă. Nici cel mai mărunt fir de iarbă n-a putut fi creat în laborator. Multe lucruri mari se pot face în laborator, dar viață nu s-a putut crea. Până în prezent nimeni n-a putut dezice pe Cel ce a zis: **„Eu sunt cel care sunt"**, și **„Eu sunt viața"**.

Dumnezeu a creat viața.

Și acum să ne răspundem la întrebarea asupra morții. Dacă știm de unde vine viața, atunci vom avea o cu totul altă perspectivă și asupra morții, decât perspectiva dezolantă pe care ne-o impune când nu știm nimic despre ea, sau când, omenește, o privim numai drept ceea ce este la vedere: o plecare fără întoarcere. Vom înțelege altfel și moartea. Dacă știm că viața e de la Dumnezeu, atunci și moartea trebuie să fie tot de la Dumnezeu. Atunci și întreruperea vieții, la un moment dat, trebuie să fie tot de la Dumnezeu. Cel care este autorul vieții ne asigură că moartea nu este un sfârșit. Este un sfârșit aici pe pământ, dar nu trebuie să fie un sfârșit al disperării. El nu duce în neant, ci e un nou început, pentru că există nemurire. Și pentru că dincolo de moarte începe de fapt o nouă viață.

Cu acest răspuns vine creștinismul la întrebarea: **Ce este moartea? Ce este dincolo de ea?** Și ne asigură că ea nu este sfârșitul. Plângem. Și vom plânge mereu. Vom plânge cât va fi

lumea. Și e bine să plângem. Și e drept să plângem, pentru că oameni suntem și pentru că pleacă dintre noi cei dragi, cum vom pleca și noi într-o zi, dincolo, de unde nu ne vom mai întoarce multă vreme, până când va fi sfârșitul lumii. De aceea plângem. Și nu trebuie să ne supărăm pe nimeni că plânge. Să-i mângâiem pe cei ce plâng, precum a făcut și Mântuitorul: **Nu mai plânge! Nu acesta e sfârșitul. Durăm și dincolo. Acolo începe o viață nouă. Ne vom revedea. Ne vom reîntâlni.**

De aici vine și responsabilitatea. Vom da socoteală unii altora și lui Dumnezeu de felul cum am trăit pe pământ. Iată cum perspectiva morții, ca viață dincolo de moarte, ne ordonează de fapt, ne rânduiește și felul în care trebuie să trăim această viață. Trebuie s-o trăim responsabili, fiindcă moartea nu anulează răul pe care l-am făcut aici. Vom da socoteală de el. Moartea nu anulează binele pe care l-am făcut aici. Vom căpăta răsplata pentru ceea ce am făcut.

Învierea fiului văduvei din Nain, istorisită în Evanghelia de azi, vine să confirme tocmai aceste lucruri. Mântuitorul i-a spus femeii: **„Nu mai plânge"**, iar după aceea i-a dovedit imediat că nu avea motive să plângă, să fie disperată. S-a dus la sicriu și i-a spus tânărului: **„Tinere, ție îți zic, scoală-te!"** I-a oferit femeii pe loc dovada, și ne-o oferă și nouă azi, că nu avea motive să plângă. Fiul ei nu murise de tot.

Întâmplarea s-a petrecut pentru femeia aceea, pentru oamenii aceia, dar și pentru noi cei de azi și pentru câți vor mai fi pe pământ. Mântuitorul n-a făcut nici un lucru gratuit, atât cât a fost pe pământ, ci a făcut acele minuni despre care știa că ne vor trebui nouă, că vor trebui generațiilor care vor urma după El, pentru ca să le încredințeze despre adevărurile cu privire la viață și la moarte.

Vine deci mângâierea din partea Mântuitorului: **„Nu mai plânge!"** Și chiar dacă vei plânge, nu plânge cu disperare. Nu acesta e sfârșitul. Ne vom vedea. Ne vom întâlni. Și ca dovadă că este așa, iată că zic tânărului acestuia să se scoale. Și tânărul s-a sculat.

Veți întreba, și e drept să ne întrebăm toți, că avem o minte, avem o rațiune capabilă de a pune întrebări, și e drept să ne punem întrebări, vă veți întreba: De ce trebuie să mai fie moarte?

Există o rânduială a lui Dumnezeu cu viața. Și e rânduită aici, și e rânduită și dincolo. E rânduită să apară și e rânduită să se sfârșească aici. E rânduită să continue dincolo. Ceea ce a făcut

Mântuitorul cu acest tânăr, a făcut tocmai pentru ca să exemplifice, să ne dea un exemplu de cum trebuie să înțelegem ciclul vieții și al morții. Cum trebuie să înțelegem viața de pe pământ și faptul că prin moarte nu se moare, ci se trece doar în altă ordine care se numește Împărăția lui Dumnezeu. Care se numește viața de dincolo. Care va începe într-un alt mod la Învierea cea de obște.

E o rânduială a lui Dumnezeu pe care trebuie s-o primim așa cum ne-a dat-o El, și să credem că dacă Dumnezeu, El care toate le face bine, dacă Dumnezeu a rânduit-o să fie așa, înseamnă că așa e bine.

Sigur că și de acum încolo, și așa va fi mereu, vom privi moartea tot cu durere. Vom continua să plângem. Dar ori de câte ori vom fi în împrejurarea de a plânge, de a ne tângui, de a regreta plecarea celor dragi, întotdeauna să sune în cugetul nostru, să sune în mintea și în inima noastră, aceste cuvinte ale Mântuitorului: **„Nu mai plânge!"** Mângâie-te. Nu e sfârșitul. **„Tinere, ție îți zic, scoală-te!"**

Tuturor le va zice la fel. Și ne va zice și nouă, după ce vom trece. Și ne vom întâlni. Și vom fi din nou una. Cele două lumi vor fi finalmente una. Nu va mai fi despărțire.

Iată mângâierea profundă pe care ne-o dă Biserica. Comparați-o cu orice altă explicație. Nu știu dacă veți găsi vreo mângâiere asemănătoare cu aceasta din cuvintele Mântuitorului: **„Ție îți zic, scoală-te!"**

Fie ca întâmplarea aceasta dintr-un sat pierdut în Israelul de altădată, Nain, să fie pentru noi prilej de îmbărbătare, prilej de mângâiere că nu există moarte, că există numai viață. Și să lăudăm pe Dumnezeu, dătătorul vieții.

Amintirea acestei minuni ne dă însă prilejul de a ne gândi și la morții noștri, și la cele rânduite de Biserică în legătură cu ei. Îndeosebi să luăm aminte la porunca Bisericii de a ne ruga pentru cei morți, căci ni se dă încredințarea că rugăciunile le folosesc.

Se zice că maicile dintr-o mănăstire, după moartea uneia dintre ele, Anastasia, au greșit numărătoarea zilelor și nu i-au făcut parastasul de 40 de zile. În nopatea aceea răposata s-a arătat stareței în vis și a mustrat-o pentru această greșeală, ca și pentru faptul că nu făcuse milostenie pentru ea în fiecare zi, așa cum lăsase ea, din ale ei (Întâmplarea se află în Minei).

*

Un cipriot căzuse în mâinile perșilor și fu băgat la închisoare. Ai lui de acasă

l-au crezut mort și i-au făcut rugăciuni de pomenire la Crăciun, la Paști și la Duminica Mare. Peste patru ani omul a izbutit să evadeze din închisoare și să se întoarcă acasă la părinți. A fost mare bucurie și i-au spus că făcuseră pentru el rugăciuni ca pentru un om mort. Întrebă când au făcut rugăciunile. Îi spuseră. Și atunci el le mărturisi că exact în acele zile venea la el un om îmbrăcat în alb care îi scotea cătușele și îl ducea să se plimbe, până când, în ultima zi, nu l-a mai dus înapoi în închisoare, ci i-a dat voie să fugă.

Toți facem anumite rânduieli pentru morți, și bine facem. E bine însă să știm și pentru ce le facem în anumite zile, și pentru ce facem colivă și slujbe cu tămâieri la morminte sau în biserici, sau acasă. Toate aceste rânduieli vin din tradiția veche a Bisericii și au desigur temeiuri în descoperiri făcute oamenilor sfinți și slujitorilor evlavioși ai Bisericii. Cele pe care vi le voi spune le-am găsit însemnate într-o carte a unui astfel de om luminat de darul lui Dumnezeu.

Pomenirea din ziua a treia se face în cinstea Învierii Domnului cea de a treia zi. Sfântul Macarie al Alexandriei a avut descoperire de sus că rugăciunile din această zi eliberează sufletul de întristarea pe care o resimte din pricina despărțirii sufletului de trup. În cele trei zile sufletul mai umblă încă prin locurile pe unde a trăit, însoțit de un înger. A treia zi urcă la cer spre închinare la Dumnezeu.

În a noua zi, sufletul se arată pentru a doua oară lui Dumnezeu. Tot Sfântul Macarie spune că în răstimpul dintre a treia și a noua zi i se arată sufletului frumusețile raiului și lăcașurile sfinților. Începe a se îngrijora în legătură cu soarta lui, deoarece frumusețile raiului îl atrag, dar nu știe încă dacă va avea parte de ele. Rugăciunile celor de pe pământ îi dau speranțe.

În a patruzecea zi se fac din nou rugăciuni și pomenire. Din ziua a noua până într-a patruzecea sufletul e purtat prin iad. Îl cuprinde spaima și cutremurul că ar putea rămâne acolo. Precum Mântuitorul s-a înălțat la ceruri în a patruzecea zi după Înviere, tot așa sufletul se prezintă acum pentru a treia oară în fața Dreptului Judecător spre a i se hotărî locul unde va sta până la Judecata din urmă. Iată de ce parastasul din a patruzecea zi este socotit de tradiția creștină drept foarte folositor și important.

Pentru a se împrospăta amintirea celui răposat în memoria celor rămași pe pământ, pentru ca aceștia să se roage în continuare pentru ei, se face și parastasul de un an. Dacă nu ni-i amintim astfel pe cei plecați, începem să-i uităm. Parastasul de un an e ca și sărbă-

torirea zilei de naștre, căci în acea zi s-a petrecut nașterea lui în cer, în lumea de dincolo, în veșnicie. Ne mărturisim în felul acesta și credința noastră în nemurirea sufletelor. Și tot așa facem apoi pomenirea lor din an în an, până când ajungem să ne facă alții pomenire și nouă. Avem și credința că pomenind noi pe cei morți și rugându-ne pentru dânșii, și alții asemenea vor face și pentru noi.

Biserica a mai rânduit și alte zile de pomenire a morților. Chiar dacă nu putem să le facem pomenirea în fiecare din aceste zile, Biserica le face pentru toți **in corpore**, deși bine este ca noi să ne aducem aminte de ei cu numele lor, să ne simtă iubirea și grija, și faptul că păstrăm legătura cu ei. E mare frumusețe sufletească în această comuniune continuă. Astfel sunt **zilele moșilor**, adică ale strămoșilor noștri, rude, prieteni, cunoscuți și necunoscuți, înaintași de la care am moștenit viața și bunurile pământești, patria și simțămintele, caracterul, vitejia, răbdarea, întreaga lor experiență și moștenire.

Întâia zi a morților este **Sâmbăta lăsatului de carne**, când îi pomenim pe toți de la Adam încoace. A doua zi este **Duminica Înfricoșătoarei Judecăți**, de aceea cu o zi înainte facem rugăciuni de iertare și facem milostenie în contul morților.

A treia zi a morților este **Sâmbăta din ajunul Duminicii Mari**. Duminica Mare este Duminica Pogorârii Duhului Sfânt și în ajun cerem ca harurile Duhului Sfânt să se reverse și peste cei trecuți dincolo.

Mai sunt rânduite ca zile de rugăciune pentru morți **Sâmbetele, a doua, a treia și a patra** din Postul Mare, și **Lunea** de după Duminica Tomii, zi care se mai numește și **Paștile Blajinilor**. Precum Hristos s-a pogorât înainte de Înviere în iad, să ducă mângâiere și lumină celor de acolo, tot așa acum, după Înviere, după ce și ultimul apostol și-a convertit îndoiala în credință, Mântuitorul se pogoară în mormintele celor răposați să le ducă bucuria învierii, iar cei de pe pământ se duc la cimitire să petreacă împreună cu cei dragi clipe de regăsire întru speranța revederii și a învierii tuturor.

Insistența Bisericii — căci e evident o insistență, dacă numărăm toate zilele rânduite de pomenire — de a păstra vie legătura cu cei morți, își are tâlcul ei bine gândit. Păstrând comuniunea cu cei plecați, ne păstrăm credința în nemurire. În nemurirea lor și a noastră. Purtând grijă de destinele lor veșnice, de dincolo, ne

atragem atenția nouă înșine că trebuie să ne îngrijim și noi de propriul nostru destin veșnic. Bucurându-ne de lăsămintele celor plecați, ne arătăm recunoștința. Văzând că au plecat lăsând totul, învățăm și noi să nu ne punem toată nădejdea în agonisitele de aici, căci toate rămân. Plecăm doar cu faptele noastre. Fiecare parastas e o rugăciune și o lecție. O rugăciune pentru cei morți, o lecție pentru cei vii.

Din lecția pentru cei vii aș vrea să reținem două-trei învățături:

— Că există nemurire și că viața de aici e trecătoare. Prea adesea uităm. La căpătâiul unui mort sau lângă crucea unui mormânt ne readucem aminte. Trăim, cât de puțin, dar esențial, propria noastră moarte. Sunt singurele locuri în care înțelegem că moartea nu e o glumă.

— Că sensul vieții nu stă numai în acumularea de bunuri materiale. Nicăieri ca lângă un mort, sau ca în casa unui mort, nu înțelegem mai bine acest lucru. Tot ce crezuse că era al lui, de fapt nu era al lui. Fusese în stare să bată la ușile tuturor judecătorilor pentru dreptul la o casă, la un petic de pământ, la o moștenire de bani, iar acum nimic nu mai are pentru el vreo valoare. Începe să aibă pentru alții, dar și aceia se înșală. Vor păți la fel.

Un oarecare spunea sus și tare că în casa lui nu va lăsa pe nimeni să pună piciorul. *„Dar e într-adevăr casa ta?"*, l-a întrebat un înțelept. *„Bineînțeles că e a mea"*, a răspuns. *„Am acte pe ea". — „Dar înainte a cui a fost?" — „A lui cutare". — „Și unde e el acuma?" — „A murit". — „Va să zică n-a fost mereu a ta?" — „Nu!" — „Și după tine ce se va întâmpla?" — „Va rămâne copiilor mei!" — „Deci nu va mai fi a ta." — „Evident." — „Prin urmare ești doar un proprietar temporar. Nu te mai lăuda cu ea!"*.

A înțeles. Să sperăm că înțelegem și noi.

— Ar mai trebui să reținem și faptul că dacă Dumnezeu primește sufletele în Împărăția Sa și le judecă, știe bine ce se petrece pe pământ, și le știe nu numai pe cele văzute, ci și pe cele nevăzute, sau care ni se par nouă nevăzute, bine tăinuite, bine ascunse. Tot ce ascundem de oameni, nu putem ascunde de Dumnezeu.

Astronomul Mitchell se uita într-o zi prin telescop la soare și cum soarele dădea în asfințit, în raza vizibilității lui, la orizont, apăru un deal îndepărtat, la mai mult de zece kilometri. Pe deal era o livadă cu pomi fructiferi și doi copii furau mere. Unul le culegea, iar altul supraveghea împrejurimile. Nu era țipenie de om în jur și au plecat amândoi siguri că nu i-a văzut nimeni. Iată însă că chiar cu mijloace omenești profesorul Mitchell îi văzuse, ca și cum ar fi fost lângă ei. Îi

putea recunoaşte.

Tot aşa vede Dumnezeu totul, oricât de apăraţi ne-am considera. Şi le vede şi pe cele dinlăuntrul nostru. Iată de ce ar trebui să ne dea la toţi de gândit cuvântul Mântuitorului care zice: **„Căci nu este nimic tăinuit, care să nu se vădească, sau ascuns, care să nu iasă la iveală"** (Marcu 4, 22; Luca 8, 17). Să ne gândim, cum ne va fi când toate cele pe care le-am făcut în ascuns ni se vor descoperi!

— Dar să revenim la rugăciunile pentru morţi. Acestea, pe lângă rostul lor pentru ei, ne educă generozitatea, ne învaţă să purtăm grijă de alţii, ne sensibilizează faţă de destinele altora. Cu alte cuvinte, ne ajută să ne vindecăm de egoism. Egoistul cade şi pierde tocmai atunci când crede că îşi asigură câştigul numai pentru sine.

Se zice că în iad suferea un biet om de multă vreme pentru că avusese pe pământ păcatul egoismului. Se ruga mereu lui Dumnezeu să-l ierte pentru că, în sfârşit, a înţeles că nu trebuia să fie egoist. Dumnezeu l-a trimis pe Sfântul Petru să-l încerce. *„Iată, Dumnezeu ţi-a auzit rugăciunea şi m-a trimis să te scot din prăpastia în care te afli. Îţi voi întinde un fir de care să te prinzi şi să urci până la mine. Şi vom merge în rai".*

Îi întinse un subţirel fir de paianjen până ajunse la mâinile lui. Mai întâi îi fu frică, dar trăgând de fir văzu că e puternic şi îl ţine. Şi începu să urce. Cu puteri înzecite. Când trecuse de jumătate, i se păru că firul se întinde şi se subţie, dar îl mai ţinea încă destul de bine. Voind să vadă ce s-a întâmplat, se uită în urmă şi ce văzu: de fir se prinseseră o mulţime de păcătoşi din iad, din aceia cu care până atunci împărţise soarta. Începu să strige la ei: *„Coborâţi! Dati-vă jos! Se rupe firul! Mă nenorociţi".* Cei de jos strigau: *„Nu se rupe. Vrem să ne izbăvim şi noi!" —„Nu se poate. E numai pentru mine!"* Şi începu să-i lovească cu picioarele şi să-i desprindă de fir ca să rămână singur. Când izbuti să-i doboare pe toţi şi în sfârşit rămase singur, firul se rupse şi recăzu şi el în adâncul din care crezuse că va scăpa. *„S-a rupt!"*, strigă el către Sfântul Petru. *„Nenorociţii aceştia s-au agăţat şi ei de dânsul. Trimite-mi firul din nou!" — „Mai târziu"*, îi spuse Sfântul Petru. *„N-ai dovedit încă îndeajuns că te-ai vindecat de egoism. Firul era tare. I-ar fi ţinut pe toţi. S-a rupt pentru că tu ai vrut să te salvezi doar pe tine. Aceasta a fost o probă prin care Dumnezeu a vrut să te verifice dacă s-a îndreptat ceva în sufletul tău. Ai căzut nu din cauză că s-a rupt firul. Ai căzut la examen. Mai învaţă! Eşti stăpânit încă de acelaşi egoism cu care ai venit de pe pământ. Drept este să rămâi acolo unde eşti!"*

Dacă credem în nemurire, grija pentru cei morţi ar trebui să ne preocupe chiar mai mult decât ne îndeamnă rânduielile Bisericii. Mai ales când ştim că doar noi, de aici, mai putem face ceva pentru

ei. Putem face prin rugăciunile pentru dânșii, despre care Biserica ne învață că trebuie să avem speranța că Dumnezeu le ascultă, așa cum ascultă și rugăciunile pentru alții, pe pământ, cum a vindecat pe slujitorul sutașului, pe fiica femeii canaanence și pe mulți alții, la rugăciunile celor apropiați ai lor. A nu-i ajuta e ca și cum am trece pe lângă un om căzut într-o mlaștină fără fund în care se scufundă, și care ne cere doar o mână de pe mal, ca să-l ajutăm să iasă, iar noi am trece nepăsători mai departe, lăsându-l să se scufunde și să-l înghită noroiul!

Să ne rugăm pentru cei morți și să cerem pentru ei milă, ajutor și iertare de la Dumnezeu.

Duminica a XXI-a după Rusalii

SEMĂNĂTORUL DE CUVINTE DIN PARABOLA MÂHNIRII

Pilda semănătorului! Iată una dintre cele mai frumoase pilde rostite de Mântuitorul Iisus Hristos. Frumoasă, pentru că e simplă. Frumoasă, pentru că e luată din viața de toate zilele. Iisus vorbea unor oameni cărora nu le era străină agricultura, și ce altă pildă mai pe înțelesul lor putea să le spună, decât vorbindu-le de ceva legat chiar de viața lor, din care să scoată învățăturile duhovnicești de care aveau nevoie pentru a trăi cu rost și cu tihnă, în pace cu Dumnezeu și cu oamenii. Și ce frumos începe, tradusă într-o frumoasă limbă românească:

„Ieșit-a semănătorul să semene sămânța sa. Și pe când semăna, unele semințe au căzut lângă drum și au venit păsările și le-au mâncat. Altele au căzut pe loc pietros, unde n-aveau pământ mult, și îndată au răsărit, pentru că nu era pământul adânc. Iar când s-a ivit soarele, s-au pălit de arșiță și, neavând rădăcină, s-au uscat. Altele au căzut între spini, dar spinii au crescut și le-au înăbușit. Altele au căzut pe pământ bun și au dat rod: una o sută, alta șaizeci, alta treizeci. Cine are urechi de auzit să audă" (Matei 13, 3–9).

O pildă simplă și scurtă. Apostolii L-au întrebat: Doamne, de ce grăiești în pilde? Ce va să zică pilda aceasta? Cum trebuie s-o înțelegem? Întrebarea ne stă și nouă pe limbă. Căci vorbirea în parabolă, deși e simplă, nu e întotdeauna ușor de înțeles. Și uneori

Cuvânt rostit în catedrala din Sibiu, în ziua de 17 octombrie 1982.

nici nu e folosită ca să fie înțeleasă de toți. Chiar și acum Iisus răspunde ucenicilor, presupunând că ei au înțeles-o. Am vorbit în pilde, **„pentru că vouă vă e dat să știți tainele Împărăției cerurilor, iar acelora nu le e dat"** (Matei 13, 11).

Cine vor fi fost ceilalți? Și de ce lor nu le era dat să înțeleagă? Ceilalți erau probabil cărturarii și fariseii, care Îl ascultau cu viclenie, nu spre a crede, ci spre a-L judeca și a-L prinde în cuvânt. Iată de ce **„acelora"** nu le era dat să cunoască tainele Împărăției. Dimpotrivă, ucenicilor care Îl ascultau și **Îl credeau**, acestora le va tâlcui parabola, și lor, în general, nu le vorbea în parabole. Parabolele erau pentru „ceilalți".

Explicația de ce a vorbit în pilde acum, Mântuitorul mai adaugă însă o sentință, și anume una din acelea paradoxale, care îi pune în încurcătură pe mulți cititori ai Scripturii. E ca un fel de concluzie la ceea ce spusese mai înainte: **„Căci celui ce are i se va mai da și-i va prisosi, iar celui ce nu are, și ce are i se va lua"** (Matei 13, 12).

Cum adică? De ce așa? Pentru că cei dintâi vor să se lumineze, și ei își adaugă lumină, iar ceilalți, ispititorii, nevrând să se lumineze, pierd și ceea ce știu.

Iisus a venit să răspundă la întrebări, să aducă răspunsul celor ce întreabă. Dintotdeauna, de când e omul om pe pământ, de când a creat Dumnezeu lumea aceasta, omul și-a pus întrebări. Și-a pus întrebări despre sine. Și-a pus întrebări despre lume. De unde vine și unde merge? De ce a apărut în lume și pentru ce trăiește? Și câte alte întrebări despre toate cele? Omul e singura ființă care se întreabă. Lumea animală, lumea vegetală, lumea lucrurilor nu-și pun întrebări.

Omul e singura ființă care își pune întrebări, pentru că e dotat de Dumnezeu cu rațiune. Omul nu poate trăi fără să-și pună întrebări și să-și răspundă la marile întrebări, despre sine și despre lume, despre existența lui pe pământ și despre cea de dincolo, de după trecerea lui din viața aceasta. Copilul încă, de acum începe să gândească, primele lui contacte cu lumea sunt întrebările. Ce e cutare și de ce, și șirul de ce-urilor nu mai conține. Toți am făcut așa. Și când ajungem la maturitate repetăm de fapt aceleași întrebări. Bineînțeles la o scară mult mai mare, ajungând la întrebări mult mai grave, esențiale.

Rămânem însă mereu oameni care pun întrebări și care vor răspunsuri, care nu pot trăi fără răspunsuri. Pentru că nu se poate trăi la întâmplare. Pentru că trebuie să te orientezi după ceva, îți trebuie un soare, trebuie să ai niște jaloane după care să-ți orietenzi gândirea și viața, și aceste jaloane nu pot fi decât răspunsurile la marile întrebări.

Omenirea și-a pus întrebări de la începutul începutului și a încercat să-și răspundă pe toate căile posibile. A încercat prin sistemele marilor filosofi, a încercat prin cercetările marilor oameni de știință, prin marii întemeietori de religii, dar niciodată răspunsurile pe care și le-a dat n-au fost deplin satisfăcătoare. Le lipsea ceva esențial și, mai ales, le lipsea garanția că erau drepte și definitive, limpezi, clare, adevărate, absolute, ultimele.

Tainele care ne înconjoară sunt atât de multe și, oricât de adânc putem noi pătrunde în ele prin cercetările noastre, nu putem ajunge totuși până la marginea sensurilor, încât să găsim răspunsuri absolut satisfăcătoare. Acest lucru l-a știut dintotdeauna și Dumnezeu, de aceea **„la plinirea vremii"** L-a trimis pe Fiul Său pe pământ, pentru ca **numai El** să dea acel răspuns care să poată fi absolut, care să aibă garanția adevărului, **ca răspuns venit de la Dumnezeu**. De aceea Mântuitorul s-a definit pe Sine drept **„Omul care vă spune adevărul"** (Ioan 8, 40), deci Cel care dă răspunsul definitiv. Ultimul!

Și prin ce se dă acest răspuns? Se dă în primul rând prin cuvânt. Acesta este mijlocul prin care noi, cei care ne punem întrebări, comunicăm între noi. Cuvântul este mijlocul nostru de comunicare. De aceea se și spune în Sfânta Scriptură: **„La început a fost Cuvântul"**. Toate s-au făcut prin Cuvânt. Prin întruparea lui Iisus Hristos, s-a **întrupat Cuvântul, Logosul**, s-a întrupat deci **agrărirea lui Dumnezeu către noi,** pentru ca, prin propriul Lui **Cuvânt**, să ne dea răspuns la marile întrebări care chinuie mințile, sufletele, existențele noastre. **Cuvântul** e deci chiar Iisus, dar cuvânt este și învățătura Sa către noi, în înțelesul în care e luat în această parabolă.

Noi vrem să știm, și trebuie să știm, ce e cu noi în lumea aceasta. În al doilea rând vrem să știm, și trebuie să știm, să distingem binele și răul și, în al treilea rând, trebuie să știm în ce măsură ceea ce facem noi, ceea ce gândim noi, are urmări numai în

viața noastră de aici sau are urmări și dincolo, în viața cealaltă. Numai așa vom ști cum să ne trăim viața aici, cum s-o trăim responsabil și cum să ne-o organizăm, ca să n-o trăim la întâmplare. Și ne-o organizăm în așa fel, încât să putem da răspuns bun și vieții de aici, și dincolo, când ne vom întâlni cu Dumnezeu. Pentru aceasta s-a întrupat Dumnezeu. Pentru aceasta Tatăl ne-a trimis Cuvântul Său, garanția adevărului.

Despre acest **Cuvânt** vorbește Mântuitorul în **Pilda Semănătorului**. El se adresează tuturor. Semănătorul își seamănă sămânța în toate sufletele. Sămânța, precizează Mântuitorul, este Cuvântul lui Dumnezeu **„despre Împărăție"** (Matei 13, 19). Căci chiar El tâlcuiește ucenicilor pilda pe care le-a spus-o.

Unele semințe cad lângă drum, acolo unde arătura e mai la suprafață, pământul e mai tare și ele nu pot încolți. Rămân afară și le mănâncă păsările. Dar nu pentru că Semănătorul le-ar fi semănat acolo, ci pentru că cel ce le primește le lasă să alunece, adică **„nu pricepe"** învățăturile despre Împărăție. Și atunci **„vine vicleanul și răpește cele semănate în inima lui"**. E clar deci că semințele fuseseră **„semănate în inima lui"**.

Aceștia sunt cei indiferenți, cei dezinteresați, cei cărora păcatul le-a întunecat mintea și nu pricep, și nu vor să priceapă cuvântul lui Dumnezeu.

Ei nu mai sunt un pământ bun, pentru că nu-și mai aparțin. În locul lor a intrat altcineva, ca și cum într-o casă în care odinioară aveai prieteni care te găzduiau, acuma a intrat cineva care nu te mai cunoaște. Ceva i-a scos din casă. I-a scos din casă păcatul pe care l-au lăsat să intre puțin câte puțin, până i-a scos de tot.

Păcatul nu trebuie lăsat să intre în noi sub nici o formă. E de-ajuns să-i facem un locșor cât de mic, pentru ca după aceea să ne copleșească.

Un arab locuia într-un cort și se ocupa cu tâmplăria. Într-o zi auzi un zgomot la ușa din pânză a cortului. *„Cine e?"* — *„Eu, cămila. Lasă-mă să-mi încălzesc nasul în cortul tău. Afară e foarte frig".* — *„Bine, dar să nu intri mai mult".* Își văzu de treabă mai departe. Când se întoarse, cămila era cu tot capul în cort. *„Nu ți-am spus să nu intri?"* — *„Mi-era frig la cap și m-am gândit că, dacă m-ai lăsat să-mi încălzesc nasul, îmi vei lăsa și capul. Nu mai înaintez. Ai încredere".* — *„Bine, dar să nu mai înaintezi".* Când văzu că arabul, atent la lucrul său, nu-i mai dădu nici o atenție, cămila intră și cu umerii și cu picioarele de dinainte. Când o văzu arabul, se supără și-i porunci să iasă imediat. Vru să ia ceva s-o lovească, dar în clipa aceea cămila intră cu totul înăuntru și-l azvârli pe arab afară. Arabul

nici nu avu timp să-şi ia ceva cu el. Cămila deveni stăpâna cortului!

Aşa e şi cu păcatul pe care îl lăsăm puţin câte puţin să ni se strecoare în viaţă. În cele din urmă pune stăpânire pe noi, şi atunci sămânţa învăţăturii nu mai are pe ce prinde. Terenul păcatului e sterp. E pustiu.

Peste alţii căzând sămânţa, aceia se vor comporta faţă de ea ca şi piatra. Nu sunt un teren bun pentru ea. Nu sunt temeinic interesaţi. Rămân superficiali. Aceştia primesc cuvântul cu bucurie dar apoi, neputându-se înrădăcina în ei, în vreme de ispită se leapădă uşor de el. Nici nu-l mai recunosc. Şi precum pe piatră nu poate încolţi nimic, tot aşa nici pe astfel de suflete nu poate încolţi cuvântul lui Dumnezeu. Ei sunt ca piatra impermeabilă, care nu primeşte sămânţa, nu aude, nu vede, nu simte nimic. Despre unii ca aceştia, vorbise Zaharia: **„Urechile lor le-au îngroşat ca să nu audă legea Mea, nici cuvintele pe care le-a trimis Domnul Atotştiutorul..."** (7, 11).

Alţii se comportă ca spinii. Umbrind sămânţa şi lipsind-o de lumină, n-o lasă să încolţească. Această parte a parabolei ar putea fi un ecou al unui îndemn al profetului Ieremia: **„Arăţi pământ nou şi nu semănaţi între spini"** (4, 3). Aceştia sunt cei care se lasă copleşiţi de multe griji lumeşti, de bogăţii şi de plăcerile vieţii, şi uită de cuvântul lui Dumnezeu.

Un predicator de la începutul veacului nostru, Arhiereul Evghenie Piteşteanul (*Păşune duhovnicească*, 1912) spune despre aceştia că sunt **„sufletele celor stăpâniţi de înghimpoasele griji ale veacului"**, în care semintele **„se înecă şi nu leagă spre rodire"** (p. 272). M-a atras cuvântul **„înghimpoasele"**. Expresiv! Dispărut astăzi din limbă, dar vrednic de a fi reamintit!

Pune, oare, această pildă vreo problemă deosebită conştiinţei creştine? Ne lasă ea cu probleme nelămurite?

În general, pilda e simplă şi uşor de înţeles. Dar unii se întreabă totuşi: De vreme ce cuvântul cade lângă drum, ce răspundere am eu? De vreme ce am fost făcut să fiu de piatră, ce răspundere am eu? Şi apoi, nu este, oare, adevărat că, într-adevăr, avem atâtea griji pe lumea aceasta? Avem atâtea de făcut, avem de răspuns atâtor solicitări de tot felul. Trebuie să acumulăm atâtea lucruri pentru ca să ne putem întreţine pe noi şi familia, încât nu mai avem timp şi pentru cuvântul lui Dumnezeu. Toţi îl primim într-un fel, dar că nu

prinde, că nu încolțește, nu e vina noastră!

Tendința e de a arunca în felul acesta vina pe Dumnezeu. E o încercare de disculpare, de fugă de răspundere. Este disculparea îndreptățită? Lumea protestantă o încearcă de secole, pretinzând că natura umană, căzută din har prin păcat, nu mai este în stare de nimic. Nu se mai poate ridica. Numai Dumnezeu o mai poate ridica. Singur. În vremea noastră, mai ales, unele secte aruncă totul pe Dumnezeu și pe răspunderea Lui pentru noi, îndreptățind astfel, cu voie sau fără voie, orice păcat, deoarece noi nu putem evita păcatele. De aceea e sarcina lui Dumnezeu să le preia și să le ierte prin har, în numele jertfei lui Iisus. Chiar protestanții moderni critică această teorie, acuzând-o că urmărește să dobândească și să se folosească de un **har ieftin!**

Întreagă învățătura aceasta e ieftină! Adevărul ortodox este că **puterile răului nu au nici o forță asupra noastră, dacă nu le dăm voie să intre în noi**. Aceasta o spune Sf. Scriptură și întreaga Tradiție, Sfinții Părinți și sinoadele ecumenice de două milenii.

Natura noastră, căzută într-adevăr în păcat, a fost răscumpărată de Iisus Hristos prin jertfa Sa și restaurată. A fost restaurată mai ales voința noastră liberă. De aceea Iisus Hirstos este **Liberatorul, Cel care „ne-a liberat de sub legea păcatului și a morții"** (Romani 8, 2). Altfel de ce ar mai fi venit Hristos? Sfântul Pavel spune limpede: **„Căci dacă ne-am fi făcut una cu El, prin asemănarea morții Lui, atunci trebuie să fim una și prin o înviere asemenea cu a Lui!"** Și ce este această înviere? Înseamnă restaurarea noastră **„la o viață nouă"** (Rom. 6, 4–5).

Mântuitorul însuși a făcut acea experiență în pustie pentru noi, când s-a lăsat ispitit de diavol, dar n-a crezut în ispită, n-a răspuns ispitirilor lui, ca să arate că și noi trebuie să facem la fel. Prin urmare, nimeni nu poate să arunce răspunderea pe diavol: că el ne-a determinat să facem cutare și cutare. Avem de multe ori această tendință. Câți nu spunem: M-a pus diavolul să fac cutare, m-a îndemnat cel rău să fac cutare... Încercăm întotdeauna să ne disculpăm, să fugim de responsabilitate. Ba, uneori aruncăm răspunderea chiar pe Dumnezeu. Iată un cuvânt al Sfântului Ioan Gură de Aur care ne învață **să nu fugim de răspunderea pentru faptele noastre**.

„Așezați în conștiința voastră — spune el — **un tribunal.**

Așezați în el rațiunea și aduceți în fața acestui tribunal toate încălcările voastre. Căutați păcatele sufletului vostru. Cereți-i socoteală riguroasă și întrebați: Pentru ce ai făcut cutare fărădelege? Pentru ce cutare încălcare? Dacă pentru a se feri de aceste întrebări conștiința caută a arunca răspunderea pe alții, atunci spuneți-i așa: eu nu te întreb de alții, ci despre tine. De ce calci legea? Cugetă la cauza ta, nu la cauza altora!"

„Înființați în fiecare zi acest tribunal", mai îndeamnă Sfântul Ioan Gură de Aur (*Comentariu la Evanghelia de la Matei, Omilia 42, 3*).

Mântuitorul, prin exemplul Său, ne-a arătat că suntem liberi să facem binele sau răul. Suntem liberi să acceptăm provocările ispitelor, sau să nu le acceptăm.

În legătură cu cei despre care Mântuitorul spune că sunt ca piatra, aceștia sunt cei insensibili, superficiali, suficienții de sine, cei care găsind jumătate de adevăr, cred că l-au găsit întreg. Câți nu există dintre aceștia? Câți nu rămân la suprafața lucrurilor, adică nu caută răspunsuri adevărate? Aceștia, fără îndoială, vor avea și o viață neadevărată, dezordonată, de vreme ce nu-i așezată pe temelii sigure, pe convingeri serioase, pe rădăcini adânci.

Dar avem libertatea și putința să nu ne lăsăm pradă superficialității, ci să mergem cu cercetarea noastră mai la adânc? O avem. Posibilitățile de cercetare sunt imense în lumea modernă. Numai cine nu vrea rămâne la acel **„nu se poate ști"**, care generează indiferență și suficiența globală. Dacă ajungem la **„nu se poate ști totul"**, după o serioasă și îndelungată cercetare, atunci aceea va genera smerenie și sfântă uimire în fața tainelor celor mari, și tocmai prin acestea ni se va deschide ușa tainelor, și vom ști atâta cât trebuie știut pentru a primi cuvântul **„despre Împărăție"**. Și Mântuitorul spune: **„Mergeți mai la adânc"** și veți pescui peste așteptările voastre.

Nimeni n-ar putea demonstra că e copleșit atât de tare de grijile vieții, încât nu se poate ocupa și de cele ale sufletului său. Suntem copleșiți de griji, dar nu într-atât încât să nu putem trimite un gând în Sus. Românul are o vorbă: **„Nu-i da, Doamne, omului cât poate duce!"** Dacă ar fi s-o parafrazăm puțin, am spune: Ce lucru extraordinar ar fi, de-ar face oamenii tot ceea ce pot face! Căci cu toate grijile vieții, pe care dăm adesea vina, cât timp nu

risipim în zadar? Câte n-am putea face în plus față de ceea ce facem! Fie că ne ignorăm forțele, fie că nu ni le punem la lucru. În schimb ne plângem că ne copleșesc grijile vieții!

Dumnezeu nu ne dă niciodată mai mult decât putem duce.

Se zice că un copil îl ajuta pe tatăl său la împachetatul unor lăzi cu bunuri și apoi era pus să le transporte la oarecare distanță unde le depozita. Cineva care trecea pe acolo îi zise copilului: *„Nu crezi că e prea grea lada aceasta?"* Copilul răspunse: *„Tata știe cât pot eu duce și nu mă încarcă mai mult. Doar mă iubește!"*

Ce-i drept, pe unii îi copleșesc grijile vieții și îi paralizează, dar nu pe cei care știu să-și facă ordine în gânduri și în griji. Origen (185–253) a scris 6000 de opere. A găsit timp într-o viață scurtă de om să scrie 6000 de opere. Și cine mai știe să numere titlurile pe care le-a scris la noi, de pildă, N. Iorga? Cărți întregi se pot scrie numai cu titlurile operelor sale. Se pot face multe într-o viață!

Se găsește timp așadar, timp destul și pentru a ne ocupa și de sufletele noastre. Nimeni nu se poate îndreptăți că e atât de copleșit de grijile vieții, încât să nu poată da sufletului său câteva clipe dintr-o zi. Zic unii: Nu mă pot duce la biserică! N-am timp! Am de făcut cutare și cutare lucru. Nu mă pot spovedi. N-am timp. Nu poate veni la spovedanie o dată sau de două ori pe an! Nu are timp! Nu cred că e o scuză serioasă, valabilă. Toți cei care apelează la astfel de scuze sunt exact ca cei din Parabola semănătorului. Nu zic „nu" când aud cuvântul, dar nu-l rețin. Îl lasă să alunece pe drum, îi opun un suflet împietrit, îl copleșesc cu alte griji pe care le socotesc mai importante. Se plâng de timp. De timpul pe care, în realitate, îl risipesc.

Noi trebuie să fim ca pământul cel bun, pe care, căzând sămânța, a încolțit și a dat roade bune. Despre aceștia Mântuitorul spune așa: Ei sunt aceia care **„aud învățătura și o pricep; aceștia sunt roditori"** (Matei 13, 23). Adică: în aceștia rodește cuvântul, pentru ei și pentru alții. Aceștia devin utili și altora. Ceilalți rămân egoiști, închiși în ei și în grijile lor. Nu dintre dânșii se aleg generoșii. Nu acești creștini sunt cei mai activi în viața socială, în lucrările obștești, în interesul pentru aproapele.

Cei ce sunt pământ bun sunt cei cu inimă bună, cei cu inimă curată. Acesta este terenul cel bun: **inima bună, inima curată**, prin urmare **dragostea**. Dragostea de oameni și credința în Dumnezeu,

acesta este terenul cel bun, pe care căzând cuvântul încolțește și dă roade. Iar această roadă este **omul cel nou** (Ioan 3, 3; Rom. 6, 4; II Cor. 5, 17; Efeseni 4, 24), omul acela despre care Sfântul Apostol Pavel spune că are în el **„mintea lui Hristos"** (II Cor. 10, 5), **„simțirea lui Hristos"** (Filipeni 2, 5), omul care nu poate fi decât bun.

Ce extraordinară ar fi o societate omenească alcătuită numai din astfel de oameni, în care rodind Cuvântul lui Dumnezeu, precum ne încredințează Iisus prin **Pilda semănătorului**, să dea roadele bunătății, roadele dreptății, roadele răbdării, roadele dragostei!

Un ultim cuvânt aș vrea să mai adaug. De fapt, o ultimă întrebare la care să încercăm să răspundem. A rostit Iisus această parabolă într-o stare de spirit bună, fericită? Aș crede că a rostit-o mai degrabă trist și dezamăgit. Trist și dezamăgit pentru că sămânța, aruncată de El, numai în a patra parte din pământul pe care a fost semănată a găsit pământ bun, și chiar și pe aceea unele semințe au rodit doar la o treime din capacitatea lor de rodire (Matei 13, 8).

Iisus își mărturisește prin această parabolă durerea, și aproape revolta. De aceea a și rostit cuvinte grele, aducându-și aminte de proorocia lui Isaia: **„Se împlinește cu dânșii proorocia lui Isaia care zice: Cu auzul veți auzi, dar nu veți pricepe și cu ochii veți privi, dar nu veți vedea. Căci s-a încețoșat inima poporului acestuia; urechile lor le-au asurzit și ochii lor și i-au închis, ca să nu vadă cu ochii, și să nu audă cu urechile, și să nu priceapă cu inima, ca să nu se întoarcă și să-i vindec"** (Matei 13, 14–15).

Și tot acestora le-a spus, **„că se va lua de la ei și ceea ce au"** (5, 12).

Mântuitorul, ca Om plin de intenții bune dar dezamăgit, se plângea apostolilor și se mângâia doar cu faptul că ei, apostolii, erau **„pământ bun"**. Erau acea a treia parte, din a patra parte!

Dar cine era vinovat de situația în care se aflau cei care nu dădeau roade? Sămânța? Cuvântul? Am arătat că unii sunt gata să arunce răspunderea pe sămânță, pe cuvânt, fie pentru că n-ar fi fost aruncată unde trebuie, fie pentru că există în lume prea multe feluri de pământ. Sămânța a fost aruncată însă cu generozitate peste tot, iar în sensul în care sunt luate în parabolă, pământurile sunt inimile oamenilor, așa cum se află și cum se pregătesc ele însele, altfel n-ar

fi fost logic ca Iisus să le condamne pe cele neprimitoare. Și n-ar fi fost îndreptățit să se supere și să rostească această **Parabolă a mâhnirii**.

Nu e în discuție nici sămânța, nici arta semănătorului, ci **pământul**, terenul, **inimile oamenilor**. Orice agricultor știe că pământul trebuie pregătit, ca să primească sămânța și s-o facă să rodească. Semănătorul seamănă mereu. Atunci, și azi, și în veac. Cu acest prilej și-a încheiat Iisus vorbirea prin: **„Cine are urechi de auzit, să audă!"** (13, 9).

Și către noi se adresează tot prin ele, cu amărăciune, cu gând neascuns de prevenire, dar și cu speranță și dragoste. Fie urechile noastre luând aminte la glasul cuvintelor Sale.

Duminica a XXII-a după Rusalii

CHEIA ÎNȚELESULUI PEDEPSELOR VEȘNICE

Mântuitorul era într-o perioadă în care învăța intens. Înainte de a rosti parabola asupra căreia vrem să ne oprim astăzi, mai spusese ucenicilor și celor care Îl urmau încă o seamă de parabole. Încercase să-i facă să înțeleagă de ce a venit pe pământ, de ce s-a întrupat, care este rostul oamenilor pe pământ, cum trebuie să trăiască, cum trebuie să-și dobândească mântuirea dincolo. Le spusese **Parabola despre oaia cea pierdută**, despre **Fiul risipitor**, cea despre **Administratorul necinstit**, și a încheiat cu parabola despre **Bogatul nemilostiv și săracul Lazăr**.

Suntem în momentul în care Mântuitorul să-și teoretizeze învățătura. Știm că a făcut-o prin învățături directe dar și prin unele indirecte, cum face acum, folosind parabolele, un mijloc mai accesibil, mai ușor de înțeles decât cuvintele alese și decât demonstrațiile filosofice sau logice.

În parabola Bogatului nemilostiv și a săracului Lazăr, Mântuitorul a vrut să arate care este destinul omului după moarte, în eternitate, și care sunt elementele care îl determină. Este momentul în care începe să elaboreze învățătura Sa eshatologică, dacă învățătura despre cele din urmă, despre cele ce se vor întâmpla la sfârșit. Va mai face-o și în alte împrejurări.

Cunoaștem toți parabola dar, ori de câte ori o auzim, întotdeauna ni se pare nouă, întotdeauna ne interesează, întotdeauna ne neliniștește. Ar trebui, poate, să nu ținem nici o cuvântare despre ea ci, pur și simplu, s-o mai citim o dată, și să stăm fiecare în taina

Cuvânt rostit în catedrala din Sibiu, Duminică, 4 nov. 1984.

inimii, a sufletului și a gândului nostru, întorși spre noi înșine, și s-o medităm. E ușor de înțeles, luată ca povestire, ca întâmplare. Narațiunea e simplă și, cu toate că ne spune lucruri de dincolo, nu a fi străine de logica noastră. Aceasta însă numai la prima vedere. Mai la adânc ea ne provoacă întrebări la care simțim nevoia să ni se răspundă grabnic.

Dar să nu anticipăm. S-o ascultăm.

„Era un om bogat care se îmbrăca în porfiră și în vison, veselindu-se în toate zilele în chip strălucit. Iar un sărac, anume Lazăr, zăcea înaintea porții lui, plin de bube, poftind să se sature din cele ce cădeau de la masa bogatului; dar și câinii, venind, lingeau bubele lui.

Și a murit săracul și a fost dus de către îngeri în sânul lui Avraam. A murit și bogatul și a fost înmormântat. Și în iad, ridicându-și ochii, fiind în chinuri, el a văzut de departe pe Avraam și pe Lazăr în sânul lui. Și el, strigând, a zis: Părinte Avraame, fie-ți milă de mine și trimite pe Lazăr să-și ude vârful degetului în apă și să-mi răcorească limba, căci mă chinuiesc cumplit în această văpaie. Dar Avraam a zis: Fiule, adu-ți aminte că ai primit cele bune ale tale în viața ta, și Lazăr, asemenea, pe cele rele; iar acum, aici, el se mângâie, iar tu te chinuiești. Și peste toate acestea, între noi și voi s-a întărit prăpastie mare, ca cei care voiesc să treacă de aici la voi să nu poată, nici de acolo să treacă la noi.

Iar el a zis: Rogu-te dar, Părinte, să-l trimiți în casa Tatălui meu. Căci am cinci frați, să le spună lor acestea, ca să nu vină și ei în acest loc de chin. Și i-a zis Avraam: Au pe Moise și pe proorocі; să asculte de ei. Iar el a zis: Nu, părinte Avraame, ci, dacă cineva dintre morți se va duce la ei, se vor pocăi. Și i-a zis Avraam: Dacă nu ascultă de Moise și de proorocі, nu vor crede nici dacă ar învia cineva dintre morți" (Luca 16, 19–31).

Așadar, e vorba, pe de o parte, de un bogat oarecare — nu i se dă un nume, — care trăia îmbrăcându-se în porfiră și vison și care o ducea numai în petreceri, iar pe de altă parte, de un sărac cerșetor căruia evanghelistul Luca îi dă și numele, Lazăr, și care era oaspete des la poarta bogatului.

Faptul că i se dă un nume, nu însemnează că întâmplarea e adevărată, deși putea foarte bine până la un loc să fie adevărată. Mântuitorul a putut s-o ia din viață, din situații concrete pe care le cunoștea. Acest Lazăr putea foarte bine să existe, tot așa cum și un

bogat de calitatea, sau de lipsa de calitate a acestuia din parabolă, putea de asemenea să existe. În cazul acesta s-ar putea totuși ca numele dat de Mântuitorul să fie simbolic pentru Lazăr, în limba vremii, însemna: **Dumnezeu este în ajutorul meu.**

Mântuitorul va fi voit să sugereze că săracul pe care îl avea în vedere parabola Sa era un om cumsecade, era credincios, era unul care-și punea nădejdea în ajutorul lui Dumnezeu, pe când celălalt, bogatul, era pur și simplu un bogat ca toți bogații, egoist, lipsit de inimă și de Dumnezeu. Altfel cum să se fi explicat faptul că el, care se bucura de toate bunurile pământești, privea cu totală detașare, fără să-l vadă, pe acest sărac care stătea la poarta lui și de care, spune evanghelistul, și câinii aveau mai multă grijă decât de stăpânul lor. Nichifor Theotokes, unul din autorii de Cazanii folosit mult în Biserica noastră (*Kiriacodomion*, tradus de Mitropolitul Grigore și tipărit de Dositei, 1801, și de Nifon, 1867. Ediții mai noi, mai multe), spune că bogatului nu i s-a dat un nume, pentru că numele oamenilor răi sunt nevrednice de pomenire (ed. 1987, p. 375).

Cele spuse de Mântuitorul despre protagoniștii parabolei încep pe tărâmul nostru. Ne sunt familiare. Dar parabola merge mai departe, dincolo, peste limitele până la care putem merge noi, cu simțurile și cu mintea noastră. Dacă ar fi rămas numai la cât se petrecea pe pământ, am fi putut zice: nimic deosebit. Sunt lucruri cunoscute. Așa a fost în lume de când e lumea. Inegalitate, nedreptate, șanse pentru unii, neșanse pentru alții. Mulți, precum se întâmplă adesea, trec și la judecăți mai aspre, acuzându-L pe Dumnezeu de îngăduirea unor asemenea situații!

Nu știu dacă Iisus a vrut să preîntâmpine asemenea acuzații, imaginând această parabolă. Nu ne-o spune. Dar, oricum, a vrut să ne dea o indicație asupra adevăraților responsabili, și să ne prevină că istoria nu se încheie cu cât a fost și este pe pământ. De aceea istorisește urmarea întâmplării și dincolo, pentru că această urmare conține cheia înțelesului situației și epilogul ei, rezolvarea ei. Rezolvarea e dincolo. Iisus ne trece, așadar, în spațiul și timpul Judecății de dincolo.

Ce se întâmplă dincolo? Ce este dincolo? Care sunt dincolo consecințele faptelor de aici? Ce aflăm? Mântuitorul ni-l arată pe bogat în iad. O răsturnare totală. Bogatul, care fusese în rai pe pământ, a ajuns dincolo în situația lui Lazăr, pentru care iadul fusese pe pământ, iar Lazăr a ajuns în rai.

Și o situație nouă: bogatul care niciodată, cât fusese pe pământ, nu se rugase de nimeni, ci doar poruncise, și nu se gândise să se roage nici lui Dumnezeu, de data aceasta se roagă. Și zice: „**Părinte Avraame!**" Iată o rugăciune adresată direct lui Avraam, de care acum își aduce aminte și-l recunoaște pe „**părinte**", deci drept cineva mai mare ca el, de care are nevoie, cum nu avusese pe pământ. Și ce spune în rugăciunea lui? „**Părinte Avraame, milostivește-te spre mine și trimite pe Lazăr ca să-și întingă vârful degetului în apă, și să-mi răcorească limba, că mă chinuiesc în văpaia aceasta**".

Iată-l deci pe bogatul nemilostiv descoperind rugăciunea. Dar mai aflăm ceva de aici, care ne va servi când va trebui să răspundem la o anumită întrebare. Bogatul îl cunoștea pe Lazăr. I-a zis pe nume. Îl văzuse la poarta sa. Nu se va putea apăra că nu l-a cunoscut. Cât despre descoperirea rugăciunii, își va da seama de îndată că o făcea acum prea târziu, fiindcă Avraam îi răspunde: Nu se mai poate. Nu-ți mai pot satisface cererea: „**Între noi și voi s-a așezat prăpastie mare**". Adică s-au pecetluit definitiv niște bariere. Era ca și cum i-ar fi spus: Aici nu se mai poate schimba nimic. Lazăr, chiar dacă ar vrea, nu te poate ajuta. Între locul unde este el și locul unde ești tu, nu există punte de trecere. Puntea a rămas în urmă, pe pământ. Cine n-a apucat s-o treacă pe pământ spre rai, în lumea de aici, acum nu mai poate fi ajutat de nimeni. Tu nu mai poți fi ajutat nici de Lazăr, nici de mine.

Aș vrea să fac o paranteză în legătură cu rugăciunea bogatului către Avraam. Puțini observă că avem în aceasta dovada **rugăciunilor de mijlocire către sfinți**, chiar către cei din Vechiul Testament. Cei care contestă rugăciunile și mijlocirile sfinților nu știu să citească așa cum trebuie Scriptura. Dar s-ar putea obiecta: Da, dar Avraam spune că nu poate face nimic. Nici el, nici Lazăr. Deci rugăciunile către sfinți ar fi în cel mai bun caz inutile, dacă nu o blasfemie, pentru că în loc să ne rugăm lui Dumnezeu, ne rugăm unora care sunt oameni ca și noi.

Obiecția aceasta nu e valabilă însă, pentru că neputința lui Avraam de a-l ajuta pe bogat privea numai viața de dincolo, de după părăsirea pământului, de după încheierea socotelilor. Bogatul știa încă de pe pământ că se putea adresa prin rugăciune către Avraam, **dar n-a făcut-o la timp**, cât era pe pământ. A făcut-o când era prea târziu, după ce schimbase tărâmurile. Acum era **dincolo**, după judecată. Că este întocmai așa, se va vedea chiar din

convorbirea pe care a avut-o în continuare cu Avraam, când acesta i-a vorbit de **prăpastie.**

S-ar mai putea spune: dacă această **prăpastie** e o realitate de netrecut, atunci sunt inutile și rugăciunile pentru morți, adresate atât lui Dumnezeu, cât și Sfinților. Nu. **Sunt inutile rugăciunile morților pentru ei înșiși**. Pentru aceste rugăciuni nu mai este punte, dar la rugăciunile celor vii pentru morți, nu se face în textul acesta referire. Știm din alte texte însă, că rugăciunile viilor pentru morți sunt rugăciuni întru speranță și întru încredere în puterea rugăciunii (I Tes. 5, 25; Evrei 13, 18). Se va zice: erau rugăciuni pentru cei vii, netrecuți încă dincolo. Dar rugăciunea Martei și a Mariei pentru Lazăr, fratele lor, era pentru unul trecut dincolo!

De unde pe pământ nu-i trecuse niciodată prin minte să vadă lipsurile și nevoile altora, confruntat cu realitățile de dincolo, în sufletul bogatului a încolțit chiar acea virtute care nu-i încolțise niciodată cât fusese pe pământ: milostenia. Doar de aceea i se și zice: „**bogatul nemilostiv!**" Am văzut în textul parabolei că i s-a adresat lui Avraam și a doua rugăciune: „**Te rog dar, părinte, să-l trimiți pe Lazăr la casa tatălui meu, căci am cinci frați, și să le mărturisească aceste lucruri, ca să nu vie și ei la acest loc de muncă**".

Frumos sentiment! Frumoasă îngrijorare pentru alții, chiar dacă pentru frații săi, și nu pentru niște străini de familia sa. Chiar și așa, nu putem să nu-l apreciem. Se gândea să nu pățească și alții ca dânsul. Numai că, și de data aceasta, gândul îi venise prea târziu. Avraam i-a răspuns: Nu se poate! Nu se *mai* poate. De aici nu se mai poate întoarce nimeni. Cei rămași au însă posibilitatea să se îndrepte fără să se ducă Lazăr să-i învețe, pentru că au pe Moise și pe prooroci, adică Legea, cele cinci cărți ale lui Moise și cărțile proorocilor. De acolo pot afla totul în legătură cu ceea ce este aici. Nu trebuie să se ducă nimeni să le spună. N-ar avea nimic în plus de aflat.

Și ce se spunea în Lege și în prooroci? Mântuitorul răspunzând odată la întrebarea: Care este în cea mai mare poruncă din Lege? a spus: „**Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău și pe aproapele tău ca pe tine însuți**". Deci de aceasta îi amintea Avraam bogatului acum. Cei rămași în lume să asculte de poruncile Scripturii, și nu vor ajunge aici unde ajunsese el. Dar Avraam a putut să aibă în vedere și un alt text scris de Moise, și unul de proorocul Isaia, ambele referitoare la milostenie. „**Deschide mâna ta fratelui tău,**

săracului tău și celui lipsit din pământul tău" (Deut. 15, 11) și: „**Frânge celui flămând pâinea ta și pe săracii fără acoperământ bagă-i în casa ta; dacă-l vei vedea gol, îmbracă-l, și pre rudele seminției tale să nu le treci cu vederea**" (Isaia 58, 7). Este exact ceea ce va relua și Iisus, atunci când va vorbi despre **Judecata de apoi** (Matei 25).

Bogatul știa însă din propria sa experiență, cu sine, că de Lege și de prooroci nu vor asculta. Își imagina însă că, pe unul întors din morți îl vor crede. Că aceasta îi putea constrânge prin descoperirile sale despre lumea de dincolo și despre plata păcatelor cu suferințele iadului. Dar Avraam replică încă o dată: Nu, degeaba s-ar duce. Dacă nu cred în Lege și în prooroci, chiar dacă ar învia cineva și le-ar spune ce au de făcut, tot n-ar crede.

În primul rând nu l-ar crede că s-a întors din morți, am spune noi în apărarea lui Avraam. Câte minuni nu vedem noi în fiecare zi? Ce știm noi despre viață, despre universul mare și cel mic? Și de spunem când nu le înțelegem? Trebuie să aibă o explicație naturală, zicem, și cu aceasta am terminat. Nu ne mai ducem la minune. Așa s-ar fi întâmplat și dacă ar fi înviat atunci săracul Lazăr, și le-ar fi spus: Probabil n-a murit el de tot! Trebuie să aibă o explicație naturală faptul că și-a revenit. Cine să-l ia în serios?

Avraam avea dreptate. Știm că Mântuitorul îl va învia pe un Lazăr adevărat, din morți, dar s-a întâmplat, oare, vreo schimbare mare în viața celor ce au văzut minunea? Pentru moment L-au aclamat pe Iisus la **Intrarea în Ierusalim**, dar îndată după aceea L-au răstignit, deși El săvârșise minunea. Despre Lazăr însuși cel înviat de Iisus, știm prea puține lucruri. Va fi fost nevoit să țină în taină tot ceea ce „văzuse" în cele patru zile cât fusese dincolo, când și-a dat seama că ceea ce povestea îi supăra pe farisei? Evangheliștii nu ne spun decât că și pe el au voit să-l omoare. Ce să fi făcut bietul om? S-a refugiat în tăcere, de nu cumva va fi plecat și din Bretania în altă parte.

Înainte de a trece la alte considerații, să mai cercetăm câteva momente parabola și câteva din implicațiile ei. Textul evanghelic nu ne spune că bogatul a ajuns în iad pentru că era bogat. A ajuns în iad pentru că era nemilostiv. Iisus nu-l plasează nici printre cei care își agonisiseră necinstit bogăția. Singura lui vină arătată e nemilostivirea. Nici săracul nu a ajuns în rai numai pentru că era sărac. Numele lui, Lazăr, cu semnificația de „Ajutorul meu este Domnul", este proba că Iisus a vrut să sugereze că era bun la inimă,

că nu judeca, nu se revolta, ca un fel de replică a lui Iov. Nu muncea pentru că era grav bolnav, nu pentru că n-ar fi vrut.

Amintim acestea pentru că a nu crede cineva că a fi sărac duce numai prin aceasta la rai, și că a fi bogat înseamnă pierzanie sigură: Dacă ești sărac să fii și bun, și dacă ai ajuns bogat pe cale cinstită, să fii asemenea milostiv și bun.

Dar, ar mei putea cineva zice, și aceasta e întrebarea pe care am prevăzut-o mai înainte: Era bogatul responsabil de soarta săracului? Avea vreo vină pentru sărăcia aceluia? Nu. Dar îl cunoștea și știa că trăiește în foame, fără adăpost, și că era bolnav. Nu era responsabil formal. Dar ca om, ca frate, era responsabil. Putea, dacă nu să-i schimbe soarta, măcar să i-o îndulcească puțin. Avea cu ce. Și avea datoria, ca om, s-o facă.

A ajuns în iad pentru că a fost nemilostiv, nu pentru că ar fi fost vinovat de soarta săracului. Mai târziu, Sfinții Părinți vor duce raționamentul asupra responsabilității chiar mai departe decât a făcut Iisus în această parabolă. Ei vor zice că toți bogații sunt responsabili și vinovați de soarta săracilor, pentru că plusul lor vine din ceea ce ar trebui să aparțină în mod egal tuturor.

„**Bogăția în afară de măsură** spunea Sfântul Ambrozie — **cu orice titlu și prin orice mijloc ar fi fost câștigată, are întotdeauna în ea un izvor de nedreptate și neomenie**". Sfântul Vasile cel Mare numea bogăția printre altele „**relele care pustiesc omenirea**". Se întreba: „**De unde vin dușmăniile care înarmează pe frați contra fraților? De unde vin calomniile, sperjururile? — Bogăția le naște**" (*Omilie la tânărul bogat*). Soluția Sfinților Părinți va fi însă tot distribuirea bogăției prin milostenie. Abia unele sisteme sociale moderne vor cere și vor opera redistribuiri prin alte mijloace, și prin legi.

Parabola pe care am ascultat-o ne pune față în față cu una din marile realități ale existenței noastre: cu moartea! Cu încetarea existenței. Tot ce începe sfârșește. Unele din cele începute odată cu noi sau înaintea noastră, sau după noi, sfârșesc mai repede, altele mai târziu, dar totul sfârșește. Mor și copacii, și florile, și privighetorile, și stelele, și galaxiile. Unele mor altele se nasc. Existența continuă, dar a noastră se sfârșește.

Poate că și acest lucru ne neliniștește, și mai ales acesta: că noi murim și că existența lumii continuă fără noi, ca și cum n-am fi fost. Nimeni nu ne mai întreabă. Nimeni nu ne mai dă socoteală. O vreme se mai vorbește despre noi, de bine sau de rău, și noi nici nu

ne mai putem apăra. O vreme ne mai apără alții, dar sunt și dintre aceia care ne blamează, cu siguranța că nu li se mai poate întâmpla nimic. Și-apoi suntem uitați.

N-am văzut un prilej mai dezolant, care să vorbească despre soarta omului pe pământ, mai sugestiv decât un cimitir părăsit, plin de morți cărora le-au murit, la rândul lor, toți urmașii. Cruci pe jumătate sau pe trei sferturi înfundate în pământ, cruci fără un braț sau fără amândouă, cruci înclinate ca niște bolnavi prinși de cine știe ce durere, cruci șchioape și fără cârje, morminte fără relief sau chiar căzute sub nivelul pământului peste un trup care s-a descompus de tot și a lăsat locul gol, iarbă, ciulini.

Moartea pe toți ne deconcertează. Pe toți ne neliniștește. Moartea naște drame, adânci până dincolo de cuvânt, în conștiința noastră, în sufletul și inima noastră, pentru că n-o dorim, n-o pricepem, pentru că e un sfârșit care nu se pare nefiresc. Nu putem accepta sfârșitul. De ce a mai început, dacă trebuie să sfârșească? Odată ce am venit în lume cu o conștiință, cu un destin, cu o familie, cu simțuri, cu imense posibilități de scrutare în adâncul gândului, ni se pare nefiresc ca într-o zi să se termine totul stupid, să fim îngropați în pământ, și pentru totdeauna.

Am citit cărțile celor mai luminați credincioși, ale celor mai înțelepți filosofi; am citit cărțile sfinților și ale asceților, am citit gândurile unora care pretindeau că au vorbit cu îngeri și că li s-a arătat Hristos. Toți mărturisesc fiorul în fața morții. Chiar cei care o cheamă, cei care o acceaptă, n-o înțeleg.

Un nepot al meu, abia ajuns la vârsta gândului articulat, înainte de a fi știut ce e aceea o școală, când s-a întâlnit întâia oară cu o moarte l-a întrebat pe tatăl său: Tăticule, și tu vei muri? — Da, toți murim. — Dacă ai știut că vei muri, atunci de ce m-ai născut? — a întrebat copilul. — Lasă, îți explic mai târziu. Asta e situația!

Acest „mai târziu" n-a mai venit niciodată. N-avea de unde veni. Nici copilul, crescut, n-a mai întrebat. Nu fiindcă și-ar fi lămurit singur întrebarea, ci pentru că a înțeles și el că: „asta e situația!" Dar aceasta nu înseamnă că „situația" e limpede. Nu ne pricepem moartea, și chiar dacă am zice că o pricepem, sau mai degrabă că ne împăcăm cu ea, de fapt nu ne convine. Nu ne dorim nici un sfârșit. Că uneori, bătrâni, neputincioși și bolnavi, cu puterile de muncă scăzute sau pierdute de tot, cu mintea redusă la o încetinire vecină cu încetarea funcționării ei, ne dorim moartea, și adesea ne-o doresc cei cărora le ajungem povară, e altceva. Boala și

bătrânețea sunt începutul morții. Fac parte din ea. Dorința de moarte, în asemenea situații, e dorința de evadare din nonsens, nu din viață, nu din existență.

E firesc oare să ne gândim așa? E firesc, pentru că destinația noastră originară n-a fost moartea. Destinația noastră a fost viața veșnică. Și n-am uitat acest lucru. Aduși la existență, destinația noastră a fost existența. O greșeală, petrecută cândva în zorii creației, a schimbat destinul inițial al oamenilor și atunci li s-a destinat trecerea aceasta prin moarte. Trecerea spre unde? Spre ce? Spre cine? E ceea ce știm, și nu știm, Sau unii știu, alții nu știu. Dar și unii și alții n-o dorim, și n-o înțelegem nici când o înțelegem. E trecerea spre ceva, spre undeva unde n-am mai fost. Se deschide o ușă și poți cădea într-o prăpastie fără fund, în care să cazi la infinit, sau poți intra întro grădină cu flori și păsări. Unii cred că e una, alții cred că e cealaltă. Dar ceea ce știm toți și ceea ce ne provoacă de fapt supărarea și disperarea, e faptul că plecăm de aici fără întoarcere. Că e o plecare definitivă. Că plecăm din ceea ce știm cum e, din a fi spre a nu mai fi aici, și spre ceea ce nu știm cum e.

Poate că e bine că nu ne gândim în fiecare clipă la moarte. Am deveni niște obsedați ai morții. Sunt însă unii care se gândesc. Dar la ce ajung? Și noi, când ne gândim la ea, nu realizăm mai mult, decât că aflăm ce suntem de fapt. Și scriitorii sfinți, când au adâncit gândul la ea, ce au spus? **„Ce este omul, că-ți amintești de el?"** (Ps. 8, 4). Ca și cum ar fi zis: De ce te mai ocupi de el, Doamne? Nu vezi că nu e nimic de capul lui? Că nu are nici o consistență? **„Omul, ca iarba, zilele lui ca floarea câmpului, așa va înflori; că vânt a trecut peste el și nu va mai fi și nu se va mai cunoaște încă locul său"** (Ps. 102, 15–16). Astăzi este un cap plin de idei, mâine o inimă inertă. Țărână (Ps. 102, 14). Existența lui e asemănată cu **umbra** (Iov 7, 9) și cu **visul** (Iov 20, 8; Ps. 72, 20). Astăzi e puternic, mâine e nimic.

Și atunci mai merită să te ocupi de ceva dacă azi ești, și mâine nu mai ești? În clipa în care te-ai născut, ai și devenit un candidat la moarte. Începem să murim de fapt din clipa în care ne naștem. Murim încetul cu încetul. Fiecare zi care trece e o zi mai puțin înaintea noastră. Poate că cea mai profundă carte de meditație creștină este cartea **Slujbei înmormântării**. Între cărțile de filosofie, mica noastră carte de înmormântare și parastase e printre cele mai profunde. Sfântul Pavel scrie cu înțeleaptă îndreptățire:

„**Ne-a rânduit Dumnezeu ca pe niște osândiți la moarte**" (1 Cor. 4, 9). Adevărul acesta nicăieri nu e mai repetat ca în cartea **Slujbei înmormântării**. Este acolo o lamentație, o durere extraordinară, o disperare dusă la limite. Se repetă, și iar se repetă; că totul s-a sfârșit, că despărțirea de cei mai dragi e definitivă, și două cuvinte revin ca un lait-motiv, ca un ceas care bate în mintea și în inima noastră. Cel dintâi e cuvântul: **totdeauna**. Cel care a plecat, a plecat pentru totdeauna. Și al doilea: **niciodată**. Nu se mai întoarce niciodată. **Slujba înmormântării** e mai veche decât celebrul **Nevermore** al lui Whitman!

De fapt tocmai aceste cuvinte sunt cuvintele care ne chinuiesc cel mai mult. Am înțelege o plecare care ar fi cu întoarcere, o plecare pentru **totdeauna**, din care nu mai există întoarcere **niciodată**. Realitatea aceasta ne pune în situația de a medita profund: ce este viața, ce rost mai are, dacă sfârșește tocmai atunci când nici n-ai început s-o trăiești cum trebuie, tocmai atunci când ai ajuns la maturitate, tocmai atunci când ai ajuns la înțelepciune? De ce tocmai atunci trebuie s-o sfârșești?

Uneri moartea ni se pare totuși firească, deși niciodată, de fapt, n-o acceptăm ca firească. Dar parcă atunci când omul moare la sfârșitul vieții, când și-a împlinit ciclul și nu-și mai poate duce povara trupului, îmbătrânit și secătuit de vlagă, zicem că, totuși, moartea e firească, deși nimeni nu se desparte firesc și bucuros de tatăl său care moare la bătrânețe, sau de mama sa. Dar în afară de acestea, mai sunt morțile nefirești. Mor oameni în floarea vârstei, în accidente, mor copii care încă nu s-au realizat. Mor oameni în războaie. Mor oameni condamnați la moarte pentru idei. Toate acestea pun conștiinței noastre probleme grave.

Cum se rezolvă aceste probleme? Rămânem în dramă și disperare? Abia acum ne dăm seama cât de important era ca cineva, cu o mare autoritate, să fi dat răspuns la aceste întrebări. Să fi fixat o învățătură care să liniștească sufletul și mintea omului chinuit.

A dat cineva acest răspuns? Ne-a mângâiat cineva dezorientarea și tragedia? L-a dat. L-a dat Iisus Hristos. Chiar de aceea a și venit de Sus, trimis de Tatăl, ca să aducă acest răspuns absolut necesar ființei omenești lipsite de nădejde și de sens pe pământ. Căci și nădejdea și sensul cel dintâi fuseseră uitate. Moartea stăpânea cu drama ei întreaga omenire, când a venit Iisus.

Cel dintâi lucru pe care ni l-a spus Mântuitorul a fost acela că moartea nu e moarte. Primul lucru și cel mai important. Moartea nu

e moarte. Moartea e doar trecere. Nu e dispariție definitivă. Mântuitorul a combătut acest dintâi cuvânt: *„definitiv"*. Le-a combătut și pe celelalte două: *„totdeuna"* și *„niciodată"*. Cine ar putea să nu fie de acord că acest răspuns e *„Marele răspuns"*, adică cel mai mare răspuns pe care l-a putut auzi vreodată omul, la cea mai mare întrebare a lui? Fără acest răspuns am rămâne întru disperarea non-sensului. De la Iisus am aflat că există sens în continuare, și după moarte.

Aceasta e noutatea pe care vrea să ne-o trimită, în primul rând, prin **Parabola bogatului nemilostiv și a săracului Lazăr**. Viața continuă dincolo. Chiar dacă trupul se desface în cele din care a fost alcătuit, viața sufletului continuă. Gândirea, simțirea, conștiința noastră continuă să existe. Aceasta cu adevărat ne reconfortează. Existăm în continuare. Ne vom vedea. Ne vom întâlni cu cei dragi ai noștri.

Mântuitorul ne învață și **cum** este în viața de dincolo, și anume că e altfel decât aici, dar nu fără legătură cu felul cum ne-am petrecut-o pe cea de aici. Nu devenim alții. Rămânem tot noi în continuare. Ne păstrăm personalitatea, identitatea, conștiința. Numai că rămânem în cele în care ne-a găsit moartea, iar eternitatea dă acestei stări continue senzația de creștere continuă: în nefericire, dacă am fost răi, în fericire dacă am fost buni. În singurătate și izolare, dacă am fost egoiști, în comuniune dacă am fost generoși. Cu oameni buni, dacă am fost buni, cu oameni răi, dacă am fost răi. Cu îngerii, dacă ne-am asemănat lor, cu demonii, dacă am ascultat de ei. În Împărăția lui Dumnezeu, dacă ne-am pregătit calea spre ea, în „Întunericul cel mai dinafară", dacă am răspândit în jurul nostru întuneric.

Vom fi cu cei dragi ai noștri, dar e bine să fim în lumină. De aceea trebuie să ne pregătim noi, și să-i pregătim și pe dânșii. Să înmulțim dragostea, căci ea pregătește drumul spre Împărăția Cerurilor.

Trecând dincolo, se mai întâmplă ceva. Se reașează definitiv stările, în limina dreptății și a adevărului. Se procedează la o reechilibrare. Ce a fost bun pe pământ, în aparență, dar rău în fapt, se va descoperi ca rău. Tot ceea ce a fost ascuns, se va descoperi. Cei buni, știuți sau neștiuți de nimeni, vor fi dați pe față și așezați în ceata drepților. Și invers se va întâmpla cu ceilalți. Acolo fiecare se așază pe locul pe care și l-a pregătit, și unde nu se mai poate greși în rânduirea locurilor, ca pe pământ, și unde nimeni nu mai

poate înșela pe nimeni, cu nimic.

Așa că, dacă până acum ne-am putut lamenta pentru că ne speria moartea, dispariția, bănuind-o trecere în neființă, **acum e cazul, pentru mulți, să ne temem pentru că existăm și după moarte!** Iar ca să nu ne temem, și toate să fie în rânduială, și nici o teamă să nu mai existe, nici de moarte, nici de viață veșnică, Mântuitorul ne învață ce trebuie să facem.

În **Parabola bogatului nemilostiv** — vai de viața lui veșnică! — ne învață că **una** din porțile vieții fericite e **milostenia.** Mulți dintre cei nemilostivi au crezut că nu se vor mai întâlni niciodată cu cei pe care i-au ignorat, sau i-au nedreptățit, satisfăcându-și doar egoismul lor. Se vor întâlni, ne spune Mântuitorul. Din acest punct de vedere, existența de dincolo satisface simțul nostru de dreptate. De câte ori, în meditațiile noastre de toate zilele, când ni se întâmplă o nenorocire la care nu ne-am așteptat, când ne nedreptățește cineva cu gândul anume de a ne nedreptăți, de câte ori nu zicem noi: „**Trebuie să fie o dreptate!**" Simțul nostru moral, o anumită categorie fundamentală a ființei noastre, sădită în noi de Dumnezeu, cere împlinirea dreptății. Nu putem concepe nedreptatea veșnică. De aceea existența vieții de dincolo satisface această sete adâncă de dreptate a sufletului omenesc. Este o dreptate dincolo. Cu ceea ce ai făcut aici, te vei întâlni dincolo. Ba de mai multe ori te vei întâlni chiar în viața aceasta. Și e mai bine când se întâmplă așa. E mai rău când întâlnirea e lăsată pentru dincolo. Aici e spre ispășire și îndreptare; acolo apre pedeapsă fără chip de scăpare.

Iată o parabolă:

Un tânăr voia să se căsătorească, dar viitoarea soție i-a spus: Nu vin după tine dacă nu te scapi de tatăl tău. Fă-l să plece. Nu pot trăi cu tatăl tău într-o casă. Tânărul o iubea. S-a dus la tatăl său și i-a spus: Tată, trebuie să-mi trăiesc și eu viața pe pământ și iată, viitoarea mea soție nu vrea să trăiască într-o casă cu tine. Îmi cere să te scot din casă, să te fac să pleci. Ce să fac? Sfătuiește-mă. Trebuie să pleci. Dar cum s-o fac? Te iubesc și pe tine.

Tatăl i-a înțeles pe loc și i-a zis: „*Voi pleca eu singur, dar am o rugăminte către tine*". — „*Care?*"? — a întrebat fiul. — „*Nu cine știe ce, i-a spus tatăl. Să mă conduci până în vârful dealului, după ce vom ieși din sat, până la un anume copac, pe care ți-l voi arăta eu*". Tânărului i s-a părut prea ușoară rugămintea tatălui. Și-a luat bătrânul cele de trebuință și au plecat. Ajunși la copacul cu pricina, tânărul a vrut să știe: „*De ce ai vrut să te aduc până aici, tată*"?

Bătrânul i-a răspuns: „*pentru că tot până la copacul acesta l-am condus și eu pe tatăl meu, într-o împrejurare asemănătoare. Ceea ce faci tu acum nu e decât fapta mea întoarsă către mine. De aceea am și acceptat așa de ușor să*

plec!"

Auzind acestea, tânărul și-a revenit întru ale sale, și s-a întors cu tatăl său înapoi la casa lor. Așa s-a sfârșit lanțul ispășirilor. Altfel ar mai fi continuat.

Aflând de la Mântuitorul că există viața veșnică și că vom da socoteală de ceea ce facem pe pământ, ne încolțește în suflet grija. Ne cuprinde preocuparea de cele ce se vor întâmpla cu noi acolo, teama chiar, teama că vom ajunge în iad. Unii, la care grija aceasta e dusă până la limită, se duc la mănăstiri ca să se preocupe numai și numai de viața lor sufletească. Tot timpul cu gândul la moarte, se pregătesc ca nu cumva aceasta să-i surprindă înainte de a-și fi pocăit toate greșelile. Unii devin chiar exagerat de scrupuloși.

Se povestește despre Sf. Sisoe, om îmbunătățit duhovnicește, făcător de minuni, că la un moment dat au venit îngerii să-l ia și să-l ducă în viața de dincolo. Și în timp ce îl duceau în sus, spre Împărăția Cerurilor, el se ruga din adâncul inimii: *„Mai lăsați-mă, mai lăsați-mă, n-am reușit să mă pocăiesc îndestul"*. Iată până unde poate duce grija de dincolo, chiar când e vorba de marii sfinți!

Pentru a ne scoate pe toți din frica aceasta, Mântuitorul ne oferă o soluție. Pune în context învățătura sa despre moarte cu milostenia. Milostenia este una din căile prin care putem dobândi viața fericită în viața de dincolo, pentru că ea înseamnă iubire de oameni, compătimire, generozitate, bunătate, sentiment de frățietate, răspundere pentru alții, sacrificiu. Ea exprimă o mulțime de virtuți pe care le face lucrătoare.

Dar milostenia trebuie făcută cu grijă. Am să vă spun un lucru care ar putea să-i mire pe unii, după ce am pledat atâta pentru milostenie. Nu e al meu însă. Vine din *Didahia celor 12 apostoli*: **„Să asude milostenia în mâna ta, înainte de a-l alege pe acela căruia să i-o dai"**. Adică milostenia trebuie dată celui care are nevoie reală de ea. Celui neputincios, celui bolnav, celui părăsit, celui uitat, celui care fără ea ar suferi, pentru că nu-și poate agonisi singur cele de trebuință. Milostenia trebuie să se împiedice, să reducă măcar o suferință. Prin milostenie nu trebuie să se încurajeze lenevia, viciul, indiferența, refuzul de a munci, comoditatea cerșetoriei. Milostenia atunci își atinge scopul, când nu e făcută la întâmplare. La întâmplare arunci un bănuț, dar aceea nu e milostenie. E un gest de compătimire.

Dar alegerea celui căruia să-i dai milostenia, nu trebuie prefăcută într-un pretext pentru a nu face milostenia și a rămâne cu banul în punga ta. Zicem adesea: de ce să-i dau? Să se ducă să muncească! Dar nu controlăm dacă poate. Poate că nu are un

picior. Nu controlăm și ținem milostenia în mână, așa că numai că asudă înainte de a fi dată, dar rămâne acolo. Nu la aceasta s-a gândit autorul *Didahiei*. S-a gândit la alegere, nu la păstrarea milosteniei. Și la urma urmei, chiar dacă ne-am înșelat odată, și de mai multe ori, mai bine să ne înșelăm noi dând, decât să nu dăm.

Se povestește că cineva a văzut un sărac. I-a fost milă de el, și-a dezbrăcat haina și i-a dat-o. Cel miluit s-a dus la prima cârciumă a vândut-o și a băut toți banii. Miluitorul, când a aflat, a fost tare mâhnit și în ziua aceea n-a avut liniște. În noaptea următoare a visat un vis care l-a liniștit. Se făcea că a venit Iisus Hristos la dânsul, îmbrăcat în haina lui, și i-a zis: *„Vezi ce bine mi se potrivește?"* Ajunsese acolo unde trebuia. Celui milostiv i s-a socotit milostenia; indiferent de ceea ce făcuse cel miluit cu ea.

Chibzuiala alegerii cui să dea milostenia rămâne o povață importantă. Dar când n-ai mijloacele unei chibzuieli imediate și inima te îndeamnă să dai, nu ezita. În cazul în care te înșeli, ea te onorează totuși, și nu e zadarnică. Dacă ai dat, ție ți-ai dat. Și vorba românească zice: **„Cine dă, lui își dă!"** E și aceasta un egoism, dar e un egoism sfânt. Nu numai permis, ci poruncit. E mai mult pedagogic, dorind să stimuleze generozitatea sub pretextul egoismului. Căci, oricum, tot e mai bine să dai chiar din egoism, dacât, din egoism, să nu dai!

Parabola **Bogatului nemilostiv și a săracului Lazăr** trebuie neapărat legată de capitolul 25 din Evanghelia după Sfântul Matei, unde Mântuitorul învață despre **Judecata de apoi**, pentru ca să avem un tablou cât de cât rotunjit, cât de cât complet al învățăturii Lui despre lucrurile cele din urmă și despre viața de dincolo. Și la **Judecata din urmă** accentul va cădea tot pe milostenie. Ce-ai făcut aproapelui tău, cu aceea te vei întâlni dincolo.

Și parabola aceasta, și învățătura despre **Judecata de apoi** ne vorbesc despre existența iadului și a raiului, acea existență de dincolo care, deși ne înfricoșează, în același timp ne și reconfortează, pentru că răspunde simțului nostru de echitate. Aș spune, dacă nu e prea îndrăzneț, că iadul e cerut de simțul nostru de dreptate și că , dacă n-ar exista, ar trebui să fie inventat!

Dar o întrebare vine acum în gândul nostru și, oricât am vrea noi s-o evităm, e cu neputință. Să fie oare suferințele din iad veșnice? Se impune o măsură în toate. Ce fapte cumplite ar putea motiva o pedeapsă veșnică? Iadul veșnic nu pare logic, și nici drept. Și-apoi ar însemna ca în viața celor condamnați la iad să învingă pentru eternitate diavolul, adică să învingă răul. Are

Biserica răspuns la această întrebare? Are. Nu învinge răul, şi nici nu triumfă diavolul. Şi, mai ales, iadul nu e în contradicţie nici cu dreptatea, nici cu logica.

În primul rând nu este o sentinţă pronunţată din afară. Fiecare şi-o pronunţă singur.

Oscar Wilde, printre altele autor şi de parabole, în urma unor experienţe triste din viaţa lui. povesteşte una din ele. Spune că un mare păcătos s-a prezentat dincolo, la *Casa judecăţii* şi Marele judecător i-a spus: „*Te voi trimite în iad*". El i-a răspuns: — „*Nu mă vei putea trimite în iad*". — „*De ce?*" — „*Pentru că mi-am trăit toată viaţa pământească în iad. Sunt deja acolo. Mi l-am pregătit din vreme eu însumi*". Dumnezeu a gândit că aceasta ar putea însemna că omul a venit pocăit. „*Te voi trimite în rai*", i-a zis. — „*Nu mă vei putea trimite în rai*". — „*De ce?*" — „*Pentru că nu mi l-am imaginat niciodată, şi nu m-am instalat în el când aş fi putut-o face*" (repovestită liber).

Aşadar, sentinţa şi-o pregăteşte şi şi-o pronunţă singur, fiecare. În al doilea rând, există iertarea, oferită prin Biserică, prin Taina Spovedaniei. S-ar putea obiecta: da, dar există şi slăbiciunea omenească, lipsa de informaţie exactă şi necredinţa, uneori din motive obiective, care îi împiedică pe unii să se orienteze creştineşte, şi nici nu ştiu şi nici nu pot să ceară iertare. Căci necerută, nu se dă. Pentru aceştia să fie dreaptă o pedeapsă veşnică?

Întrebările acestea sunt justificate, pentru că sunt normale şi, după gândirea noastră, sunt logice. Ele nu-şi pot avea un răspuns mulţumitor pentru cei care nu au credinţă. Pentru cei care au credinţă, e de ajuns să ştie că e aşa, pentru că aşa a rânduit Dumnezeu şi pentru că aşa ne-a învăţat Iisus Hristos. Logica lui Dumnezeu de multe ori ne scapă. El ne-a prevenit: „**Gândurile Mele nu sunt ca gândurile voastre**" (Isaia 55, 8). Iar psalmistul constata, ca unul din noi, că gândurile lui Dumnezeu „**sunt adânci cu totul**" (Ps. 91, 5).

Dar un răspuns cât de cât accesibil şi gândirii noastre, este totuşi absolut necesar. Cineva a spus că, dacă Dumnezeu există, el trebuie să fie logic. Şi fără îndoială că este. Fără să fii logic, nu poţi fi nici drept. Legea e sinonimă la El cu logica. Şi ne-a făcut-o cunoscută. Faţă de o lege pe care n-o cunoşti, nu poţi fi răspunzător. „**De n-ar fi ştiut, păcat n-ar avea**", spune chiar Iisus. Şi Sfântul Pavel spune că păcatul a fost cunoscut numai după ce a fost instituită legea (Rom. 7, 7), adică numai după ce s-au instituit criteriile de judecată.

Şi-apoi, să fie oare Legea, logica lui Dumnezeu, chiar atât de

diferită de a noastră? Nu pare a fi așa. Ea e mai adâncă și e mai largă, e desăvârșită, dar nu esențialmente **altfel** decât a noastră. Dumnezeu spune că prin prooroci ne-a trimis Legea Sa (IV Regi 17, 37), iar Psalmistul se bucura zicând: „**Ferice de omul pe care îl vei învăța din Legea ta**" (Ps. 93, 12) și „**și se va desfăta în Legea Domnului**" (Ps. 118, 70). Și prin profetul Ieremia, Dumnezeu anunța că „**va pune legea Sa înlăuntrul oamenilor și o va scrie în inimile lor**" (Ieremia 31, 33). **Legea** Domnului nu e așadar arbitrară, absurdă. Ea e *sinonimă* cu **Logica**. Așa o înțelegem și o primim toți creștinii.

Și-atunci? Cum ieșim din dilema păcatelor temporare, pedepsite cu pedepse veșnice? Vom ieși prin două parabole care vor defini veșnicia altfel decât o concepem noi la prima vedere. Aici ar putea fi tot secretul. Veșnicia nu e timp. E altceva. Poate fi și clipă. N-a spus oare psalmistul că „**o mie de ani sunt înaintea Domnului ca o zi?**" (Ps. 89, 4). Același lucru îl repetă și II Petru 3, 8. Și-atunci mai poate fi vorba de aplicarea unei legi sau logici, sau măsuri nedrepte a lui Dumnezeu?

Iată prima parabolă:

La muntele Athos, bolnav de vreo 30 de ani, un călugăr era ținut la pat. Nu se putea ridica decât puțin, cu ajutorul unei pârghii legate deasupra patului. Se ruga lui Dumnezeu să-l ia, pentru că nu mai putea îndura pe pământ suferința aceasta pe care o răbda de 30 de ani. Să-l ia Dumnezeu. Și dormind el, a venit un înger în vis și i-a spus: „*Dumnezeu ți-a auzit rugăciunile și m-a trimis să stau de vorbă cu tine. Ai făcut niște greșeli mari, rămase nepocăite, de aceea ți-a fost dată suferința aceasta aici pe pământ, ca să nu fii pedepsit dincolo. Dar Dumnezeu îți propune o învoială: Vrei să petreci trei ceasuri în iad, sau încă 30 de ani aici pe pământ, în această suferință?*" A stat omul și s-a gândit: oricât de lungi ar fi trei ceasuri în iad, sunt mai scurte decât atâția ani de suferință pe pământ, pe care n-o mai pot îndura. I-a spus îngerului: „*Accept să mă duci trei ceasuri în iad*".

Îngerul l-a lut de mână, și l-a dus în împărăția de smoală a întunericului, și l-a lăsat acolo. Și acolo au început suferințele. Și a stat un ceas, și a stat trei, dar îngerul n-a mai venit. Și a stat 3 zile, și 3 ani, și 30 de ani și 300 de ani, după socoteala lui, și îngerul n-a mai venit. La un moment dat, când își pierduse orice nădejde, apăru în fața lui o lumină. Ridicând ochii îl văzu în sfârșit pe îngerul lui Dumnezeu care îl privea zâmbind. El nu mai avea puterea să se bucure.

Îngerul l-a întrebat: „*Dar de ce ești atât de trist?*"" El a răspuns doar atât: „*Nu credeam că și îngerii lui Dumnezeu să mintă!*" — „*Cum adică să mintă?*", se prefăcu îngerul a-l întreba cu mirare. — „*Mi-ai spus că vei veni după trei ceasuri să mă scoți de aici, și iată, au trecut 300 de ani și m-ai uitat*". Atunci îngerul se uită cu bunăvoință la el și-i spuse: „*Te înșeli amarnic dragul meu. N-a trecut decât un ceas, și mai ai două*". Atunci omul se agăță de aripa îngerului și-l

imploră: *„Îngere al lui Dumnezeu, ia-mă, du-mă de aici și lasă-mă pe pământ cu suferința mea nu 30 de ani, ci 300 de ani, dar nu mă mai lăsa aici!"*

Și îngerul l-a luat de mână și i-a spus: *„Dumnezeu s-a îndurat de rugăciunile tale și te-a eliberat"*.

În clipa aceea s-a trezit. Ceasul de pe noptieră arăta că trecuse o oră de când adormise.

În iad, o oră a fost cât trei sute de ani.

Altfel e în rai.

Se zice că la o mănăstire era un călugăr care de mulți ani se chinuia să înțeleagă un verset din Scriptură, anume acela că *„o mie de ani înaintea Ta e ca o zi"* (Ps. 89, 4). În simplitatea lui, călugărul se îndoia: cum o să fie o mie de ani ca o zi? Așa ceva e imposibil. Psalmistul a greșit.

Într-o zi, după vecernie, fiind el paracliser le biserică, a rămas să facă curățenie. Toți călugării plecaseră. Deodată vede în biserică o pasăre măiastră. O pasăre mare și frumoasă. El tocmai stingea candelele. Pasărea, spre mirarea călugărului care s-a oprit locului privind-o, a început să cânte o melodie copleșitor de frumoasă, ca un cântec de vrajă. Și cântând a ieșit afară. Călugărul a ieșit după ea cucerit de melodie. Pasărea a ieșit pe poartă și îndreptându-se spre livada mănăstirii s-a așezat pe vârful unui pom, continuându-și cântecul. Călugărul, înmărmurit, o asculta în extaz. Abia spre căderea nopții pasărea și-a încetat cântarea și, zburând, a dispărut în înaltul cerului. Se făcuse noapte când călugărul se întoarse la mănăstire. Poarta era închisă. Bătu și strigă: *„Dă-mi drumul, părinte portar, sunt cutare, paracliserul"*. Acela deschise poarta, se uită la el, și zise: — *„Nu te cunosc, părinte!"* — *„Cum nu mă cunoști? Sunt paracliserul. Am plecat acum un ceas din biserică"*. — *„Nu te cunosc și nu-ți dau drumul. Trebuie să mă duc să-l întreb pe stareț"*.

S-a dus la stareț și i-a spus că a venit un călugăr străin la poartă, care pretinde că e paracliserul mănăstirii acesteia dar, zise portarul, eu nu l-am văzut niciodată. A spus starețul: — *„Adu-l la mine"*. Și l-a adus la el. Călugărul a început să-i povestească starețului: — *„Eu sunt paracliserul, părintele Cutare. Nu înțeleg ce s-a întâmplat aici! Prea Cuvioșia Ta de unde ai venit? Cine ești?"* — *„N-am venit de nicăieri. Eu sunt starețul. Și sunt stareț aici de 30 de ani"*. Mai erau la stareț câțiva călugări. *„Și acesta cine-i?"* întreabă el. — *„Acesta e economul, celălalt e ecleriarhul"*...

Nu cunoștea pe nimeni și nimeni nu-l cunoștea pe el. Și atunci starețul, care era un om al lui Dumnezeu, înțelept și cu har, după ce s-a convins că monahul era în toate mințile și că mirarea lui era adevărată, și-a dat seama că trebuie să fie ceva la mijloc cu părintele acesta care se pretinde paracliserul mănăstirii. A ascultat și povestea cu pasărea și cântarea ei.

— *„Aduceți-mi catagrafiile mănăstirii"*, a poruncit el, adică registrele în care erau înscriși călugării de la începutul existenței mănăstirii, l-au adus registrele. L-au întrebat pe paracliser cum îl cheamă, cine era stareț când a ieșit el după pasăre, cine era econom, cine era bucătar, și omul a spus toate numele cu ușurință și cu precizie. Numai că, în catagrafiile vechi, toți aceștia, inclusiv el, cu numele lui figurau cu 300 de ani înainte. În dreptul numelui său nu scria ca la ceilalți, ziua și anul trecerii la Domnul, ci era doar o însemnare scurtă, cum că într-o seară dis-

păruse din mănăstire, întors în lume sau plecat undeva într-o pustie.

Starețul a înțeles. Paraclisierul ascultase în chip minunat, în extaz, un cântec din lumea de dincolo, trei sute de ani! L-a întrebat starețul: — *„Spune părinte, ce vrednicie deosebită ai avut cât ai stat în mănăstirea aceasta, de ai avut parte de o asemenea întâmplare?"* — *„N-am făcut nimic deosebit, a răspuns el. Am fost cu ascultare către stareț și cu dragoste către toți. Dar n-am fost vrednic de nimic. Dimpotrivă, am fost un mare păcătos, pentru că judecam că nu e drept ce scrie în Cartea sfântă, că „o mie de ani înaintea lui Dumnezeu e ca o zi""*.

Înțelegând starețul taina, i-a spus: — *„Iată, acum te-a luminat Dumnezeu că e posibil ca o mie de ani înaintea Lui să fie ca o zi. Du-te și te spovedește, împărtășește-te, și Domnul să fie cu tine"*. A făcut așa și, în aceeași noapte, îmbătrânit dintr-o dată peste măsură, a trecut în lumea de dincolo.

Au trecut în catagrafie, în dreptul lui, ziua și anul morții și, pentru ca nu cumva cineva să creadă că a fost o greșeală, au adăugat o filă pe care au însemnat întâmplarea spre neuitare.

Sunt desigur două istorioare pioase, dar cu ajutorul lor putem pătrunde înțelesul și putem căpăta cheia nedumeririi noastre cu privire la veșnicie și la pedepsele veșnice. Veșnicia nu e un timp ș nu se poate compara cu timpul nostru. Logica lui Dumnezeu, chiar dacă a noastră fiind, nu măsoară cu nedreptate faptele noastre din timpul nostru limitat. Dacă logica noastră poate acum înțelege, între limitele ei, cum e cu veșnicia pedepselor, care nu se măsoară cu timpul, deci problema timpului și a echității iese din discuție, cum e cu veșnicia în sine care, paradoxal, se poate întinde și se poate comprima? Aceasta e taina lui Dumnezeu. O taină însă care, în lumina **Parabolei bogatului nemilostiv și a săracului Lazăr**, e în măsură să ne dea de gândit. Poate chiar mai mult decât ne-a dat de gândit, la început, părelnica nedreptate a păcatelor temporale plătite într-un timp fără sfârșit, pentru că grija noastră nu e în legătură cu felul cum se percepe durata în Rai, ci felul cum se percepe dincolo, în Iad! Căci chiar clipă de e, e cumplită cât o veșnicie.

O taină rămâne în **felul** pedepselor din iad. Ele sunt în **multe** locuri redate ca suferințe materiale: foc veșnic, văpaie, plângere și scrâșnirea dinților... Dostoievski spune undeva că iadul este **locul** unde nu mai poți iubi și unde nu mai poți fi iubit. Un loc de **adâncă** și sfâșietoare tristețe și singurătate. Cei ce nu iubesc și nu **sunt iubiți** sunt triști și pe pământ. Dostoievski nu e departe, **deci, de** ceea ce ar putea fi iadul! Dar noi să ne amintim astăzi de **acel** cuvânt al Mântuitorului care condiționează fericirea de milostenie: **„Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui"**. Să fim buni aici, și ne vom întâlni cu bunătate dincolo.

Nu e de ajuns să nu facem rău. Nu avem probe că bogatul din

parabolă a făcut vreun rău. Avem doar probe că nu făcuse binele. Aceasta îl dusese în iad. A nu face binele poate fi în anumite împrejurări un păcat tot atât de mare ca și a face răul. Poate că aceasta și este mareaa lecție a **Parabolei bogatului nemilostiv și a săracului Lazăr**. Să ne imaginăm pe cineva care se înecă și care ne întinde mâna, cerând-o pe a noastră de pe mal. Nu noi l-am aruncat în apă. Nu noi i-am făcut rău dar, indiferenți, nu-i întindem mâna și se înecă. Noi suntem vinovați de moartea lui! Pentru că îl puteam salva.

O zicală românească spune: „**Cine pe sărac ajută, pe Dumnezeu împrumută**". Se găsește cam la fel și în **Cartea proverbelor** (19, 17), dar e mai frumos spusă în graiul popular românesc. Ți-l faci dator pe Dumnezeu! De aceea profetul Isaia crede că celor milostivi li se vor ierta mulțime de păcate (1, 17–18).

Parabola trebuie să ne țină trează atenția asupra sfârșitului nostru. Într-una din cărțile Scripturii se spune: „**Fiule, gândește la cele din urmă ale tale, și în veci nu vei greși**".

N-aș vrea să închei înainte de a mai clarifica totuși o problemă care, mi se pare, ar mai putea lăsa în inimile unora serioase nedumeriri. Dacă în cele din urmă moartea nu mai este moarte, ci viață, de ce totuși lamentațiile sfâșietoare din cartea creștină a **Slujbei înmormântării?** N-ar trebui să fim, petrecându-i pe morți la groapă, mai senini, dacă nu chiar bucuroși, cum se zice că erau strămoșii noștri, dacii?

Așa ar trebui să fim. Dar moartea e totuși o trecere dintr-o lume în alta, o despărțire veșnică **aici**. Moartea mută accentul de pe viața de aici pe cea de dincolo. Dar îl mută deocamdată doar pentru cel care pleacă. Și pentru noi, dar numai în parte, numai în raport cu cel plecat. **Schimbă cu desăvârșire raporturile dintre cel plecat și cei care rămân**. E un sfârșit, oricât ar fi el doar o mutare, doar o trecere. Și acest sfârșit doare!

Această despărțire din lume e definitivă. Întâlnirea va fi în altă lume, cu alte legi, cu alte dimensiuni, în care vom arăta și vom fi altfel. Noi ne-am obișnuit cu lumea de aici, ne-am cunoscut și ne-am iubit în lumea de aici. Și aici nu vom mai fi împreună, **niciodată**. Și niciodată nu va mai fi **ca aici**. Și aceasta doare. Sfâșie!

Că raporturile, când ne vom întâlni din nou, vor fi altele, o știm bine chiar de aici, căci, iată, cei plecați, deși ar putea, deși există în continuare, și poate sunt în preajma noastră, nu mai intră în contact cu noi. Nu mai pot sau nu mai vor, sau nu mai e impor-

tant pentru ei. Dar, oricum, e un semn că ceva substanțial s-a schimbat definitiv. Oare vom mai fi noi dincolo aceiași unii față de alții? Aici ne apărau convențiile, faptul că nu se știa totul despre noi. Piesa vieții se juca în cele din urmă frumos, chir dacă prietenul pe față îți era dușman în ascuns. Dincolo nu va mai fi așa. Vom fi adevărați unii față de alții. Ne vom mai recunoaște? Nu vom regreta sfintele convenții care, totuși făceau frumoasă lumea de aici? Dar să ne mângâiem că vom apare acolo și cu virtuțile aici neștiute sau nerecunoscute, cu toate că și acestea ne vor distanța ca și trădările ascunse. Nu vom mai fi aceiași, deși cu aceeași identitate. Și ne vom recunoaște.

De aceea **Slujba înmormântării** regretă că lumea aceasta a fost o lume de „**umbră și vis**", o lume care nu mai înseamnă nimic, dacă omul dispare din ea pentru totdeauna, și nu se mai întoarce, fie pentru că nu vrea, fie pentru că nu se poate.

Slujba e însă slujba speranței în nemurire, afirmarea supraviețuirii, a învierii și, în final, a restaurării. E atât de omenească în tânguirile ei, pe cât e de omenească și în speranțele ei.

Dar **slujba** e mai ales o lecție care ne învață că trecerea ne așteaptă pe toți. Că marea mutație se va sfârși și cu noi. Și să avem grijă. Să învățăm pe ce să punem accentul. Să învățăm să trecem. Să începem de pe acum. Și să mergem cu brațele încărcate de ceea ce ne e trebuincios dincolo. Să lepădăm fețele duble de care ne-am rușina dincolo. În cele din urmă, numai aceasta contează. E ceea ce ne spune cel ce pleacă. E ultimul său mesaj către noi. Vedeți: tot ce-am făcut, tot ce-am avut, a rămas. Nu mai am nici o putere asupra bunurilor mele. Și prin răul pe care l-am făcut, nu mi-am agonisit nimic. Clipa aceasta, situația aceasta n-am putut-o evita. Nu mi-au servit la nimic nici averea, nici ambiția, nici faptul că i-am înlăturat pe alții și le-am luat eu locul.

Noi către ei nu mai avem nici un mesaj. Marea noastră rugăciune e doar pentru iertarea greșelilor lor, ca să nu plece cu povara lor dincolo. Ultimul nostru act e un act de sfântă generozitate. În fața despărțirii ne simțim solidari cu cei ce pleacă. Îi iertăm de parcă ne-am ierta pe noi înșine.

Să nu plece ca **Bogatul nemilostiv**.

Moartea nu e moarte, dar despărțire este. Trecere într-o altă dimensiune completamente diferită de a noastră. Cel ce moare pleacă, dar noi rămânem încărcați cu tragedia despărțirii și plângem. Și e bine să plângem. E firesc să plângem. E omenesc să

plângem. Căci noi rămânem oameni, în condiția noastră de aici, ca oameni. Și Iisus a plâns când a auzit că Lazăr, prietenul său, a murit. Și slujba înmormântării ne face să plângem. Nicăieri, ca prin cuvintele ei, nu ne trăim cu adevărat destinul nostru omenesc.

Slujba înmormântării nu trebuie să ne deconcerteze, când ne provoacă lacrimile, lamentațiile și sfâșierile sufletești. Dimpotrivă, să ne facă să simțim și mai profund „**prăpastia**" dintre „*noi*" și „*ei*", cei plecați, prăpastie peste care va trebui să trecem într-o zi și noi și trebuie să-i știm din vreme toată încărcătura de gravitate. Cu fiecare mort, ar trebui să facem, cu anticipație experiența morții noastre. A definitivei dezrădăcinări de aici. Căci întoarcere nu mai este, și cu ce ai plecat, întru acelea vei trăi acolo. Și cine știe cum? Ca bogatul? Ca săracul? Ca cel ce ai fost aici, în mod sigur.

Asemenea teme, oricât ni le-am lămuri, rămân mereu deschise meditației noastre cele mai profunde.

Duminica a XXIV-a după Rusalii

CÂND MOARTEA SE DOVEDEȘTE TOTUȘI SOMN

Mântuitorul se întorcea din ținutul Gadarenilor unde vindecase un îndrăcit. După Matei, fuseseră doi (Matei 8, 28). Am explicat altă dată acest lucru.

Imaginea unui Iisus care nu era iubit „**în patria Sa**", adică în Nazaret și mai apoi în Capernaum, pentru că circula zicala că „**nimeni nu e profet în țara lui**", nu e întru totul adevărată. Evanghelistul Luca ne spune că „**întorcându-Se, L-a primit poporul, căci toți Îl așteptau**" (Luca 8, 40). Prin acest „**L-a primit**" trebuie să înțelegem că i-au organizat o primire deosebită, ieșind toți în întâmpinarea Lui. Că L-au primit cu respect și cu bucurie se vede și din textul care urmează, unde se arată că „**Îl îmbulzea poporul**" (v. 42).

Exegeții cred că locul unde s-a întors era orașul Capernaum, pentru că, de la o vreme, Mântuitorul se pare că se mutase din Nazaret în Capernaum, ceea ce și explică de ce a murit de multe ori Capernaumul „**patria Sa**", orașul Său. Manifestația de bucurie pe care i-au organizat-o la întoarcere, arată că toți îl cunoșteau și că se bucura de o faimă bine stabilită printre ai Săi. De altfel Capernaumul nu era o localitate foarte mare. Toți se cunoșteau între ei. Aceasta se întâmpla — spun exegeții — în luna decembrie a anului 28. Ținând seama de greșeala de calcul a lui Dionisie Exiguul, Mântuitorul putea fi în vremea aceea în al doilea an al propovăduirii Sale.

Cuvânt rostit în catedrala de la Sibiu, la 28 octombrie 1984.

Toată lumea se bucura de întoarcerea lui Iisus, dar unul din mulțime se bucura mai mult decât toți, pentru că în inimă îi încolțise o speranță. Acesta era chiar mai-marele sinagogii din localitate. Îl chema Iair. Iată că i-a rămas numele în istorie și e pomenit din generație în generație, deși nu era decât un obscur, cum am zice noi, rabin de sinagogă de provincie. Capernaumul e departe de Ierusalim, la nordul Mării Galileii, în extremitatea nordică a Țării Sfinte.

Așteptând câteva momente pentru ca mulțimea să se potolească, dar nu prea mult pentru a avea o cerere urgentă, Iair și-a făcut loc, a ajuns în fața lui Iisus, i-a căzut la picioare și i-a spus, ca și cum l-ar fi așteptat în mod deosebit: **Învățătorule, vino repede acasă la mine și fă ceva, pentru că fiica mea rău pătimește. E bolnavă. E bolnavă rău. E bolnavă spre moarte** (Luca 8, 41–56).

Fata avea „**ca la doisprezece ani**". Dacă Iair locuia prin vecinătate, Iisus putuse chiar s-o știe pe copilă. Pe Iair în mod sigur îl cunoștea. Se îndreptă de îndată spre casa acestuia. Înainte de a vedea ce s-a petrecut acolo, să ne oprim asupra câtorva detalii. Mai întâi asupra faptului că Iair nu adresase o rugăminte pentru el însuși. O făcuse pentru fiica sa, Mântuitorul i-a ascultat deci o rugăciune făcută pentru altcineva. Este un lucru care trebuia să ne rețină atenția, pentru că episodul justifică **rugăciunile pentru alții**. Justifică rugăciunile Bisericii pentru alții, justifică rugăciunile pe care le fac părinții pentru copii, rugăciunile pe care le fac copii pentru părinți, pe care le fac prietenii unii pentru alții.

Remarcăm acest lucru pentru că mulți cred că au putere numai rugăciunile pe care le face fiecare pentru el însuși, deși „**rugați-vă unii pentru alții**" e poruncă expresă a Sfintei Scripturi (Iacov 5, 16). Mulți dintre cei rupți de la trupul Bisericii dreptcredincioase resping pomelnicele care se aduc la altar pentru ca preotul să pomenească numele scrise acolo, la Sf. Proscomidie și la Sf, Liturghie. Un exemplu de astfel de rugăciune avem așadar în rugămintea lui Iair pentru fiica sa. Dumnezeu ține seama de rugăciunile făcute pentru alții. Ele înseamnă generozitate, înseamnă dăruire, înseamnă iubire, înseamnă bunătate. Nu se poate ca Dumnezeu să nu țină seama de astfel de sentimente.

Precum Dumnezeu face totul pentru noi, El prețuiește desigur și ceea ce facem noi pentru alții. Când facem ceva pentru alții, ieșim din egoism, ne dovedim co-părtași la destinul aproapelui. Ne

asemănăm cu Dumnezeu. Nu numai fapta în ajutorul aproapelui ne ridică la starea de frate al lui, ci şi rugăciunea pentru el, dorinţa ca şi el să fie ajutat de Dumnezeu. Nu numai noi să fim ajutaţi. Nu numai pentru noi să chemăm atenţia lui Dumnezeu. Să nu zicem numai „**Doamne ajută-mă**", ci şi „**Doamne ajută-l pe Cutare**" şi să cerem acest ajutor ca şi cum l-am cere pentru noi. Mai ales în astfel de momente, în mod sigur ne ajută Dumnezeu şi pe noi, înduioşat de inima noastră bună. Pe bună dreptate ne asigură sfântul Ioan Damaschin că:

„**Dumnezeu mai ales atunci se înduplecă cu totul, şi împarte cele cerute, nu când cineva luptă numai pentru sufletul său, ci când face aceasta pentru aproapele**". Şi Dionisie Areopagitul scrie că „**rugăciunile unora pentru alţii au preţ şi putere înaintea lui Dumnezeu**" (*Despre Ierarhia bisericească, VII*. Poarte subtil în analiza acestor stări sufleteşti, Sfântul Ioan Scărarul crede chiar că atunci când cineva ne cere să ne rugăm pentru el, credinţa lui ne mântuieşte şi pe noi.

Dar întorcându-ne la Iair, trebuie să mai remarcăm încă ceva în legătură cu cererea sa. Mântuitorul n-a avut nici o ezitare, n-a zis, de pildă, **Stai să mă gândesc**, sau, **Să încercăm**, sau: **Să vedem mai întâi de ce boală pătimeşte fata! Să văd dacă sunt Eu în stare s-o vindec, sau nu sunt în stare.** Mântuitorul n-a făcut nici un astfel de reflecţii. Pur şi simplu şi-a schimbat direcţia spre casa lui Iair. Medicii, taumaturgii, oamenii dăruiţi cu pricepere sau cu vreun dar oarecare al vindecării, încearcă. Nu sunt siguri. Şi recunosc: vom încerca. Mântuitorul însă a schimbat doar direcţia, fiind sigur că va reuşi să răspundă rugăminţii lui Iair. Era sigur, pentru că era Dumnezeu!

Dar să ne oprim deocamdată aici, pentru că pe drum, spre casa lui Iair s-a mai întâmplat ceva. Mulţimea Îl înghesuia. toţi s-au luat după El, mergând spre casa lui Iair. Voiau să mai vadă încă o minune. Ştiau că o vor vedea. Erau curioşi să vadă cum va fi.

Dar, la un moment dat, Mântuitorul s-a întors şi a întrebat: „**Cine s-a atins de Mine?**" Unul din Apostolii care erau în jurul Lui, care-L apărau de mulţime, deşi era imposibil să-L apere, pentru că mulţimea Îl îmbulzea, fiecare voind să se stingă de hainele Lui, să fie cât mai aproape, i-a spus, zâmbind desigur: „**Învăţătorule, poporul Te împresoară şi Te îmbulzeşte, şi Tu întrebi: Cine s-a atins de Mine?**" (Luca 8, 45).

Era adevărat, dar Mântuitorul s-a explicat de îndată: „**S-a atins**

de Mine cineva, pentru că am simțit o putere ieșind din Mine". Era vorba de altceva deci. Văzând că nu se poate tăinui, o femeie a ieșit în față și a recunoscut că ea fusese, arătând și pricina pentru care o făcuse. Avea o boală, o scurgere de sânge de doisprezece ani, care nu se mai oprea. Atingându-se de Mântuitorul, în clipa aceea s-a vindecat. Puterea vindecătoare fusese deci „puterea" ieșită din Sine, pe care o simțise Mântuitorul.

Auzind-o Iisus, s-a întors spre ea. Era înfricoșată. Se temea pentru ceea ce făcuse, ca și cum făcuse un lucru nepermis. Dar El i-a zis: **„Îndrăznește, fiică! Credința ta te-a mântuit! Mergi în pace!**" Simplu. Ca și cum s-ar fi petrecut lucrul cel mai firesc din lume. Mântuitorul nu dramatiza și nu ținea să se facă mare publicitate din minunile Sale.

Ar trebui totuși să ne mai atragă atenția câteva lucruri din această întâmplare. După cum am văzut, femeia se atinsese de El, dar de El se atingeau toți care reușeau să-i fie în preajmă. Cum se face că totuși către o singură atingere a fost Mântuitorul atent? De ce? Fiindcă femeia aceasta venise cu o credință deosebită, venise cu o intenție anume. Femeia avea un motiv anume să se atingă de El, în speranța și credința vindecării. De aceea Mântuitorul i-a spus: **„Credința ta te-a mântuit!"** și **„Îndrăznește"**. Deci, crede tot așa în continuare.

Aceasta trebuie să ne dea și nouă de gândit. Toți venim la biserică, toți ne atingem într-un fel sau altul de Mântuitorul, dar iată că nu către toți se revarsă puterea Sa. Ea se face simțită însă la aceia care vin cu o intenție anumită, și care vin să-și expună intenția în fața lui Dumnezeu, cu credință.

Și mai trebuie să tragem o învățătură de aici. Mulți dintre cei puțini credincioși zic: Credeți voi că are Dumnezeu chiar așa, grijă de voi toți? Că se apleacă Dumnezeu către nevoile fiecăruia dintre voi? Că ține Dumnezeu socoteală atâtor miliarde de oameni câte sunt pe pământul acesta, și că îi are în vedere pe fiecare dintre ei? Ei bine, iată, întâmplarea aceasta ne spune că da. Dumnezeu ne are în vedere pe fiecare din noi, cu condiția însă să venim către Dumnezeu cu intenții precise, susținute de o credință neîndoielnică.

Convoiul, în timpul acesta, mergea mai departe spre casa lui Iair, condus chiar de Iair. Și iată că, îndată după întâmplarea cu femeia, cineva, venit de acasă de la Iair, și-a făcut loc până a ajuns lângă el și i-a spus: **„Nu mai osteni pe Învățătorul. Fiica ta a murit!**" Iair căzu în întristarea cea mai de pe urmă. Era unica lui

fiică, așa spune evanghelistul Luca. Și ce durere poate fi mai mare decât să pierzi o copilă pe care ai crescut-o până la 12 ani?

Purem bănui la Iisus o afecțiune față de Iair și casa lui, căci ca mai-mare al sinagogii era un om credincios și Iisus era sigur nelipsit de la rugăciune. A auzit când i s-a spus lui Iair: „**Fiica ta a murit, nu-L mai osteni pe Învățătorul**". S-a întors către el și i-a spus repede cuvânt de mângâiere și speranță, înainte de a cădea în deznădejde: „**Nu te teme, crede numai și se va mântui fiica ta!**" Iair și toți dinprejurul lui vor fi fost uimiți când au văzut că Mântuitorul nu dă înapoi, ci merge mai departe, deși erau siguri că auzise că fata a murit.

Au ajuns la casa lui Iair. Iisus i-a lăsat pe toți afară. Casa nu va fi fost atât de mare ca să încapă toți. A luat înăuntru pe Petru, pe Iacob, pe Ioan și pe părinții fetei. Când au intrat, i-au găsit pe ai casei plângând. Fata murise. De când e lumea se știe cum arată cineva când moare, că îi stă inima, că îi încetează răsuflarea. Toți știau să deosebească un mort de un viu. Toți constataseră că fetița murise. Plângeau. Și socoteau sosirea lui Iisus inutilă, tardivă. Poate numai Iair să-și fi păstrat credința la care chemase Mântuitorul: „**Crede numai!**"

Celorlalți le-a zis: „**Nu plângeți. Fiți pe pace. Fata n-a murit, ci doarme!**" De fapt murise. Și o știa și El. Dar a vrut să le arate ce este moartea în gândirea lui Dumnezeu. Moartea e doar somn. Un somn care nu întrerupe decât viața pământească. „**Doarme!**" a zis El!

Cu toată gravitatea momentului și cu toată durerea lor, această vorbă i-a făcut să râdă. Râdeau de neștiința Lui. Poate chiar puțintel batjocoritor. Cum adică? Tu nu vezi că a murit? Tu nu poți deosebi un om viu, de un om mort? Ne spui nouă că doarme!

Mântuitorul nu s-a mai ocupat însă nici de râsul, nici de îndoiala lor. S-a îndreptat către fetiță, a luat-o de mână și, spune evanghelistul, redând faptele exact așa cum s-au întâmplat, „**a strigat**" ca și cum trebuia să fie auzit de sufletul ei de pe tărâmul celălalt, ca și cum sufletul ar fi fost depărtat undeva. „**A strigat, zicând: Copilă, scoală-te!**" Sfântul evanghelist Marcu pentru că întâmplarea aceasta e istorisită de trei dintre evangheliști, de Matei, Marcu și Luca — Sfântul Marcu ne reproduce chiar expresia în limba aramaică pe care a folosit-o Mântuitorul când s-a adresat fetiței: „**Talita cumi!**" Ca și cum i-ar fi spus: **Înviază!** (Mc. 5, 41).

Și, spre stupefacția tuturor, în clipa aceea fetița s-a ridicat. Ca să n-o sperie, și să nu sperie pe nimeni, Mântuitorul a tras-o jos de pe patul morții, a dat-o părinților și le-a spus: „**Dați-i să mănânce**". Era slăbită desigur. Fusese și bolnavă. Nu mâncase de mult. Dați-i de mâncare. Apoi le-a poruncit să nu spună nimănui cele ce s-au întâmplat. Și tot atât de simplu precum venise, a și plecat.

Porunca de a nu spune ce s-a întâmplat era aproape inutilă, fiindcă cine ar fi putut să tacă o asemenea întâmplare? Cum ar fi putut să tacă cei care o văzuseră moartă, și au văzut-o după aceea ridicându-se vie? Nimeni nu putea să tacă. Mântuitorul însă, în afară de faptul că o înviase pe fetiță, a vrut să le dea și o povață de smerenie. S-a ferit de laude și de slava lor. De teama de farisei nu putea fi vorba, pentru că știa că aceia vor auzi. Și nici nu făcuse minunea ca să rămână tăinuită, mai ales când fuseseră de față atâția martori. Minunea îi va fi zguduit pe cei care au văzut-o, încât, pentru moment, au amuțit. Le-a rușinat râsul de la început!

Să ne aducem acum aminte de cuvintele spuse de Iisus femeii și de cuvintele pe care i le-a spus lui Iair. Femeii i-a spus: „**Credința ta te-a mântuit**", și îndemnul de „a crede" leagă cel două minuni între ele. Dar trebuie să citim în ele ceva mai mult decât ne spun la prima lectură.

Felul cum pune Iisus problema, ne duce la concluzia că cel două minuni le-a făcut de fapt cel care a avut credință. Femeia prin credința ei: „**Credința ta te-a mântuit**". Nu a Mea. „**Crede numai**", i-a zis lui Iair. Tu, nu Eu. Prin urmare Mântuitorul vrea să ne arate că cel care are credință, această credință **a lui** devine făcătoare de minuni. Cel care are credință devine posesorul unei forțe extraordinare pe care n-a avut-o înainte, pe care o are acum și prin care face acum lucruri extraordinare.

Cum am putea oare defini credința în acest înțeles de credință care ajunge să facă minuni? Sfântul Apostol Pavel o definește astfel: „**Credința este încredințarea despre lucrurile nădăjduite și adeverirea celor nevăzute**" (Evrei 11, 1). Ea ar fi, cu alte cuvinte, intrarea în contact cu o realitate de dincolo de noi și recunoașterea acestei realități. Intrarea într-un astfel de contact te transformă, îți crește dimensiunile, îți prelungește ființa, ți-o scoate din limitate și ți-o încarcă din afara ta cu o energie suplimentară, ca și cum ai intra în contact, să zicem, cu o centrală electrică prin cuplarea la o priză. În momentul în care un bec intră în contact cu o centrală

electrică, lumina i se aprinde. Motoarele electrice cuplate cu centrala încep să meargă. Tot ce este construit să funcționeze pe bază de electricitate, în momentul cuplării învie din morți.

Sau să luăm drept comparație o centrală telefonică. În momentul în care te-ai racordat la o centrală telefonică, poți să vorbești cu oricine are și el un telefon. Poți să vorbești până dincolo de ocean. Poți să vorbești în toată lumea. Ai căpătat o dimensiune nouă. Poți vorbi la distanță, ceea ce fără aceste aparate de contact nu poți face fie că sunt cu fir, fie că sunt fără fir.

Așa este credința. Intrare în contact cu Dumnezeu. E ca un comutator. Ai făcut mișcarea la comutator și s-a aprins lumina. Ai făcut mișcarea în sufletul tău, l-ai comutat, ai intrat în legătură cu Dumnezeu, te-ai convertit la Dumnezeu, și atunci totul se schimbă. Nu mai ești singur. Ai ieșit din condiția de singur. Ai ieșit din condiția de „eu" și ai devenit „eu plus Dumnezeu". Ai ieșit din condiția de izolare și ai devenit cooperator cu Cineva mai mare, conlucrător cu Cineva mai puternic, cu Dumnezeu.

Credința este o schimbare de condiție umană, prin alianța cu Dumnezeu.

Se spune despre o sfântă că, la un moment dat, s-a gândit să construiască o biserică și nu avea decât doi bani. Episcopul i-a spus: „Bine, bine, te gândești să faci o asemenea construcție, dar cu ce ai s-o faci? Gândești că ești în stare s-o faci cu acești doi bănuți? Îndrăznești să începi o asemenea lucrare?" Ea a răspuns: Așa este, dacă lucrurile rămân numai pe seama mea. Dar dacă mă întovărășesc cu Dumnezeu, atunci totul e posibil!

Aceasta este credința! Recunoașterea puterii lui Dumnezeu, care, în felul acesta, devine putere și în noi. De aceea a zis Mântuitorul: **„credința ta"** și **„crede numai"**.

Mântuitorul a făcut adesea, foarte adesea, referiri la credință. Să ne amintim: **„De ați avea credință cât un grăunte de muștar, ați zice muntelui acestuia să se mute din loc și s-ar muta"**. **„Credința ta te-a mântuit"**, spunea ori de câte ori făcea o minune. Pe orbi îi întreba: **„Credeți voi că Eu pot să fac lucrul acesta?"** — **„Da, Doamne"**. Totdeauna Mântuitorul se referă la credință ca la cheia care poate rezolva toate destinele pământești. Prin credință imposibilul devine posibil. Prin credință, necunoscutul devine cunoscut. Prin credință tot ceea ce ni se pare că nu are sens în viață, în lume, în existență, capătă dintr-o dată sens.

Prin credință, Dumnezeu dă sens la tot ceea ce există.

Credința este în primul rând un mijloc de cunoaștere a lui

Dumnezeu. „**Prin credință**" — spune Sfântul Pavel — „**cunoaștem că lumea a fost făcută prin cuvântul lui Dumnezeu, așa că cele văzute și-au luat începutul din cele nevăzute**" (Evrei 11, 3). De altfel, nici nu e posibilă acum o altă cunoaștere, la modul ultim, decât prin credință. „**Nu prin vedere**" (II Cor. 5, 7).

Credința este, prin urmare, și un mijloc de cunoaștere. Noi cunoaștem, în general, pe mai multe căi. Prin rațiune, adică prin puterea minții de a deduce pe cale logică adevărul, prin știință și experiență, adică prin cercetare experimentală a realității și a cauzelor a tot ceea ce există, folosindu-ne simțurile și rațiunea care ordonează rezultatele; cunoaștem apoi cu ajutorul inimii, prin intuiție, cum se spune printr-un termen mai savant, și, în sfârșit, cunoaștem prin credință. Prin simțuri nu vedem, nu ajungem totul. Experiența se ajută întotdeauna de cunoașterea rațională, adică de gândirea logică. La foarte multe concluzii din ordinea cunoașterii ajungem prin deducție logică. Spre exemplu, dacă un lucru se mișcă, chiar dacă nu vedem cine îl mișcă, logica ne spune că trebuie să existe un mișcător, că trebuie să existe un motor, altfel, singur, lucrul nu s-ar mișca.

Și dacă un lucru **există**, trebuie, logic, să aibă o cauză. Hazardul nu poate fi logic. Nu are nici o coherență, nici consistență. Hazardul, nefiind organ să fie dotat cu un anumit rost, cu o anumită funcție, nu poate fi explicată prin hazard. Ceva poate fi dotat cu finalitate numai de o gândire, de un gânditor, de Cineva care are forță de organizare. Iată ce spune un fizician care a luat premiul Nobel pentru fizică, Alfred Kastler: „**Nu pot să cred — ca să vorbesc limpede — că hazardul și necesitatea sunt singurii responsabili ai evoluției. Niște cosmonauți care ar descoperi, pe fața nevăzută a Lunii, o uzină automată de aluminiu în plină activitate, nu ar reuși să mă convingă că această uzină a fost realizată doar prin jocul întâmplător al reacțiilor fizico-chimice între diferitele elemente prezente pe suprafața satelitului nostru. Cosmonauții s-ar crede mai degrabă victimele unei halucinații. Or, cea mai mică bacterie este o uzină fizico-chimică cu mult mai complexă și cu o organizare mult mai ingenioasă decât o uzină automată de aluminiu**".

Aceasta e constatarea prin experiență. Și acum vine deducția logică a aceluiași fizician: „**Această constatare și alte câteva la durata enormă pe care ar necesita-o „apariția" fiecărei mutații doar după legile hazardului, ne face să credem că este cel puțin**

prematur să negăm existența finalității în universul biologic. După părerea noastră, noțiunile de cauzalitate și de finalitate nu se exclud una pe cealaltă, ci se află și ele într-o relație de complementaritate" (Alfred Kastler, *Această stranie materie*, Editura Politică, București, 1982, p. 6).

Acestea de mai sus sunt spuse de un savant din vremea noastră. Am apelat la un astfel de izvor contemporan, pentru ca nu cumva apelând la oameni de știință mai vechi să ne putem înșela, folosind concluzii astăzi depășite. Evident, multe din concluziile din trecut sunt astăzi depășite cu adevărat, dar iată că unele, cele privitoare la întrebările cele mai mari, au rămas și astăzi asemenea celor din secolul al XVII-lea, când a fost fondată știința modernă despre natură, de către savanți ca Kepler, Copernic, Galileo Galilei, Newton.

Diferența dintre cei de atunci și cei de azi e că cei de atunci îndrăzneau să tragă fără ezitare concluziile științei lor. Cei de azi își expun doar constatările și lasă deschise concluziile, poate în speranța că alte constatări ar putea în viitor motiva și alte concluzii. Cei de azi nu pronunță numele lui Dumnezeu. Cei din vechime Îl pronunțau. Iată cu ce cuvinte își termina Kepler (1571–1630) ultimul volum din cartea sa **Armonia cosmică** (*Harmonices mundi*, 1619):

„Îți mulțumesc, Dumnezeul meu, creatorul nostru, că mi-ai dat posibilitatea de a vedea frumusețea creației Tale; în măsura în care spiritul meu mărginit le-a putut înțelege, oamenii vor citi aici dovezile despre aceasta".

Newton (1643–1727), sprijinindu-și cercetarea universului pe fenomene concrete, din care a extras legi de sine stătătoare, a rămas totuși atașat credinței într-un Dumnezeu personal, socotind că mecanismul naturii nu e altceva decât împlinirea scopurilor Acestuia. El vede toate corpurile solide pătruse de un spirit subtil, ascuns în substanța lor. El este acela care a spus că-n fața tainelor universului se simte ca un copil care scoate din ocean o găletușă de apă, în timp ce restul oceanului îi rămâne necunoscut. Despre gravitație a spus că nu i-a putut stabili nici o cauză. Tot ce a putut face a fost s-o constate.

În legătură cu gravitația a spus Newton că nu i-a putut afla cauza și că ... **nu imaginează ipoteze**. E vorba desigur de ipoteze științifice. Tot Newton a spus că „**natura este conformă cu sine însăși**", adică nu-și iese din legi (*în opera Optica*). Înaintea lui,

Galileo Galilei spusese în același sens că „**natura e scrisă în limbaj matematic**".

Toate cele de mai sus sunt moduri de afirmare a ordinii universale care presupune un programator care să știe ... matematică! Ceea ce hazardul nu știe!

Heisenberg, contemporan cu noi, e mai reținut, dar și el spune că „**nimeni nu știe ce ne rezervă viitorul, nici care sunt puterile spirituale care vor guverna lumea, dar trebuie să începem prin a crede în ceva și prin a voi ceva**" (*La nature dans la physique contemporaine*, Paris, 1962, p. 78). El se declară de acord cu Freyer că trebuie să începem în toate prin formula antică: **credo ud intelligram**, cred ca să înțeleg, așa cum Cristofor Columb și-a început călătoria în jurul Pământului pornind de la credința că Pământul e rotund (*Idem*, p. 77). Tot Heisenberg a spus: „**La început a fost simetria**". Sublim! Simetria presupune o intervenție rațională, conștientă. Și Kepler tot aceasta înțelese prin **Armonia cosmică**, din care am citat mai sus.

Și un om de știință român, Edmond Nicolau, a spus că „**nu putem afirma că știm totul, dar nu putem accepta extraordinarul, „miraculosul" decât în urma unor verificări scrupuloase. Nu putem respinge ceea ce nu înțelegem, dar avem obligația elementră de a verifica existența a ceea ce trebuie integrat în edificiul actual al științei, totuși atât de splendid. Omul este un univers ce posedă încă mari zone neexplorate**" (*Omul între două infinituri*, Ed. Politică, 1972, p. 167). Să verificăm. Nu se opune nimeni verificării. Dar când verificăm și nu găsim cauze naturale, s-o recunoaștem, cum fac de altfel savanții.

Spre deosebire de cei vechi, modernii sunt mai prudenți în a trage concluzii, dar nu mai știutori. Se știe câte ceva de la un anumit punct, se zice de la clipa zero a originii universului, dar aceasta e doar o vorbire metaforică, pentru că înainte de clipa zero mai este o mare lume despre care nu știm nimic (vezi acad. prof. Ioan Ursu, *Cuvânt înainte* la Steven Weinberg, *Primele trei minute ale universului*, Ed. Politică, 1984, p. 8–9).

Cunoașterea prin credință, cum spune Sf. Pavel, e cea despre lucrurile cele nevăzute, adică despre cauza care prin experiență sau prin logică nu poate fi decât dedusă, dar nu pipăită, fapt pentru care pentru mulți rămâne incertă. Credința o preface în certitudine, când numește această cauză Dumnezeu.

Cunoașterea prin inimă, numită și cunoaștere prin intuiție, își

are și ea o valoare extraordinară, fiind foarte aproape de cea prin credință. Un mare învățat, Pascal, spunea: „**Inima are rațiuni despre care rațiunea nu știe nimic**". Cunoaștem adică prin inimă, ceea ce nu putem cunoaște cu ajutorul minții, și nici cu ajutorul experienței și cercetării științifice.

Unui mare profesor de științe pozitive, ateu convins și cinstit, i-a murit soția. A înmormântat-o. Studenții au observat că, deși necredincios, în fiecare duminică mergea la mormântul ei cu o lumânare. L-au întrebat: domnule profesor, aici ne faceți știință pozitivă, dar duminica vă vedem cu o lumânare la mormântul soției. Cum se împacă acestea două? Cum puteți reduce contradicția? Când sunteți onest? Profesorul a răspuns: una e ceea ce vă spune mintea mea, și vă spune ce știe ea, cu onestitate, și alta este ceea ce simte inima mea. Trebuie să fiu onest și cu ea!

Revenind la credință, prin ea cunoaștem, așadar , lucrurile nevăzute. Le credem cum ni se descoperă. Înseamnează, oare, că, așa fiind, credința nu este rațională, sau că este antirațională? Nu. Cine dă și cine primește credința pornesc totuși de la niște date primare care cad atât sub puterea simțurilor noastre, cât și sub puterea legilor gândirii logice. Citim în Scriptură: „**Cerurile spun slava lui Dumnezeu și facerea mâinilor Lui o vestește tăria**".

Dacă traducem aceste cuvinte pe o limbă mai comună, înseamnă că deducem slava lui Dumnezeu din măreția, frumusețea și ordinea universului și din creația care cere un Creator. Deducția aceasta este logică, rațională. Toate cele pe care le vedem deasupra noastră, în jurul nostru și în noi, ne vorbesc logic depre Dumnezeu. N-au putut apărea de la sine. Trebuia să le fi făcut cineva. Și vorbesc despre slava și despre măreția lui Dumnezeu, pentru că totul este frumos și minunat. În fond, asta a fost și logica lui Kepler și a lui Newton, de care am amintit mai înainte.

Opțiunea pentru credință e logică.

Credința nu este, așadar, un act forțat și irațional, ci are la bază un raționament logic care îl satisface pe credincios.

Credința vindecă toate neliniștile noastre. Credința umple toate golurile noastre, atunci când ne punem marile întrebări despre noi, despre existență, despre lumea aceasta, și nu găsim răspuns. Căci altfel, rămânem și trăim mai ales cu întrebările, decât cu răspunsurile. Acad. Ioan Ursu, citat mai sus, spune că „**în astrofizica de azi, ca și în celelalte științe, întrebările nasc răspunsuri ce nasc alte întrebări**" (p. 13). Frumos spus și adevărat. Dar dezolant, dacă

rămâi suspendat doar de întrebări. Credința ne dă și răspunsuri.

Credința trebuie să fie neîndoielnică. Să ne aducem aminte ce a pătimit Apostolul Petru când, fiind mai mulți dintre ei pe corabie, în largul mării, a apărut Mântuitorul pe valuri și Petru a pornit către El. Când a început să se îndoiască, să nu mai creadă că în fața lui e cu adevărat Mântuitorul și că El l-a chemat, a început în aceeași clipă să se scufunde. Speriat a strigat: **„Doamne, scapă-mă!"** Mântuitorul i-a întins mâna admonestându-l: **„puțin credinciosule, pentru ce te-ai îndoit?"** (Matei 14, 30–31).

Credința noastră trebuie să fie **neîndoielnică**, așa cum a fost credința femeii care s-a atins de Mântuitorul, și credința lui Iair.

Credința noastră trebuie să fie **dreaptă**, după lege, așa cum ne-a lăsat-o Mântuitorul, așa cum ne-a fost transmisă de apostoli, așa cum nouă românilor ne-au lăsat-o moșii și strămoșii noștri care au păstrat-o din vechime, de la Apostoli până în vremea noastră. Suntul Apostol Pavel spune precis: **„Nu ne încununează decât cel ce se luptă după lege"** (II Tim. 3, 5), decât cel ce crede după rânduială, după cum ne învață Biserica noastră. Este clar: ceilalți, oricât ar avea chipul bunei-credințe, dacă au ieșit din Biserică, nu se mântuiesc, oricât ar avea chipul bunei-credințe, dacă au ieșit din Biserică, nu se mântuiesc, oricât li s-ar părea că sunt aproape de Împărăția lui Dumnezeu. Nu intră înăuntru.

Dar să ne mai punem o întrebare — și cu aceasta o să încheiem: — Trebuie oare să ne adresăm lui Dumnezeu și cu credință să cerem **totul** de la El? Sigur că da, dar cu un mic corectiv: tot ceea ce putem face noi, să facem noi. Dumnezeu atunci intervine, când nu putem noi rezolva ce e de rezolvat. Doar **„suntem împreună-lucrători cu Dumnezeu"**, spune Sfântul Pavel (I Cor. 3, 9). Dacă suntem împreună-lucrători, înseamnă că trebuie să ne facem partea noastră, nu să aștemtăm cu mâinile încrucișate totul de la Dumnezeu, pe motiv că îi adresăm prin credință rugăciuni să intervină în viața noastră. Ce-am mai fi noi, dacă ar face totul în viața noastră numai Dumnezeu? Dumnezeu ne ajută când e nevoie. Românii au o vorbă înțeleaptă: **Dumnezeu dă, dar în traistă nu pune!** Nu trebuie să cerem de la Dumnezeu ceea ce putem face noi.

Într-o mănăstire, în bibliotecă, studiau patru călugări: un dominican, un franciscan, un benedictin și un ortodox. La un moment dat, noapte fiind, s-a stins lumina. Unul din ei a propus: *„Fraților, să ne rugăm lui Dumnezeu și să vedem la a cărui rugăciune se va aprinde lumina. Va fi și un semn că ordinul respectiv e mai apreciat de Dumnezeu"*. Au acceptat. Și s-a rugat dominicanul, profund, pios,

dar nu s-a întâmplat nimic. S-a rugat franciscanul, profund, pios, dar nu s-a întâmplat nimic. S-a rugat benedictinul, profund, pios, dar nici de data această nu s-a întâmplat nimic. Al patrulea şi-a început rugăciunea, s-a ridicat de la locul lui, şi zicându-şi rugăciunea mereu, s-a dus la tabloul de siguranţă, l-a reparat, şi, în clipa când şi-a terminat rugăciunea, a terminat şi reparaţia tabloului de siguranţă, şi s-a aprins lumina!

Ceea ce putem face noi, suntem chemaţi să facem noi. Cu rugăciune, dar şi cu braţele şi cu mintea noastră. Nu ceri de la Dumnezeu ceea ce poţi face tu. Ar însemna să nu faci uz de instrumentele cu care te-a înzestrat Dumnezeu. Pe Dumnezeu nu-L pui la încercare decât în cazuri limită, cum a făcut, de pildă, Saddhu Sundar Singh care, fără ajutorul lui Dumnezeu Care l-a scos dintr-o groapă, ar fi murit. Sau cum a făcut Ilie în confruntarea cu preoţii închinători la idoli. A cerut lui Dumnezeu să arbitreze: să pogoare focul peste jertfa celui drept. Şi Dumnezeu a pogorât focul peste jertfa sa, ceea ce l-a îndreptăţit să-i distrugă pe falşii preoţi închinători la idoli. Ilie a fost îndrăzneţ pentru că avea credinţă şi pentru că se afla într-o situaţie de limită. Numai Dumnezeu putea lămuri disputa. Şi atunci a apelat la Dumnezeu.

În cazul celor patru călugări. Dumnezeu fusese prins partener în învoială, într-un caz care nu era de limită. Nu depindea exclusiv de Dumnezeu. Al patrulea i-a învăţat pe ceilalţi trei cum se pune problema: trebuiau să unească rugăciunea cu ceea ce puteau face ei. Se va fi rugat şi el să-i dea Dumnezeu putere să reuşească reparaţia. Nu se poate spune că el l-a suplinit total pe Dumnezeu, că i-a refuzat sau negat intervenţia, sau că n-a crezut în posibilitatea minunii. Dar n-a crezut necesară minunea. Şi s-a dovedit, în cazul celor trei, că nici Dumnezeu n-a crezut-o necesară, pentru că n-a intervenit.

O astfel de minune ar fi fost o minune fără sens, fără adevăr. Tot ce putem face noi rămâne în seama noastră. Acesta e răspunsul la întrebarea dacă trebuie să cerem totul, prin credinţă, de la Dumnezeu, sau dacă trebuie să-L punem la încercare pe Dumnezeu. Dumnezeu ne-a dat înţelepciune, ne-a dat mijloace ca să ne putem descurca în lume.

Se zice că erau doi fraţi, un băiat şi o fată. Băiatul avea o pasiune nestăpânită: să prindă păsările într-o capcană. Fata suferea mult din cauza aceasta. Şi atunci s-a hotărât să rezolve situaţia. Cineva a întrebat-o: Şi cum ai procedat? am întrebuinţat trei mijloace, a răspuns fetiţa. În primul rând m-am rugat lui Dumnezeu să nu se prindă nici o pasăre în capcană, fiindcă fratele meu le închide sau le omoară. În al doilea rând, m-am rugat lui Dumnezeu să apere păsările, să le

trimită în alte părți, să nu vină aici unde și-a instalat fratele meu capcana. Și în al terilea rând, ce-ai făcut? În al treilea rând, m-am dus și am sfărâmat capcana în bucățele!

Fetița milostivă a procedat cam la fel cu cel de-al patrulea călugăr din prima parabolă. Și a izbutit!

Prin urmare, să ținem minte acest lucru: acolo operează direct Dumnezeu, unde noi nu putem opera. Ceea ce nu înseamnă că nu e prezent întotdeauna și în tot ce facem, și că nu trebuie să-L chemăm prin credință și rugăciune. El ne inspiră și ne ocrotește ca să găsim soluțiile cele mai bune. Și trebuie în toate să-I cerem ajutorul, ca să nu înceteze Dumnezeu să se mai ocupe de noi! Dar un ajutor din categoria minunii nu trebuie cerut, decât atunci când numai aceasta ar mai putea rezolva ceva. Ceea ce nu înseamnă că Dumnezeu e absent din cazurile care nu cer minuni vizibile. Unii medici spun: noi prescriem medicamentele, noi facem operația, dar Dumnezeu este cel care vindecă. Dar aceasta nu înseamnă că nu prescriu medicamente, sau că nu fac operații.

Credința trebuie îngemănată întotdeauna cu fapta cea bună. Iar fapta bună este aceea care se exprimă în primul rând prin dragoste.

Se zice că la Efes, bătrânul evanghelist Ioan, care avea peste 100 de ani și care se mișca greu, stătea de vorbă cu creștinii din jurul lui, care veneau în fiecare seară să-l întrebe: — **Bătrânule Ioan, spune-ne cum era Învățătorul? Spune-ne cum mai învăța El? Povestește-ne întâmplări din viața și din învățătura Lui!** Bătrânul, ori de câte ori veneau, și oricine ar fi venit, le spunea doar atât: **Fiilor, iubiți-vă unii pe alții.** În cinci cuvinte le rezuma toată Evanghelia.

Cinci cuvinte memorabile!

Duminica a XXV-a după Rusalii

APROAPELE ȘI DEPARTELE

Un vechi dicton constată că **„întrebarea trece marea". „A întreba înseamnă a învăța"**, știa din propria experiență unul din filosofii lumii vechi, Xenofon. E firesc să întrebi. Copiii cresc odată cu întrebările, tot așa cum și întrebările cresc odată cu vârsta. Prin întrebare tu alegi dintre două drumuri care duc în direcții opuse. Toți oamenii întreabă. Nu e nici unul atotștiutor. Cel care nu întreabă ori e sfios peste măsură. ori e peste măsură de înfumurat. Duhovnicii cei mari, care povățuiesc pe nevoitorii de pe calea spre desăvârșire, au și ei la rândul lor pe cineva pe care îl întreabă.

Dar există întrebări și întrebări. Copilul întreabă din curiozitate firească. Pentru el totul e nou. Nu are cu ce asocia nimic din ceea ce vede pentru întâia oară, ca să-și facă o judecată proprie. Dintre cei mari, cei mai mulți întreabă pentru că nu știu, pentru că nu au certitudini. Întreabă însă cu interes și sinceritate. Sunt însă și **„întrebări nebunești"** (II Tim. 2, 30; Tit 3, 9), și întrebări puse să ispitească, să prindă în cursă pe cel întrebat. Cel care întreabă crede că știe răspunsul adevărat, și vrea să-l controleze pe cel întrebat dacă îl știe și el, și dacă nu-l știe, să-l poată arăta cu degetul, ca să-l discrediteze.

Mântuitorul a avut parte de toate categoriile de întrebători. De obicei le-a răspuns tuturor. Doar de câteva ori n-a răspuns. Fie că a tăcut, pur și simplu, ca în Săptămâna Patimilor, în fața lui Pilat și a mai-marilor sinagogii (Marcu 14, 60; 15, 4), și se știe de ce, fie că a răspuns printr-o altă întrebare (Luca 10, 26), fie că și-a condiționo-

Cuvânt rostit în catedrala din Sibiu, în anul 1985.

nat răspunsul de răspunsul întrebătorilor la o întrebare a Lui, cum a fost atunci când L-au întrebat cu ce autoritate răsturnase mesele zarafilor din templu, și cu ce putere uscase smochinul. De multe ori, în împrejurări în care partenerii erau de rea-credință, Iisus a ales metoda eschivării de la temă prin mutarea discuției pe alt teren. Așa a fost și în cazul acesta despre autoritatea cu care răsturnase mesele zarafilor și puterea cu care uscase smochinul. Și-a condiționat răspunsul de un răspuns al lor la altă întrebare. Și dacă ei s-au dovedit incapabili pentru o opțiune, din motive de tactică, Iisus s-a socotit și El îndreptățit, tot din motive de tactică, să nu le răspundă.

De ce nu le-a răspuns Iisus? Fiindcă întrebarea lor nu fusese sinceră. Nu erau interesați cu ce putere făcea ceea ce făcea, actele de autoritate sau minunile, ci erau interesați doar **„să-L prindă în cuvânt"**. Minunile nu se puteau face cu puterea omenească. Rămânea deci să se poată face ori cu puterea lui Dumnezeu, ori cu a lui Belzebut. Știm dintr-o altă confruntare, pe aceeași temă, că ei Îl învinuiau că le face cu paterea lui Belzebut (Luca 11, 15; Ioan 8, 48; Matei 10, 25). Când a încercat să-i lămurească logic că e imposibil să alungi dracii cu ajutorul șefului lor (Luca 11, 17–18), fiindcă tocmai atunci vindecase un îndrăcit, nu s-au lăsat convinși. Erau opaci la logică. Așa că, dacă le-ar fi spus acum că face minunile cu puterea lui Dumnezeu, nu L-ar fi crezut nici de data aceasta. A preferat să evite discuția. N-a socotit-o utilă nici pentru cei ce asistau la discuție. A ales pentru împrejurarea aceasta sfatul din **Pilde: „Nu răspunde nebunului după nebunia lui, ca să nu te asemeni și tu cu el"** (26, 4). Și-apoi, prin felul cum rezolvase întrebarea, El avusese ultimul cuvânt. În fața ascultătorilor, El câștigase duelul.

Iată încă un întrebător: un învățător de Lege. Un personaj suspus, foarte important în ierarhia valorilor vremii. O autoritate în interpretarea Scripturii. O instanță care pronunța verdicte infailibile în materie de legislație civilă și teologică, și, desigur, și în probleme morale. Era probabil ceva mai mult decât un profesor mare din vremea noastră, fiindcă putea avea și o funcție în ierarhia templului. Și acesta i-a pus Mântuitorului întrebarea tot ca să-L ispitească, dar acestuia s-a hotărât să-i răspundă.

Pentru dânsul a ales calea cealaltă din **Pilde: „Răspunde nebunului după nebunia lui, ca să nu se creadă înțelept în ochii lui"** (26, 5). Una era să nu răspunzi unor întrebători opaci și fana-

tici, și alta era să nu răspunzi unui învățător de Lege. Era chiar util pentru misiunea Sa să accepte o convorbire cu un asemenea om care pretindea că știe totul. E posibil chiar ca cel care întreba să fi avut o oarecare notorietate în opinia publică, să fi fost un om influent în conștiințele cetățenilor săi. Și-apoi, Iisus și-a dat seama din întrebarea lui că, deși pusă cu gând de ispită, îi putea prilejui o expunere și o tâlcuire proprie a Scripturii, ceea ce, în ochii participanților la discuție, putea să-i crească prestigiul și autoritatea.

Nu era de evitat o confruntare cu unul ca acesta. Dimpotrivă. Prima parte a convorbirii s-a desfășurat așa:

„Și iată, un învățător de lege s-a ridicat, ispitindu-L și zicând: Învățătorule, ce să fac eu ca să moștenesc viața de veci? Iar Iisus a zis către el: Ce este scris în Lege? Cum citești? Iar el, răspunzând, a zis: Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta și din tot sufletul tău și din toată puterea ta și din tot cugetul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuți. Iar el i-a zis: Drept ai răspuns; fă aceasta și vei trăi" (Luca 10, 25–28).

Învățătorul de Lege i-a dat răspunsul, combinând cu ușurință și pe loc texte din Levitic 19, 18, 34; Deuteronom 6, 5; 10, 12; 11, 1; 13, 22; 19, 9; 30, 6, 16, 20 și Iosua 22, 5. Nu i-a mai rămas dator lui Iisus. I-a făcut imediat dovada că își merita titlul de **Învățător de Lege**. Dar în fapt s-a lăsat prins în propria sa cursă. Răspunzându-i printr-o întrebare: **„În Lege ce-i scris? Cum citești?"**, Iisus a vrut să-i arate că i-a sesizat viclenia.

Ce-ar fi vrut el? Ca Iisus să-i dea un alt răspuns? Ca să-L acuze apoi că e împotriva Legii? Sau să-L acuze că nu cunoaște Legea, adică cele cinci cărți ale lui Moise și, desigur, și celelalte cărți din Vechiul Testament, care constituiau autoritatea supremă în Izrael? Iisus l-a pus să-și dea singur răspunsul, ca să nu mai aibă de ce se lega. Cui să mai obiecteze? Și învățătorul de Lege l-a dat. Magistral. Combinația lui de texte, și felul în care a luat câte ceva din fiecare, dezvăluia un specialist, un profesionist. Căci despre iubirea de Dumnezeu se vorbește în textele din Deuteronom și Iosua, iar despre iubirea aproapelui numai în Levitic, (19, 18).

Abia acum Iisus îi va răspunde și El: **„Drept ai răspuns; fă aceasta și vei trăi"**. Era ca și cum i-ar fi zis: Vezi că știai tu însuți ce ai de făcut? De ce ai vrut ca să mă ispitești? Căci de răspuns n-aveai nevoie. I-a răspuns însă mai delicat!

Dincolo de toate acestea însă, trebuie să observăm că Învățătorul de Lege a pus o întrebare bună. Întrebarea în sine, dacă nu

ținem seama că a vrut să fie doar o ispitire, e esențială. El n-a întrebat ce trebuie să știe sau ce trebuie să creadă. Acestea le știa. Și era credincios. De altfel, pe vremea aceea toată lumea credea. Mai mult sau mai puțin, dar toți credeau. Important era să crezi în puterea lui Dumnezeu, în faptul că El poate face minuni, că putea realmente interveni în destinele oamenilor.

Și important era să crezi în puterea lui Dumnezeu, în faptul că El poate face minuni, că putea realmente interveni în destinele oamenilor.

Și important era să crezi **drept**, să nu amesteci credința cu superstiția, să nu pui pe seama lui Dumnezeu ceea ce trebuie pus pe seama altcuiva. Să nu lupți împotriva lui Dumnezeu. Să nu-L ignori. Să nu-L blestemi. Să nu te lepezi de El, știind că există. Să nu te superi pe El. Să-i respecți poruncile. Nici Iisus n-a venit în societatea iudaică să propovăduiască credința în Dumnezeu, ci dreapta credință în Dumnezeu, fidelitatea față de El. A venit să-L explice pe Dumnezeu, să-I arate adevărata față care ajunsese în imaginea lor cam distorsionată, falsificată.

Când, înaintea oricărei minuni, cerea **credință**, trebuie să înțelegem că cerea intensitate, certitudine declarată. Credința simplă veau toți. Problema învățătorului de Lege era deci tocmai aceea pentru care venise Iisus: **Învățătorule, ce să fac, după ce știu totul despre Dumnezeu? Ce să fac pentru ca ceea ce cred să mă ducă în Împărăția Cerurilor?**

E adevărat că el cunoștea răspunsul. Mântuitorul îl va fi pus să-l repete și pentru că, probabil, învățătorul de Lege nu prea punea în practică tot ce știa. Poate că nu ar fi cu totul inexact să credem că, deși cu gând de ispitire, totuși va fi pus întrebarea și cu o legitimă curiozitate, dacă nu chiar cu ascunsă neliniște. Dacă avem totul în Scriptură, de ce a mai venit acest Nazarinean? Ce așteaptă El în plus de la noi?

Mântuitorul, procedând pedagogic, l-a lămurit că nu trebuia să se aștepte la prea mult în plus, din punctul de vedere al cunoștințelor. Acestea existau și erau suficiente la urma urmei. Plusul îl va releva în alte împrejurări. Dar i-a atras atenția asupra împlinirii poruncilor. „Fă" ceea ce știi că trebuie făcut. Nu încerca să răstălmăcești învățătura. Nu încerca s-o aplici formal în viața ta. Oare nu aceasta a fost acuzația permanentă pe care le-a aruncat-o în față fariseilor? — Că una propovăduiesc și alta fac? Că una spun și fac la vedere, dar altceva fac pe ascuns? Morminte văruite pe

dinafară, putreziciuni în interior. Pahare curate pe dinafară, murdare pe dinăuntru. Formaliști și ritualiști, dar cu inimi rele, mândri și nemilostivi, egoiști și hrăpăreți!

Învățătorul de Lege va fi știut și el că, deși cunoștea Legea și profeții, nu era de ajuns. Vi se pare simplu când auziți: „**Să iubești pe Dumnezeu și pe aproapele ca pe tine însuți?**" Cred că vi se pare simplu. Și mie mi se pare simplu, dar de fapt e foarte complicat. Ce înseamnă **să iubești pe Dumnezeu?** Să iubești ceva ce nu vezi? Dumnezeu e spirit. Cu Dumnezeu ai legătură numai prin rugăciune. Cu Dumnezeu nu te întâlnești față către față. Dumnezeu n-are nici o nevoie. Dumnezeu nu-ți cere ajutorul. Și atunci ce înseamnă: „**Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău?**"

Ca să înțelegem cât de cât ce înseamnă aceasta, trebuie să ne ducem la conținutul întregii fraze: „**Să-L iubești din tot cugetul tău și din toată inima ta**". Adică, în primul rând, să recunoști că există. Gândirea ta, logica ta să recunoască în chip permanent existența lui Dumnezeu, iar inima ta să fie ca și cum ar fi permanent existența lui Dumnezeu. Adică inima ta să-L simtă, iar mintea ta să gândească numai binele și să-l facă. Așa îl iubești pe Dumnezeu, când îl ai drept criteriu al gândirii și al simțirii.

Proba acestei iubiri se face prin aproapele, căci se adaugă: „**și pe aproapele tău ca pe tine însuți**". Deci: ca pe Dumnezeu, prin iubirea pe care o ai față de aproapele. Criteriul acesta e fixat chiar de Sfânta Scriptură: „**Cel ce nu iubește pe fratele său pe care-l vede, poate să iubească pe Dumnezeu pe care nu-L vede?**" (I Ioan 4, 20).

Criteriul acesta: „**Iubiți pe aproapele vostru ca pe voi înșivă**" e simplu de înțeles. Toți știm cum să ne iubim pe noi. Știm foarte bine. Poate că e cel dintâi și cel mai precis lucru pe care-l știm noi înșine. Știm ce ne dorim. Știm că dorim să fim frumoși. Știm că dorim să ne iubească alții. Știm că dorim să ne meargă bine în toate. Știm că dorim să avem copii care să ne asculte și să fie buni. Știm că dorim să avem parte de o bătrânețe frumoasă. Știm totul despre noi. De aici și vine acea sinteză de aur: „**Ce vrei să-ți facă ție oamenii, aceea să le faci și tu lor**". Iisus însuși rezumă prin aceste cuvinte întreaga Scriptură (Matei 7, 12). Căci noi știm ce ne dorim pentru noi. Ce ne dorim pentru noi, aceasta să dorim și pentru aproapele nostru.

E ușor? E foarte ușor **de înțeles**. Dar, se pare, e mai greu de împlinit. Fiindcă dacă ne putem puțintel la probă și ne întrebăm:

Oare de câte ori reușim noi cu adevărat să-l iubim pe aproapele ca pe noi înșine, ce ne putem răspunde? Uneori mai încercăm. Dar de câte ori reușim? Egoismul e totdeauna mai puternic decât generozitatea.

Mahabharata, cartea înțelepciunii indiene, spune că egoismul vine din ignoranță. La adânc va fi fiind așa, dar uneori sunt mai generoși ignoranții, adică cei săraci cu duhul, cei simpli. Nicolae Iorga definea egoismul ca pe o silință disperată de a fura o rază, ca să nu lumineze și pe alții! El îi descoperea astfel chiar o față activă, nu numai pasivă, adică ne-grija de alții, dezinteresul față de alții. La Bruyère, autor al **Caracterelor** (*Les Caractères*), definea egoistul drept „**cel ce nu se constrânge pentru nimeni, nu plânge pe nimeni, nu cunoaște decât nenorocirile sale, nu plânge de loc moartea altora, nu se teme decât de a lui, pe care ar răscumpăra-o bucuros cu prețul stingerii geniului uman**". Iată o definiție a egoismului, la poetul polonez Adam Mickiewicz (în *Oda tinereții*): „*Un monstru târâș în găoacea-i blindată / El singur și-e navă, cârmaci, marinar; / Gonind spre alți monștri mărunți, dar la fel, / Aici se ridică, aici cade iar, / De val nu s-atinge, nici valul de el; / Deodată plesnește de pare-o bășică, / De viața lui nimeni nu știe nimică / Și nici de sfârșitu-i sinistru: / Acela era egoistul!*"

Înadins am stăruit ceva mai mult asupra egoismului, pentru că acum vreau să luminez, prin detaliile acestui portret, ce ar trebui să fie iubirea aproapelui. Egoismul e iubire de noi înșine. Iubirea de aproapele, ca să fie „**ca pe noi înșine**", ar trebui să fie iubirea de noi înșine întoarsă spre aproapele în toate detaliile. În acel caz iubirea de noi înșine n-ar mai fi egoism, și toate caracteristicile ei n-ar mai fi vicii, ci virtuți. Altfel rămân vicii, păcate.

Nu e ușor. Nu e simplu deloc. Fără aceasta însă nu stăm bine nici cu Dumnezeu. De aceea Iisus a insistat atât de mult asupra iubirii față de aproapele. Iar învățătorului de Lege care o știa ca pe una din condițiile mântuirii, i-a zis să facă ceea ce știa că trebuie făcut.

Acela însă, continuându-și programul lui de ispitire, s-a prefăcut a nu ști ce se înțelege prin aproapele. Iisus nu s-a supărat. Drept răspuns i-a povestit o întâmplare:

„**Iar Iisus, răspunzând, i-a zis: Un om cobora de la Ierusalim la Ierihon și a căzut între tâlhari, care, după ce l-au dezbrăcat, și l-au rănit, au plecat, lăsându-l aproape mort. Din întâmplare un preot cobora pe calea aceea și, văzându-l, a tre-**

cut pe alături. De asemenea și un levit, ajungând în acel loc și văzându-l, a trecut pe alături. Iar un samarinean, mergând pe cale, a venit la el și, văzându-l, i s-a făcut milă, și, apropiindu-se, i-a legat rănile, turnând pe ele untdelemn și vin și, punându-l pe dobitocul său, l-a dus la o casă de oaspeți și a purtat grijă de el. Iar a doua zi, scoțând doi dinari i-a dat gazdei și i-a zis: Ai grijă de el, și de vei mai cheltui, eu, când mă voi întoarce, îți voi da. Care dintre acești trei ți se pare că a fost aproapele celui căzut între tâlhari? Iar el a zis: Cel care a făcut milă cu el. Și Iisus i-a zis: Mergi și fă și tu asemenea" (Luca 10, 30–37).

Învățătorul de Lege a căzut încă o dată în propria sa capcană. Așa cum știuse porunca cea mai mare din lege, știa și cine trebuie considerat aproapele nostru. A răspuns bine la întrebarea lui Iisus. Știință avea așadar. Îi mai trebuiau fapte. Adică să-și aplice cunoștințele. De aceea Iisus a și terminat cu el, închizându-i definitiv gura, zicându-i: „**Mergi și fă și tu asemenea**". Învățătorul de lege n-a mai pus alte întrebări.

Noi însă ne vom mai pune.

Cred că fiecare din noi ar fi răspuns la întrebarea lui Iisus, după ce a ascultat **Parabola Samarineanului milostiv**, tot atât de bine ca și **învățătorul de Lege**. Dar aplicăm noi, oare, o măsură egală față de aproapele? Considerăm noi pe tot omul căzut în vreo nevoie, în mod egal, aproapele nostru? Sau unii sunt mai aproape decât alții, și le aplicăm altă măsură? Evident, cei din familia noastră, prietenii, ne sunt mai aproape. Și Scriptura ne învață să fim față de aceștia în mod deosebit buni, respectuoși, cinstitori, săritori. Chiar una din cele zece porunci se referă la aceasta. Isus, fiul lui Sirah, consacră un capitol întreg relațiilor fii-părinți (cap. 3). E bine deci să fie așa. Dar se schimbă puțin situația când, de pildă, trebuie să-i judecăm pe alții. Să încercăm o mică pildă.

Opusul egoistului este generosul, darnicul, omul cu suflet bun, cu suflet mare.

Adesea, mulți dintre noi ne punem întrebarea cum am putea împăca dreptatea cu bunătatea. Cum să fii și bun și drept, mai ales când s-ar cădea să fii drept?

Iată cum a rezolvat problema un judecător dintr-un mic orășel de provincie. I-a venit spre judecată un caz ciudat. Inculpatul era tocmai prietenul lui cel mai bun. Era reclamat de cineva într-o cauză oarecare, pasibilă la condamnare cu amendă de la cinci la zece mii de franci. Cunoscând prietenia lor, tot orașul era

curios să vadă cum va rezolva judecătorul cazul. Sala de judecată a devenit neîncăpătoare pentru numărul mare de asistenți la judecată. Marea majoritate era de partea reclamantului care, li se părea tuturor, avea dreptate. Știau însă și de prietenia judecătorului cu inculpatul.

Spre surprinderea tuturor, judecătorul a fost foarte aspru. Sau, mai bine zis, s-a străduit să fie drept, imparțial, așa cum îi șade bine unui judecător.

La sfârșit, deși ar fi putut să-i dea inculpatului minimul de amendă, de cinci mii de franci, precum avea dreptul după lege, — între cinci și zece mii — sau măcar o sumă intermediară, l-a amendat cu zece mii de franci. Cei din sală au întâmpinat sentința cu aprecieri asupra obiectivității judecătorului, dar prietenul său s-a supărat. El ar fi dorit să fie chiar achitat, dar judecătorul l-a declarat vinovat și, ca atare, i-a aplicat maximum de pedeapsă prevăzută în Codul penal. La plecare nu s-au mai întâlnit. Peste câteva zile cel pedepsit s-a dus la bancă să plătească amenda.

Funcționarul deschide un registru, controlează ceva, după care îi spune: *„Eram sigur că memoria nu mă înșală. Amenda e plătită. Doar ați trimis pe cineva ieri și a plătit-o. Nu veți fi vrând s-o plătiți de două ori!"* — *„N-am trimis pe nimeni. Cred că e o greșeală!"*— *„Nu e nici o greșeală, domnule, banii au fost aduși de domnul judecător, spunând că l-ați trimis dumneavoastră!"*

Așa s-a făcut și dreptate și bunătate. Și prietenia dintre cei doi a fost salvată. Căci ea nu putea dura sprijinită pe nedreptate!

Aplicăm oare, în mod egal sau cu generozitate dreptatea în judecățile noastre?

Să ne controlăm:

Dacă judecăm pe cineva cu care nu avem nici o legătură de sânge sau sufletească, suntem tentați întotdeauna să-i aplicăm dreptatea. Și ne simțim justificați în fața lui Dumnezeu și a oamenilor. Dar dacă, pentru exact aceeași faptă, ar fi să judecăm pe fratele nostru, sau pe unchiul nostru, sau pe cel mai bun prieten al nostru, oare i-am aplica cu adevărat aceeași lege a dreptății? Sau am deveni ceva, ceva mai îngăduitori? Situații de felul acesta au inspirat multe conflicte tari în literatură, ajunse conflicte de conștiință. În literatură se învinge dilema mai creștinește decât în viață! Și epilogurile ne emoționează de fiecare dată. În viață însă, de câte ori n-am judecat după legea dreptății pe un străin de noi, care a greșit, și după legea bunătății, pe altul care ne-a fost foarte apropiat? Despre cel mai apropiat am zis: O, săracul va fi avut și el motivele lui!

Găsim întotdeauna circumstanțe atenuante pentru cei care ne sunt „mai aproape", decât pentru apropele în general.

Era îndreptățită așadar întrebarea învățătorului de Lege!

Bine că a pus-o. Fără ea n-am fi avut **Parabola Samarineanului milostiv**. Acesta s-a milostivit de cel căzut între

tâlhari, deşi nu0i era nici rudă, nici prieten şi nici n-avea vreo îndatorire, aş zice profesională, faţă de el, cum aveau şi preotul şi levitul, ca oameni ai templului, deci care ar fi trebuit să fie mai împlinitori ai bunătăţii decât alţii. Nu era nici măcar de acelaşi neam. Era samarinean. L-a tratat însă aşa cum şi-ar fi tratat pe unul de un neam, de o familie, ca pe un prieten. Şi cei doi l-ar fi tratat altfel, dacă ar fi cunoscut în el pe tatăl, pe fratele sau pe prietenul lor!

Mergi şi fă şi tu ca samarineanul, nu ca preotul şi levitul! Îndemnul ni se adresează şi nouă. Prin acest: „**Mergi şi fă şi tu asemenea**", Mântuitorul a înţeles: Fii egal în iubire faţă de toţi oamenii. Judecata pe care o aplici celui care ţi-e rudă, s-o aplici şi celui care nu ţi-e rudă, şi celui care ţi-e foarte departe, pe care nici nu-l cunoşti. Şi acela e aproapele tău. Chiar dacă este de altă lege. Chiar dacă e necredincios. Oricum ar fi el, el e aproapele tău. tot omul în nevoie e aproapele tău.

Aceasta este marea Lege nouă, marea învăţătură, marea noutate pe care a adus-o Mântuitorul. Toţi oamenii sunt fraţi între ei, prin urmare faţă de fiecare din ei trebuie să avem aceeaşi bunătate.

Nu există un **aproapele** şi un **departele**.

Mântuitorul nu admite categoria **departelui**. Toţi sunt aproapele, când se află în nevoie. Nu şi când se află în răzvrătire sau cinică rătăcire. Dar şi faţă de aceştia, prima măsură a fost a iubirii, a încercării de aducere pe calea cea bună. Numai după aceea trebuie certaţi în prezenţa altora, şi apoi spuşi Bisericii, şi, la urmă, trecuţi în categoria „**păgânilor şi vameşilor**", cu care trebuie să întrerupem legătura (Matei 18, 15–17). Iisus însă, şi pentru aceştia s-a sacrificat! Numai că ei trebuie să accepte jertfa Sa.

Grija faţă de aproapele căzut în nevoi, în boală, în cine ştie ce nenorocire, trebuie să prevaleze faţă de multe alte griji, cărora ne dedicăm cu mai multă atenţie, Trebuie să medităm mai mult la aceasta. Şi să ne orientăm permanent judecata spre ceea ce e mai important.

Nu e întotdeauna uşor discernământul. Dar aceasta nu înseamnă că nu trebuie să-l încercăm.

De pildă ştim pe cineva care are nevoie de noi, sau căruia i-am aduce o rază de bucurie în nenorocirea lui, să nu ezităm să dăm prioritate unei vizite. Şi dacă în drum spre biserică am auzit de nevoia cuiva de noi, să nu zicem: mă duc mai întâi la biserică, şi apoi la acela. Poate că preotul şi levitul din Parabolă erau grăbiţi chiar să ajungă la timp pentru un oficiu la templu. Mântuitorul i-a con-

damnat.

Mântuitorul a rostit odată o **Parabolă despre un bogat nemilostiv**. De data aceasta am urmărit **Parabola samarineanului milostiv**. Bogatul nemilostiv s-a dus în iad pentru că uitase de porunca iubirii: „**Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău și pe aproapele tău ca pe tine însuți**".

Noi, foarte adesea, nu socotim păcat faptul de a nu ajuta pe cei în nevoi. Ne liniștim cu faptul că nu suntem noi responsabili de nenorocirea lor, și ne vedem de treabă. Trecem pe lângă dânșii cu conștiința că n-am făcut nici un rău. Să ne amintim însă că iubirea aproapelui nu e opțională, ci e o poruncă. Și dacă nu o îndeplinim, ni se poate întâmpla ceea ce s-a întâmplat bogatului nemilostiv. Despre acela nu ni se spune nici că și-a agonisit averea prin furt sau exploatare, nu ni se spune nici că era rău, nici că nedreptățea pe cineva. Nimic din toate acestea. Atâta doar, că nu era bun, că nu îndeplinea porunca iubirii de aproapele.

Samarineanul milostiv s-a oprit, s-a ocupat de cel în nenorocire, l-a dus la adăpost, a și plătit pentru el fără ca să se gândească la restituirea cheltuielilor. Prin el, Mântuitorul a lăsat în istorie nu numai definiția aproapelui, ci și a generozității, vis-à-vis de egoism. Pentru samarinean, necunoscutul căzut între tâlhari a fost aproapele. L-a tratat **ca pe sine**.Pentru cel căzut între tâlhari, samarineanul a fost aproapele.

Ce frumos cuvânt! Și ce plin de conținut. Aproapele, cel pe care-l simți lângă tine. Cu care nu mai ești singur. Pe care îl faci să nu se mai simtă singur. Și câtă nevoie avem toți de aproapele! Doi care se apropie, devenind **aproapele** unul altuia, simt amândoi apropierea. Iubirea se răsplătește prin ea însăși. Nimeni n-ar trebui să fie **departele**. Cuvântul adresat **învățătorului de Lege** se adresează fiecăruia din noi: „**Mergi și fă și tu de asemenea**".

Duminica a XXVI-a după Rusalii

CELE PE CARE LE-AI STRÂNS ALE CUI VOR FI?

Să ascultăm o parabolă simplă. Una din acelea pe care Mântuitorul, probabil, le improviza pe loc, după nivelul ascultătorilor și după subiectul convorbirii. Povestirile Sale sunt adevărate creații literare. Lui Iisus i s-ar cuveni un loc aparte, în afară de acela pe care îl are în istoria mântuirii, și în istoria culturii și a literaturii universale. Evident, e prea mare pentru aceasta. Dar a-L revendica și pentru cultură și literatură, nu mi se pare a-L coborî sau a propune vreo blasfemie. N-ar fi decât o nouă ipostază pământească a Sa, reflectând în mod concret realitatea. Gândul meu pornește de acolo că ar trebui să deschidem pentru Iisus toate drumurile ca să intre în viața oamenilor.

Dar am pornit de la promisiunea că vom asculta o parabolă. Parabola e o specie literară care vorbește prin analogie, prin asemănare. Îți spun ceva, ca să înțelegi altceva. De aceea se mai numește și „**pildă**". Zicem adesea, în vorbirea zilnică: Cutare „**vorbește în pilde**", adică cu subânțelesuri, cu aluzii. Cel care vorbește în pilde o face pentru că ceea ce vrea să-ți comunice e mai ușor de înțeles și mai concludent pe calea aceasta.

De cele mai multe ori înțelesul parabolei se impune de la sine, imediat, uneori chiar mai convingător decât dacă s-ar spune lucrurile direct. De aceea Mântuitorul a utilizat genul atât de des.

S-o ascultăm. Se numește „**Parabola bogatului căruia i-a rodit țarina**".

Cuvântul rostit în catedrala din Sibiu, la 21 noiembrie 1982.

„Unui bogat i-a rodit din belşug ţarina. Şi el cugeta în sine, zicând: Ce voi face, că n-am unde să adun roadele mele? Şi a zis: Aceasta voi face: Voi strica jitniţele mele şi mai mari le voi zidi şi voi strânge acolo tot grâul şi bunătăţile mele; Şi voi zice sufletului meu: Suflete, ai multe bunătăţi strânse pentru mulţi ani; odihneşte-te, mănâncă, bea, veseleşte-te. Iar Dumnezeu i-a zis: Nebune! În această noapte voi cere de la tine sufletul tău. Şi cele ce a pregătit ale cui vor fi? Aşa se întâmplă cu cel ce-şi adună comori sieşi şi nu se îmbogăţeşte în Dumnezeu" (Luca 12, 16–21).

O parabolă pe cât de simplă, pe atât de adevărată. Care dintre noi n-am văzut sau n-am auzit de asemenea oameni care adună toată viaţa şi care, într-o zi, pe neaşteptate, trec dincolo şi toată osteneala de o viaţă, pusă deoparte, toată adunătura lor se dovedeşte a fi fost, pentru ei, zadarnică.

Cine n-a avut prilejul să fie în preajma unor oameni care au trecut dincolo, şi să vadă cum, din momentul trecerii, alţii umblau prin bunurile lor, fără teamă şi fără sfială, ca prin nişte bunuri fără stăpân, iar cel care trecuse nu mai putea acum să le zică nimic. Nu mai putea nici să se mire de atâta lipsă de respect şi de rânduială, nici să protesteze, nici să mai pretindă că acele bunuri erau ale lui, deşi unele erau lucruri strict personale.

Nu mai erau ale lui. Asta era. Ieşiseră definitiv de sub stăpânirea lui. Erau acum la voia celor care rămăseseră, şi care puteau umbla prin ele şi prin sufletul lui ca un băţ prin cenuşă. Puteau să facă orice ar fi vrut cu bunurile care, înainte cu o clipă, erau sub altă lege. Sub altă stăpânire. Aparţinuseră fiinţei altuia. Acum ieşiseră toate de sub legea fiinţei căruia îi aparţinuseră. Deveniseră bunuri în care alţii se puteau amesteca fără răspundere, fără teamă sau ruşine. Chiar şi rudele cele mai apropiate, deşi moştenitoare acum, înainte n-ar fi îndrăznit să deschidă un sertar, o cutie, o scrisoare. Acum totul e permis!

Moartea creează astfel de situaţii, cu adevărat ciudate, oricât ar fi de naturale. Nu ne satisfac, oricât de naturale ar fi. Aşa cum moartea însăşi, naturală când e la sorocul împlinirii călătoriei, nici atunci nu satisface, ci sperie, deconcertează, tulbură.

De multe ori Mântuitorul a atras atenţia să nu ne punem nădejdea în bogăţie. Ba chiar a văzut în ea o pacoste şi un pericol. De câte ori n-a spus: *„Vai vouă, bogaţilor!"* Sau: *„Mai lesne este a trece cămila prin urechile acului, decât să intre un bogat în*

Împărăția cerurilor". Pe Anania și Safira, Dumnezeu i-a pedepsit cu moarte pentru că puseseră deoparte bunuri pe care le făgăduiseră comunității.

După experiența primelor comunități creștine de a trăi în comunitate de bunuri, monahismul de obște a reluat această poruncă a Mântuitorului, iar pustnicii singuratici au dus-o la extrem, renunțând la toate. Unul din voturile monahilor de obște este **sărăcia de bunăvoie**. Ei au luat, din cele mai vechi timpuri, această învățătură drept o poruncă, și au încercat s-o pună în practică. Dar au fost confruntați și ei cu unele dificultăți. Au văzut că nu e ușor să pui în practică așa ceva în chip desăvârșit. Căci a năvălit peste ei întrebarea: Oare dacă nu ne-am îngriji de ziua de mâine, din ce am trăi? Iar a avea pentru ziua de mâine înseamnă a depozita azi!

Dar nu asupra acestui lucru atrage Mântuitorul atenția. El n-a putut propovădui o învățătură absurdă. N-a interzis niciodată grija de viitor, asigurarea zilei de mâine.

Ceea ce a condamnat Mântuitorul a fost transformarea bunurilor pe care le acumulăm, în bunuri exclusiv personale, și concentrarea tuturor preocupărilor asupra lor, cu gând egoist, cu gând de a avea **mai mult decât avem nevoie**.

Aceasta condamnă Mântuitorul. Condamnă egoismul, condamnă lăcomia, condamnă pe cei care adună de dragul de a aduna, pentru bucuria perversă pe care și-o procură contemplându-și pungile și hambarele. Unii ca aceștia uită de Dumnezeu și de oameni. Satisfăcuți, nu mai văd împrejurul lor și nu simt că ceea ce au ei **în plus**, ar folosi mult acelora care au **în minus** față de trebuințele lor. Și, mai ales, uită că vor muri și că tot ce adună în plus, aduna de fapt pentru alții. Vor fi luate de alții fără ca aceia să simtă măcar datoria de a le mulțumi.

Pentru unii ca aceștia a rostit Mântuitorul **„Pilda bogatului căruia i-a rodit țarina"**.

Tocmai vorbea despre lăcomie. Cineva din mulțime îl rugase să-i zică fratelui său să împartă averea cu el. Se vede că se certaseră între ei. Mântuitorul n-a vrut să intervină în conflict: **„Omule, cine m-a pus pe Mine judecător sau împărțitor între voi?"** Dar acestea i-a dat totuși prilejul să-și spună un punct de vedere, în principiu, și anume: **„Căutați să vă păziți de lăcomie, căci viața cuiva nu atârnă de mulțimea avuției lui"** (Luca 12, 14–15). Și ca să-și ilustreze principiul, le-a spus: **Parabola bogatului căruia i-a rodit**

ţarina şi căruia această rodire nu i-a ajutat cu nimic, murind tocmai când adunase mai mult. Parabola se adresa şi celui care-i ceruse intervenţia în cearta cu fratele său, şi fratelui desigur, dacă va fi fost de faţă, dar şi tuturor celorlalţi care îl ascultau. Şi prin ei şi nouă.

Dar să ne oprim puţin asupra ei A greşit oare omul din parabolă în toate? I-a rodit ţarina. Foarte bine. A avut timp bun, soare, vânt la timp. e ceva rău în aceasta? Nici vorbă. A făcut foarte bine. A avut un surplus de recoltă. E ceva rău în aceasta? Nu. De ce ar fi? A constatat că nu-i ajung hambarele şi a poruncit să se construiască altele. Foarte bine, că doar nu era s-o lase în ploaie, să se piardă. Orice gospodar bun ar fi făcut la fel. Până aici, aşadar, el e un personaj, să zicem, pozitiv. Dar în parabolă apare un al doilea personaj: Dumnezeu. Când apare? În momentul în care bogatul, satisfăcut, face următoarea reflecţie: „**Suflete, ai multe bogăţii, strânse pentru mulţi ani, odihneşte-te, bea, mănâncă, veseleşte-te**".

Dumnezeu apare pentru că nu i-a plăcut filosofia personajului. Nu i-a plăcut concepţia lui de viaţă. Ea era foarte apropiată de una din filosofiile antice, **hedonismul**, practicat de aceia care căutau în viaţă numai plăcerea, îmbuibarea, băutura, necrezând într-o stare de dincolo, şi nici în vreo datorie către alţii, aici. Reduceau totul la trup, la ei înşişi, egoişti. Cum să se fi preocupat unii ca aceştia de săraci şi de restabilirea echilibrului în viaţa socială? Ei credeau — fiindcă nu le convenea — că ei aveau dreptul; la toate, iar alţii la nimic.

Mântuitorul i-a mângâiat pe săraci, dar n-a zis niciodată că trebuie să rămână săraci. N-a înveşnicit, n-a sacralizat sărăcia. N-a făcut din ea o condiţie a mântuirii. Le-a oferit o compensaţie dincolo, numai când nu le-a putut oferi una aici. Zaheu vameşul a împărţit averea săracilor.

Mântuitorul i-a condamnat pe bogaţi. N-a intenţionat o revoluţie socială. A crezut că se va putea trece la o societate mai bună printr-o revoluţie morală, în conştiinţe. Va fi gândit că o alta ar putea duce la rele şi la mai mari, precum se şi conturează astăzi, de pildă reglementarea, gândită de unii, printr-un război atomic. Iată că, în cel din urmă, lumea se întoarce tot către apeluri de conştiinţă, căci armele pot antrena doar catastrofa totală a omenirii şi planetei.

Bogatul căruia i-a rodit ţarina abdicase de la conştiinţa răspunderii pentru alţii, concentrându-se doar asupra sa şi a plăcerilor

sale. Aceasta nu i-a plăcut lui Dumnezeu, din mai multe motive. Întâi pentru că bogatul și-a suspendat munca. În al doilea rând, pentru că și-a rezervat bunurile numai pentru sine și, în al treilea rând, pentru această convorbire intimă pe care a avut-o **cu sufletul său**, ca și cum era era limitat numai la viață pământească. I-a uitat cu totul dimensiunea cerească. Și a crezut că totul se mărginește la trup: a bea, a mânca și a se veseli. Și încă singur. Și ca pentru eternitate. Într-o eternitate pământească.

Tocmai aici se înșela. De aceea Dumnezeu i-a atras atenția: **„Nebune, în noaptea aceasta ți se va lua sufletul; așadar cele pe care le-ai pregătit, cui vor rămâne"?** i-a dezvăluit zădărnicia agoniselilor peste măsură, și a faptului că nu se va putea folosi de ele. Sufletul nu de asta are nevoie, ci de **o bogăție în Dumnezeu**", adică pentru eternitate. Pentru dincolo.

Românul, care a transformat în zicale învățăturile fundamentale ale creștinismului, are o vorbă: **„Cine dă, lui își dă!"** sau **„Cine pe sărac ajută, pe Dumnezeu împrumută"**. Adică și-l face prieten pe Dumnezeu. Ce frumos s-a reflectat în viața poporului, în vorvirea lui de toate zilele, unul dintre adevărurile noastre de credință, cu privire la faptele bune care ne sunt contate în ceruri, pentru mântuire.

Se zice că dintre apostoli, când Mântuitorul i-a trimis la propovăduire în toată lumea, Sfântului Toma i-a revenit India. De altfel există acolo până astăzi o comunitate creștină purtându-i numele. Ajungând acolo, țara fiind păgână, toți închinându-se unor zei locali, s-a gândit cum să facă să se introducă printre marii poporului aceluia, pentru ca încetul cu încetul să poată propovădui credința în Iisus Hristos.

A auzit că regele locului căuta un arhitect care să-i facă un palat. S-a prezentat la rege, dându-se drept arhitect. Regele, crezându-l pe cuvânt, i a pus la dispoziție o mare sumă de bani. Să-mi facă un palat cum nu mai există în lume. Sfântul Toma a luat banii, a plecat și a încercat să facă din ei milostenie în dreapta și în stânga, propovăduind milostenia, propovăduind dreptatea, propovăduind frățietatea și iubirea între oameni, în numele Evangheliei Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care s-a întrupat, a fost răstignit și îngropat și care a treia zi a înviat. Chiar el, Toma, le-a spus că L-a văzut înviat!

La un moment dat regele a auzit cele ce se întâmplau. L-a chemat pe Toma și l-a întrebat: *„Cum stăm cu palatul?"* — *„E aproape gata"*. — *„Cum adică?"* — *„Iată, în numele tău am făcut milostenie și am împărțit toți banii la săraci. Ți-am făcut un palat în ceruri"* Regele n-a înțeles nimic din toate acestea. Închizându-l, l-a judecat și l-a condamnat la moarte.

S-a întâmplat ca între timp să moară fratele regelui și, murind acesta, s-a dus în lumea de dincolo. Acolo i s-a oferit să trăiască într-un palat extraordinar, zicându-i-se: *„Uite, în acest palat ai putea locui, dacă ai avea învoirea fratelui tău,*

pentru că acest palat îi aparține lui". Atunci el a întrebat: „*Dar cum să fac să am învoirea fratelui meu?*" Atunci îngerul cu care stătea de vorbă i a spus: „*Du te înapoi în viață și spune fratelui tău despre aceasta*". Și, revenindu-și din moarte, i-a spus fratelui său cele ce i se întâmplaseră. I-a descris palatul, fără să cunoască întâmplarea cu Sf. Toma: „*Uite, frate, ce mi s-a întâmplat: am trecut dincolo; am văzut acolo un palat extraordinar și mi s-a spus că e palatul tău. Cum poți tu să ai un asemenea palat dincolo?*"

Și atunci regele și-a zis: „*Acesta trebuie să fie palatul despre care spune Toma că mi l-a zidit prin împărțirea banilor mei la săraci*". L-a chemat la sine și l-a eliberat din închisoare. sfântul Toma si-a continuat opera sa misionară de încreștinare în India.

Dincolo de legendă, realitatea confirmă miezul ei. Biserica Sf. Toma din India de sud există până în ziua de astăzi.

Parabola e desigur o legendă pioasă, dar ea ne arată ce se înțelege prin zicala: „**Cine dă, lui își dă**". Oricâte palate și-ar zidi, și oricâte averi și-ar aduna omul pe pământ, degeaba le adună, de vreme ce e obligat să le lase altora. Iar el, dacă le-a avut numai aici, nu folosește nimic din ele dincolo.

Parabola despre Sfântul Toma în India ne clarifică încă un lucru foarte simplu. Nici n-ar trebui să ne oprim supra lui, dacă n-ar fi unii care cu nechibzuință zic: **Ce-I trebuie lui Dumnezeu munca mea? De ce să-i trimit lui Dumnezeu? Are el nevoie de bunuri pământești?** Se înțelege că nu. Nici nu e vorba de aceasta. E vorba, când se pun astfel de întrebări, doar de pretexte care să justifice avariția și lăcomia. Dumnezeu nu e o adresă pentru care să punem la poștă bani și colete. Ar fi simplu. Cred că mulți dintre noi am face-o. Dar am face-o tot din egoism. Ne-am trimite nouă. Ca și cum ne-am depune sume de bani la bancă. Bani albi pentru zile negre, cum se zice. Pentru ca aceste depuneri să nu fie egoiste, ele **trebuiesc trimise prin alții, prin aproapele** care să le folosească el. Numai așa se înscriu în contul nostru la Dumnezeu. Ni le înscrie ca fapte bune. „**Întrucât ați făcut unora dintre acești frați mai mici ai Mei, Mie Mi-ați făcut**" (Matei 25, 40). Cel care dă fie și numai un pahar de apă, „**nu-și va pierde plata sa**" (Matei 11, 42). Evident că facem fapta bună și pentru răsplată. E firesc și omenesc să fie așa. Mântuitorul vorbește adesea de „**răsplata**" din ceruri. Dar să nu prierdem din vedere nuanța. Răsplata vine pentru ceea ce am făcut aproapelui. Sf. Ciril al Ierusalimului explică acest lucru așa:

„**Rădăcina oricărei fapte bune este nădejdea în înviere. Așteptarea răsplății întărește sufletul spre fapta bună. Orice**

lucrător este gata să rabde ostenelile, dacă va crede că înaintea lui va sta plata ostenelilor" (Catehezele VII, 14, XVIII, 1).

În această viziune a faptei bune, făcută în folosul aproapelui, aici pe pământ, stă marea noutate socială a creștinismului. De aici pornește „**Biserica slujitoare**". Aici este temeiul preocupării creștine de lume, de problemele ei. De aici vine interesul creștinismului pentru progres și pace.

E adevărat, Mântuitorul nu și-a propus să reformeze societatea. De aceea nici nu s-a amestecat între cei doi frați, când au vrut să-l facă arbitru în neînțelegerea lor cu privire la avere. „**Cine m-a pus pe Mine judecător între voi?**" le-a spus. Dar a făcut ceea ce credea El că e mai important: a fixat principiile potrivit cărora terbuie organizată societatea, și anume: egalitatea, frăția, dreptatea, socoteala ce o au de dat dincolo. Dar Mântuitorul n-a omis niciodată precizarea că totul se hotărăște **aici**. La nivel social, nu individual, prin ceea ce faci aproapelui.

Mântuitorul a fixat criterii pentru conștiință. Cei credincioși nu pot să fie insensibili la aceste criterii. Ele nu și-au pierdut și nu-și vor pierde valabilitatea, atâta vreme cât moartea desființează socotelile limitate aici, și nu poate oferi altceva decât o încheiere definitivă a socotelilor dincolo.

Greșesc însă cei care cred că Mântuitorul a expediat toată restabilirea dreptății „dincolo". Dincolo se trag doar consecințele, dar chiar și acestea încep să se simtă încă de aici. Viața celui din parabola de azi s-a luat de aici. Viețile Ananiei și Safirei s-au luat încă de aici. Când se spune că pe Dumnezeu nu-l poți iubi decât prin aproapele, tot aceasta înseamnă: o bună rânduială, frățească, pe pământ.

Așadar, bunuri în ceruri nu putem trimite decât prin intermediul aproapelui care să le folosească aici.

Unii vor zice: strângem pentru noi, ca să ne asigurăm viitorul. Ceea ce va rămâne, va rămâne altora, să se folosească ei. Dar cei ce spun așa strâng într-adevăr pentru alții? Știu ei pentru cine strâng? Sunt ei siguri că vor rămâne unora care au nevoie, sau unor rude care și așa au de toate? Și atunci ce folos vor avea dintr-o asemenea danie? Și e aceasta o danie făcută de bunăvoie? Nicidecum. E ceea ce oricum rămâne.

Argumentul, așadar, nu e dintre acelea care pot sta în picioare. Altceva e dacă lași un edificiu, o biserică, o bibliotecă, un muzeu, o colecție de artă, o fundație cu destinație pentru societate. Acestea s-

ar justifica, în măsura în care nu se fac spre a se alimenta o slavă deșartă compensată aici pe pământ!

Mântuitorul comdamnă avariția, egoismul, lăcomia, schimbarea centrului de greutate de pe grija față de suflet, pe grija față de trup a acelora care, uitând de diferența dinte ele, numesc trupul suflet, ca și cum acesta ar fi nemuritor. Scriitorul francez Honoré de Balzac a creat în romanul *Eugenie Grandet* personajul "Moș Grandet", un avar atât de preocupat de bunurile pământești, încât în momentul morții, când fiica a venit să-i spună: *„Tată, binecuvintează-mă înainte de a muri"*, în loc s-o binecuvânteze, i-a spus: — *„Bagă de seamă, păstrează bine, nu da nimănui nimic din toate bunurile ce ți le-am lăsat. Am să-ți cer socoteală dincolo, când vei veni, despre ce-ai făcut cu bunurile mele. Să nu le risipești, să nu dai nimănui nimic"*. E un exemplu despre marginile până la care poate ajunge avariția, lăcomia celui care crede în eternizarea bogăției și a proprietății.

Leon Tolstoi s-a întebat odată: cât pământ îi trebuie unui om? Știți că pe vremuri grija cea mare a unora era să cumpere cât mai mult pământ. Numărul de hectare însemna prestigiu, deși el însemna întotdeauna și lipsirea altora de aceeași suprafață, din care ei și-ar fi scos hrana zilnică.

Tolstoi a scris o parabolă în legătură cu această temă, intitulând-o chiar așa: *Cât pământ îi trebuie unui om.* O vom povesti cu cuvintele noastre:

Se zice că un anume Pahomie ar fi auzit că undeva prin Siberia un mare proprietar de pământ vinde oricât pământ poate cuprinde cineva cu pasul într-o zi, dus-întors, pe o mie de ruble. Ispitindu-l vânzareaa, s-a dus la proprietarul de pământ și i-a spus că vrea și el să cumpere. Proprietarul i-a spus: Iată, suntem în acest punct. Pleci de aici drept înainte, și atâta cât vei cuprinde cu piciorul, va fi al tău, cu o singură condiție: ca să fii înapoi tot în acest punct, înainte de apusul soarelui. Deci te duci înainte și te întorci înapoi. Cât de mult cuprinzi, e al tău. Dar dacă nu ajungi aici înainte de apusul soarelui, pierzi mia de ruble.

Și omul a pornit să-și cucerească pământul, și a mers, și a mers, și a mers. Se uita și la soare, se uita și la pământul din față. Și a mers, și a mers. Și-și tot zicea mereu: Am timp să mă întorc și înapoi, dar trebuie să cuceresc cât mai mult pământ. Și a mers până când și-a dat seama că, dacă merge mai departe, nu mai are timp să se întoarcă înapoi. A pornit înapoi, dar întorcându-se, soarele tot scăpăta, se apropia de asfințit, iar el era încă departe de locul de întâlnire.

În sfârșit, cu câteva clipe înainte de apusul soarelui, alergând cu sufletul la gură, gata să piardă, a reușit să facă ultimul pas și, întinzând mâna, a ajuns pe locul de unde pornise, bucuros în inima lui că reușise să cucerească o atât de mare întindere de pământ. Dar în clipa când a atins mâna și a atins piciorul proprietaru-

lui, i a stat și inima, și a murit pe loc. Proprietarul le-a spus slujitorilor lui: Săpați-i o groapă de doi metri lungime și un metru lățime, că de fapt de atâta pământ are nevoie un om, și nu de atâta cât cu lăcomie a venit el să cucerească!

Mântuitorul ne-a lăsat o învățătură echilibrată. Să ne câștigăm viața prin muncă, să ne agonisim cele de trebuință, dar să nu tezaurizăm de dragul tezaurizării, să nu strângem de dragul strângerii. Să folosim ceea ce e rodul muncii noastre. Să ne bucurăm de cele ce facem, dar să nu adunăm doar de dragul de a avea.

Am văzut la țară, pe când eram copil, pe unii care-și făceau câte o casă foarte mare și o țineau gătită și frumoasă, dar ei locuiau cu o familie de câte opt copii într-o biată bucătărioară. Și ajungeau toți de mureau după ce au trăi în mizerie, cu case mari alături, pe care nu știu pentru cine le păstrau. Sunt unii care au bani pe care-i tezaurizează, doar de dragul de a-i avea, și trăiesc ca niște săraci toată viața.

Din rodul muncii trebuie să trăim cum se cade pe pământ, iar *din ceea ce ne prisosește să facem bine și celor dimprejurul nostru* care au nevoie. Dacă nu facem așa, iată, vine o zi când fiecare dintre noi poate auzi: **Nebunule, pentru ce ai adunat toate acestea și le-ai strâns doar pentru tine, ca să-ți bucuri doar inima și ochiul tău? Iată, că mâine vine moartea, te ia, și din toate nu ie nimic cu tine. Pentru cine ai adunat? Nu-ți rămâne decât ceea ce ți-ai trimis dincolo. Cine dă, lui își dă! Cât ai, atâta dai! Cu cât dai, cu atâta te vei întâlni dincolo.** Iată o parabolă care ne va lămuri și mai bine cam cum stau lucrurile. Am intitulat-o: **Doamna cea bună.**

Într-un ținut veni de undeva o doamnă bogată care își cumpără mult pământ își clădi un castel, se înconjură de servitori și lucrători și se împrieteni cu toți boierii și boiernașii din părțile locului, vizitându-se reciproc. Spre deosebire de ceilalți, se arăta a fi și o bună creștină. Îl cinstea pe preot, care se dovedea a fi *pătruns de misiunea lui.* Doamna *mergea regulat la biserică* și ajuta *întotdeauna* parohia când era nevoie de vreo contribuție pentru reparații, pentru întreținere pentru orice. Ajuta și săracii. Preotul făcea adesea apeluri la creștinii prezenți, mai ales la cei mai avuți, să fie generoși, să ajute nu numai biserica, ci și pe cei sărac din comunitate, și de oriunde ar fi, în așa fel încât toți să trăiască între ei ca frații și să se iubească, precum poruncește Mântuitorul. Doamna noastră se dovedea sensibilă la aceste apeluri, uneori chiar în așa măsură, încât cei din jur cam râdeau de ea. O bănuiau de bigotism. Ei, în general, nu prea luau în seamă apelurile preotului, deși el repeta mereu învățătura Evangheliei, că grija tuturor trebuia să fie să-și trimită comori în ceruri, nu să-și adune bunuri, adesea inutile, pe pământ Cele din ceruri îi vor ajuta la Judecată, precum este scris: *„Ce ați făcut unuia din acești mai mici ai Mei, Mie mi-ați făcut"* (Matei 25, 40). Și mai zicea preotul

vouă vă faceți. Cine dă, lui își dă! Văzând doamna că predica preotului nu prea era ascultată, s-a gândit să l ajute în propovăduire și să-și facă prieteni să înțeleagă mai concret apelurile și promisiunile lui. Într-o zi se deghizâ cu multă artă într-o cersetoare, își schimbă vocea și porni prin sat după cerșit, prefăcându-se a fi bolnavă, și neputincioasă, și căindu-se că e singură și că are o casă de copii. Își repeta istoria la fiecare poartă și în fața fiecărui trecător pe care îl întâlnea. Unii au dat o afară, alții au refuzat-o brutal, asmuțind câinii după ea, alții i-au dat ceva din resturile servitorilor sau din mâncarea câinilor. Unii, ca să scape de ea, i-au dat câte o coajă de pâine uscată, o bucată de mămăligă mucegăită, un pumn de făină, o roșie stricată, de obicei nu ceea ce le prisosea, ci ceea ce nu le mai trebuia, fiind și așa gata de aruncat. Ea mulțumea și strângea totul în traistă. Și venea și a doua zi.

O săptămână întreagă a cerșit astfel, bătând la porțile conacurilor boierești, ale notabilităților satelor, ale gospodarilor, dar și ale săracilor, din mâinile acestora alegându-se adesea cu daruri mai bogate decât cele căpătate de la cei avuți. Săracii înțelegeau mai bine sărăcia și, adesea, își cereau iertare că nu puteau fi mai darnici.

Pentru duminica următoare, cerșetoarea redeveni doamna care era de fapt, și anunță o mare recepție la castelul ei. Trimise invitații tuturor marilor familii din împrejurimi și tuturor notabilităților. Inivitația era o mare cinste. Spre mirarea tuturor, invitase la masă și oameni mai săraci.

Începuseră să sosească cei bogați, cu trăsuri scumpe, îmbrăcați în haine alese, doamnele în toalete elegante, și toți fură primiți într-un salon imens unde doamna, gazda, precum se și cuvenea, făcea în persoană onorurile casei, salutându-i și primindu-i pe invitați. Săracii stăteau mai pe la ușă, neîndrăznind să intre înăuntru. Doamna îi chema pe toți. Și când toți invitații sosiseră, se deschiseră uși mari într-o parte și într-alta. Acolo unde se vedeau mese încărcate de toate bunătățile, fură invitați săracii. Și intrară, cam stânjeniți, cam nelalocul lor. Dar doamna insistă. Vis-à-vis, într-o sufragerie și mai mare, și mai somptuoasă, erau mese deocamdată goale și fiecare loc era marcat cu numele fiecărui invitat din cei mari, din cei bogați. Intrară înfumurați și mândri de marea cinste. Luară loc, și atunci intrară servitorii, îmbrăcați sărbătorește și înmănușați, purtând tăvi de aur și argint. Depuseră în fața fiecărui invitat o coajă de pâine uscată, o bucată de mămăligă mucegăită din mâncarea servitorilor și a câinilor, o roșie stricată, un cartof și câte alte nimicuri de care te apuca scârba numai văzându-le, încât toți rămaseră înmărmuriți. Nu știau ce să creadă. Gândeau că gazda a încurcat saloanele, căci văzuseră mesele la care se instalaseră săracii. Erau gata să se scandalizeze, să protesteze ofensați de marea batjocură.

— Nu, n-am încurcat saloanele, îi lămuri gazda. Ei m-au miluit cu ce au avut mai bun, din sărăcia lor, ba mi-au cerut și iertare pentru că nu-mi puteau da mai mult. Eu sunt cerșetoarea care am cerșit pe la porțile voastre zilele trecute. Vă amintiți acum de mine? Și aruncând de pe ea o mantie aurită, redeveni pe loc cerșetoarea încovoiată pe care toți o cunoșteau. Iar vouă, domnilor și doamnelor, v-am pus înainte, fiecăruia, exact ceea ce mi-ați dat și voi când am fost pe la porțile sau ușile voastre, sau la mesele servitorilor voștri, la care m-ați îndrumat. Nu cred că mă veți judeca prea aspru. Fiecare din voi are în față și primește înapoi ceea ce a dat el însuși pentru acest banchet. Ce a dat, lui și-a dat! Cum s-a onorat, e onorat și la masa mea. După dreptate.

Așa va fi și în Împărăția cerurilor!

Zicând acestea, cerșetoarea a părăsit încăperea și, spun cei care au văzut-o, că, mergând spre ușă, și-a îndreptat din nou spatele încovoiat și a redevenit măreață, iar pe umeri i-a reapărut mantia strălucitoare topind chipul cerșetoarei, în cel al doamnei, și văzându-se bine acum că erau una și aceeași persoană. Când să se apropie de ea, n-au mai văzut-o. Acolo nu s-a mai întors niciodată, dar credincioșii spun că chipul Maicii Domnului din biserica lor e aidoma cu chipurile ei. Nimeni nu poate spune că așa a fost și înainte și n-au observat-o ei, și acum s-a reîntors acolo, sau numai după ce s-a făcut nevăzută, doamna cea bună de la castel s-a ascuns în chipul din stânga ușilor împărătești, de unde îi privește mereu și parcă le-ar spune:

— Așa va fi și în Împărăția cerurilor!

Aceasta este și învățătura parabolei din Evanghelia pe care am auzit-o astăzi. Măcar această simplă sintagmă românească: „**cine dă, lui își dă**" s-o ținem minte. Trecători și străini suntem pe acest pământ, și nu trebuie să ne investim toate nădejdile, toată agonisita, toate bunurile numai aici. Să ne trimitem o rezervă și dincolo.

La întrebarea: „**Cele pe care le-ai strâns ale cui vor fi?**", se poate răspunde în două feluri: ale altora, dacă le-am adunat pentru noi; ale noastre, dacă le-am împărțit cu alții!

Duminica a XXVIII-a după Rusalii

O PARABOLĂ ÎMPOTRIVA PRETEXTELOR

De multe ori pe parcursul activității Sale de propovăduitor, Mântuitorul a abordat tema **Împărăției Cerurilor**. Ce este? Unde este? Cum este? Tot spunându-le ascultătorilor că scopul suprem al vieții este dobândirea Împărăției Cerurilor, aceștia vor fi voit să știe cu mai multă precizie ce anume înțelegea Iisus prin aceste două cuvinte. În chip simplu, era limpede că era vorba de viața de dincolo, de o **Împărăție**, de o lume care exista în **Cer**, paralel cu acesta de pe pământ.

Dar era și ceva mai mult decât atâta. Și chiar ceva diferit de aceasta. De fiecare dată când Mântuitorul a abordat tema, a descoperit tot alte și alte dimensiuni și înțelesuri ale **Împărăției**. Și nu întotdeauna le-a adunat la un loc. Pentru că fiecare nouă dimensiune, fiecare nou înțeles, oricât de altul ar fi părut, spunea totul. Sub altă formă, dar totul.

Când voia să fie mai bine înțeles, prezenta Împărăția printr-o parabolă, sau printr-o metaforă. Căci și parabolele, și metaforele, deși în aparență încifrează, ascund și închid, în fapt descifrează, explică și deschid. Sunt întotdeauna mai accesibile decât teoriile, și mai multor categorii de ascultători în mod egal și în același timp. Poate de aceea Voltaire numea metafora: „**o imagine literară pe care ai putea-o pista**" (*Pensées diverses*). Deci ușor comprehensibilă. Și mult mai scurtă decât o explicație obișnuită. Quintilianus o numea **brevior similitudo** (*Institutio oratorica*). Tudor Vianu o definea „**un transfer biologic de noțiuni**" (*Estetica*), înțelegând

---

Cuvânt rostit în catedrala din Sibiu, la 12 decembrie 1982.

desigur trecerea de la un complicat la mai simplu, de la abstract la concret, făcând din ea, cum spunea Ortega Y. Gasset „**un instrument de cunoaștere**" (*Cele două mari metafore ale filosofiei*).

Iisus a întrebuințat parabolele și metaforele de cele mai multe ori ca instrumente de cunoaștere. Iată, și de data aceasta, una din lămuririle cu privire la **Împărăția cerurilor**, e descifrată printr-o scurtă parabolă. Poate că și Lui îi venea mai ușor să explice în felul acesta, decât să facă lungi teorii. Și-apoi se țineau minte mai ușor și puteau fi lesne repovestite. În această specie literară Mântuitorul a fost un creator original de inepuizabile posibilități.

Să urmărim parabola:

„Un oarecare a făcut o cină mare și a chemat pe mulți; Și a trimis la ceasul cinei pe sluga sa ca să spună celor chemați: veniți, că iată toate sunt gata. Și au început toți, câte unul să-și ceară iertare. Cel dintâi i-a zis: Țarină am cumpărat și am nevoie să ies ca s-o văd; te rog iartă-mă. Și altul a zis: Cinci perechi de boi am cumpărat și mă duc să-i încerc; te rog iartă-mă. Al treilea a zis: Femeie mi-am luat și de aceea nu pot veni. Și întorcându-se, sluga a spus stăpânului său acestea. Atunci, mâniindu-se, stăpânul casei a zis: Ieși îndată în piețile și ulițele cetății, și pe săraci, și pe neputincioși, și pe orbi, și pe șchiopi adu-i aici. Și a zis sluga: Doamne, s-a făcut precum ai poruncit și tot mai este loc. Și a zis stăpânul către sluga: Ieși la drumuri și la garduri și silește-i pe toți să intre, ca să mi se umple casa. Căci zic vouă: Nici unul din bărbații aceia care au fost chemați nu va gusta din cina mea, căci mulți sunt chemați, dar puțini aleși" (Luca 14, 16–24).

Așadar, „omul" din parabolă s-a supărat. Care din noi nu s-ar supăra, când pregătește o cină, invită oaspeți, și ei nu vin? Întotdeauna o gazdă se simte jignită în astfel de împrejurări. La sfârșit, și-a dat drumul mâniei și a hotărât ca cei care n-au venit să nu guste din cina sa.

Oricât pare de simplă și ușor de înțeles, parabola îngăduie totuși câteva întrebări. Cea dintâi e în legătură chiar cu această hotărâre de la sfârșit. Spune că cei care n-au venit, **„nu vor gusta din cina sa"**. Despre ce fel de cină e vorba? De cea la care n-au venit? Evident că din aceea n-aveau cum să guste, de vreme ce nu veniseră! Amenințareaa era gratuită, ca să nu-i spunem altcumva.

Nu trebuie să credem că Povestitorului i-a scăpat o asemenea inadvertență. a avut în vedere altă cină? Nu. A avut-o în vedere,

totuși, pe cea de care a vorbit la început. Numai că acum, așa cum obișnuia întotdeauna când bănuia că unii s-ar putea să nu pătrundă imediat înțelesul unei parabole, o explică. Ultimele supoziţiuni, ultimul verset (24) explică ce a vrut să spună prin metafora **Cină. Cina este Împărăția lui Dumnezeu**. Un ospăț. Un prilej de bucurie, de desfătare, de petrecere, de comuniune. Toți sunt chemați la **Cină**. Dar unii au fost chemați mai întâi, și în mod special. Poporul ales sau anumite categorii din poporul ales, fariseii, cărturarii, învățătorii de lege, mai marii templului. dar aceștia au găsit diferite pretexte ca să nu vină, deși ar fi trebuit să vină, ca oameni înțelepți ce se pretindeau, căci cu ei, ca popor, se făcuse Legământul dintâi, iar categoriile pomenite mai sus erau cei care cunoșteau cel mai bine Scriptura și profețiile despre Mesia și venirea Lui. Și dacă n-au venit, au fost chemați alții, neamurile, deși aceștia nu fuseseră pregătiți anume și din vreme. Aceștia au primit totuși chemarea și au intrat. De aceea sunt „mulți chemați, dar puțini aleși".

Cina aceasta prefigura deci **Împărăția cerurilor**, de aici și de dincolo, iar cei care n-au onorat invitația la ea, au rămas în afara ei. Cine n-a intrat în ea **aici**, nu va intra în ea nici **dincolo**. Căci aici, **la această Cină** au fost invitați, deci la credința în Mântuitorul ca Fiu al lui Dumnezeu și Mesia, și la credința în Împărăție. Aceasta le înveșnicea participarea, dacă veneau, sau le-o refuza pentru veșnicie, dacă nu veneau, pentru că și-o refuzau singuri, neprezentându-se.

Dar iată și o nouă întrebare:

De ce să nu intre în Împărăția lui Dumnezeu dacă, invitați fiind, au prezentat totuși niște scuze, au arătat niște motive pentru care n-au putut veni? Verdictul Mântuitorului a fost foarte categoric: „**Unii ca aceștia nu vor gusta din Cina Mea**", adică nu vor intra în Împărăția cerurilor. Motivele lor au fost doar în aparență plauzibile. Unii își cumpăraseră ogoare, alții își cumpăraseră animale pentru agricultură, altul tocmai se însurase. Trebuie să înțelegem, oare, din aceasta că Mântuitorul condamnă bunurile materiale, munca și viața de familie? Fără îndoială, nu! Numai la o primă vedere s-ar putea tâlcui așa acest verdict al Mântuitorului. Dar dacă îl coroborăm cu tot ceea ce mai știm din învățăturile Sfintei Scripturi, atunci ne dăm seama că nu din acest motiv a rostit Mântuitorul un verdict atât de aspru.

În cele ce privesc munca, textele Sfintei Scripturi sunt cate-

gorice, începând de la porunca scrisă pe care a dat-o Dumnezeu lui Moise: „**Șase zile să lucrezi**" (Exod 23, 12), și în Psalmi se spune: „**Ieșit-a omul la lucrul său și la lucrarea sa până seara**" (Ps. 103, 24). Nici măcar nu se vorbește de 8 ore, ci până seara, zi lumină! Mântuitorul nu putea condamna munca.

Tradiția creștină n-a avut, niciodată, nici un fel de îndoială și nici un fel de ezitare în privința trebuinței de a munci. Chiar sfinții cei mai retrași din lume au mers pe acest înțeles. Iată, de pildă, ce scria Sfântul Efrem Sirul: „**Fără înșelăciune fă-ți lucrul tău, frate, că așa stă bine celor credincioși și apoi vei căpăta și har în ostenelile tale**" (*Cugetări*). Tot astfel scria Evagrie Ponticul: „**Poartă grijă de lucrul mâinilor, dacă este cu putință zi și noapte, ca să nu îngreunezi pe nimeni, dar mai ales ca să ai de unde da și altora**" (*Schiță monahicească*, 8). Sf. Ioan Gură de Aur, trăind în mijlocul societății, a fost chiar mai aspru, știind el că altfel nu se poate în lume și că creștinismul n-a venit să încurajeze traiul pe seama muncii altora. Iată ce scrie:

„**Noi** (creștinii) **nu dăm mâncare celor ce rabdă de foame din pricina lenei, ci îi sfătuim să muncească spre a-și agonisi astfel pâinea cea de toate zilele, pentru ei și pentru alții**" (*Despre Sf. Vavila, cap. 8*).

Mântuitorul nu putea condamna nici bunurile necesare vieții. A condamnat excesul de bunuri, dar nu bunurile, pentru că tot El a imaginat **Parabola talanților**, și l-a condamnat pe cel care nu și-a înmulțit talantul, ci l-a dat înapoi exact așa cum îl primise. I-a lăudat în schimb pe cei care primind cinci, au făcut zece, ș.a.m.d. Deci avem poruncă ca prin muncă să înmulțim bunurile.

O veche zicală îndeamnă la facerea de bine fără răgaz: „**Fă tot binele pe care îl poți face; fă bine tuturor celor cărora le poți face; fă binele sub toate formele sub care îl poți face și: fă binele atâta vreme cât poți face binele**".

De asemenea, Mântuitorul nu putea condamna căsătoria sau familia. Prima minune a făcut-o cu prilejul nunții din Cana Galileii la care a participat ca invitat, împreună cu Maica Domnului.

Și atunci de ce au fost condamnați cei care nu au venit la Cină, închizându-li-se ușa pentru veșnicie: „**Nu veți gusta din Cina mea**"?

Două răspunsuri vom da la această întrebare, unul mai simplu decât celălalt. Să-l încercăm pe cel mai direct. Oricât am fi noi de angajați în munca noastră, în grija de bunurile cu ajutorul cărora ne

organizăm viața, în grija de familie, întotdeauna se găsește timp pentru a ne consacra și vieții noastre sufletești, pentru a răspunde și chemării lui Dumnezeu la Cina Sa. Ceea ce a condamnat, prin urmare, Mântuitorul, n-au fost nici munca, nici bunurile, nici familia. A condamnat pretextele celor care nu s-au dus la Cină. Avem, de fapt, în față **o parabolă împotriva pretextelor**. Nu zic a falselor pretexte, pentru că pretextele ca atare nu pot fi decât false. Un pretext e un argument fals, pe care îl aduci ca să motivezi ceva. Să motivezi că nu te duci într-un loc, pentru că ai avut nu știu ce de făcut. Dar de fapt n-ai avut nimic de făcut, sau în orice caz, nu ceva atât de important, încât să nu onorezi o îndatorire contractată mai dinainte. Din perspectiva acestui răspuns la întrebarea: „**de ce i-a condamnat Mântuitorul**"? — vedem că a fost îndreptățit să-i condamne. Dar, de fapt, i-a condamnat Mântuitorul? Nu. S-au condamnat ei înșiși, rămânând în afara Cinei.

Să încercăm însă și al doilea răspuns. Să ne amintim că ne aflăm într-o parabolă. Elementele ei intenționează să sugereze și altceva decât spun cuvintele. De aceea am lămurit la început ce este o parabolă și ce e o metaforă. Sfântul Vasile cel Mare, vorbind despre pilde și proverbe, spune că sunt alcătuiri prin „**întorsături de cuvinte**" (*Scrieri*, I, București, 1986, p. 475), care „**nu-și explică înțelesul lor pe față și direct, ci indirect, celor sprinteni la minte**" (id., p. 468) care pot descoperi ascuns „**în adâncul lor, mai mult înțeles**" (*ibid.*).

Să ne dovedim și noi „**sprinteni la minte**" și să mergem și la înțelesurile mai adânci, adică la semnificația metaforelor. Exegeții (Teotokis în *Kiriacodromion* d.p., București, 1987 p. 442–443) spun că prin cei care și-au cumpărat ogor sau **tarină**, cum se spune frumos în alte traduceri, trebuie să-i înțelegem pe cei care s-au lăsat prinși în mrejele deșertăciunilor și slavei lumești. Prin cei care și-au cumpărat cinci perechi de boi, trebuie să-i înțelegem pe cei căzuți în sclavia simțurilor, în număr de cinci. Numărul, tocmai acest lucru a intenționat să-l prefigureze în limbajul parabolei. Prin cel care a motivat absența prin faptul că s-a căsătorit, trebuie să-i înțelegem pe cei căzuți în patimi trupești. Pretextele lor erau deci încercări de îndreptățire prin păcatele lor.

Că o astfel de interpretare e mai mult decât posibilă, ne-o spune chiar faptul că avem de-a face cu o parabolă, alcătuită deci în mod firesc din simboluri. Nu era prima oară când Mântuitorul folosea acest mijloc de exprimare. În sinagoga din Capernaum le-a

vorbit odată de trupul și sângele Său, care trebuiau mâncate! Nici ucenicii nu l-au înțeles: „**Ciudate sunt vorbele acestea**, au zis ei. **Cine le poate asculta?**" (Ioan 6, 60). Le vor înțelege mai târziu când, renunțând la pilde, Iisus le va vorbi de-a dreptul (Ioan 16, 25). Dar unele parabole și unele simboluri erau mai simple și mai ușor de înțeles. În cazul nostru, dacă metaforele aveau în vedere într-adevăr categoriile de împătimiți identificate de exegeți, înțelesul refuzului Mântuitorului de a-i primi la **Cina Sa** e și mai limpede.

La o singură întrebare m-aș mai simți chemat să răspund, în legătură cu textul acestei parabole. Ce se înțelege prin: „**Siliți-i pe toți să intre**", cum au tradus unii versetul 23? Alți exegeți traduc: „**îndeamnă-i să intre**" (ed. N.T., București, 1949), ceea ce e cu totul altceva. Acest verset a stat la baza unei instituții scandaloase din trecutul Occidentului romano-catolic: **Inchiziția**. În baza lui au fost condamnați la moarte toți cei care refuzau dogmele romano-catolice. Erau arși sau înecați, pentru a-i mântui cu sila

Rușinea unei epoci!

Iată ce poate ieși dintr-o strâmbă interpretare a Scripturii!

Căci nu putea să fie acesta înțelesul. **Blândul Păstor** Iisus nu s-a putut gândi la **Inchiziție**. O răstălmăcire ca aceasta nici n-ar trebui să ne rețină atenția. Dar dacă ne gândim că, totuși, o asemenea **tâlcuire a textului** a dus la condamnarea la moarte, după torturi groaznice, o sute de mii de oameni, a încerca să lămurim problema nu mai este o treabă inutilă. Poate că și tunurile generalului Bukow, după anul 1700, când au distrus cele două sute de mănăstiri din Transilvania, pentru că monahii și călugărițele ortodoxe n-au vrut să treacă la catolicism, vor fi plecat tot de la o asemenea exegeză, încă în vigoare la Viena în secolul XVIII, deși Viena avea o Universitate de prin secolul al XIV-lea (1365)!

Viena ar fi trebuit să fie mai luminată!

Textele Sfintei Scripturi se citesc în context, se coroborează, nu se interpretează sectar. Cum ar fi putut să se gândească la **Inchiziție** Cel care spusese: „**Cel ce voiește să vină după Mine**"? Așadar: „**Cel ce voiește**"! Nesilit. Marele dar al Providenței pentru om a fost libertatea voinței, libertatea de alegere.

În text se presupune chemarea prin argumentare, prin logică, prin convingere, prin propovăduire, nu prin constrângere. Așa au înțeles și așa au făcut apostolii când au chemat neamurile la creștinism. Căci prin cei chemați astfel, în Parabole Mântuitorului,

sunt prefigurate neamurile, după ce ai casei, iudeii, au refuzat chemarea. Sf. Pavel n-a ars pe nimeni pe rug. Și nici alți propovăduitori, până nu i-a venit ideea unui Torquemada, mare inchizitor din Evul Mediu. Dar și romano-catolicismul a trebuit în scurt timp să renunțe la o astfel de „mântuire" a oamenilor. Și protestantul Calvin l-a ars pe Miguel Servet! Dar și protestanții s-au căit. I-au ridicat un monument lui Servet pe care au scris: Erravi! Am greșit.

Împărăția Cerurilor, în gândirea Mântuitorului și în învățătura Sf. Scripturi, este de două feluri. Cea dintâi e cea din lăntrul nostru, cealaltă e cea eshatologică, adică Împărăția în care ne vom duce după moarte, în viața de dincolo. Dar nu ajunge în Împărăția lui Dumnezeu, în viața de dincolo, la **Cina Domnului,** cel care nu intră în ea aici, care nu o duce în sufletul lui aici. Fiindcă ce înseamnă, de fapt, Împărăția Cerurilor? E ca o cină, cum o compară Mântuitorul în această parabolă. O cină ce este? Un prilej de bucurie, un prilej de armonie între prieteni, un prilej de comunicare, pentru că la o cină sunt totdeauna mai mulți. Împărăția Cerurilor este, prin urmare, comuniune. A fi în bune relații cu toată lumea și a fi în armonie cu tine însuți. Dacă realizezi această armonie cu tine însuți și cu ceilalți, atunci ești în Împărăția Cerurilor, și Împărăția Cerurilor este în tine. Și dacă ai intrat de aici în Împărăție, ești în armonie și cu Dumnezeu.

În parabolă, Mântuitorul spune că toți sunt chemați la Cina Domnului. Ne dă însă libertatea să ne ducem sau nu. Textul parabolei se termină cu o vorbă intrată în tezaurul de sintagme celebre din istoria omenirii: „**Mulți sunt chemați, dar puțini sunt aleși**". Fericiți cei puțini! Și să ne ajute Dumnezeu ca noi să fim printre cei puțini. Și să ne rugăm lui Dumnezeu ca cei puțini să fie cât mai mulți!

Duminica a XXIX-a după Rusalii

PORUNCA RECUNOȘTINȚEI. O ÎNCERCARE DE TIPOLOGIE A NERECUNOȘTINȚEI

Mântuitorul venea din nordul Țării Sfinte, coborând spre Ierusalim. Trecând printr-un sat, L-au întâmpinat zece bărbați leproși. Lepra era pe vremea aceea boala secolului, boală incurabilă căreia doctorii nu-i găsiseră nici un leac. De altfel nici astăzi nu e printre bolile vindecabile. Lepra devorează trupul, îl macină, îl putrezește încetul cu încetul. Dar pe lângă că e o boală foarte grea, e și molipsitoare. De aceea era obiceiul în Răsărit, iar în Ierusalim era legiferat, ca leproșii să fie scoși afară din cetate. Pentru dânșii nu existau spitale. Trebuia să locuiască în locuri izolate, părăsite, în morminte goale, în peșteri, în văi ascunse, unde nu pătrundea nimeni, ca să nu vină în atingere cu cineva. Orice atingere de ei însemna molipsire și intrarea imediată în aceeași soartă blestemată.

Leproșii nu puteau locui decât împreună cu alți leproși. Se alcătuiau mici colonii și acolo li se aducea hrană din mila părinților, din mila rudelor, din mila oamenilor cu inima bună, în vase care nu se mai dădeau îndărăt și care nu se dădeau în mână, ci erau lăsate departe, de unde leproșii veneau să le ia. Erau ajutați să trăiască până când boala îi devora cu totul. Când nu mai aveau mâncare, plecau să cerșească, intrau și în sate, dar trebuiau să stea la distanță și să ceară. Se găseau întotdeauna inimi bune, compătimitoare, milostive. Era SIDA epocii aceleia, tot așa cum SIDA

Cuvânt rostit în catedrala din Sibiu, în anul 1985.

devorează inapelabil în vremea noastră, fiind tot atât de molipsitoare și ucigătoare.

Un grup de zece leproși, aflați probabil în căutare de hrană în satul prin care trecea Mântuitorul, și care auziseră despre El că era făcător de minuni, de departe strigând, L-au rugat: **„Iisuse, învățătorule, miluiește-ne"** (Luca 17, 13). Vor fi adăugat: Am auzit că poți multe. Încercă și cu noi ceva!

E interesant că de data aceasta Mântuitorul, n-a mai procedat așa cum proceda de obicei cu orbii, sau cu paraliticii, care cu altfel de bolnavi trupește. De obicei întreba: **„Crezi că pot eu face aceasta?"** Pe leproși nu i-a mai întrebat nimic. Mila Lui a fost imediată. N-a mai condiționat-o de nimic. Le-a spus doar atât: **„Mergeți și vă arătați preoților"**.

De ce trebuiau să se arate preoților? Era scris în Lege că, dacă, printr-o minune, un lepros s-ar fi vindecat, el trebuia să capete un certificat de vindecare pe care nu puteau să-l elibereze decât preoții. Numai cu un astfel de certificat, care se dădea după o prealabilă cercetare, care putea fi un control foarte riguros, numai după aceea aveau dreptul să se întoarcă din nou la casele lor, printre oameni. De altfel și constatarea bolii se făcea prin preoți. Ei decideau, după mai multe controale, dacă era lepră și dacă se impunea izolare de societate. Hotărârea pe care o luau era ca o condamnare la moarte. De aceea tot numai ei puteau s-o anuleze.

Mântuitorul le-a spus, așadar, acestor zece să se ducă și să se arate preoților, spre a le certifica vindecarea. Leproșii n-au mai spus nimic. Au făcut stânga-mprejur și au plecat. Au crezut în decizia Lui. Și pe drum s-au vindecat. Nouă dintre ei, văzându-se vindecați, nerăbdători să li se confirme sănătatea, s-au dus să arate preoților că aveau corpurile curate. Puteau obține certificate pe loc. Unul dintre ei însă s-a întors. S-a gândit că e mai bine mai întâi să mulțumească Celui care l-a vindecat. Când l-a văzut, Mântuitorul a rostit memorabilele cuvinte: **„Dar ceilalți nouă unde sunt? Nu s-a aflat să vină să dea slavă lui Dumnezeu decât numai străinul acesta?"** I-a zis străin, pentru că nu era iudeu. Era samarinean. De alt neam și de altă lege. Samarinenii erau considerați de evrei străini, fiind amestecați cu sirienii.

Cum samarineanul căzuse recunoscător la picioarele lui Iisus, Acesta i-a zis doar atât: **„Scoală-te și du-te. Credința ta te-a mântuit"**. Era un om deosebit, dacă a găsit el cu cale să se întoarcă și să mulțumească pentru binele care i se făcuse. Am putea să tâl-

cuim vindecarea celorlalți ca pe o faptă săvârșită de Mântuitorul pentru noi cei de azi, pentru ca întâmplarea să ajungă până la noi și Mântuitorul să ne dea o învățătură despre una din rarele, dar și din marile virtuți omenești, și anume despre virtutea recunoștinței.

Se spune în popor, în vorbirea de toate zilele: „**Recunoștința — floare rară!**" — deși n-ar trebui să fie tocmai rară. Ar trebui să fie, dimpotrivă, foarte deasă. Să se găsească peste tot, pentru că recunoștința ar trebui să fie cel mai firesc sentiment în inimile tuturor, ale celor care, într-un fel sau altul, primesc de la Dumnezeu sau de la oameni, de la oricine, un bine, un dar, o vindecare, o atenție. Se vede că totuși nu se află pe toate drumurile, de vreme ce poporul a ajuns la constatarea că e floare rară! Dezolantă constatare despre fratele om!

Dar nerecunoștința se întoarce întotdeauna împotriva nerecunoscătorului:

Un fost slujitor de casă boierească de odinioară, retras acum la casa lui din motive de nerecunoștință față de serviciile lui, zăcea de multă vreme la pat. Cei pe care îi slujise muriseră înaintea lui. Mai rămăsese din familie o fată, dar era mândră și distantă, mai ales de când devenise singura moștenitoare a proprietăților părintești. El o crescuse de mică și părinții o juraseră să aibă grijă de dânsul până la moarte. Ea însă nici n-a mai voit să știe de el. L-a trimis la casa lui sărăcăcioasă unde îl îngrijea o fiică infirmă. Nu-l vizita, nu-i trimitea nici un ajutor.

După câtăva vreme, domnița de la conac se trezi la ușă cu fata fostului slujitor: *Tata vă roagă să treceți pe la dânsul. Ar veni el, dar nu poate. E bolnav la pat și eu îl îngrijesc. Spune că are cu dumneavoastră o vorbă importantă.*

— Să mă lase în pace, răbufni domnița îngâmfată. I-am dat ce i se cuvenea. Nu se mai satură să ceară!

— Nu cred că vrea să ceară ceva. Spune că e mai important, îndrăzni fata s-o convingă, cu mare sfiiciune în glas.

— N-are ce să fie important. Asta e. Știu eu. Mereu crede că n-a fost plătit îndestul!

Fata s-a întors și i-a spus bătrânului ei tată, mai pe ocolite, că domnița e foarte ocupată și că, deocamdată, nu poate veni. Peste câteva zile a trimis-o din nou pe fată, și așa de mai multe ori. Într-o zi, simțindu-se rău, s-a temut că va muri, și atunci i-a scris domniței o scrisoare, pe care fata i-o duse în fugă. O ruga să vină degrabă să-l vadă, pentru că are să-i transmită un secret de familie. *„Fiind servitorul de încredere al părinților dv. și știind cât v-am iubit, ca un părinte, aceștia mi-au încredințat o taină pe care mi-au poruncit să v-o dezvălui numai personal, când veți fi împlinit 20 de ani, ca să știți să vă folosiți cu maturitate de această taină. I-ați împlinit de curând. De aceea v-am tot chemat mereu. Mi-au spus că au ascuns o casetă plină cu diamante și cu obiecte din aur, într-un loc greu de descoperit, pe care numai mie mi l-au arătat. Aș vrea să vă dezvălui taina acestui loc, pentru ca să intrați în posesia comorii".*

Citind scrisoarea și aflând despre ce era vorba, de data aceasta domnița se

grăbi să alerge la el. Luă cai cei mai buni şi dădu poruncă vizitiilor s-o ducă ful ger la casa slujitorului. I se făcu pe voie. Dar când ajunse, constată că era prea târziu. Omul murise. Aşadar, pentru interesul ei o chema mereu, iar ea se purtase cu dânsul fără omenie. Nu-i trebuiau banii ei. Dacă asta ar fi urmărit, şi-ar fi putut lua singur bogăţiile din casetă şi n-ar fi ştiut nimeni, căci numai el cunoştea taina.

O cuprinseră amare păreri de rău.

Dar acum toate părerile de rău erau inutile. Se întoarse la conac, dărâmă pereţii caselor, zgândări grădinile, căutând comoara, dar n-o mai găsi niciodată.

Îngâmfarea şi nerecunoştinţa se întoarseră împotriva ei.

Întâmplarea cu leproşii nu pune probleme de interpretare. Unul din cei zece s-a dovedit recunoscător; nouă dintre ei au uitat de îndată binele care li se făcuse, şi au plecat fără să se gândească la recunoştinţă. Folosindu-ne judecata limpede, e evident că noi vom fi de partea celui care s-a întors şi că îi vom dezaproba pe cei care nu s au întors să mulţumească.

Dar întâmplarea ne dă totuşi prilejul să ne întrebăm dacă şi în practică, în viaţa de toate zilele, în viaţa noastră, suntem dintre cei nouă, sau ca acela unu? Cred că e cazul ca fiecare din noi, în forul său interior, acolo unde se judecă drept, nefăţarnic şi nemincinos, dacă forul nu e pervertit, să-şi pună acum această întrebare, şi să-şi facă în taină, cu luciditate, cu sinceritate şi cu onestitate acest exa-men personal. Vă las să vă răspundeţi fiecare, şi odată cu Dv. să-mi răspund şi eu.

Încercând să ne răspundem, să stăm şi să recapitulăm împre-jurări de viaţă în care am fost în situaţii asemănătoare. Nu leproşi, dar în mari nevoi, când ne-a ajutat cineva. Oare nu ni s-a întâmplat să ni se facă un bine pe care l-am cerut cu insistenţă, fie de la Dumnezeu, fie de la oameni? Ne-am rugat stăruitor să ni se facă acel bine. Şi ni s-a făcut. Şi ce s-a întâmplat îndată după aceea? Oare nu s-a întâmplat că am uitat şi noi, ca şi cei nouă, să mergem să mulţumim sau să ne arătăm cumva recunoştinţa?

Îmi vine acum în gând o metaforă românească, şi n-ar fi exclus să-şi aibă originea în Evanghelia celor zece leproşi. Există în vor-birea obişnuită, populară, un cuvânt greu, un cuvânt, aş zice, urât, un cuvânt care ar trebui scos din vocabular, dar pe care totuşi mulţi îl întrebuinţează când îi copleşeşte indignarea. Se spune despre un om rău, despre un om în care nu poţi avea încredere, despre unul care în mod sigur îţi va înşela încrederea şi te va trăda: **„E o lepră!"** E ca şi cum s-ar zice: **E dintre cei nouă! Dintre cei cărora dacă le vei face un bine, în mod sigur nu-ţi vor fi recunoscători.**

Recunoștința e obligatorie. Nerecunoscătorul nu are simțul valorilor, nici al echității, nici al bunătății. El doar primește, dar nu întoarce niciodată. În adânc, el nu prețuiește binele pe care l-a primit. Profită de el ca un hoț, ca deceva găsit pe drum, nu ca de darul unei inimi bune, a altuia. El nu știe nici de bine, nici de răsplata binelui. Nu știe de *mulțumesc*. E un egoist lipsit de cea mai elementară sensibilitate și omenie.

Dacă am încerca o tipologie a nerecunoscătorilor și a nerecunoștinței, am pune pe prima treaptă pe aceștia cărora li se face bine și uită. Dar oare uită cu adevărat? Nu. Nu uită niciodată. Memorie au. Doar se prefac că uită. E comod să uite, fiindcă **nu vor** să fie recunoscători. Și e cu atât mai ciudat, cu cât recunoștința nu cere sacrificii materiale. Nici Dumnezeu, nici oamenii nu sunt pretențioși. Adesea sunt mulțumiți cu un singur cuvânt. Cuvântul le confirmă calitatea actului pe care l-au făcut.

Un singur cuvânt de mulțumire încurajează spre alte fapte bune, caritabile. El confirmă și faptul că ai dat unde trebuie să dai, unde era nevoie. Englezii au o vorbă în legătură cu aceasta: când li se mulțumește pentru un bine pe care l-au făcut, ei spun: **„Nu e cazul să-mi mulțumești"** sau **„Uită"**. Dar dacă nu-i mulțumești, sau dacă uiți înainte de a ți-o spune el, își aduce el aminte și, a doua oară, nu te vei mai întâlni cu binele lui. Dacă îi mulțumești, el e foarte delicat și nu vrea să te oblige mai mult decât atât. A făcut binele, a trecut.

Tradiția creștină a avut în mare cinste, întotdeauna, recunoștința, și a blamat aspru nerecunoștința.

„Socotesc lipsa de recunoștință — spunea Sfântul Grigore Taumaturgul — **ca un lucru foarte urât. Acela care nu ține minte binele făcut lui, și nu arată recunoștință, săvârșește o greșeală de neiertat"** (*Discurs către Origen, III*). Același Sfânt Părinte recomanda recunoștința și pentru bunurile spirituale pe care le primim, nu numai pentru cele materiale:

„Stă în firea lucrurilor ca oamenii superiori, care au adunat în cuget o adevărată comoară, să răsplătească pe binefăcătorii lor pe măsura puterii și binefacerilor primite".

O vorbă românească zice: **„Fă binele și aruncă-l în mare, și te vei întâlni cu el"**. Răsplata vine de la Dumnezeu. Nimic nu s-a făcut în van. De la Dumnezeu trebuie așteptată, nu de la cel căruia i-ai făcut binele. De la acela un cuvânt e de-ajuns.

Aceasta ar fi prima categorie, într-o tipologie a nerecun-

rilor, a celor care uită sau, cum e mai adevărat, se prefac că uită.

Există și o a doua categorie. Ajunge omul la necaz. Fie că are niște examene grele, fie că are un proces greu, fie că a ajuns cumva la închisoare, fie că are de făcut undeva un demers care pare fără șanse de succes, ajunge la o greutate, la un necaz, are de plătit niște datorii, și atunci face în conștiința lui un vot. Care din noi n-a făcut așa? Spune: „**Doamne, dacă-mi reușește, dacă scap, am să fac cutare și cutare lucru!**" E gata să promită marea cu sarea. Și în momentul când promite, e aproape sigur că va și îndeplini.

Și iată că i s-a îndeplinit cererea. Își mai aduce aminte? Foarte rar. Câți dintre aceia care fac un astfel de vot, o astfel de promisiune, un astfel de jurământ aș zice, câți dintre aceștia își mai aduc aminte și îndeplinesc ceea ce au promis? Prea puțini. Cei mai mulți devin speriuri. Devin călcători de jurământ. Încep să se liniștească întru conștiința lor și să zică: La urma urmei mi-a reușit cutare lucru, fiindcă mi s-a cuvenit; mi-a reușit angajarea în cutare loc, pentru că am fost cel mai bun; am câștigat concursul pentru că i-am întrecut pe toți, etc. Poate că e chiar așa. Dar pe toate acestea le-a știut dinainte. De ce nu s-a bizuit numai pe ele? De ce a făcut-o promisiune de conștiință? Iar dacă a făcut-o, de ce n-o ține?

Iată de ce unii ca aceștia devin sperjuri, chiar dacă nu-i știe nimeni. Îi știe conștiința lor. Și ea îi va judeca, mai devreme sau mai târziu. Și se mai miră după aceea că, la o nouă cerere, și la o nouă promisiune de acest fel — fiindcă ocazii de acestea, de a cere ajutorul lui Dumnezeu, se ivesc mereu — nu le mai reușește ceea ce întreprind! E pentru că n-au fost recunoscători.

Există și o a treia categorie în această tipologie a nerecunoștinței. E vorba de cei care nu numai că nu au recunoștință, dar pe care chiar îi deranjează faptul de a ști că cineva le-a făcut un bine și, în loc să fie mulțumitori pentru binele careli s-a făcut, devin aproape dușmanii celor care le-au făcut bine. Îmi spunea cineva: Știi, mi-am pierdut trei prieteni. — Cum? — Le-am împrumutat câte o mie de lei! — Și cum ți i-ai pierdut? — De atunci nu i-am mai văzut. Pânăatunci mai veneau, mai dădeau câte un telefon, mă mai felicitau la o sărbătoare. De atunci nu i-am mai văzut și nu i-am mai auzit. De atunci mă ocolesc pur și simplu!

Poporul mai cunoaște și alte categorii de nerecunoscători. Cine n-a auzit de „**șarpele încălzit la sân**"? Expresia e atât de obișnuită, încât mulți, deși știu ce înseamnă, i-au uitat originea. Ea descrie tot un tip de nerecunoscător, anume acela căruia tu i-ai făcut bine, iar

el îți răsplătește binele cu răul. O și mai abjectă categorie de nerecunoscător. Cum l-a găsit poporul! Și cum l-a identificat cu reptila cea mai vicleană, care te mușcă pe ascuns, și te mușcă chiar și atunci când îi faci binele, pentru că n-are rațiune, cum n-are nici cel care răsplătește binele cu răul. Acela e căzut în rândul reptilelor celor necuvântătoare.

Se zice că cineva a găsit pe câmp un șarpe aproape mort. L-a văzut rece de tot și s-a gândit să-l pună în sân pentru ca, încălzindu-se, să-și revină la viață. Așa a și făcut. Șarpele și-a revenit încetul cu încetul, a început să miște, și omul s-a bucurat că a făcut o faptă bună. Dar, în clipa următoare, a simțit o mușcătură înțepătoare și abia atunci a avut timpul să se scuture de șarpe și să zică: *„Iată cum și-a arătat recunoștința"*! Căzu mort.

În urma lui a rămas zicala: A încălzit șarpele la sân!

Nerecunoscătorul e ca șarpele încălzit la sân. Un întreit răufăcător: nu răspunde cu recunoștință pentru binele primit; nu face bine în schimbul binelui primit; face rău, în schimbul binelui primit. Ba, uneori, nerecunoscătorul uman e chiar mai rău decât șarpele și decât alte necuvântătoare. Căci sunt și șerpi, în chip neașteptat, buni. Am văzut de curând la „Faptul divers", într-un ziar, fotografiat un șarpe boa care s-a împrietenit cu un copil, lângă care doarme și pe care îl ocrotește. Și cine nu știe de câinii prietenoși. De altfel de la aceste sentimente a rămas expresia de câine credincios! Nerecunoscătorul cade mai prejos și decât aceștia.

Tot în categoria nerecunoscătorilor a așezat poporul și pe cei care, tot cu o metaforă, îi numește „cozi de topor".

Vorba e folosită adesea. Mulți nu știu însă de unde vine.

Se zice că era un om care, în preajma iernii, se trezi fără lemne de foc. Avea nevoie și de ceva lemne de construcție. Alergă în pădure, dar acolo constată că toți copacii aveau crengile sus de tot, și nu putu apuca nici măcar una s-o rupă.

Era pe când copacii înțelegeau de vorba omenească. Omul nostru știa acest lucru și se rugă de mai mulți copaci să-și lase crengile în jos, să-și facă și el o sarcină de crengi, să-și împlinească nevoile. Dar, ca și cum s-ar fi vorbit între dânșii, copacii nu-i arătau nici o bunăvoință, ținându-și toți crengile ridicate, parcă dimpotrivă, apărându-le.

Unuia singur i s-a făcut milă și, aplecându-și câteva ramuri, l-a chemat — *„Vino. Mi-e milă de tine!"* Omul a prins ramurile, a început să le despoaie de crengi, iar la urmă, rupând una mai grosuță, a auzit zicând:

— *Pe mine cioplește-mă frumos, fă-ți la fierar un topor ascuțit și fă-mă coadă de topor. Și vino cu toporul în pădure și taie câți copaci vrei. Nu te vei mai ruga de nimeni.* Omul făcu așa. Și se întoarse în pădure.

— *Încearcă-mă în copacul acesta,* îi zise coada. Și omul o încercă. Toporul, mânuit bine din coadă, tăia de minune. În curând copacul fu gata să cadă. Înainte

de a cădea, omul și coada de topor îl auziră din nou:

— *„Să fii blestemat,* îi zise omului, *că ai încălcat legea recunoștinței. Mie mi-a fost milă de tine, iar tu, drept răsplată, m-ai tăiat, și încă pe mine cel dintâi. Asta ți-e recunoștința? De m-ai fi lăsat, ți-aș fi dat în toate toamnele din crengile mele!" „Iar tu, îi zise cozii de topor, să fii blestemată în vecii vecilor, și numele să-ți fie de ocară în toată lumea, că te-ai întors împotriva mea și a pădurii din care te tragi, făcându-te unealta acestui nerecunoscător. Și numele tău de ocară să-l poarte și omul care va face ca tine".*

De atunci și până azi, cu acest nume de ocară au rămas printre oameni toți trădătorii, nerecunoscătorii, cei care și-au pierdut omenia.

Dacă primii uită, dacă cei de-al doilea răstălmăcesc binele ce li s-a făcut, sau nu-l recunosc, punându-l pe seama puterii lor, ca să nu mai fie recunoscători, cei din celelalte categorii pervertesc pur și simplu raporturile dintre binefacere și recunoștință. Dintre aceștia se aleg trădătorii, lașii. Dintre aceștia se aleg cei în care nu poți pune nici un fel de încredere. Pe aceștia mai ales îi cuprinde poporul în urâtul cuvânt: „Leprele!"

Dar mai există și o altă categorie. Cea a suficienților de sine. A celor care cred că nu au nevoie de nici un ajutor de la nimeni. Sunt cei care cred că mintea lor e suficientă ca să le dezlege toate problemele, cei care cred că au totul bine pus la punct și spun: N-am nevoie de nimeni; trăiesc prin forțele minții mele, prin puterea trupului meu, prin sănătatea mea ș.a.m.d. Aceștia nu știu de câte lucruri beneficiază totuși, și câtor situații și persoane ar trebui să le fie recunoscători și, în primul rând, lui Dumnezeu.

În primul rând lui Dumnezeu pentru sănătate, pentru vedere, pentru mâini, pentru picioare, pentru mers, pentru vorbire, pentru auzire... Corpului nostru, atât de complicat și de fin cum e în alcătuirea lui, nu-i trebuie decât foarte puțin, ca să i se altereze nu știu ce părticică din sistemul nervos, de pildă, pentru ca dintr-o dată să paralizeze. Fiecare se crede puternic până în ziua în care a intervenit un microb, un virus aproape invizibil, care-l poate distruge. Și nu știe că trebuie să fie mulțumitor Celui ce poartă grijă de destinele tuturor, ca să se desfășoare totul normal, fără nici un fel de accidente. Nu știe cât trebuie să fie de mulțumitor înaintașilor, părinților lui, prietenilor care îi susțin moralul și îl ajută la nevoie!

Toți trebuie să fim mulțumitori, pentru multe lucruri pe care le fac alții pentru noi. Noi suntem în biserica aceasta, pentru că au făcut-o alții pentru noi. Dacă n-ar fi făcut-o, imaginați-vă ce sarcină materială grea ar fi fost pentru noi azi, ca s-o zidim noi din

nou. Dar ea a fost o sarcină materială grea și pentru cei care au făcut-o la vremea respectivă. Noi suntem beneficiarii.

Și de câte nu suntem beneficiari! Suntem beneficiari ai jertfei eroilor națiunii, care au luptat pentru independență, pentru limbă, pentru neatârnare, pentru continuitate. Suntem beneficiarii eroilor credinței, care au luptat pentru integritatea credinței ortodoxe, care au murit pentru ea, care s-au făcut martiri. Suntem beneficiarii eforturilor părinților noștri care ne-au crescut mari cu greutăți. Uităm. De câte ori nu uităm?

Iată, am încercat o scurtă schemă tipologică a nerecunoștinței. Dacă ne-am face un examen serios de conștiință, nu se știe dacă n-am fi nevoiți să ne încadrăm și noi în vreuna din aceste categorii! Ne-am descoperi astfel printre cei nouă. Și atunci va trebui să auzim și în urechile noastre întrebarea lui Iisus: „**Dar cei nouă unde sunt?**"

Poporul, cum spuneam, a observat că floarea recunoștinței e rară. Turgheniev, cunoscutul scriitor din secolul trecut, a imaginat în legătură cu aceasta o mică parabolă:

Se zice că Dumnezeu a chemat la masă toate virtuțile, și s-au adunat. bunătatea, simplitatea, adevărul, credința, dragostea, speranța, mila, generozitatea, smerenia, modestia. Toate erau pline de bună-cuviință. Se cunoșteau și stăteau de vorbă ca bune prietene. Două însă, deși erau alături, nu vorbeau între ele. Deloc. Acestea erau bunăvoința si recunoștința. Le-a întrebat Dumnezeu: Voi de ce tăceți?

— *„Nu ne cunoastem. Nu ne-am întâlnit niciodată"*.

Parabola e cu tâlc. Rar se întâlnește bunăvoința cu recunoștința!

Minuni ca aceasta petrecută cu cei zece leproși, așa cum este ea istoristă de evangheliști, deci de martori oculari, s-au putut întâmpla fără îndoială. Se întâmplă și azi unele lucruri ciudate, care ies din ordinea naturală.

Am citit săptămâna trecută tot la „Faptul divers" dintr-un ziar, că un pitic de la un circ din Canada — i se dădea și numele — care avea 1,30 m, într-o noapte a crescut până la 1,85 m. Cine ar putea să ne spună ceva despre un asemenea lucru? A crescut într-o noapte cu 50 cm, cu jumătate de metru. Aceasta presupune în corpul omenesc niște re-reglări ce l-au putut duce la forma naturală. Dar aceasta însemnează creștere de oase, lungiri de tendoane, înseamnă organe care nu cresc subit, ceea ce pune probleme foarte grele.

Cazul e acum în cercetarea savanților. Nu știu ce vor spune

savanții, dar lucrul e extraordinar. Un proces natural? Cine știe! O minune? O minune, atâta vreme cât nu intră în categoria întâmplărilor de fiecare zi. Și mai ales când e unică. Și mai ales atâta vreme cât nu i se găsesc explicații naturale plauzibile. Așa s-a putut întâmpla și cu cei 10 leproși. Întâmplarea nu e verosimilă, iată comparată chiar cu întâmplări care se petrec și în vremea noastră. Și minunea e cu atât mai evidentă, cu cât s-a făcut cu zece dintr-o dată. Cu unul, s-ar fi putut crede că a fost o întâmplare fericită, o vindecare de la sine. Cu zece, intervenția miraculoasă e în afară de orice îndoială.

Recunoștința ar trebui să fie în mod natural exercițiul sufletului mare, al sufletului generos. Tradiția bisericească ne spune că o au până și animalele.

Se povestește, de pildă, despre Sf. Gherasim de la Iordan că, la un moment dat, a venit la el un leu șchiopătând. Sfântul s-a apropiat de el și i-a scos un spin foarte mare din picior. Drept urmare, leul a rămas pentru totdeauna lângă el, slujindu-l.

Recunoștința se exprimă însă nu numai prin facerea de bine celui care ne-a făcut nouă un bine, care printr-un cuvânt de mulțumire. Recunoștința devine lucrătoare când ne transformă — până la măsura de a fi și noi buni cu alții, repetând fapta care s-a făcut cu noi. Voi povesti o întâmplare tot din lumea animalelor, pe care am citit-o tot în ziarele noastre. Și dacă animalele dovedesc o asemenea sensibilitate, cu atât mai mult trebuie s-o dovedească oamenii.

Se arăta că la o școală de undeva de prin Bărăgan, jucându-se copiii unei grădinițe pe stradă, au găsit un câine cu un picior rupt. Copiii, bine educați ca să aibă grijă de animale și de suferințele altora, să fie săritori, să fie generoși, să se poarte frumos, ce și-au zis? Să-l ducem la dispensarul veterinar. Și l-au dus. Doctorul, bucuros de o astfel de faptă a copiilor, a luat câinele, l-a pansat, i-a pus piciorul rupt între lopățele, și i a dat drumul. Era un câine vagabond.

Până aici întâmplarea ne are nimic extraordinar, în afară, desigur, de generozitatea copiilor. Ceea ce e într adevăr uimitor, s a întâmplat a doua zi. La ora 8 dimineața, la ușa dispensarului aștepta câinele pansat, cu încă un câine cu piciorul rupt, pe care-l adusese la dispensar pentru pansat și ajutor.

Nu e o parabolă. E o dovadă că până și în lumea necuvântătoare sentimentul recunoștinței este prezent. Și e și el molipsitor! Cu atât mai mult el ar trebui să fie astfel în viața noastră, a oamenilor. Să dovedim cu smerenie că am înțeles binele, bunăvoința care ni s-a arătat. Numai un suflet orgolios, mândru, plin de sine, pervertit, numai acela uită bunăvoința care i s-a arătat de către cine-

va, și de faptul că trebuie să fie recunoscător.

Ce facem noi în asemenea cazuri, când nu ni se recunoaște bunăvoința? Suntem în situația de a nu mai repeta bunăvoința. N-o mai repetăm. Zicem: Oameni suntem! Trebuia să vină să zică măcar un „**Mulțumesc!**" Dacă n-a înțeles fapta mea, a doua oară nu i-o mai fac.

S-ar putea ca și Dumnezeu să gândească așa. Nu vrea Dumnezeu pentru El mulțumirea, întoarcerea bunăvoinței. O vrea pentru ca să constate că în noi s-a schimbat ceva, că în sufletul nostru s-a transformat ceva, că bunăvoința care am primit-o ne-a făcut și pe noi mai buni.

Vindecarea celor zece leproși ne învață să ne rugăm. Ne învață că Dumnezeu ascultă rugăciunea noastră. dar ne mai învață că Dumnezeu ascultă rugăciunea noastră. Dar ne mai învață și faptul că din cele trei feluri de rugăciuni, nu trebuie să folosim numai unul.

Există rugăciuni de cerere, când zicem: „**Doamne auzi rugăciunea mea, ascultă cererea mea, ia aminte la rugăciunea mea!**" Sau „**Domnului să ne rugăm**", „**la Domnul să cerem**".

Există apoi rugăciuni de laudă: „**Binecuvintează suflete al meu pe Domnul**", — „**Laudă suflete al meu pe Domnul**" — „**Dimineața te voi lăuda**" ș.a.m.d.

Există și un al treilea fel de rugăciune, de mulțumire: „**Mulțumescu-ți Ție, Doamne, pentru cutare și cutare**", — „**Mulțumesc pentru bunătățile Tale cele pământești**", după-masă ș.a.m.d.

Dar noi, de obicei, facem numai rugăciuni de cerere. Noi credem că trebuie să-I comunicăm lui Dumnezeu numai rugăciuni de cerere. Noi credem că trebuie să-I comunicăm lui Dumnezeu numai cele de care avem nevoie. Prin aceasta ne înscriem printre cei **nouă**. Ca să fim asemenea celui **unul** care s-a întors, trebuie să facem și rugăciuni de slavă lui Dumnezeu pentru tot ce ne dă, trebuie să facem și rugăciuni de mutumire. Să-L binecuvântăm pe Dumnezeu, și să-i binecuvântăm și pe cei care ne fac bine.

Ce înseamnă a binecuvânta? A vorbi de bine. A cere harul lui Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu este Cuvântul. A vorbi de bine înseamnă a chema Cuvântul, Logosul lui Dumnezeu, pe Fiul lui Dumnezeu, în viața oamenilor.

Să fim deci și noi, nu ca cei **nouă**, ci să fim ca acel **unul** care s-a întors. Și să nu fie în viața noastră recunoștința o floare rară, ci

să fie cât mai deasă. Și așa, să fim siguri că se va reînnoi față de noi și bunăvoința lui Dumnezeu, și bunăvoința oamenilor, și harul Domnului va fi cu noi totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor.

Duminica a XXX-a după Rusalii

PORUNCA DESĂVÂRȘIRII

Ni se propune astăzi spre rememorare și meditație un text care relatează întâlnirea Mântuitorului Iisus Hristos cu un oarecare tânăr bogat. E un text dens, scurt. Lectura lui nu durează mai mult de două minute. E un text realizat, așa cum ne-au obișnuit evangheliștii, cu economie de cuvinte, dar cu mare bogăție de înțelesuri:

„**L-a întrebat un dregător zicând: Învățătorule bun, ce să fac eu ca să moștenesc viața de veci? Iar Iisus i-a zis: Pentru ce Mă numești bun? Nimeni nu e bun, decât unul Dumnezeu. Știi poruncile: Să nu săvârșești adulter, să nu ucizi, să nu furi, să nu mărturisești strâmb, cinstește pe tatăl tău și pe mama ta. Iar el i-a zis: Toate acestea le-am păzit din tinerețile mele. Auzind, Iisus i-a zis: Încă una îți lipsește: Vinde toate câte ai și le împarte săracilor, și vei avea comoară în ceruri; și vino de urmează Mie. Iar el, auzind acestea, s-a întristat, căci era foarte bogat. Și văzându-l întristat, Iisus a zis: Cât de greu vor intra cei ce au averi în Împărăția lui Dumnezeu! Că mai lesne este a trece cămila prin urechile acului, decât să intre bogatul în Împărăția lui Dumnezeu. Și au zis cei ce ascultau: Și cine poate să se mântuiască? Iar El a zis: Cele ce sunt cu neputință la oameni sunt cu putință la Dumnezeu**" (Luca 18, 18–27).

Textul este, de obicei, tâlcuit de către exegeți și de către predicatori, ca adresându-se la două categorii de creștini: prima parte, care vorbește despre mântuire se adresează tuturor, iar partea a

Cuvânt rostit în catedrala de la Sibiu, duminică, 27 noiembrie 1983.

doua, care se referă la **desăvârșire**, ar privi numai pe cei care se dedică treptelor înalte de viață creștină, monahilor, sfinților. Se pornește de la textul Evangheliei după Matei în care se spune: „**De voiești să fii desăvârșit; du-te, vinde-ți averile și le dă săracilor și vei avea comoară în cer**" (Matei 19, 21). Eu însumi, vorbind în fața unor obști monahale, am interpretat adesea acest îndemn în sensul că se referă, cu precădere, la cei care voiesc să se desăvârșească și, în special, la monahi.

Să fie oare adevărat? Dacă meditățm mai adânc, ne dăm sema că textul poate fi interpretat și altfel. Este adevărat că poate fi referit **și la monahi**, dar nu numai la ei. Mântuitorul, în orice caz, nu i-a avut în vedere pe ei pentru simplul motiv că nici nu existau încă! El a avut în vedere desăvârșirea în principiu, ca îndatorire și posibilitate. Aceasta nu este însă singura problemă pe care ne-o pune această întâmplare și cuvintele rostite de Mântuitorul. Să ne oprim, de pildă, la cuvintele Mântuitorului: „**Pentru ce Mă numești bun?**" De ce va fi făcut această observație tânărului? Și de ce totuși nu i-a așteptat răspunsul, ci a trecut de îndată mai departe, punându-i altă întrebare: „**Cunoști poruncile?**"

Răspunsurile sunt subtil ascunse chiar în întrebări. Când l-a întrebat: „**Pentru ce Mă numești bun?**", a adăugat: „**Nimenea nu este bun decât numai Dumnezeu**". De fapt nu l-a întrebat ca să-i audă răspunsul, ci doar pentru a-i aminti că „bun" în sens absolut este numai Dumnezeu, și pentru a-i atrage în felul acesta atenția că, dacă îl numește bun, înseamnă că e gata să-L recunoască a fi Dumnezeu, sau de la Dumnezeu; înseamnă adică, implicit, că îi va recunoaște și răspunsurile ca venind din partea lui Dumnezeu.

Metoda face parte din instrumentele, devenite clasice, ale conducerii unui dialog de către Iisus, gata oricând să demonstreze că partenerul rostește adesea adevăruri pe care le ignoră, și care trebuie doar să-i fie făcute conștiente, să-i fie aduse la suprafață și integrate în discursul logic, fără să mai trebuiască să-i fie demonstrate, de vreme ce sunt afirmate chiar de cel ce întreabă.

Tot din această categorie metodologică face parte și acel enigmatic „**Tu zici**", din unele conversații ale lui Iisus. E ca și cum ar zice: întrebându-mă astfel, tu ești cel dintâi care afirmi ceea ce vrei să auzi de la Mine. „**Tu ești regele iudeilor?**", l-a întrebat Pilat. „**Tu zici**", — i-a răspuns Iisus (Matei 27, 11). Evident, răspunsul are și alte posibilități de interpretare. Sfântul evanghelist Ioan redă răspunsul mai pe larg, lămurindu-l: „**De la tine zici tu aceasta, sau**

alții ți-au spus despre Mine?" (Ioan 18, 34), ca și cum Iisus ar fi vrut să întrebe: Este credința ta că eu sunt rege, sau iei de bună o pârâ a altora împotriva mea? Acest „**Tu zici**" poate însă echivala și cu „**Așa este, chiar tu ai spus-o!**"

E aproape sigur că Ioan a încercat o explicare. Mântuitorul a spus doar „**Tu zici**", cum e redat și de Matei (27, 11) și de Marcu (15, 20) și de Luca (23, 3). Sfântul Pavel interpretează acest text ca o mărturisire a lui Iisus în fața lui Pilat că era rege (I Tim. 6, 13): „**Așa este precum zici tu**". Și în alte împrejurări Mântuitorul a folosit adevărul implicit, ascuns în vorbele sau faptele interlocutorilor, adevăr care spunea și ceea ce ei ar fi dorit să ascundă. Așa le-a spus cărturarilor și fariseilor care respectau doar de formă învățăturile proorocilor, că chiar prin aceasta se declară, fără să vrea, de acord cu faptele părinților lor care i-au omorât pe proroci. Și astfel și ceea ce făceau ei era o crimă, fiindcă ei confirmau crima părinților lor: „**Prin aceasta mărturisiți faptele părinților voștri și le încuviințați, că ei i-au ucis pe proroci, iar voi le zidiți mormintele**" (Luca 11, 48).

Dar să ne întoarcem la tânărul bogat. Iată de ce a dorit să-i spună Mântuitorul: Dacă m-ai numit bun și dacă știi că bun e numai Dumnezeu, trebuie să Mă recunoști ca Dumnezeu, și să ai grijă să primești răspunsurile Mele ca venind din partea lui Dumnezeu!

Iisus l-a întrebat pe tânăr dacă știe poruncile și el a răspuns nu numai că le știe, ci că pe toate le împlinea din tinerețile sale. Să nu trecem mai departe înainte de a remarca acest răspuns. Tânărul ne devine simpatic. Cred că și Mântuitorului i-a plăcut acest răspuns. Ce bine ar fi, examinându-ne și noi, la o astfel de întrebare să putem răspunde: „**Pe aceasta le-am împlinit din tinerețele noastre!**" Se vede că tânărul era cu adevărat curat și, mai ales, plin de bune intenții. Nu venise, ca alții, pe care-i știm din alte întâlniri ale Mântuitorului, cu gând de a-L ispiti. Nu era un ispititor. Era sincer. Venise să pună o întrebare în legătură cu mântuirea lui, cum să dobândească viața de veci.

Câteva din poruncile pe care le-a amintit Mântuitorul sunt ușor de controlat, și noi înșine ne-am putea formula pe loc răspunsurile. Să nu furi, să nu ucizi, să nu faci desfrânare. Fiecare se poate controla și poate răspunde dintr-o dată: Da, asta am făcut, asta n-am făcut. Sunt însă altele, mai greu de analizat și de răspuns pe loc. Să luăm de pildă: „**Să nu depui mărturie mincinoasă**".

Am fi uşor tentaţi să răspundem: Nu. N-am fost în tribunal şi n-am depus mărturie mincinoasă împotriva nimănui. Dar oare când am vorbit de rău pe cineva, când am insinuat într-o convorbire cu cineva că cutare-i aşa şi aşa, că nu prea-i om de treabă, oare când am discreditat pe cineva prin cine ştie ce vorbe măiestrite, cu aparenţă de obiectivitate, oare atunci n-am depus mărturie mincinoasă? Mărturia mincinoasă nu se depune în faţa tribunalelor. Se depune şi în faţa aproapelui, atunci când judeci pe altul. Mai ales când îl defăimezi. Dar chiar şi atunci când spui adevărul îl spui cu gând de defăimare, fără să foloseşti cuiva, fără să îndrepţi, şi atunci mărturia ta e mincinoasă, pentru că nu e spre îndreptare, ci spre discreditare. Porneşte din minciuna ta, din minciuna intenţiei tale, căci spui adevărul ca să faci rău! Tânărul a răspuns totuşi, şi la această probă, cu mărturisirea că o împlineşte.

Să luăm altă poruncă: „**Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta**". Ni se pare simplă. Dar de câte ori nu ne purtăm cu părinţii în aşa fel, încât atitudinea noastră nu este una de cinstire? Dar tânărul nostru a avut conştiinţa că poate răspunde: „**Pe toate acestea le-am împlinit din tinereţile mele**", inclusiv pe acestea două din urmă, unde nu trebuie să ne grăbim cu răspunsul.

Era un tânăr cumsecade. Era un tânăr bun. Mântuitorul nu face nici un comentariu în legătură cu acesta, dar e uşor de presupus că l-a crezut şi l-a aprobat. Face însă un pas mai departe: „**Încă una îţi mai trebuieşte: Vinde toate câte ai şi le dă săracilor, şi vei avea comoară în cer, apoi vino de-Mi urmează Mie**".

În textul Sfântului Evanghelist Matei începutul e: „**De voieşti să fii desăvârşit**". Ambele forme sunt la fel de interesante. S-ar putea ca Mântuitorul să se fi exprimat în ambele feluri, unul după altul, ca să fie cât mai explicit: „**De voieşti să fii desăvârşit, un lucru îţi trebuieşte**".

Precum spuneam, adesea a fost referită această a doua parte a vorbirii Mântuitorului la cei care voiesc să se desăvârşească. Se zice, de obicei, că pentru marea masă a creştinilor sunt valabile poruncile, iar pentru călugări şi pentru cei care vor să se desăvârşească sunt valabile sfaturile **evanghelice**, cele trei: lepădarea de avere sau sărăcia de bunăvoie, trăirea în feciorie şi ascultarea necondiţionată. Iată însă că în această Evanghelie, dacă observăm bine, Mântuitorul nu se referă la trei voturi, ci se referă numai la unul. Zice: „**Un lucru îţi mai trebuieşte**" şi vorbeşte numai de lepădarea de averi. Aceasta nu înseamnă că trebuie să

considerăm că voturile monahale, și sfaturile ca bază a voturilor, n-ar exista în Sfânta Scriptură. Nu există aici, ca atare, dar există limpede în alte părți. Sfatul fecioriei se găsește, de pildă, în Evanghelia după Matei (19, 12), iar cel al ascultării în Evanghelia după Marcu (8, 34). Aici însă nu e vorba de sfaturile evanghelice. E vorba de lepădarea de avere ca o condiție a desăvârșirii.

Mântuitorul a știut că tânărul acesta avea avere. L-a cunoscut ca Dumnezeu. Textul nu ne spune că el s-ar fi confesat că avea avere. Dar Mântuitorul l-a pus față în față cu „păcatul" lui, pe care el, poate, îl ignora. Aceasta era slăbiciunea lui. De aceasta era dominat. Acesteia îi era sclav. Aceasta îl priva de libertate. De aceea Iisus l-a lovit în păcatul care-l durea pe el anume.

Textul se referă la bogăția concretă, la bunurile materiale pe care tânărul le acumulase peste nevoile lui. Având bogăție, așa cum se întâmplă întotdeauna, prin ea tinzi să stăpânești și pe oameni, și pe aproapele tău. Nu te mai porți ca un frate. De aceasta ar fi vrut Iisus să-l elibereze pe tânăr. Să-l aducă între oameni ca frate, nu ca stăpân.

Va fi avut în vedere și altceva. Se va fi gândit și la averea care te face egoist. Având avere, ții prea mult la puterea ta, la opinia ta. Din ea crește egoismul. Tindem să devenim un fel de mici stăpânitori de sclavi. Să ni-i aservim pe ceilalți. Să-i facem să gândească precum gândim noi, crezând că numai noi avem dreptate, că totul ni se cuvine numai nouă. Egoismul născut din avere devine sete tot mai mare de avere. Și apoi devine sete de stăpânire. Nu averea în sine devine marele obstacol, ci ceea ce naște ea în noi. Sfântul Ioan Gură de Aur scria:

„Bogăția sau sărăcia nu sunt prin ele însele nici bune, nici rele, ele devin așa după dispozițiile celor care le folosesc" (*Omilie asupra bârfirii și blestemelor,* 2). Și tot el:

„Precum vinul nu e lucru rău, ci beția e lucru rău, tot așa nu bogăția e un rău, ci lăcomia cea rea și duhul cel hrăpăreț" (*Despre statui, Predica a II-a*). Mântuitorul vrea să spună: Leapădă-ți averea și așa te vei lepăda de egoism. Leapădă-te de tot ceea ce te îndepărtează de altul.

Ori, în sensul acesta, sfatul Mântuitorului se adresează absolut către toți creștinii, nu numai către cei care vor să se desăvârșească prin viața monahală, de pildă. Monahismul este doar o formă de viață creștină. Și nu-i duce automat pe toți la desăvârșire. Îi duce pe unii.

Desăvârșirea e și ea de foarte multe feluri și e tot atât de necesară creștinului de rând, ca și nevoitorului pornit pe calea ascezei și a rugăciunii. Nimeni nu poate fi creștin deplin, dacă nu tinde spre desăvârșire. Spre cea care îi e accesibilă lui. Dar nu se poate opri la jumătate. Nu-și poate propune doar o jumătate de viață creștină.

Auzind ce i-a recomandat Mântuitorul, tânărul s-a întristat și a plecat, pentru că avea avere multă. Nu și-a putut duce până la capăt efortul de a-și trăi convingerile religioase. Căci de avut le avea. Respecta poruncile. S-a oprit pe drum. La o răscruce. Ceea ce i se cerea era prea greu. Era legat puternic de bunurile lui. De aceea Mântuitorul a gândit atunci cu voce tare: „**Cât de greu e să intre cei bogați în Împărăția lui Dumnezeu! E mai ușor să treacă o cămilă prin urechile acului, decât să intre bogatul în Împărăția lui Dumnezeu**". În măsura în care te depărtează de oameni, în aceeași măsură bogăția te îndepărtează deci și de Dumnezeu.

În unele vechi manuscrise grecești, la acest verset, în loc de **Kamelos** (=cămilă), este **Kamilos** (=odgon marinăresc). Varianta a doua este desigur o corectură a unui copist care va fi găsit mai firească asocierea urechii acului cu odgonul, decât cu cămila. Nici una nici cealaltă însă, nu poate trece prin urechile acului! Ori, exact acesta este drumul care nu duce în Împărăția lui Dumnezeu. Cei care L-au ascultat pe Mântuitorul i-au pus atunci o întrebare, speriați: „**Doamne, dar atunci cine poate să se mântuiască?**" Se vor fi gândit că fiecare din ei avea câte ceva, o casă, o țarină, un ban pus deoparte! Mântuitorul le-a dat pe loc un răspuns, dar unul enigmatic: „**Cele ce nu sunt cu putință la oameni, sunt cu putință la Dumnezeu**". Așa propune să înțelegem acest cuvânt cam așa: Oamenilor le e cu putință să trăiască fără bunuri. Ar trebui să nu se mântuiască, în măsura în care își pun nedăjdea în bunuri, căci spre ele înclină și inima lor. La unii mai puțin, la alții mai mult, dar de scăpat nu scapă nimeni de acest păcat. Dumnezeu însă se milostivește și îi înțelege, și îi iartă pe cei care n-au căzut de tot în lăcomie și avariție. Făcând un pogorământ, Dumnezeu ne îngăduie să avem bunuri, cu condiția să le dăm o întrebuințare bună, să nu le depozităm.

Și să nu ne împătimim, strângându-le fără trebuință reală.

Împătimirea după bunuri materiale, mai ales câștigate ușor, sau prin munca altora, sau fără muncă, îi face pe mulți să-și strice viața pentru totdeauna.

Un om oarecare a găsit odată o sută de lei pe stradă. Din momentul acela nu și-a mai ridicat ochii de la pământ. În treizeci de ani a adunat vreo 15.000 de nasturi, vreo 20.000 de ace de siguranță și încă vreo câteva sute de lei, punând bănuț lângă bănuț, de 5, de 10 și de 25. A ajuns într-o stare deplorabilă, mereu în căutare, mereu avid după ceva cât de neînsemnat. În tot timpul acesta a pierdut zâmbetul prietenilor, frumusețea copacilor, culorile cerului. Când s-a trezit, era prea târziu!

Și așa, când plecăm din viața aceasta nu luăm nimic cu noi.

Se zice că Alexandru cel Mare, regele Macedoniei, înainte de a muri a poruncit generalilor săi, când îl vor îngropa, să-i lase mâinile în afara sarcofagului (a sicriului), în așa fel încât cei care îl vor petrece pe ultimul drum, să vadă că n-a luat nimic cu sine din tot ce a adunat în viața aceasta.

Robinson Crusoe, eroul povestirii care încântă imaginația tuturor cititorilor, rămas singur pe o insulă pustie, a văzut în apropiere, în apele oceanului, resturile unei corăbii scufundate. A coborât s-o cerceteze, în speranța că va putea găsi ceva resturi de mâncare. A găsit o ladă cu monezi de aur! Trist, s-a uitat la ea și a zis *„La ce bun! Nu-mi puteți fi de nici un folos. Nici măcar nu merită osteneala de a vă ridica de aici!"*

Se întâmplă așadar și pe pământ asemenea situații. Cu atât mai mult asemenea bogății nu ne mai sunt de nici un folos dincolo.

În zadar nu știu care bogat dintr-o povestire a poruncit să fie îngropat împreună cu punga lui de aur. Să fii prost pe pământ mai merge, dar să vrei să-ți cari prostia și dincolo, întrece orice măsură!

Sfântul Pavel a prins în câteva cuvinte, intrate în vorbirea comună, realitatea simplă și evidentă că **„nu avem aici cetate stătătoare, ci o căutăm pe aceea ce va să fie"** (Evrei 13, 14). Ori, acolo valorile sunt de altă natură decât cele de aici.

Se zice că un oarecare și-a strâns aici bunuri multe ca să aibă și dincolo. Zicea mereu: totul se poate cumpăra. Și aici și dincolo. Și strângea mereu. N-ar fi dat nimănui un ban. O singură dată a dat unui cerșetor 25 de bani. Și a murit. S-a dus la Sfântul Petru — tradiția știe că el păstrează cheile raiului — și a încercat să intre. Sfântul Petru i-a spus că nu poate intra, pentru că nu și-a pregătit dinainte locul. Cam cum e cu locurile noastre din cimitire, pe care trebuie să le plătim dinainte, desigur pentru odihna oaselor aici, nu pentru a sufletului, dincolo!

Omul nostru i-a spus Sfântului Petru că totuși s-a pregătit. A adunat mereu bani ca să-și plătească intrarea în rai. Știa că aici totul se cumpără. *„Și unde ai banii?"* îl întrebă Sfântul Petru. — *„În buzunare. Am și cecuri și hârtii de bancă. Dau cât se cere. Am destui."* — *„Să-i văd"*, îi zise Sfântul Petru, zâmbind către un înger care asista la discuție. Și omul începu să se caute prin buzunare, își scoase din valiza de călătorie și alte haine, mapele cu acte, dar nu găsi nimic. *„Am avut bani mulți, când am murit, zise. Nu înțeleg ce s-a putut întâmpla!"* — *„Mai caută"*, îl îmbie Sfântul Petru. Și căutându-se, în fundul unui buzunar găsi 25 de bani. *„Cu atât ai venit"*, îi zise Sfântul Petru. Sunt banii pe care i-ai dat unui sărac cerșetor. Cred că ai și uitat de ei, că i-ai dat în scârbă, ca să scapi de el.

Totuşi, iată, au ajuns aici. A mai venit ieri unul care transportând o căruţă de pâini, a aruncat cu o pâine într-un flămând care se ţinea după el cersind. Pâinea e aici. Cei 25 de bani ai tăi, ca şi pâinea celuilalt, sunt ceva, dar nu sunt de-ajuns ca să deschidă porţile raiului. Îmi pare rău! Plata trebuia s-o achiţi pe pământ, aproapelui tău.

Iată şi o altă pildă care ilustrează acest adevăr:

Un tânăr bogat, petrecăreţ şi indiferent faţă de cele spirituale, a avut un vis trimis de Dumnezeu să-l trezească din amorţeala sa şi să-i dea posibilitatea să se îndrepte. Se făcea că murise şi că Sfântul Petru îl conduce prin lumea de dincolo, arătându-i cum petrec alţii. Printre altele, a văzut acolo şi un palat foarte frumos, aflat în construcţie. *„Al cui e palatul acesta?"*, întreabă el. — *„Al grădinarului tău"*. – *„Al grădinarului meu? Imposibil. N-are ce face cu el. Pe pământ trăieşte într-o colibă şi pare mulţumit. Nici n-ar şti cum să se folosească de el"*. — *„Şi totuşi e al lui. Ştii dumneata cu ce şi-l construieşte?"* — *„Nu pot şti. Are o leafă mică"*. — *„E mică, într-adevăr, pentru că nu i-o măreşti dumneata. Dar aşa mică precum e, din ea dă o parte săracilor şi nevoiaşilor. Nu-şi opreşte pentru dânsul decât atât cât îi trebuie ca să trăiască cinstit. Nu petrece fără rost, nu se desfătează, posteşte şi se roagă după rânduială. Din tot ce dă săracilor i se construieşte aici acest palat. El desigur nu ştie, nu bănuieşte. El face ce face din inima lui bună"*.

Mergând mai departe au ajuns în faţa unei colibe sărăcăcioase, putrede, gata să cadă. Sfântul Petru se opri înadins în faţa ei. *„Cum se poate să existe aici, ca şi pe pământ, asemenea case?"*, întrebă tânărul. *„A cui poate fi?"* — *„A ta"*, răspunse simplu Sfântul Petru. — *„A mea?"*, se îngrozi tânărul. *„Nu se poate. Eu locuiesc într-un palat. Cum voi locui într-o astfel de cocioabă? Dumnezeu nu poate face atâta nedreptate"*, — *„Nu e deloc o nedreptate. E tocmai dreptatea care ţi se cuvine. Casele se contruiesc aici din materialele trimise de oameni de pe pământ. Tu n-ai trimis nimic!"*

În aceeaşi clipă Sfântul Petru se făcu nevăzut, şi tot în momentul acela tânărul se trezi din vis. În tot restul vieţii nu mai făcu altceva, decât să-şi trimită materialele dincolo (prelucrare după D.Bodale, *Trăiri în Hristos, Detroit*, 1985, p. 106).

Iată încă o întâmplare care ilustrează aceeaşi idee a inutilităţii bunurilor pe care le strângem şi le credem ale noastre pe pământ şi pentru totdeauna:

Într-un sat, credincioşii s-au gândit să-şi restaureze biserica. Le trebuia lemn pentru construcţie şi multe binale pentru schelărie. Ar fi trebuit să cumpere lemnul de departe şi era scump.Un boiernaş local avea o mare pădure de brazi, nu departe de sat, şi era foarte mândru de proprietatea lui. Nu mai erau alte păduri în regiune şi scotea bani buni din vânzarea lemnelor.

Împreună cu preotul, oamenii s-au gândit să apeleze la dânsul. Să-i ceară să contribuie şi el la lucrările de restaurare cu lemnele de construcţii, iar ei se obligau să contribuie cu munca. Căutându-l, l-au găsit chiar în pădure. I-au spus care le era păsul, luându-l de departe şi cu binişorul.

— *Nu vă dau nimic. Plătiţi. E pădurea mea şi fac ce vreau cu ea. Îi aduseră*

aminte că o moștenise și că nici n-o uda, nici n-o făcea el să crească, ci totul îi venea de-a gata de la Dumnezeu, și că ar putea să facă și el ceva pentru biserică, doar era creștin.

— Ei, nu mă luați pe mine cu de-alde astea. Viața e grea. Totul se plătește. Trebuie să ne gospodărim bine, nu să risipim. Față de moștenirea aceasta am și eu o răspundere.

Văzând că nu-l pot convinge, s-au hotărât să plece, lăsându-l să-și admire moștenirea. Dar unuia din ei i-a venit un gând:

— Domnule, îl întrebă, din toată pădurea aceasta, care e bradul dumitale?

— „Toți brazii sunt ai mei. Toată pădurea e a mea, răspunse el contrariat. Ce ceri să gândind?"

„Asta știu eu. Dar care e bradul dumitale, pe care îl vei stăpâni în veci, căci pe ceilalți îi cvei vinde, sau îi vei lăsa aici, și nu-ți vor mai aparține".

— Nu înțeleg ce vrei să spui!

— Vreau să te întreb din care te-ai hotărât să-ți faci cele patru scânduri pentru sicriu. Să știi că numai acela e bradul dumitale. Pe ceilalți doar îi administrezi temporar. Numai de acela ai de fapt nevoie! E un brad înțelept. Acela, vrei nu vrei, te va duce la biserică! Dar îți va fi prea târziu ca să-ți mai fie de folos! Proprietarul înțelese. Se umili, își ceru iertare și i lăsă să-și ia tot lemnul de care aveau nevoie.

Nu s-a întâmplat vreodată ca vreun milostiv să ducă lipsă de ceva. Și-apoi oamenii înțelepți — numai înțelepții sunt milostivi — au nevoie de atât de puțin pentru a fi fericiți! Cine nu știe istoria *Cămășii fericitului?*

Un rege bolnav și bogat a adus în jurul său toți marii doctori din lume ca să-l vindece. Le-a oferit bani și bunuri, dar cu toate eforturile nici unul n-a putut face nimic. S-a prezentat la urmă un necunoscut care i-a spus regelui așa: „Te vei vindeca, dar cu condiția să găsești un om fericit, să-i iei cămașa și s-o îmbraci, și de îndată te ceri face sănătos ca și înainte!"

Au fost trimiși oameni peste tot, cu poruncă să găsească un om fericit și să-i ia cămașa. Dar nimeni nu putea găsi un om fericit. Fiecare din cei întrebați avea câte ceva de care să se plângă, o boală, un neajuns, fie bărbați, fie femei, fie copii. I-au spus împăratului. „Cum, în toată împărăția mea să nu fie nici un om fericit? Mai căutați". Și iarăși porniră oamenii împărăției să caute.

Într un sat, undeva, la o margine, la poalele unui munte, văzură un om foarte sărac, îmbrăcat într-o haină ponosită, contemplând natura. L-au întrebat dacă e fericit. *„Sunt fericit"*, răspunse el, zâmbind și luminându-și dintr-o dată fața. *„Sunt foarte, foarte fericit. Nu-mi lipsește nimic. Am totul. Mulțumesc Domnului pentru bucuria de a trăi. Ce mi-aș mai putea dori altceva? Pot să vă fiu de folos cu ceva?"* întrebă el.

„Scoate-ți imediat cămașa", îi porunciră oamenii stăpânirii, și dădură să-i dezbrace haina cu care era îmbrăcat. Când i-o deschiseră, spre stupefacția lor descoperiră că era atât de sărac, încât nici cămașă nu avea pe el!

Fericirea nici pe pământ nu vine de la bunuri, ci din inima omului. Tot inima îi deschide și porțile raiului dincolo.

De aceea, în măsura în care și noi, ca și apostolii, ne speriem de condițiile pe care le pune Mântuitorul, să ne mângâiem că aceste condițiuni nu sunt într-atât de grele, încât să nu poată fi împlinite. Ele pot fi împlinite cu ajutorul lui Dumnezeu. Pentru aceasta nu trebuie să facem lucruri extraordinare, lucruri prea deosebite. Trebuie să fim doar buni creștini, să trăim curat, să avem intenții bune, fapte bune, să facem bine și să gândim bine unii despre alții. Aceasta e desăvârșirea pe care o propovăduiește Mântuitorul și care e la îndemâna tuturor. Evident, aceasta nu presupune adunare de averi, ci mai ales eliberarea de ele! Nimeni să nu creadă însă că porunca desăvârșirii nu e și pentru el. Mântuitorul tuturor le cere: **„Fiți desăvârșiți"** (Matei 5, 48). Poruncile nu sunt de netrecut! Trebuie doar să fim cu conștiința curată în tot ceea ce facem. Să fim ca înaintea lui Dumnezeu. Fiecare din noi. În orice poziție socială, în orice loc și în orice timp am trăi. De altfel, un sfânt din Pateric spunea: **„De ar voi omul, de dimineața până seara poate să ajungă le măsura dumnezeiască"**. Într-o zi, și chiar în mai puțin de o zi, uneori într-o clipă.

Să ne amintim de tâlharii care au fost răstigniți unul în dreapta și altul în stânga lui Dumnezeu, Fiecare din noi. În orice poziție socială, în orice loc și în orice timp am trăi. De altfel, un sfânt din pateric spunea: **„De ar voi omul, de dimineața până seara poate să ajungă la măsura dumnezeiască"**. Într-o zi, și chiar în mai puțin de o zi, uneori într-o clipă.

Să ne amintim de tâlharii care au fost răstigniți unul în dreapta și altul în stânga Mântuitorului. Erau vinovați,. Ei înșiși au recunoscuit. **„Acesta pătimește nevinovat, pe când noi pe drept pătimim"**. Și totuși! Unuia din ei Mântuitorul i-a spus: **„Astăzi vei fi cu mine în rai"**. De ce? Fiindcă a avut o clipă puternică de convertire. A avut o clipă esențială de remușcare, de pocăință față de tot răul pe care îl făcuse până atunci, și a avut tăria să spună: **„Pomenește-mă, Doamne, când vei veni întru Împărăția Ta!"** (Luca 23, 42). Și Mântuitorul i-a răspuns: **„Astăzi vei fi cu Mine în Rai!"**

Și altă dată, la convertiri spontane, la întoarceri spontane de la păcat la virtute, a spus: **„Astăzi s-a făcut mântuire casei acesteia"** (Luca 19, 9). Și tot așa, când datorită unui puternic moment de credință, după întrebarea: **„Crezi că Eu o să pot face aceasta?"**, la răspunsul celor întrebați: **„Cred"**, le spunea: **„Iertate sunt păcatele tale!"** Și îi renăștea într-o clipă.

Sfântul Ciprian, povestindu-și propria renaștere, o făcea cu uimire descriind-o astfel:

„**Cu ajutorul Duhului Sfânt a doua naștere m-a transformat într-un om nou; ca prin minune mi se părea că îndoielile mi se spulberă, cele închise se deschid, cele întunecate se luminează, ceea ce mai înainte mi se părea greu devenea ușor, și socoteam că pot înfăptui ceea ce este imposibil**" (*Către Daratus*, 4).

E ușor prin urmare, sau măcar nu e foarte greu să fii creștin. Pentru cei care nu sunt chemați spre căi prea complicate, există calea simplă a împlinirii poruncilor. Trebuie însă ca întoarcerea de la păcat la îndreptare să fie o întoarcere permanentă. Greșim permanent, greșim des. Întoarcerea să fie cel puțin tot atât de deasă, pe cât e deasă și căderea. Averi ca tânărul din Evanghelie nu avem. Egoisme și duh de stăpânire însă avem, ca și cum am avea averi!

De ne-am întâlni cu Iisus și de i-am spune și noi că împlinim poruncile, tot ar mai avea să ne ceară să ne lepădăm de ceea ce stă pe suflet ca și greutatea averilor: egoismul și duhul stăpânirii altora!

Duminica a XXXI-a după Rusalii

URME PE NISIP

Întâmplări ca aceea pe care o istorisește Sfânta Evanghelie de astăzi deveniseră aproape obișnuite în vremea propovăduirii pământești a lui Iisus. Din perspectiva noastră de astăzi însă, întâmplarea este evident neobișnuită. Nu se mai petrec astăzi astfel de minuni, așa încât noi simțim nevoia s-o înțelegem, ca să ne putem folosi de ea.

Să ne-o amintim:

„Și când s-a apropiat Iisus de Ierihon, un orb ședea lângă drum, cerșind. Și, auzind el mulțimea care trecea, întreba ce e aceasta. Și i-au spus că trece Iisus Nazarineanul. Și el a strigat, zicând: Iisuse, fiul lui David, fie-Ți milă de mine. Și cei care mergeau înainte îl certau ca să tacă, iar el cu mult mai mult striga: Fiule al lui David, fie-Ți milă de mine! Și oprindu-se, Iisus a poruncit să-l aducă la El: și apropiindu-se el, l-a întrebat: Ce voiești să-ți fac? Iar el a zis: Doamne, să văd iarăși! Iar el a zis: Vezi! Credința ta te-a mântuit. Și îndată a văzut și mergea după El, slăvind pe Dumnezeu. Și tot poporul, care văzuse, a dat laudă lui Dumnezeu" (Luca, 18, 35–43).

Iisus se apropia așadar de orașul Ierihon. Ca de obicei, era înconjurat de o mare mulțime. Urmându-L, vorbeau, se înghesuiau, fiecare voia să fie cât mai aproape de El, ca să-I audă cuvintele, să-L vadă, să se atingă de Dânsul spre a se vindeca de vreo boală și spre a se sfinți. Dintotdeauna oamenii au crezut că atingându-se de un om sfânt, de un obiect sfințit, se sfințesc și ei, tot așa cum atin-

Cuvântul rostit în catedrala din Sibiu, în 22 ianuarie 1984.

gerea de ceva necurat aduce necurăţenia şi, se ştie că, în Vechiul Testament mai ales, se prescriau în cazuri de acestea ritualuri de spălare şi curăţire (ex. Letivic, 15).

Nu erau simple superstiţii, cum ar putea crede unii. Oare dacă cineva se atinge de un om sau de un obiect infectat de anumiţi microbi şi viruşi purtători de boli, nu se îmbolnăveşte? Nu vindecă astăzi celebra Djuna prin energii pe care le degajă din mâini? Nici oamenii de ştiinţă n-o mai pun la îndoială.

Zgomotul mulţimii care înainta pe drumul Ierihonului a fost auzit şi de un orb care stătea la marginea drumului şi cerea milostenie. Simţind că se petrece ceva deosebit, a întrebat: **Cine este? Ce s-a întâmplat?**

Ce se petrece? Cineva i-a spus: **Trece Iisus, profetul din Nazaret.** Şi atunci, cuprins dintr-o dată de o speranţă pe care o va fi avut de mult în inima sa, de când va fi auzit de minunile săvârşite de acest proroc, orbul a început să strige: **„Iisuse, Fiul lui David, miluieşte-mă!"** Striga tare. Nevăzând, nu putea aprecia distanţa dintre el şi Iisus, ca să ştie cum să-şi moduleze vocea, şi striga din ce în ce mai tare, ca să fie auzit.

M-aş opri puţin la acest amănunt, înainte de a trece mai departe. Orbul **striga!** Evangheliştii, cum am mai observat şi în alte împrejurări, nu fac niciodată literatură. Luca relatează întâmplarea fără înfloriturі, fără a nota emoţiile şi reacţia celor de faţă, dar observă că orbul **striga.** Dacă n-ar fi fost de faţă, sau dacă n-ar fi deţinut povestirea de la unul care a fost de faţă, n-ar fi observat că **striga.** Ar fi scris scris că orbul îl **ruga** pe Iisus să-l vindece. A fi strigat e însă mai plauzibil, fiindcă nu-l vedea şi nu ştia dacă e auzit.

Amănuntul ar putea fi socotit, pe drept cuvânt, un argument intern pentru autenticitatea întâmplării, cu atât mai mult cu cât n-a fost deloc intenţionat ca atare. Întâmplarea, aşadar, n-a fost inventată. E adevărată.

Prin urmare, orbul striga.

Cei din jur încercau să-l tempereze, **„îl certau să tacă". Taci omule. Lasă-L în pace pe Învăţătorul. E ocupat. E departe. Nici nu te aude.** El striga însă din ce în ce mai tare: **Iisuse, Fiul lui David, miluieşte-mă!"**

Iisus l-a auzit şi va fi întrebat: **Ce se întâmpă acolo?** Cineva Îi va fi spus: **E un om la marginea drumului.**

— **Aduceţi-l încoace.** Şi l-au adus în faţa Lui. Deşi, de fapt,

nu mai era nevoie să-l întrebe, l-a întrebat totuşi: — **Ce voieşti de la Mine?"** Iisus va fi pus întrebarea, fiindcă orbul putea să răspundă: **Vreau un ban,** cum cerea de la toţi trecătorii, sau: **Vreau ceva de mâncare.** E posibil însă ca Iisus să-l fi întrebat şi pentru că a vrut să afle din gura lui ce vrea. Să ceară. Prin aceasta se făcea evidentă şi orbirea lui. **El** se declara orb. Şi cerea vindecarea. Acum nu mai putea rămâne pe loc pentru îndoieli. Orbul n-a vrut nici bani, nici mâncare. A răspuns cu răspunsul vieţii lui: — **Doamne, să văd!" Ce altceva aş putea cere de la Tine, decât să văd** — părea a zice.

Şi atunci Iisus — precum odinioară, la începutul lumii, Dumnezeu a zis: **„Să fie lumină!"** Şi a fost lumină — i-a spus: **„Vezi! Credinţa ta te-a mântuit"** (Luca 18, 35–43). Şi a văzut.

În clipa aceea ochii orbului s-au deschis. Ne putem imagina că din momentul acela orbul, de fapt fostul orb, n-a lipsit dintre cei care aveau să-L urmeze pe Iisus în tot timpul vieţii lui pământeşti. De altfel, naratorul, Sfântul evanghelist Luca, ne spune: **„şi L-a urmat pe Iisus, slăvind pe Dumnezeu".**

Se cuvine să ne oprim acum la câteva detalii. Mântuitorul i-a spus:

„Credinţa ta te-a mântuit". Prin urmare a luat act de credinţa lui, şi anume de credinţa lui **în El,** ca Mesia. Acest lucru reiese din aceea că orbul I s-a adresat cu: **„Iisuse, Fiul lui David".** Prin urmare, orbul ştia cu cine are de-a face. Auzise de El. Era ca şi cum l-ar fi aşteptat. Ştia că e din neamul regelui David. Cineva îi spusese că a venit Mesia şi că poate să facă astfel de minuni. În taina cugetului său va fi fost aşteptând de mult această întâlnire.

Orbul se afla într-un timp mesianic. Din acest timp, din această realitate i s-a adresat cu disperare lui Iisus, cu teama că ar putea trece pe lângă dânsul fără să-l prindă şi pe el în acest timp şi în binecuvântările Lui. De aceea i-a cerut cu încredere să facă şi dânsul minunea cea mare. Nu să-i dea un ban, sau să-i dea ceva de mâncare. Ce mai contau acum acestea?

Orbul credea că Iisus putea să facă acest lucru, şi Iisus a luat act de credinţa lui. Atunci i-a spus: **„Vezi!",** înştiinţându-l că această credinţă l-a mântuit.

Aceasta este întâmplarea. Ea e povestită şi de evanghelistul Matei (20, 29–34) şi de Marcu (10, 46–52), acesta din urmă dându-i orbului şi numele şi neamul: Bartimeu, fiul lui Timeu. Nu ni se spune în mod expres, fiindcă era probabil cunoscut de toţi, dar e

mai mult decât sigur că era orb din naștere. Am putea însă spune, fără teama că exagerăm, că, deși orb, Bartimeu L-a văzut pe Iisus. L-a văzut pe Dumnezeu, pe Mesia, în Iisus. Acesta l-a salvat!

Neobișnuită întâmplare! O minune. Un fapt supranatural. Fiindcă o anumită orbire, care nu-i din naștere, se mai vindecă și astăzi, dar de obicei orbirea din naștere nu se vindecă. Și, mai ales, nu se vindecă în felul acesta: prin cuvânt! Când se duc cei bolnavi de ochi, orbii îndeosebi, în fața unui medic specialist, prima întrebare care li se pune este: **Ai văzut vreodată? Orbirea e din naștere, sau din accident, sau din vreo boală?** Dacă răspunsul indică o cauză mai târzie, atunci medicul spune: Putem încerca. Organele există, se vor fi atrofiat în parte, vor fi suferit vreo alterare, o să încercăm să le repunem în funcțiune, cât se va putea. Dar dacă răspunsul este: **N-am văzut niciodată,** după un examen foarte sumar, medicul poate constata dacă mai există vreo posibilitate de deblocare și de reactivare a nervului optic, sau dacă niște legături necesare pentru ca organul vederii să poată funcționa nu există din naștere. Și dacă nu există, medicul nu mai are ce face.

Vederea acestui orb era blocată din naștere. Mântuitorul a făcut cu el o minune. Nu l-a mai trimis la medici, pentru că știa că orbirea aceasta nu mai era vindecabilă pe cale medicală. Dacă ar fi fost vindecabilă, l-ar fi trimis oare? Poate că da. Mântuitorul n-a interzis profesiunea de medic, nici apelul bolnavilor la medici. Dimpotrivă. Și precizez acest lucru, pentru că veți fi auzit că unii sectanți extremiști, învață că totul trebuie așteptat numai de la Dumnezeu și nu este îngăduit apelul la medici. Refuză ajutorul medical, refuză transfuziile de sânge, refuză medicamentele, pe motiv că în Evanghelie toate cazurile de boală au fost rezolvate numai de Dumnezeu. Aceste învățături sectante nu sunt conforme cu adevărul și nu interpretează corect Sf. Scriptură. Mântuitorul i-a prețuit pe medici. Oare nu El a spus: **„Nu cei sănătoși au nevoie de doctori, ci cei bolnavi"?**

Așadar, cei bolnavi erau trimiși la medici. Nu pe toți bolnavii îi chema să-i vindece printr-o minune. Dar n-a îndemnat niciodată să se accepte boala, fără a încerca vindecarea ei; întotdeauna a recomandat restaurarea ființei umane. A instituit și o taină a vindecării: **Sfântul Maslu.** Sfântul Iacov scria: **„De este între voi cineva bolnav, să cheme preoții Bisericii"**(Iacov 5, 14). Dar în același timp Mântuitorul a vorbit mereu de medici, îndatorați a se ocupa de sănătatea oamenilor și de a o îmbunătăți. Chiar printre

ucenicii lui Iisus se spune că unul era medic, și anume Luca. Despre Iisus nu ni se spune că ar fi fost vreodată bolnav. Doar obosit.

Dar să trecem, în legătură cu minunea vindecării orbului, și la o altă întrebare, poate ceva mai gravă. O întrebare care tulbură adesea conștiința noastră creștină, și pe care ne-o punem toți: **De ce bolile? De ce infirmitățile? De ce unii se nasc cu boli și cu infirmități?** Cinstit vorbind, toți ne punem astfel de întrebări. Și nu toți știm să răspundem. Nu întotdeauna se poate răspunde. Dar există răspuns?

Fie și numai indirect, dar există. Chiar la unele întrebările la care nu putem răspunde, răspundem cu credința că toate cele ce se întâmplă în lume au sens. Dumnezeu este un Dumnezeu logic, un Dumnezeu al sensului, nu al nonsensului, nu al arbitrariului. Chiar dacă nu pătrundem **noi** sensul unui lucru, avem credința că în toate există o logică a lui Dumnezeu. Fără această credință am fi dezarmați și dezorientați cu desăvârșire.

Credința ne dă speranța într-un sens și ne înarmează cu seninătate și cu răbdare, chiar și în cele mai mai deconcertante cazuri. Găsim, în temeiul acestei credințe și unele explicații, chiar dacă luate la un examen mai adânc, mai ascund încă multe taine, și mai rămân multe întrebări fără răspuns. Pe toate însă le înghite marele răspuns: **La Dumnezeu trebuie să fie un sens, chiar dacă nu-l sesizăm noi!** Dacă există Dumnezeu, totul are sens!

Altfel nu se poate. Mintea noastră refuză arbitrariul și absurdul, iar Dumnzeu ne-a învățat cu rânduiala și logica. Putem gândi, spre exemplu, că Dumnezeu lasă să se nască infirmii, pentru ca să lumineze mințile noastre, ca prin comparație să ne dăm seama de ce bunuri avem noi parte, și pe care nu știm să le prețuim întotdeauna. Să ne imaginăm: cât preț au picioarele, la un om născut fără picioare, sau căruia i s-au amputat picioarele? Și cât le prețuim noi? Câți suntem mulțumitori pentru ele?

E drept, atunci când gândim în felul acesta, căutând o justificare, ne vine un alt gând: cum să admitem o asemenea nedreaptă asprime, cu unii, a lui Dumnezeu, ca să facă dintr-ânșii instrumente pentru luminarea altora?

Nu știm întotdeauna cum își motivează Dumnezeu actele Sale. Mai putem căuta și alte explicații, în unele ajutându-se și de observația științifică. Păcatul, greșelile, se înscriu în corpul nostru, tot așa cum se înscriu și sufletul nostru, și lasă urmări. Acestea se

transmit prin acele părticele genetice care se moștenesc din părinți în copii. S-a zis: **„părinții au mâncat aguridă și copiilor li se sterpezesc dinții"**. Acest principiu biologic a fost formulat cu exactitate în Biblie înaintea savantului călugăr Mendel, care l-a formulat poate mai științific, dar nu diferit.

Urmașii plătesc păcatele părinților. Unii se pot naște orbi, de pildă, dacă s-au născut dintr-un părinte bețiv, dintr-un abuz de medicamente nepermise, sau cine mai știe din ce alte nereguli pe care și le-au permis părinții, bunicii, sau străbunicii.

Explică aceasta totul? Evident: Nu! Dar aceasta nu e un motiv să ne rezolvăm sau să ne pierdem credința. Câte alte lucruri nu știm, și nu ne pierdem credința? Ce știm, de pildă, despre taina ființei vii, despre simțuri, despre inteligență, despre iubire, despre ură , despre stele? Tainele vin să ne întărească credința, nu să ne-o scadă. Tainele, nerăspunsurile, ne descoperă că Altcineva răspunde de noi. Că de-am fi noi autorii lumii, le-am ști noi pe toate! Să luăm exemplul marilor savanți pe care tainele, pe care nu le pot pătrunde, îi apropie de Dumnezeu. Iată ce scria **Einstein: „Să știi că există cu adevărat ceva de nepătruns pentru noi, care se manifestă ca o înțelepciune supremă și ca o frumusețe neasemuită, pe care mijloacele noastre modeste le pot percepe numai în cele mai primitive forme — această cunoaștere, acest sentiment se află în centrul adevăratei religiozități. În acest sens aparțin categoriei oamenilor profund religioși"** (*What I belive, 1930).* Un astronom de mare notorietate, pe care l-am cunoscut personal, **Carl Sagan,** scrie tot atât de frumos: **„Când te confrunți cu asemenea mistere profunde, cred că este înțelept să simți o anume smerenie"** (*Creierul lui Broca,* Buc. , 1989, p. 414). Sunt, așadar, întrebări la care putem răspunde parțial, dar și atunci când nu putem răspunde deloc, trebuie să știm că toate se scriu într-o ordine a lui Dumnezeu, care este în mod sigur bine justificată din punctul Său de vedere.

A nu avea ochi, a nu avea vedere, e desigur una din cele mai mari nenorociri care poate lovi pe un om. Să nu vezi soarele, să nu știi ce înseamnă lumina, să nu știi ce înseamnă culoarea, să nu vezi culoarea unei nopți de vară, este, fără îndoială, o mare nenorocire. Dumnezeu a lăsat ca omul întreg, în desăvârșirea lui,să se poată bucura de întreaga creație, și a lăsat cele cinci porți prin care percepem lumea dinafară, cele cinci simțuri: *vederea, auzul, pipăitul, gustul și mirosul.* Dacă am sta să analizăm bine, am vedea că

fiecare din ele este absolut indispensabil. Lipsa unuia înseamnă dintr-o dată o infirmitate. Strică ceva din ordinea ființei și din ordinea lumii. Strică ceva din substanța ta, dacă unul din aceste simțuri îți lipsește. Dar parcă mai grav decât toate e să nu ai vederea!

Se vorbește și despre al șaselea simț, și al șaptelea ș.a.m.d. De pildă, se vorbește despre intuiție, sau despre darul presimțirii, sau despre darul profeției, sau despre instincte, ca instrumente ale unei anumite cunoașteri. Nu știm prea multe despre acestea, dar, fără îndoială, există și ele, ca niște suplimente de simțuri, pe care unii le au, cu care unii sunt dăruiți. Nu zicem noi de multe ori: **„Am presimțit eu lucrul acesta?"** Sau, unii au darul, parcă, de a citi în om, de a vedea în altul. Zicem: **„Cred că cutare e un om bun".** Sau un om rău. Așa din senin. Circulă de la ei spre noi un fluid nevăzut, dar sesizabil de niște antene din noi, care par a funcționa după niște legi necunoscute nouă. Și de obicei nu se înșală. Dar atenție: uneori se mai înșală! Să nu condamnăm pe nimeni după presimțiri!

Nu știm prea multe despre aceste simțuri suplimentare, dar fără îndoială ele există. Tot așa cum nu știm foarte multe despre instincte.

Ce sunt acestea? Despre animale, de pildă, se spune că ele nu au gândire, nu au rațiune, în sensul în care avem noi, dar se orientează după instincte. Dar și aceasta face parte dintre miracolele nedescoperite încă, dar care ne spun cât de complicate pot fi lucrurile, și câte alte taine mai există împrejurul nostru. Am citit într-un ziar de curând o întâmplare neobișbuită.

O familie de undeva s-a mutat în altă parte, la mii de km și unul din copii se împrietenise foarte mult cu un câine. A plecat însă și a lăsat câinele la domiciliul vechi. Familia plecase la noul domiciliu cu avionul, la vrao 2000 km. Peste doi ani s-au trezit cu câinele la ușa casei.

Cum se poate explica acest lucru? Cum și-a găsit câinele prietenul copil, la 2000 km, căutându-l doi ani? Ce logică va fi avut, sau ce va fi știut acest instinct cu ajutorul căruia s-a orientat?

Multe astfel de minuni ne înconjoară sau există în noi. Suntem terenul unor fluctuații de informații, de acumulări, de transmisii de uriașă complexitate, și în noi și în lumea din jurul nostru. Lumea intră în noi și noi o percepem, și transformăm ceea ce ne vine prin văz, prin auz, și prin celelalte simțuri, în gânduri, în judecăți, în cuvinte și în hotărâri, iar hotărârile le transformăm în acțiuni. Cu

cât mijloacele noastre de percepție sunt mai complete și mai valide, mai sănătoase, cu atât procesele care se petrec în noi sunt mai coherente, și cuprind mai mult, și ne încadrează mai exact în universul material, și în cel spiritual din jurul nostru, și din noi înșine.

Dar să ne întoarcem la orbul de pe drumul Ierihonului. Orbul acesta nu mai avea instrumentul principal prin care să ia cunoștință de lumea din jurul său. Iisus, vindecându-l, i-a restaurat ființa. Redându-i vederea, l-a restaurat întru deplinătatea în care trebuia să fie de la început. Toate vindecările lui Iisus au fost lucrări de restaurare a ființei umane. N-a făcut nimănui trei ochi, sau trei picioare. A restaurat o ordine originară.

Și acum să ne punem întrebarea: Dar noi, noi care avem vedere, noi care percepem lumea, ce legătură avem noi cu această întâmplare pe care o înfățișează Evanghelia de azi? Eu cred că există o legătură între noi și întâmplarea aceasta, chiar dacă fizic nouă nu ne lipsesc ochii.

Evident, în primul rând cei care nu au vedere ne stârnesc compasiunea, ne apropie de ei și ne fac să ne dăm seama cât de bogați și dăruiți suntem noi, cei care avem vedere. Dar în mod sigur intenția Mântuitorului a fost și aceea de a ne atrage atenția că există mai multe feluri de orbire, și că e posibil ca și noi, cei cu vedere, să fim într-un fel orbi, și să avem nevoie de ajutorul Său. Căci există o vedere și o orbire fizică, dar există și o vedere și o orbire spirituală.

Există, de pildă, **„ochi răi"** (Matei, 6, 23, 20, 15; Mc. 7, 22; Lc.11, 34), ochi cu **„poftă"** vinovată (I Ioan 2, 16), dar și ochi **„pironiți spre cer"** (F. Ap. 1, 10; Matei 14, 19; Mc. 6, 41; Luca 9, 16; Ioan 17,1), **„ochi ai inimii"** (Efeseni 1, 18), apoi **„ochi cu bârne"** (Matei 7, 3–4; Luca 6, 42). Amintiți-vă că Mântuitorul Însuși, de multe ori, zice: **„Au ochi și nu văd, au urechi și nu aud"** (Marcu 8, 18), sau: **„De ce nu vezi bârna din ochiul tău, și vezi paiul din ochiul aproapelui"?** (Matei 7, 3–4).

Mântuitorul vorbește, așadar, și de o cu totul altă vedere sau orbire. Nu mai este vorba de vederea fizică, ci de vederea spirituală, de modul cum îl vedem pe Dumnezeu și pe aproapele nostru, cu ochiul cel spiritual. Cum gândim, mai ales, despre aproapele, cum îl judecăm, cum judecăm raporturile dintre el și noi, cum ne judecăm pe noi înșine în raport cu el, și pe aproapele nostru în raport cu noi. Iisus știe, așadar, și de unii cu vedere, care pretind că văd, dar de fapt nu văd!

Dacă punem problema și așa, atunci fără îndoială descoperim

o anumită legătură între orbul din Evanghelie și noi. Nu chiar ca a lui, dar ne descoperim și noi multe feluri de orbiri. Mai ales atunci când vedem mai bine în alții decât în noi. Sau când ne prefacem că nu vedem în alții ce e bine, mânați de orbirea invidiei, sau pur și simplu de răutate. De câte ori nu-i judecăm pe alții și, în ascuns, tăinuim în noi aceleași apucături și fapte?

Pe dreptate Sfântul Efrem Sirul avertiza că judecarea altuia e ca și cum l-ai mânca, asemănând fapta cu a animalelor sălbatice:

„Te-ai așezat la masă: mănâncă pâine, dar nu cleveti pe aproapele tău, pentru ca nu prin clevitere să te faci mâncătorul fratelui tău". Mântuitorul se referă de multe ori la astfel de situații, de pildă, când îi numește pe farisei **„morminte văruite"** (Matei 23, 27), **„fățarnici"** (Matei 23, 14), pentru că făceau de multe ori mai multe păcate, și mai mari decât cei pe care îi judecau pentru păcatele mai mici decât ale lor, al lor cel mai mare fiind mândria, suficiența de sine. Oare o astfel de orbire n-o avem și noi? N-o avem pe cea fizică a orbului din Evanghelie, dar oare e cu mult mai mică, și mai deosebită, orbirea noastră spirituală? Oare n-ar trebui să-i cerem lui Iisus să facă și cu noi o minune? Să vedem!

Și să ne învețe să vedem. E însă tot atât de adevărat că și noi trebuie să facem efortul de a vedea și de a ști *ce* să vedem,și de a ști să ne curățim ochii ca să vedem bine. Fiecare vede cu ochii pe care-i are, după cum și-i îngrijește. Fiecare vede mai ales ce urmărește să vadă, ceea ce e ținta interesului său.

Se zice că doi oameni se întorceau din India. Pe vapor au intrat în discuție. Unul zice către celălalt, care s-a prezentat a fi misionar: *Nu prea înțeleg ce rosturi aveți Dv., misionarii, în India. Am stat câteva luni aici și n-am văzut nici un creștin. Cred că pierdeți vremea de pomană".* Misionarul îl întrebă: *„Dv. ce ați făcut în India?" „Am fost la vânătoare de tigri". – „Și ați văzut mulți?" – „Foarte mulți". – „Eu* – zise misionarul – *am stat 20 de ani în India, făcând misiune creștină. Am convertit foarte mulți și i-am lăsat creștini. În 20 de ani însă n-am văzut nici un tigru!"*

Fiecare vede ceea ce caută. De Îl căutăm pe Dumnezeu, Îl vedem. Fiecare vede cu ochii pe care îi are, sau cu ochelarii pe care îi folosește, sau prin fereastra pe care și-o alege ca să vadă împrejurul lui.

Un cetățean, sosit la un hotel, se uită dimineața afară și vede o zi mohorâtă, depresivă. Se hotărește să iasă în oraș, dar cu mare strângere de inimă. Când iese afară se întâlnește cu un peisaj luminos, frumos, vesel. Ce se întâmplase? Ferestrele camerei erau atât de murdare, încât deformau tot peisajul exterior și l urâțeau.

Așa e și cu ferestrele ochilor și ale sufletului nostru: Dacă sunt murdare, vedem totul întunecat în jur. Ochiul curat, pe toate le vede curate! Heraclit spunea: **Ochii și urechile sunt martorî răi celor care au suflete barbare"**. Și G. B. Shaw a spus odată: **„Păstrează-te curat și luminat: Tu ești fereastra prin care vezi lumea"**.

Cei împătimiți după bani caută pretutindeni bani, și nu mai văd altceva.

Se zice că știindu-l pe unul împătimit după bani, cineva i-a focut cadou o pereche de ochelari care, în loc de sticlă, aveau două monezi de aur. *„De ce-mi dai așa ceva?"*, a întrebat acela. – *„Să-i pui la ochi"*. – *Dar nu văd nimic"*. – Nici când urmărești doar să te îmbogățești nu vezi nimic. Monezile te orbesc.

Iată în ce împrejurări avem fiecare din noi nevoie **„să vedem"**,chiar dacă ni se pare că avem vedere, sau anumite vederi! Intelectualii știu la ce mă refer! Să ne străduim să vedem ce trebuie.

Avem ochi, dar oare citim întotdeauna cum se cuvine sensul a tot ce ne înconjoară? Vedem soarele, vedem stelele, vedem cerul, dar știm noi să citim în aceste realități ceea ce trebuie să citim?

„Nu cunoaștem pe Domnul în ființa lui, spune Sfântul Maxim Mărturisitorul, **ci din măreția faptelor și din purtarea de grijă ce o are pentru cele ce sunt. Căci prin acestea înțelegem ca prin niște oglinzi nemărginita bunătate, înțelepciune și putere a Lui"** (*Prima sută a capetelor despre dragoste*). Știm noi să citim, cum spune poetul, pe fruntea unei ființe omenești: **Dumnezeu?** Știm noi să citim pe petalele unei flori: **Dumnezeu?** Știm noi să citim pe cerul înstelat: **Dumnezeu?** Spunem noi cu Psalmistul : **„Cerurile spun slava lui Dumnezeu, și facerea mâinilor Lui o vestește tăria"?** (Ps. 19, 1). Avem noi ochii să citim întoate acestea prezența lui Dumnezeu? Și să-L lăudăm? Să-L preamărim? Să I ne închinăm? Sau ni de par toate obișnuite și alcătuite fără voia și puterea lui Dumnezeu? Cum e vederea noastră?

Beneficiem de trei feluri de vederi. O vedere fizică, cu ochii, o vedere intelectuală, cu mintea, cu rațiunea, și o vedere sufletească, cu inima. Fără îndoială, vederea cu ochii este prima și cea mai importantă, pentru că ea face parte din simțurile pe care ni le-a dat Dumnezeu ca să fim în contact cu lumea, cu familia, cu frumusețile lumii, cu florile, cu copacii. Nu e nevoie să vă spun în cuvinte prea

măiestrite, sau să vă înduioşez prea mult, pentru a înţelege ce înseamnă să nu vadă cineva. Să fie dintre aceia care nu ştiu cum arată un om, care nu ştiu cum arată o casă, nu ştiu cum arată copii lor, nu ştiu ce înseamnă culoarea, pentru că pentru ei nu există decât negru, dar nici măcar negru, pentru că nu-l pun în comparaţie cu nimic! De aceea vederea cu ochii este primul nostru instrument de cunoaştere. Ochii ne spun multe lucruri. Citim scriptura: **„Cerurile spun slava lui Dumnezeu şi facerea mâinilor Lui o vesteşte tăria"**, bolta de deasupra noastră punctată de miliarde de stele strălucitoare. Toate acestea ne spun despre Dumnezeu, dacă le vedem. Kant spunea **„Nimic nu mă minunează mai mult, decât cerul înstelat de deasupra mea şi degea morală din mine"**, adică pornirea de a face binele. Ochiul ne poate aduce foarte multe cunoştinţe, dar nu toate, fiindcă ohiul e limitat şi el.Ochiul vede numai ceea ce este în faţa lui. Eu văd peretele din faţa mea, dar nu văd ceea ce este dincolo de el. Nu văd în spate, şi chiar şi în faţă lungimea vederii e limitată. Nu vedem totul cu ochiul. Experienţa ochilor e limitată. Cunoaşterea prin experienţa ochilor nu ne spune totul. Ca să mă înţelegeţi, am să recurg la o mică asemănare: Să ne imaginăm o furnică şi un elefant. O furnică de pe un elefant vede elefantul? Nu-l vede. Nici nu ştie că e pe un elefant. Nu vede decât bucata de piele pe care se plimbă. Cunoaşterea ei este foarte limitată.

Aşa suntem şi noi în faţa acestui mare univers, alcătuit nu numai din cât vedem noi, din soarele şi luna şi stelele din jurul nostru, ci dintr-o infinitate de sori şi sisteme solare, şi dintr-o infinitae de fiinţe, de la cele mai mici până la cele mai mari. Cât vedem cu ochiul din toate acestea? Cât vedem din microcosmos, din lumea mică? Aţi văzut vreodată vara o rază de soare pătrunzând în casă? Ce se vede în lumina razei de soare? O mulţime de corpusculi mici pe care altfel, fără raza aceea de soare, nu-i vedem, dar există.

Ochiul nostru nu vede multe din lumea mică, tot aşa cum nu vede multe din lumea mare. Şi apoi ochiul nostru nu vede evenimentele din trecut. Nu vom putea cunoaşte prin experienţa ochilor, unele lucruri, niciodată, pentru că ele nu se vor repeta niciodată pentru noi. N-a fost nimeni martor la facerea lumii. N-a fost nimeni martor la naşterea conştiinţei. Şi acestea nu vor putea fi niciodată reproduse, exact aşa cum s-au produs la începutul începuturilor, pentru ca să poată spune cineva că experienţa ochilor, va putea să cunoască ceva despre originea universului, despre originea omului

și a conștiinței.

Deci ochiul poate ceva, dar nu poate totul. El trebuie ajutat de vederea cealaltă, de a doua treaptă de vedere, care este mintea. Mintea este capacitatea dată nouă de Dumnezeu spre a gândi corect, spre a lega între ele lucrurile, evenimentele, spre a le interpreta, prevedea și a ne lărgi cunoașterea. Spre exemplu: se mișcă un obiect de la A la B. Mintea îl vede mișcându-se și se întreabă: cum se mișcă? Se poate un obiect mișca de la un punct la altul, fără cineva care să-l miște, fără un motor care să-l miște, fără o mână care să-l ia de aici și să-l pună dincolo? Și mintea răspunde: Nu. Deci mintea încearcă să gândească corect, pe bazele unor date exacte. Dar nici mintea nu poate totul. Are și ea limite. Tot Kant, pe care l-am pomenit mai înainte, a demonstrat într-un tratat foarte bine pus la punct din punctul de vedere al gândirii corecte, *Critica rațiuniii pure*, că rațiunea omenească nu poate singură ajunge acolo unde trebuie, ca să cunoască totul. Cine va putea spune vreodată cum celulele cerebrale, care sunt materie, produc gândire, care nu este materie. Celulele cerebrale rămân în capul nostru, nu se deplasează, totul se întâmplă aici, dar gândirea poate să fie pe Himalaia, poate să fie pe oceanul nu știu care, poate să fie în stele. Cine va putea vreodată determina exact, cum de se întâmplă acest proces al transformării celulei cerebrale în gândire?

Așadar, gândirea poate foarte mult, dar nici ea nu poate totul. Urmează o a treia treaptă, o a treia vedere. Vederea inimii. Vederea sufletului. De la Pascal, mare matematician, om de știință, nu teolog, ne-a rămas un cuvânt extraordinar: **Inima are rațiuni despre care rațiunea nu știe nimic"**, adică există și o cunoaștere prin inimă. Oamenii de știință, psihologii numesc aceasta **intuiție,** dar ce este intuiția? Asta e mai greu de spus. Fapt e că cel care **cunoaște prin intuiție** cunoaște dintr-o dată și exact, pentru că intuiția pare a fi **un proces logic foarte rapid,** ca o mașină ultra-electronică. E posibil o astfel de gândire ultrarapidă? Fără îndoială că e posibil. Eu am citit zilele trecute la „Faptul divers", undeva într-o revistă, că în nu știu ce țară răsăriteană, nu știu dacă nu cumva în Siberia, undeva într-un oraș, un tânăr a reușit într-un minut să memoreze un număr cu treizeci de cifre așezate la întâmplare. Încercați lucrul acesta Dvs., nu într-un minut, ci într-o oră! Sunt posibile, prin urmare, astfel de procese de gândire ultrarapide. Intuiția nu este altceva decât un proces de gândire ultrarapidă care ajunge la rezultate precise. Inima noastră participă la măreția din

jurul nostru, prin impresiile pe care şi ea le culege din jurul nostru. Nu avem noi câteodată sentimentul de măreţie, sentimentul de frică, nu avem noi sentimentul că trebuie să salvăm universul? Toate acestea sunt gândiri ale inimii.

Toate acestea împreună, vederea, vederea cu mintea, vederea cu inima, toate împreună,la cel care le are, fac după aceea un salt la ceea ce se numeşte **vedere prin credinţă.** Sunt mulţi cei care, cu mintea, nu reuşesc să ajungă la rezultate exacte, sau ajung la rezultate parţiale, care nu satisfac în întregime.

Există în principal trei feluri de oameni care nu cred. Unii care nu cred pentru că nu găsesc suficiente argumente. Se numesc în filosofie **agnostici,** ceea ce nu e acelaşi lucru, dar nu e nici departe de a fi necredincioşi, atei. Există o altă categorie, **indiferenţii,** cei pe care nu-i interesează nici că da, nici că ba. Sunt cei care trec pe lângă cel căzut între tâlhari pe drumul dintre Ierusalim şi Ierihon, şi nu se uită la el, nu-i interesează, le e indiferent. O a treia categorie sunt **nehotărâţii,** cei care nu se pot decide nici pentru da, nici pentru ba. Ştiţi fabula veche a măgarului lui Buridan. Buridan avea un măgar care a murit de foame pentru că, stând în faţa a două căpiţe de fân, nu s-a putut hotărî din care să mănânce. Aşa sunt nedecişii, nehotărâţii. Dintre aceştia se recrutează întotdeauna cei care sunt gata să-ţi facă lucruri neaşteptate, cei gata să trădeze. Dintre aceştia se recrutează oportuniştii, cei care azi sunt cu unul, mâine sunt altul. Oportuniştii sunt cei care nu se decid decât în funcţie de avantajele pe care le câştigă. Cu ei nici Dumnezeu nu poate trata. Citeam zilele trecute în „Telegraful Român" din anul 1892 o poezioară tradusă din înţelepciunea indiană de un scriitor acum uitat, Prişcu, şi dacă îmi aduc bine aminte, patru versuri, sunau cam aşa:

„A conduce pe nebunul nu e lucru foarte mare,
Este lesne a conduce pe acel ce minte are,
Dar pe cel ce ştie ceva, uite-aşa pe jumătate,
Pe acesta chiar nici Brahma a-l conduce nu mai poate".

Cu **oamenii pe jumătate,** ceea ce noi spunem prin alt cuvânt **semidocţii,** nici Dumnezeu nu mai are ce face. Acestea sunt cele trei categorii de oameni care nu cred. Scriptura este însă foarte categorică şi în legătură cu ei. Aduceţi-vă aminte de un pasaj din Apocalipsă, unde se spune: **„Fiindcă n-ai fost nici rece, nici cald, ci ai fost doar căldicel, te voi arunca din gura mea".** Nu, Dumnezeu nu e împotriva nici a celor care sunt reci, care vor fi

având motive puternice să fie, nici împotriva celor calzi, dar e împotriva acelora de mijloc, a căldicelor, a nehotărâților, din care, cum spuneam, se recrutează întotdeauna oamenii gata de orice, oamenii gata să te trădeze, oamenii de la care niciodată nu știi la ce să te aștepți.

Trebuie să recunoaștem că, totuși, nu folosim întotdeauna așa cum trebuie, nici vederea noastră spirituală, pentru ca în minunile care ne înconjoară, în realitățile care ne înconjoară să citim: Dumnezeu! Vedem faptele, dar nu facem pasul care ne apropie de cauza lor.

Un misionar își desfășura misiunea în Africa. Încerca să-i convingă pe băștinașii animiști de existența unui Dumnezeu personal. Aceia spuneau: *„Am crede, dar nu-l vedem. Noi suntem oameni practici. Am vrea să-L vedem"*. Și atunci misionarul a profitat de un lucru foarte simplu, care s a oferit chiar atunci vederii tuturor. Erau pe nisip niște urme de cămile. Si misionarul i-a întrebat: *„Ce sunt acestea?"* Oamenii i-au răspuns: – *„Urme de cămile"*. – *„Bine, dar eu nu văd cămilele. Înseamnă oare aceasta că nu există? Dacă au lăsat aceste urme, înseamnă că pe aici au trecut niște cămile. Putem conveni asupra acestui lucru?"* Au convenit pe loc!

Dacă sunt aceste urme care se cheamă spațiul acesta minunat, pământul și cerul, dacă sunt aceste urme care se cheamă stele, dacă sunt aceste urme care se cheamă soare și lumină, dacă toate se învârtesc în spațiu, făcând să altereze lumina cu întunericul, și cele patru anotimpuri, dacă toți constatăm aceste urme, oare nu trebuie să citim în ele că a trecut pe aici Cineva care le-a făcut? Oare nu trebuie să vedem în ele urmele lui Dumnezeu?

Le vedem? Le vedem întotdeauna ? Le vedem cu deplină încredințare? Sau ne trezim adesea suferind de orbire?

E mare drama nevederii! Ființa omenească se echilibrează greu – când o poate face – dacă îi lipsește acest simț de cea mai mare însemnătate. Închide-ți ochii numai cinci minute, și încercați să stabiliți contacte cu spațiul dimprejur, și să vă mișcați. Veți înțelege de îndată ce înseamnă să nu vezi. Și absența celorlalte simțuri se resimte la fel de dramatic. Să ne gândim ce-ar fi să nu știm cum e o suprafață, cum e un aliment, e dulce, e amar, e sărat, e nesărat, sau n-am ști vocea mamei, n-am auzi o muzică!

Neauzind, nu știm ce e acela un cuvânt. Ni-l putem imagina; dacă avem vedere îl învățăm și îl citim. Prin educație se pot face adevărate minuni, dar cuvântul,melodia lui, rămâne ceva imaginat de fiecare surd într-un fel pe care noi nici nu ni-l putem închipui. Noi,

cei care auzim, atât de des ne jucăm cu cuvintele, ofensăm cuvintele. Luăm cuvintele în deșert!

Tot așa de mari drame sunt și situațiile în care ne lipsesc simțurile spirituale. Aceasta se întâmplă atunci când nu știm să citim semnificațiile lucrurilor care ne înconjoară! Înseamnă că aceste simțuri au fost alterate de ceva, de cele mai multe ori de păcatele noastre, de indiferență, de necredință. Mulți Sfinți Părinți au scris tratate intitulate: **„Paza celor cinci simțuri"**,sau simplu **„Paza simțurilor"**, tratate pe care, reducându-le la esență, le-au numit și **„Paza minții"**, sau **„Paza gândurilor"**. De ce? Fiindcă toate aceste simțuri spirituale își pierd coerența, se dezorganizează, mai ales dacă sunt afectate de păcat, dacă sunt scăpate de sub control. Ochiul nostru spiritual nu mai vede cum trebuie. Toate ni se încurcă. De aceea Mântuitorul spune: **„Dacă ochiul tău va fi curat, tot trupul tău va fi luminat, iar dacă ochiul tău va fi rău, tot trupul tău va fi întunecat"** (Matei 6, 22–23). Și e natural să fie așa.

Cu o vedere slăbită, nu mai vezi bine contururile. Nu mai cunoști la depărtare pe cei cu care te întâlnești. Dacă ochiul tău nu e curat, nu vezi limpede nici în jur, nici în alții. Tot așa se întâmplă și cu ochii spirituali, care sunt afectați de păcate. Se încețoșează, și nu mai văd cum trebuie cele dimprejur. Așa se întâmplă că în loc să vadă binele, văd numai răul, în loc să vadă cauzele, se opresc numai la efecte, pentru că slăbirea acestei vederi duce și la încețoșarea minții. De aceea Părinții vorbesc de **„Paza simțurilor"**, legată de **„Paza minții"**. Simțurile sunt ca niște porți ale minții. Când nu le ținem sub control și intră prin ele păcatul, suferă și orbește mai ales mintea. Și atunci nu mai interpretăm așa cum trebuie urmele cămilei! Adică nu mai gândim logic. De aceea Sfântul Vasile cel Mare sfătuia:

„Fiule, păstrează-te curat în toate, ca să vezi pe Dumnezeu, stând în slavă. Inima să-ți fie curată de orice întinare, și nu da vrăjmașului prilejul să intre în tine. Întoarce-ți ochii de la privelиștile nelegiuite". *(Sfaturi pentru un fiu duhovnicesc, VII).* Păcatul deteriorizează, așadar, în primul rând ochiul spiritual.

Ochiul nostru spiritual trebuie să fie bun. Să vedem în lucruri partea lor cea bună. Dintre legendele care circulă în legătură cu viața lui Iisus, mi-a plăcut foarte mult una:

Se zice că Iisus, înconjurat de ucenici, trecea odată printr-un lan de grâu. Era vara. Pe cărare zăcea un cadavru de câine mort. Cei care erau cu El au întors toți

spatele și nasurile într-o parte zicând: *„Ce urât miroase!"* Iisus s-a uitat la el și a zis: *„Ce dinți frumoși are!"*

Într-un cadavru de câine deci, a reușit să vadă singurul lucru care merita un gând bun. Numai pe acela l-a văzut. Numai pe acela l-a remarcat. Mi se pare că parabola este extraordinară, și poate fi pentru toți un îndemn să încercăm și noi să folosim în toate împrejurările ochiul nostru cel bun.

Se zice adesea despre noi oamenii: **„Cutare are un ochi rău"**, sau **„Are privirea rea!"** Se zice aceasta despre unul care în tot ce vede, vede numai răul, partea rea.

Să avem ochi bun!

Ochii ni s-au dat să fie buni. Să facă să intre în noi frumusețile lumii. De aceea Leonardo da Vinci spunea că ochii sunt **„seniorii simțurilor; lor le datorăm cunoașterea frumuseții lucrurilor"** *(Trattato della Pittura)*, iar poetul Heine îi numea **„ferestrele vii ale sufletului"** *(Almansor)*.

Să folosim ochiul cel bun! Cu el să vedem cele bune dimprejurul nostru, și atunci vom fi dintre aceia care, cum spune Mântuitorul, **„au ochi de văzut"**.

Privirea, spunea Nicolae Velimirovici, e**„o sfoară care îl leagă pe om de natură"** *(Cugetări despre bine și rău)*. Dacă privirea e rea, falsifică natura. O percepem greșit. Noi suntem cei păgubiți în primul rând.

Din această perspectivă, a orbirii sufletești, cred că și noi, dacă am fi undeva, la marginea drumului, și ar trece Iisus înconjurat de mulțimi, ar trebui să strigăm după El, precum orbul din Evanghelie, și, dacă ne-ar întreba:**„Ce vrei"**, ar trebui ca să răspundem ca și acele: **„Doamne, să văd!"**

Să ne amintim de acea poruncă aspră a Mântuitorului: **„Dacă ochiul tău cel drept te face să cazi în păcat, scoate-l"** (Matei 18, 9; Marcu 9, 47). Ne mângâiem cu o tâlcuire alegorică, atunci când citim porunca. Zicem: desigur Mântuitorul nu s-a gândit să ne scoatem chiar ochiul, ci să renunțăm la păcatul care intră prin ochi, coci ochiul simbolizează aici păcatul. Așa va fi. Dar dacă e așa, să nu ne mulțumim numai cu tâlcuirea, ci să punem în practică tâlcul, dacă vrem să fim ucenicii Domnului.

Fericitul Ieronim îndeamnă:

„Să privești totdeauna înainte, gândindu-te pururea nu la răul pe care îl fac alții, ci la binele pe care ești dator să-l faci tu însuți" *(Epistola către Rustic)*.

Această învățătură s-o tragem din minunea vindecării orbului, și să rugăm pe Dumnezeu în rugăciunile noastre, ca orbul acesta, fără teama că am greșit, chiar dacă noi avem ochii materiali: **„Doamne, fă-ne să vedem"**. Să ne rugăm să ne deschidă ochii minții, ochii spirituali. Aceștia sînt tot atât de mult preț ca și ochii materiali. Cunosc un orb a cărui vedere spirituală e mai limpede decât a multora care văd lumea și frumusețile ei și nu le înțeleg, și, mai ales, nu văd frumusețile spiritului, generozitatea, bunătatea și mâna lui Dumnezeu în toate. Am avut pe vremuri, la un cămin universitar, un coleg orb căruia noi, colegii, îi citem cursurile de Drept și care spunea că vedea ca noi. Suferea, evident, că „vederea" lui era doar a minții, și-ar fi dorit-o întreagă. A călătorit prin Italia și la întoarcere ne-a descris Roma cu multe amănunte. Și-a alcătuit-o din descrierile ghizilor, din pipăirea coloanelor, a pietrelor. Era un erou al spiritului, așa precum este și cel dintâi, de care amintit mai înainte și care e preot. Aceștia sunt doar două exemple de Bartimei cu care, în alt chip, Dumnezeu a făcut în vremea noastră minunea de a le da vederea spirituală, aceea care multora din noi ne lipsește.

O avem pe cea fizică. Să fim mulțumitori pentru ea, ca pentru o minune permanentă ce se face cu noi. Dar să răsplătim această minune cu străduința de a ne folosi ochii și spre vederea limpede a lumii spirituale, în care trăim, în așa fel încât vederea noastră să fie curată și întreagă, uimirea noastră să fie sfântă, inima noastră să fie sfântă, inima noastră să fie bună, gândul nostru să fie de mulțumire și de laudă a Celui ce a făcut cerul și pământul.

Duminica a XXXII-a după Rusalii a lui Zaheu vameșul

MODELUL ZAHEU, SAU DESPRE UN PĂCĂTOS CARE DĂ LECȚII DREPȚILOR

Ne aflăm în Ierihon. În Ierihonul în care am rămas Duminica trecută și unde Mântuitorul tocmai vindecase un orb.

Se pare că Ierihonul a fost unul din orașele preferate ale Mântuitorului, pentru că multe întâmplări, multe minuni, multe drumuri ale lui Iisus sunt legate de el. Și parabola Samarineanului milostiv a plasat-o tot pe drumul Ierihonului. Orășelul este situat aproape de granița cu Iordania de astăzi și beneficiază de o poziție în același timp privilegiată și blestemată. Blestemată, pentru că se află la câteva sute de metri sub nivelul mării așa încât, coborând de la Ierusalim spre Ierihon, întotdeauna ți se pare că intri dintr-o dată într-un cuptor încins. E foarte cald. Dar, în același timp,pe lângă oraș trece Iordanul cu apă dulce, care izvorește de la poalele muntelui Hermon, trece prin Marea Galileii și se varsă în Marea Moartă, mare cu apă sărată.

Oricâtă apă dulce curge în Marea Moartă din Iordan, Marea Moartă tot sărată rămâne! E una din ciudățeniile, din curiozitățile locului. Mai are însă Ierihonul, în partea de nord, un izvor de apă rece, apă bună de băut, care reconfortează pe tot călătorul care trece până acolo. Și mai este situat la sud de unul din locurile importane din viața Mântuitorului, și anume la sud-est de pustia Carantaniei.

Iată tot atâtea elemente care fac din Ierihon un loc interesant și Mântuitorul va fi avut desigur, și alte motive personale de a-l

Cuvântul rostit în catedrala din Sibiu, în 1984.

prefera. Poate va fi avut prieteni în oraș, că de multe ori trecea pe acolo. E posibil ca uneori să fi venit din Galileia, în jos pe Iordan, de unde *„urca"* la Ierusalim.

Pentru mergerea la Ierusalim întotdeauna se folosea verbul **„a urca"**, deoarece Ierusalimul era, din punct de vedere spiritual-religios, locul înalt prin excelență. Dispre Ierihon însă, se urca și în înțeles literal, acest oraș aflându-se cu multe sute de metri sub altitudinea Ierusalimului. Drumul spre Ierusalim prin Ierihon era folosit în mod obișniut de iudeii din Galileea, deși era un drum ocolit. Mai aproape ar fi fost prin Samaria, dar samarinenii nu priveau cu ochi buni pe cei ce se îndreptau spre Ierusalim. S-a întâmplat chiar ca pelerinii ce se îndreptau spre Ierusalim să fie uciși de samarineni. Mântuitorul încercase să facă această ultimă călătorie a Sa spre Ierusalim prin Samaria. În primul sat samarinean însă, I s-a refuzat găzduirea, tocmai **„pentru că se îndrepta spre Ierusalim"**, cum notează Sfântul Luca (5, 53). De aceea Iisus și ucenicii Săi au luat drumul pe Valea Iordanului și prin Ierihon, deci ocolind Samaria.

Ca de obicei era înconjurat de mulțimea care voia să audă cuvânt de la El, să prindă vreo învățătură mai deosebită, să vadă vreo minune, pentru că toți cei care-L urmau erau obișnuiți și așteptau să se petreacă mereu câte ceva deosebit pe parcursul drumurilor Sale. Pe un astfel de drum ne aflăm și noi astăzi, urmându-L pe Iisus, și iată că, așa cum se așteptau toți, s-a întâmplat ceva și pe parcursul acestei călătorii.

După vindecarea orbului, e de presupus că oamenii vorbeau între ei, comentau, mulți voiau să se atingă de Iisus, mulți voiau să-I pună întrebări. Era mare zarvă. Și o mare mulțime. Acolo locuia un oarecare Zaheu, de profesiune vameș, adică agent fiscal, unul care încasa dările. Încasa dările pe pământuri, pe case, pe produse, pe circulația mărfurilor. El este eroul întâmplării pe care ne-o povestește Evanghelia de azi.

Zaheu era mic de statură. Văzând că vin mulțimile cu Iisus în frunte, și-a dat seama că-L va putea vedea. Și voia să-L vadă. Ce era de făcut? S-a urcat într-un sicomor. Nu știu dacă ceea ce am văzut eu vizitând Ierihonul va fi fost sicomorul de pe vremea lui Zaheu, dar în Ierihon li se arată pelerinilor și astăzi sicomorul acestuia. Am pus mâna pe el și, în apropiere, am intrat în casa lui Zaheu. Nu mai e nici aceasta cea din vremea aceea, dar e sigur că e pe locul casei sale, ca o mărturie materială a autenticității întâm-

plării, mărturie care a străbătut prin timp până la noi. Tradiția vie s-a perpetuat pe locul întâmplării timp de două mii de ani.

Zaheu, urcat în sicomor, a vrut să-L vadă pe Iisus mai de sus și mai bine. Așa însă, L-a văut și Mântuitorul pe dânsul. Iată cum relatează Evanghelistul Luca:

„Și intrând,trecea prin Ierihon. Și iată un bărbat, cu numele Zaheu, și acesta era mai-marele vameșilor, și era bogat. Și căuta să vadă cine este Iisus, dar nu putea de mulțime, pentru că era mic de statură. Și alergând el înainte, s-a suit într-un sicomor, ca să-L vadă, căci pe acolo avea să treacă. Și când a sosit la locul acela, Iisus, privind în sus, a zis către el: Zahee, coboară-te degrabă, căci astăzi în casa ta trebuie să rămân. Și a coborât în grabă și L-a primit, bucurându-se. Și văzând, toți murmurau, zicând că a intrat să găzduiască la un om păcătos. Iar Zaheu, stând, a zis către Domnul: Iată jumătate din avera mea, Doamne, o dau săracilor și dacă am năpăstuit pe cineva cu ceva, întorc împătrit. Și a zis către Iisus: Astăzi s-a făcut mântuire casei acesteia, căci și acesta este fiu al lui Avraam. Căci Fiul Omului a venit să caute și să mântuiască pe cel piedut“ (luca 19, 1–10).

Mergând în casa lui, s-a întâmplat ceea ce va fi fost foarte firesc: mulțimile au început să murmure: **Cum de intră Acesta în casa unui păcătos?** Vameșii erau prototipul, simbolul păcătoșeniei. Se vede că Zaheu era foarte cunoscut în oraș, fiindcă îndeplinea funcția de mai-mare al vameșilor, un fel de perceptor șef. El negocia cu romanii suma pe care trebuie s-o strângă, își angaja vameși subalterni pe care îi plătea și după ce făceau suma cerută de romani, restul și-l împărțeau între ei, partea leului revenindu-i bineînțeles șefului. De obicei, în lumea veche, acești oameni nu erau simpatizați de popor. Erau chiar **odioși.** Nu existau pe atunci forme, declarații exacte de bunuri, în măsura în care sunt astăzi, putându-se calcula exact impozitele pe care trebuie să le plătească fiecare la stat, ceea ce le dădea prilejul acestor funcționari să fie adesea abuzivi. Stabileau după bunul lor plac,spre a le rămâne și lor cât mai mult. De aceea nu erau iubiți de popor.

Așa se petreceau lucrurile și cu acest Zaheu.

Deși am ascultat textul Sfintei Evanghelii, aș vrea totuși să punctez câteva lucruri și, în special, la început, două.

Întâi, aș intitula episod asupra căruia vreau să mă opresc: **„Iisus și mulțimile“**, iar pe al doilea: **„Iisus și păcătoșii“.**

Evanghelistul ne spune că intrând în Ierihon, Iisus **„era înconjurat de mulțime"**. Dovada că era vorba de o mare mulțime e că Zaheu se temea că nu-L va putea vedea printre atâția oameni. M-am oprit asupra acestui episod pentru că unii teologi protestanți spun că Iisus, în vremea Lui, n-a prea fost cunoscut. Nu l-ar fi cunoscut multă lume. Ar fi fost un rabin obscur, unul printre alții, legenda lui formându-se după aceea, după moarte. Legenda i-ar fi alcătuit-o apostolii, după ce **„li s-a părut"** că s-au întâlnit cu El după Înviere.

Unii mai aduc și argumentul că n-a fost cunoscut pentru că în afară de Evanghelii, de Epistolele Sf. Pavel și în alte câteva izvoare, nu e prezent în izvoarele istorice ale vremii. Acest lucru nu este adevărat, pentru că prezent în opera aproape contemporană a lui Pliniu cel Tânăr, ca și în opera lui Iosif Flaviu din aceeași epocă. E adevărat că nu e prezent în cărțile evreiești contemporane, deși cei care o spun uită că istoricul Iosif Flaviu era evreu. Dar așa fiind, absența lui Iisus din scrierile evreiești e normală. Evreii au interzis pomenirea numelui Lui (vezi F. Ap. 5, 28) și această interdicție a fost respectată multă vreme, secole de-a rândul. Fiindcă ei n-au crezut că este Mesia. Bănuindu-L a fi fost un fals Mesia, n-au vrut să-I perpetueze amintirea, și aceasta cu atât mai mult, cu cât tocmai pentru pretenția Lui că e Mesia, ei Îl răstigniseră. Nu se puteau desolidariza de decizia strămoșilor lor.

Unii, nu numai evreii, au mers până la a spune că Iisus ca persoană istorică nici n-a existat, sau dacă totuși a existat, a existat, așa cum spuneam, ca un rabin oarecare, obscur, căruia I s-a alcătuit o istorie grandioasă după aceea, de către ucenicii Săi. Dar eu îmi pun întrebarea: De ce să se confecționeze o istorie grandioasă unui rabin obscur? Unde e logica acestei presupuneri? De ce să fi fost prefăcut, fără s-o merite, într-o personalitate extraordinară? Trebuie să fim logici. Logica este știința gândirii corecte. Cei care spun că Iisus n-a fost în vremea Lui cine știe cine, nu respectă regulile gândirii corecte. Nu gândesc nici măcar atât de corect, precum gândeau unii evrei contemporani cu Iisus.

E de ajuns să ne aducem aminte de rabinul Gamaliel și de cele povestite în cap. 5 din **„Faptele Apostolilor"**. Apostolii tocmai fuseseră eliberați din închisoare de un înger și propovăduiau în templu. Mai-marii templului i-a arestat din nou și i-au adus la Sinedriu, vrând să-i condamne. Atunci, la întrebarea arhiereului, de ce nu respectă porunca de a nu mai vorbi despre Iisus, Petru a răspuns:

„Trebuie să ascultăm mai mult pe Dumnezeu decât pe oameni". Unul dintre judecători, Gamaliel, cel care a fost profesorul Sfântului Apostol Pavel, mare gânditor și mare înțelept, s-a dovedit a fi și mare logician. Deși de la el ne-a rămas foarte puțin, totuși ceea ce ne-a rămas e suficient pentru ca să-i contureze personalitatea deosebită.

Gamaliel a spus Sinedriului care îi judeca pe apostoli: **„Nu vă legați de oamenii aceștia, ci lăsați-i, căci lucrul acesta, sau planul acesta, de este de la oameni, se va risipi, dar de este de la Dumnezeu, nu-l veți putea risipi. Păziți-vă deci ca nu cumva să fiți și luptători împotriva lui Dumnezeu".** Și le-a dat și câteva exemple. Le-a amintit că, la un moment dat, unul Teudas s-a dat drept **„ceva mare"**, dar a fost omorât și toți ai lui s-au împrăștiat, și nu s-a ales nimic din mișcarea lui. După dânsul s-a sculat un oarecare Iuda Galileeanul, adunând mare mulțime în jurul lui, dar, fiindcă nu era de la Dumnezeu, a pierit și el și cei care-l urmau. Tot așa se va întâmpla și cu adepții aceștia ai lui Iisus, de nu vor fi de la Dumnezeu. Dar de vor fi de la Dumnezeu, nu veți putea face nimic împotriva lor (F. Ap. 5, 34–39).

Logică frumoasă. Logică rămasă model până în ziua de astăzi.

Iată deci că chiar unii dintre adversarii lui Iisus gândeau logic! Și totuși se găsesc și în ziua de azi din aceia care spun: Iisus a fost un oarecare rabin obscur.Dar, încă o dată: dacă a fost un obscur și neînsemnat, ce motive ar fi avut cineva să facă din el un personaj extraordinar? Nu e logic, tot așa cum nu e logic ca un oarecare rabin obscur să reușească să creeze o religie, să cucerească o lume, să umple lumea cu cărți despre El și cu imense catedrale, să umple lumea cu martiri pentru El, mărturisind cu prețul vieții lor că a fost Dumnezeu. Cum a reușit să-i ducă pe credincioșii Săi până la sacrificiul suprem în numele Lui?

Iată dintr-o întâmplare cum a fost aceasta cu Zaheu, putem afla și alte lucruri decât ne spune ea în mod direct. Evanghelistul Luca a vrut să ne spună ce s-a întâmplat cu Zaheu și cum s-a întâlnit el cu Mântiutorul, și cum Mântuitorul a acceptat să vorbească cu el, și chiar a dorit să intre în casa lui. Acesta a fost gândul evanghelistului. În chip cu totul secundar a relatat și faptul că Mântuitorul **mergea înconjurat de mulțimi.**

Aceasta n-a spus-o intenționat, ci din întâmplare. Ori, iată, tocmai acest amănunt aruncat din condei, ne descoperă că Mântuitorul era o personalitate mare în epocă, foarte cunoscut. Altfel, de ce l-ar

fi urmat **„mulțimile"**? Altfel de ce s-ar vorbi de **„mulțimi"** în jurul Său?

Și nu e singurul loc unde se vorbește de mulțimi. Iată doar câteva exemple în plus; Pe când ședea Iisus la masă, au venit **„o mulțime"** de vameși și păcătoși la El (Matei 9, 10; Luca 5, 29); după El a mers o mare **mulțime** de oameni din Iudeea (Marcu 3,7); toată **mulțimea,** cuprinsă de bucurie, lăuda pe Dumnezeu (Luca 19, 37). Uneori evangheliștii folosesc cuvântul **gloată.** Era urmat de **gloate** (Matei 9, 25; 9, 36; 15, 32; 19, 2; 20, 29; 23, 1; Marcu 10, 1). Gloata cea mare Îl asculta cu plăcere (Marcu 12, 37).

Zaheu n-ar fi urcat în copac să-L vadă, dacă Iisus n-ar fi fost într-adevăr înconjurat de mulțime. Dacă ar fi fost singur, sau cu doi–trei, cu zece–douăzeci, L-ar fi văzut foarte ușor.

Mântuitorul, încă în timpul vieții Lui pământești, a fost o prezență extraordinară, o prezență care fascina, o prezență care atrăgea. Era Dumnezeu și nu se putea să fie altfel. Duhul dumnezeiesc din El era acela care atrăgea și care provoca adeziunea tuturor acelora cu care se întâlnea, dacă erau de bună-credință.Aceștia îi deveneau ucenici. Așa s-a întâmplat și cu Zaheu în cele din urmă.

Numai cei cu inima împietrită, îndărătnicii și cei fanatizați de o interpretare îngustă a Legii, și de o înțelegere simplistă a lui Dumnezeu, rămâneau neatinși de Harul și lumina pe care le răspândea în jurul Său, prin simpla Sa prezență. Aceștia erau opaci, ca niște îmbrăcați în costume impermeabile la spirit.

Ceilalți, mulțimea simplă și curată, simțeau căldura și lumina Lui și de multe ori erau cuprinși de sentimente ciudate, de frică și cutremur, de uimire, de mirare (Matei 7, 28; 8, 10; 9,8; Marcu 10, 24; 11, 32; Luca 5, 26; 7, 16).

Al doilea aspect asupra căruia am spus că vreau să mă opresc, l-am intitulat **„Iisus și păcătoșii".**

Zaheu era cu adevărat un om păcătos. Sf. Evanghelist Matei ne spune că era mic de statură Era mic și la suflet Era vameș Am spus: vameșii erau categoria cea mai urâtă de cetățeni. Nu numai pentru că strângeau impozite, ci pentru că făceau abuz, erau lacomi, luau de două și de trei ori mai mult decât trebuia omul să dea, și toți se îmbogățeau. De aceea Mântuitorul, când a voit să spună o parabola despre un om drept și despre altul păcătos, precum în **Parabola Vameșului și a Fariseului,** pe vameș l-a luat drept moel de păcătoșenie. Și altădată, când vorbea despre cei care greșesc, tot

la vameși s-a referit ca la cei mai răi oameni. Dacă ți-a greșit cineva și dacă nu-l poți lămuri, cheamă-l mai întâi între tine și el, și spunei ce ai de spus. Dacă așa nu merge, mai cheamă pe cineva cu tine, ca să ai martor, apoi spune-L Bisericii, și dacă nici atunci nu merge, atunci să-ți fie ție **„ca un păgân și vameș"** (Matei 18, 17). Din nou vameșii ne apar ca simbol al păcătoșeniei.

Și totuși! Iată că la acest vameș Iisus a cerut să intre în casă și să cineze. Mulțimile care-L urmau au murmurat: **Cum o să intre la acest vameș cunoscut tuturor ca un om rău, tocmai El, Învățătorul, Dreptul, Profetul? Cum o să intre în casa acestui păcătos?** Există un proverb și exista și pe vremea aceea: **„Spune-mi cu cine te aduni, ca să-ți spun cine ești"**. Te aduni cu cel rău, înseamnă că nici tu nu ești departe de el. Într-un fel, așadar, aveau dreptate mulțimile să murmure împotriva lui Iisus, că se invitase în casa acestui păcătos. Cei care îl urmau erau cunoscători ai Legii mozaice, și unii vor fi fost dintre ei cei mai tradiționaliști. Hotărârea Mântuitorului era în situația de a-i scandaliza.

Am numi această revoltă sau cârtirea dreptilor! Așa sunt de multe ori drepții: în dezacord cu cei care nu sunt sau nu gândesc ca ei! Erau scandalizați, dar parcă pe bună dreptate. Nu înțelegeau ce se întâmplă. Deocamdată nici noi nu înțelegem. Știm că Iisus a fost aspru cu bogații. Întotdeauna. L-a dezamăgit pe tânărul bogat și a rostit cuvinte grele despre bogați cu acel prilej. A răsturnat mesele negustorilor bogați din templu. L-a trimis în iad pe bogatul nemilostiv cu Lazăr, din parabolă. Și iată că acum intră să mănânce în casa unuia dintre cei mai răi.

Un anumit sens social a fost întotdeauna prezent și în învățătura și în faptele lui Iisus. Cel politic a putut fi mereu evitat, dar cel social a fost implicat în tot ce a făcut și a spus. Cei care îl urmau erau satisfăcuți de aceasta. De aceea insatisfacția lor de acum cu privire la Zaheu și la hotărârea lui Iisus de a intra la el. Ei n-aveau de unde să știe că aria gândirii și scopurile lui Iisus erau mult mai largi, și nu se limitau la aspectele sociale.

În cazul lui Zaheu le-a avut în vedere, dar ele n-au fost vizibile imediat. Metoda Sa urmărea tot o schimbare socială, dar mai întâi în conștiința lui Zaheu și, de data aceasta, altfel decât cu biciul sau cu Legea. Urma să opereze dinlăuntru. De aceea Iisus n-a ținut deloc seama de ceea ce gândeau, de ceea ce probabil spuneau cei care îl înconjurau și acum îl blamau. E de presupus că vociferau. Vociferau nu împotriva lui Zaheu, cât împotriva lui Iisus, pentru că,

într-un fel, îndrăznea să-i înfrunte. Nu era obiceiul ca un om ca Iisus, pe care ei îl socoteau „drept", să intre în casa unui om păcătos. Era ca și cum i-ar fi dat credit în fața poporului, un credit de onorabilitate.

Iisus totuși a intrat.

O explicație este cea cunoscută, descoperită chiar de Mântuitorul, aceea că a venit pentru cei păcătoși, pentru că **„nu cei sănătoși, ci cei bolnavi au nevoie de doctor".** Este adevărat, dar **n-a venit să le aprobe păcatele.** De aceea greșesc cei care interpretează în felul acesta modul cum s-a purtat cu păcătoșii. Și Luther s-a înșelat când, ducându-și la extrem doctrina despre harul care iartă toate, fără cooperarea cu faptele credincioșilor, a zis: **„Pecca fortifer et crede firmius"** — păcătuiește grozav, și te crede grozav! Tot așa greșesc și unii urmași de-ai lui Luther, din nenumăratele secte din lume, care spun că Mântuitorul a venit pentru păcătoși, deci iartă totul fără nici o proba de îndreptare. Sunt unii dintre aceștia care fac tot felul de **blestemății,** cum zice poporul, și se cred mântuiți. Cuvântul „blestemății" vine de la a fi sub blestem, a te așeza sub blestem!

Nu așa trebuie interpretată purtarea Mântuitorului. Nu pentru că ar fi venit pentru păcătoși, ca să-i îndreptățească, s-a dus Mântuitorul în casa lui Zaheu.

Dar atunci de ce s-a dus?

Ca să înțelegem bine, trebuie să reluăm puțin firul întâmplării. Zaheu, când a auzit că vine Iisus cu mulțimile după Dânsul, s-a gândit să se urce într-un simocor. Eu cred că hotărârea lui de a se urca nu trebuie s-o interpretăm numai ca o urcare fizică, a corpului său, într-un copac. **A fost și o urcare spirituală.**

A dorit să-L vadă pe Iisus!

O mare personalitate spirituală, un sfânt, când e recunoscut ca atare, e privit în același timp ca un **judecător** și ca un **vindecător.** Cei păcătoși mai întâi se tem de el, și au tendința de a-l ocoli, ca să **nu le vadă** păcatele, să-i judece și să-i condamne. Dacă au inimă smerită și aplecare către îndreptare, își biruie teama și văd în acela nu pe judecătorul, ci pe vindecătorul. Biruie speranța din urmă, nu teama dintâi.

În acest context psihologic și spiritual trebuie să-l situăm pe Zaheu.

Trebuie să vedem în dorința lui de a-L vedea pe Iisus o licărie, o scânteie de interes pentru Iisus, despre care știa desigur că e o

mare personalitate spirituală. Nu apelăm la o interpretare alegorică, când spunem că e vorba și de o urcare spiriuală. E un fapt. Prin însuși faptul că i-a venit ideea să se urce să-L vadă, el dovedea că în sufletul lui încolțise ceva nou, un interes pentru un om duhovnicesc. Acesta a fost pasul lui către Iisus.

Chemarea lui Iisus către Zaheu, când l-a văzut în pom, **a fost pasul lui Iisus către Zaheu.** A fost mâna lui Dumnezeu întinsă lui Zaheu, așa cum vine harul către noi, când îi chemăm să ne deschidă posibilitatea de intrare mai cu dinadinsul în ordinea gândirii lui Dumnezeu. Iisus îl știa pe Zaheu păcătos. Îl știa urât de toți ceilalți. Știa că-și va retrage El Însuși dezaprobarea celor din jur, fiindcă așa sunt oamenii. Buni și îngăduitori cu ei înșiși, sunt aspri și judecători cu alții. Trebuia să fii Dumnezeu ca să fii altfel, în vremea aceea ca și astăzi. Oricine altul și-ar fi luat cu greu riscul de a face ceea ce a făcut Iisus cu Zaheu. Contrazicea mentalitatea vremii, contrazicea Legea lui Moise și, mai ales, contrazicea tradițiile locale, puternic încetățenite.

De aceea gestul l-a uimit în primul rând pe Zaheu, obișnuit să fie urât, și poate că era împăcat cu aceasta, fiindcă profitul și bogăția îi permiteau să disprețuiască și să nu țină seama de cei din jur. Avea inima înăsprită în bogăie, dar și de sentimentele celor din jur, de altfel absolut îndreptățite. Între el și ei era o luptă surdă, care pe el îl făcea din rău, și mai rău. Dar de data aceasta, rezerva bună ascunsă în el învinsese. Făcuse un pas spre Iisus, dorind să-L vadă.

Așa i-a interpretat Iisus urcarea în sicomor, de aceea a răspuns imediat interesului său.

Deși era înconjurat de mulțime, și e de imaginat că toți vobeau între ei, fiecare voia să-I pună o întrebare, toți se îmbulzeau să fie cât mai aproape, să audă ce spune. Deși era prin urmare foarte ocupat, răspunzând în dreapta și în stânga, totuși, Mântuitorul l-a văzut, și nu numai că la văzut, ci i-a și adresat. **„Zahee"**, i-a zis, strigându-l. I-a zis pe nume, deși nu știm dacă l-a cunoscut dinainte, dacă auzise de el, sau dacă i-a zis numele cu duhul lui cunoscător de oameni. Ceea ce e sigur e că Zaheu nu-L cunoștea pe Iisus. Altfel de ce s-ar fi urcat în sicomora să-l vadă? E de presupus deci că nici Iisus nu-l cunoștea personal.

Faptul de a-i fi zis pe nume, trebuie să-l fi impresionat pe Zaheu extraordinar. După ce i-a zis pe nume, l-a incitat să coboare. A vrut să-i dea o lecție și lui Zaheu și mulțimilor. Iisus a văzut în Zaheu licărul de interes pentru altceva, pentru ceva mai bun decât

era şi făcea el. A văzut pe îngerul din el, înghesuit de averile pe care le Zaheu le adunase din furt, înger care se zbătea să iasă la lumină.

Am citit o întâmplare care se potriveşte acestei situaţii:

Se zice că Michelangelo, marele sculptor şi pictor din Renaştera italiană, trecea într-o zi pe stradă şi a văzut în curtea unui cetăţean un bloc mare de piatră, urât, murdar, colţuros. L-a întrebat pe proprietar: *„N-ai vrea să-mi dai mie piatra aceea?"* Proprietarul l-a întrebat la rândul lui: *„De ce să ţi-o dau?"* – *„Fiindcă există într-ânsa un înger încătuşat şi vreau să-l eliberez!"*, a răspuns Michelangelo.

N-a înţeles mare lucru proprietarul. Dar s-a bucurat să se scape de pietroi. *„Ia-l!"* Şi Michelangelo l-a luat, a înlăturat cu dalta tot ce era încărcătură inutilă, până când, într-o zi, a scos la lumină un înger frumos.

Acest lucru îl va fi văzut Iisus în Zaheu, în această piatră murdară, urâtă. Sesizându-i licărul de interes spiritual, a vrut să elibereze pe îngerul din el. De aceea a cerut să se ducă în casa lui.

Aş vrea să recapitulăm în legătură cu aceasta două lucruri: întâi: interesul lui Zaheu penrtru Iisus, şi, doi: răspunsul lui Iisus la acest interes.

Ce va să zică aceasta? Că noi trebuie să conlucrăm cu Dumnezeu, când vrem ca Dumnezeu să ne ajute, când vrem să ne schimbe. Când pornim noi spre Dumnezeu, şi Dumnezeu porneşte spre noi. Acest lucru se numeşte în teologia ortodoxă *sinergism*, un cuvânt grecesc care înseamnă conlucrare, colaborare. A lucra împreună cu Dumnezeu. Şi dacă e aşa, înseamnă că Iisus s-a interesat de păcătoşi pentru ca să le îndreptăţească păcatul? Nu! În nici un caz. Şi ca să înţelegem şi mai bine acest lucru, să urmărim metoda întrebuinţată de Iisus cu Zaheu.

A intrat la el în casă. Mulţimea stătea împrejur, pe aproape. Orientalii sunt foarte gălăgioşi şi foarte îndrăzneţi. Îi dai afară pe uşă, intră pe fereastră! Dau peste tine, pur şi simplu. Trebuie să ne imaginăm, că în momentul când Iisus a intrat în casa lui Zaheu, mulţimea, câtă a putut, a intrat după el, iar câţi nu au înconjurat casa. Cum e în Orient foarte cald şi ferestrele sunt permanent deschise, vor fi năvălit pe la geamuri, pe la uşi, peste tot, ca să vadă ce se întâmplă înăuntru. Lucrul era neobişnuit, ca un rabin, cum era socotit Iisus, să intre la un păcătos în casă.

Iisus a intrat, dar, în loc să înceapă să-l mustreze, cum ar fi fost normal şi cum se aşteptau toţi, să-i zisă: **Zahee, eşti un păcătos, eşti un rău, eşti un lacom, îndreaptă-te!** Iisus nu i-a spus nimic

din toate acestea. Nu l-a mustrat de loc. L-a lăsat pe el să și facă propriile socoteli, și l-a tratat cu bunătate L-a tretat cu iubire. Ca un bun pedagog și un bun psiholog ce era, Iisus a știut că în felul acesta va ajunge la rezultate bune. Mai mult se obține prin bunătate, decât prin asprime. Se vede însă că Zaheu nu era încă ajuns pe culmea răului. Nu ajunssese până acolo, până unde poate ajunge viciul și pervertirea sufletească, până când împietrește inima de tot.

Se zice că Leonardo da Vinci se plimba într-o zi prin Milano, căutând un model pentru *Cina cea de taină,* pe care voia s-o picteze în sala de mese a unei mănăstiri. Tabloul există până astăzi. În timpul războiului, mănăstirea a fost bombardată și distrusă în întregime, inclusiv sala de mese, în afară de un singur perete care a rămas întreg: peretele din fund, cu *Cina cea de Taină.* Am văzut-o.

Dar să revenim la întâmplare. Se plimba așadar prin oraș, ca să-și caute un model pentru chipul apostolului Ioan. Și a găsit un tânăr foarte frumos, cu trăsături senine, cu privire deschisă, curată, sinceră. Și-a zis: acesta e modelul care îmi trebuie. Tânărul a acceptat să-i pozeze și pictorul a realizat după el chipul ucenicului iubit.

A lucrat mult la acest tablou. Când a ajuns la Iuda, peste câțiva ani, a pornit iarăși în căutarea unui model. a găsit un vagabond desfigurat, cu ochii în fundul capului, pe fața căruia se citeau toate păcatele lumii adunate la un loc. I-a plăcut. Așa trebuia să fi fost Iuda. *„Omule,* i-a zis, *vii câteva zile să-mi pozezi? Îți plătesc".* – *„Vin bucuros",* i-a răspuns acela.

L-a luat și l-a dus la mănăstire. L-a așezat în poziția de care avea nevoie pentru tablou și, în timp ce punea primele culori, vagabondul a început să râdă. – *„Vezi că nu m-ai recunoscut?,* i-a zis din nou vagabondul. *„Tot eu ți-am pozat și pentru Apostolul Ioan"!*

O viață de păcate și de rele îl schimbase pe cel care putea fi model pentru chipul ucenicului iubit, în model bun pentru chipul lui Iuda!

Probabil că Zaheu al nostru nu ajunsese încă până la aceasta. În el mai licărea încă dorința spre bine. Pe aceea a văzut-o Mântuitorul. De aceea nu l-a mustrat, ci l-a luat cu duhul blândeții. Acceptând să și mănânce cu el, pe Zaheu l-a copleșit atâta bunătate. Se așteptase la cu totul altceva. Nu înțelegea cum e cu putință ca acest Învățător să vină să cineze în casa lui, neținând seama de mulțimile dimprejur, de fariseii care abia așteptau să-L prindă cu ceva împotriva tradițiilor, ca să-L acuze că mănâncă și bea cu păcătoșii, cum I-au și zis-o de altfel.

Mântuitorul nu s-a temut niciodată de criticii săi. N-a ezitat să fie în contratimp cu părerile altora, când nu erau drepte. Pentru că nu urmărea să lé placă cu orice preț, nu-i păsa că unii se vor lepăda de El, sau că pentru unii nu va mai fi popular. Iisus spunea întotdeauna ceea ce gândea că e bine. Deci s-a purtat cu Zaheu frumos.

Nu i-a amintit că era urât de toată lumea. Nimic. Uimit la culme, în Zaheu s-a petrecut o trensformare extraordinară și, la un moment dat, a izbucnit: **„Doamne, iată, jumătate din averea mea o dau săracilor și, de am nedreptățit pe cineva cu ceva, întorc împătrit".**

Deznodământ neașteptat! Întoarcerea împătrit era o prevedere a Legii vechi, în caz că ai păgubit pe cineva. De pildă, patru oi pentru o oaie (Ieșire, 22,1).

Ceea ce făcea Zaheu era o mărturisire a greșelilor săvârșite. Era o hotărâre de convertire. Se recunoștea păcătos. Era momentul în care se întorcea pur și simplu din direcția pe care mersese până atunci spre direcția opusă, dinspre drumul păcatului, spre drumul virtuții.

Putem să ne imaginăm că declarația lui Zaheu a produs rumoare, surpriză, îndoială. Nu era oricine. Era un fel de om-instituție, temut ca om al puterii. Dar faptul era fapt și, ceea ce spusese, spusese! I se întinsese o mână prietenească, în ciuda faptului că n-o merita. Primind mâna care i s-a întins și primindu-L pe Iisus în casa sa, evenimentul neașteptat l-a muiat într-atâta, încât s-a petrecut cu el, pe loc, o transformare, o convertire.

A răspuns la rândul său, mai cu îndrăzneală acum, la apelul lui Dumnezeu. Acum s-a convertit la creștinism. S-a convertit la Iisus, dacă se poate spune așa. S-a lăsat învins de dragoste. De o dragoste cu care nu era obișnuit. Care nu-i mai fusese acordată de nimeni. S-a văzut tratat altfel. Și va fi înțeles că nu merita acest tratament, ci i se avansa gratuit. A înțeles că Iisus era altfel și că riscase pentru el. Căci Iisus n-a ținut seama că toți cârteau, ceea ce Zaheu auzea.

Oare noi am fi fost cu Iisus sau cu cârtitorii? Noi ne descoperim foarte ușor vocații de judecători! Suntem gata să judecăm pe oricine, și pentru bine și pentru rău. Acum parcă am fi cu Iisus, dar atunci cred cred că am fi fost cu cârtitorii. Ba chiar și acum, în situații similare, fără Iisus ne-am alinia tot cu cârtitorii! Mântuitorul pare a ne da sfatul că nu e bine să le rânduiască El.

Zaheu deci, treansformat subit de către bunătatea lui Iisus, precum mai târziu va fi tâlharul, într-un act de efuziune, de dăruire totală, a îndrăznit drept răspuns la dragostea lui Iisus acea declarație extraordinară: **„Jumătate din averea mea o dau săracilor și, de am nedreptățit pe cineva întorc împătrit".** Și a făcut așa, fără îndoială, căci făcuse declarația în public.

A doua remarcă pe care trebuia s-o facem în legătură cu cele

întâmplate, ar fi să ne întrebăm ce s-a întâmplat după ce a plecat Iisus din casa lui Zaheu?

Putem să ne imaginăm că toți cei care au fost nedreptățiți de el de-a lungul anilor, au năvălit la ușa lui: „Ai promis că ne dai împătrit!" Și le-a dat. Dar nu numai că le-a dat, ci și-a cerut iertare, s-a pocăit pentru ceea ce a făcut, ceea ce înseamnă ceva mai mult decât declarația pe care a făcut-o în fața lui Iisus. Înseamnă trecerea lui la faptă, trecerea lui corectă la actul de pocăință, recunoscându-și greșeala chiar în fața celor cărora a greșit.

Deci recunoașterii greșelii, i-a urmat compensarea ei concretă. Prin faptă.

Și de ce le-a întors mai mult decât le luase? Pentru ca să-și răscumpere astfel greșeala față de ei. A fi dat doar ceea ce luase, ar fi fost doar un act de restabilire a greșelii lui. Prin surplusul întoarcerii împătrit, plătea păcatele lui, jertfa de la sine, din ale sale. Poate că prevederea Legii cu întoarcerea împătrită, uneori înșeptită (Pile 6, 31), avusese în vedere acest lucru, dacă nu fusese un mijloc de a-i speria pe infractori.

E timpul acum să ne mai oprim asupra unei implicații a acestei întâmplări, la care ne cheamă cuvântul: **„Astăzi trebuie să fiu în casa ta"** (Luca 19, 5). Ce să însemneze acest **„trebuie"?** De ce **trebuia** să fie în casa lui? Nu știm. Nu ni se spune. Evanghelistul nu explică. El relatează în zece versete ceea ce ar putea fi subiectul unei istorisiri de zeci de pagini. El descrie, cu zgârcenie de cuvinte, faptele așa cum au fost. L-a auzit pe Iisus zicând: „trebuie", și a notat așa. Nu s-a mai întrebat și, probabil, nici n-a mai întrebat, de ce **trebuia.** S-a mulțumit cu cât a fost.

Noi însă ne întrebăm. Și ne întrebăm pentru că probabil întrebarea a fost lăsată pentru noi. Întâmplarea însăși s-a petrecut pentru noi, ca tot ce e legat de faptele și învățătura lui Iisus. Și, de fapt, chiar din perspectiva acestei convingeri îl vom și înțelege pe acest **„trebuie".** Și nu-l putem înțelege decât dacă presupunem că în clipa în care l-a văzut pe Zaheu în pom, Iisus s-a hotărât atunci să ne ofere un model pentru eternitate, asupra sinergiei, despre ce poate colaborarea dintre Dumnezeu și om, dintre credință, fapte și har.

Întâlnirea lui Iisus cu Zaheu ne oferă șapte etape ale sinergiei.

1. Zaheu dorește să-L vadă pe Iisus și urcă în sicomor;

2. Iisus îl vede, îi apreciază interesul și îl cheamă să coboare, ca să intre în casa lui;

3. Zaheu răspundee bucuros acestei chemări și îi face invitația;

4. Iisus o acceptă și intră în casa lui;

5. Impresionat, Zaheu se convertește și face declarația de pocăință și de reparare a pagubelor pe care le făcuse;

6. Iisus declară mântuită toată casa și îl restabilește în demnitatea de fiu al lui Avraam, deci de fiu al credinței.

7. Iisus trage concluzia și învățătura întregii întâmplări, arătându-i și scopul, și faptul că îl realizase și, mai ales, descoperindu-și misiunea Sa: **„Căci Fiul Omului a venit să caute și să Mântuiască pe cel pierdut".**

De aceea **trebuia** să fie în casa lui Zaheu. Zaheu fusese în planul Său. Trebuia să-și definească **venirea** pe pământ; **„să caute și să mântuiască pe cel pierdut".** Și s-o facă și cu colaborarea acestuia (v. I Cor. 3,9).

Convertirea lui Zaheu e modelul posibilei noastre convertiri spre altă gândire, spre o nouă simțire, spre drumul cel mai drept către Dumnezeu. Convertitul devine slujitor. Al lui Dumnezeu și al oamenilor. Chiar dacă a fost profitor înainte, sau persecutor. Pavel e din aceeași categorie, desigur pe alte coordonate.

E mai mult probabil că cei care erau cu Iisus și-au schimbat atitudinea, când au văzut ce a ieșit până la urmă din toată întâmplarea. Poate doar fariseii și cărturarii să mai fi murmurat că „a mâncat în casa unui păcătos". Dar să nu uităm: păcătoșii care s-au bucurat de atenția lui Iisus, s-au bucurat pentru că aveau în ei forța de a se converti. Toți s-au convertit. Erau păcătoși care s-au pocăit. Unii au ajuns sfinți. Iisus i-a iubit, pentru a-i întoarce de la păcat.

Se povestește că Sfântul episcop Ambrozie al Milanului a aflat că împăratul Teodosie cel Mare ordonase un măcel la Tesalonic. Când a venit la Milano și a vrut să se împărtășească, episcopul l-a refuzat chiar din fața ușilor împărătești. Împăratul s-a înfuriat și i-a adus aminte lui Ambrozie de împăratul David care, deși adulterin, și, deși l-a trimis pe Urie la moarte ca să-i ia soția, totuși a rămas în istorie ca sfântul și proorocul David.

— *Până în prezent* — i-a spus Sfântul Ambrozie — *Măria Ta ai făcut numai păcatele lui David, nu și pocăința lui. Fă și pocăința lui, și atunci te voi împărtăși.*

Împăratul a făcut pocăință publică în biserică. A stat în genunchi vreme îndelungată, înaintea poporului, și numai după aceea Sfântul Ambrozie l-a împărtășit.

Mântuitorul când ierta pe păcătoși, când vindeca bolnavi, încheia de obicei cu: **„Du-te, și de acum să nu mai păcătuiești".** Aceasta era condiția intrării în ordine. În această stare, chiar și pro-

fesiunea de vameș devenea onorabilă. Nu ni se spune că Zaheu și-ar fi schimbat profesiunea. Dar a fost desigur un vameș cinstit până la sfârșitul vieții sale. Să ne amintim că și Sf. Ioan Botezătorul, când l-au întrebat vameșii ce trebuie să facă spre a se mântui, le-a răspuns: **„Să nu cereți cu nimic mai mult decât vă este rânduit"** (Luca 3, 13). Am putea spune chiar că Mântuitorul a reabilitat prin Zaheu o categorie socială care era odioasă în popor, și era simbolul ultimei degradări civice.

Iisus câștigase. Metoda Lui se dovedise bună. Bucuros El însuși de rezultat, s-a adresat atunci lui Zaheu, dar și tuturor celor din împrejur: **„Astăzi s-a făcut mântuire casei acesteia!"** A casei, adică a membrilor familiei lui Zaheu înșuși. Dar de ce totuși s-a referit Iisus, nu numai la Zaheu, ci și la **casa lui?**

Să luăm aminte. Averea pe care o strânsese Zaheu plana ca un blestem asupra întregii case. Nu numai asupra lui. Poate că soția, copiii, ginerii, nurorile, cei ce vor mai fi fost în casă cu el se vor fi spălat adesea pe mâini: **Nu noi! Zaheu aduce bunurile acestea nemeritate. El le fură. Noi suntem oameni cinstiți.**

Ei, nu! Acordul cu fapta lui, înfruptarea din fapta lui, plana și asupra lor. Acest lucru îl uită mulți dintre noi, în cazuri similare, când unul din familie aduce bunuri necuvenite. Se trezesc abia atunci când acela e descoperit, și atunci suferă. Ba unii chiar cred că suferă pe nedrept. Dar de ce nu i-au atras atenția din vreme? De ce s-au bucurat de bunurile aduse de el, din ceea ce nu era dreptul lui?

În cazul lui Zaheu, putem bănui că actul lui de **căință și pocăință** a fost aprobat și de întreaga familie care era de față. De aceea Zaheu a beneficiat de iertare împreună cu toată casa lui. Toți s-au înscris în ordinea harului, a credinței și a faptei bune. Mântuitorul a adus astfel dezlegarea întregii case. **„Astăzi s-a făcut mântuirea casei acesteia"!**

Convertirea lui Zaheu a fost rapidă și totală. Și tot așa a fost și răspunsul lui Iisus. Întâlnim, în sensul de mântuire, de iertare, pentru prima oară cuvântul **„Astăzi"**, pe loc, același cuvânt pe care i-l va spune și tâlharului de pe cruce care s-a pocăit.

Zaheu s-a hotărât să dea înapoi tot ceea ce luase de la alții pe nedrept. Îndreptarea se arăta așadar printr-o hotărâre concretă, de renunțare nu numai la a mai face ceea ce făcuse înainte, dar de a și corecta nedreptățile pe care le comisese. Hotărârea de convertire trecea proba practică. Metoda lui Iisus își arăta roadele.

Putem acum răspunde și mai limpede la întrebarea pe care ne-am pus-o la început: Cum trebuie să înțelegem atitudinea lui Iisus față de păcătoși? Acum vedem că n-a venit pentru păcătoși, pentru că erau păcătoși, n-a venit să le aprobe păcatul, n-a venit să le dea voie să rămână păcătoși în continuare. A venit pentru păcătoși ca să-i îndrepte. Și numai acei păcătoși s-au bucurat de atenția Lui, care s-au îndreptat.

Acest lucru este clar în învățătura noastră ortodoxă. Zaheu s-a îndreptat în fața lui Dumnezeu prin mărturisirea personală a fărădelegilor pe care le comisese, și prin hotărârea de a se îndrepta și de a îndrepta și nedreptățile pe care le făcuse altora. Zaheu rămâne modelul biblic al convertirii pe care Iisus ni-l oferă spre urmare.

Fiecare din noi e în felul său un Zaheu. Poate nu exact ca dânsul, poate nu în aceeași măsură, poate nu cu aceleași păcate și greșeli, dar fiecare din noi are ceva de îndreptat, are pe cineva pe care l-a nedreptățit. Pe care l-a îndreptățit prin cuvânt, prin ocară, prin vorbire de rău, prin aceea că nu i-a recunoscut meritele, l-a invidiat, i-a luat din drepturile cuvenite, sau nu i-a dat ceea ce se cuvinea să-i dea. I-a luat locul care se cuvenea aceluia, sau și-a însușit munca lui.

În fiecare din noi însă există o candelă care așteaptă să fie aprinsă, să ne lumineze încăperea minții, ca să vedem în lumină tot răul pe care l-am făcut, și pe care îl ținem în întuneric. Îngerul din noi așteaptă să fie eliberat. Eliberându-l, ni-l facem aliat. Abia așteaptă să-l eliberăm, nu spre a ne pedepsi, ci spre a se pune în slujba noastră și a da mărturie bună despre noi în fața lui Dumnezeu. Așa sunt îngerii: nu pot face decât bine!

Să mergem și noi în întâmpinarea lui Iisus. Iată-L: vine înconjurat de mulțime. Să urcăm și noi în sicomorul căinței și al îndreptării și să-L întâmpinăm.

Veți zice: Nu mai vine Iisus în vremea noastră. Unde să-L întâmpinăm?

Iisus vine. A dat mandat preoților: **„Orice veți lega pe pământ, va fi legat și în ceruri, și orice veți dezlega pe pământ, va fi dezlegat și în ceruri"** (Matei 16, 19). Iisus Hristos din Potirul de pe altar așteaptă să venim în întâmpinarea cu El. Preotul, în numele și cu mandatul primit de la Iisus, așteaptă îndreptarea, mărturisirea, căința, după care, așa cum a zis Mântuitorul: **„Astăzi s-a făcut mântuire casei acesteia"**, și preotul zice după spovedanie:

„Și eu te iert și te dezleg".

Iată cum, din această întâmplare, avem de tras anumite învățături și pentru noi înșine. Asupra a patru lucruri aș vrea să mă opresc în concluzie, ca să ne mai rămână întipărite în minte și în conștiință.

1. Să fim atenți, precum Zaheu, la mâna pe care ne-o întinde Dumnezeu.

2. Să nu fim printre cei care cârtesc împotriva bunăvoinței lui Dumnezeu față de alții. Ceea ce a făcut Iisus cu Zaheu a fost și o judecată asupra celor care nu L-au înțeles și au cârtit. Zaheu păcătosul le-a dat și el o lecție „drepților" îngâmfați!

3. Să nu fim printre cei care se bucură atunci când împrejurul nostru, în familia noastră, cineva săvârșește nedreptăți, aducând bunuri necuvenite, și să nu credem că noi suntem absolviți de vinovăție.

4. Fără mărturisirea greșelilor nu este nici iertare, nici dezlegare, nici mântuire. Aceasta este adevărata învățătură pe care a lăsat-o Mântuitorul Iisus Hristos. Ca și Zaheu, să mergem la întâlnirea cu Iisus ca să auzim și noi: **„Astăzi s-a făcut mântuire casei acesteia".**

Duminica a XXXIII-a după Rusalii a Vameșului și a Fariseului

DREPTUL MÂNDRU ȘI PĂCĂTOSUL SMERIT ÎN FAȚA JUDECĂȚII

Să citim împreună încă una din parabolele Mântuitorului. Una din cele mai scurte. O parabolă de cinci versete. E o întâmplare simplă. Se intitulează **Parabola Vameșului și a Fariseului.**

„Doi oameni s-au suit la templu ca să se roage: unul fariseu și celălalt vameș. Fariseul, stând, așa se ruga în sine: Dumnezeule, Îți mulțumesc că nu sunt ca ceilalți oameni, răpitori, nedrepți, adulteri, sau ca și acest vameș. Postesc de două ori pe săptămână, dau zeciuială din toate câte câștig. Iar vameșul, departe stând, nu voia nici ochii să-și ridice către cer, ci-și bătea pieptul, zicând: Dumnezeule, fii milostiv mie, păcătosului. Zic vouă că acesta s-a coborât mai îndreptat la casa sa, decât acela. Fiindcă oricine se înalță pe sine se va smeri, iar cel ce se smerește pe sine se va înălța" (Luca 18, 10–14).

Să reținem mai întâi că Mântuitorul a spus această parabolă **„unora care se credeau că sunt drepți și disprețuiau pe alții".** El și-a terminat povestirea cu un foarte scurt comentariu, adresat tuturor celor care o ascultaseră. Comentariul lui Iisus este oarecum surprinzător, pentru că nu-l îndreptățește pe cel care, după chiar spusa parabolei, făcea numai fapte bune. Nu era un păcătos, ci dimpotrivă. Și totuși Iisus spune: **„Vă spun însă că vameșul s-a întors la casa sa mai îndreptat decât fariseul".**

Așadar, îl îndreptățește pe vameșul care stătea la ușă și care spunea că este un păcătos, și care era un păcătos.

Cuvânt rostit la catedrala din Sibiu în 12 februarie 1984.

Cum se explică aceasta? Mântuitorul nu întârzie s-o dea chiar El, printr-o sentință din acelea menite să rămână memorabile, ridicată la rangul de principiu. El spune: **„Căci tot cel ce se înalță pe sine se va smeri, iar cel ce se smerește pe sine se va înălța"** (Luca 18, 14).

Aceasta este deci parabola. Simplă și ușor de înțeles. O parabolă care nu are prea multă nevoie de comentarii din partea noastră, ca să putem trage din ea toată învățătura. Totuși, câteva lucruri ar mai fi de spus în legătură cu ea, și chiar am avea de pus câteva întrebări.

Dar mai întâi să ne lămurim cine erau **fariseii** și cine erau **vameșii.** Și despre unii și despre ceilalți avem suficiente informatii atât în Sfânta Scriptură, cât și în literatura vremii. Despre vameși am mai vorbit și altă dată și știm că erau un fel de perceptori financiari care strângeau impozitele de la populație și care, din pricină că pe vremea aceea nu erau evidențe ca pe vremea noastră, se dedau la multe abuzuri.

Ne-am mai întâlnit cu ei. Pe unul îl știm și după nume: Zaheu.

Cine erau fariseii? Aceștia alcătuiau o grupare respectabilă de cetățeni, și de credincioși. Alături de farisei sunt pomeniți adeseori în Sfintele evanghelii **saducheii**. Fariseii erau iudei evlavioși, aproape bigoți, care pretindeau că respectă toate preceptele Scripturii. La orele prescrise se opreau oriunde ar fi fost, în stradă sau acasă, și-și făceau rugăciunile. Și chiar țineau să și le facă în public, cu cartea deschisă, să-i vadă toată lumea cum că ei își fac rugăciunile la timpurile potrivite. De altfel cuvântul **fariseu** înseamnă **ales**, pus deoparte, aparte de ceilalți, altfel decât ceilalți, vrând să se înțeleagă prin aceasta că era un om deosebit, un om bun, un credincios practicant. Noțiunea de fariseu era, pe vremea aceea, pozitivă.

Abia după aceea a ajuns să însemne exact contrariul a ceea ce spunea cuvântul. În loc de ales, bun în fața lui Dumnezeu, cuvântul fariseu a ajuns să însemneze **fățarnic**, adică om care una gândește, și alta face. Una face la vedere, alta în ascuns. Respectă ritualul, dar rămâne cu inima de piatră. Dar la vremea aceea, fariseii se pretindeau încă a fi clasa oamenilor pioși.

Ceilalți, **saducheii**, erau gruparea aristocrației iudaice, mai ales a aristocrației sacerdotale. Își luau numele de la **Țadoc**, cel care fusese mare preot pe vremea regelui David. În Sfintele Evanghelii, alături de farisei și saduchei apar deseori și **cărturarii**,

adică învățații iudeilor care se ridicau mai ales din rândurile fariseilor care puneau mare accent pe studiul Legii.

Mai erau și alte câteva grupări religioase iudaice, de pildă **zeloții**, dar aceștia erau mai mult un partid politic, fiindcă vroiau să se dezrobească de stăpânirea romană. Mai erau apoi **esenienii**, un fel de ordin călugăresc, care trăiau în comunități, undeva pe malul Mării Moarte. După al doilea război mondial s-au descoperit urmele unei importante așezări eseniene, la Qumran, mai jos de Ierihon, iar în peșterile din vecinătate s-au găsit printre altele, texte ale Vechiului Testament, care autentifică transmiterea exactă a unei părți a Sfintei Scripturi, adică a Vechiului Testament, un argument puternic împotriva celor care susțineau că textele Scirpturii sunt opere târzii, puse pe seama unor autori din vechime.

Dar să revenim. Printre aceste grupări religioase iudaice din vremea Mântuitorului, **fariseii** se pretindeau așadar a fi oamenii cei mai evlavioși. Și iată că Mântuitorul ne prezintă totuși un exemplu de fariseu pe care-l condamnă. Nu-l laudă. De ce zice Mântuitorul că mai îndreptat s-a întors vameșul la casa sa decât fariseul?

Dacă ne recapitulăm felul rugăciunilor celor doi din parabolă, vedem că fariseul venise în fața lui Dumnezeu să se laude: **„Doamne, mulțumescu-Ți că nu sunt ca ceilalți... nu sunt ca vameșul acesta"**. Se laudă că toate le face după cum scrie Legea. Se prezintă în fața lui Dumnezeu cu mândrie. Cumva și-L obliga pe Dumnezeu, de la care nu mai avea nimic de cerut.

Greșeala cea dintâi a fariseului a fost aceea că se compara cu ceilalți. **„Nu sunt ca ceilalți oameni; nu sunt ca vameșul acesta"**. În loc să se ocupe de el însuși, de problemele sufletului lui, el se compara chiar în fața lui Dumnezeu cu ceilalți, și se socotea pe el deasupra. Nu venea cu inima smerită.

Comparându-se, mai făcea încă o greșeală: îi judeca pe ceilalți, începând chiar cu cel care se ruga în același timp cu dânsul, pe vames. Apreciindu-se pe sine și făcându-se judecătorul celorlalți, pe care îi disprețuia, se lua pe el drept unitate de măsură, ca și cum el ar fi fost Judecătorul, știind să aprecieze ce e bine și ce e rău în viața celorlalți oameni. Ori, noi știm că aceasta o poate face numai Dumnezeu care le știe și pe cele nevăzute, care cunoaște și intențiile și circumstanțele faptelor omenești.

Mândria nu-i place lui Dumnezeu. Dimpotrivă, îi place smerenia, chiar dacă vine din partea unui păcătos care se pocăiește. **Un păcătos care se pocăiește este mai sus în ochii lui Dumnezeu**

decât un drept care se mândreşte. Căci fariseul era cu adevărat drept, iar vameşul era cu adevărat păcătos! Ca să ne tâlcuim bine parabola, nu trebuie să uităm nici o clipă acest lucru.

Aceasta este concluzia pe care trebuie să o tragem. În faţa lui Dumnezeu nu trebuie să ne prezentăm numai cu faptele noastre — se înţelege că şi cu faptele noastre bune, mai ales — dar trebuie să ne prezentăm îndeosebi cu roadele pe care le lasă în sufletul nostru faptele noastre bune. Dacă fapta noastră bună ne strică sufletul, degeaba e bună. Şi dacă ne mândrim cu ea, şi atunci degeaba e bună. Căci trebuie să ştim că Dumnezeu nu are nevoie de fapta noastră bună, de fapte în sine. Importantă e inima cu care facem faptele. De fapte bune avem nevoie noi şi aproapele nostru. Important e cum se reflectă faptele bune în relaţiile noastre cu aproapele. Căci pe Dumnezeu nu-L interesează să respectăm preceptele de dragul preceptelor. Dumnezeu vrea să le respectăm pentru ca să creeze relaţii bune între noi, oamenii de pe pământ.

Ori, atunci când te duci în faţa lui Dumnezeu şi-i spui: Mi-am făcut rugăciunile, mi-am îndeplinit toate datoriile religioase, dar în acelaşi timp te uiţi cu dispreţ la celălalt, şi spui: **Nu sunt ca el**, şi spui: **Să rămână înapoia mea, acolo unde se află, la uşă**, înseamnă că n-ai realizat nimic. Faptele tale au fost osteneli în zadar. N-ai câştigat nimic. Dacă faptele n-au creat în sufletul tău o dispoziţie deosebită de dragoste şi smerenie, de compasiune şi de iertare, starea de suflet care să te apropie de vecinul, de prietenul, de duşmanul, de străinul, de oricine e aproapele tău, dacă nu ţi-au schimbat inima, făcând-o mai bună, dacă nu te-au dus în situaţia de a nu te face judecătorul aproapelui, şi dacă nu te-au îndemnat să te oferi să-l mai ajuţi, atunci n-ai realizat mare lucru. Nu ştiu ce cuvinte să găsesc ca să fiu cât mai convingător şi ca să înţelegeţi toţi că Dumnezeu vrea de la noi inimă bună. Să venim la biserică, să ne închinăm, să aducem jertfe, dar să ne schimbăm şi inima. Să fim buni. Numai aşa sunt toate bine primite de Dumnezeu.

Sf. Casian Romanul, care s-a născut în sec. IV şi era de prin părţile noastre, din Dobrogea, numeşte opt gânduri ale răutăţii care pot încolţi în sufletul omului şi care pot să-i compromită viaţa sufletească, să-i micşoreze credinţa, să-i întunece viaţa, să-i pericliteze viaţa veşnică. Acestea sunt: lăcomia, desfrânarea, trândăvia, lenea, întristarea, iubirea de arginţi, mândria şi slava deşartă. Din aceste opt gânduri ale răutăţii, pe scara cea mai de sus, cele mai periculoase sunt acestea două din urmă: mândria şi slava deşartă.

Toate sunt păcate periculoase, grave, dar acestea două sunt dintre cele mai grave. Și Lucifer a căzut prin mândrie. Și primii oameni de asemenea, lăsându-se înșelați că vor cunoaște mai mult decât le-a rânduit Dumnezeu. Aceste păcate sunt grave pentru că se conjugă ușor cu celelalte și le stimulează. Se conjugă cu neascultarea, cu disprețul, cu ura, cu invidia, prefăcând gândurile răutății în fapte ale răutății.

Prin mândrie și slavă deșartă omul se compară cu alții și se situează deasupra, și vai de cel care nu-i recunoaște locul! O astfel de stare sufletească nu poate fi de la Dumnezeu!

Ce este mândria și ce este slava deșartă?

Sunt atât de vecine, încât par greu de diferențiat. Dar nevoitorii duhovnicești știu să facă deosebirea între ele. Sfinții Părinți le explică așa:

Mândria se manifestă atunci când omul vrea să se arate pe sine a fi deosebit, altfel, mai bun, mai deștept, mai dotat, mai inteligent decât toți ceilalți oameni. Această dorință, chiar când e îndreptățită, nu e neapărat și dreaptă. Scara valorilor o stabilește Dumnezeu. El dă talanții. Noi dăm munca de înmulțire. El apreciază cât am făcut. Oamenii se străduiesc să respecte o scară a valorilor, pe putința discernământului lor. Discernământul infailibil, negreșelnic, îi aparține însă numai lui Dumnezeu. Noi trebuie să facem cât stă în puterile noastre, ca să ne situăm pe un loc bun și de cinste pe scara valorilor. Acolo ne impun virtuțiile, cunoștințele, caracterul, specializarea, dar niciodată pretențiile noastre, declarațiile noastre. Nu ne impun cele pe care le pretindem prin cuvinte, ci ceea ce suntem și reușim să fim în ochii altora. E mai valoros lucrul pe care ni-l dau alții, decât cel pe care ni-l dăm noi înșine. Când ne lăsăm în seama altora să ne aprecieze, și Dumnezeu ajută la înfăptuirea dreptății. Dar când procedăm ca fariseul, făcându-ne singuri dreptate, ba încă și judecându-i pe alții, iată că ni se atrage atenția că nu suntem pe calea cea bună.

Mândria nu ține loc de calificare, nici de notă de valoare, fiindcă pe acestea nu ni le dăm noi. De aceea Iisus specifică: nu se va îndrepta, nu se va îndreptăți, cel ce se înalță pe sine. Amănuntul acesta conține toată cheia înțelegerii mândriei. Noi ne pregătim pentru examen. Nimeni, la nici o școală din lume nu se examinează singur, și nu-și dă singur nota, și nu-și rezervă singur locul pe care trebuie să figureze.

Mândria se mai numește și trufie. Sfântul Ioan Gură de Aur

spune că „**omul mâncat de trufie este, dintre toți, acela care se cunoaște mai puțin pe sine**" (*Comentarii la Evanghelia după Matei, Omilie 24, 2*). De aceea și poporul spune că „**trufia e trâmbița căderii**".

Slava deșartă e atunci când cineva nu numai că se înalță singur deasupra tuturor, și se laudă el **pe sine**, ci dorește **să fie lăudat și de alții**. Dorește să fie **slăvit** de alții. Această slavă e numită de *Sfinții Părinți* **slavă deșartă**. De multe ori, cel care vrea să fie slăvit de alții, își improvizează și calități pe care nu le are. Se prezintă și vrea să apară ceea ce nu este, numai și numai ca ceilalți să gândească despre el că e mai bun altfel, mai bun în toate, mai deștept decât toți ceilalți.

Chiar când cineva ar avea dreptul la o astfel de slăvire, atunci când și-o dă singur, când și-o dorește pătimaș, ea e tot **slavă deșartă**, pentru că nu rodește virtutea, ci deșertăciunea, mândria. Acestea două se nasc una din alta și una pe alta. Nu pot trăi singure. E o infamă căsătorie de răufăcători!

Aceste două gânduri ale răutății sunt condamnate de către Sfinții Părinți. Iată că și Mântuitorul în această parabolă ne spune că mândria și slava deșartă nu ajută la nimic, ci dimpotrivă. Cea care ne așează în raporturi corecte, și cu Dumnezeu și cu oamenii, este **smerenia**. Printr-un alt nume, mai accesibil vorbirii curente, i se zice **modestie**. Modestia e lăudată nu numai de Dumnezeu, ci și de societate. Întotdeauna, în toate timpurile a fost mai apreciat omul modest decât omul mândru.

Sfinții Părinți spun că există în viața duhovnicească și o „**cădere în sus**", oricât ar părea de paradoxal. Noi știm toți că orice cădere e întotdeauna în jos. E un pleonasm să spui cădere în jos, ca și „urcare în sus", „moș bătrân" și altele asemenea. Dar Sfinții Părinți scot cuvintele din categoria pleonasmului când arată că există și o „**cădere în sus**". Aceasta îi privește mai ales pe cei care voiesc să se desăvârșească, pe făcătorii de fapte bune. Fac fapte foarte bune, ca și fariseul din parabolă. Își fac toate rugăciunile, dau milostenie, respectă toate prescripțiile legii lui Dumnezeu, dar în acelșași timp se mândresc cu tot ceea ce fac. Aceasta se cheamă „cădere în sus", cădere prin virtutea transformată în mândrie. Urci ca să te laude alții, să te vadă, sau, ajuns sus, acolo nu scapi de ispita laudei de sine și de slăvirea altora, crezând că ți se cuvin. Îi și vezi pe unii ca aceștia cum cu falsă smerenie umblă cu ochii în jos, dar cu nasul în sus să adulmece lauda și cum, cu coada ochiului,

caută pe cineva care să-i vadă! Se știu drepți și vor ca acest lucru să se vadă, să se știe și de alții. Vor să fie pildă bună, zic unii dintre ei căutându-și false justificări, dar în sinea lor le încolțește gândul pierzaniei: „**Nu sunt ca alții**". Aceasta era și rugăciunea fariseului! Drept era și el! Și „**nu era ca alții**". Dar prin mândrie cădea mai jos decât ei.

În **Pateric** se spune despre **smerita cugetare** că întrece chiar faptele cele bune:

„**S-a întrebat Avva Loghin: Care faptă este mai bună decât toate celelalte? Și a zis: Socotesc că precum mândria este mai mare decât toate patimile, încât a putut surpa și pe unul din cer, așa și smerita cugetare este mai mare decât toate faptele bune, pentru că poate să scoată pe un om din orice adânc, chiar de ar fi de tot păcătos. Pentru aceea și Domnul, mai înainte de toți, îi fericește pe cei săraci cu duhul**". Unii creștini buni, făcători de fapte bune, trebuie să ia aminte deci la păcatele mândriei și evlaviei deșarte. Cu cât urcă mai sus pe scara faptelor bune, unii ca aceștia, dacă nu păstrează măsura smereniei, măsura discreției, măsura modestiei, de fapt cad. Aceasta e „**căderea în sus**". Căderea prin virtutea roasă de mândrie. Mulți dintre noi atunci când facem câte o faptă bună, începem să ne pierdem smerenia, ni se naște gândul mai întâi imperceptibil, apoi din ce în ce mai perceptibil, că noi suntem altfel decât ceilalți. Credem că avem dreptul la alt loc în biserică, mai în față, că preotul trebuie să ne vorbească altfel, că ceilalți creștini din parohie trebuie să ne cinstească în chip deosebit. E bine să cinstim bătrânețea. E bine să cinstim evlavia și înțelepciunea altora. A face acestea e semn de smerenie din partea noastră. Dar să nu ceară nimeni să i se hrănească mândria, ca să nu-și primejduiască nici evlavia, nici înțelepciunea. Iar bătrânețea cinstită de oameni e cea care poartă semnele evlaviei și răspândește în jur înțelepciune, cumpătare, echilibru, smerenie.

Măsura virtuții adevărate și a creșterii duhovnicești e aceea care stă pururea îmbrăcată în smerenia cea adevărată.

De-a lungul istoriei cugetării biblice, în Vechiul Testament, **Smerenia** a fost sfatul de căpetenie și calea de ieșire din orice încurcătură, din cearta cu oamenii și din greșeala față de Dumnezeu. „**Pentru că Roboam s-a smerit, Domnul și-a abătut mânia de la el**" (II Cronici 12, 12). Domnul „**îi învață pe cei smeriți**" (Ps. 25, 9) „**și-i înalță**" (Iov 5, 11) și „**le dă har**" (I Petru 5, 5).

Din smerenie nu poate cădea nimeni.

În lumina acestor învățături vom înțelege și acel cuvânt al Mântuitorului care zice: „**Că cel ce se va înălța pe sine, acela se va smeri, iar cel ce se va smeri pe sine, acela se va înălța**“ (Matei 23, 12).

Duminica a XXXIV-a după Rusalii a Fiului Risipitor

DOI FRAȚI LA JUDECATĂ

Duminca Fiului risipitor. Ce fiu risipitor extraordinar va fi fost acesta, încât să i se consacre o duminică în an! Să fie sărbătorit! De obicei, oamenii își sărbătoresc eroii. Eroii de pe câmpul de luptă, eroii științei, marii inventatori, eroii culturii, marii scriitori. Noi creștinii ne serbăm eroii noștri, nevoitorii din pustie, sfinții făcători de minuni, martirii, marii ierarhi și teologi care au contribuit la clarificarea credinței în Sinoadele ecumenice, marii conducători de obști monahale. Și iată că astăzi trebuie să serbăm un fiu risipitor! Ce mare faptă va fi făcut acest fiu risipitor, încât să merite o atenție atât de deosebită din partea întregii creștinătăți?

Mai întâi trebuie să precizăm un lucru. Risipitorul nostru nu este un personaj real. Aceasta schimbă oarecum perspectiva, deși nu foarte mult. Fie din viață, fie din cărți, reali sau fictivi, „eroii" care ni se impun atenției sunt pozitivi sau negativi, și cer același tratament chiar dacă sunt fictivi.

Fiul risipitor, de care ne ocupăm acum, este eroul unei povestiri a Mântuitorului, eroul unei parabole. De fapt, chiar așa se și numește: **Parabola fiului risipitor.**

Mântuitorul tocmai avusese o discuție aprinsă cu cărturarii și fariseii pe drumul dinspre Galileea spre Iudeea. Încercase să-i convingă că trebuie să fie cu bunăvoință față de păcătoșii care se întorc la pocăință. Mulți păcătoși și vameși Îl urmau și Îl ascultau. Cărturarii și fariseii nu-i puteau suferi alături de ei pe aceștia. Cârteau (Luca 15, 1–2). Le va fi spus Mântuitorul cărturarilor și

Cuvânt rostit în catedrala din Sibiu, în anul 1986 și la 26 februarie 1989. După înregistrări, din a doua am introdus câteva pagini în cea din 1986.

fariseilor: Oameni buni, nu e important să-i ții la distanță și să-i pedepsești pe păcătoși, potrivit cu păcatele lor; important e să-i faci să se întoarcă de la păcat la îndreptare. Important e să-i schimbi. Nu e important să-i judeci. Așa ceva e ușor și comod. Important e să-i faci să-și înțeleagă greșelile și să nu le mai facă.

Nu e important să-i ții în starea în care sunt, și să le faci rău pentru rău. Important e să-i faci din răi, buni. Degeaba îi pedepsești dacă nu faci din ei oameni mai buni. Domnul aceasta vrea. Dumnezeu se bucură când primește mărturisirea unei greșeli, nu când pedepsește.

Cărturarii și fariseii nu înțelegeau aceasta. Erau drepți și credeau că Dumnezeu trebuie să țină și să-i prețuiască numai pe ei. Păcătoșii trebuiau repudiați. Păcatul dreptilor e că se uită chiorâș la păcătoși. Cred că au dreptate să-i judece pe păcătoși. Din dilema dreptate-iertare, dreptate-bunătate, ei ies foarte ușor: aleg întotdeauna dreptatea. Să se facă dreptate! Să învingă adevărul! Să se facă dreptate după adevăr. Folosindu-se de asemenea noțiuni care sunt în cea mai mare cinste în morală, ei par imbatabili.

Și noi suntem uneori în situații asemănătoare. Dacă prindem o fărâmă de dreptate de partea noastră, o ținem sus ca pe un steag de biruință și țipăm: să se facă dreptate! Cine ar putea fi împotriva dreptății? Nici măsura creștină nu e împotriva dreptății. Dar în situații umane, măsura creștină mai cunoaște și alte ieșiri din ele. Aceste ieșiri sunt cele ale omeniei. Un drept e îndreptățit să ceară dreptate împotriva unui păcătos. Dar dacă s-ar inversa rolurile. Dacă dreptul ar fi în locul păcătosului, cum ar dori să fie tratat? După dreptate sau, de e posibil, și cu milă, și cu înțelegere, eventual cu iertare, cu bunătate?

În cazul acesta ar interveni apelul la omenie. Din postura de om care a greșit, dreptul de dinainte n-ar mai gândi la fel. S-ar bucura să fie iertat. O bucurie pe care din postura de drept nici n-a putut-o întrezări, ca s-o aprobe, s-o mijlocească. Din postura de om care a greșit, iertarea tatălui din Parabolă i se pare un miracol binevenit. Din postura dreptului, i se pare o nedreptate, când cei care au greșit sunt alții.

Cărturarii și fariseii măsurau cu măsuri diferite. Ei n-au înțeles niciodată acea lege de aur: **„Ce vrei să-ți facă ție oamenii, acea fă-le și tu lor"**. Nici acum nu înțelegeau de ce Iisus îi admitea în jurul său pe vameși și pe păcătoși, și chiar mânca împreună cu ei. Ei nu înțelegeau că Iisus intra în casele care i se deschideau, la

păcătoşii care se întorceau de la păcatele lor.

Le-a spus mai multe parabole printre care şi aceasta a **Fiului risipitor**, în care unul din protagonişti îi preînchipuia chiar pe ei:

„**Un om avea doi fii. Şi a zis cel mai tânăr dintre ei tatălui său: Tată, dă-mi partea ce mi se cuvine din avere. Şi el le-a împărţit averea. Şi nu după multe zile, adunând toate, fiul cel mai tânăr s-a dus într-o ţară depărtată şi acolo şi-a risipit averea, trăind în desfrânări. Şi după ce a cheltuit totul, s-a făcut foamete mare în ţara aceea, şi el a început să ducă lipsă. Şi ducându-se, s-a alipit el de unul din locuitorii acelei ţări, şi acesta l-a trimis la ţarinile sale să păzească porcii. Şi dorea să-şi sature pântecele din roşcovele pe care le mâncau porcii, însă nimeni nu-i dădea.**

Dar, venindu-şi în sine, a zis: Câţi argaţi ai tatălui meu sunt îndestulaţi de pâine, iar eu pier aici de foame! Sculându-mă, mă voi duce la tatăl meu şi-i voi spune: Tată, am greşit la cer şi înaintea ta; Nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău. Fă-mă ca pe unul din argaţii tăi.

Şi, sculându-se, a venit la tatăl său. Şi încă departe fiind el, l-a văzut tatăl său şi i s-a făcut milă şi, alergând, a căzut pe grumazul lui şi l-a sărutat. Şi i-a zis fiul: Tată, am greşit la cer şi înaintea ta şi nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău. Şi a zis tatăl către slugile sale. Aduceţi degrabă haina cea mai bună şi-l îmbrăcaţi şi daţi inel în mâna lui şi încălţăminte în picioarele lui; şi aduceţi viţelul cel îngrăşat şi-l înjunghiaţi şi, mâncând, să ne veselim. Căci acest fiu al meu mort era şi a înviat, pierdut era şi s-a aflat. Şi au început să se veselească.

Iar fiul cel mare era la ţarină. Şi când a venit şi s-a apropiat de casă, a auzit cântece şi jocuri. Şi, chemând la sine pe una dintre slugi, a întrebat ce înseamnă aceasta. Iar ea i-a spus: Fratele tău a venit, şi tatăl tău a înjunghiat viţelul cel îngrăşat, pentru că l-a primit sănătos. Şi el s-a mâniat şi nu voia să intre: dar tatăl lui, ieşind, îl ruga. Însă el, răspunzând, a zis tatălui său: Iată de câţi ani îţi slujesc şi niciodată n-am călcat porunca ta. Şi mie niciodată nu mi-ai dat un ied, ca să mă veselesc cu prietenii mei. Dar când a venit acest fiu al tău, care ţi-a mâncat averea cu desfrânatele, ai înjunghiat pentru el viţelul cel îngrăşat.

Tatăl însă i-a zis: Fiule, tu întotdeauna eşti cu mine şi toate ale mele ale tale sunt. Trebuie să ne veselim şi să ne bucurăm,

căci fratele tău acesta mort era și-a înviat, pierdut era și s-a aflat" (Luca 15, 11–32).

Principala învățătură, pe care o scoatem din întâmplarea povestită de Mântuitor este aceea că orice întoarcere de pe drumul păcatului e posibilă. Orice întoarcere însoțită de căință este primită de Dumnezeu și e binecuvântată cu iertarea tuturor greșelilor. Acesta este înțelesul curent al parabolei, înțelesul ei practic și adevărat.

L-am enunțat de la început, pentru că așa a dorit Mântuitorul să-I fie înțeleasă parabola. Să arate cât de mare e bucuria întoarcerii unui fiu rătăcit, în cer ca și pe pământ.

Am putea să ne oprim aici cu tâlcuirea parabolei. Totuși câteva întrebări, pentru deplina noastră lămurire, ne mai putem încă pune în legătură cu tâlcuirea ei, chiar dacă reducem problema numai la întoarcere și iertare. Iată o posibilă întrebare: când se iartă păcatele celui care se întoarce? Întrebarea poate părea nelalocul ei. Răspunsul, dacă îl scoatem din Parabola Fiului Risipitor, e simplu: se iartă în momentul întoarcerii, când cel plecat și întors e acceptat din nou în casa tatălui său.

Dar dacă ne aducem aminte că există în canoanele Bisericii atâtea îndrumări de penitență îndelungată, că unele păcate se pedepsesc cu oprirea de la Împărtășanie pe un an sau doi, sau chiar mai mulți, și că se dau și alte canoane, precum facerea de milostenie, metanii, post și altele, atunci problema pare a se complica puțin. În practica vieții creștine de toate zilele, nu mai e atât de simplu ca în parabolă. Și atunci ni se impune totuși întrebarea: când se iartă păcatele? Și de ce unele se iartă îndată, iar altele numai după îndelungi penitențe?

Sunt necesare actele de penitență? Există păcate care cer neapărat acte de penitență, înainte de a fi iertate?

De vreme ce există în practica și învățătura Bisericii, fiind recomandate de către duhovnici și de către Sfinții Părinți cu experiență duhovnicească, e în afara oricărei îndoieli că actele de penitență sunt necesare. Cazul din parabolă e menit să stabilească un *principiu*, și anume acela că Dumnezeu primește cu bucurie orice întoarcere și iartă. Condițiile de amănunt, cum, când, cu canon sau nu, nu sunt importante și ele, fiindcă fac parte din pedagogia lucrării cu sufletele, dar ele sunt, toate, supuse legii iertării. Iertarea se dă oricum, dar pocăința trebuie să rămână statornică și înainte și după iertare. Iertarea se dă însă în momentul mărturisirii, în

momentul întoarcerii, ca și Fiului risipitor. Deci acum, în momentul acesta vei fi cu Mine în rai.

Dar în cazul daunelor, este compensarea daunelor o condiție **sine qua non** a iertării? Dacă e compensare, nu mai e în întregime iertare. Nu. Dumnezeiește, compensarea nu este o condiție **sine qua non** pentru iertare. Omenește, însă, ar fi, și anume atunci când e vorba de daune materiale, de pildă, și când, iertat fiind, te poți bucura totuși în continuare de cele însușite pe nedrept. În cazul acesta, a rămâne cu ele nu poate liniști conștiința. Și nu satisface dreptate. Dacă te-ai hotărât să te pocăiești, restituie ce-ai furat, dacă e vorba de păgubirea cuiva. De aceea duhovnicii prescriu întoarcerea pagubelor. Când e posibil. Tâlharul de pe cruce nu mai avea această șansă. Lui nu i s-a mai cerut nimic. I s-a zis: „**Astăzi vei fi cu Mine în rai**". Și i s-a zis aceasta, pentru că a recunoscut că era vinovat, că era condamnat la crucificare pe bună dreptate. Într-un fel se spovedise. Și Marele Duhovnic îl absolvise.

Același cuvânt: „**Astăzi s-a făcut mântuire casei acesteia**", a fost întrebuințat de Mântuitorul și față de Zaheu. Deci: **pe loc** Zaheu L-a primit pe Mântuitorul în casa sa, și s-a căit pentru ceea ce a făcut. El însă a promis că va da înapoi tot ceea ce luase pe nedrept. A făcut prin aceasta dovada palpabilă a pocăinței lui.

Împrejurările n-au fost similare, cu tâlharul și cu Zaheu, dar li s-a aplicat un tratament similar. Tâlharul nu mai avea șansa compensării, pe când Zaheu o avea și o promitea. Logica acestui tratament similar e de la sine înțeleasă. Ceea ce contează e pocăința. Actele de penitență și compensare sunt urmări ale pocăinței, nu condiționări ale iertării. Ele vin ca o consecință firească, mai degrabă ca o hotărâre proprie, decât impusă din afară. Cel ce se pocăiește vrea să-și facă lui însuși dovada că s-a îndreptat, că a înțeles. Iertarea obligă. Ea trebuie urmată în chip firesc de compensare. O „pocăință" fără compensare e o falsă pocăință, desigur când e vorba de bunuri, așa cum am specificat mai înainte. În alte cazuri, de pildă când penitentul a cauzat daune morale, compensarea prin acte de penitență e de resortul hotărârii duhovnicului. Și acestea pot fi reparate direct, nu numai prin metanii sau alte mijloace care rămân în afara celui păgubit.

Și pe vameșul din cealaltă **parabolă, a Vameșului și a Fariseului**, Mântuitorul l-a declarat „îndreptat" din momentul în care s-a declarat păcătos, deci când și-a recunoscut vinovăția. Recunoașterea adevărată nu poate fi urmată decât de schimbarea

stării de dinainte, și de dorința chiar a celui iertat de a-și proba schimbarea. Recunoașterea doar formală, zicerea din rutină: „**Sunt păcătos**", nu valorează nimic în fața lui Dumnezeu.

Acest „**astăzi**" mai are însă și un înțeles mai larg: Ascultă chemarea când și s-a făcut. Ascult-o cât mai ești pe pământ: „**Astăzi** — zice Psalmistul — **de veți auzi glasul Lui, să nu vă învârtoșați inimile voastre**" (Ps. 94, 8). Ascultarea de un astfel de „astăzi" de aici aduce promisiunea unui „astăzi" dincolo: „**Astăzi vei fi cu Mine în rai!**"

Așadar, întoarcerea, căința sunt sancționate cu iertarea imediată. Acesta e lucrul esențial. Penitența de după iertare e un act de recunoștință, o stare de suflet. Tertullian scrie despre aceasta: „**pocăința este dată pentru curățirea minții, pentru că orice întinăciune ar fi pricinuit, orice pete ar fi adus neștiința în inima omului, pe acestea mărturisindu-le, înlăturându-le și dându-le afară, pocăința să-i pregătească Duhul Sfânt un sălaș curat în inimă, unde El să vină și să se așeze de bunăvoie, împreună cu bucuriile Sale cerești**" (*Despre pocăință*, 2, 6).

Marii duhovnici de altădată au fost și ei preocupați de timpul de pocăință necesar îndreptării. Experiențele lor i-au învățat că în acest domeniu al cunoștiinței operează mai mult intensitatea decât durata. De pildă în Pateric, în cartea bătrânilor nevoitori spre sfințenie, se spune că: „**De va voi omul, de dimineața până seara poate ajunge în măsură dumnezeiască**". Deci poate să obțină nu numai iertarea de păcate, ci poate ajunge la sfințenie. De dimineața până seara!

Se povestește că s-a întâlnit un tâlhar vestit cu un duhovnic vestit. Și au stat de vorbă. Tâlnarul se căia de tot ceea ce făcuse. Spunea: „*Părinte, oricâtă penitență aș face, nu sunt vrednic să mă ierte Dumnezeu*". Duhovnicul l-a mângâiat: „*Nu chiar oricâtă! Șapte ani ar fi de ajuns!*".Tâlharul nu acceptă:„*Nu părinte,e prea puțin pentru câte am făcut eu*".Atunci bătrânul i-a spus: „*Dacă e așa, trei ani vor fi de ajuns.*". — „*Nu se poate, părinte, ești prea indulgent, ești prea îngăduitor cu mine*". Bătrânul i-a spus din nou: „*Atunci trei zile vor fi de ajuns*". Tâlharul s-a scandalizat: „*Nu se poate, părinte dumneata nu mă iei în serios. Eu am făcut atâtea rele, încât nu mi le poate ierta Dumnezeu niciodată*". Apropiindu-se de dânsul, bătrânul duhovnic i-a spus: „*Știi ce? la zi tatăl nostru*". Și tâlharul a zis „*Tatăl nostru*".În momentul când a ajuns la cuvintele: „*Și ne iartă nouă greșelile noastre*", bătrânul preot l-a binecuvântat, și el și-a dat duhul, iertat de toate păcatele lui.

În această întâmplare adevărată, ceva este foarte curios. Și anume e curios mersul în două sensuri. Preotul mergea în sensul

scăderii penitenței, iar tâlharul mergea în sensul creșterii răspunderii lui. Și pe măsură ce tâlharul respingea scăderea pocăinței, în aceeași măsură de fapt își creștea creditul în vederea iertării, pentru că tot mai mult își recunoștea greșeala, și dorea să se pocăiască. Când a ajuns ca preotul să-i reducă la aproape nimic timpul de pe nitență, el ajunsese de fapt la maximum de căință. Și atunci drept a fost duhovnicul când, la maximum de căință, i-a redus penitența la simpla cerere: *„Și ne iartă nouă greșelile noastre"*.

Dar câți rostesc această cerere, precum a rostit-o tâlharul din această istorie?

Sfântul Ioan Gură de Aur pune problema păcatului și a pocăinței între limitele ușurătății de minte și ale deznădăjduirii. Ușurătatea de minte duce la hotărâri ca aceea a Fiului Risipitor când a plecat, deznădăjduirea duce la hotărâri ca aceea a lui Iuda. Fiul risipitor e un exemplu al faptului că ușurătatea de minte, dacă nu se conjugă cu deznădăjduirea, are leac. Leacul e întoarcerea.

Așadar, la întrebarea: când se iartă păcatele?, răspundem: păcatele se iartă în momentul când te-ai întors de la ele cu căință. Numai să te întorci cu profundă căință, așa cum s-a întors **Fiul risipitor** din parabola Mântuitorului. Nu-l serbăm din alt motiv, decât pentru că s-a întors, pentru că **„și-a venit în sine"** și s-a întors.

E foarte interesantă această expresie: **„Și-a venit în sine"**.Mântuitorul o folosește. Înseamnă că nu era „în sine", în clipa când era sub păcat. Noi în limba română mai zicem și: **„și-a venit în fire"**. Așa tâlcuiește și Nichifor Teotochist în Kiriacodromionul său tradus de mitropolitul Grigorie, în ediția mereu retipărită la noi sub titlul de *Cazanie (vezi ed. 1987, p. 504*

Cuvântul **fire**, în vechiul înțeles românesc, înseamnă natură. Așadar el, păcătuind, nu mai era în natura lui omenească. Își ieșise din natura lui omenească atunci când ieșise din casa tatălui său, în condițiile în care a făcut-o. Acum și-a venit înapoi în natura lui omenească primară, aceea creată de Dumnezeu. Și-a revenit în „sinele" lui, din care ieșise.

Nu mai fusese el. Fusese sub stăpânirea altora, a celor care încurajaseră păcatul. Și-a revenit la conștiința de sine. A redevenit **el însuși**. Și-a recăpătat personalitatea, identitatea. Și-a adunat mintea care îi plecase de acasă. Fusese ieșit din fire, se trădase, se golise de sine și rătăcise undeva în afară. Venindu-și **în fire**,și-a revenit în **a fi** așa cum a fost creat de Dumnezeu.

Aș vrea să mă opresc asupra unui cuvânt din textul acestei parabole. Fiul risipitor a zis: „**Tată, greșit-am la cer și înaintea ta**", deci n-a greșit numai înaintea tatălui său. El își dădea acum seama că, orice greșeală făcută față de cineva de aici, de pe pământ, o face și față de cer. Acum ni se luminează și alte texte din Sfânta Scriptură, care pun în relație foarte strânsă faptele noastre de pe pământ cu modul cum sunt raceptate în cer. Nimic făcut pe pământ nu are importanță numai aici. Ele sunt judecate pe loc în cer. Acolo li se stabilește valoarea. De aceea tot de acolo poate veni și iertarea.

Dar aceasta nu înseamnă că au valoare doar acolo. De fapt ,valoarea care li se conferă acolo e în funcție de valoarea pe care le-o conferim noi aici. Ce facem aici, se,apreciază și dincolo. Prin duhovnici ni se amintește mereu de acest lucru. Ei sunt măsura de **dincolo**, în vederea reglementării situației de aici și de dincolo. De aceea Iisus a spus adesea: „**Întrucât ați făcut aceasta unuia din acești frați mai mici ai Mei, Mie mi-ați făcut**" (Matei 25, 40; 10, 42; 18, 6, 10, 14, etc.)

De aici putem înțelege că orice greșeală săvârșim față de părinții noștri, față de aproapele nostru, se înscrie și ca o greșeală față de Tatăl cel ceresc. Așa încât **Fiul risipitor** bine a zis: „**Greșit-am la cer și înaintea ta!**" Mântuitorul i-a pus dinadins, în parabola Sa, să spună acest cuvânt, pentru a lămuri cum stau lucrurile!

Noi avem și în popor o vorbă despre unele greșeli, despre care zicem, mai ales despre ale altora, mai puțin despre ale noastre: „E ' **greșeală strigătoare la cer** ", adică o greșeală care afectează și pe Dumnezeu, o greșeală care nu poate să nu fie judecată și Sus, care cere judecata lui Dumnezeu, care nu poate să nu-și aibă plata Sa.

Cam în sensul acesta a zis și tânărul fiu: „**Greșit-am la cer și înaintea ta**". Am greșit în așa fel, încât nici nu cred că mai e posibilă iertarea. De altfel, de aceea el nici n-a cerut să fie reintegrat în dreptul de fiu, ci în acela de servitor, în dreptul de slugă. „**Fă-mă ca pe unul din argații tăi**", i-a cerut el, smerit, tatălui său. Mântuitorul ne spune că a fost totuși reintegrat în dreptul de fiu.

Tot așa ne reintegrează și pe noi pocăința, în dreptul de fii ai lui Dumnezeu și ai bisericii.

Aș pune acum celor care au urmărit parabola o întrebare: Cu care dintre cei doi fii simpatizați? Cu acesta care s-a întors, sau cu

acela care a rămas acasă, care și-a făcut tot timpul datoria, ba mai mult, s-a și mâniat pe tatăl său când l-a primit așa cum l-a primit pe fratele risipitor? Risipitor, fiindcă și-a primit partea sa de moștenire, și și-a risipit-o în plăceri, până a ajuns să trăiască din roșcove, precum porcii cărora le ajunsese paznic.

Cu care dintre ei simpatizați? Cu care e moral să simpatizăm? Sau și altfel: cu care e moral să fim de acort? Și, pe de altă parte, suntem de acord cu ceea ce a făcut tatăl său? Sau înclinăm să-l judecăm, așa cum l-a judecat și fiul cel bun?

Eu am să vă spun opțiunea mea: simpatia mea e cu Fiul risipitor. Dar opțiunea mea nu e pentru dânșul pentru că a fost risipitor, ci pentru că s-a întors. Îmi place și tatăl său, care l-a primit așa cum l-a primit. Îmi place că tatăl său l-a iertat, în aceeași măsură cât îmi place și faptul că el și-a venit în sine și s-a întors. Îmi place chipul Fiului risipitor când mă așez în locul lui, când judec cum m-aș fi simțit și cum m-aș simți eu în locul lui. Și gândesc că m-aș simți foarte bine în momentul în care aș fi integrat de tatăl meu în dreptul de fiu, deși am comis împotriva lui toate nelegiuirile și, în primul rând, m-am lepădat de el.

Dar să ne imaginăm și în pielea celuilalt, a aceluia care a rămas cuminte acasă, care și-a făcut permanent datoria. Să zicem că noi suntem acel fiu, și vine celălalt să-și reintre în niște drepturi pe care nu le mai avea, pe care și le luase și le-a risipit. Să ne imaginăm că, venind seara acasă de la câmp, găsim veselie mare și aflăm și cauza veseliei. S-a întors păcătosul! Cum am gândi în această situație? Tare mă tem că am gândi și noi ca fiul rămas acasă! Am zice: **Oare e drept? Eu am stat acasă și mi-am făcut datoria, și iată vine acesta care și-a risipit averea, s-a risipit pe el, și acum tata îl prețuiește mai mult pe dânsul și nu pe mine!** Tare mă tem că în pielea acestui fiu am gândi ca dânsul!

Înainte de a ne hotărâ de partea cui să ne plasăm, să ne amintim că Mântuitorul mai spusese alte două parabole, mai scurte, înainte de a o spune pe aceasta, a Fiului risipitor. Povestise **Parabola cu drahma cea pierdută**, spunând că o femeie avea 10 drahme; a pierdut una și, când a găsit-o, s-a veselit, și-a chemat prietenele ca să se bucure împreună cu ea, pentru că și-a găsit drahma cea pierdută. Drahma era o monedă, probabil de mare valoare, de s-a bucurat ea atât de tare. Și a mai spus **Parabola cu oaia cea pierdută**, cu cel care, având 100 de oi, a pierdut una și, când a găsit-o, s-a bucurat mai mult de cea pe care a găsit-o, decât de cele-

lalte 99 pe care le avea. Cu ocazia aceasta, Mântuitorul a făcut o declarație rămasă memorabilă: **că mai multă bucurie este în cer pentru un păcătos care se pocăiește, decât pentru 99 de drepți care n-au nevoie de pocăință** (Luca 15, 7).

Se zice că doi credincioși, în situații sociale modeste, puțin cam sceptici cu privire la dreptatea din ceruri, fiindcă nu se prea împăcau cu cea de pe pământ, își spuneau mereu unul altuia: *„Și în cer e ca și pe pământ. Cine o duce bine aici o va duce bine și acolo. Cine e în cinste aici, va fi și acolo!"*

S-a întâmplat de au murit amândoi deodată. Au fost rânduiți în rai.În afară de îndoiala lor cu privire la dreptate, fuseseră oameni de treabă. Erau bucuroși că totuși acum, în cer, în ciuda îndoielilor de pe pământ, li se făcea dreptate. Dar bucuria nu le era să le fie de durată. Când să se apropie de ușa raiului au văzut acolo mari pregătiri. Îngerii se dădeau de zor să aștearnă covoare roșii, să rânduiască pe margini cete de trompetiști, gărzi de onoare. Au crezut că e pentru ei. Când să calce bucuroși pe covor, câte un înger s-a apropiat și i-a luat de mână, ducându-i spre o intrare mai laterală unde nu erau nici covoare, nici trompetiști, nimic.

—Dar ce se întâmplă? întreabă unul dintre ei. *De ce nu suntem lăsați pe intrarea principală? Nu pentru noi e toată pregătirea? Că doar am fost admiși în rai!*

Nu, nu e pentru voi. Vine un cardinal, îl lămurește îngerul care îl ținea de mână.

—Nu ziceam noi așa pe pământ? —zice acesta care purtase discuția, către prietenul său. *Iată că se adeverește. E și aici ca și pe pământ. Pentru noi nimic. Pentru un cardinal, câtă pompă!*

S-au întristat amândoi, deși și drumul lor ducea tot în rai. Văzându-i îngerul întristați, i-a lămurit:

—Nu fiți triști. Dincolo de poartă e la fel pentru toți. Primirea pe care o vedeți are o explicație cu care și voi veți fi de acord. Ca voi vin cu miile, în fiecare zi . Ne-am obișnuit. Un cardinal însă n-a mai ajuns pe aici nu știm de când. De aceea e atâta bucurie în cer, și atâta pregătire!

Așadar: Mai multă bucurie este în cer...

Parabola este numai din întâmplare cu un cardinal, pentru a fi mai elocventă. Nu e menită nici unei judecăți de valoare și nici vreunui gând ascuns confesional. De altfel am auzit-o la Roma!

Să nu trecem superficial peste aceasta. Când Mântuitorul spune:„**Mai multă bucurie este**", trebuie să observăm că fraza e construită folosind gradele de comparație. Le-am învățat toți la orele de limba română: mult, mai mult și foarte mult — pozitiv, comparativ și superlativ. Mântuitorul când zice: „**Mai multă bucurie**", întrebuințează **comparativul**. Dar, când întrebuințezi comparativul, nu înseamnă că diminuezi pozitivul.

În cazul **Fiului risipitor**, la prima vedere, fiul rămas acasă era

mai bun. Probabil și din punct de vedere al lui Iisus. El nu spune că risipitorul era mai bun. Spune altceva: că a fost **mai multă bucurie în cer pentru acesta care era mort și înviat, era pierdut și s-a aflat**", ca și pentru drahma cea regăsită, ca și pentru oaia cea rătăcită, dintre cele o sută, care a fost aflată. Pentru cel rămas acasă, bucuria tatălui era permanentă, pentru acesta rătăcit, bucuria fusese pierdută, de aceea acum era mai mare.

Dar mai este ceva. Cel rămas acasă a făcut o greșeală. De aceea parabola ne atrage totuși simpatia pentru Fiul risipitor. Fiul rămas acasă s-a supărat pe tatăl său. I s-a părut că i se face o nedreptate lui, celui cuminte, când s-a dat atâta cinste celui risipitor, deși primirea celui risipitor nu-i diminua cu nimic prețuirea tatălui său pentru sine. I-a și spus-o. Dar i-a spus-o cu oarecare reproș. Poate pentru că s-a comparat cu risipitorul. Poate pentru că nu l-a înțeles pe el, ca tată. Poate pentru că i-a cerut socoteală!

Este evidentă în parabolă o anumită greutate de interpretare când e vorba de fiul cel cuminte. S-ar părea că accentul nu cade asupra lui, și că el nu era în preocuparea Mântuitorului, ci voia să laude întoarcerea Fiului risipitor și s-o recomande ca model. Așa este. Totuși, atitudinea fiului drept, rămas cuminte acasă, ne e descrisă cu amănunte. Și el intra în socotelile parabolei.

Pentru a înțelege intenția Mântuitorului, trebuie să ne reamintim cine erau cei care îl ascultau. Erau ucenicii, oameni simpli din popor, dar și cărturarii și fariseii. Aceștia îl acuzau mereu că lua partea păcătoșilor și a vameșilor și că îi disprețuia pe dânșii, drepții lui Israel. De fapt tot ce a imaginat despre fiul cel cuminte li se adresa lor. Ei erau fiul cel cuminte. Dar nu un fiu cuminte cu adevărat, ci un cârtitor. Ei nu se bucurau de reprimirea păcătoșilor, ci erau pentru pedepsirea lor. Erau drepți fără milă și fără înțelegere. Mai mult voiau *să pară* drepți. Nu erau drepți cu desăvârșire. Nu erau nici păcătoși în sensul vulgar. Împlineau poruncile Legii, dar judecau pe alții. Lecția lui Iisus e împotriva Fiului cuminte, a dreptului care nu iubește. Împotriva cărturarilor și a fariseilor.

Pe ei a vrut Mântuitorul să-i scoată în lumina lor adevărată, de aceea a îndreptat toată simpatia ascultătorilor parabolei către Fiul risipitor, care s-a întors la pocăință. De fapt dreptul drept nu osândește pe nimeni. Iisus nu l-a apreciat nici pe fariseul care s-a comparat cu vameșul din Parabola Vameșului și a Fariseului. Vameșul s-a întors mai îndreptat la casa sa. Dar și aici era vorba tot de un comparativ. Și fariseul s-a întors îndreptat. Și a greșit numai

pentru că s-a comparat cu vameșul și l-a judecat, în loc să-i lase lui Dumnezeu judecata.

Fiul cel bun din parabola noastră se bucura de aprecierea tatălui său: **„Toate ale mele ale tale sunt"**, dar a greșit în momentul în care l-a judecat pe tatăl sau. Căci ce ar fe trebuit să facă tatăl său, după părerea fiului cuminte? Să-l alunge pe **Fiul risipitor**. Sfântul Ioan Gură de Aur compară excelent această situație cu situația unui doctor. Când îi vine un bolnav, îl judecă sau îl vindecă? Îl pedepsește sau îi dă doctorii? Îi dă doctorii. Așa face orice tată. Iar fratele cuminte trebuia să-l primească și el pe cel risipitor, ca pe un frate, nu ca pe un străin.

C. Noica, oprindu-se cândva asupra fratelui risipitor, spunea că **„sunt două feluri de a risipi. Fiul risipitor nu făcea altceva decât să cheltuiască, firește. Dar și fratele său risipea. Există risipa celui care, întocmai fiului din parabolă, cheltuiește fără să fi strâns, dar există și risipă și la cel care strânge, fără să poată aduna. Fratele Fiului risipitor așa face. El strânge ascultare după ascultare și faptă bună după faptă bună, iar în ultimul ceas, când nu poate înțelege și nu poate ierta dragostea tatălui pentru cel ce a risipit, pierde el însuși tot ce a adunat"**.

Și cugetă Noica mai departe, pe bună dreptate:

„La ce bun atâta supunere și atâta cumințenie, dacă n-a putut intra în inima sa și nițică dragoste? Tot ce a strâns fratele acesta al fiului risipitor, toate instrumentele întru desăvârșire pe care le-a pregătit, nu-l desăvârșesc, de vreme ce lipsește instrumentul cheie, și nu-l Însoțesc în singurătatea sa morală" (Adsum, 1940, p. 3, sub titlul: *Inteligentia quae non intelligit*).

De aceea, opțiunea noastră merge în final către Fiul risipitor. Compătimim și ne bucutăm cu cel mai slab. Cu cel ce se pocăiește. De aici învățăm că, atunci când suntem drepți, să nu fim niște drepți mândri, lipsiți de iubire și de înțelegere pentru cei care, greșind, se întorc. Căci din parabolă reiese că tatăl s-a milostivit de Fiul risipitor numai fiindcă s-a întors. Prin întoarcere s-a făcut vrednic de milostivirea sa.

Amândoi frații trebuie să ne rețină atenția și, mai mult decât dânșii, tatăl lor. Putea și tatăl să aplice măsura dreptății: **„Ți-am dat partea ta, mergi și te descurcă"**. Ar fi fost cât se poate de firesc să fi făcut așa. Și fiul rămas acasă n-ar fi avut ce obiecta. Dar Iisus a vrut să ne arate care e judecata și măsura dumnezească în asemenea cazuri, și să-și explice și atitudinea Sa, prea adesea con-

testată de farisei și de cărturari.

Fiul risipitor nu este altceva decât un model spre încurajare pentru noi toți, pentru cei păcătoși, că orice păcat, în momentul când l-ai pocăit, în momentul când te-ai întors, se iartă. Celălalt fiu este un avertisment că, atunci când ești drept, să ai grijă să nu cazi din situația ta de drept, judecându-l pe cel păcătos sau judecând-l pe Dumnezeu pentru că iartă pe cel păcătos! Parabola este menită să încurajeze pe omul păcătos, pe cel care a crezut în posibilitatea întoarcerii.

Pe de altă parte, celălalt fiu este un avertisment către ceilalți, să nu se împăuneze cu dreptatea lor, ci să-și păstreze smerenia.

În vremea noastră, întoarcerea la pocăință se face prin taina spovedaniei. În această privință, exemplul **Fiul risipitor** este o dată în plus grăitor. „**Venindu-și în sine**", înseamnă că tânărul a avut o importantă convorbire cu sine însuși, cu conștiința sa. Și-a făcut un examen și un plan. Și-a zis: „**Voi merge la tatăl meu și-i voi spune: ...**". Și a stabilit ce îi va spune, cum își va recunoaște greșeala, și cum îi va cere doar favoarea de a fi primit printre slugile sale. Nu să meargă, îngâmfat, să-și ceară încă o dată dreptul de fiu, pe care și-l luase și și-l risipise. Se hotărâse să meargă smerit și umilit. Mergea la spovedanie.

Așa se merge la spovedanie. Cu pregătire dinainte. Cu examen de conștiință. Cu hotărâre de recunoaștere, în smerenie, a stării de păcat.

Iată de ce, încă o dată, **Fiul risipitor** atrage simpatia noastră, și ni se oferă ca model. Nu de păcat. Ci de întoarcere, dacă am avut nefericirea unei experiențe asemănătoare cu a lui.

Duminica a XXXVI-a după Rusalii

UNDE E INIMA NOASTRĂ?

Ne aflăm la începutul Postului Mare și Biserica ne propune astăzi textul unei Evanghelii pline de învățăminte: „**Că de veți ierta oamenilor greșelile lor, ierta-va și vouă Tatăl vostru Cel ceresc. Iar de nu veți ierta oamenilor greșelile lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greșelile voastre. Când postiți, nu fiți triști ca fățarnicii; că ei își smolesc fețele, ca să se arate oamenilor că postesc; adevărat grăiesc vouă: își iau plata lor.Tu însă, când postești, unge capul tău și fața ta o spală, ca să nu te arăți oamenilor că postești, ci Tatălui tău care este în ascuns, și Tatăl care vede în ascuns îți va răsplăti ție. NU vă adunați comori pe pământ, unde molia și rugina le strică și unde furii le sapă și le fură. Ci adunați-vă comori în cer, unde nici molia, nici rugina nu le strică, unde furii nu le sapă și nu le fură. Căci unde este comoara ta, acolo va fi și inima ta**" (Matei 6, 14 –21).

După cum vedeți nu e vorba nici de rostirea unei parabole, nici de relatarea vreunei întâmplări reale, ci e vorba de câteva scurte cuvinte foarte concentrate, în care Mântuitorul dă ucenicilor și ascultătorilor Săi câteva povețe. Se ocupă de trei probleme: de **iertare**, de **post**, și de **atitudiunea față de avere**, față de bucuriile materiale. E un text foarte scurt, dar atât de concentrat, încât fiecare din sentințele lui este un normativ de viață. Fiecare poate fi luat drept un dicton, precum e cel de la sfârșitul Evangheliei: „**Căci acolo unde este averea voastră, acolo este și inima voastră**" (Matei 6, 21).

Cuvânt rostit în catedrala din Sibiu la 20 martie 1983.

Mântuitorul tocmai îi învățase pe ucenici rugăciunea **Tatăl nostru**. Ceea ce spune în continuare se leagă cu rugăciunea **Tatăl nostru**. Să observăm un lucru. În rugăciunea **Tatăl nostru** toate cererile care se adresează lui Dumnezeu sunt necondiționate. Îi cerem lui Dumnezeu pâine, să vie Împărăția Sa ș.a.m.d. Toate cererile, luate pe rând, sunt necondiționate de vreo promisiune din partea noastră, sau de vreun argument, afară de una. Pe una Iisus o condiționează. Ne învață să zicem: **„Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm celor care ne-au greșit nouă"**. Pe aceasta o condiționează.

Evanghelia de astăzi începe tocmai cu acest text. Mântuitorul reia această cerere a rugăciunii, dorind s-o explice; și spune: **„Căci dacă veți ierta celor care v-au greșit vouă, Tatăl vostru Cel din ceruri vă va ierta vouă"**. Și invers: **„Iar dacă nu veți ierta celor care v-au greșit vouă, nici Tatăl vostru cel din ceruri nu vă va ierta vouă"** (Matei 6, 14–15). Insistă, deci, pe lângă ceea ce spusese în rugăciune, asupra iertării aproapelui. Insistă de două ori, și la modul pozitiv, și la modul negativ—de veți ierta și de nu veți ierta—deși partea negativă se înțelege de la sine. Dar Mântuitorul n-a voit să mai rămână nici o portiță spre altă interpretare. Aceasta era metoda Lui când voia să fie foarte bine înțeles. Așa va face și când va vorbi despre judecata din urmă (Matei 25).

Prin iertarea și de către noi, El condiționează de fapt mântuirea noastră, pantru că a fi iertat înseamnă, în fond, a fi mântuit în vecie. Textul e din familia celui despre **Judecata din urmă** și cu privire la modul de exprimare.

Ce înseamnă acest lucru? Vom stabili pe acest text, primul principiu, prima învățătură pe care aș vrea s-o țineți minte din Evanghelia zilei. Pentru a fi în echilibru cu Dumnezeu în viața viitoare, trebuie să fii în echilibru cu oamenii aici. Pentru a fi în pace și împăcat cu Dumnezeu dincolo, trebuie să fii în pace și împăcat cu oamenii aici. E o excepțională dovadă despre preocuparea lui Dumnezeu pentru viața noastră de aici. Dumnezeu vrea ca oamenii să trăiască în pace, în bună înțelegere, în liniște, în iertare, nu în ceartă, nu în mânie, nu în ură. Aici întâi, pe pământ, dacă realizezi această armonie între tine și ceilalți, vei avea armonie între tine și Dumnezeu dincolo. Dar se poate pune totuși întrebarea, pentru că oameni suntem, și ne punem întrebări: Nu ne-ar putea ierta Dumnezeu, chiar dacă noi nu iertăm pe alții?

Ne punem întrebarea fiindcă, dacă ne aplecăm mai cu onesti-

tate asupra **condiției** puse de Mântuitorul, ne dăm seama că nu e deloc ușor și simplu să iertăm. Condiția e grea până la imposibilitatea împlinirii ei. Care din noi iartă cu adevărat? Gândiți-vă bine: care din noi iartă când rostește „**precum și noi iertăm**"? Cât suntem de dispuși să-l iertăm pe cel care ne calomniază? Pe cel care ne denunță? Pe cel care ne strică reputația? Pe cel care ne fură munca? Și aceasta numai dacă ne reamintim de cele mai grave neajunsuri pe care ni le fac alții.

Oare nu știm noi de cazuri de frați care nu-și vorbesc toată viața, pentru că s-au jignit la un moment dat? Nu știm de vecini care se dușmănesc pentru nimicuri? Câți nu zicem în anumite împrejurări: **eu te iert, dar legea nu te iartă!** E un fel de a scăpa de răspunderea de a nu ierta. Și îl trimitem în judecată. Sau de câte ori nu zicem: **Dumnezeu să te ierte, dar eu nu te pot ierta**. Aruncăm lui Dumnezeu cazul, dar la noi rămâne nesoluționat. Și iarăși, cine nu s-a surprins zicând: **Te iert, dar nu te pot uita**, ceea ce e egal cu a ierta. Căci ce fel de iertare e aceasta?

Porunca e să ne iertăm. Dacă ești certat cu cineva și ți-ai adus aminte venind spre biserică, lasă darul tău la ușa bisericii și du-te de te împacă cu aproapele tău. Altfel, degeaba vii la biserică. Vii ca un om necinstit. Vii să ceri ceea ce tu nu dai. Ceri să fii tratat cu o altă măsură decât cea cu care tratezi tu pe alții.

Cerem acest lucru recunoscându-ne slăbiciunea, neputința. Dar, fără îndoială, nu e de ajuns. Trebuie să iertăm. Și Dumnezeu se poate limita la a ne recunoaște dorința de a fi iertați, dar să nu ne ierte, pentru că și noi recunoaștem dorința aproapelui de a fi iertat, dar nu-l iertăm.

Dar totuși Dumnezeu cel Bun nu ne-ar putea ierta și dacă noi nu iertăm pe cei ce-au greșit nouă?

Ne-ar putea. Dar ar fi drept? N-ar fi drept. Ar însemna ca Dumnezeu să răspundă la o rugăminte cam ca aceasta: **Doamne, iartă-mi mie păcatele, dar fii îngăduitor cu mine, pentru că eu nu-i iert pe cei care mi-au greșit mie**! Ar fi o rugăciune nerușinată. Care din noi ar putea face o astfel de rugăciune? Sau care din noi ar putea răspunde cu iertare la o astfel de rugăciune?

S-ar putea ca unii dintre noi să-și pună o întrebare în legătură cu înlocuirea de către Iisus a Legii talionului. Dacă Iisus a înlocuit Legea talionului din Vechiul Testament, care prevedea „**ochi pentru ochi și dinte pentru dinte**", cu legea iubirii și a iertării aproapelui, de ce Dumnezeu răsplătește după faptă, și nu face și El

ceea ce ne cere nouă, adică să ne ierte chiar și dacă noi nu iertăm sau nu putem ierta?

Răspunsul la această întrebare nu e simplu, pentru că ne cere să gândim în locul lui Dumnezeu. Dar nu e imposibil de dat. În primul rând vom spune că nu noi suntem chemați să-L judecăm pe Dumnezeu, ci El pe noi. Nu noi suntem chemați să facem ordine în Împărăția cerurilor. În Împărăția cerurilor o face El. Ceea ce cade și în răspundera noastră e ordinea din lume. De felul cum o realizăm pe aceasta, depinde locul nostru în ordinea de dincolo. Noi suntem chemați să iertăm, pentru că iertarea duce la biruința binelui și pentru că, în felul acesta, **binele** biruiește **în noi** în primul rând. În fond noi nu lăsăm să biruie binele în noi. Nu-L lăsăm pe Dumnezeu să intre în noi. Noi Îi hotărâm locul: să stea în afara sau în lăuntrul nostru.

Dumnezeu ne iartă când îi facem loc în noi prin căință, prin pocăință, prin spovedanie. În cazul concret de care vorbim, când ajungem la căință înseamnă că regretăm că nu l-am iertat pe aproapele care ne-a greșit, și atunci ne-am deschis lui Dumnezeu. Când iertăm pe altul, de fapt ne iertăm pe noi. Aici e marele secret, marea taină și încercare a lui Dumnezeu cu noi. Ne face pe noi responsabili de situația noastră în fața Sa.

Iertându-l pe altul, e semn că s-a petrecut în noi o transformare spirituală. Am golit camera pentru Dumnezeu. Îl primim pe Dumnezeu în ea. Dumnezeu nu intră unde nu e primit. Nu intră cu sila într-un loc în care nu încape, fiindcă locul e ocupat cu altceva.

Iertând pe altul, ne aplicăm nouă bunăvoința pe care ni se pare că o aplicăm aproapelui. Și așa chemăm și bunăvoința lui Dumnezeu în viața noastră, și îl recunoaștem de Domn, Stăpân și Judecător.

Dumnezeu este și trebuie să fie criteriul și judecătorul faptelor noastre față de aproapele. Fără acestea, faptele noastre ar rămâne neevaluate și noi n-am mai simți nici o responsabilitate pentru ele. De aceea Dumnezeu pe cât știm noi, iartă doar la cerere, ca să mențină cântarul ordinii morale din lume. Cât iartă și de la sine, numai el știe. Ceea ce trebuie să știm, noi e că face dreptate, și ne judecă, și ne tratează cu dreptate. Iertarea Lui nu desființează dreptatea. Cererea noastră de iertare ne restabilește pe noi în fața Sa, căci, cerându-I iertare, Îi recunoaștem dreptul de a ne judeca după dreptate. Și atunci El ne iartă și suspendă dreptatea.

Și mai este ceva. Întrebarea: de ce nu iartă Dumnezeu gratuit,

ar fi bună dacă și noi am fi chemați să chemăm să iertăm gratuit. Dar și noi suntem chemați să iertăm, când suntem rugați să iertăm. Sau, dacă suntem chemați să iertăm gratuit, întotdeauna ni se dă asigurarea că nu e gratuit: „**Iertați și veți fi iertați**" (Luca 6, 37), spune Mântuitorul. Deci e o iertare cu schimb. Dar dacă ne-ar ierta Dumnezeu, noi ce am avea a-I ierta Lui? El ne iartă nu pentru că i-am fi iertat noi ceva Lui, ci pentru că am iertat pe aproapele nostru (Matei 18, 35).

Terenul iertării sau al neiertării este lumea de aici. Judecata lui Dumnezeu din cer e determinată de noi de aici, de pe pământ. El e doar arbitru. Că El ne poate ierta și pe alte criterii decât cele pe care ni le-a descoperit nouă, e o problemă care-i aparține numai Lui și judecății Lui.

Noi ne conducem însă după ceea ce ne-a fost cu claritate descoperit, și cu dreptate, anume așa: „**Și ne iartă nouă, precum și noi iertăm**". Cum răspunde Dumnezeu la cereri precum: „**Doamne, iartă-mă, dar nu pot să-l iert pe cutare**", nu e în puterea noastră să știm. Împrejurările unei astfel de rugăciuni sunt numai de competența judecății lui Dumnezeu. Știm însă că pe datornicul iertat, care n-a iertat la rândul său pe cel care îi era dator lui, Dumnezeu l-a condamnat cu asprime: „**L-a dat pe mâna chinuitorilor**" (Matei 6, 34). Să luăm aminte! De aceea echilibrul pe care-l stabilește Dumnezeu, condiționând iertarea noastră de iertarea pe care o dăm noi altora, nu poate fi decât așa.

Vom avea deci de dat răspuns lui Dumnezeu pentru felul cum i-am tratat pe oameni, pe aproapele nostru, în lumea aceasta. Să știm că vom avea de dat răspuns. Cei care ați fost la biserică duminica trecută, **Duminica înfricoșătoarei judecăți**, ați auzit textul de la Matei 25, unde se spune clar: **unii vor fi de-a dreapta, alții de-a stânga**! Pentru ce? Unii, pentru că au făcut cele bune, alții, pentru că au făcut cele rele. Așadar vom avea de dat socoteală. Fiecare va avea de dat răspuns lui Dumnezeu pentru sine, precum spune Sfântul Apostol Pavel (Romani 14, 12). Așa și trebuie să fie. Altfel n-ar fi ordine morală nici în lumea de aici, nici în cea de dincolo. Această condiționare face că existența noastră să capete consistență logică.

Dacă nu răspundem acestui contract logic cu Dumnezeu, atunci vom auzi acel cuvânt extraordinar, care pe mine mă înfricoșează ori de câte ori îl citesc în Epistola către Evrei: „**E cumplit lucru să cazi în mâinile Dumnezeului celui viu**" (10,

31). Ce înseamnă aceasta? Înseamnă să te prezinți la Judecată nepregătit, fără argumente care să te apere. Și care sunt argumentele care te pot apăra? Sunt faptele cele bune, bunele relații cu aproapele nostru: bunătatea, iubirea, iertarea. Căci iertarea nu izvorăște decât din iubire, din bunătate. De aceea ca să concludem asupra acestui punct, ori de câte ori rostim: „**Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri**", să ne gândim la înțelesul cuvântului, și să nu-l rostim cu ușurătate. Să luăm atunci în gând hotărârea de a ierta cu adevărat pe toți cei care ne-au greșit și, fără îndoială, iertarea se va întoarce și asupra noastră.

Dacă nu, atunci să fim cinstiți și să spunem: Și nu ne ierta nouă greșelile, pentru că nici noi nu putem ierta!

M-am gândit mult dacă textul acesta din rugăciunea **Tatăl nostru** n-ar putea avea și un alt înțeles. Acest înțeles ne-ar mai liniști, ne-ar scoate de sub povara pe care o simțim când, pe de o parte, avem nevoie de iertare pentru noi, iar pe de altă parte, noi nu reușim să iertăm. Oricât ar fi de inechitabil, noi cerem să se facă această inechitate: să fim iertați chiar în condițiile în care, păcătoși fiind, noi nu putem ierta. Îi cerem lui Dumnezeu să fie mai milostiv decât noi și sperăm ca el să fie așa. În sinea noastră recunoaștem că noi, neiertând, nu facem bine și, mai ales, că am dori să putem ierta.

Iată o situație care e aproape dramatică. Din ea nu ne poate scoate decât Dumnezeu. Cum o face, e taina Lui. Noi să avem speranță chiar și în aceste cazuri în care nu ne putem depăși, să recunoaștem acest lucru și să cerem cu smerenie iertare.

Iisus știa că natura omenească nu e întotdeauna în stare să se depășească. Să fi condiționat El în chip absolut iertarea noastră de către Dumnezeu de iertarea aproapelui de către noi, când știa cât e de greu uneori pentru noi să iertăm?

Un lucru e sigur: a avut în vedere această echivalență. Poate că s-a gândit însă și la alt înțeles al cuvintelor. Zicând: „**Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri**", Mântuitorul s-a putut gândi să zicem cam așa: Tatăl nostru, dacă noi, oamenii, suntem adesea în stare, la porunca Ta, să iertăm celor care ne greșesc nouă, cu atât mai mult Tu, care ești Dumnezeu, să fii iertător și să ne ierți greșelile noastre. Ne-au adus la acest gând cuvintele Mântuitorului care a zis: „**Dacă voi, răi fiind, vă pricepeți să dați fiilor voștri daruri bune, apoi cu atât mai vârtos**

Tatăl vostru cel ceresc va da cele bune celor ce cer de la dânsul" (Matei 7, 11). Iată, în cazul unei neputințe extreme, cu recunoașterea păcatului acestei neputințe de a ierta cu desăvârșire, totul, iată calea păstrării speranței.

Nu sunt sigur că această exegeză e cea adevărată. Mai folositoare e cealaltă, care ne obligă să iertăm pentru ca să fim iertați și noi de Dumnezeu. Să ne rugăm de iertare, iertând, și să avem speranța că și în nedesăvârșirea noastră, Dumnezeu se va milostivi totuși de noi. Să sperăm în duh de smerenie!

Al doilea lucru asupra căruia se oprește Mântuitorul în Evanghelia de astăzi este **postul**. „**Voi** — zice — **când postiți, să nu fiți triști ca fățarnicii**" (Matei 6, 16). Unii își puneau cenușă pe cap, ca să arate cât erau de virtuoși. **Voi să faceți totul cu discreție. Să nu vă știe nimeni. Căci Tatăl vostru, care vede și cele ascunse ale voastre, vă va răsplăti vouă. Dacă faceți ceva la vedere, în fața oamenilor, v-ați și primit plata din partea oamenilor. Ați vrut să vă lăudați față de oameni, să primiți plata de la oameni, dar n-o mai primiți de la Dumnezeu. Ca s-o primiți de la Dumnezeu, trebuie să o faceți pentru Dumnezeu.** Cei care postesc pentru a fi văzuți și lăudați de oameni, își iau plata de la oameni, din lauda lor. Postești pentru a-ți satisface orgoliul, îți iei plata chiar prin satisfacerea orgoliului.

Și mai este un aspect care reiese din învățătura despre post a Mântuitorului. Și anume: dacă virtutea postului e numai o virtute materială, adică abținerea de la mâncare, atunci să știți că nu e deloc virtute. Virtutea postului e virtute numai dacă e conjugată cu schimbarea inimii, cu transformarea inimii. Dacă devii mai bun, dacă devii mai iertător, dacă devii mai înțelegător față de nevoiele semenilor, postul și-a făcut efectul.

Dacă postești de mâncare, dar continui să fii rău, continui să urăști, continui să judeci pe aproapele tău, degeaba postești, nu ți-aduci nici un folos. Postul a fost dat tocmai pentru ca să ne pună într-o situație specială, care să ne permită să ne schimbăm inima. Postul e recomandat și de medici. Dacă te duci la medic, înainte de ați da o prescripție de medicamente, îți spune: bine ar fi să ții cutare regim și să te plimbi mai mult. Întâi și întâi recomandă postul. Pentru ce? Pentru motive medicale, pentru motive materiale, pentru motive trupești. Biserica recomandă postul pentru motive spirituale, dar le conjugă de fapt pe amândouă. Pentru că se știe că atunci când ești îmbuibat nu mai ești liber sufletește, mintea nu mai

e liberă și deschisă și la fel de ușoară pentru probleme spirituale. E îngreunată, parcă e plină de ceva care nu-i dă voie să urce spre cugetări mai înalte, mai subțiri, pe când după post, după o mâncare mai redusă, parcă se subțiază și mintea.

Postul e rânduit pentru ceea ce se obține prin el, nu pentru el însuși.

Sunt unele mănăstiri și unii monahi care nu mănâncă niciodată carne. Aceasta e rânduiala lor în mănăstire. Unul din aceștia călătorind, a poposit într-un sat, la un creștin. Acela i-a dat ce avea și el de mâncare, printre altele și carne. Nu era în post. Călugărul s-a supărat și i-a zis: „*Oare nu știi că noi nu mâncăm niciodată carne? De ce mi-ai pus înainte tocmai acest fel de mâncare?*" Omul care îl găzduia i-a răspuns: „*Iartă-mă, părinte. N-am știut că nu mănânci carne*" — „*Dar ce fel de creștin ești tu dacă n-ai auzit de rânduiala călugărilor? Ce rânduială ții tu în viața ta?*" — „*Eu mi-am pus în gând să nu supăr pe nimeni și să nu fac pe nimeni să se supere pe mine. Am auzit din Scriptură: Să nu apună soarele întru mânia voastră* (Efeseni 4, 26). *Acum sunt trist că te-am supărat pe prea cuviosia ta. Îmi cer iertare!*"

Înțelegând cuvintele omului, călugărul s-a smerit pe dată: „*Iartă-mă, frate. viața ta duhovnicească e mai bună decât a mea. Eu mă țin de orânduială care e din afară, iar tu urmărești o orânduială care e dinlăuntru.*"

Învățătura despre post este veche. Iată câteva versete dintr-un profet care a trăit cu câteva sute de ani înainte de Hristos, ca să vedeți ce interpretare inteligentă dă postului. E vorba de profetul Isaia: „**Nu știți voi postul care-Mi place?**, zice Domnul. **Rupeți lanțurile nedreptății, dezlegați legăturile jugului, dați drumul celor asupriți și sfărâmați jugul lor. Împarte pâinea ta cu cel flămând. Adăpostește în casa ta pe cel sărman. Pe cel gol îmbracă-l și nu te ascunde de cel de un neam cu tine. Atunci lumina ta va răsări ca zorile, și tămăduirea ta se va grăbi. Dreptatea ta va merge înaintea ta, iar în urma ta slava lui Dumnezeu. Atunci vei striga și Domnul te va auzi. La strigătul tău, El va zice: „Iată-mă!" Dacă tu îndepărtezi din mijlocul tău asuprirea, amenințarea cu mâna și cu cuvântul, dacă dai pâinea ta celui flămând și saturi sufletul cel amărât, lumina ta va răsări în întuneric și jertfa ta va fi ca miezul zilei**" (Isaia 58, 6 și urm.).

Aproape nu-ți vine a crede, citind acest text, să te gândești că

el e scris cu sute de ani înainte de Hristos. Ce înțelegere subțire! Ce înțelegere spirituală cu privire la post. Noi adesea uităm acum, în veacul XX, de aceste lucruri, și credem că ne îndreptează un post de brânză, sau de carne, sau de ouă, numai acesta, fără să ne schimbăm inima.

Postul e doar un mijloc spre ceva, nu un scop în sine. **Dacă postul nu ne face mai buni,**. e ca și cum am merge un pas înainte și un pas înapoi, crezând că înaintăm!

Se zice că un bătrân înțelept, căsătorit, avea o femeie de serviciu în casă. Soția lui, care ținea cu strictețe posturile, fiind chiar atunci în post, s-a certat cu femeia de serviciu. S-a hotărât să se ducă s-o reclame la judecător. Dar în timp ce ea își punea paltonul, a început să se îmbrace și soțul ei.

— Tu de ce te îmbraci? Nu e nevoie să mergi cu mine. Îl cunosc tot atât de bine pe judecător și apoi voi ști să-mi expun reclamația și singură. E limpede că am dreptate, așa că judecătorul mi-o va da.

— Asta o știu eu prea bine. Judecătorul ne cunoaște și îți va da ție dreptate. Eu mă gândeam că fiind și în post ar trebui s-o ierți pe femeie.

— Așa ceva nu se poate. M-a jignit.

— Dar și tu i-ai zis cuvinte grele.

Eu sunt stăpâna.

— Atunci trebuie să merg și eu la judecător.

— Nu înțeleg. De ce?

— Fiindcă pe tine te cunoaște judecătorul și fiindcă tu ești „stăpâna", va fi înclinat să-ți dea dreptate. Dar pe biata femeie cine o va apăra? Mă duc s-o apăr eu. N-aș vrea ca tot postul tău să fie în zadar, dacă femeia va ieși condamnată!

Lecția a fost salvatoare. Și-au dezbrăcat amândoi paltoanele fără nici un alt cuvânt.

Acest lucru să-l ținem minte. Dacă virtutea e numai materială, adică doar abstinență de la mâncare, atunci să știm că nu e virtute de loc.

E virtute numai dacă e asociată și cu o schimbare sufletească. Abstinența de la mâncare e în slujba schimbării sufletești. De aceea e necesară și ea, dar să știm că numai ea singură, nu ne ajută. Și celălalt lucru: Să nu ne lăudăm cu postul nostru. Noi postim, ceilalți care nu postesc sunt toți niște păcătoși! Să nu cugetăm unele ca acestea. Ocupă-te numai de tine, nu te ocupa de aproapele tău. Nu te lăuda cu postul tău. Nici nu-l pomeni nimănui.

Mi-aduc aminte că, pe când eram călugăr la mănăstirea Slatina, în Moldova, aveam un stareț vestit în înțelepciune și virtute și foarte postitor. Era regula mănăstirii că în prima săptămână a postului mare nu se mânca nimic de luni până sâmbătă. Sâmbăta la vecernicie se mânca în biserică. Se aducea de la bucătărie compot cald pentru toată obștea, ca să înceapă să se reobișnuiască monahii cu mâncarea. Starețul tot postul nu mânca aproape nimic, decât ceva ușor după apusul

soarelui. Dar dacă în post venea un oaspete mai de seamă în mănăstire, de la Iași sau de la București, sau din altă parte, și voia să-l vadă pe stareț, eventual să ia masa cu el, starețul, fără nici o reținere, lua masa cu el, încât oaspetele găsea că totul se petrecuse normal și pleca bucuros. El nu știa însă că după aceea părintele stareț nu mai mânca o săptămână! Dar, întru cinstirea oaspetelui se dezlega pentru o masă, socotind că e mai mare dragostea de oameni și primirea de oaspeți și de străini, decât regula lui de mâncare și viață. După aceea își răscumpăra „abuzul" personal printr-o canonisire de bună voie.

Cel de-al treilea lucru despre care ne vorbește Evanghelia astăzi este legat de bunurile materiale. Dacă îți aduni averi, adică mai mult decât îți trebuie ca să trăiești — căci acest lucru se înțelege prin averi — e ca și cum le-ai lua de la alții cărora le-ar fi necesare. Mântuitorul spune: **„unde e averea, acolo e și inima"**. Uriaș adevăr! Uriașă sintagmă! Dacă averea e în niște bunuri extraordinare, înseamnă că ți-ai ieșit din tine, că iubirea de avere ți-a scos sufletul din tine și te-a lăsat gol. Sufletul ți-a intrat în bunurile materiale. Și, fără suflet, ai rămas neom. Căci omul nu e întreg decât când sufletul lui e **în el**. Altfel nu mai e întreg. Altfel e mutilat. Altfel devine neom. Și, neom fiind, e în stare de orice, până la crimă. Am să vă spun o întâmplare, dacă mai aveți răbdare.

Într-un orășel de pe malul unei mări, cu o corabie, a sosit într-o zi un străin. A tras la o mică pensiune ca să ,mănânce, dar n-a vrut să rămână peste noapte acolo.

Le-a spus că e fiul unei familii din oraș și că se duce să-și vadă părinții Plecase de mult în America și acum se întorcea neanunțat, voind să facă o surpriză părinților săi. S-a dus la casa părinților săi și a cerut găzduire ca un străin oarecare. Nu l-au recunoscut, dar l-au primit. Văzând însă că venea din America, cu câteva geamantane pline, cu multe lucruri de valoare, și-au zis gazdele: Nu l-a văzut nimeni intrând la noi. A intrat noaptea, venind direct de la vapor. Are multe bunuri și va fi având și bani.

S-au hotărât să-l omoare. L-au omorât, l-au scos și l-au aruncat în mare. A doua zi dimineața, proprietarul pensiunii a venit la familia respectivă cu flori și i-a întrebat: *„Cum a fost surpriza?" — „Care surpriză?" — „Păi n-a venit fiul vostru aseară?" — „Care fiu?" — „Nu vă mai ascundeți. Fiul vostru cel plecat în America a venit aseară și a mâncat la noi, spunând că vrea să vă facă o surpriză astăzi dimineață. Am venit să serbăm cu voi bucuria reîntoarcerii lui după 25 de ani"*.

Ce s-a întâmplat mai departe, vă puteți imagina. Își omorâseră propriul fiu care adusese toate acele bunuri pentru ei, dar ei, orbiți de demonul avariției, l au omorât ca pe un străin.

Iată cum pofta de avere a putut să le întunece mințile și cum crima s-a întors împotriva lor pentru că, fără să știe, și-au omorât propriul fiu. Când ne punem nădejdea în bunuri, până la măsura la

care uităm de sufletul nostru, ne omorâm propriul nostru suflet.

Am mai citit o întâmplare în care e vorba de un bătrân care agonisește în viață destul de multă avere și care, ce s-a gândit? S-o împartă copiilor săi cât mai trăiește, contând bineînțeles pe dragostea lor de fii, că vor avea grijă de el până la moarte. I-au promis. După ce s-au văzut însă în stăpânirea tuturor bunurilor, l-au luat pe bătrân, l-au închis în cea mai întunecată, în cea mai proastă, în cea mai mirositoare cameră, dându-i din când în când doar câte un blid de mâncare.

Ce s-a gândit atunci bătrânul? Și-a confecționat o ladă, pe care a băgat-o sub pat. S-a dus la un vechi prieten căruia i-a spus cu durere cum îl tratează copii după ce le-a dat totul, și l-a rugat: *„Împrumută-mi 200 de kg de argint în monezi și mâine ți le aduc înapoi"*. Acela i-a împrumutat banii. Bătrânul a venit acasă și a început să-și numere arginții cu mare zgomot, așa încât fiii, în aceeași casă, să audă. Au privit prin gaura cheii și au văzut că bătrânul are foarte mulți bani. L-au văzut și cum i-a pus în lada respectivă, cum a încuiat-o și cum a împins-o sub pat.

Din ziua aceea, sufletele copiilor s-au transformat ca prin minune. Și-au adus aminte că bătrânul era tatăl lor și au început să se poarte cu el cu cea mai mare grijă. Acum, în afară de ceea ce primiseră, mai sperau să primească și banii și pentru aceasta trebuiau să intre în grațiile bătrânului. De fapt, bătrânul a doua zi a dus banii înapoi prietenului său. Peste câteva luni s-a împrumutat din nou pentru o zi, și iar a făcut zgomot cu ei. Copiii au devenit și mai atenți cu el. Într-o zi bătrânul tată a murit, după ce s-a bucurat de atenția lor în ultimii ani ai vieții.

S-au hotărât să amâne deschiderea lăzii cu comoara până după înmormântare, când vor rămâne singuri și vor fi toți de față. L-au îngropat cu bucurie după care, venind acasă, au căutat cheile, le-au găsit și au descuiat lada. În ladă n-au găsit însă decât un baston de care era legată o hârtie pe care scria: *„Cu un baston ca acesta să fie bătut părintele care își va da averea fiilor înainte de vreme"*.

Averea face neoameni din oameni. Unora le întunecă mințile, până la a-și primejdui viața, socotind mai de valoare averea.

Se zice că un om bogat călătorea pe o corabie, având la sine mult aur. S-a stârnit o furtună și s-a organizat debarcarea tuturor în niște bărci, deoarece corabia se spărsese și urma să se scufunde. Bogatul și-a legat tot aurul într-un brâu și s-a încins cu el. S-a aruncat apoi într-o barcă de salvare. Malul nu era prea departe. Fiind însă prea mulți în barcă, barca s-a scufundat. Toți au putut înota până la mal afară de el. Greutatea cu care era încins l-a tras la fund! N-a avut până în ultima clipă tăria de a se hotărâ să-și dezlege brâul de aur și s-a înecat odată cu el.

La ce i-a folosit? Bogăția ne întunecă mintea și vederea.

Se povestește că un preot făcea o lecție cu un grup de copii cărora voia să le explice cum bogăția întunecă vederea și iubirea de aproapele. Nu putea găsi ceva care să-i facă ideea mai clară. Și atunci îi veni un gând. Luă o sticlă și invită pe o fetiță să privească prin ea. O întrebă: *„Ce vezi?"* — *„Pe colegii mei"*. Îndată vopsi sticla cu un strat de argint și din nou o invită pe fetiță să privească: *„Ce vezi acum?"* — *„Pe mine!"*

Vedeți copii, doar un subțire strat de argint a fost de ajuns ca fetița să nu vă mai vadă pe voi, ci să se vadă doar pe ea. Așa e și bogăția. Te face să nu mai vezi

pe nimeni în afară de tine, de interesele tale egoiste.

Acest egoism vrea să-l prevină și să-l înlăture Mântuitorul atunci când condamnă bogăția. Nu o condamnă în ea însăși, căci ea poate fi și generoasă când e acumulată prin muncă, dar o condamnă când nu e generoasă, ci produce doar egoism.

Să luăm aminte la aceste învățături ale Mântuitorului care după cum vedeți, sunt luate din viața de toate zilele și sunt potrivite vieții fiecăruia dintre noi. Să nu uităm niciodată că e bine să nu avem mai mult decât ne trebuie, pentru că, oricât ne-am crede noi de tari, există pericolul ca, deplasându-ne interesul în bunurile din afară să rămânem goi pe dinăuntru, potrivit cuvântului: **„Unde este comoara voastră, acolo este și inima voastră"**.

Să ne păstrăm comoara în interior, aceea pe care nici furii n-o fură, nici rugina n-o mănâncă nici moliile n-o strică! Acestea sunt faptele cele bune, virtuțile cele adevărate, cu care iată, Biserica, prin textul Evangheliei de astăzi, ne pregătește pentru postul care începe mâine și pe care să ne ajute Dumnezeu să-l petrecem toți creștinește. Să cerem de la Dumnezeu iertare prin spovedanie, să ne întărim prin Sfânta Împărtășanie și așa, să fim încredințați toți că harul lui Dumnezeu va fi peste noi toți, acum, și pururea, și în vecii vecilor. AMIN.

Duminica a XXVII-a după Rusalii

ROBIA LA LITERĂ

Vechiul Testament conține, în afară de date despre Facerea lumii, despre originea universului, despre originea omului, date despre istoria poporului ales și mai conține îndrumări morale. Foarte multe îndrumări morale, despre felul cum trebuia să se poarte acest popor menit ca din sânul său să se nască Fiul lui Dumnezeu. Aceste legi morale au fost sintetizate în zece porunci de către Moise. În tot Vechiul Testament sunt însă mult mai multe decât cele zece. În cele zece au fost doar adunate sintetizate, rezumate toate. Unele din ele erau prevăzute și cu pedepse, dacă poruncile nu erau îndeplinite. Pedepsele erau adesea foarte grele. Vă dau numai două exemple. De pildă, dacă cineva și-ar fi bătut părinții, trebuia omorât. Relațiile nepermise, de ordin intim, între rude, se pedepseau cu moartea. Aplicarea Legii era asigurată de un întreg corp administrativ, și anume de un corp religios. Era un mare preot, care își moștenea funcțiile ereditar și care era președintele Sanhedrinului, al unui sinod, am zice cu cuvintele noastre de azi, al unei adunări alcătuite din 70 de membri. Acesta avea atât drept de judecată bisericească, cât și de judecată civilă. Putea chiar să pronunțe sentințe de condamnare la moarte pe baza Legii, care era foarte aspră (vezi Ieșire 21). Numai când au venit romanii, sentințele de condamnare la moarte n-au mai putut fi aplicate, decât după ce erau confirmate de către administrația romană, dar de obicei erau confirmate.

Când a venit Mântuitorul, erau în Israel câteva grupări impor-

Cuvânt rostit în catedrala din Sibiu la 4 decembrie 1988.

tante de oameni religioși. Fariseii și saducheii în primul rând. I-am mai întâlnit. Mai erau apoi zeloții. Fariseii credeau în învierea morților, saducheii nu credeau. Aceștia din urmă pactizau cu puterea străină. Erau accesibili filosofiei grecești și gândurii profane. erau ceva mai largi, din care cauză nu prea erau iubiți de popor. Dintre saduchei și mai ales dintre farisei, erau unii învățați numiți cărturari. Ei tâlcuiau Legea și profeții. Erau învățații lui Israel, din care se alegeau conducătorii sinagogilor.

Pe vremea aceea centrul spiritual al iudaismului era templul din Ierusalim. Acolo se aduceau jertfele. În rest, în localități, în sate, în orașe, erau sinagogi, iar în sinagogi era câte un șef care conducea rugăciunile, cântările, citirile și tâlcuirile din Cartea Sfântă. Această situație a găsit-o Mântuitorul. El a venit cu legea Sa nouă, punând față în față vechiul cu noul: **„Ați auzit că s-a zis celor de demult"**. **„Ci Eu vă spun"**.

Două lucruri aș vrea să vă reamintesc, ca să înțelegeți ce înseamnă acest **„ci Eu vă spun"**, față de Legea veche. De pildă, în Legea veche se spunea: **„Să nu ucizi"**. Era una din cele zece porunci ale lui Moise. Iisus n-a zis că trebuie să ucizi. Nu. A păstrat porunca, dar i-a adăugat ceva: **„Ci Eu vă spun că cel care vorbește de rău pe aproapele lui, îl ucide"**. Deci e uciderè nu numai uciderea propriu-zisă, trupească ci ucidere este și uciderea sufletească, pentru că dacă i-ai distrus onoarea cuiva, dacă l-ai făcut de râs în fața familiei lui, dacă l-ai făcut de râs în fața comunității, a aproapelui, a fraților lui, nu e ca și cum l-ai fi ucis? Deci porunca a rămas, dar a căpătat un înțeles nou, mai larg și mai exact. Sau: **„S-a zis: Să nu faci desfrânare. Ci Eu vă spun că cel care s-a uitat cu gând păcătos la o femeie, a și făcut desfrânare în inima lui"**. Prin urmare, se ia acum în calcul nu numai fapta propriu-zisă, ci și gândul. Gândul trecea în rândul faptelor.

Era, fără îndoială, o înțelegere nouă a poruncilor de către Iisus. Nouă, dar nu total diferită. De aceea Iisus a zis: **„Eu n-am venit să stric legea. Ci am venit s-o împlinesc"**, s-o completez, s-o explic, în așa fel încât s-o înțelegeți așa cum trebuie.

Nu toți L-au primit pe Iisus cu bunăvoință. Și aș vrea să ne punem împreună întrebarea: De ce nu L-au primit toți cu bunăvoință? Oare nu era normal să-L primească cu bunăvoință? El, care îi ajuta pe cei săraci, îi vindeca pe cei bolnavi vindeca leproșii, vindeca orbii, vindeca slăbănogii, nu făcea decât bine! Nu L-a putut nimeni vădi vreodată de păcat. Și totuși, nu L-au primit bine.

De ce nu L-au primit bine?

Unul din răspunsuri e tocmai acesta, legat de ceea ce spuneam mai înainte. Pentru că nu reușeau să înțeleagă partea spirituală a poruncilor lui Dumnezeu. Ei se legau numai de partea lor materială. Altfel, poporul L-a primit întotdeauna bine. Poporul L-a înțeles mai ușor decât cărturarii și fariseii. Poporul L-a urmat. Mulțimi imense Îl urmau. Vă aduceți aminte când a vrut să intre în Ierihon, Zaheu vameșul a trebuit să urce într-un copac ca să-L vadă. Atâta mulțime era în jurul Lui, încât Zaheu s-a temut că nu-L va putea vedea. Deci poporul L-a primit bine. Dar au fost și dintre aceia care, legați de înțelesul literal al Legii vechi, nu L-au înțeles pe Iisus, n-au fost de acord cu El.

Ca să ilustrăm acest fel de neînțelegere, ne vom adresa Evangheliei care s-a citit astăzi. E tocmai o ilustrare a întrebării: **„de ce nu L-au înțeles unii pe Iisus?"**

Iisus predica într-o sinagogă. Oricine era în stare să predice într-o sinagogă, cerea cuvântul de la mai-marele sinagogii și avea dreptul să tâlcuiască textul zilei. După ce a predicat, Iisus a văzut în față o bătrânică aplecată până la pământ, cu șira spinării anchilozată. Nu privea de mult cerul, nici oamenii. Nu vedea decât pământul. De 18 ani era sub acest blestem. Era anchilozată, nu se putea mișca. Lui Iisus I s-a făcut milă și, adresându-i-se, i-a spus: **„Ridică-te! Ești vindecată de boala ta"**. Și în clipa aceea, dintr-o dată, prin minune, femeia care de 18 mersese aplecată, în baston, cu ochii numai în pământ, a constat că se poate ridica, că șira spinării i s-a îndreptat și că poate fi și ea ca toți oamenii.

A fost cuprinsă în același timp de o mare îndoială, dar și de o mare bucurie, și de o mare mulțumire. Și-a dat seama că s-a petrecut cu ea o minune, o minune făcută de Dumnezeu prin acest prooroc care era în fața ei. Dar mai-marele sinagogii — și acum venim la cei care nu L-au înțeles pe Iisus — mai-marele sinagogii n-a înțeles acest act. El știa că în Lege se spune: că în zi de sărbătoare, de sâmbătă — evreii serbau sâmbăta — nu era voie să faci nimic. Nici un fel de lucru. Așa știa conducătorul sinagogii și pentru el **aceasta** era lege. Ori, a vindeca pe cineva în zi de sâmbătă însemna a călca legea.

Dar să mergem chiar la textul Evangheliei:

„Și învăța Iisus într-una din sinagogi sâmbăta. Și iată o femeie care avea de optsprezece ani un duh de neputință și care era gârbovă, de nu putea să se ridice în sus nicidecum. Iar

Iisus, văzând-o, a chemat-o, și i-a zis: Femeie, ești dezlegată de neputința ta. Și și-a pus mâinile asupra ei, și ea îndată s-a îndreptat și slăvea pe Dumnezeu. Iar mai-marele sinagogii, mâniindu-se că Iisus a vindecat-o sâmbăta, răspunzând, zicea mulțimii: Șase zile sunt în care trebuie să se lucreze; venind deci într-acestea, vindecați-vă, dar nu în ziua sâmbetei! Iar Domnul i-a răspuns și a zis: Fățarnicilor! Fiecare dintre voi nu dezleagă, oare, sâmbăta boul său, sau asinul de la iesle, și nu-l duce să-l adape? Dar aceasta, fiică a lui Avraam fiind, pe care a legat-o satana, iată de optsprezece ani, nu se cuvenea, oare, să fie dezlegată de legătura aceasta în ziua sâmbetei? Și zicând el acestea, s-au rușinat toți cei ce erau împotriva Lui, și toată mulțimea se bucura de faptele strălucite săvârșite de El" (Luca 13, 10–17). Era, oare, interpretarea șefului sinagogi dreaptă? În aparență, în literă, da, dar în adâncime, în duh, nu. Mântuitorul îi va proba pe loc că o astfel de intrepretare a Legii nu era cea dreaptă. Șeful sinagogii L-a denunțat pe Iisus în fața comunității: **Voi toți știți că în Lege e scris că sâmbăta nu se cade să se lucreze.** El părea a-i reproșa faptul femeii: de ce venise să se vindece în zi de sâmbătă?

Mântuitorul, calm, s-a adresat șefului sinagogii, răspunzând în locul bătrânei gârbove, fiindcă era limpede că Lui i se adresase imputarea: **Fățarnice, îmi reproșezi Mie că am redat sănătatea aceste bătrâne legate de diavol de 18 ani!** Și apoi se va fi adresat celorlalți: **Nu aveți boi și asini legați la iesle, acasă, în curțile voastre? Vor fi răspuns: Avem** Și îi va fi întrebat: **Și nu îi dezlegați sâmbăta ca să îi duceți ca să bea apă? — Ba da, îi dezlegăm. — Atunci de ce îmi imputați Mie că am dezlegat pe această bătrână de legătura în care diavolul o ținea de 18 ani? Oare e mai de valoare în fața lui Dumnezeu un bou și un asin, decât un om?**

Toți au trebuit să fie de acord cu El. Avea dreptate. E mai de valoare omul decât animalul. Și dacă era permis în zi de sărbătoare să dezlegi un animal, de ce n-ar fi fost permis să dezlegi un om și să-i redai sănătatea? Evanghelistul ne spune că s-au liniștit toți. Că toți au fost bucuroși de această explicație.

Ba chiar că cei ce erau împotriva Lui s-au rușinat, desigur pentru îngustimea lor de minte, pentru interpretarea greșită a Legii și a minunii la care asistaseră. Să sperăm că și conducătorul sinagogii va fi înțeles despre ce este vorba! Știm că au fost și conducători de

sinagogi și alți conducători spirituali ai vremii care L-au înțeles pe Iisus. Să ne amintim de șeful sinagogii căruia Iisus i-a înviat fiica, Iair! Să ne amintim de Nicodim, de Gamaliel. Poate și Iosif din Arimateea să fi fost unul din mai-marii templului care L-au admirat pe Iisus și L-au înțeles. Erau deci și unii care L-au înțeles. Erau însă și dintre aceia, mai ales farisei și cărturari, care se țineau de textul Legii vechi și nu de înțelesul ei. Când Iisus le-a spus că un om e mai de preț decât un animal, și că dacă e permis să faci bine unui animal, cu atât mai mult e permis să faci unui om. El a vrut să arate că a venit pentru oameni și pentru a lor mântuire. N-a venit împotriva oamenilor. A venit să-i ajute. A venit să-i schimbe. Să le vindece nu numai gârbovirea trupească, ci mai ales pe acea sufletească. Să-i facă oameni noi. Să le descopere sensul adevărat al Legii. Să-i scoată din rutină și din îngustime. Să-i facă să înțeleagă că nu formele contează, ci conținutul lor. Formele sunt doar instrumente pentru realizarea eliberării spiritului. Ele nu sunt scop în sine.

Și noi avem nevoie de învățătura Lui, ca să înțelegem acest lucru. Căci și noi avem reacții asemănătoare cu ale șefului sinagogii.

Dacă ar veni Iisus astăzi și s-ar întâlni cu fiecare dintre noi, și ne-ar întreba cum ținem și cum înțelegem postul, de pildă? Mulți dintre noi ținem postul de alimente. Și e foarte bine că îl ținem. Nimeni nu va spune vreodată că nu e bine să ții posturile rânduite de Biserică. Răspunsul că ținem postul de alimente ar fi de ajuns? Mântuitorul ne-ar spune că nu e de ajuns. Aici e cheia învățăturii Sale. Mântuitorul n-ar spune că nu e de ajuns, fiindcă dacă ții postul, dar te certi cu vecinul și ții mânie, degeaba ții postul. Anulezi toată osteneala pe care ai făcut-o de-a lungul unei lungi perioade. Mântuitorul pune accentul pe roadele postului. Ținem postul de alimente, dar îl ținem pentru ca să ne schimbe sufletele, degeaba ne credem îndreptățit în fața lui Dumnezeu că am ținut postul. Dar dacă ne-am întâlni cu Iisus și El ne-ar spune: **V-ați ostenit degeaba! Mai bine mâncați de toate. V-ați ostenit degaba dacă nu v-ați schimbat sufletele!** — dacă ne-ar zice așa, L-am înțelege? L-am aproba? Sau am zice în inima noastră că El nu înțelege osteneala noastră, și n-o prețuiește? Tare mă tem că am fi de părerea noastră, nu de a Lui!

Și totuși el are dreptate.

Pe mulți ne contrariază judecata Sa. În principiu suntem de

acord cu ea, dar când e vorba s-o referim la noi înșine, ni se pare grea. Cum adică să nu aibă importanță postul nostru? Tot așa a judecat și șeful sinagogii despre lucrarea în ziua sâmbetei. Judecata noastră ar fi ca a șefului sinagogii dacă am susține că postul religios — nu mă refer la cel medical — are valoare și dacă nu ne schimbăm inima. Ținem postul tocmai ca să ne ajute la schimbarea inimii. A nu ști acest lucru e a ne rătăci în formalisme absolut inutile și a caricaturiza religia.

Să luăm un exemplu. Aș putea să vă dau nenumărate, dar sper să înțelegeți ce vreau să vă spun numai din acestea. Ne spovedim. Preotul, la spovedanie, dă anumite canoane. Ce gândește el că e bine. Să faci milostenie, să aprinzi niște lumânări, să faci un bine anume cuiva, să faci mătănii, să citești rugăciuni... E foarte bine că aceste canoane au fost rânduite de Sfinții Părinți. ele ne angajează mai concret în viața duhovnicească. Dar dacă, îndeplinim canoanele pe care ți le-a dat preotul, pe de altă parte rămâi în judecată cu cineva cu care ești în judecată, e bine să știi că degeaba faci acele canoane. Degeaba faci toate sacrificiile. Canoanele se dau pentru ca să-ți schimbi inima. ele nu te îndreptățesc prin ele însele în fața lui Dumnezeu. Adică nu pot spune: am aprins o mie de lumânări, deci sunt îndreptat în fața lui Dumnezeu. Poți să aprinzi zece mii. E tot degaba dacă ai rămas în ceartă cu cineva, ca să rămânem la același exemplu. Că tot Mântuitorul spune: **De ești în drum spre judecată cu cineva, caută să te împaci cu el pe cale, ca nu cumva ajungând în fața judecătorului, judecătorul să te pedepsească. Căci amin îți spun, nu vei ieși de acolo până nu vei plăti ultimul bănuț** (Matei 5, 24–26).

Ceea ce se urmărește prin canoane, prin post, prin mergerea la biserică, este schimbarea sufletului nostru. Dar să ne întoarcem la întâmplarea din Evanghelia de astăzi. Șeful sinagogii avea dreptate: În Lege era scris să nu faci nimic sâmbăta. Dar el nu s-a gândit mai departe, și anume că Legea nu putea să oprească de la facerea unui bine facere care nu suferea amânare. Legea putea opri de la facerea răului, sau de la nerespectarea poruncii odihnei cu intenția de a nu o respecta, nu oprea de la ceva ce nu o contrazicea.

De ce nu L-au înțeles unii pe Iisus, ne-am întrebat la început. Pentru că nu făceau efortul de a-L înțelege. Pentru că erau prea legați de litera Legii, nu de scopul ei. Pentru că El trecea înțelesul de pe literă pe spirit, de pe practicile Vechiului Testament, pe sensul lor. Tradiția formelor era veche și ajunsese o rutină. Unii

uitaseră complet **de ce** se făceau anumite lucruri. Iisus i-a întors la sens. Unii L-au înțeles, alții n-au putut și L-au răstignit. Dar El a înviat și a dovedit că „**litera omoară, iar duhul face viu**" (II Cor. 3, 6).

CUPRINS

În loc de Cuvânt înainte: Mergând, învățați! 5
Dreapta credință. Unitate și dezbinare 14
Dileme aparente – opțiuni categorice 31
Lecție de logică într-o școală de orbi la minte 61
Dispută la nivel înalt în pustia Quarantaniei 67
Argumente de piatră și de inimă într-o dispută pe viață și pe moarte 72
Logica nicodimică – logica imediatului terestru 77
Două convorbiri de taină 89
Ușor de zis, dar nu de către oricine 103
Dumnezeu este viața. Viața este de la Dumnezeu (I Ioan 1, 1–4) 111
Doamne, învață-ne să ne rugăm 117
Ortodoxia, vameșul și fariseul în fața altarului ecumenic 127
Cele dintâi martore că Hristos a înviat – mironosițele 131
Cred, Doamne, ajută necredinței mele 141
Lacrima inimii – cheia împărăției 150
Când nu mai există nici o speranță, mai există totuși una 159
Să petrecem perioada Postului Mare împreună cu Sf. Efrem Sirul 173
O gazdă bănuitoare și un musafir care îi dă lecții 191
Cei care „au râvnă pentru Dumnezeu, dar fără pricepere" 200
Omul lăsat pe seama lui însuși 208
Nu ai om? – Ai Dumnezeu! 216
Apa cea vie 228
Sfinți și sfințenie 241
Nu fiți îngrijorați! 255

La Gadara: eşec sau biruinţă? 265
Până unde merge puterea diavolului? 276
Cine a păcătuit – el sau părinţii lui? 289
Minunile se fac în cooperare 300
Daţi-le voi să mănânce: pâine şi peşte de Dincolo 315
Porunceşte-mi să vin la Tine! 325
O lume dominată de bunătatea inimii 341
Evanghelia întrebării esenţiale 354
Sentinţa de dezmoştenire 370
Cuvinte de plumb pe o inimă de durere 379
Decizie grea: iertăm sau facem dreptate? 393
Nu plânge! 404
Lecţie despre moarte şi nemurire 416
Vrei să înţelegi moartea? Înţelege întâi viaţa 425
Semănătorul de cuvinte din Parabola mâhnirii 436
Cheia înţelesului pedepselor veşnice 446
Când moartea se dovedeşte totuşi somn 467
Aproapele şi departele 481
Cele pe care le-ai strâns ale cui vor fi? 491
O parabolă împotriva pretextelor 502
Porunca recunoştinţei.
O încercare de tipologie a nerecunoştinţei 509
Porunca desăvârşirii 521
Urme de nisip 532
Modelul Zaheu, sau despre un păcătos care dă lecţii drepţilor 549
Dreptul mândru şi păcătosul smerit în faţa judecăţii 566
fraţi la judecată 574
Unde e inima noastră? 587
Robia la literă 599